

UNIVERSITATEA BABES-BOLYAI
BABES-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABES-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABES-BOLYAI UNIVERSITY

TRADITIO ET EXCELLENTIA

FACULTATEA DE GEOGRAFIE
STR. CLINICILOR NR. 5-7
CLUL-NAPOCA, 400006
TEL: 0264-596116, FAX: 0264-597988
GEOGR@UBBCLUJ.RO
HTTPS://GEOGRAFIE.UBBCLUJ.RO

CONSILIUL JUDEȚEAN
BISTRIȚA-NĂSĂUD

CIF: 4347550, Municipiul Bistrița,
Piața Petru Rareș, Nr.1 CP.420080,
Tel: (40) 263/213657, Fax:
0263/214750, www.portalbn.ro
E-mail: cjbn@cjbn.ro

PLANUL DE AMENAJARE A TERITORIULUI JUDEȚEAN BISTRIȚA-NĂSĂUD

**ETAPA I – ANALIZA ȘI PROGNOZA EVOLUȚIEI DEZVOLTĂRII TERITORIALE A
JUDEȚULUI BISTRIȚA-NĂSĂUD. DIAGNOZA STADIULUI DE DEZVOLTARE
TERITORIALĂ A JUDEȚULUI BISTRIȚA-NĂSĂUD
VOLUMUL I.2. STUDII DE FUNDAMENTARE CU CARACTER ANALITIC ȘI
PROSPECTIV**

Livrabil I.2.1.2. – STUDIU ISTORIC ȘI ARHEOLOGIC

TABEL DE RESPONSABILITĂȚI

LIVRABIL I.2.1.2. – STUDIU ISTORIC ȘI ARHEOLOGIC

DENUMIRE PROIECT	Elaborarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Bistrița-Năsăud	
ETAPA și FAZA PROIECT	ETAPA 1 – Analiza și prognoza evoluției dezvoltării teritoriale a Județului Bistrița-Năsăud. Diagnoza stadiului de dezvoltare teritorială a Județului Bistrița-Năsăud	
ACHIZITOR	CONSILIUL JUDEȚEAN BISTRIȚA-NĂSĂUD Piața Petru Rareș, Nr. 1, Municipiul Bistrița, Jud. Bistrița-Năsăud	
RESPONSABIL PROIECT DIN PARTEA ACHIZITORULUI	Arh. Cristina-Annamaria KEREKES Arhitect-Şef al Județului Bistrița-Năsăud	
DIRECTOR PROIECT	NUME	SEMINATURA
	Şef lucr. dr. geogr.-urb. Ciprian M Expert RUR, simbol B, C, C1, F1, F2	
CONSULTANT ȘTIINȚIFIC	Acad. prof. univ. dr. geogr.-u Jozsef Expert RUR, simbol B, C, F1, F2, F3	
ELABORATOR LIVRABIL	NUME	
	Arh.-urb. Cătălina Dana PREDA Specialist MC 2, Simbol F6, G5	
	Arh. Camelia ALTAN CRĂPĂTURE Expert RUR, simbol F6	
	Conf. univ. dr. Habil. Flo FODOREAN Arheolog expert RAN, cod AM-E-1	
	Arh. Casian AVRAM	
	Arh. Andrada SANDU	
	Arh. Lois IONESCU	

	Arh. Mihai DANCIU
	NUME
RESPONSABIL GIS	Conf. univ. dr. geogr.-urb Titus-Cristian M Expert RUR, simbol B, C, C1, F1, F3, F5, G2, Conf. univ. dr. geogr. Ioan FODOREAN Dr. geogr. Cosmina-Daniela URSU Arh. Cristina AVRAM
DATA	Iunie 2026

CUPRINS

LISTĂ TABELE.....	6
LISTĂ FIGURI.....	7
LISTĂ ACRONIME.....	12
1. DELIMITAREA OBIECTIVULUI STUDIAT	13
2. ANALIZA CRITICĂ A SITUAȚIEI EXISTENTE	15
2.1 Evoluția teritoriului și a localităților urbane și rurale	15
2.1.1 Evoluția teritoriului	15
2.1.2 Evoluția localităților urbane și rurale.....	21
2.2 Lista Monumentelor Istorice din județul Bistrița-Năsăud	34
2.3 Patrimoniu imobil clasat	37
2.3.1. Monumente / Ansambluri de arhitectură	37
2.3.2 Situri arheologice înscrise în repertoriul arheologic național (RAN) și în lista patrimoniului mondial în jud. Bistrița-Năsăud	67
2.3.2.1. Turnul de epocă romană de la Ciceu-Corabia - Ponița (Turn BN.7)	73
2.3.2.2. Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni - Fața Carpenului 3	75
2.3.2.3. Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni – Strunga Găvojenilor	80
2.3.2.4. Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni – Podul Milcoaiei.....	83
2.3.2.5. Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni – Vârful Osoiului.....	87
2.3.2.6. Turnul de epocă romană de la Dobricel – Rângoita	91
2.3.2.7. Turnul de epocă romană de la Dobricel – Vârful Lazului.....	95
2.3.2.8. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Râpelor 1	98
2.3.2.9. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Râpelor 2	99
2.3.2.10. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Măgura	100
2.3.2.11. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Podului 1/ Valea Podului	102
2.3.2.12. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Podului	104
2.3.2.13. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni – Vârful Runcului.....	105
2.3.2.14. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 1...107	
2.3.2.15. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 2...110	
2.3.2.16. Turnul roman de la Budacu de Jos - Dealul Cetății 1.....	113
2.3.2.17. Turnul roman de la Budacu de Jos - Dealul Cetății 2.....	116
2.3.2.18. Turnul roman de la Turnul roman de la Simionești - Măgura	117
2.3.2.19. Castellum-ul de epocă romană de la Ilișua.....	119
2.3.2.20. Situl arheologic de la Ilișua - Vicinal (Arcobadara)	145
2.3.2.21. Burgusul roman de la Lunca - La Bolovani.....	150
2.3.2.22. Turnul de epocă romană de la Monor - Dealul Braniște	154
2.3.2.24. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Negru Vodă	174
2.3.2.25. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Muncelului.....	180
2.3.2.26. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Cornul Malului 1/ Malul Cornului.....	186
2.3.2.27. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Cornul Malului 2	192

2.3.2.28. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 1...	197
2.3.2.29. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 2...	198
2.3.2.30. Turnul de epocă romană de la Perișor - Turnu Popii/ Corobană .	199
2.3.2.31. Turnul de epocă romană de la Perișor – Ponoară în Vârf	201
2.3.2.32. Turnul de epocă romană de la Perișor – Păltiniș.....	202
2.3.2.33. Turnul de epocă romană de la Perișor - Vârful Colnicului.....	205
2.3.2.34. Turnul de epocă romană de la Perișor - Vârful Colnicului 2	207
2.3.2.35. Turnul de epocă romană de la Purcărete - Fața Carpenului 1	208
2.3.2.36. Turnul de epocă romană de la Purcărete - Fața Carpenului 2	214
2.3.2.37. Turnul de epocă romană de la Salva – Modruț	218
2.3.2.38. Turnul de epocă romană de la Salva – Dealul Dumbrava.....	219
2.3.2.39. Turnul de epocă romană de la Salva – Roata lui Todoran.....	221
2.3.2.40. Turnul de epocă romană de la Sărățel Cetate II	223
2.3.2.41. Turnul roman de la Sărățel - Sărățel Cetate I	225
2.3.2.42. Turnul de epocă romană de la Jeica - Dealul Zburătorilor (Turnul nr. 32)	228
2.3.2.43. Turnul de epocă romană de la Domnești - Măgura	230
2.3.2.44. Turnul de epocă romană de la Sita – Vârful Sitii	231
2.3.2.45. Turnul de epocă romană de la Sita – Casa Urieșului	233
2.3.2.46. Turnul de epocă romană de la Spermezeu - Lazuri	235
2.3.2.47. Turnul de epocă romană de la Spermezeu - Sunătoare	237
2.3.2.48. Turnul de epocă romană de la Zagra - Vârful Zgăului	239
2.3.2.49. Turnul de epocă romană de la Zagra – Dealul Ciorilor	241
2.3.2.50. Turnul de epocă romană de la Zagra - Dealul Lupului.....	243
2.3.3 Monumente de for public.....	253
2.3.4 Monumente memoriale și funerare (IV)	257
2.3.5 Zone Construite Protejate	262
2.3.6 Unități administrativ - teritoriale cu mare concentrare de obiective ale patrimoniului construit cu valoare de interes național/internațional	264
2.4 Patrimoniu mobil	274
2.5 Patrimoniu imaterial	280
2.5.1. Aspecte cu privire la vitalitatea culturală	283
2.6 Peisaje culturale.....	285
A. UNITATEA BISTRIȚA BÂRGĂU	293
B. UNITATEA NOSNERLAND	342
C. UNITATEA CÂMPIA TRANSILVANIEI	380
D. UNITATEA MONOR	401
2.7 Aspecte de turism cultural.....	410
2.7.1 Traseele Biserici din lemn	412
2.7.2 Traseele Arhitecturilor ecleziale de zid.....	417
2.7.3 Traseul Burguri din Transilvania - Cetatea Bistritz.....	424
2.7.4 Traseul Arhitectură săsească	429
2.7.5 Traseul Cetăți și Castele	432
2.7.6 Traseul Grănicerii	435
2.7.7 Traseele Personalități ale județului, evenimente anuale și muzee și case memoriale	438
2.7.8 Traseele Situri arheologice	441

3. EVIDENȚIEREA DISFUNCȚIONALITĂȚILOR ȘI PRIORITĂȚI DE INTERVENȚIE	451
3.1 Disfuncționalități.....	452
3.2 Priorități de intervenție	469
4. ANALIZĂ SWOT	481
5. PROPUNERI DE ELIMINARE / DIMINUARE A DISFUNCȚIONALITĂȚILOR.....	484
6. PROGNOZE, SCENARIILE SAU ALTERNATIVE DE DEZVOLTARE	490
6.1 Prognoze	490
6.2 Scenarii / alternative de dezvoltare.....	490
SURSE BIBLIOGRAFICE.....	493
ANEXE.....	496
Anexa 1 - Evoluția teritoriului administrativ al județului Bistrița Năsăud	496
Anexa 2 - Hărți evolutive și fotografii istorice ale municipiului Bistrița	502
Anexa 2.1 - Hărți evolutive ale municipiului Bistrița	502
Anexa 2.2 - Fotografii istorice din municipiului Bistrița	503
Anexa 3 - Hărți evolutive și fotografii istorice ale orașului Năsăud	507
Anexa 3.1 - Hărți evolutive ale orașului Năsăud.....	507
Anexa 3.2 - Fotografii istorice din orașul Năsăud.....	508
Anexa 4 - Hărți evolutive și fotografii istorice ale orașului Sângeorz-Băi.....	509
Anexa 4.1 - Hărți evolutive ale orașului Sângeorz-Băi.....	509
Anexa 4.2 - Fotografii istorice din orașul Sângeorz-Băi	511
Anexa 5 - Hărți evolutive ale comunei Spermezeu.....	513
Anexa 6 - Hărți evolutive ale comunei Șieu-Odorhei	514
Anexa 7. Localitățile rurale	516

LISTĂ TABELE

Tabel 2.1 MONUMENTE ISTORICE DE INTERES LOCAL - CATEGORIA STRUCTURALĂ MONUMENTE DE ARHITECTURĂ (II)	38
Tabel 2.2 MONUMENTE ISTORICE DE INTERES NAȚIONAL - CATEGORIA STRUCTURALĂ MONUMENTE DE ARHITECTURĂ (II)	47
Tabel 2.3. FIȘA MONUMENTULUI CASA ANDREAS BEUCHEL CUNOSCUTĂ SUB NUMELE „CASA ION ZIDARU”, MUNICIPIUL BISTRIȚA	54
Tabel 2.4 FIȘA MONUMENTULUI CASA ARGINTARULUI (GOLDSCHMIEDEHAUS), MUNICIPIUL BISTRIȚA	55
Tabel 2.5 FIȘA MONUMENTULUI ȘIRUL ȘUGĂLETE, MUNICIPIUL BISTRIȚA.....	57
Tabel 2.6 FIȘA MONUMENTULUI ANSAMBLUL URBAN MEDIEVAL BISTRIȚA („BISTRITZ”), MUNICIPIUL BISTRIȚA	59
Tabel 2.7 FIȘA MONUMENTULUI BISERICA EVANGHELICĂ, SAT HERINA, COMUNA GALAȚII BISTRIȚEI	60
Tabel 2.8 LISTA OBIECTIVE MONUMENT/ANSAMBLU DE ARHITECTURĂ NECLASATE, CU VALOARE ISTORICĂ, URBANISTICĂ, ARHITECTURALĂ	61
Tabel 2.9 DISTRIBUȚIA PE UAT-URI A OBIECTIVELOR MONUMENT/ANSAMBLU DE ARHITECTURĂ NECLASATE CU VALOARE ISTORICĂ, URBANISTICĂ, ARHITECTURALĂ	64
Tabel 2.10 CENTRALIZATORUL SITURILOR ARHEOLOGICE ȘI MONUMENTELOR DE ARHEOLOGIE PE LOCALITĂȚI.....	249
Tabel 2.11 DESCOPERIRI INCLUSE ÎN RAN ȘI UNESCO DIN COMUNA SPERMEZEU.....	251
Tabel 2.12 LISTA OBIECTIVELOR TIP SIT ARHEOLOGIC NECLASATE CU VALOARE PEISAJERĂ, URBANISTICĂ, ARHITECTURALĂ, AMBIENTALĂ, ISTORICĂ	251
Tabel 2.13 DISTRIBUȚIA PE UAT-URI A OBIECTIVELOR TIP SIT ARHEOLOGIC NECLASATE CU VALOARE ISTORICĂ	252
Tabel 2.14 MONUMENTE DE FOR PUBLIC DE IMPORTANȚĂ LOCALĂ. DISTRIBUȚIA PE UAT	254
Tabel 2.15 MONUMENTE DE FOR PUBLIC DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ. DISTRIBUȚIA PE UAT	255
Tabel 2.16 MONUMENTE MEMORIALE ȘI FUNERARE DE INTERES LOCAL (IV)	258
Tabel 2.17 MONUMENTE MEMORIALE ȘI FUNERARE INTERES NAȚIONAL (IV)	259
Tabel 2.18 LISTA OBIECTIVELOR MEMORIALE ȘI FUNERARE NECLASATE CU VALOARE ARHITECTURALĂ, ISTORICĂ.....	261
Tabel 2.19 DISTRIBUȚIA PE UAT-URI A OBIECTIVELOR MEMORIALE ȘI FUNERARE NECLASATE CU VALOARE PEISAJERĂ, URBANISTICĂ, ARHITECTURALĂ, AMBIENTALĂ, ISTORICĂ	262
Tabel 2.20 UAT CU RESURSE TURISTICE ȘI DE PATRIMONIU NATURAL ȘI CONSTRUIT - DISTRIBUȚIA ÎN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD.....	273
Tabel 2.21 UAT CU OBIECTIVE CLASATE ÎN FONDUL PATRIMONIULUI ÎN CATEGORIA JURIDICĂ TEZAU.....	275
Tabel 2.22 UAT CU OBIECTIVE CLASATE ÎN FONDUL PATRIMONIULUI ÎN CATEGORIA JURIDICĂ FOND	275
Tabel 4.1 ANALIZĂ SWOT.....	482
Tabel 5.1 DISFUNȚIONALITĂȚI ȘI PROPUNERI DE REDUCERE / ELIMINARE A DISFUNȚIONALITĂȚILOR	486

LISTĂ FIGURI

Fig. 2.1 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE / ANSAMBLURI / SITURI CLASATE LMI, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD	36
Fig. 2.2 DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE / ANSAMBLURI DE ARHITECTURĂ GRUPA VALORICĂ B, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD	44
Fig. 2.3 DISTRIBUȚIA MONUMENTELOR / ANSAMBLURILOR DE ARHITECTURĂ, PATN, JUD. BISTRIȚA - NĂSĂUD	46
Fig. 2.4 DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE / ANSAMBLURI DE ARHITECTURĂ GRUPA VALORICĂ A, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD	50
Fig. 2.5 CASA BEUCHEL CUNOSCUTĂ SUB NUMLE CASA ION ZIDARU, MUNICIPIUL BISTRIȚA	55
Fig. 2.6 CASA ARGINTARULUI (GOLDSCHMIEDEHAUS), MUNICIPIUL BISTRIȚA	56
Fig. 2.7 ȘIRUL ȘUGĂLETE, MUNICIPIUL BISTRIȚA	58
Fig. 2.8 ANSAMBLUL URBAN MEDIEVAL BISTRIȚA („BISTRITZ”), MUNICIPIUL BISTRIȚA	59
Fig. 2.9 BISERICA EVANGHELICĂ sat HERINA, COMUNA GALAȚII BISTRIȚEI	61
Fig. 2.10 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA IMOBILELOR SUSCEPTIBILE DE CLASARE, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD	65
Fig. 2.11 DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE SITURI ARHEOLOGICE, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD	68
Fig. 2.12 DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE SITURI ARHEOLOGICE DIN FRE-DACIA, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD	70
Fig. 2.13 DETALIU AL DISTRIBUȚIEI ȘI TIPURILOR SITURILOR ARHEOLOGICE DIN FRE-DACIA, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD	71
Fig. 2.14. IMAGINE LIDAR A TURNULUI DE LA CICEU-CORABIA, PONIȚA	75
Fig. 2.15. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, FAȚA CARPENULUI 3. IMAGINE LIDAR	77
Fig. 2.16. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, FAȚA CARPENULUI 3.	78
Fig. 2.17. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, FAȚA CARPENULUI 3.	79
Fig. 2.18. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, STRUNGA GĂVOJDENILOR.	82
Fig. 2.19. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, PODUL MILCOAIEI.	85
Fig. 2.20. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, PODUL MILCOAIEI.	86
Fig. 2.21. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, VÂRFUL OSOIULUI.	89
Fig. 2.22. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, VÂRFUL OSOIULUI.	90
Fig. 2.23. TURNUL DE LA SPERMEZEU, DOBRICEL-RÂNGOIȚA.	93
Fig. 2.24. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, VÂRFUL OSOIULUI.	94
Fig. 2.25. TURNUL DE LA SPERMEZEU, DOBRICEL-RÂNGOIȚA.	97
Fig. 2.26. TURNUL ROMAN DE LA DUMBRĂVENI – DEALUL RÂPELOR 1.	99
Fig. 2.27. TURNUL DE LA DUMBRĂVENI – MĂGURA.	102
Fig. 2.28. TURNUL DE LA DUMBRĂVENI – DEALUL PODULUI 1.	103
Fig. 2.29. TURNUL DE LA DUMBRĂVENI – DEALUL PODULUI	105
Fig. 2.30. TURNUL DE LA DUMBRĂVENI – DEALUL PODULUI	107
Fig. 2.31. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL SFREDELULUI 1.	109
Fig. 2.32. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL SFREDELULUI 1.	110
Fig. 2.33. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL SFREDELULUI 2.	112
Fig. 2.34. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL SFREDELULUI 2.	113
Fig. 2.35. TURNUL ROMAN DE LA BUDACU DE JOS – DEALUL CETĂȚII 1.	115
Fig. 2.36. TURNUL ROMAN DE LA SIMIONEȘTI - MĂGURA.	119

Fig. 2.37. TURNUL ROMAN DE LA SIMIONEȘTI - MĂGURA.....	119
Fig. 2.38. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIȘUA.....	135
Fig. 2.39. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIȘUA.....	136
Fig. 2.40. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIȘUA.....	137
Fig. 2.41. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIȘUA.....	138
Fig. 2.42. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIȘUA, ÎNTR-O SCHIȚĂ REALIZATĂ ÎN SEC. XIX DE CĂTRE TORMA KAROLY.	139
Fig. 2.43. PLANUL CASTRULUI ROMAN DE LA ILIȘUA.	140
Fig. 2.44. PLANUL TERMELOR DE LA ILIȘUA.....	141
Fig. 2.45. FOTOGRAFII AERIENE ALE SITULUI DE LA ILIȘUA.	142
Fig. 2.46. ZONA SITULUI (CERCETĂRI GEORADAR ȘI MAGNETOMETRIE) ȘI DESCOPERIRI ARHEOLOGICE LA ILIȘUA.....	143
Fig. 2.47. STATUETĂ DE BRONZ CU REPREZENTAREA LUI IUPITER DOLICHENUS.	144
Fig. 2.48. FORTIFICAȚIA DE LA ILIȘUA – ȚIBLEȘ.....	148
Fig. 2.49. FORTIFICAȚIA DE LA ILIȘUA – ȚIBLEȘ.....	149
Fig. 2.50. BURGUSUL ROMAN DE LA LUNCA – LA BOLOVANI.	152
Fig. 2.51. BURGUSUL ROMAN DE LA LUNCA – LA BOLOVANI.	153
Fig. 2.52. BURGUSUL ROMAN DE LA LUNCA – LA BOLOVANI.	153
Fig. 2.53. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA MONOR - BRANIȘTE.	155
Fig. 2.54. CASTRUL ROMAN DE LA ORHEIU BISTRIȚEI.	170
Fig. 2.55. CASTRUL ROMAN DE LA ORHEIU BISTRIȚEI.	171
Fig. 2.56. CASTRUL ROMAN DE LA ORHEIU BISTRIȚEI.	172
Fig. 2.57. CASTRUL ROMAN DE LA ORHEIU BISTRIȚEI. PLAN. FOTOGRAFII DIN TIMPUL SĂPĂTURILOR REALIZATE DE CĂTRE D. PROTASE ÎN ANII 1957-1960. CERAMICĂ DESCOPERITĂ ÎN ANUL 2019 ÎN CADRUL SĂPĂTURILOR.	173
Fig. 2.58. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – NEGRU VODĂ.	176
Fig. 2.59. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – NEGRU VODĂ.	177
Fig. 2.60. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –NEGRU VODĂ.	178
Fig. 2.61. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – NEGRU VODĂ.	179
Fig. 2.62. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL MUNCELULUI.	182
Fig. 2.63. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL MUNCELULUI.	183
Fig. 2.64. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL MUNCELULUI.	184
Fig. 2.65. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL MUNCELULUI.	185
Fig. 2.66. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.....	188
Fig. 2.67. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.....	189
Fig. 2.68. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.....	190
Fig. 2.69. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.....	191
Fig. 2.70. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.....	194
Fig. 2.71. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.....	195
Fig. 2.72. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 2.....	196
Fig. 2.73. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR / TURNU POPII / COROBANĂ.	201
Fig. 2.74. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – PONOARĂ ÎN VÂRF.....	202
Fig. 2.75. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – PĂLTINIȘ.....	204
Fig. 2.76. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – PĂLTINIȘ.....	204
Fig. 2.77. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – PĂLTINIȘ.....	205
Fig. 2.78. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – VÂRFUL COLNICULUI.....	207
Fig. 2.79. TURNUL ROMAN DE LA PURCĂRETE – FAȚA CARPENULUI 1 ȘI 2.	211

Fig. 2.80. TURNUL ROMAN DE LA PURCĂRETE – FAȚA CARPENULUI 1 ȘI 2.	211
Fig. 2.81. TURNUL ROMAN DE LA PURCĂRETE – FAȚA CARPENULUI 1 ȘI 2.	213
Fig. 2.82. TURNUL ROMAN DE LA PURCĂRETE – FAȚA CARPENULUI 1 ȘI 2.	214
Fig. 2.83. TURNURILE PE DE VALEA SOMEȘULUI UNIT.	216
Fig. 2.84. TURNURILE PE DE VALEA SOMEȘULUI UNIT.	217
Fig. 2.85. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SALVA – MODRUȚ.	219
Fig. 2.86. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SALVA – DEALUL DUMBRAVA.	221
Fig. 2.87. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SALVA – ROATA LUI TODORAN.	223
Fig. 2.88. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SĂRĂȚEL-CETATE II.	225
Fig. 2.89. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SĂRĂȚEL-CETATE I.	228
Fig. 2.90. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA JEICA DEALUL ZBURĂTORILOR (TURNUL NR. 32).	230
Fig. 2.91. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SITA – VÂRFUL SITII.	233
Fig. 2.92. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SITA – CASA URIEȘULUI.	235
Fig. 2.93. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SPERMEZEU - LAZURI.	237
Fig. 2.94. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SPERMEZEU - SUNĂTOARE.	239
Fig. 2.95. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA ZAGRA – VÂRFUL ZGĂULUI.	241
Fig. 2.96. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA ZAGRA – DEALUL CIORILOR.	243
Fig. 2.97. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA ZAGRA – DEALUL LUPULUI.	244
Fig. 2.98. EXPLOATAREA DE SARE DE LA BECLEAN – BĂILE FIGA.	248
Fig. 2.99 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE DE FOR PUBLIC, GRUPELE VALORICE A ȘI B, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA-NĂȘĂUD.	256
Fig. 2.100 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE FUNERARE CU GRUPELE VALORICE A SAU B, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA-NĂȘĂUD	260
Fig. 2.101 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND UAT CU CONCENTRARE DE OBIECTIVE ALE PATRIMONIULUI CONSTRUIT, CU VALOARE DE INTERES NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL - SITURI UNESCO.	265
Fig. 2.102 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND NUMĂRUL DE MONUMENTE DE ARHITECTURĂ CONFORM LMI 2015.	267
Fig. 2.103 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND NUMĂRUL DE MONUMENTE DE ARHEOLOGIE CONFORM LMI 2015.	269
Fig. 2.104 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE CASE MEMORIALE, MUZEE ȘI COLECȚII PUBLICE.	277
Fig. 2.105 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND ZONELE ETNOGRAFICE, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD.	289
Fig. 2.106 . CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DELIMITAREA ZONELOR ARHITECTURALE CONFORM GHIDURILOR OAR, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD.	290
Fig. 2.107 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DELIMITAREA TIPOLOGIILOR DE PEISAJE NATURALE, LA NIVELUL JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD.	291
Fig. 2.108 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DELIMITAREA PEISAJELOR CULTURALE, LA NIVELUL JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD.	292
Fig. 2.109 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: I. BISERICI DE LEMN	414
Fig. 2.110 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: II. ARHITECTURA ECLEZIASTICĂ DE ZID.	418

Fig. 2.111 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: III. BURGURI DIN TRANSILVANIA - CETATEA BISTRITZ.....	427
Fig. 2.112 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: IV. ARHITECTURA SĂSEASCĂ.....	430
Fig. 2.113 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: V. CETĂȚI ȘI CASTELE	434
Fig. 2.114 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: VI. GRĂNICERII ...	437
Fig. 2.115 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: VII. PERSONALITĂȚI ALE JUDEȚULUI.....	440
Fig. 2.116 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: VIII. SITURI ARHEOLOGICE	448
Fig. 2.117 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: VIII. SITURI ARHEOLOGICE	450
Fig. 3.1 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTELOR AFLATE ÎN PERICOL, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - 2021	454
Fig. 0.1 HARTĂ JOHANNES SAMBUCUS, TRANSILVANIA, VIENA, 1566 (ED. ABRAHAM ORTELIUS, ANTWERPEN, 1598)	496
Fig. 0.2 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - HARTĂ JOHANNES SAMBUCUS, TRANSILVANIA, VIENA, 1566 (ED. ABRAHAM ORTELIUS, ANTWERPEN, 1598)	496
Fig. 0.3 HARTĂ GERARDUS MERCATOR, DUISBURG, TRANSILVANIA, C. 1590 (ED. HENRICUS HONDIUS, AMSTERDAM, 1628).....	497
Fig. 0.4 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - HARTĂ GERARDUS MERCATOR, DUISBURG, TRANSILVANIA, C. 1590 (ED. HENRICUS HONDIUS, AMSTERDAM, 1628).	497
Fig. 0.5 HARTĂ WILLEM JANSZON BLAEU ȘI JOAN BLAEU, TRANSILVANIA, AMSTERDAM, C. 1645.	498
Fig. 0.6 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - HARTĂ WILLEM JANSZON BLAEU ȘI JOAN BLAEU, TRANSILVANIA, AMSTERDAM, C. 1645.	498
Fig. 0.7 HARTA PRINCIPATULUI TRANSILVANIEI, J.B. HOMANN, 1720.....	499
Fig. 0.8 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - HARTA PRINCIPATULUI TRANSILVANIEI, J.B. HOMANN, 1720	499
Fig. 0.9 HARTA UNGARIEI ȘI TRANSILVANIEI, PUBLICATĂ ÎN ATLASUL LUMII DE ROBERT WILKINSON, 1794.....	500
Fig. 0.10 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - HARTA UNGARIEI ȘI TRANSILVANIE, PUBLICATĂ ÎN ATLASUL LUMII DE ROBERT WILKINSON, 1794	500
Fig. 0.11 HARTA JUDEȚULUI INTERBELIC NĂSĂUD	501
Fig. 0.12 HARTA JUDEȚULUI INTERBELIC SOMEȘ.....	501
Fig. 0.13 HARTĂ MARELE PRINCIPAT AL TRANSILVANIEI (1769–1773) – PRIMA CERCETARE MILITARĂ, MUN. BISTRIȚA.....	502
Fig. 0.14 HARTĂ TRANSILVANIA (1853–1858; 1869–1870) – A DOUA CERCETARE MILITARĂ A IMPERIULUI HABSBURGIC, MUN. BISTRIȚA	502
Fig. 0.15 HARTĂ IMPERIUL HABSBURGIC (1869–1887) – A TREIA CERCETARE MILITARĂ (SCARA 1:25.000), MUN. BISTRIȚA	503
Fig. 0.16 VEDERE GENERALĂ A MUN. BISTRIȚA, 1901.....	503
Fig. 0.17 VEDERE CU PIAȚA PROMENADĂ DIN BISTRIȚA, ANTEBELIC	504
Fig. 0.18 VEDERE CU BISERICA EVANGHELICĂ DIN BISTRIȚA, 1924.....	504

Fig. 0.19 VEDERE CU BISERICA EVANGHELICĂ DIN BISTRIȚA, 1924.....	505
Fig. 0.20 VEDERE CU PROMENADA DIN BISTRIȚA, ANTEBELIC.....	505
Fig. 0.21 VEDERE cu Casa Argintarului (Goldschmiedehaus), 1912.....	506
Fig. 0.22 VEDERE cu Liceul Evanghelic din Bistrița, 1908.....	506
Fig. 0.23 HARTĂ Marele Principat al Transilvaniei (1769–1773) – Prima Cercetare Militară, orașul Năsăud.	507
Fig. 0.24 HARTĂ Transilvania (1853–1858; 1869–1870) – A doua cercetare militară a Imperiului Habsburgic, orașul Năsăud.....	507
Fig. 0.25 HARTĂ Imperiul Habsburgic (1869–1887) – A treia cercetare militară (scara 1:25.000), orașul Năsăud.	508
Fig. 0.26 VEDERE generală cu Năsăud.	508
Fig. 0.27 VEDERE cu Catedrala Greco-Catolică din Năsăud, antebelic	509
Fig. 0.28 HARTĂ Marele Principat al Transilvaniei (1769–1773) – Prima Cercetare Militară, orașul Sângeorz-Băi.....	509
Fig. 0.29 HARTĂ Transilvania (1853–1858; 1869–1870) – A doua cercetare militară a Imperiului Habsburgic, orașul Sângeorz-Băi.....	510
Fig. 0.30 HARTĂ Imperiul Habsburgic (1869–1887) – A treia cercetare militară (scara 1:25.000), orașul Sângeorz-Băi.	510
Fig. 0.31 VEDERE generală cu Sângeorz – Băi, 1939	511
Fig. 0.32 VEDERE cu vile din Sângeorz - Băi, 1943	511
Fig. 0.33 VEDERE cu un izvor din Sângeorz-Băi, 1939.....	512
Fig. 0.34 VEDERE din Sângeorz-Băi	512
Fig. 0.35 HARTĂ Marele Principat al Transilvaniei (1769–1773) – Prima Cercetare Militară, comuna Spermezeu.	513
Fig. 0.36 HARTĂ Transilvania (1853–1858; 1869–1870) – A doua cercetare militară a Imperiului Habsburgic, comuna Spermezeu.....	513
Fig. 0.37 HARTĂ Imperiul Habsburgic (1869–1887) – A treia cercetare militară (scara 1:25.000), comuna Spermezeu.	514
Fig. 0.38 HARTĂ Marele Principat al Transilvaniei (1769–1773) – Prima Cercetare Militară, comuna Șieu- Odorhei.	514
Fig. 0.39 HARTĂ Transilvania (1853–1858; 1869–1870) – A doua cercetare militară a Imperiului Habsburgic, comuna Șieu- Odorhei.....	515
Fig. 0.40 HARTĂ Imperiul Habsburgic (1869–1887) – A treia cercetare militară (scara 1:25.000), comuna Șieu- Odorhei.....	515
Fig. 0.41. LOCALITĂȚILE DIN JURUL BISTRIȚEI, SEC. XII, CU LEGĂTURILE TERESTRE	516
Fig. 0.42. HARTA ORAȘULUI BISTRIȚA, SEC. XIX, CU TERENURILE ÎNCONJURĂTOARE ȘI FUNCȚIUNILE LOR	517
Fig. 0.43. HARTA COMITATULUI BISTRIȚA/BEZTERCE, REGISTRUL PAPAL SEC. XIV (1332-1336)	518
Fig. 0.44. HARTA BISERICILOR DE LEMN DIN JUDEȚUL BISTRIȚA – NĂSĂUD.....	519

LISTĂ ACRONIME

LMI - Lista Monumentelor Istorice

PATJ - Planul de Amenajare a Teritoriului Județean

PUG - Plan Urbanistic General

PUZ - Plan Urbanistic Zonal

PUZCP - Plan Urbanistic al Zonei Construite Protejate

RAN - Repertoriul Arheologic Național

ZCP - Zonă Construită Protejată

1. DELIMITAREA OBIECTIVULUI STUDIAT

Planul de Amenajare a Teritoriului Județean BISTRIȚA - NĂSĂUD (PATJ) are, în conformitate cu Articolul 42 din cadrul Legii 350/2001, caracter director, reprezentând distribuția spațială a programului de dezvoltare socio-economică, formulat în Strategia de Dezvoltare Economico - Socială a Județului Bistrița - Năsăud pe perioada 2021-2027 și Planul de Dezvoltare Regională Nord - Vest 2021-2027 (ADR Nord Vest), fiind elaborat în coordonare cu planurile ierarhic superioare - respectiv Strategia de Dezvoltare Teritorială a României și Planul de Amenajare a Teritoriului Național - Secțiunea a III-a Zone Protejate. În conformitate cu Legea 350/2001, prin prevederile PATJ Bistrița Năsăud se vor institui obligativități pentru documentațiile de urbanism, respectiv pentru Planurile urbanistice generale (PUG) și Planurile urbanistice zonale (PUZ) ale UAT-urilor componente ale județului.

Prezenta documentație a fost realizată în scopul fundamentării Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Bistrița-Năsăud din punctul de vedere al valorilor pe care le reprezintă patrimoniul construit și peisajele, luând în considerare faptul că o mai bună identificare, cunoaștere și localizare spațială a valorilor existente, va contribui la realizarea de măsuri și proiecte de conservare - protejare a acestora, precum și la gestionarea și promovarea acestor valori în rețele de studii și cercetare de specialitate, dar și la dezvoltarea socio- economică prin punerea lor în valoare și prin dezvoltarea turismului cultural în cadrul județului. Documentația realizată conform actelor normative în vigoare și Caietului de sarcini întocmit de Consiliul Județean Bistrița-Năsăud include și baza de date geospațială în format GIS, pe straturi tematice în sistem de proiecție stereografică 1970, ceea ce va permite actualizarea continuă a datelor privind starea patrimoniului construit pe întreaga perioadă de valabilitate a documentației PATJ Bistrița Năsăud.

Delimitarea obiectivului studiat s-a realizat în conformitate cu Caietul de Sarcini PATJ Bistrița - Năsăud, documentație ce cuprinde:

- A. Patrimoniul construit protejat (monumente istorice - clasificarea, tipologia: monumente și situri arheologice, monumente și ansambluri de arhitectură, monumente și ansambluri de artă plastică și valoare memorială, zone istorice rurale și urbane);

B. Peisajul cultural - tipologii (valorile patrimoniului cultural material și imaterial, tezaure umane vii integrate în peisajul ecologic al județului), calități, dinamică.

În corelare cu aceste categorii, a fost analizat și potențialul de dezvoltare prin trasee turistice și tipologia de turism cultural, în funcție de diferitele categorii de patrimoniu.

Patrimoniul material/construit cuprinde monumente în conformitate cu categoriile cuprinse în Legea 422/2001:

- Arheologie - I (situri, așezări, așezări fortificate, necropole);
- Arhitectură - II (situri urbane și rurale, biserici, mănăstiri, clădiri publice administrative, de învățământ, clădiri industriale, conace, castele, case);
- Monumente de for public, memoriale și funerare - III-IV (monumente/placă eroi, bust, cimitir, casă memorială, cruci).

Sub-capitolul Peisaje culturale este analizat în partea a doua a documentului, realizând studiul factorilor ce formează unitățile de peisaj ale județului, identificarea și evaluarea acestora, în contextul dezvoltării integrate a acestuia. Analiza cuprinde date și reprezentări spațiale privind valorile de patrimoniu construit (în conformitate cu LMI 2015) și tipologia peisajului cultural al Județului Bistrița – Năsăud.

Documentația PATJ se încheie cu concluziile ce privesc patrimoniul construit și peisajul cultural, prezentând funcțional și spațial probleme și disfuncționalități, cât și un pachet de politici-programe și proiecte ce cuprind măsuri de conservare, reabilitarea, protejarea și promovarea valorilor de patrimoniu cultural, ca bază pentru dezvoltarea socio-economică în general și a turismului cultural în special.

2. ANALIZA CRITICĂ A SITUAȚIEI EXISTENTE

2.1 Evoluția teritoriului și a localităților urbane și rurale

2.1.1 Evoluția teritoriului

Context general

„Transilvania se definește ca un sistem social și cultural complex și coerent, peisajul cultural transilvănean în forma sa actuală fiind rezultatul dezvoltării specifice a fiecărei comunități și a fiecărei culturi în climatul unei conviețuiri strânse într-un context social, politic și economic specific și însumând valori materiale și spirituale proprii fiecărei unități sociale și respectiv identități sociale în parte.”¹

În acest cadru, județul Bistrița-Năsăud (în maghiară Beszterce-Naszód megye, în germană Kreis Bistritz-Nassod) își conturează identitatea actuală în urma reorganizării teritoriale din anul 1968, prin care raioanele Bistrița și Năsăud, aparținând Regiunii Cluj, au fost reunite. Teritoriul său a avut însă o istorie administrativă mai lungă, făcând parte anterior din județul interbelic Năsăud și, înainte de aceasta, din comitatul antebelic Bistrița-Năsăud.

Context geografic

Din punct de vedere geografic, județul este situat în partea de nord a României, în inima Transilvaniei, între paralelele 46°47' și 47°37' latitudine nordică și meridianele 23°37' și 25°36' longitudine estică. Este mărginit de Maramureș la nord, Suceava la est, Mureș la sud și Cluj la vest, având o suprafață de 5.355 kmp. Relieful său, alcătuit din zona montană a Carpaților Orientali (masivele Țibleș, Rodna, Suhard, Bârgău și Călimani), zona de deal ce ocupă circa două treimi din teritoriu și luncile râurilor – în special ale Someșului Mare –, configurează un peisaj divers dispus în trepte, asemenea unui amfiteatru deschis spre Câmpia Transilvaniei. Această diversitate a condiționat modul de așezare și dezvoltare a comunităților umane. Subsolul, la rândul său, adăpostește resurse variate: metale neferoase, caolin, grafit, sare, gaze naturale, materiale de construcții și izvoare de ape minerale.

¹ Daniela Maria Puia, Arhitectura urbană în Transilvania în perioada interbelică, Ed. Pro Cultura, 2020.

Reședința județului este municipiul Bistrița, un vechi burg german atestat documentar încă din 1264 și care păstrează până astăzi un nucleu istoric valoros. Alături de acesta, structura urbană este completată de cele trei orașe – Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi – și de 58 de comune, constituind împreună un teritoriu cu o densă rețea de așezări.

Context istoric

Urmele de locuire atestă o continuitate mult mai veche, începând cu Paleoliticul superior (40.000–10.000 î.Hr.), prin descoperiri de unelte din piatră și silex la Mintiu și Cepari. Din Neolitic (mileniile V–IV î.Hr.) provin vestigii identificate la Bistrița, Slătinița, Archiud, Năsăud, Șintereag, Coldău sau Chiochiș – fragmente ceramice, topoare și lame din piatră, vetre de foc. Epoca bronzului mijlociu este reprezentată prin elemente ale culturii Wietenberg (sec. XVI–XIII î.Hr.), descoperite la Lechința, Bistrița, Șintereag și Chintelnic. Din prima epocă a fierului (Hallstatt, 1200–450/300 î.Hr.) s-au păstrat vestigii la Căianu Mic, Ciceu-Corabia, Bistrița, Rebrișoara sau Visuia, în timp ce perioada La Tène (450 î.Hr.–sec. I d.Hr.) ilustrează afirmarea elementului autohton dac, prin așezări și inventare bogate descoperite la Sânmihaiu de Câmpie, Archiud, Sărățel, Ardan sau Arcalia.

Integrarea teritoriului în Dacia romană, între 106–271 d.Hr., este marcată de castrele militare de la Ilișua, Orheiu Bistriței și Livezile. După retragerea romană (271–275 d.Hr.), populația daco-romană a continuat să locuiască aceste meleaguri, organizată în obști sătești și formațiuni prestatale. Descoperiri de locuințe, ceramică, necropole și fortificații atestă continuitatea neîntreruptă până în perioada medievală.

Primele atestări documentare medievale apar la sfârșitul secolului al XII-lea, când, între 1172–1173, este menționat satul Șieu-Sfântu (*Villa Igalia*). În secolul al XIII-lea documentele amintesc existența Districtului săsesc (*Districtus Saxonicus*), cu 23 de așezări în jurul Bistriței, precum și a Districtului Rodnei sau *Districtus Valachorum*, cunoscut mai târziu drept Țara Năsăudului.

Distribuția așezărilor medievale reflectă legătura strânsă cu mediul natural. În secolele XIII–XIV, comunitățile se concentrau mai ales în zonele de câmpie și pe văile Someșului Mare, Șieului, Bistriței, Bârgăului, Budacului și Dipșei. Dacă în secolele XII–XIII existau 34 de așezări, dintre care 14 pe Valea Someșului, în secolul al XIV-lea numărul lor urcă

la 120, cu o concentrare în câmpie (43 din 97).² Până în secolele XV–XVI, teritoriul actualului județ cuprindea deja 142 de așezări, semn al unei dinamici demografice și economice intense.³

Evoluția istorică a județului Bistrița-Năsăud poate fi urmărită printr-o serie de evenimente și transformări consemnate de-a lungul secolelor, de la primele atestări documentare medievale până la structura administrativă actuală. Principalele repere sunt prezentate mai jos, într-o succesiune cronologică.

Sec. XIII

Această perioadă marchează începuturile așezărilor din zona actualului județ Bistrița-Năsăud. Primele mențiuni documentare reflectă procesul de organizare a comunităților și de integrare a lor în structurile politice medievale, precum și primele încercări de apărare în fața invaziilor externe:

- **1228** – este consemnată prima atestare documentară a comunei Șieuiș.
- **1235** – este menționată documentar așezarea Beclean.
- **1241 - 1242** – marea invazie tătară devastează așezările Rodnei, Bistriței, împrejurimile lor și Becleanul.
- **16 iulie 1264** – apare prima mențiune documentară a orașului Bistrița.

Sec. XIV–XV

În această etapă, zona intră într-un proces de consolidare economică și administrativă. Orașul Bistrița devine un centru comercial și militar de importanță regională, iar noile privilegii acordate de regii Ungariei favorizează dezvoltarea urbană și extinderea influenței politice asupra regiunii învecinate:

- **1353** – orașul Bistrița primește dreptul de a avea pecete proprie și de a organiza un târg anual.
- **1409** – regele Sigismund de Luxemburg acordă bistrițenilor dreptul de a ridica ziduri de apărare în jurul orașului.
- **1440** – este menționată documentar așezarea Năsăud.

² Pompei Boca, 'VECHIMEA DOCUMENTARĂ A LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD'

³ Adrian Onofreiu, Ioan Sigmirean, Istoria Județului Bistrița Năsăud. Compendiu, p. 56

- **1452** – regele Ladislau Postumul donează orașul Bistrița guvernatorului Ioan de Hunedoara.
- **1469** – obiectivul conducătorilor orașului Bistrița, acela de a acapara întreaga regiune, este realizat prin decizia regelui Matei Corvin, care încorporează Valea Someșului Superior în Districtul Bistrița. Totodată, orașul primește dreptul de exploatare a salinelor din zonă și a cămării de sare de la Albești. Familiile patriciene Eiben, Beuchel, Kugler și Kretschmer se lansează în afacerile miniere de la Rodna, alături de Ioan Lulay din Sibiu, Wolfgang Forster din Pojon, renumiții Fuggeri din Augsburg și alții. Veniturile substanțiale generate de mine explică conflictele intense dintre acești investitori.
- **1529–1546** – orașul Bistrița intră sub stăpânirea lui Petru Rareș.
- **1601–1602** – trupele generalului Giorgio Basta asediază burgul Bistriței, provocând distrugerii considerabile și executând locuitori sub acuzația că ar fi atacat armata.

Sec. XVIII

Secolul al XVIII-lea aduce schimbări majore în zona Bistriței și Năsăudului, odată cu consolidarea dominației habsburgice. În timpul domniei Mariei Tereza este instituit un riguros sistem de graniță militară, extins pe văile Rodnei, Șieului și Someșului Mare. La Năsăud ia astfel ființă Regimentul II (nr. 17) grăniceresc român, care transformă regiunea într-un important centru militar și administrativ.

- **15 aprilie 1762** – un decret imperial stabilește oficial înființarea miliției naționale grănicerești, confirmând existența Regimentului II de la Năsăud.
- **1765** – Transilvania primește statutul de Mare Principat, cu capitala la Sibiu.
- **1777** – la Năsăud se înființează prima școală confesională greco-catolică pentru învățători, cunoscută sub numele de *Preparandia*, devenită ulterior Școală Normală, apoi Liceu Pedagogic.
- **1784** – împăratul Iosif al II-lea reorganizează Transilvania: cele 9 comitate, scaune săsești și secuiești sunt transformate în 10 districte (*Bezirke*), printre care și Nösnerland (Țara Năsăudului) și Schomenland (Țara Someșului), unități administrative direct subordonate Imperiului Habsburgic și lipsite de autonomie.
- **1790–1792** – se ridică la Bistrița prima biserică românească greco-catolică, din lemn, aflată pe actuala stradă Crinilor. Până atunci, lăcașul de cult al românilor uniți se afla în cartierul Hrube.

- **1794** – la Năsăud este fondat Institutul Militar, cu predare în limbile română, germană și latină.

Sec. XIX

Această perioadă este marcată de modernizarea învățământului, consolidarea identității naționale românești și transformări administrative majore, în contextul reformelor imperiale și al proceselor de emancipare națională.

- **1863** – se inaugurează Gimnaziul Superior Greco-Catolic din Năsăud, care va deveni ulterior liceu și apoi colegiu național.
- **1876** – prin Legea XXXIII/1876 și Legea XXI/1886, vechea organizare administrativă în comitate, districte și scaune este desființată. Districtele Bistrița și Năsăud se unesc, formând Comitatul Bistrița-Năsăud, cu o suprafață de 4.170 km², alcătuit din 97 de localități rurale și orașul Bistrița, care devine reședință de comitat.
- **1884** – episcopul Ioan Sabo al Episcopiei de Gherla sfințește Biserica „Sfântul Nicolae” din Năsăud, ca biserică vicarială greco-catolică.
- **1888** – este inaugurată noua clădire a Gimnaziului Superior Greco-Catolic din Năsăud, actual sediu al Colegiului Național „George Coșbuc”.
- **1893** – Mănăstirea minorită din Bistrița, actuala Biserică „Coroana”, este cumpărată de Biserica Greco-Catolică, devenind sediul protopopiatului român unit al Bistriței. Ea este intabulată oficial pe acest cult în 1895. După 1948, biserica este confiscată de stat și trecută în folosința Bisericii Ortodoxe Române, situație nerecuperată până astăzi.

Sec. XX

Secolul XX aduce schimbări radicale în organizarea teritorială și administrativă a regiunii, pe fondul evenimentelor istorice majore: Marea Unire, regimul comunist și tranziția către structura actuală a județului.

- **4 noiembrie 1918** – ia ființă Sfatul Național Român din comitatul Bistrița-Năsăud, condus de memorandistul Gavril Tripon.
- **1918–1925** – județul păstrează specificul împărțirii administrative anterioare, fiind denumit Județul Bistrița-Năsăud, situat în partea de nord-est a României Mari și succesor al comitatului (1876–1925). Conform Constituției din 1923 și Legii de unificare administrativă (1925), teritoriul țării este reorganizat în 71 de județe, 489 de plăși și 8.879 de comune. Județul Năsăud avea inițial 4 plăși – Bârgău, Năsăud, Rodna și Șieu –, iar în 1938 li se adaugă încă două: plasa Centrală și plasa Lechința.

- **1938** – o nouă împărțire administrativă împarte România în 10 ținuturi; județul Năsăud este inclus în Ținutul Someș până în 1940.
- **1950** – regimul comunist desființează județele prin Legea nr. 5, instituind regiunile. Actualul teritoriu devine parte a Regiunii Rodna, cu raioanele Vișeu de Sus, Năsăud, Bistrița și Beclean, iar între 1952–1956 este inclus în Regiunea Cluj.
- **1968** – Legea nr. 2/1968 reînființează județele, iar județul Bistrița-Năsăud dobândește configurația teritorială actuală, cu reședința la Bistrița (astăzi municipiu).
- **2008** – conform Legii nr. 290/2008, rețeaua localităților județului este formată din municipiul Bistrița (reședință), trei orașe – Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi – și 58 de comune, totalizând 235 de sate.

Rezultatele sondajului derulat pe durata de elaborare a studiilor de fundamentare aferente PATJ confirmă că locuitorii județului asociază evoluția istorică a teritoriului cu un sentiment accentuat de continuitate și stabilitate, fapt încurajat de procentajul de 24% aferent percepției lipsei de identitate care ar putea deveni un potențial blocaj pentru dezvoltarea economică. Cel mai mare procent al populației care reclamă lipsa identității este în zona centrală a județului, 37%, iar cel mai scăzut în zona vestică – 5%.

Județul Bistrița-Năsăud se conturează, astfel, ca o regiune cu o identitate complexă, rezultată din continuitatea locuirii încă din paleolitic, dezvoltarea așezărilor medievale și influențele politice și administrative succesive – de la comitatul Bistrița-Năsăud și județul interbelic Năsăud, până la structura actuală stabilită în 1968. Diversitatea geografică – cu munți, dealuri și lunci – și bogățiile naturale au modelat modul de organizare a comunităților și dinamica economică. De-a lungul secolelor, regiunea a fost marcată de importante momente istorice: invaziile, consolidarea orașelor, instituirea graniței militare în timpul habsburgilor, modernizarea învățământului și reformele administrative. Această evoluție a creat o rețea densă de așezări și un patrimoniu cultural valoros, reflectând conviețuirea și dezvoltarea comunităților românești, săsești și maghiare într-un cadru social, politic și economic specific Transilvaniei.

Hărțile istorice ale Transilvaniei, ale teritoriului în care se află județul actual Bistrița - Năsăud și hărțile cu împărțirea administrativă a României, relevante pentru județul Bistrița - Năsăud, sunt prezentate în Anexa 1.

2.1.2 Evoluția localităților urbane și rurale

Din componența județului Bistrița Năsăud fac parte **4 localități urbane - 1 municipiu (Bistrița) și 3 orașe (Năsăud, Beclean și Sângeorz Băi), precum și 58 de comune cu 235 de sate.**

Municipiul Bistrița

Bistrița (în germană: Bistritz, formă arhaică Nösen; în maghiară: Beszterce; în dialectul săsesc: Nîsner-Bistritz, Nîzn, Bästerts, Bîsterts, Bistriz) este municipiul reședință de județ al județului Bistrița-Năsăud. Structura sa administrativă cuprinde localitățile componente Bistrița (reședința), Ghinda, Sărata, Sigmir, Slătinița, Unirea și Viișoara, fiind cel mai mare oraș ca număr de locuitori din județ.

În zona Bistriței există toponime care sugerează originea valonă a unor coloniști și posibila stabilire a unui grup francon încă din perioada începutului colonizării. Exemplele includ Waldorf, Wallonendorf, Villa Latina Superior – Unirea, Niedeivalendorf, menționate în documente încă de la sfârșitul secolului XIII și încorporate ulterior orașului Bistrița în 1602. La sfârșitul secolului XIII, Bistrița devine centrul colonizării germane din nord-estul Transilvaniei, însă este devastată de tătari. Pentru a sprijini refacerea orașului, Curtea regală a Ungariei intervine de mai multe ori, iar în 1286 regele Ladislau al IV-lea scutește locuitorii de două treimi din dări.

Localitatea medievală se dezvoltă de la un nucleu inițial format prin aglomerarea mai multor gospodării. Între sfârșitul secolului XII și jumătatea secolului XIII, nucleul istoric se consolidează prin construirea Bisericii Evanghelice, care devine centru de interes urban și element ordonator al țesutului. Treptat, se constituie și ansamblul urban, cu sistemul de apărare aferent cetății medievale. Arhitectura civilă din piatră apare în secolul XIV, înlocuind vechile construcții din lemn.⁴

⁴ Studiul istoric aferent Planului Urbanistic General al Municipiului Bistrița

În secolul XV, pentru a susține populația în creștere, sunt întemeiate Suburbia inferioară și Suburbia superioară, disociate administrativ și fiscal de centrul fortificat.⁵ Un moment esențial în consolidarea statutului orașului este privilegiul acordat de Ludovic de Anjou în aprilie 1353, prin care Bistrița primește dreptul de a organiza un târg anual, liber.

La mijlocul secolului XV, orașul traversează evenimente notabile: pentru faptele sale de arme, în 1453 Ioan de Hunedoara primește orașul și Districtul Bistrița, fiind investit cu demnitatea de comite perpetuu. După moartea sa, orașul se confruntă cu conflicte interne, inclusiv cu abuzurile lui Mihail Szilagy, cumnatul lui Matei Corvin. În 1465, regele Matia Corvin acordă bistrițenilor dreptul de a dărâma vechea cetate și de a fortifica întreaga localitate.

Breslele orașului – aurari, măcelari, fierari, dogari, rotari, funari etc. – fortifică burgul cu ziduri de piatră de aproximativ 10 m înălțime și 1,5 m lățime, dublate de un șanț cu apă care alimenta și morile orașului. Deoarece Bistrița nu se afla pe prima linie a atacurilor, sistemul său de apărare s-a păstrat în forma inițială, de factură gotică și renașcentistă.

În ianuarie 1602, în timpul conflictului dintre Sigismund Bathory și generalul Basta, orașul este amenințat și pârjolit, suferind pierderi importante. Incendiile din 5 iunie 1680 și 21 aprilie 1758 distrug mari părți ale orașului. În 1787, pentru refacerea clădirilor distruse, Împăratul Iosif al II-lea construiește o biserică catolică pe vechea stradă a Spitalului/Gh. Șincai, cel mai important monument baroc al orașului.

Secolul XIX este martorul unor noi incendii, în 1836 și 1857, precum și al demolării incintei fortificate a bisericii și a edificiilor din Piața Centrală.⁶ Demantelarea cetății are loc etapizat între 1848–1860, începând cu porțile de acces, continuând cu construcțiile din lemn de pe fortificații și finalizând cu demolarea zidurilor de piatră. Ulterior, se realizează sistematizarea rețelei stradale și creșterea densității locuințelor în centrul istoric.⁷

Secolul XX marchează modernizarea orașului: între 1907–1910 se realizează aducțiunea de apă de la Cușma, iar în 1913 se construiește uzina electrică și se efectuează lucrări de regularizare a malurilor râului Bistrița. Modernizarea industriei și extinderea atelierelor și întreprinderilor duc la creșterea capacității hidrocentralei, cu lucrări de modernizare în 1923 și 1940.

Cronologia evenimentelor contemporane importante include:

⁵ Studiul istoric aferent Planului Urbanistic General al Municipiului Bistrița

⁶ Adrian Onofreiu, Ioan Sigmirean, Istoria Județului Bistrița Năsăud. Compendiu, p. 136

⁷ Strategia de dezvoltare a Județului Bistrița-Năsăud

- **1918** – integrarea Bistriței în structura administrativă a României Mari; extinderea intravilanului în est și nord-est.
- **1923** – recensământul orașului indică 1.601 case, mai multe școli de ucenici și fabrici, inclusiv de piele, beton, tâmplărie și leșt.
- **1935** – descrierea orașului evidențiază străzi regulate, asfaltate și plantate cu pomi, precum și patru târguri anuale.
- **1940–1944** – Bistrița se află sub ocupație horthystă.
- **1944** – după al Doilea Război Mondial, orașul se extinde, inclusiv prin amplasarea de unități industriale noi.
- **1949–1952** – reorganizarea administrativă: atribuțiile comunităților preluate de Comitetul Provizoriu, apoi de Sfatul Popular; orașul devine reședința Regiunii Rodna.
- **1952–1968** – Bistrița face parte din Regiunea Cluj, fiind reședința raionului.
- **1953** – dezvoltarea industriei locale, cu fabrici de lactate, mezeluri, ceramică, oțet și cooperative meșteșugărești.
- **1968, 17 februarie** – Bistrița devine reședința județului Bistrița-Năsăud.
- **Anii 1970** – apar cartiere de blocuri de locuințe colective, modificând structura urbană periferică.
- **1979, 27 iulie** – Bistrița este declarată municipiu.

Bistrița s-a format ca un nucleu medieval german, consolidându-și treptat statutul politic, economic și urban prin privilegii regale, dezvoltarea breslelor și fortificațiilor. De-a lungul secolelor, orașul a depășit distrugerile cauzate de invazii, conflicte și incendii, iar în secolul XIX și XX a cunoscut modernizări importante în infrastructură, industrie și organizare urbană. Astfel, Bistrița s-a transformat într-un centru regional de importanță administrativă, economică și culturală, culminând cu declararea sa municipiu în 1979.

Orașul Beclean

Beclean, cunoscut și sub denumirea de Beclean pe Someș, apare în documente și în tradiția istorică și sub numele de Bethlen, atât în maghiară, cât și în germană. Este alcătuit din localitatea componentă Beclean, care este și reședința, și din satele Coldău, Figa și Rusu de Jos. Poziționarea sa la confluența Someșului Mare cu Șieul, precum și la intersecția unor importante drumuri și linii de cale ferată, a oferit dintotdeauna un avantaj strategic, asigurând dezvoltarea așezării și a satelor din jur.

Prima mențiune documentară a Becleanului datează din 13 noiembrie 1235, printr-un act emis de Papa Grigore al IX-lea, care îl amintește pe prepozitul de Beclean într-un conflict ecleziastic dintre Episcopul Transilvaniei și preoți din mai multe sate aflate astăzi în județul Brașov. Dincolo de atestările scrise, urmele de locuire descoperite arheologic arată o continuitate mult mai veche: din Paleolitic (aproximativ 50.000 î.Hr.), Neolitic (5500–1900 î.Hr.) și Epoca Bronzului (1700–1150 î.Hr.). O descoperire de importanță majoră pentru întreaga Europă Centrală și de Est este exploatarea antică de sare de la Băile Figa, veche de peste 3000 de ani, care atestă rolul zonei în rețeaua economică a epocii. Alte puncte fortificate și cetăți au fost identificate pe „Varba”, lângă Coldău, și pe dealul „Bileag”, unde a fost descoperită o cetate dacică la sfârșitul secolului XX.

La 15 aprilie 1305 se constituie domeniul feudal al Becleanului, în frunte cu nobilul Grigore de Bethlen. În 1438, regele Albert de Habsburg aprobă ridicarea cetății Becleanului, construită între 1438 și 1543 pe malul stâng al Someșului. Aceasta a devenit centrul domeniului feudal, fiind ulterior transformată într-o cetate renascentistă cu patru bastioane de colț. În incintă se aflau mai multe clădiri și o capelă, dar după războaiele conduse de Francisc Rákóczi II, administrația austriacă decide demolarea ei, în 1712.

Domeniul cetății cuprindea în secolul al XVI-lea sate precum Beclean, Măluț, Sânmărgrita, Rusu de Jos, Figa, Mălin, Bozieș, Chețiu, Enciu și Moruț, dar și curtea nobiliară de la Săsarm cu satele Căianu Mare și Mic, Dobric și Dobricel, Ciceu-Poieni, Ilișua, Agrieș, Curtuiuş, Mireș, Spermezeu, Dumbrăvița, Piatra, Chiuza și Beclenuț. O altă curte nobiliară, cea din Sânpetru, includea sate și moșii precum Urmeniș, Milășel, Tusin, Dâmbu, Budești, Sânnicoară și Lacu. După demolarea cetății, în apropiere s-a ridicat castelul contelui Pál Bethlen, care a păstrat elemente medievale și a servit o vreme drept sediu al Primăriei. În secolul al XIX-lea a fost ridicat și castelul grofului László Bethlen, modificat în secolul XX, iar astăzi folosit ca sediu al Școlii Generale „Grigore Silași”.

Cronologia evenimentelor contemporane importante include:

- **1854** - Becleanul este centru administrativ de pretură, aparținând de *prefectura Bistriței*.
- **1861** - Becleanul este centru de plasă, aparținând de *Comitatul Solnocul Interior*.
- **1867** - Becleanul este centru de plasă, aparținând de *Comitatul (nou înființat) Solnoc - Dăbâca*. Localitatea are arondate în această perioadă 46 de sate, pretură, judecătorie, alte oficii și instituții aferente, păstrate până după Unirea din 1918.

- **1870** - activitatea meșteșugărească dezvoltată la Beclean, include peste 100 de ateliere.
- **1886, 3 mai** - a fost pusă în funcțiune calea ferată Dej - Bistrița, via Beclean.
- **1890** - Becleanul devine nod de cale ferată, prin punerea în funcțiune a liniei Beclean - Rodna.
- **1892, 28 mai** - o delegație formată din 300 de români, condusă de către dr. Ioan Rațiu, predă memoriul Memorandumului la cabinetul imperial din Viena. Din partea comunei Beclean, în delegație au luat parte protopopul Gheorghe Pușcariu, învățătorul Simion Moldovan, meseriașul Mircea E. și preotul Simion Popanu din satul Figa.
- **1925** - a fost realizată unificarea administrativă a întregului teritoriu național al României interbelice. În cadrul *Județului Someș*, este înființată *plasa Beclean*, care cuprinde 37 sate, cu centrul administrativ la Beclean.
- **1947** - a luat ființă ca unitate de învățământ, în locația vechiului castel al contelui András Bethlen, Liceul Tehnologic Agricol.
- **1952** - este înființat *raionul Beclean*, cu centrul administrativ în localitatea *Beclean*.
- **1968, 17 februarie** - localitatea *Beclean* a fost declarată oraș.
- **1970, 12 -15 mai** - au loc inundații catastrofale, cauzate de ploi și topirea bruscă a zăpezilor din munți, care au provocat revărsarea apelor râului Someș și afectând grav orașul Beclean și împrejurimile.
- **1971** - începe construcția digurilor de apărare pe Someș și pe Meleș, lucrări hidrotehnice de mare amploare; se va construi și Casa de Cultură
- **1972** - se construiește primul cartier de locuințe colective.

Beclean este un oraș cu o istorie bogată și diversă, în care trecutul se reflectă în fiecare aspect al evoluției sale. De la prima atestare documentară din 1235, trecând prin ridicarea cetății și influența familiei Bethlen, până la dezvoltarea modernă și administrativă în secolele XIX–XX, localitatea a fost întotdeauna un punct important datorită poziționării sale la confluența Someșului Mare cu Șieul și la intersecția principalelor artere de circulație. Descoperirile arheologice de la Băile Figa (una dintre cele mai importante dovezi ale exploatării preistorice a sării din România, datând din jurul anului 1000 î.Hr.) au scos la iveală structuri din lemn (troace, scări, galerii), artefacte și urme de activități miniere care indică o tehnologie complexă de extragere și prelucrare a sării. Zona are o valoare științifică și

patrimonială majoră, dar și un potențial turistic ridicat, necesitând măsuri de protecție și integrare sustenabilă în dezvoltarea locală⁸) și pe dealurile Varba și Bileag atestă locuirea continuă din Paleolitic și importanța zonei în epocile ulterioare. Rolul său de centru administrativ, nod feroviar și loc de activitate meșteșugărească a conturat identitatea orașului, iar construirea digurilor, a Casei de Cultură și a primelor cartiere de locuințe colective marchează transformarea sa în oraș modern. Astfel, Beclean se remarcă ca o comunitate în care tradiția, istoria și dezvoltarea urbană coexistă armonios.

Orașul Năsăud

Năsăud (în dialect săsesc: Nassndref, Nassendraf, Nosndref, Nâssendorf, Nâessndorf; în germană: Nussdorf, Nussendorf, Nassendorf; în maghiară: Naszód) este format din localitățile componente Liviu Rebreanu, Lușca și Năsăud, reședința orașului. Localitatea apare menționată documentar pentru prima dată în anul 1264, într-un act prin care Ștefan, ducele Transilvaniei, dăruia „Țara Năsăudului” (Terra Nazowu) comitelui Maros. În anul 1440, așezarea este consemnată cu numele Naszod, într-un act prin care Elisabeta de Luxemburg, regentă a Ungariei, dăruia satul Naszod lui Mihail, fiul unui fost comite sas.

Edificată pe locul unor străvechi așezări, urmele arheologice descoperite pe raza orașului atestă locuirea continuă în zonă încă de la sfârșitul Epocii Neolitice. Săpăturile arheologice au scos la iveală fragmente de vase ceramice datând din Epocile Bronzului și Fierului, din perioada geto-dacică, precum și din epoca stăpânirii romane și secolele XI–XII. În perioada 1475–1529, așezarea a intrat sub jurisdicția orașului Bistrița și a Moldovei, sub domnia lui Petru Rareș.

Începând din secolul al XVI-lea, Năsăud devine un centru important pentru comunele din Valea Someșului, fiind situat pe drumul ce lega Bistrița de Maramureș, ceea ce a favorizat prosperitatea localității. În secolul al XVIII-lea se înființează Regimentul II românesc de graniță, care transformă Năsăudul într-un centru militar, administrativ și educațional. Soldații acestui regiment, cunoscuți drept „cătanele negre”, participă la patrularea granițelor și la campanii militare, printre care luptele de la Arcole din 1796 împotriva lui Napoleon I și Revoluția de la

⁸ Ioan Chintăuan, *Apele minerale și stațiunile din județul Bistrița-Năsăud*, Edit. Supergraf, Cluj-Napoca, 2002 și Anthony F. Harding, Valeriu Cavruc, *Băile Figa (oraș Beclean, jud. Bistrița-Năsăud)*. În: *Sarea, Timpul și Omul. Catalog de expoziție*, Sfântu Gheorghe, 2006

1848–1849. În urma acestor evenimente, localitatea a fost incendiată de două ori de trupele revoluționare maghiare.

Năsăudul este, de asemenea, un centru cultural și educațional de prestigiu. Prima școală primară cu predare în limba română a fost înființată în 1766, urmată de Școala Normală în 1770 și de Institutul Militar în 1784, cu predare în română, germană și latină. Între 1826 și 1830 s-au înființat școli primare în cele 44 de comune grănicerești arondate, iar în 1858 s-a înființat Preparandia pentru pregătirea învățătorilor. Gimnaziul, cu predare în limba română, a fost înființat la 4 octombrie 1863. Aceste instituții au format numeroși intelectuali români de seamă, printre care Andrei Mureșanu, George Coșbuc, Liviu Rebreanu și Veronica Micle.

În prezent, orașul Năsăud păstrează patrimoniul său istoric și cultural prin muzeele și instituțiile existente. În localitatea componentă Liviu Rebreanu se află muzeul memorial „Liviu Rebreanu”, amenajat într-o casă reconstruită după originalul casei părintești, deschis publicului la 2 iunie 1957. Fosta cazarmă „Svarda” a Regimentului II de grăniceri găzduiește Muzeul Grăniceresc, înființat în 1946, cu secții de istorie, etnografie, artă și științele naturii. Năsăudul este un nod rutier important și dispune de o stație de cale ferată pe linia Cluj-Napoca – Suceava, inaugurată în 1890. Orașul este, de asemenea, un centru etnografic și de artă populară, renumit pentru broderii, cusături tradiționale și chimire. Economia locală include producția de utilaje agricole, mobilă, cherestea, țesături, tricotaje, ambalaje din plastic și băuturi alcoolice și răcoritoare.

Cronologia evenimentelor importante include:

- **1264** – Prima atestare documentară a localității, într-un act prin care Ștefan, ducele Transilvaniei, dăruia „Țara Năsăudului” comitelui Maros.
- **1440** – Localitatea este consemnată cu numele *Naszod*, într-un act prin care Elisabeta de Luxemburg dăruia satul unui fost comite sas.
- **Secolele XII–XVI** – Urme arheologice atestă locuirea continuă în zonă, din Epocile Bronzului și Fierului, perioada geto-dacică și epoca romană.
- **Secolul al XVI-lea** – Năsăud devine centru important pentru comunele din Valea Someșului, datorită poziției pe drumul dintre Bistrița și Maramureș.
- **Secolul al XVIII-lea** – Înființarea Regimentului II românesc de graniță; orașul devine centru militar, administrativ și educațional.
- **1762** – Năsăudul este distrus parțial de inundații și reconstruit pe amplasamentul actual.

- **1765** – Orașul este ridicat la rang de târg.
- **1766–1784** – Se înființează prima școală primară românească, Școala Normală și Institutul Militar pentru pregătirea ofițerilor și subofițerilor.
- **1796** – Soldații Regimentului II de grăniceri participă la luptele de la Arcole, în Italia, împotriva lui Napoleon I Bonaparte.
- **1848–1849** – Regimentul luptă în Revoluția de la 1848–1849; orașul este incendiat de două ori.
- **1851** – Desființarea Regimentului II de grăniceri.
- **1861** – Înființarea Districtului Năsăudului, cu sediul la Năsăud.
- **1863** – Înființarea Gimnaziului cu predare în limba română.
- **1890** – Inaugurarea stației de cale ferată pe linia Cluj-Napoca – Suceava.
- **1946** – Înființarea Muzeului Grăniceresc în fosta cazarmă „Svarda”.
- **1957** – Deschiderea muzeului memorial „Liviu Rebreanu” în localitatea componentă Liviu Rebreanu (Prislop).

Năsăud se evidențiază ca un oraș cu o identitate culturală, educațională și militară puternică, modelat de tradițiile grănicerilor și de activitatea educațională de-a lungul secolelor. Prin patrimoniul său istoric, muzeele și rolul său de centru etnografic, orașul continuă să fie un punct de referință în județul Bistrița-Năsăud, demonstrând continuitatea și relevanța sa în evoluția regiunii.

Orașul Sângeorz-Băi

Sângeorz-Băi (Sângiorgiul Român, Sângeorzul Român, în dialect săsesc: Gergn, Sânt-Jorich, Sânt-Gergn, Gergnâ; în germană: Rumänisch-Sankt-Görgen, Sankt Georgen, Georgenau; în maghiară: Oláhszentgyörgy, Naszód-szentgyörgy) este format din localitățile componente Cormaia, Sângeorz-Băi (reședința) și Valea Borcutului. Orașul este amplasat în Depresiunea Sângeorz, la poalele sudice ale Munților Rodnei și Dealului Pleșa din Muncelele Năsăudului, pe cursul superior al Someșului Mare, în zona de confluență cu pâraiele Cormaia și Borcut. Peisajul natural este pitoresc, cu păduri de brad, molid, pin și fag.

Săpăturile arheologice efectuate în arealul orașului au scos la iveală vestigii datând din Epoca Bronzului, perioadele geto-dacică și daco-romană, când așezarea se afla în zona locuirii dacilor liberi, precum și din perioada migrațiilor barbare (secolele IV–VI) și din timpul colonizării străine (cavalerii teutoni, călugării benedictini, secolele XI–XIII).

Localitatea a fost devastată în anul 1241 de invazia mongolilor și în 1285 de cea a tătarilor. Prima atestare documentară datează din 1243, când apare consemnată în lucrarea *Carmen miserabile* a cronicarului Rogerius din Oradea, iar în 1245 numele *Sanct Gurgh* apare într-un document al cancelariei regelui Béla IV, fiind menționată ca parte a unei unități administrativ-teritoriale pe valea Rodnei, formată din opidul Rodna și Sângeorz și opt localități aflate sub ordinele regelui maghiar.

În anul 1440, așezarea apare cu denumirea *Zenthgurgh / Zentihgyagurgh*, fiind parte a domeniilor dăruite de regele Ungariei, Ladislau al V-lea (Postumul) de Habsburg, lui Mihály Jack de Kusal, cu obligația de a plăti tribut Ungariei. În 1453 trece în posesia lui Iancu de Hunedoara, iar din 1475 în cea a fiului său, Matia Corvin, care o încredințează magistratului Bistriței. Un document din 1518 îl consemnează pe voievodul Toma ca lider al așezării. În 1529, Sângeorz-Băi figura printre cele 23 de sate intrate în posesia domnitorului Moldovei, Petru Rareș.

Între 1762 și 1851, Sângeorz-Băi a făcut parte din Regimentul II de graniță al Năsăudului; între 1851 și 1876, din Districtul Românesc al Năsăudului; din 1876 până în 1918 a purtat denumirea de *Hebe*; din 1918 a fost numită Sângeorzul Român, iar din 1925, Sângeorz-Băi. Până în 1950 a făcut parte din Comitatul Bistrița-Năsăud, plasa Rodna. Între 1950 și 1958 a fost comună în cadrul raionului Năsăud, regiunea Bistrița-Năsăud, iar în 1958 a devenit oraș raional. La 17 februarie 1968, prin Legea nr. 2 privind împărțirea administrativ-teritorială a României, Sângeorz-Băi a fost inclus ca oraș în județul Bistrița-Năsăud, având în subordine administrativă localitățile componente Cormaia și Valea Borcutului.

Stația de cale ferată din Sângeorz-Băi și din localitatea componentă Cormaia, pe linia Dej – Beclean – Nimigea – Salva – Năsăud – Ilva Mică – Sângeorz-Băi – Cormaia – Maieru-Rodna, a fost inaugurată în 1890. Orașul dispune de exploatare de marmură (Cormaia) și de dăcit (Sângeorz-Băi), ocupații de exploatare și prelucrare a lemnului (cherestea, mobilă, brichete), producție de îmbrăcăminte, tricotaje, produse textile și alimentare, precum și o stație de îmbuteliere a apelor minerale.

Sângeorz-Băi s-a afirmat ca stațiune balneo-climaterică în 1839, când 500 de turiști au beneficiat de proprietățile curative ale apelor minerale. În 1880, numărul turiștilor depășea 1.000, iar Societatea pe acțiuni „Hebe” a luat în arendă cele 5 izvoare existente, exportând peste 30.000 de litri de apă minerală pe an. În 1910, localitatea avea un hotel și circa 20 de

vile pentru turiști. În 1948, stațiunea a intrat în posesia statului comunist, fiind administrată de Ministerul Sănătății.

Cronologia evenimentelor contemporane importante include:

- **1241** – Devastată de invazia mongolilor.
- **1243** – Prima atestare documentară, consemnată în *Carmen miserabile* a lui Rogerius.
- **1245** – Menționată în document al cancelariei regelui Béla IV ca parte a unei unități administrativ-teritoriale pe valea Rodnei.
- **1285** – Devastată de invazia tătarilor.
- **1440** – Apare în documente cu denumirea *Zenthgurgh / Zentihgyagurgh*, dăruită de regele Ungariei lui Mihály Jack de Kusal.
- **1453–1475** – Trece în posesia lui Iancu de Hunedoara și a fiului său, Matia Corvin.
- **1518** – Document consemnând voievodul Toma ca lider al așezării.
- **1529** – Printre cele 23 de sate intrate în posesia domnitorului Moldovei, Petru Rareș.
- **1762–1851** – Parte a Regimentului II de graniță al Năsăudului.
- **1851–1876** – Parte a Districtului Românesc al Năsăudului.
- **1876–1918** – Denumită *Hebe*.
- **1918–1925** – Denumită Sângeorzul Român.
- **1925** – Denumirea Sângeorz-Băi.
- **1890** – Inaugurarea stației de cale ferată pe linia Dej – Sângeorz-Băi – Maieru-Rodna.
- **1839** – Afirmăția ca stațiune balneo-climaterică, 500 de turiști.
- **1880** – Societatea „Hebe” ia în arendă izvoarele; peste 1.000 de turiști anual.
- **1910** – Stațiune balneoclimaterică cu hotel și circa 20 de vile.
- **1948** – Naționalizarea stațiunii și administrarea de Ministerul Sănătății.
- **1958** – Devine oraș raional.
- **1968, 17 februarie** – Inclus ca oraș în județul Bistrița-Năsăud, cu subordonarea Cormaia și Valea Borcutului.

Sângeorz-Băi se distinge prin continuitatea sa istorică, bogăția vestigiilor arheologice și dezvoltarea ca stațiune balneo-climaterică de importanță regională. Poziția sa geografică, resursele naturale și rolul în administrația și economia județului Bistrița-Năsăud au consolidat identitatea orașului ca centru turistic, cultural și economic. Stațiunea este considerată de locuitorii județului ca fiind al cincelea cel mai important obiectiv cultural urban din județ.

Localități rurale

Județul Bistrița Năsăud are un număr de 58 de comune, cu 235 de sate, din care 3 aparțin de municipiu și orașe. Satele se diferențiază prin faptul că pe teritoriul județului se disting mai multe zone, cu tipologii diferite de structurare urbană și arhitecturală, determinate de influența pe care au avut-o populațiile ce au ocupat aceste teritorii. Acestea se definesc ca Zona de Nord (Zona Năsăud- Bârgău), Zona Nösnerland (S-Estul județului), Zona Monor, Zona Câmpia Transilvaniei. Cea mai întinsă ca suprafață zonă din cadrul județului este Zona Năsăudului și Bârgăului, căreia îi este specific statutul locuitorilor de țărani grăniceri, liberi, începând cu jumătatea secolului al XVIII-lea și până în secolul al XIX-lea - statut ce a influențat atât structura așezărilor, care din risipite au devenit compacte, ușor de controlat, printr-o reorganizare ținută, cât și aspectul gospodăriilor, adaptat la parcele înguste. În plus, locuințele de aici erau superioare din punct de vedere spațial celor din zonele de iobagi.⁹ Satele grănicerești dispuneau de munți exploatați în mod comunitar: păduri, pășuni de vară și fânețe. Cum hotarele erau întinse, fânețele erau departe de sat și presărate cu case locuite doar sezonier, aspect caracteristic peisajului cultural local¹⁰. În Zona Nösnerland, satele compacte care urmează cursul drumului sau al văilor schițează piesaje antropice deosebite și devin o pată de culoare în peisajul cadrului natural. Colonizarea saxonă a influențat așezările atât la nivel urbanistic, cât și arhitectural, acestea marcând, la rândul lor, peisajele antropice-peisaje cu așezări compacte, înconjurată de mari suprafețe agricole, într-un cadru natural deosebit. Prin imaginea lor unitară și structura bine definită, satele devin pete de culoare și textură în raport cu mediul natural. Zona Monor include numai 3 comune din județul Bistrița Năsăud - Dumitrița, Șieuț, Monor - ca trăsături generale în ceea ce privește structura și textura așezărilor, satele lor componente, s-au dezvoltat de-a lungul unei rețele hidrografice sau de-a lungul unei căi de transport și au în general o structură adunată, până la compactă (ex. Monor- sat adunat cu piață centrală). Zona Câmpiei Transilvaniei - are sate așezate în văile dintre dealuri, înconjurată de fânețe și terenuri agricole cu grajduri și fânare. Clădirile agricole se află în afara satului, iar în vatra satului sunt clădiri publice (biserica, primăria, școala,

⁹Pascu, V., *Organizarea interiorului popular năsăudean*, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, 1968 - 1970, Întreprinderea Poligrafică Cluj, Cluj-Napoca, 1971

¹⁰Ștefănescu, P., Ursa, S., *Bistrița-Năsăud, vatră folclorică*, Ed. Sport-Turism, Bistrița-Năsăud, 1979

căminul cultural), se caracterizează prin existența unor așezări rurale de mărime medie, amplasate în lungul unor văi, cursuri de apă.

Județul Bistrița-Năsăud, ca zonă etnografică, se situează la răscrucea unor legături transilvănene și transcarpatice, în raza Carpaților Orientali, cu Maramureșul istoric, cu Bucovina și, mai departe, cu Moldova. Cercetările au evidențiat asemănări și legături de ordin etnografic și folcloric și cu zonele Țara Lăpușului și Câmpia Transilvaniei, o parte din aceasta fiind inclusă în județul Bistrița-Năsăud. Raza teritorială a zonelor etnografice tradiționale s-a conturat în condițiile economiei și relațiilor sociale din epoca feudală. Economia și cultura modernă, iar în mai mare măsură condițiile din epoca contemporană au determinat neconținut schimbări, unificări culturale, materiale și spirituale pe o arie mai largă, reducerea notelor particulare zonale. Nu arareori ceea ce a fost zonă, cu timpul a devenit subzonă¹¹.

Diferențierile etnografice între diverse părți ale județului au condus la conturarea a șapte subzone etnografice, cu specificități geografice, economice, ocupații tradiționale, aspecte istorico-demografice și artistico-populare.

Cele șapte subzone etnografice sunt:

- **Subzona etnografică Ciceu-Beclean** – cuprinde lunca Someșului Mare, o întinsă suprafață de dealuri și zone montane spre V și N cu culmea Brezei și Munții Țibleșului. Străbătută de văile principale Valea Mare și Valea Ilișua. Localități: Petru Rareș, Braniștea, Uriu, Chiuza, Beclean, Ciceu-Giurgești, Căianu Mic, Spermezeu, Tîrlișua. În secolul XV, 15 localități aparțineau domeniului cetății Ciceu, iar Braniștea de cetatea Unguraș.
- **Subzona etnografică Năsăud** – cuprinde bazinul hidrografic al Someșului Mare, de la izvoare până la Mocod. Zona muntoasă și de coline înalte, coborând din Munții Rodnei, Țibleșului și Munții Bârgăului. Văi principale: Zagra, Sălăuța, Gersa, Rebra. Localități: Nimigea, Salva, Rebrîșoara, Năsăud, Coșbuc, Telciu, Romuli, Rebra, Parva. Populația majoritar românească, cu excepția Nimigea de Jos și orașului Năsăud.
- **Subzona etnografică Rodna** – de-a lungul Someșului Mare: Feldru, Maieru, Rodna, Sanț; pe Valea Ilvei: Ilva Mică, Leșu, Măgura Ilvei, Ilva Mare, Lunca Ilvei; orașul Sângeorz-Băi. Populația majoritar românească, cu influențe germane, slovace și maghiare datorate mineritului și industriei forestiere. Subzona a fost sub stăpânirea

¹¹ Dunăre Nicolae – Județul Bistrița – Năsăud- Încadrare și zonare etnografică, www.cimec.ro

Moldovei în secolele XV-XVI și a făcut parte din Regimentul de graniță și Districtul Năsăud. Economia include agricultură de munte, creșterea vitelor și păstoritul.

- **Subzona etnografică Bârgău (Valea Bârgăului)** – între Munții Bârgăului și Munții Călimani, include comunele Josenii Bârgăului, Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului, Bistrița Bârgăului. Teritoriu feudal al familiei Bethlen, apoi parte din Regimentul de graniță, Districtul Năsăud și județul Bistrița-Năsăud. Populația majoritar românească, cu familii germane și maghiare venite cu industria forestieră. Practici: agricultură, creșterea vitelor, păstorit, vânătoare, pescuit, lemnărit, olărit (Mijlocenii și Susenii Bârgăului).
- **Subzona etnografică Bistrița** – zonă centrală, cu aspecte culturale mai complexe datorită prezenței sașilor și maghiarilor și orașului Bistrița. Localități: Cetate, Budacul de Jos, Livezile, Dumitra, Bistrița. Activități: agricultură, viticultură (Viișoara, Dumitra, Livezile), pomărit. Satele Ragla și Budacul de Sus făceau parte din granița năsăudeană; Sărata din domeniul cetății Unguraș.
- **Subzona etnografică Șieu** – cuprinde localități de-a lungul văii Șieu: Șieu-Odorhei, Șintereag, Șieu-Măgheruș, Mărișelu, Șieu, Șieuț, Monor, Lechința, Galații Bistriței (Valea Dipșei). Relief: luncă, terase, dealuri. Populația românească majoritară, cu comunități maghiare în Jeica, Țigău, Tonciu, Fântânele, Sărata, Șieu, Șieu-Sfîntu. Practici: agricultură, păstorit intensiv pentru piață, folosirea pășunilor satelor săsești. Apartenențe administrative variate: cetatea Unguraș, județul Dăbâca, Solnoc-Dăbâca, Someș, județul Cluj.
- **Subzona etnografică Câmpia** – preluată din Câmpia Transilvaniei, cu 11 comune: Sânmihaiul de Câmpie, Teaca, Nușeni, Chiochiș, Matei, Budești, Miceștii de Câmpie, Silivașu de Câmpie, Urmeniș, Milaș, plus alte sate. Teaca a fost târg medieval și centru viticol săsesc. Populația majoritar română, cu comunități maghiare și săsești. Unele localități au aparținut domeniului cetății Unguraș și județelor Dăbâca, Cluj, Mureș. Practici: agricultură, construcții, port, ocupații tradiționale specifice câmpiei transilvănene.

Județul Bistrița-Năsăud prezintă o diversitate etnografică remarcabilă prin cele șapte subzone: Ciceu-Beclean, Năsăud, Rodna, Bârgău, Bistrița, Șieu și Câmpia. Aceste subzone reflectă interferențele culturale între populația română, maghiară și săsească, precum și legături istorice și economice cu Moldova, Bucovina, Maramureș și Câmpia Transilvaniei.

Fiecare subzonă dezvoltă un caracter distinct, marcat de geografie, ocupații tradiționale și specific popular, contribuind la identitatea culturală și etnografică unică a județului. Cele mai apreciate obiective culturale din satele și comunele județului sunt, pentru locuitori, Lacul Colibița, Castelul Teleki, Cetatea Bistriței, Ansamblul urban „Șirul Sugălete”, Parcul de la Arcalia, precum și Pasul Tihuța. Via Transilvanica e văzută ca un important traseu de unificare a mai multor obiective importante.

2.2 Lista Monumentelor Istorice din județul Bistrița-Năsăud

[Lista Monumentelor Istorice](#) reprezintă un proiect cu tradiție îndelungată, inițiat încă din anii 1950, menit să inventarieze și să protejeze patrimoniul cultural al României. După anul 1989, lista a fost reorganizată și adaptată la noile reglementări legislative, în baza [Legii nr. 422/2001](#) privind protejarea monumentelor istorice, care a stabilit cadrul oficial pentru clasificarea și protejarea monumentelor. Această lege a fost fundamentul actualizărilor efectuate ulterior, în anii 2010 și 2015, care au reflectat cercetările recente și descoperirile noi în domeniul patrimoniului cultural.

Monumentele istorice sunt împărțite din punct de vedere structural în patru categorii principale: *monumente de arheologie (I)*, *monumente de arhitectură (II)*, *monumente de for public (III)* și *monumente memoriale și funerare (IV)*. În același timp, acestea sunt clasificate în categorii valorice, în grupa valorică A (monumente istorice de valoare națională sau universală) și grupa valorică B (monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local). Pentru identificare și inventariere, fiecare monument primește un cod LMI care include acronimul județului, numeralul corespunzător categoriei monumentului și o literă minusculă care desemnează tipul acestuia, litera „s” fiind rezervată siturilor arheologice sau la categoria arhitectură (II) „s” reprezintă situri/centre urbane sau rurale. Codul LMI cuprinde, cu trimitere la Anexa nr. 1 la Normele metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice aprobate prin OMCC nr. 2260/2008: acronimul județului – un numeral roman ce grupează monumentele istorice în funcție de natura lor (I-IV) – o minusculă (m pentru monument, a pentru ansamblu sau s pentru sit) – o majusculă care descrie monumentul din punct de vedere valoric (A/B) – un număr de ordine unic la nivelul întregii țări.

Monumente de arheologie (I)

În județul Bistrița-Năsăud, LMI 2015 include în prezent 380 de monumente de arheologie, din care 175 de situri arheologice, care sunt documentate și protejate prin intermediul acestei liste. În vederea analizei și cercetării patrimoniului cultural, se realizează comparații între siturile înregistrate în Repertoriul Arheologic Național (RAN) și cele incluse în LMI 2015 în fiecare UAT pentru a oferi o imagine clară asupra distribuției și relevanței lor în context județean. Repertoriul arheologic național (RAN) din județul Bistrița-Năsăud relevă o stratificare complexă a patrimoniului, reflectată prin datele centralizate. Municipiul Bistrița se distinge prin concentrarea cea mai ridicată, cu 25 de situri în Repertoriul Arheologic Național și 8 poziții în Lista Monumentelor Istorice 2015, confirmând rolul său istoric de centru urban medieval și modern. Alături de acesta, UAT-uri precum Lechința și Teaca, cu 26 și respectiv 21 de situri, dintre care 12 și 10 protejate ca monumente istorice, marchează nucleele rurale cu semnificație deosebită pentru evoluția teritoriului.

În mediul rural, tipologia satelor cu densitate medie de situri arheologice și monumente istorice relevă structuri comunitare cu memorie materială persistentă. UAT-uri precum comuna Budacu de Jos (13 situri RAN, 12 în LMI 2015), Mărișelu (15 situri RAN, 12 în LMI 2015) sau Matei (20 situri RAN, 14 în LMI 2015) ilustrează un profil de continuitate istorică, unde reperele arheologice se intersectează cu arhitectura tradițională protejată. Distribuția fragmentară a altor unități administrativ-teritoriale, cum este cazul Dumitra, Dumitrița sau Nimigea, cu valori cuprinse între 5 și 7 situri RAN și 3 - 11 monumente incluse LMI, indică existența unor areale cu patrimoniu de importanță secundară, dar necesare în definirea rețelei teritoriale.

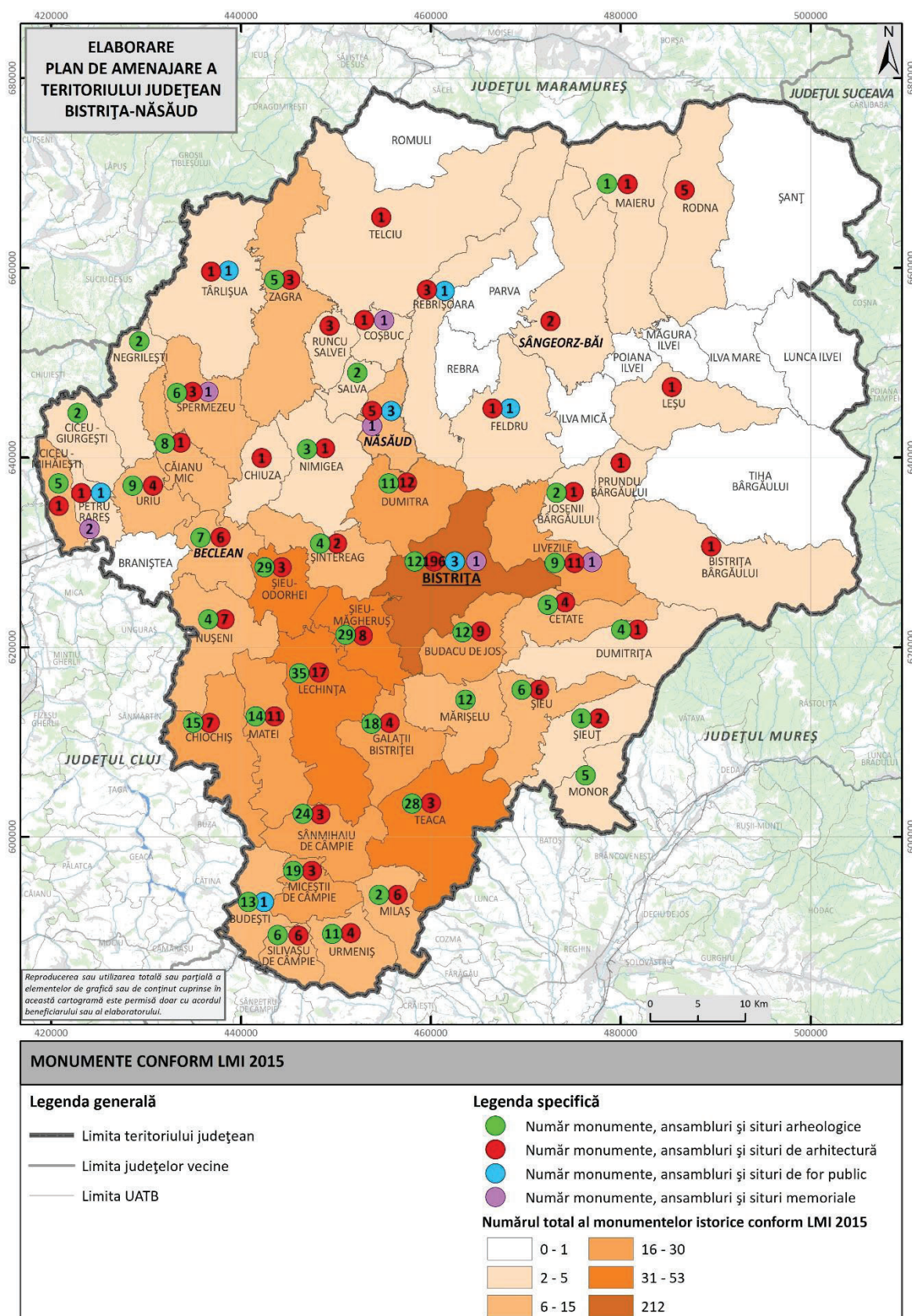

Fig. 2.1 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE / ANSAMBLURI / SITURI CLASATE LMI, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD
Sursa: autorii, cf. Listei Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

Chiar și în comunele cu valori reduse, precum Monor, Silivașu de Câmpie sau Uriu, unde se înregistrează între 3 și 7 situri și câteva monumente protejate, persistența acestor repere determină constrângeri urbanistice, dar și oportunități pentru consolidarea identității locale. În aceste cazuri, documentarea și integrarea patrimoniului arheologic în planurile de urbanism viitoare (PUG localități, PUZCP) devine un instrument indispensabil.

Există totodată o serie de unități administrativ-teritoriale unde patrimoniul se reflectă doar prin codul de identificare în RAN, fără a fi asociat unui număr semnificativ de situri sau monumente în LMI. Localități precum Bistrița Bârgăului, Coșbuc, Ilva Mare, Ilva Mică, Leșu sau Șanț se încadrează în această categorie, confirmând o distribuție inegală a resurselor patrimoniale pe teritoriul județului. În mod similar, comune precum: Maieru, Milaș, Nimigea, Șieuț nu figurează cu un număr important de obiective clasate în LMI, dar păstrează relevanța prin localizarea în zone de interes istoric sau prin integrarea în peisaje culturale de valoare. Această disparitate între localitățile cu un număr mare de obiective de patrimoniu clasat și cele cu prezență redusă ilustrează nevoia unui cadru metodologic diferențiat: protecție mai ridicată pentru arealele cu densitate mare de repere și politici de valorizare a peisajului cultural sau natural pentru zonele cu evidență fragmentară.

2.3 Patrimoniu imobil clasat

2.3.1. Monumente / Ansambluri de arhitectură

Monumente de importanță locală (Grupa valorică B)

La nivelul patrimoniului cultural local, Lista Monumentelor Istorice 2015 include monumentele și ansamblurile de arhitectură de grupa valorică B, distribuite pe întreg teritoriul județului Bistrița-Năsăud. Majoritatea acestor monumente se regăsesc în mediul urban, în special în orașele Bistrița, Năsăud și Beclean, dar și în mediul rural, răspândite în diverse localități.

- **În mediul urban**, distribuția monumentelor/ UAT este următoarea: Bistrița (148), Beclean (3), Năsăud (3), Sângeorz-Băi (1).
- **În mediul rural**, numărul monumentelor variază semnificativ între localități, majoritatea un număr redus de monument de arhitectură încadrat în grupa valorică B (tabelul 2.1.).

Patrimoniul de interes local este alcătuit, în principal, din structuri romane, biserici, fortificații și case, fiind localizat parțial la nivelul unităților administrativ-teritoriale (UAT). Informațiile din LMI 2015 sunt completate ulterior cu adrese, coduri poștale sau coordonate geografice (latitudine, longitudine), mai ales pentru localitățile rurale.

Ansamblurile și monumentele cu grupa valorică B, conform LMI 2015, sunt definite prin amplasarea în UAT-uri, categoria valorică de importanță, regimul juridic de protecție (conform Legii 422/2001 și documentațiilor de urbanism), starea actuală de conservare și caracteristicile actuale. Aceste date vor fi analizate în cadrul studiilor de fundamentare incluse în documentațiile de urbanism, precum PUG și PUZCP, care sunt deja realizate, în curs de realizare /urmează a fi realizate.

Reprezentarea grafică a numărului de monumente și ansambluri pe harta UAT-urilor, prezentată în Figura 2.2 evidențiază concentrațiile de obiective și permite identificarea clară a zonelor cu densitate mai mare de monumente istorice cu grupa valorică B.

Tabel 2.1 MONUMENTE ISTORICE DE INTERES LOCAL - CATEGORIA STRUCTURALĂ MONUMENTE DE ARHITECTURĂ (II)

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Grupa valorică	Zone de protecție	Factori de risc și degradare	Acțiuni de protecție, cercetare, monitorizare/ restaurare
1.	Mun. Bistrița	148	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument/an samblu	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Conf. RLU PUG Mun. Bistrița 2013
2.	Beclean	3	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Conf. RLU PUG 2016
3.	Năsăud	3	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2006

4.	Sângeorz-Băi	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUZ 2019
5.	Bistrița Bârgăului	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2012
6.	Budacu de Jos	4	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
7.	Căianu Mic	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2018
8.	Chiochiș	2	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2019
9.	Chiuza	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
10.	Dumitra	3	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2014
11..	Feldru	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2023
12.	Galații Bistriței	2	B	Regim juridic de protecție specific	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001

				monumente istorice cat. monument		
13..	Josenii Bârgăului	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2023
14.	Lechința	6	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument/an samblu	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2010
15.	Leșu	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2021 (în curs de elaborare)
16.	Livezile	8	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2001
17.	Matei	8	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument/an samblu	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
18.	Miceștii de Câmpie	3	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument/an samblu	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2024
19.	Milaș	4	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument/an samblu	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2019
20.	Nimigea	1	B	Regim juridic de protecție	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001

				specific monumente istorice cat. monument/an samblu		
21.	Nușeni	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
22.	Petru Rareș	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
23.	Prundu Bârgăului	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2009
24.	Rodna	1	A	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2024 (în stadiu de elaborare)
25.	Runcu Salvei	2	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG (în stadiu de elaborare)
26.	Silivașu de Câmpie	3	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
27.	Spermezeu	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2019 (actualizat)
28.	Șieu	1	B	Regim juridic de protecție specific	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2019 (actualizat)

				monumente istorice cat. monument		
29.	Șieu- Măgheruș	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2017
30.	Șieu- Odorhei	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2017
31.	Șieuț	2	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2017
32.	Șintereag	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2021
33.	Târlîșua	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
34.	Teaca	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2001
35.	Telciu	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2024
36.	Uriu	2	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001

37.	Urmeniș	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
38.	Zagra	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2016

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

Patrimoniul construit al județului Bistrița-Năsăud, clasificat în categoria structurală a monumentelor de arhitectură de interes local, reflectă o distribuție teritorială eterogenă, în care centrele urbane de prim rang se detașează prin densitatea ridicată a obiectivelor. Municipiul Bistrița concentrează 148 de monumente încadrate în grupa valorică B, protejate prin regim juridic specific conform Legii nr. 422/2001 și documentate prin fișele analitice de inventariere din LMI 2015. În complementaritate, orașele secundare, precum Beclean și Năsăud, dispun de câte 3 monumente, completând rețeaua urbană cu repere arhitecturale de epocă modernă și tradițională. La acestea se adaugă Sângeorz-Băi care are un singur monument protejat, contribuind la echilibrul cultural-teritorial. Acest nucleu urban istoric este consolidat prin reglementările de urbanism aprobate în planurile generale și zonale, care stabilesc perimetrele de protecție și modul de integrare în dezvoltarea actuală.

În mediul rural, prezența monumentelor de arhitectură se manifestă sub forma unor ansambluri și edificii dispersate, configurând un mozaic al identităților locale. Localități precum Livezile sau Matei (8 monumente fiecare) confirmă rolul comunităților rurale în conservarea structurilor tradiționale și a arhitecturii vernaculare. De asemenea, Lechința (6 monumente), Budacu de Jos și Milaș (4 monumente fiecare) marchează zone cu o densitate medie, unde presiunile antropice și factorii naturali impun strategii coerente de protecție. În aceste cazuri, reglementările urbanistice locale, actualizate periodic prin PUG sau PUZ, stabilesc zone de protecție, limitele de construire și condițiile de restaurare. Starea de conservare a acestor monumente reclamă monitorizarea continuă, întrucât degradările cauzate de uzura materialelor, lipsa întreținerii și expunerea la factori climatici pot afecta ireversibil integritatea patrimoniului.

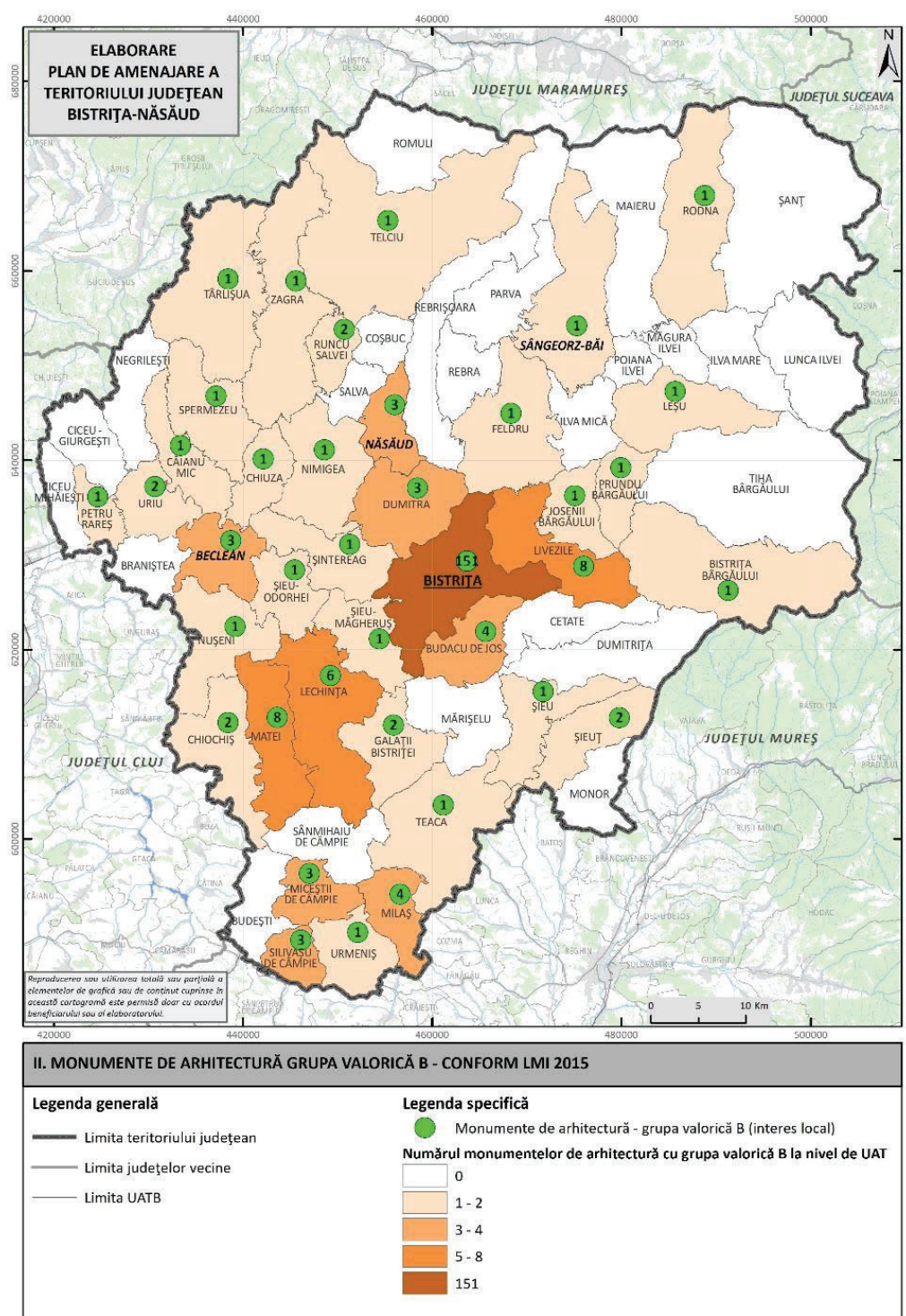

Fig. 2.2 DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE / ANSAMBLURI DE ARHITECTURĂ GRUPA VALORICĂ B, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD
Sursa: autorii, cf. Listei Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

Distribuția monumentelor de arhitectură la nivelul comunelor reflectă o concentrare moderată, dar esențială pentru coerența peisajului cultural. În alte localități cu 1-2 monumente protejate, patrimoniul se reduce la repere izolate, dar cu o valoare identitară în

cadrul comunității. Factorii de risc, atât antropici (intervenții necontrolate, abandon, presiune imobiliară), cât și naturali (cutremure, inundații, eroziuni), determină aplicarea unor acțiuni de protecție diferențiate: punere în siguranță, restaurare, delimitarea zonelor de protecție și monitorizare periodică. În ansamblu, gestionarea acestor monumente implică o corelare între legislația de protecție și instrumentele urbanismului istoric, pentru a asigura continuitatea valorilor culturale în cadrul dezvoltării teritoriale .

Categoria valorică de importanță națională (grupa valorică A)

Potrivit Legii nr. 5 din 6 martie 2000, privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național-Secțiunea III „Zone construite protejate”, județul Bistrița-Năsăud include un număr semnificativ de obiective în grupa valorică a patrimoniului cultural de importanță națională, respectiv monumente istorice cu valoare excepțională. Aceste obiective sunt incluse în următoarele subpuncte: *clădiri civile urbane (cod „f”), ansambluri urbane (cod „g”) și biserici sau ansambluri monahale (cod „k”)* (Fig 2.3.). Prin urmare, județul Bistrița-Năsăud se află într-un context valoric ridicat, cu obiective patrimoniale care contribuie semnificativ la patrimoniul cultural național și care fac obiectul măsurilor de conservare și protecție prevăzute de legislație.

Având în vedere vechimea PATN, analiza patrimoniului construit de importanță națională are în vedere și cercetarea unor instrumente mai apropiate de momentul actual-Lista Monumentelor Istorice . Așadar, conform acestui instrument, județul Bistrița-Năsăud deține un număr mult mai ridicat de monumente și ansambluri de arhitectură de clasă A, înscrise în Lista Monumentelor Istorice (LMI) 2015 și distribuite pe întreg teritoriul județului. Acestea includ structuri romane, biserici, mănăstiri, castele, poduri și case, reprezentând elemente semnificative ale patrimoniului național, care se regăsesc în mediul urban, în special în Municipiul Bistrița, precum și orașele Năsăud și Beclean, dar ele sunt prezente și în mediul rural.

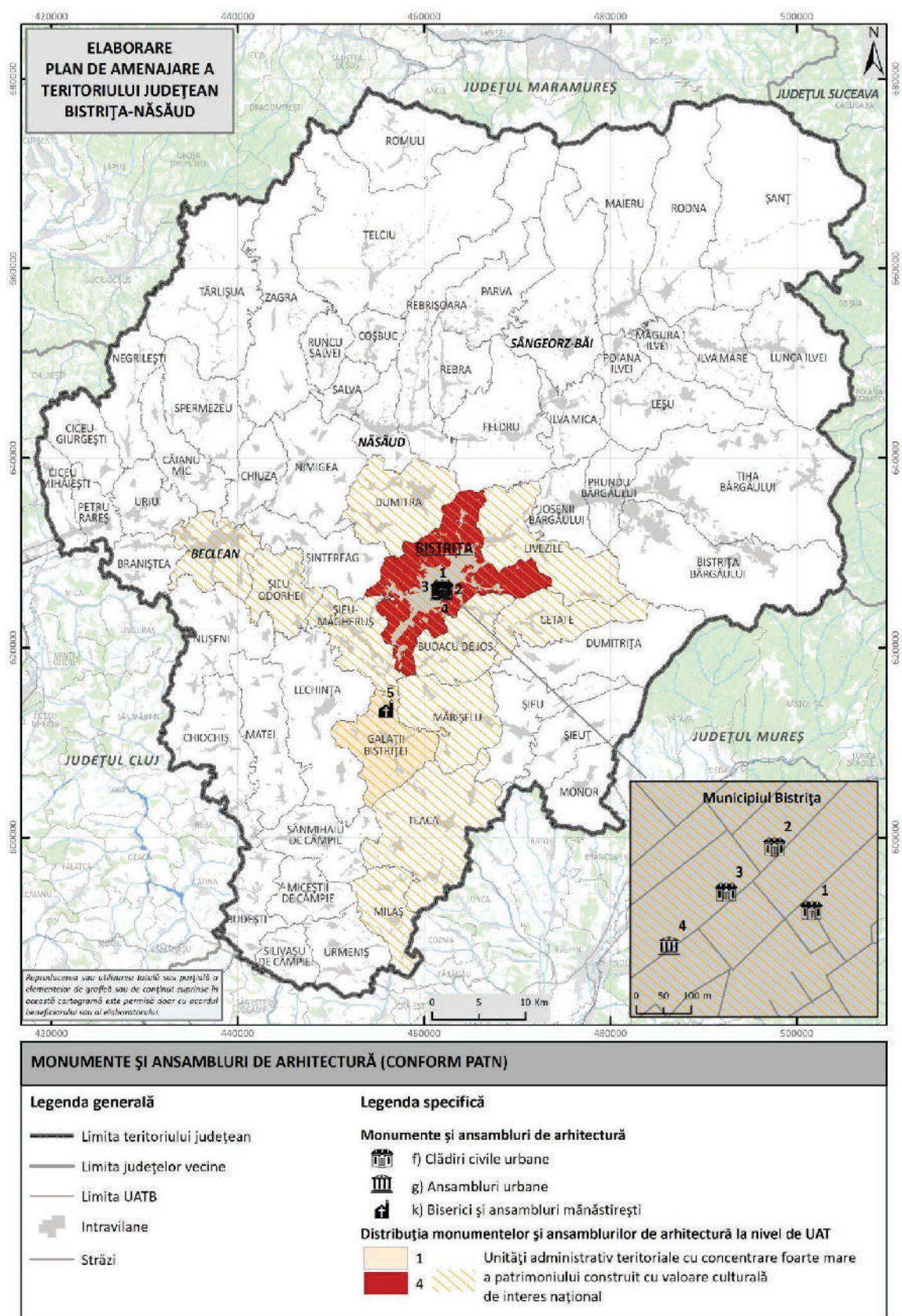

Fig. 2.3 DISTRIBUȚIA MONUMENTELOR / ANSAMBLURILOR DE ARHITECTURĂ, PATN, JUD. BISTRIȚA - NĂSĂUD

Sursa: Planul de Amenajare a Teritoriului Național - Secțiunea III „Zone Construite Protejate”

Legendă aferentă Figurii 2.3:

Nr.	Categorie	Denumire	UAT
1	f) Clădiri civile urbane	Casa Ion Zidarul / Andreas Beuchel	Bistrița
2	f) Clădiri civile urbane	Casa Argintarului	Bistrița
3	f) Clădiri civile urbane	Șirul Șugălete	Bistrița
4	g) Ansambluri urbane	Ansamblul urban fortificat	Bistrița
5	k) Biserici și ansambluri mănăstirești	Biserica evanghelică	Galații Bistriței - Herina

MONUMENTE DE ARHITECTURĂ (II)- GRUPA A, VALOARE NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ (LMI 2015)

- **În mediul urban:** UAT Municipiul Bistrița (47), orașe Beclean (3), Năsăud (2) și Sângeorz-Băi (1).
- **În mediul rural,** monumentele de clasă A se regăsesc în UAT-urile: Budacu de Jos (5), Cetate (4), Chiochiș (5), Ciceu Mihăiești (1), Coșbuc (1), Dumitra (9), Dumitrița (1), Galații Bistriței (2), Lechința (11), Livezile (3), Matei (3), Maieru (1), Milaș (2), Nușeni (6), Rebrîșoara (3), Rodna (4), Runcu Salvei (1), Sânmihaiu de Câmpie (3), Silivașu de Câmpie (3), Spermezeu (2), Șieu (5), Șieu-Măgheruș (7), Șieu-Odorhei (2), Șintereag (1), Teaca (2), Uriu (2), Urmeniș (3) și Zagra (2).

Numărul și distribuția monumentelor sunt reprezentate grafic pe harta cu UAT-uri (Figura 2.8.2), facilitând identificarea concentrațiilor de unități administrativ-teritoriale cu un număr ridicat de obiective patrimoniale.

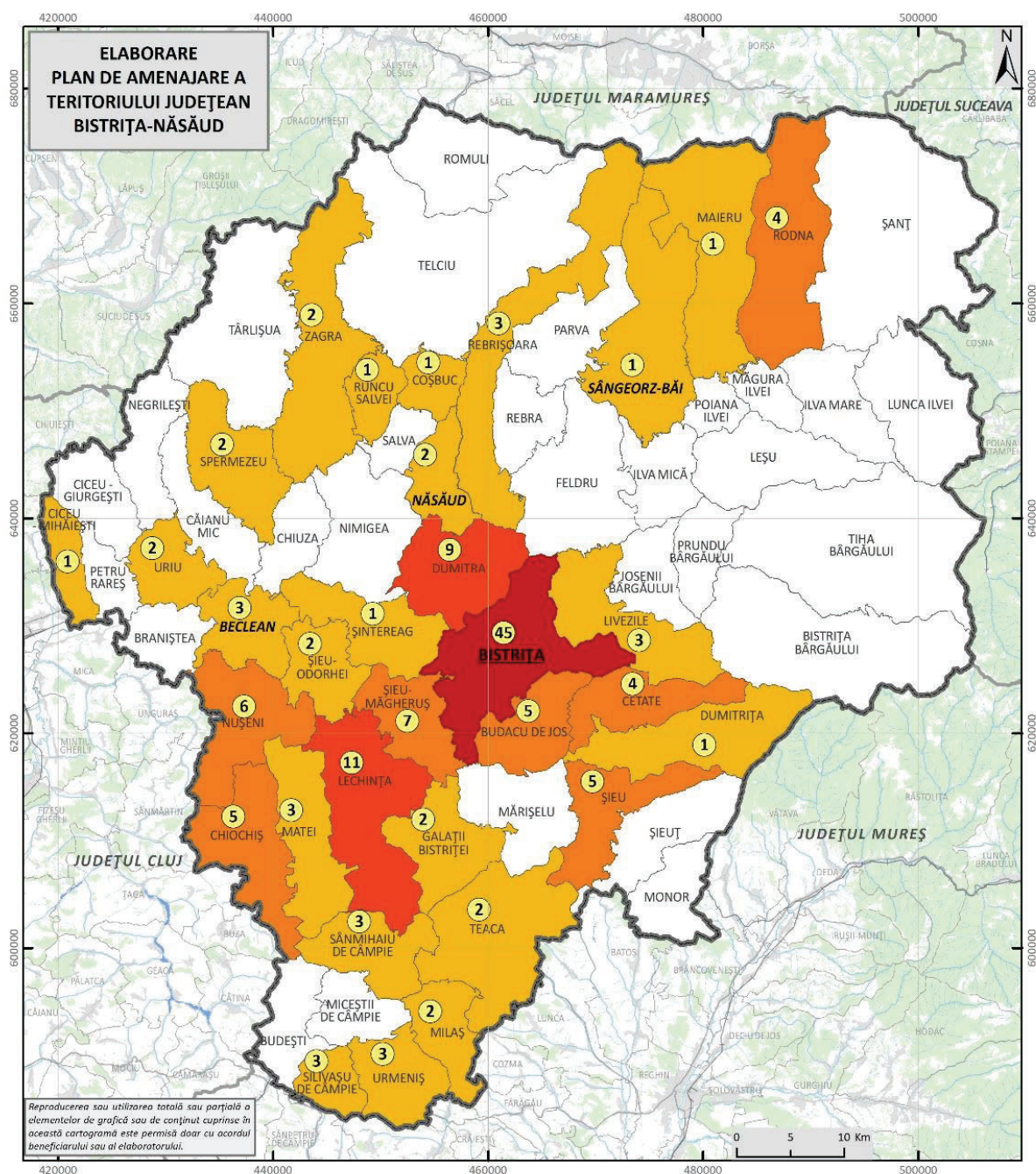
Tabel 2.2 MONUMENTE ISTORICE DE INTERES NAȚIONAL - CATEGORIA STRUCTURALĂ MONUMENTE DE ARHITECTURĂ (II)

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Grupa val.	Factori de risc și degradare	Acțiuni de protecție, cercetare, monitorizare/ restaurare
1.	Mun. Bistrița	47	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Conf. RLU PUG Mun. Bistrița 2013
2.	Oraș Beclean	3	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Conf. RLU PUG 2016

3.	Oraș Năsăud	2	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2006
4.	Oraș Sângeorz- Băi	1	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUZ 2019
5.	Budacu de Jos	5	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
6.	Cetate	4	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2006
7.	Chiochiș	5	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2019
8.	Ciceu - Mihăiești	1	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
9.	Coșbuc	1	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
10.	Dumitra	9	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2014
11.	Dumitrița	1	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2015
12.	Galații Bistriței	2	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
13.	Lechința	11	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2010
14.	Livezile	3	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2001
15.	Matei	3	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
16.	Maieru	1	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
17.	Milaș	2	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2019
18.	Nușeni	6	A	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
19.	Rebrișoara	3	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2020

20.	Rodna	4	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2024 (În stadiu de elaborare)
21.	Runcu Salvei	1	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG (În stadiu de elaborare)
22.	Sânmihaiu de Câmpie	3	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG (În stadiu de elaborare)
23.	Silivașu de Câmpie	3	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
24.	Spermezeu	2	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2019 (actualizat)
25.	Șieu	5	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2019 (actualizat)
26.	Șieu- Măgheruș	7	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2017
27.	Șieu-Odorhei	2	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2017
28.	Șintereag	1	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2021
29.	Teaca	2	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
30.	Uriu	2	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2001
31.	Urmeniș	3	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
32.	Zagra	2	A	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

II. MONUMENTE DE ARHITECTURĂ GRUPA VALORICĂ A CONFORM LMI 2015

Legenda generală

- Limita teritoriului județean
- Limita județelor vecine
- Limita UATB

Legenda specifică

- Monumente de arhitectură - grupa valorică A (interes național)

Numărul monumentelor de arhitectură - grupa valorică A la nivel de UAT

- 0
- 1 - 3
- 4 - 7
- 8 - 11
- 12 - 45

Fig. 2.4 DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE / ANSAMBLURI DE ARHITECTURĂ GRUPA VALORICĂ A, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD

Sursa: autorii, cf. Listei Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

Distribuția conturează așadar o ierarhie teritorială clară, în care **municipiul Bistrița** joacă rolul de pol central (**47** de obiective GRUPA A). Orașele au un număr mai redus de monumente de importanță națională - Beclean (3 monumente) și Năsăud (2 monumente), iar Sângeorz-Băi adaugă un singur reper. La aceste valori se adaugă monumentele din mediul rural – Lechința (11 obiective), Dumitra (9 obiective), Șieu-Măgheruș (7 obiective) Nușeni (6 obiective), Budacu de Jos, Chiochiș, Șieu (câte 5 obiective), Cetate, Rodna (câte 4 obiective) care completează structura rețelei patrimoniale. Zonele de protecție aferente sunt reglementate fie din momentul clasării acestor obiective fie prin regulamentele locale de urbanism (PUG și PUZ), corelate cu fișele analitice de inventariere din LMI 2015. Riscurile sunt de natură antropică (presiune imobiliară, intervenții necontrolate, subutilizare) și naturală (cutremure, inundații, variații climatice), iar măsurile recomandate includ monitorizare periodică, controlul strict al intervențiilor și programe de restaurare. Localitățile rurale cu densitate medie de monumente prezintă configurații patrimoniale cu relevanță regională. Lechința (11 inclusiv ansambluri), Dumitra (9 obiective), se disting ca nuclee de conservare, unde patrimoniul arhitectural definește imaginea satului istoric. Localități precum Șieu Măgheruș (7 obiective), Nușeni (6 obiective), Budacu de Jos, Chiochiș, Șieu (câte 5 obiective), Cetate, Rodna (câte 4 obiective) adaugă repere punctuale, care completează continuitatea teritorială. În aceste cazuri, zonele de protecție sunt clar delimitate prin regulamentele urbanistice, vizând condiții de construire, regimuri de înălțime și distanțe de retragere. Riscurile antropice sunt reprezentate de inserții volumetrice/arhitecturale neconforme cu tipologia de construire din zonă, înlocuirea materialelor tradiționale, modernizări improprii și intervenții edilitare invazive, iar riscurile naturale privesc eroziunea solurilor/alunecări de teren, umiditatea excesivă și fenomenele climatice extreme. Măsurile recomandate se axează pe cercetarea la zi *in situ* a stării construcțiilor, pe întreținerea periodică și pe aplicarea principiilor de restaurare reversibilă, pentru a asigura atât conservarea autentică cât și integrarea funcțională în cadrul rural contemporan. În arealele cu distribuție difuză, monumentele de grupa valorică A îndeplinesc funcția de repere identitare, chiar dacă valoarea numerică este redusă. Nușeni, Rebrîșoara, Rodna, Runcu Salvei, Silivașu de Câmpie și Spermezeu conturează o rețea discontinuă, dar esențială, pentru coerența peisajului cultural, iar zonele din Șieu, Șieu-Măgheruș, Șieu-Odorhei, dar și comunele mai mici precum Șintereag, Târlișua sau Teaca întăresc structura rurală a patrimoniului. Riscurile identificate sunt similare celor din zonele centrale, dar accentuate de lipsa resurselor locale

pentru întreținere. Din punct de vedere al direcțiilor strategice, se recomandă intensificarea monitorizării, crearea unor programe de sprijin pentru proprietari și integrarea acestor monumente în planuri de valorificare turistică și culturală, pentru a susține atât conservarea patrimoniului, cât și dezvoltarea locală durabilă.

Monumentele din categoria arhitectură (II) - grupa valorică A, care se regăsesc în studiile de fundamentare a documentațiilor de urbanism aferente PUZZCP Bistrița și PUG Municipiul Bistrița (în curs de elaborare), reprezintă repere esențiale pentru înțelegerea evoluției istorico-urbanistice a localității reședință de județ cât și a teritoriului județului. Acestea reflectă atât expresia arhitecturii medievale transilvănene, cât și rolul orașului Bistrița ca nucleu urban de prim rang, cu funcții comerciale, administrative și religioase. Conform *Listei Monumentelor Istorice (LMI 2015)*, cele mai importante edificii ale Municipiului Bistrița care au fost semnalizate prin grija Primăriei Municipiului Bistrița sunt reprezentate de următoarele edificii și ansambluri:

Biserica Evanghelică - situată în Piața Centrală /*Maktplatz* a municipiului, reprezintă cel mai impunător edificiu al orașului, reper urban major al epocii medievale. Construcția acestui monument a început în sec. XIII-XIV, urmând ca în sec. XV-XVI biserica să fie renovată, iar cele două turnuri să fie demolate, fiind înlocuite de actualul turn construit între anii 1487-1519; **Ansamblul „Șirul Sugălete”** - situat în Piața Centrală, nr. 13-24, este un ansamblu de locuințe medievale cu galerie deschisă la nivelul parterului, care păstrează elemente de arhitectură de stil gotic, Renaștere și Baroc, cu corespondențe în arhitectura Europei centrale; **Primăria Veche** - situată în Piața Centrală nr. 2, a fost ridicată în secolul al XVI-lea după principiile Renașterii, dar a primit înfățișarea actuală în urma renovărilor din perioada barocă și de la începutul secolului al XIX-lea; **Casa** - situată în Piața Centrală nr. 10; **Casa** - situată în Piața Centrală nr. 11, sunt case de locuit construite în perioada medievală, cu diferite schimbări ce aparțin stilului renascentist și baroc, **Casa Andreas Beuchel cunoscută sub denumirea „Casa Ion Zidaru”** - situată în Piața Centrală nr. 30, este o construcție dintre cele mai vechi din Bistrița medievală, păstrând elemente de arhitectură gotică din secolului al XV-lea și elemente de arhitectură renascentistă din primele două decenii ale sec. al XVI-lea; **Casa** - situată în Piața Centrală nr. 37; **Centrul Cultural „George Coșbuc”** / fosta *Casă a Asociației meseriașilor din Bistrița* situat pe str. Albert Berger nr. 10, a fost ridicată la sfârșitul secolului al XIX-lea în spiritul arhitecturii 1900. Edificiul a găzduit de-a lungul timpului cele mai importante activități culturale din Bistrița; **Turnul Dogarilor** - situată pe str. Dogarilor nr. 18,

este singurul turn din fortificația orașului care s-a păstrat până astăzi, în afara fragmentelor zidurilor de apărare și a celorlalte turnuri și bastioane de apărare ale orașului ce au dispărut prin demantelarea fortificației; **Casa Argintarului** -situată pe str. Dornei nr. 5, locuință renascentistă construită între anii 1560-1563; **Casa** - situată pe str. Dornei nr. 3, locuință medievală ce păstrează ancadrame de piatră din perioada de trecere de la stilul gotic la Renaștere și din perioada Renașterii; **Căminul pentru persoane vârstnice** - situat pe str. M. Kogălniceanu, nr. 23, păstrează înglobate ancadrame și structuri de zidărie în stil gotic; **Colegiul National „Liviu Rebreanu”** -situat în b-dul Republicii nr. 8, păstrează elemente de arhitectură reprezentative pentru începutul sec. al XX-lea;

Biserica romano-catolica „Sf. Treime” - situată pe str. Gh. Șincai, nr. 26, este un monument reprezentativ pentru arhitectura barocului târziu din Transilvania; **Casa parohială** - situată pe str. Gh. Șincai, nr. 26, păstrează elemente de arhitectură din perioada barocului târziu; **Casa** - situate pe strada N. Titulescu la nr. 8, 9, 11, 13, 16, 18, 24, ce păstrează ancadrame, elemente ornamentale, bolți ce aparțin arhitecturii gotice târzii, din timpul Renașterii și Barocului.În afară de aceste imobile incluse în LMI 2015, în conf. OMC.nr.2887/25.04.2028, a fost clasat imobilul Cinematografului „Bulevard” (corp C1), Bd. Republicii nr. 35, Mun. Bistrița, cod LMI BN-II-m-B-21205, publicat în M.O.al României nr. 877/05.10.2023.

În paralel, pentru patrimoniul rural, un exemplu elocvent este **Biserica Evanghelică** din satul Herina, comuna Galații Bistriței, patrimoniu religios care prin monumentalitatea sa și prin particularitățile sale stilistice, se plasează printre cele mai valoroase edificii romanice din Transilvania. În cele ce urmează, prezentăm un extras de 5 obiective pentru care fișele analitice dedicate acestor obiective vor detalia regimul juridic, caracteristicile arhitecturale, starea de conservare și măsurile de protecție aplicabile, conform cerințelor PATN și cadrulul legislativ național din domeniu. Această listă nu este exhaustivă și nu prezintă toate obiectivele clasate, ci o parte din ele. Detalieri de acest fel urmează a fi efectuate prin Planurile Urbanistice Generale și studiile istorice aferente.

Casa Andreas Beuchel cunoscută sub denumirea „Casa Ion Zidaru”, Municipiul Bistrița

Este un monument istoric de clasă A și datează din secolul XV. Este înregistrat în Lista Monumentelor Istorice cu codul RAN 32848.02, cod LMI BN-I-m-B-01321, cu următoarele informații ([cf. Listei Monumentelor Istorice](#))^{12 13 14}:

Tabel 2.3. FIȘA MONUMENTULUI CASA ANDREAS BEUCHEL CUNOSCUTĂ SUB NUMELE „CASA ION ZIDARU”, MUNICIPIUL BISTRIȚA

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	RAN: 32401.77
Cod LMI	BN-II-m-A-01465
Nume	Casa Andreas Beuchel cunoscuta sub numele Casa Ion Zidaru
Județ	Bistrița-Năsăud
UAT	Bistrița
Localitate	Bistrița
Adresa	Piața Centrală 30
Reper	-
Categorie	clădiri civile urbane
Datare	sec. XV
Arhitect	-
Regim de proprietate	privat
Stare de conservare	medie
Descriere	„Casa Beuchel” cunoscuta sub numele Casa Ion Zidaru din Bistrița, construită în a doua jumătate a secolului al XV-lea, reprezintă un monument de tranziție între stilul gotic și cel renașcentist. Situată în centrul orașului, pe actuala stradă Vasile Nașcu, clădirea a aparținut unor familii înstărite și a trecut prin mai mulți proprietari de seamă, precum Andreas Beuchel, Christian Pomarius și Ion Zidarul. Aceștia au adus transformări majore, reflectate atât în organizarea spațiului, cât și în detaliile arhitecturale. Edificiul se remarcă prin planul său complex (demisol, parter, mezanin, etaj), săli boltite pe ogive și elemente de piatră sculptată specifice goticului și Renașterii. De-a lungul secolelor, casa a suferit modificări și adăugiri, însă restaurarea din perioada 1972–1976 a reconstituit în mare parte fizionomia istorică. Astăzi, Casa Zidaru este un reper de patrimoniu, ilustrând evoluția urbană și arhitecturală a Bistriței medievale. ^{15 16}

¹² Ministerul Culturii, Lista Monumentelor Istorice, 2015

¹³ Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

¹⁴ <https://www.palatulculturiiibistrita.ro/monumentum/casa-ioan-zidarul-andreas-beuchel/>

¹⁵ Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

¹⁶ <https://www.palatulculturiiibistrita.ro/monumentum/casa-ioan-zidarul-andreas-beuchel/>

Sursa: Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

Fig. 2.5 CASA BEUCHEL CUNOSCUTĂ SUB NUMLE CASA ION ZIDARU, MUNICIPIUL BISTRIȚA

Sursa: <https://www.palatulculturiiibistrita.ro/>

Casa Argintarului (Goldschmiedehaus), Municipiul Bistrița

Este un monument istoric de clasă A și datează din secolul XV. Este considerat de locuitorii județului ca fiind al șaselea cel mai important obiectiv cultural urban din județ. Este înregistrat în Lista Monumentelor Istorice cu codul RAN: 32401.47, cod LMI BN-II-m-A-01482, cu următoarele informații (cf. [Listei Monumentelor Istorice](#))^{17 18 19} :

Tabel 2.4 FIȘA MONUMENTULUI CASA ARGINTARULUI (GOLDSCHMIEDEHAUS), MUNICIPIUL BISTRIȚA

Localizare	Amplasament maps.google.com
Cod RAN	RAN: 32401.47
Cod LMI	BN-II-m-A-01482

¹⁷ Ministerul Culturii, Lista Monumentelor Istorice, 2015

¹⁸ Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

¹⁹ <https://www.palatulculturiiibistrita.ro/monumentum/casa-ioan-zidarul-andreas-beuchel/>

Nume	Casa Argintarului (Goldschmiedehaus), azi „Centrul județean pentru cultură”
Județ	Bistrița-Năsăud
UAT	Bistrița
Localitate	Bistrița
Adresa	Str. Dornei 5
Reper	-
Categorie	clădiri civile urbane
Datare	sec. XVI
Arhitect	Petrus da Lugano
Regim de proprietate	public
Funcțiune	Centrul județean pentru cultură
Stare de conservare	bună
Descriere	Casa Argintarului din Bistrița, construită în secolul al XVI-lea și atribuită arhitectului Petrus da Lugano, a aparținut inițial unui meșter aurar sau argintar. Clădirea are parter și etaj, cu gang boltit, săli cu bolți în cruce și fațadă decorată cu portal și ferestre renascentiste. Salvată de la demolare în perioada interbelică de Nicolae Iorga, casa a fost restaurată în secolul XX și se află într-o stare bună de conservare. În prezent, găzduiește expoziții permanente și temporare de artă locală. ^{20 21}

Sursa: Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

Fig. 2.6 CASA ARGINTARULUI (GOLDSCHMIEDEHAUS), MUNICIPIUL BISTRIȚA

Sursa: <https://ghidulmuzeelor.cimec.ro/>

²⁰ Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

²¹ <https://www.palatulculturiiibistrita.ro/monumentum/casa-argintarului/>

Șirul Șugălete, Municipiul Bistrița

Este un ansamblu istoric de case medievale înșiruite de clasă A și datează din secolul XV, cu modificări majore în secolele XVII, XVIII și XIX. Este înregistrat în Lista Monumentelor Istorice cu codul RAN: 32401.47, cod LMI BN-II-a-A-01459, cu următoarele informații (cf. [Listei Monumentelor Istorice](#))^{22 23 24} :

Tabel 2.5 FIȘA MONUMENTULUI ȘIRUL ȘUGĂLETE, MUNICIPIUL BISTRIȚA

Localizare	Amplasament maps.google.com
Cod RAN	RAN: 32401.47
Cod LMI	BN-II-a-A-01459
Nume	Ansamblul Șirul Șugălete
Județ	Bistrița-Năsăud
UAT	Bistrița
Localitate	Bistrița
Adresa	Piața Centrală 13-24
Reper	-
Categorie	clădiri civile urbane
Datare	sec. XV
Arhitect	-
Regim de proprietate	privat
Funcțiune	-
Stare de conservare	medie
Descriere	Ansamblul „Șirul Sugălete” din Bistrița este format dintr-un șir de case medievale ridicate pe latura nordică a Pieței Centrale, la sfârșitul secolului al XV-lea, ca urmare a incendiului din 1457 care a distrus clădirile din lemn. Primele construcții, datate în jurul anului 1480, au fost realizate din piatră și au suferit de-a lungul secolelor mai multe intervenții și refaceri după incendii, cele mai importante fiind în 1680, 1758, 1842 și 1857. Elementul unificator al ansamblului îl constituie galeriile deschise de la parter, folosite pentru comerț și adăpostirea negustorilor în zilele de târg, soluție constructivă similară cu cele din Sibiu sau Brașov. Clădirile sunt parțial individuale, cu planimetrie și sisteme

²² Ministerul Culturii, Lista Monumentelor Istorice, 2015

²³ Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

²⁴ <https://www.palatulculturibistrita.ro/monumentum/casa-ioan-zidarul-andreas-beuchel/>

	Petermann (nr. 15) și altele, fiecare cu istorie proprie de proprietari și reconstrucții. Transformările arhitecturale au inclus bolți, ganguri carosabile, etaje adăugate și modificări ale acoperișurilor. În prezent, ansamblul se află într-o stare bună de conservare și este clasificat ca monument istoric (LMI BN-II-a-A-01459, RAN 32401.165). Este utilizat în scop cultural și turistic, fiind un simbol al orașului Bistrița și un exemplu valoros de arhitectură urbană
--	--

Sursa: Corneliu Gaiu, Vasile Duda, *Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008*

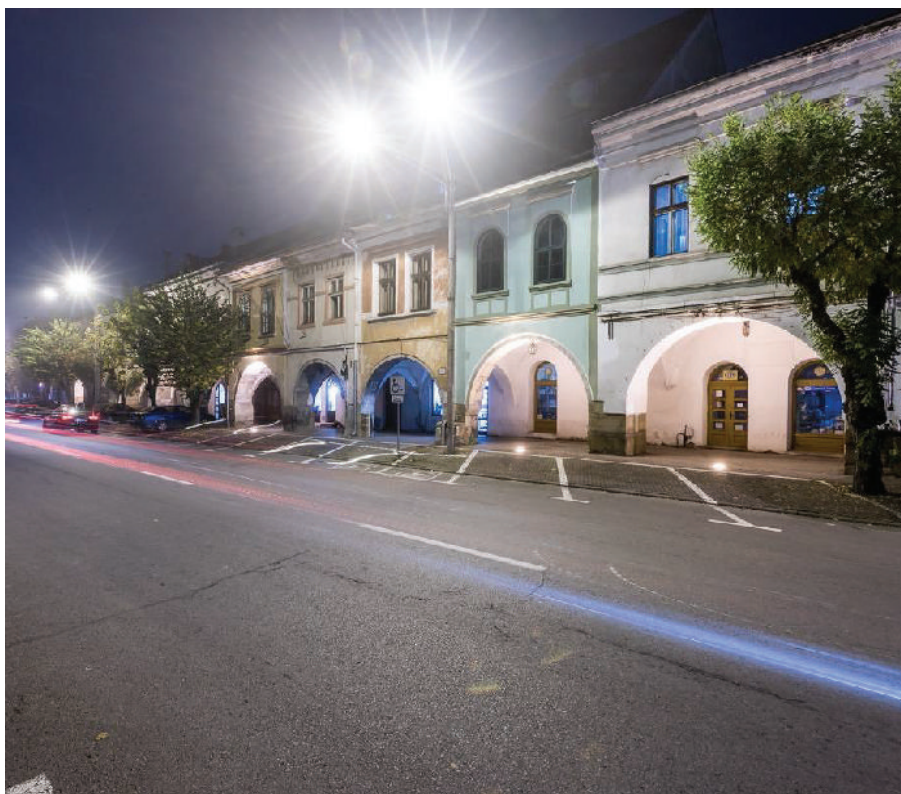

Fig. 2.7 ȘIRUL ȘUGĂLETE, MUNICIPIUL BISTRIȚA

Sursa: <https://www.palatulculturiiibistrita.ro/>

Ansamblul urban medieval Bistrița („Bistritz”), Municipiul Bistrița

Este un ansamblu istoric care cuprinde zona delimitată între bd. Republicii și râul Bistrița. Este înregistrat în Lista Monumentelor Istorice cu codul RAN: 32401.165, cod LMI BN-II-a-A-01550, cu următoarele informații (cf. [Listei Monumentelor Istorice](#))^{27 28}:

²⁵ Corneliu Gaiu, Vasile Duda, *Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008*

²⁶ <https://www.palatulculturiiibistrita.ro/monumentum/ansamblul-sirul-sugalete/>

²⁷ Ministerul Culturii, *Lista Monumentelor Istorice*, 2015

²⁸ <https://monumentebn.ro/ansamblul-medieval-urban-bistrita/>

Tabel 2.6 FIȘA MONUMENTULUI ANSAMBLUL URBAN MEDIEVAL BISTRIȚA („BISTRITZ”), MUNICIPIUL BISTRIȚA

Localizare	Amplasament maps.google.com
Cod RAN	32401.165
Cod LMI	BN-II-a-A-01550
Nume	Ansamblul urban medieval Bistrița („Bistritz”)
Județ	Bistrița-Năsăud
UAT	Bistrița
Localitate	Bistrița
Reper	Zona delimitată de trotuarul nordic al Bd. Republicii; latura nordică a scuarului din fața blocului Piața Petru Rareș nr. 7A; latura vestică a hotelului „Coroana de Aur”; latura nord-estică a parcelei Piața Unirii nr. 8; latura estică a parcelei Piața Unirii nr. 9; latura sud-estică a parcelei Liviu Rebreanu nr. 55; limita estică și limita sudică a str. Ecaterina Teodorescu; limita sudică a parcelelor M. Kogălniceanu nr. 1-11; limita sudică și limita vestică str. Dogarilor; limita vestică a str. M. Eminescu până la intersecția cu trotuarul nordic al Bd. Republicii.
Categorie	Ansambluri urbane
Datare	sec. XIII-XVIII
Descriere	Piața Centrală din Bistrița reprezintă nucleul istoric și urban al orașului, format în jurul bisericii parohiale și delimitat la est și vest de mănăstirile franciscane, dominicane și ale hospitaliților, încă din secolul al XIII-lea. Fortificarea orașului a început după anul 1464, când regele Matei Corvin a acordat bistrițenilor dreptul de a construi o centură de fortificații, înlocuind vechea fortificație de refugiu. Astfel, cetatea Bistriței de astăzi datează în mare parte din secolul al XV-lea. Piața Centrală a devenit centrul civic și economic al orașului, iar în jurul ei s-au ridicat clădiri publice, case ale patriciatului și hale meșteșugărești. ²⁹

Sursa: Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

Fig. 2.8 ANSAMBLUL URBAN MEDIEVAL BISTRIȚA („BISTRITZ”), MUNICIPIUL BISTRIȚA

Sursa: <https://www.uar-bna.ro/2023/proiecte/>

²⁹ <https://www.complexulmuzealbn.ro/ro/sectii/biserica-evangelica-herina>

Biserica Evanghelică din sat Herina, comuna Galații Bistriței

Este un monument istoric de clasă A și datează din secolul XV. Este înregistrat în Lista Monumentelor Istorice cu codul RAN: 33319.02, cod LMI BN-II-m-A-01661, cu următoarele informații (cf. [Listei Monumentelor Istorice](#))³⁰:

Tabel 2.7 FIȘA MONUMENTULUI BISERICA EVANGHELICĂ, SAT HERINA, COMUNA GALAȚII BISTRIȚEI

Localizare	Amplasament maps.google.com
Cod RAN	RAN: RAN: 33319.02
Cod LMI	BN-II-m-A-01661
Nume	Biserica Evanghelică din Herina
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Galații Bistriței
Localitate	Herina
Adresa	47°01'56"N 24°25'22"E
Reper	-
Categorie	Biserici și ansambluri mănăstirești
Datare	sec. XIII
Arhitect	-
Regim de proprietate	public
Stare de conservare	bună
Descriere	Biserica evanghelică din Herina, construită în jurul anului 1200, este unul dintre cele mai importante monumente romanice din Transilvania, remarcându-se prin păstrarea integrală a stilului său original. Inițial aflată în stăpânirea familiei Kacsics, moșia a trecut în timp sub autoritatea episcopiei catolice de Alba Iulia și a unor nobili locali, între care familia Farkas de Săsarm, care a avut reședința lângă biserică. Edificiul are plan bazilical cu trei nave, două turnuri vestice și un portal semicircular decorat cu colonete și pilaștri sculptați. Absida centrală și absidele laterale, împreună cu ferestrele semicirculare și frizele ornamentale, îi conferă un caracter architectural distinct. Prin autenticitatea și unicitatea sa, biserica din Herina este un reper esențial pentru studiul arhitecturii medievale din Europa Centrală, fiind astăzi protejată și valorificată de Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud.^{31 32}

Sursa: Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

³⁰ <https://ghidulmuzeelor.cimec.ro/id.asp?k=2065&-biserica-evangelica-herina-bistrita-nasaud>

³¹ Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

³² <https://www.palatulculturiiibistrita.ro/monumentum/casa-ioan-zidarul-andreas-beuchel/>

Fig. 2.9 BISERICA EVANGHELICĂ sat HERINA, COMUNA GALAȚII BISTRIȚEI
Sursa: <https://www.complexulmuzealbn.ro/>

Obiective monument/ansamblu de arhitectură neclasate cu valoare istorică, urbanistică, arhitecturală

Obiective monument/ansamblu de arhitectură neclasate reprezintă obiectivele care prin valorile pe care le reprezintă din punct de vedere istoric, urbanistic și arhitectural au fost propuse spre clasare în documentații de urbanism dar care nu au fost încă clasate /nu sunt propuse a fi clasate, dar care necesită un anumit regim de protecție și punere în valoare.

Tabel 2.8 LISTA OBIECTIVE MONUMENT/ANSAMBLU DE ARHITECTURĂ NECLASATE, CU VALOARE ISTORICĂ, URBANISTICĂ, ARHITECTURALĂ

Nr. crt.	Denumire obiectiv	Amplasare (UAT)	Adresa	Categorie	Datare
1.	BISERICA DIN LEURDA	Mun. Bistrița	amplasată în anul 1998 în curtea interioară a Muzeului Bistrița, str. G-ral Grigore Bălan, nr. 19	Biserici și ansambluri mănăstirești	secolului XVIII
2.	Casa Demetrius Ciuta	Mun. Bistrița	Str. Gării, nr. 2	clădiri civile urbane	secolul XX

3.	Ansamblul vechii școli românești	Mun. Bistrița	Str. Crinilor nr. 2	ansambluri civile urbane	secolul XIX
4.	Casa Corneliu Mureșanu	Mun. Bistrița	Piața Petru Rareș nr. 4	clădiri civile urbane	1936
5.	Casa Tiți	Mun. Bistrița	Bld. Republicii nr.20	clădiri civile urbane	1909
6.	Casa Gustav Braedt	Mun. Bistrița	Bld. Republicii, nr. 18	clădiri civile urbane	1908
7.	Casa nr. 14	Mun. Bistrița	Str. Împăratul Traian	clădiri civile urbane	cca 1935
8.	Casa nr.24	Mun. Bistrița	Str. Petre Ispirescu	clădiri civile urbane	cca 1935-1940
9.	Casa Textoris	Mun. Bistrița	Str. Gheorghe Șincai nr. 37-39	clădiri civile urbane	1864
10.	Casa Matei Eminescu	Mun. Bistrița	Bld. Independenței 24	clădiri civile urbane	cca 1910
11.	Societatea Regna	Mun. Bistrița	Bld. Independenței nr. 30	clădiri civile urbane	cca. 1900-1902
12.	Casa Oskar Kelp	Mun. Bistrița	Str. Parcului nr. 2	clădiri civile urbane	1886
13.	Vechea Sală de sport	Mun. Bistrița	Str. Parcului nr. 18	clădiri civile urbane	1885
14.	Centrul Județean pentru Cultură	Mun. Bistrița	Str. Gen. Gr. Bălan	clădiri civile urbane	1898
15.	Imobil nr. 11	Mun. Bistrița	Str. Al. Odobescu	clădiri civile urbane	1884
16.	Biblioteca Județeană George Coșbuc	Mun. Bistrița	nr. 11	clădiri civile urbane	1883-1884
17.	Biserica Reformată	Mun. Bistrița	Bld. Independenței nr. 2	Biserici și ansambluri mănăstirești	sec. XIX
18.	Biserica Greco-catolică	Mun. Bistrița	cartier Unirea	Biserici și ansambluri mănăstirești	1925-1929
19.	Casa M.K.	Mun. Bistrița	Viișoara nr. 145	clădiri civile urbane	1869-1900
20.	Moara din Sărata	Mun. Bistrița	locație pe canalul morii	obiective de patrimoniu industrial	-
21.	Biserica romano-catolică din Beclean	Beclean	Strada Mihail Kogălniceanu nr. 21	Biserici și ansambluri mănăstirești	sec. XIX
22.	Banca Aurora	Năsăud	Piața Unirii, nr. 9	clădiri civile urbane	sec. XIX
23.	Banca Mercur	Năsăud	-	clădiri civile urbane	sec. XIX

24.	Hotel Rahova (actualul sediu al Jandarmeriei)	Năsăud	B-dul Grăniceres, colț cu Str. Piața Nouă	clădiri civile urbane	-
25.	Casa Virgil Șotropa, actuala Poștă	Năsăud	Str. Virgil Șotropa nr. 4	clădiri civile urbane	sec. XIX-XX
26.	Casa Dumitru Nacu	Năsăud	-	clădiri civile urbane	secolul XX
27.	Biserica romano-catolică	Năsăud	B-dul Grănicerilor nr. 17	Biserici și ansambluri mănăstirești	1764
28.	Biserica reformată	Năsăud	Str. Vasile Nașcu 41	Biserici și ansambluri mănăstirești	1899
29.	Biblioteca documentară	Năsăud	Piața Unirii, nr. 13	clădiri civile urbane	-
30.	Biserica de lemn din Vermeș	Vermeș	sat Vermeș	Biserici și ansambluri mănăstirești	sec. XVIII
31.	Muzeul "Cuibul Visurilor"	Maieru	sat Maieru, Str. Principală nr. 190	clădiri civile urbane	perioada postbelică
32.	Biserica de lemn din Beudiu	Nușeni	sat Beudiu	Biserici și ansambluri mănăstirești	-
33.	Biserica de lemn din Arcalia	Șieu-Măgheruș	sat Arcalia	Biserici și ansambluri mănăstirești	sec. XIX
34.	Castelul Fekete de la Șieu- Odorhei	Șieu-Odorhei	sat Șieu Odorhei	castele și reședințe nobiliare	sec. XIX
35.	Castelul Șieu (Primăria)	Șieu-Odorhei	sat Șieu Odorhei	castele și reședințe nobiliare	sec. XVIII

Sursa: adresă nr. 19.813 din 01.07.2025 DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU CULTURĂ BISTRIȚA-NĂSĂUD privind informații pentru elaborarea PATJ Bistrița-Năsăud.

Tabelul 2.8 evidențiază o predominanță a obiectivelor civile urbane, în special case și ansambluri rezidențiale datând din secolele XIX-XX, concentrate mai ales în mun. Bistrița și Orașul Năsăud, în timp ce alte categorii, precum castelele, apar punctual și într-un număr redus. Lăcașurile de cult - în special bisericile de lemn regăsim în localități rurale precum Leurda, Arcalia, Vermeș și Beudiu, acestea ilustrează tradiția religioasă rurală și sunt datate preponderent în secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. În ansamblu, se observă o vechime relativ similară a acestor obiective, cu repere ce se înscriu într-o cronologie de câteva secole, ceea ce conturează un strat istoric coerent și unitar, dar cu o reprezentare

dezechilibrată între categorii, în favoarea arhitecturii civile urbane și a bisericilor de lemn, în defavoarea altor tipologii, precum cea a obiectivelor de patrimoniu industrial.

Tabel 2.9 DISTRIBUȚIA PE UAT-URI A OBIECTIVELOR MONUMENT/ANSAMBLU DE ARHITECTURĂ NECLASATE CU VALOARE ISTORICĂ, URBANISTICĂ, ARHITECTURALĂ

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Grupa valorică	Zone de protecție	Factori de risc și degradare
1.	Mun. Bistrița	20	Conf . Fișă analitică de inventariere	În urma procedurii de clasare	Antropici Naturali
2.	Beclean	1	Conf . Fișă analitică de inventariere	În urma procedurii de clasare	Antropici Naturali
3.	Năsăud	7	Conf . Fișă analitică de inventariere	În urma procedurii de clasare	Antropici Naturali
4.	Vermeș	1	Conf . Fișă analitică de inventariere	În urma procedurii de clasare	Antropici Naturali
5.	Maieru	1	Conf . Fișă analitică de inventariere	În urma procedurii de clasare	Antropici Naturali
5.	Nușeni	1	Conf . Fișă analitică de inventariere	În urma procedurii de clasare	Antropici Naturali
6.	Șieu	1	Conf . Fișă analitică de inventariere	În urma procedurii de clasare	Antropici Naturali
7.	Șieu-Măgheruș	1	Conf . Fișă analitică de inventariere	În urma procedurii de clasare	Antropici Naturali
8.	Șieu-Odorhei	2	Conf . Fișă analitică de inventariere	În urma procedurii de clasare	Antropici Naturali

Sursa: adresă nr. 19.813 din 01.07.2025 DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU CULTURĂ BISTRIȚA-NĂSĂUD privind informații pentru elaborarea PATJ Bistrița-Năsăud.

Distribuția teritorială a obiectivelor de arhitectură neclasate, dar cu valoare istorică, urbanistică și arhitecturală relevată prin tabelul 2.9. conturează o imagine diferențiată a patrimoniului construit din județul Bistrița-Năsăud. Municipiul Bistrița se detașează printr-un număr de 20 de obiective, urmat de orașele Năsăud cu 7 și Șieu-Odorhei cu 2, ceea ce indică o concentrare preponderent urbană a acestor structuri.

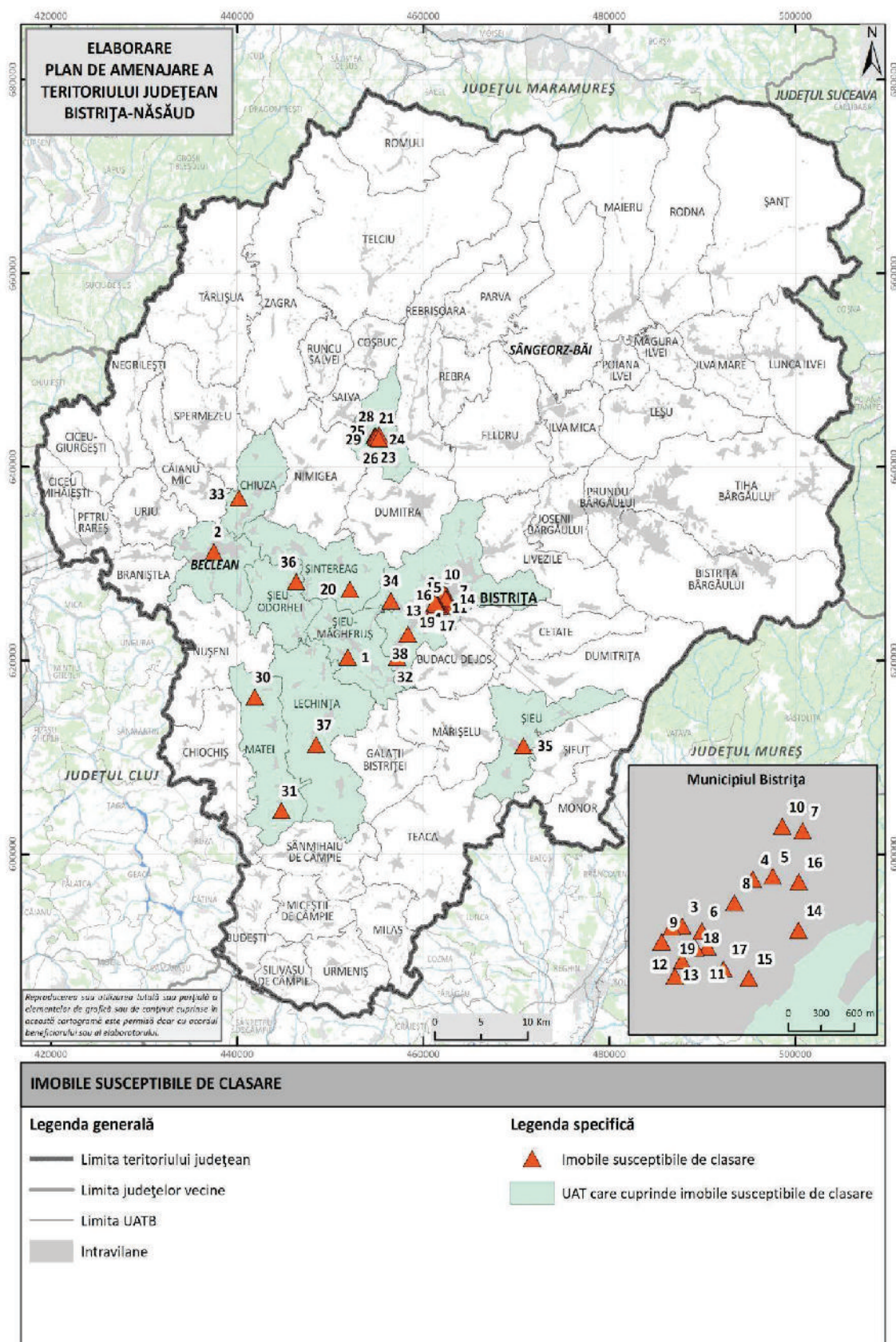

Fig. 2.10 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA IMOBILELOR SUSCEPTIBILE DE CLASARE, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD

Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Legendă aferentă Figurii 2.10:

Nr.	Denumire	Adresa
1	Biserica de lemn	Arcalia
2	Biserica romano-catolică	Beclean
3	Casa Demetrius Ciuta	Bistrița
4	Ansamblul vechii școli românești	Bistrița
5	Casa Corneliu Mureșanu (1936)	Bistrița
6	Casa Tiți (1926)	Bistrița
7	Casa Thomas Fruhm (1909)	Bistrița
8	Casa Gustav Braedt (1908)	Bistrița
9	Casa stil neoromânesc (cca1935)	Bistrița
10	Casa stil neoromânesc cca 1935-1940	Bistrița
11	Casa Textoris (1864)	Bistrița
12	Casa Matei Eminescu (cca 1910)	Bistrița
13	Societatea Regna (cca. 1900-1902)	Bistrița
14	Casa Oskar Kelp (1886)	Bistrița
15	Vechea Sală de sport (1885)	Bistrița
16	Imobil (1898), Centrul Județean pentru Cultură	Bistrița
17	Imobil (1884) - Biblioteca Județeană George Coșbuc	Bistrița
18	Biserica Reformată	Bistrița
19	Biserica Greco-catolică (1925/29)	Bistrița
20	Situl arheologic de la Caila – exploatare de sare	Caila, com. Șintereag
21	Casa Virgil Șotropa, actuala Poștă	Năsăud
22	Biserica romano-catolică, 1764	Năsăud
23	Biserica reformată, 1899	Năsăud
24	Biblioteca documentară, început sec. XX	Năsăud
25	Cripta din Cimitirul romano-catolic	Năsăud
26	Hotel Rahova	Năsăud
27	Bustul lui Grigore Moisil	Năsăud
28	Banca "Aurora"	Năsăud
29	Banca Mercur	Năsăud
30	Biserica de lemn din Bidiu	sat Bidiu, com. Matei
31	Situl arheologic Fântânele – necropolă celtică	sat Fântânele, com. Matei
32	Moara	Sărata
33	Situl arheologic de la Săsarm	Săsarm, com. Chiuza
34	Masa de altar a bisericii ortodoxe (1933-42)	Sigmir

35	Castelul Șieu (Primăria)	Șieu
36	Castelul Fekete	Șieu-Odorhei
37	Biserica de lemn	Vermeș
38	Casa M.K. (1869-1900)	Viișoara

În contrast, localitățile rurale analizate (Budacu de Jos, Cetate, Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Coșbuc sau Dumitra) nu înregistrează obiective de acest tip, ceea ce denotă fie lipsa unor cercetări aprofundate, fie prezența unei arhitecturi vernaculare încă neintegrate în evaluări de patrimoniu. Această polarizare între mediul urban și cel rural subliniază o problemă centrală în planificarea teritorială: orașele dispun de centre istorice mai bine inventariate, unde elementele arhitecturale cu valoare ambientală pot fi identificate și propuse spre clasare, în timp ce satele rămân insuficient explorate din punct de vedere al resurselor arhitecturale. Lipsa obiectivelor identificate în multe unități administrativ-teritoriale (UAT) nu trebuie interpretată ca absență a valorilor, ci mai degrabă ca o consecință a unui proces incomplet de documentare. În acest sens, patrimoniul neclasat al județului necesită un cadru de analiză extins, care să valorifice și componentele vernaculare sau peisajere ale spațiului rural. Prin urmare, distribuția actuală evidențiază atât potențialul de completare a patrimoniului clasat prin includerea acestor obiective, cât și riscul pierderii unor repere de valoare în lipsa unor măsuri de protecție. Municipiul Bistrița și orașele Năsăud și Beclean pot deveni poli de inițiativă pentru programe de cercetare și clasare, menite să integreze obiectivele identificate în regimuri oficiale de protecție. În paralel, este necesară o strategie de sensibilizare a comunităților rurale, pentru ca valorile arhitecturale și ambientale ale acestora să fie documentate și conservate, asigurând astfel o distribuție mai echilibrată a patrimoniului construit la nivel județean.

2.3.2 Situri arheologice înscrise în repertoriul arheologic național (RAN) și în lista patrimoniului mondial în jud. Bistrița-Năsăud

În baza de date [Repertoriul Arheologic Național](#) sunt înscrise, în jud. Bistrița-Năsăud, în prezent, 412 puncte cu descoperiri arheologice. Situația pe localități este următoarea:

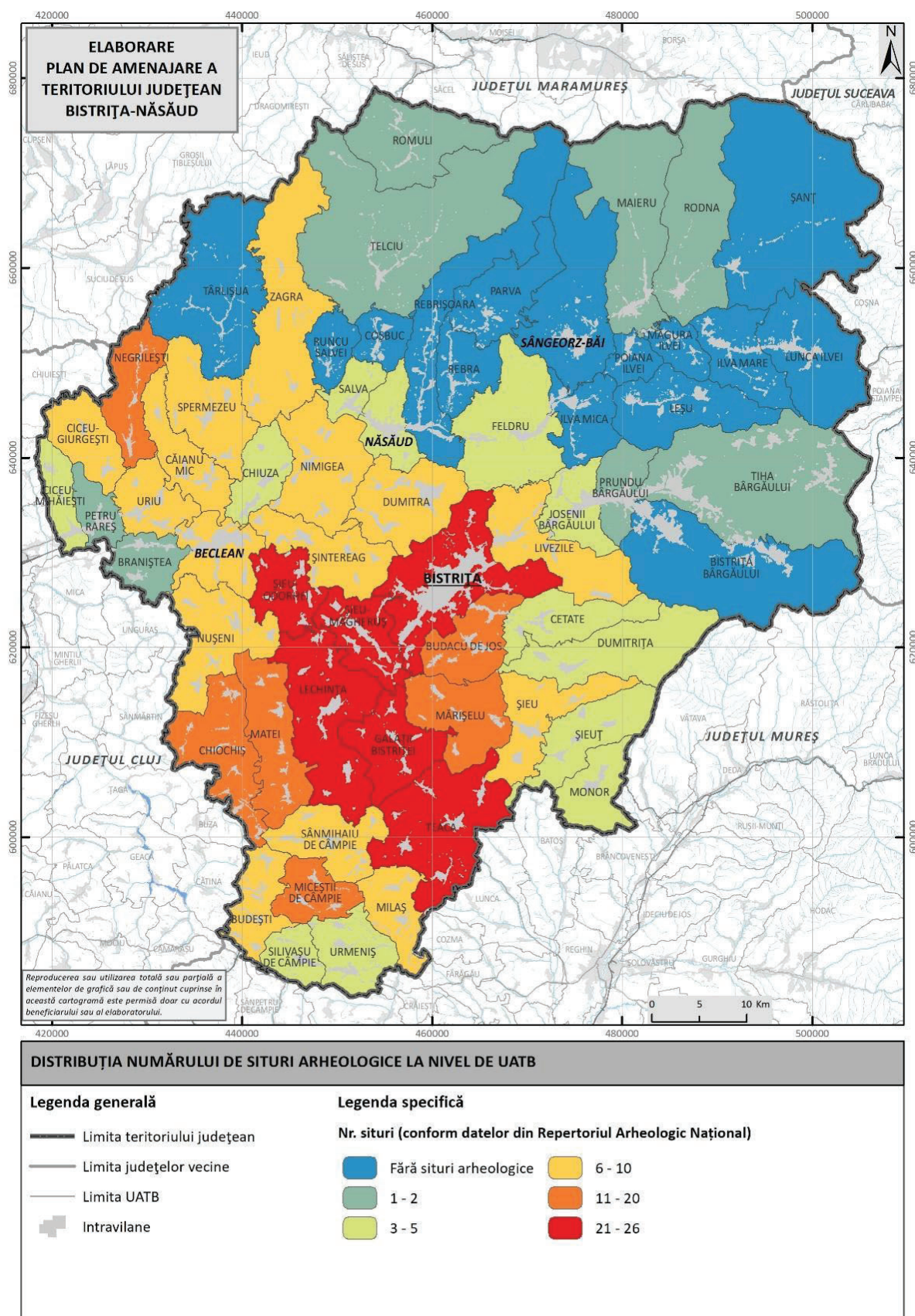

Fig. 2.11 DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE SITURI ARHEOLOGICE, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRITĂ NĂȘĂUD

Sursa: autorii, cf. Repertoriului Arheologic Național, <https://ran.cimec.ro/>

Granița Provinciei Romane Dacia sau *Limes Dacicus*, era alcătuită din 3 secțiuni: *Limes Porolissensis*, *Limes Alutanus* și *Limes Transalutanus*. Secțiunea *Limes Porolissensis*, se întindea pe teritoriile actualelor județe Sălaj (castrele Buciumi, Românași, Romita, Porolissum, Tihău), Cluj (castrele Bologa, Cășeu-Samum), **Bistrița-Năsăud** (castrele Arcobara-Ilișua, Livezile, Orheiul Bistriței) și Mureș (castrul Brâncovenești). În județul Bistrița-Năsăud limes-ul se desfășura pe aliniamentul Ciceu Corabia-Negrilești-Ciceu Poieni-Dobric-Sita Spermezeului-Perișor-Zagra-Salva-Năsăud-Livezile și Orheiul Bistriței.

În lista UNESCO ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1407-1410) sunt înscrise siturile prezentate în continuare.

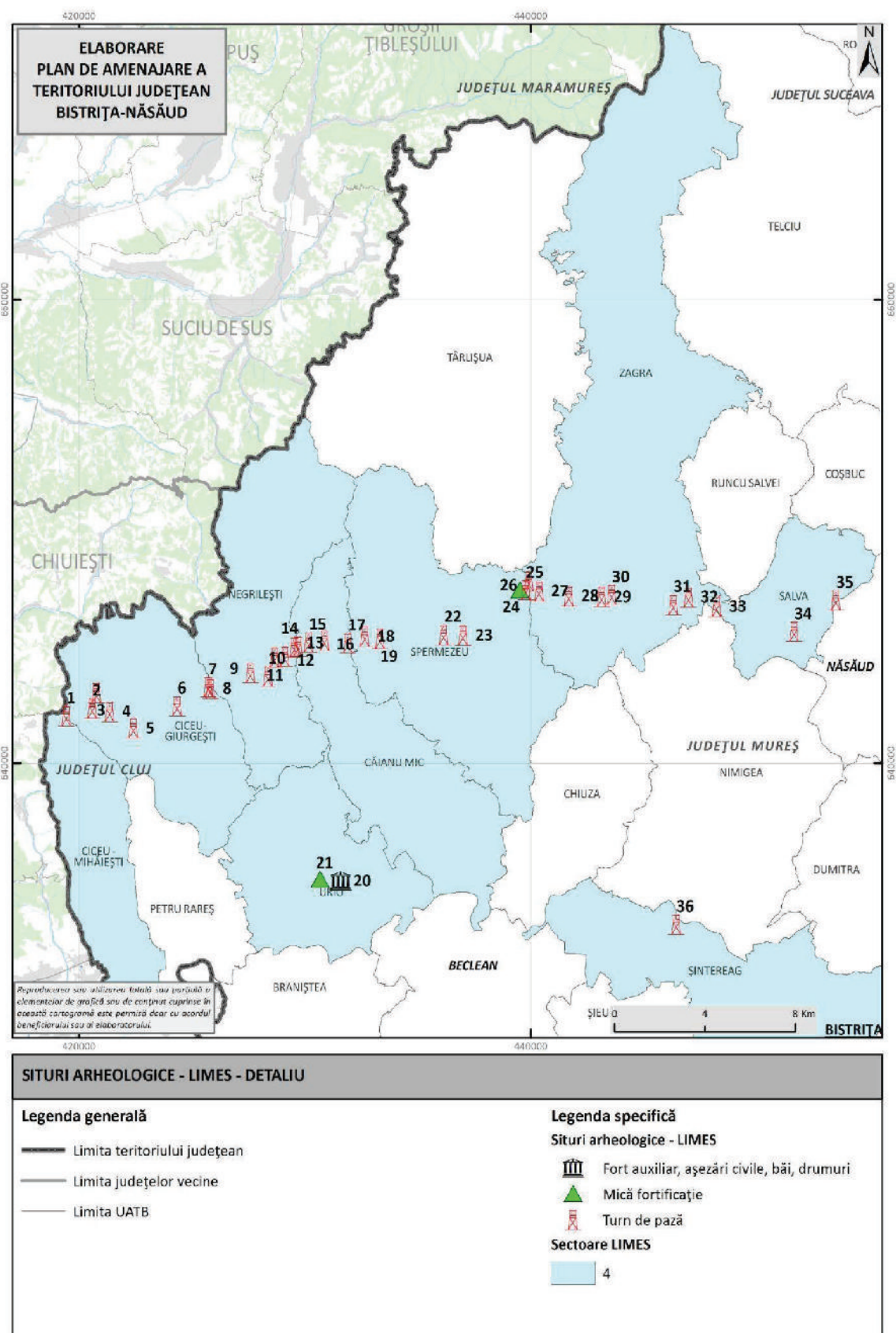

Fig. 2.13 DETALIU AL DISTRIBUȚIEI ȘI TIPURILOR SITURILOR ARHEOLOGICE DIN FRE-DACIA, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD

Sursa: autorii, cf. <https://limesromania.ro/ro/articole/situri-arheologice/>

Legendă aferentă Figurilor 2.12, 2.13:

Nr.	Nume	Tip	UAT	Sector
1	Ciceu - Corabia-Ponița	turn de pază	Ciceu-Mihăiești	4
2	Dumbrăveni - Măgura	turn de pază	Ciceu-Giurgești	4
3	Dumbrăveni - Dealul Râpelor	turn de pază	Ciceu-Giurgești	4
4	Dumbrăveni - Dealul Podului 2	turn de pază	Ciceu-Giurgești	4
5	Dumbrăveni - Dealul Podului 1	turn de pază	Ciceu-Giurgești	4
6	Dumbrăveni - Vârful Runcului	turn de pază	Ciceu-Giurgești	4
7	Dumbrăveni, Negriștii - Dealul Sfloderului 1	turn de pază	Ciceu-Giurgești	4
8	Dumbrăveni - Dealul Sfloderului 2	turn de pază	Ciceu-Giurgești	4
9	Negriștii - Dealul Muncelului	turn de pază	Negriștii	4
10	Negriștii - Negru Vodă	turn de pază	Negriștii	4
11	Negriștii - Cornul Malului 1	turn de pază	Negriștii	4
12	Negriștii - Cornul Malului 2	turn de pază	Negriștii	4
13	Purcărete - Fața Carpenului 1 & 2	turn de pază	Căianu Mic	4
14	Ciceu-Poieni - Fața Carpenului 3	turn de pază	Căianu Mic	4
15	Ciceu-Poieni - Strunga Găvojenilor	turn de pază	Căianu Mic	4
16	Ciceu-Poieni - Podul Milcoaiei	turn de pază	Căianu Mic	4
17	Ciceu-Poieni - Vârful Osoiului	turn de pază	Căianu Mic	4
18	Dobricel - Rângoia	turn de pază	Spermezeu	4
19	Dobricel - Vârful Lazului	turn de pază	Spermezeu	4
20	Ilișua - Arcobara/ Vicinal	fort auxiliar, așezări civile, băi, drumuri	Uriu	4
21	Ilișua - Țibleș	mică fortificație	Uriu	4
22	Spermezeu - Lazuri	turn de pază	Spermezeu	4
23	Spermezeu - Sunătoare	turn de pază	Spermezeu	4
24	Sita - Vârful Sitii	mică fortificație	Spermezeu	4
25	Sita - Casa Urișilor	turn de pază	Spermezeu	4
26	Perișor - Ponoară în Vârf	turn de pază	Spermezeu	4
27	Perișor - Păltiniș	turn de pază	Zagra	4
28	Perișor - Turnu' Popii	turn de pază	Zagra	4
29	Perișor - Vârful Zgăului	turn de pază	Zagra	4
30	Perișor - Vârful Colnicului	turn de pază	Zagra	4
31	Zagra - Dealul Lupului	turn de pază	Zagra	4
32	Zagra - Dealul Ciorilor	turn de pază	Zagra	4
33	Salva - Modruț	turn de pază	Salva	4

34	Salva - Roata lui Todoran	turn de pază	Salva	4
35	Salva - Dealul Dumbravă	turn de pază	Salva	4
36	Șintereag - Dealul Oului	turn de pază	Șintereag	4
37	Livezile - Poderei	fort auxiliar	Livezile	5
38	Orheiu Bistriței - Vatra satului	fort auxiliar	Cetate	5
39	Budacu de Jos - Dealul Cetății 1	turn de pază	Budacu de Jos	5
40	Budacu de Jos - Dealul Cetății 2	turn de pază	Budacu de Jos	5
41	Sărățel - Cetate 1	turn de pază	Șieu-Măgheruș	5
42	Sărățel - Cetate 2	turn de pază	Șieu-Măgheruș	5
43	Domnești, Simionești - Vârful Măgurii	turn de pază	Budacu de Jos	5
44	Sântioana - Vârful Mortila	turn de pază	Mărișelu	5
45	Lunca - La Bolovani	mică fortificație	Șieuț	5
46	Monor - Dealul Braniște	turn de pază	Monor	5

Dintre aceste situri, unele au valoare culturală și patrimonială excepțională.

2.3.2.1. Turnulul de epocă romană de la Ciceu-Corabia - Ponița (Turn BN.7)

[Repertoriul Arheologic Național](#), informații din RAN:

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	34208.03
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01317
FRE-DACIA	DA
Nume	Turnulul de epocă romană de la Ciceu-Corabia - Ponița (Turn BN.7)
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Ciceu - Mihăiești
Localitate	Ciceu-Corabia
Punct	Ponița
Punct alte denumiri	Deasupra Purcărețului
Reper	Turnul se află pe o terasă de la poalele culmii Ciceului, la cca 3 km nord de localitate.
Forma de relief	terasă
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe o șa înaltă a crestei Dealurilor Ciceului, care domină

întreaga zonă a confluenței Someșul Mare și Someșul Mic. Din această poziție, turnul avea o perspectivă spectaculoasă asupra majorității turnurilor de veghe situate la est, la peste 24 km distanță. Spre vest, priveliștea sa nu era la fel de vastă, dar putea comunica cu ușurință cu cele mai apropiate trei turnuri de veghe. De asemenea, avea legătură vizuală cu fortul auxiliar de la Cășeu și cu dealurile din jurul fortului de la Ilișua. Aspectul strategic al acestei locații este evidențiat și mai mult de fortificațiile date din mai multe epoci diferite care se găsesc în jurul turnului de veghe, pe aceeași creastă.

Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE- Dacia.
Descoperitor	István Ferenczi
Data descoperirii	1969
Suprafața sitului	0.06 ha
Stare de conservare	bună / 12.06.2017
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 12.06.2017
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Săpăturile arheologice întreprinse aici au scos la lumină un caz până acum unic în Dacia, unde la latura de sud a turnului pătrat (5 × 5 m) a fost atașată o mică anexă din lemn (5 × 3,80 m). Au fost determinate două faze de construcție, una inițială de lemn și o fază ulterioară de piatră, construită cu pietre dintr-o carieră locală și lut, fără mortar. Chiar și în faza de piatră, cel mai probabil că elevația turnului era încă construită din lemn. În prezent, zidurile conservate au o înălțime de aproximativ 0,80–1 m. Structurile au fost împrejmuite cu un șanț oval lat de 3 m, săpat în roca de bază, cu deschidere pe latura de sud-est. Cercetările arheologice au rezultat într-o cantitate mare de fragmente de ceramică romană, ornamente personale metalice și piese de armament.

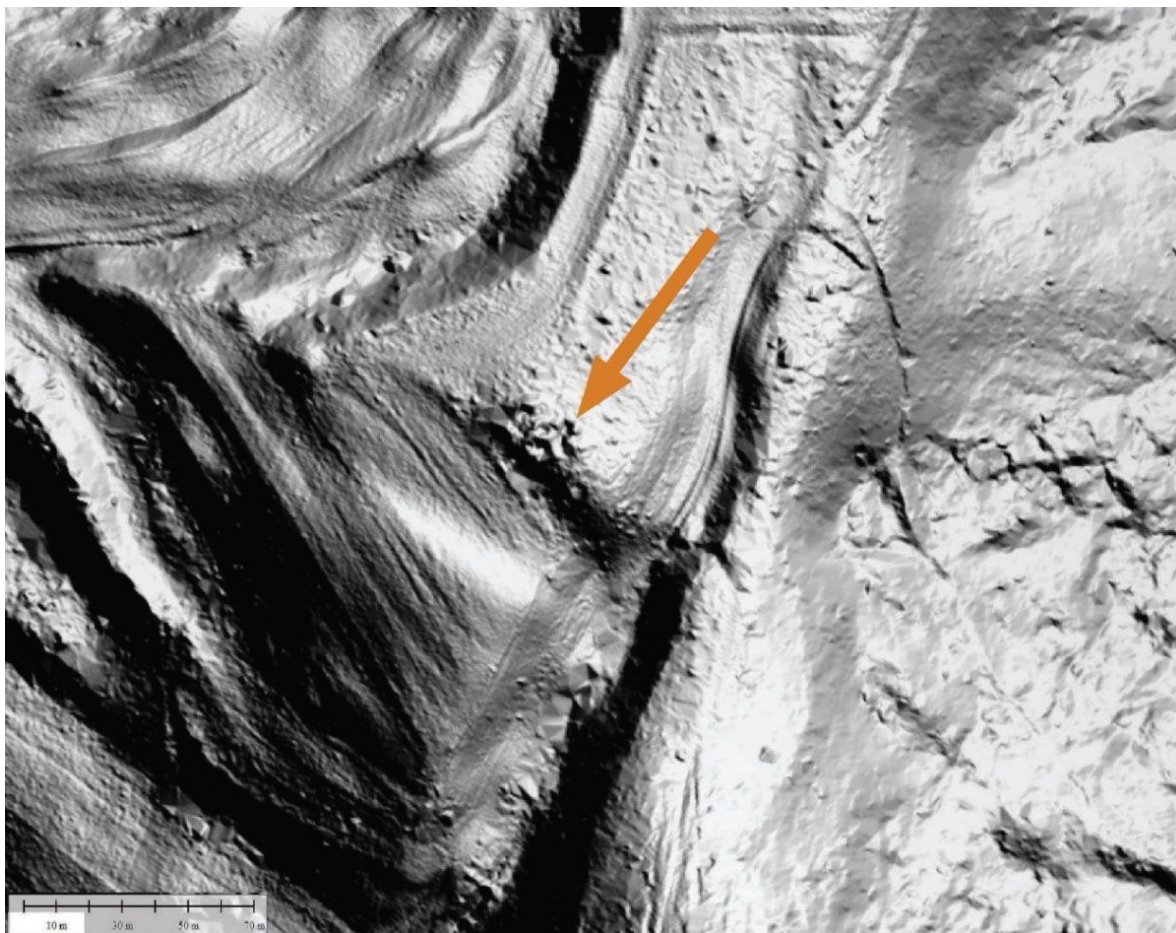

Fig. 2.14. IMAGINE LIDAR A TURNULUI DE LA CICEU-CORABIA, PONIȚA
Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#)

2.3.2.2. Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni - Fața Carpenului 3

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1432-1435).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32848.04, fără cod LMI, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare

[Afișează pe harta României](#) *

Cod RAN	32848.04
Nume	Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni - Fața Carpenului 3
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Căianu Mic
Localitate	Ciceu-Poieni
Punct	Fața Carpenului 3
Reper	Turnul roman se află la aproximativ 1 km vest de localitatea Ciceu-Poieni.
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat la numai 150 m spre est și la vale de turnurile de la Purcărete – Fața Carpenului 1 & 2. Chiar dacă era situat la o altitudine mai mică, avea totuși o bună imagine de ansamblu asupra teritoriului la nord și mai ales la nord-est, și a unor părți ale văii Poienii. Probabil că nu este o coincidență faptul că turnul a fost poziționat lângă un drum de pământ foarte circulat și astăzi, care mergea preponderent pe deal, trecând pe lângă fortul auxiliar de la Ilișua și ducând spre valea Someșului Mare mai la sud. În consecință, cel mai probabil turnul a avut și un rol în controlul traficului pe acest drum.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.02 ha
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 10.04.2020
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	03.08.2023

Tip	Categorie/ de	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
turn de supraveghere		Epoca romană (secolele al II- lea - al III-lea p. Chr.)	Movila formată de ruinele turnului are în prezent o formă circulară, cu un diametru de

Tip	Categorie/	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
			aproximativ 6 x 7 m. Probabil că turnul avea o structură rectangulară.

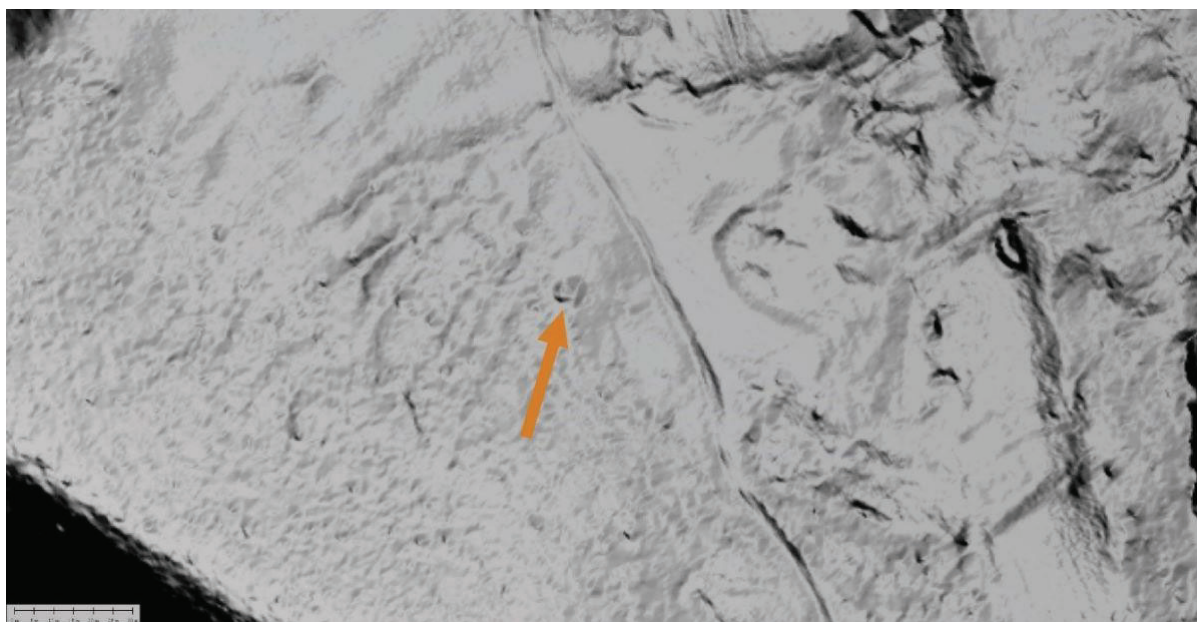

Fig. 2.15. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, FAȚA CARPENULUI 3. IMAGINE LIDAR.

SURSA: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1435, [Repertoriul Arheologic Național](#).

Fig. 2.16. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, FAȚA CARPENULUI 3.

SURSA: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1435, [Repertoriul Arheologic Național](#).

Fig. 2.17. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, FAȚA CARPENULUI 3.
SURSA: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

2.3.2.3. Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni – Strunga Găvojenilor

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1436-1441).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32848.02, cod LMI BN-I-m-B-01321, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32848.02
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice) 	BN-I-m-B-01321
Nume	Turnul de epocă romană la Ciceu-Poieni - Strunga Găvojenilor
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Căianu Mic
Localitate	Ciceu-Poieni
Punct	Strunga Găvojenilor
Reper	Turnul se află la aproximativ 700 m vest de localitatea Ciceu-Poieni.
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe un platou întins între văile Lunca Mare și Poienii, având o perspectivă adecvată doar asupra unei mici părți din acesta din urmă. Cel mai probabil, scopul său principal a fost controlul traficului pe drumurile care circulau pe acest platou, care duc la distanțe considerabile spre nord, spre munții Culmea Brezei. Turnul putea comunica destul de bine și cu turnurile de veghe din apropiere, mai ales spre est.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.03 ha
Stare de conservare	precară / 14.06.2017
Riscuri antropice	Afectare parțială: 2 / 13.04.2023
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	03.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	Un sondaj arheologic întreprins în 1989 a scos la iveală o fundație de turn dreptunghiulară, de 7 × 4 m, cu o singură fază de construcție. Din păcate, turnul a fost în mare parte distrus, întrucât înălțimea păstrată a movilei formate de ruinele turnului este de doar 0,30 m. La suprafață au fost găsite fragmente de mortar și ceramică romană. Materialul de construcție din piatră lipsește, dar prezența mortarului sugerează o structură din piatră, foarte afectată de jefuirea pietrei.

Bibliografie:

Ferenczi, István, Contribuții la cunoașterea limesului roman de la nordul Someșului Mare (Partea I), Sargetia. Acta Musei Devensis, X, 1973, 98, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=75802-contributii-la-cunoasterea-limesului-roman-de-la-nordul-somesului-mare-partea-i--sargetia-acta-musei-devensis--x-1973> [Publicație]

"LIMES. Frontiers of the Roman Empire - Dacia". Component parts, vol 1 (Nomination for inscription on the World Heritage List), 2023 [Fișă de sit]

Zăgreanu, Radu; Cociș, Horațiu; Gaiu, Corneliu; Vaida, D. L.; Bîcă, I., The Roman Frontier in Bistrița-Năsăud County. Part I. The Repertory, Journal of Ancient History and Archaeology, 4, 1, 2017, 31

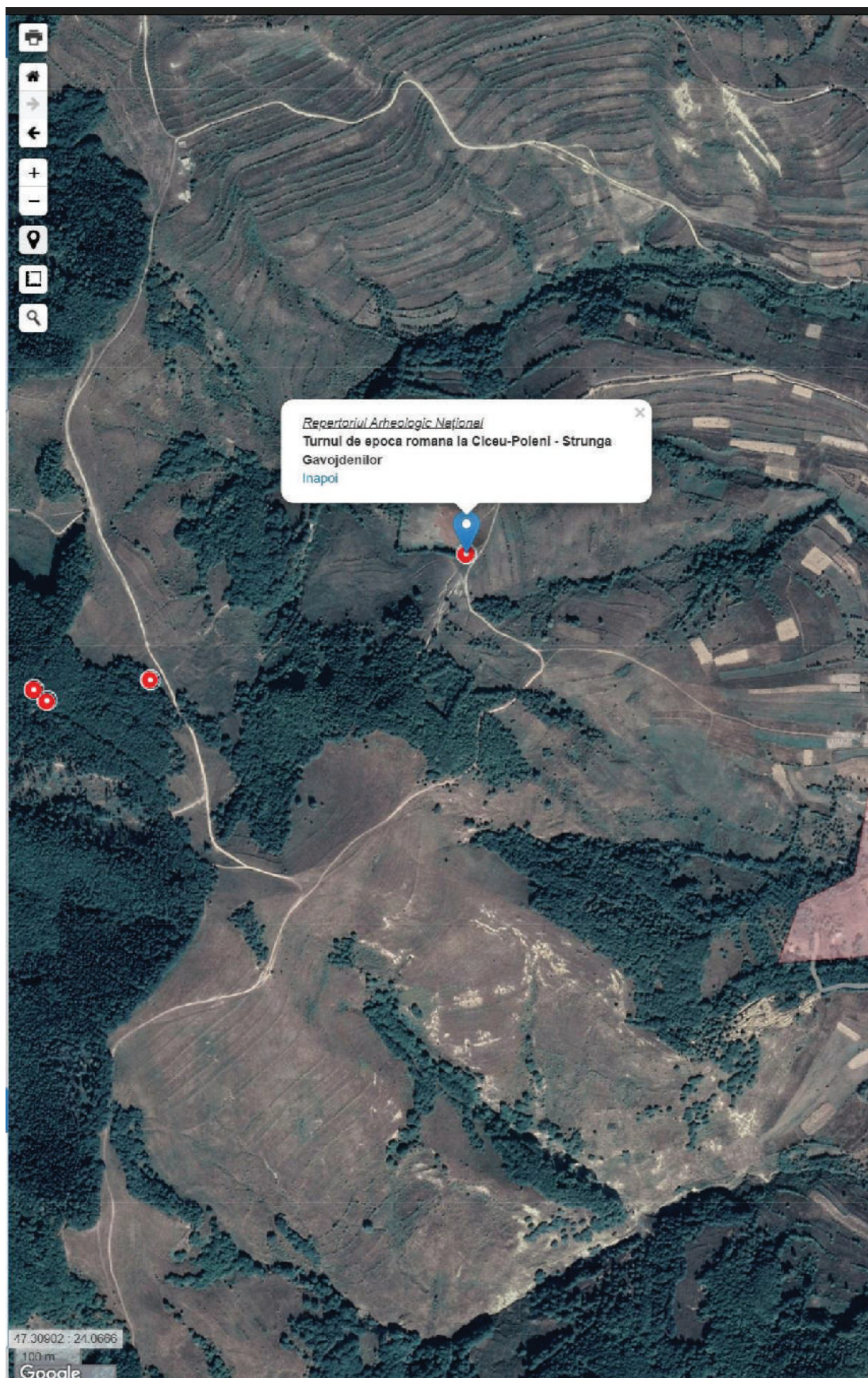

Fig. 2.18. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, STRUNGA GĂVOJDENILOR.
 SURSA: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

2.3.2.4. Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni – Podul Milcoaiei

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1442-1448).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32848.01, cod LMI BN-I-m-B-01320, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32848.01
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01320
Nume	Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni - Podul Milcoaiei
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Căianu Mic
Localitate	Ciceu-Poieni
Punct	Podul Milcoaiei
Reper	Turnul se află la limita nord-vestică a localității.
Reper hidrografic - nume	Dobricel
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	agricultură
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat la marginea unui platou la nord-vest de așezarea modernă Ciceu-Poieni. Din această locație, avea o perspectivă vizuală foarte bună asupra văii Poienii, atât spre nord, cât și spre sud, al cărei control era în mod clar principala sa datorie. A avut contact vizual doar cu cele două turnuri învecinate la Ciceu-Poieni – Vârful Osoiului și Strunga Găvojenilor.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.03 ha
Stare de conservare	medie / 14.06.2017
Riscuri antropice	Agricultură intensivă: 3 / 14.06.2017
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	03.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	O scurtă cercetare arheologică a scos la lumină o fundație de turn circular cu o singură fază de piatră, cu diametrul de 8 m. Înălțimea păstrată a ruinelor este de 0,7 m. Nu au fost documentate urme ale unui șanț sau val. Situat aproape de sat, turnul a fost parțial afectat de extracția pietrelor de către localnici.

Informații despre acest turn apar în studiul lui Ferenczi, István, Contribuții la cunoașterea limesului roman de la nordul Someșului Mare (Partea I), Sargetia. Acta Musei Devensis, 1973, 98, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=75802-contributii-la-cunoasterea-limesului-roman-de-la-nordul-somesului-mare-partea-i--sargetia-acta-musei-devensis--x-1973>, precum și în [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1442-1448.

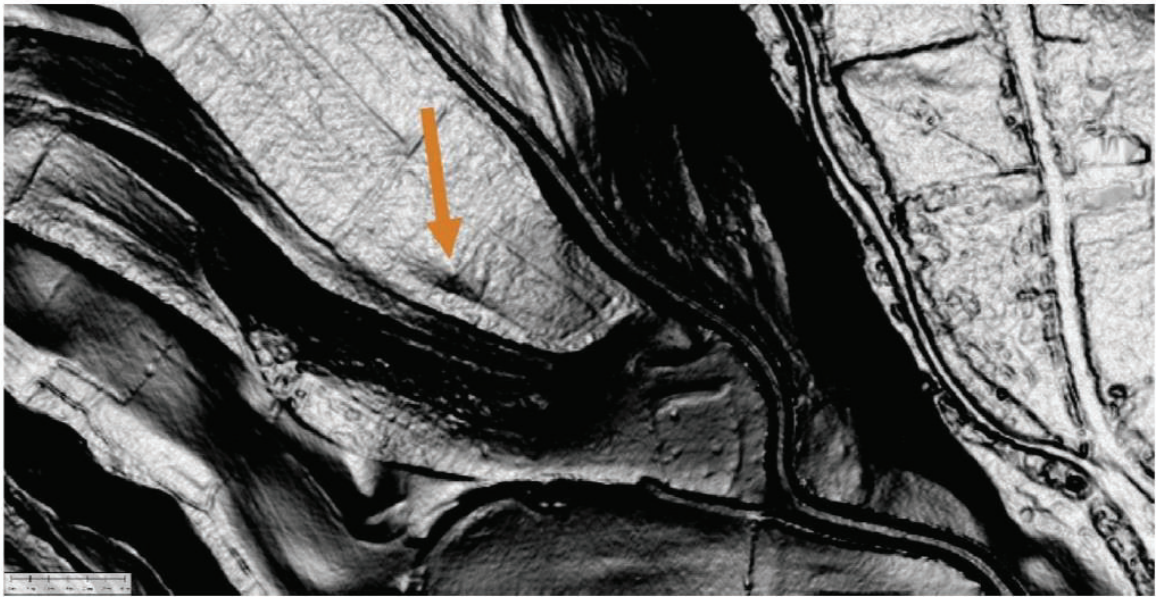

Fig. 21. LiDAR image of the watchtower (12/2018) [©MNIT].

Fig. 22. View of the site (08/2017) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 2.20. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, PODUL MILCOAIEI.

SURSA: Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre, Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1447.

2.3.2.5. Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni – Vârful Osoiului

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1449-1455).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32848.03, fără cod LMI, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32848.03
Nume	Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni - Vârful Osoiului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Căianu Mic
Localitate	Ciceu-Poieni
Punct	Vârful Osoiului
Reper	Turnul se află lângă Dealul Mănăstirii, la cca 700 m nord-est de centrul satului Ciceu-Poieni.
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe o terasă a dealului dintre văile Poienii și Dobricel. Nu este amplasat pe cel mai înalt punct al dealului, dar totuși are o poziționare strategică, având legătură vizuală cu mai multe turnuri de veghe ale regiunii și o vizibilitate la distanță lungă de aproximativ 10 km spre nord-est. Din locația sa, turnul de veghe avea vizibilitate bună atât asupra văilor Poienii, cât și asupra Dobricelului și asupra dealurilor din jur, dar mai important, putea controla traficul pe drumul care lega cele două văi amintite și trecea chiar pe lângă turn. Mai mult, pe aici trecea și un important traseu orientat nord-sud care mergea pe creasta dealului și putea fi ușor supravegheat de acest turn.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.02 ha
Stare de conservare	medie / 14.06.2017
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 14.06.2017; Agricultură intensivă: 3 / 14.06.2017
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	03.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	Săpăturile arheologice au scos la iveală o fundație de turn aproape pătrată, de 6 x 5,5 m. A avut o singură fază de lemn, cu fundație de piatră. Înălțimea păstrată este de 0,7 m. De asemenea, au fost documentate un șanț înconjurător și un val.

Informații despre acest turn apar în studiul lui Ferenczi, István, Contribuții la cunoașterea limesului roman de la nordul Someșului Mare (Partea I), Sargetia. Acta Musei Devensis, 1973, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=75802-contributii-la-cunoasterea-limesului-roman-de-la-nordul-somesului-mare-partea-i--sargetia-acta-musei-devensis--x-1973>, precum și în [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1449-1455.

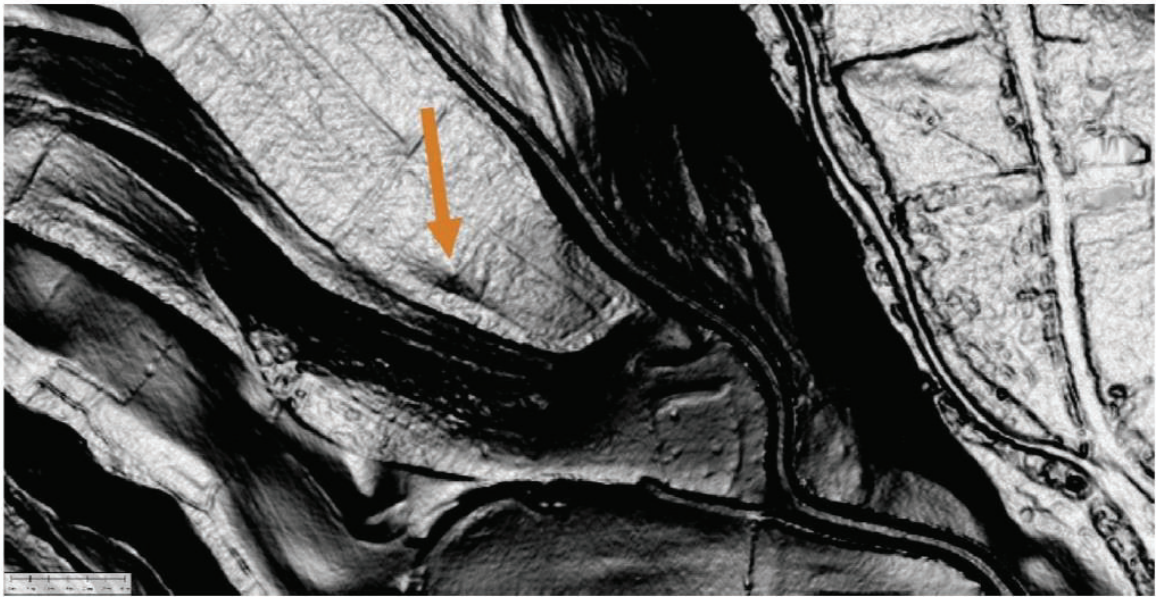

Fig. 21. LiDAR image of the watchtower (12/2018) [©MNIT].

Fig. 22. View of the site (08/2017) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 2.22. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, VÂRFUL OSOIULUI.

SURSA: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), *Annexes*, p. 1454.

2.3.2.6. Turnul de epocă romană de la Dobricel – Rângoița

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1456-1461).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32866.03, cod LMI BN-I-s-B-01333, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32866.03
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01333
Nume	Turnul de epocă romană de la Dobricel - Rângoița
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Spermezeu
Localitate	Dobricel
Punct	Rângoița
Reper	Turnul este situat pe malul unui pârau, afluent al Văii Dobricelului, la circa 200 m nord-vest de ultimele case ale satului.
Reper hidrografic - nume	Valea Dobricelului
Reper hidrografic - tip	pârau
Forma de relief	deal
Utilizare teren	livadă
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe latura de vest a văii Dobricel, pe o terasă înaltă deasupra satului, care are pante abrupte pe trei laturi. Din această poziție, avea o vizibilitate foarte bună asupra văii, atât spre nord cât și spre sud, rolul său fiind de a controla această zonă. Avea legătură vizuală doar cu turnul de veghe situat pe celalalt mal al râului, la Dobricel – Valea Lazului.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia. Situl arheologic a fost înregistrat în RAN, până în anul 2019, cu codul 32857.01 (Dobric, localitatea Căianu Mic). Ulterior s-a stabilit că se află pe teritoriul localității Dobricel, com. Spermezeu.
Suprafața sitului	0.03 ha
Stare de conservare	medie / 19.03.2019

Riscuri antropice

Demolare: 2 / 19.03.2019; Afectare parțială: 4 / 19.03.2019; Agricultură intensivă: 5 / 19.03.2019

Regim de proprietate

privată

Data ultimei modificări a fișei

03.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	Turnul de veghe, construit în piatră, are formă circulară, cu diametrul de 13 m măsurat la baza mobilei formate de ruine, respectiv 7 m măsurat în punctul cel mai înalt. Înălțimea păstrată a turnului este de 1,8 m. Pe latura de nord-est sunt vizibile și urmele unui șanț lat de 1 m. Furtul de pietre a distrus, din păcate, partea de sud a turnului.

Informații despre acest turn apar în:

Ferencz, István, Contributii la cunoasterea limesului roman de la nordul Somesului Mare (Partea I), Sargetia. Acta Musei Devensis, X, Muzeului Civilizației Dacice și Romane Deva, Deva, 1973, 100, <http://www.cimec.ro/pdf2/sargetia/dl.asp?filename=10-Sargetia-Acta-Musei-Devensis-X-1973.pdf> [Publicație]

Zăgreanu, Radu; Cociș, Horațiu; Gaiu, Corneliu; Vaida, D. L.; Bică, I, The Roman Frontier in Bistrița-Năsăud County. Part I. The Repertory, Journal of Ancient History and Archaeology, 4, 1, 2017, 31

[Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1456-1461.

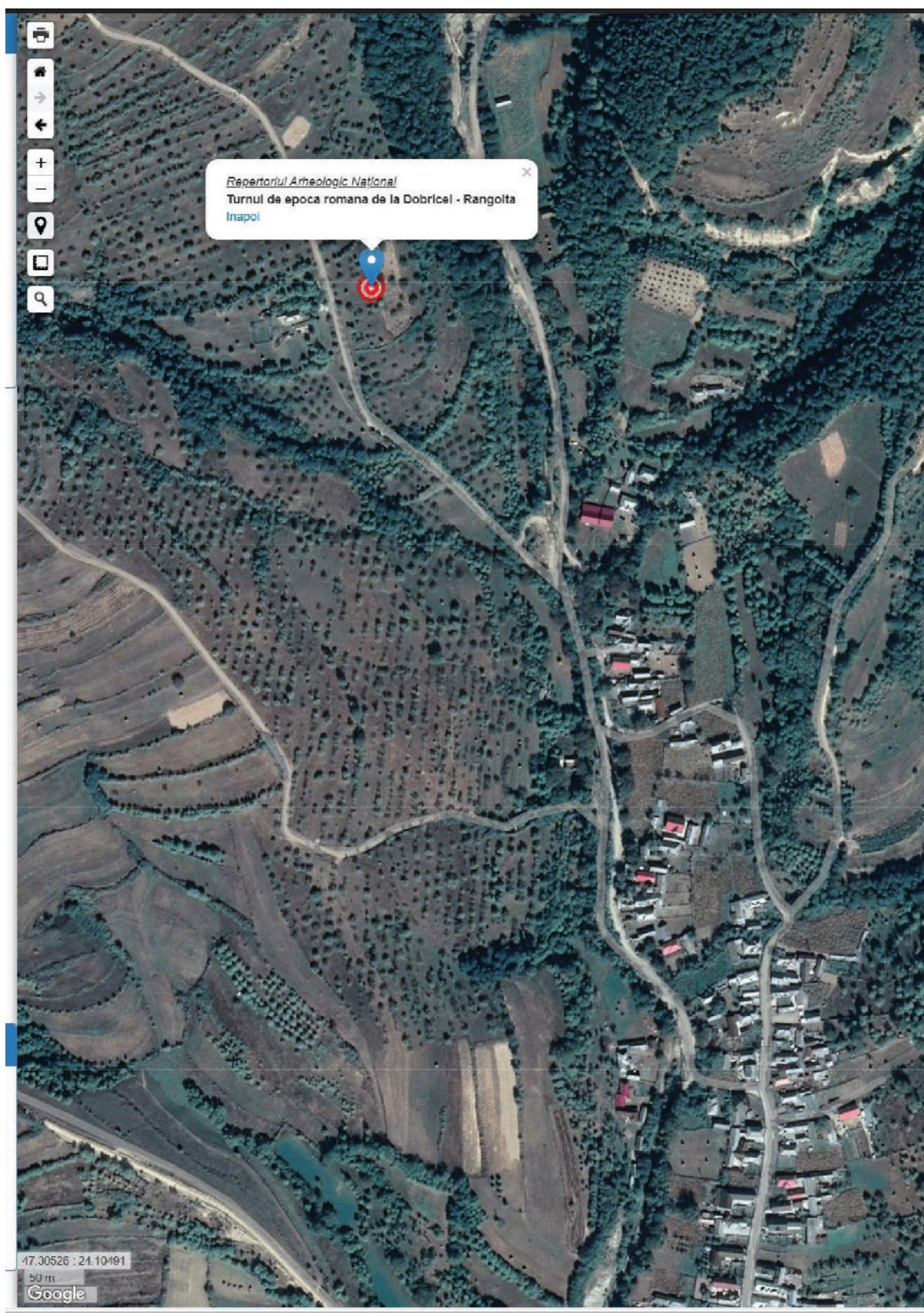

Fig. 2.23. TURNUL DE LA SPERMEZEU, DOBRICEL-RÂNGOIȚA.
 SURSA: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

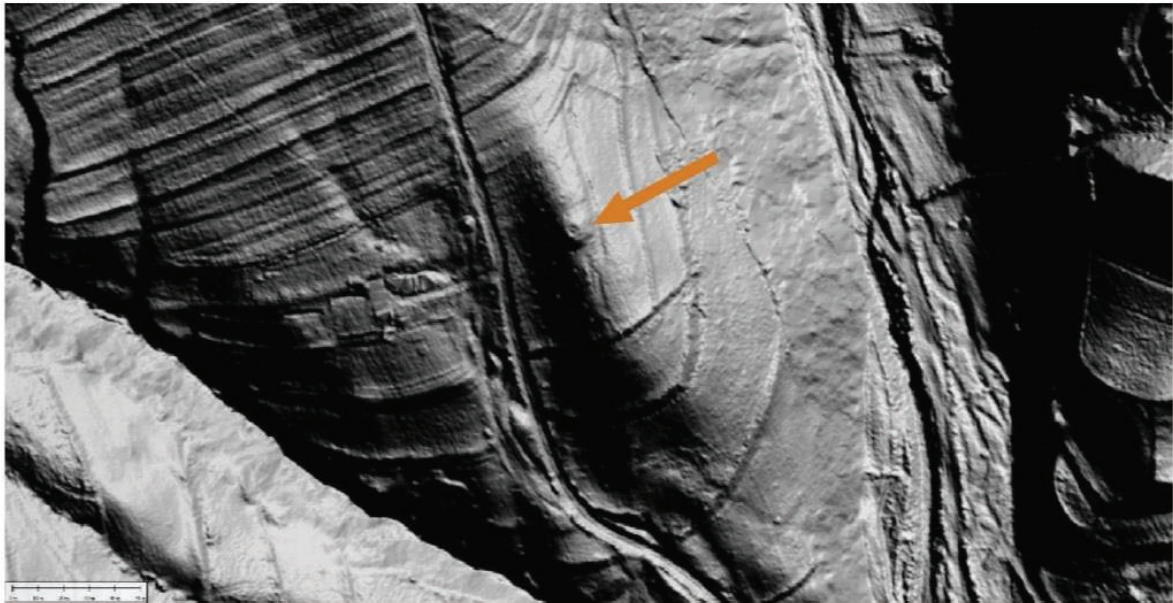

Fig. 27. LiDAR image of the watchtower (12/2018) [©MNIT].

Fig. 28. View of the site (04/2017) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 2.24. TURNUL DE LA CICEU-POIENI, VÂRFUL OSOIULUI.

SURSA: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), *Annexes*, p. 1461.

2.3.2.7. Turnul de epocă romană de la Dobricel – Vârful Lazului

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1462-1467).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32866.01, cod LMI BN-I-s-B-01334, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	32866.01
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01334
Nume	Turnul de epocă romană de la Dobricel - Vârful Lazului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Spermezeu
Localitate	Dobricel
Punct	Vârful Lazului
Reper	Turnul roman se găsește la aproximativ 400 m nord-est de localitatea Dobricel.
Reper hidrografic - nume	Dobricel
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	agricultură
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe versantul de est al văii Dobricel, pe o terasă deasupra satului. Avea o bună imagine de ansamblu asupra acestei văi, care ducea la fortul auxiliar de la Ilișua, punctele moarte ocazionale fiind acoperite de turnul de veghe vecin din partea de vest, la Dobricel – Rângoița. Turnul de la Vârful Lazului a avut și rolul de a comunica celorlalte turnuri de veghe dinspre vest situația observată în această zonă.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.02 ha
Stare de conservare	medie / 18.03.2019
Riscuri antropice	Afectare parțială: 5 / 18.03.2019; Agricultură intensivă: 5 / 18.03.2019
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	03.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	Turnul circular, astăzi reprezentând un reper pentru delimitarea unor proprietăți, a fost construit din piatră. Are un diametru de 13 m la baza murei formate de ruinele turnului și 7 m pe cel mai înalt punct. Înălțimea păstrată este de 1,5 m. Urmele unui val sunt vizibile pe latura vestică. În timpul evaluărilor de teren, au fost descoperite fragmente de ceramică romană și o mare cantitate de piatră.

Informații despre acest turn apar în:

Ferencz, István, Contributii la cunoasterea limesului roman de la nordul Somesului Mare (Partea I), Sargetia. Acta Musei Devensis, X, Muzeului Civilizației Dacice și Romane Deva, Deva, 1973, 100, <http://www.cimec.ro/pdf2/sargetia/dl.asp?filename=10-Sargetia-Acta-Musei-Devensis-X-1973.pdf> [Publicație]

Zăgreanu, Radu; Cociș, Horațiu; Gaiu, Corneliu; Vaida, D. L.; Bică, I, The Roman Frontier in Bistrița-Năsăud County. Part I. The Repertory, Journal of Ancient History and Archaeology, 4, 1, 2017, 31

[Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1462-1467.

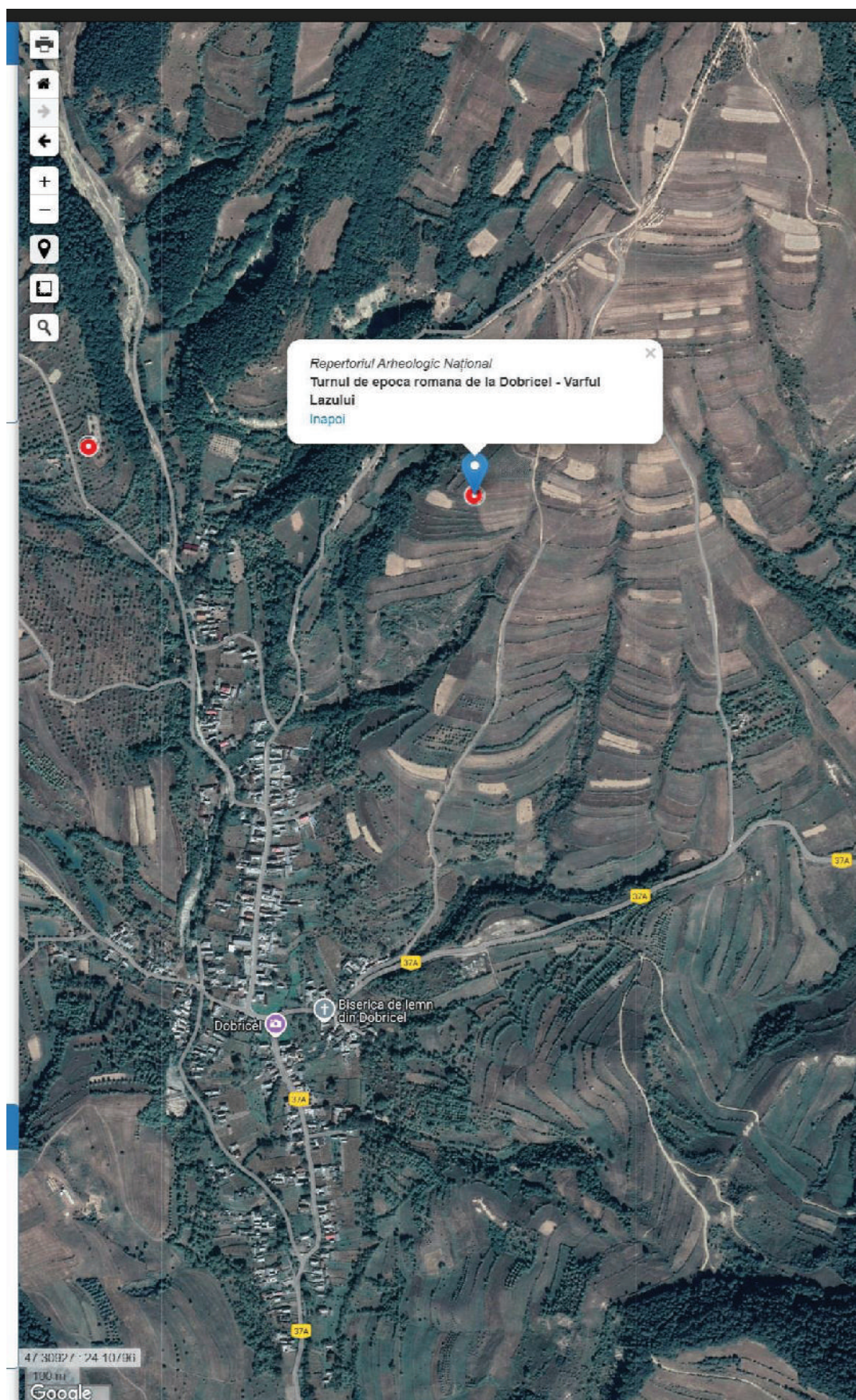

Fig. 2.25. TURNUL DE LA SPERMEZEU, DOBRICEL-RÂNGOIȚA.
 SURSA: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

2.3.2.8. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Râpelor 1

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	32982.08
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Râpelor 1
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Ciceu-Giurgești
Localitate	Dumbrăveni
Punct	Dealul Râpelor 1
Punct alte denumiri	Pârâul Canciu
Reper	Turnul roman se află la aproximativ 2,5 km vest de localitatea Dumbrăveni, pe partea stângă a Văii Râpelor.
Reper hidrografic - nume	Canciu
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe colțul de nord-est al unei terase nu foarte înalte, cu vedere la cursul superior al râurilor Mestecănișului și Canciu, acesta din urmă chiar înainte de cotitura sa sudică. Vederea continuă mult spre dealurile vestice. Dumbrăveni – Dealul Râpelor reprezintă un caz neobișnuit în rândul turnurilor de veghe de pe Limesul Daciei, unde ruinele a două turnuri separate sunt situate foarte aproape unul de celălalt. Cel mai probabil, cele două structuri reprezintă faze diferite: un turn din lemn mai vechi și mai mic, care a fost dezafectat la un moment dat (Dealul Râpelor 2, cod RAN 32982.09), urmat de acesta (Dealul Râpelor 1) construit ulterior din piatră lângă fosta locație.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Stare de conservare	bună / 04.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 13.04.2020
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Fig. 2.26. TURNUL ROMAN DE LA DUMBRĂVENI – DEALUL RÂPELOR 1.

SURSA: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.9. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Râpelor 2

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32982.09
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Râpelor 2
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Ciceu-Giurgești
Localitate	Dumbrăveni
Punct	Dealul Râpelor 2
Punct alte denumiri	Pârâul Canciu 2

Reper	Turnul roman se află la aproximativ 2,5 km vest de localitatea Dumbrăveni, pe partea stângă a Văii Râpelor.
Reper hidrografic - nume	Canciu
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe colțul de nord-est al unei terase nu foarte înalte, cu vedere la cursul superior al râurilor Mestecănișului și Canciu, acesta din urmă chiar înainte de cotitura sa sudică. Vederea continuă mult spre dealurile vestice. Dumbrăveni – Dealul Râpelor reprezintă un caz neobișnuit în rândul turnurilor de veghe de pe Limesul Daciei, unde ruinele a două turnuri separate sunt situate foarte aproape unul de celălalt. Cel mai probabil, cele două structuri reprezintă faze diferite: un turn din lemn mai vechi și mai mic, care a fost dezafectat la un moment dat (Dealul Râpelor 2), urmat de un alt turn (Dealul Râpelor 1, cod RAN 32982.08) construit ulterior din piatră, lângă fosta locație. Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Observații	
Stare de conservare	bună / 04.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 29.03.2022
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

2.3.2.10. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Măgura

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	32982.07
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Măgura
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Ciceu-Giurgești
Localitate	Dumbrăveni
Punct	Măgura

Reper	Turnul roman se află la aproximativ 2,5 km vest de localitatea Dumbrăveni, la nord-vest de turnul de la Dumbrăveni - Dealul Podului (32982.02).
Reper hidrografic - nume	Valea Podului
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat în centrul unui platou larg, cu perspectivă bună spre est. Mai important, se află lângă un drum de pământ ușor abrupt, foarte frecvent folosit, care leagă văile Canciu și Podului de valea Sălătruc, ducând la fortul auxiliar de la Cășeiu. Traficul pe acest traseu era controlat de acest turn.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.03 ha
Stare de conservare	bună / 10.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 13.04.2020
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	08.02.2026

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Situl nu a fost cercetat, dar pe baza imaginilor LiDAR și a observațiilor la fața locului, turnul de veghe pare să fie de formă dreptunghiulară, măsurând aproximativ 7 × 7 m. La suprafață se observă o cantitate impresionantă de pietre de mai multe dimensiuni, sugerând o structură din piatră.

Fig. 2.27. TURNUL DE LA DUMBRĂVENI – MĂGURA.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#)

2.3.2.11. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Podului 1/ Valea Podului

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	32982.06
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Podului 1/ Valea Podului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Ciceu-Giurgești
Localitate	Dumbrăveni
Punct	Dealul Podului 1/ Valea Podului
Reper	Turnul roman se află la aproximativ 1,2 km sud-vest de localitatea Dumbrăveni, pe Dealul Podului.
Reper hidrografic - nume	Valea Podului
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe se află pe prima terasă deasupra văii Podului, cu o perspectivă foarte bună asupra

Observații	acesteia, precum și asupra laturii de est a văii Mestecănișului. Turnul putea controla traficul pe un drum mai mic orientat est-vest, care funcționa în paralel cu drumul de deal mai frecventat care ducea la fortul auxiliar de la Cășeiu.
Suprafața sitului	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Stare de conservare	0.01 ha
Riscuri antropice	bună / 10.04.2023
Regim de proprietate	Afectare parțială: 3 / 13.04.2020
Data ultimei modificări a fișei	privată
	29.12.2025

Fig. 2.28. TURNUL DE LA DUMBRĂVENI – DEALUL PODULUI 1.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#)

2.3.2.12. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Podului

Informațiile din RAN sunt următoarele [Repertoriul Arheologic Național](#):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32982.02
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Podului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Ciceu-Giurgești
Localitate	Dumbrăveni
Punct	Dealul Podului
Reper	Turnul se află la cca 1,9 km vest de sudul localității Dumbrăveni.
Reper hidrografic - nume	Canciu
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe latura de sud a unei terase inferioare aparținând platoului larg dintre văile Canciu și Sălăntruc. Lângă turn se află un drum orientat est-vest care duce la fortul auxiliar de la Cășeiu, situat la mai puțin de 15 km spre sud-vest. Turnul controla cel mai probabil traficul pe acest traseu, și pe cel de-a lungul văii Podului, spre est.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia. A fost afectat în urma defrișărilor.
Data descoperirii	2015
Suprafața sitului	0.03 ha
Stare de conservare	medie / 14.06.2017
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 14.06.2017
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	08.02.2026

Movila formată de ruinele turnului are în prezent o formă circulară, cu un diametru de aproximativ 11x13 m și o înălțime de 0,7 m. De asemenea, sunt vizibile părți ale unui val

înconjurător și un șanț lat de 0,5 m. Pe baza descoperirilor de la suprafață, cel mai probabil turnul avea o elevație din lemn și o fundație de piatră.

Fig. 2.29. TURNUL DE LA DUMBRĂVENI – DEALUL PODULUI

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.13. Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni – Vârful Runcului

Informațiile din RAN sunt următoarele [Repertoriul Arheologic Național](#):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	32982.01
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01340
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Vârful Runcului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Ciceu-Giurgești
Localitate	Dumbrăveni
Punct	Vârful Runcului
Reper	Turnul se află la 1 km de sud-est de sat, pe un masiv aflat între valea Conciului și valea Mestecănișului.
Reper hidrografic - nume	Conciu
Reper hidrografic - tip	râu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire

Tip	sistem defensiv
Descriere	Chiar dacă nu este situat la o altitudine foarte mare, din această poziție dominantă avea o vedere de ansamblu deosebită asupra ambelor văi și chiar asupra zonelor mai îndepărtate spre nord și vest.
Observații	Turnul face parte din sistemul de fortificații romane de pe limes-ul de nord al Daciei. Turnul a fost afectat de lucrări agricole și acoperit de vegetație, distrus de localnici. Se observă parțial urmele săpăturii lui Ferenczi.
Suprafața sitului	0.03 ha
Stare de conservare	precară / 12.06.2017
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 12.06.2017
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Se mai precizează ([Repertoriul Arheologic Național](#)): "Ruinele de formă circulară sunt mai degrabă aplatizate. Măsoară aproximativ 7 m în diametru și doar 30 cm în înălțime. Un șanț de mică adâncime, lățime de 40 cm, a fost documentat și pe latura de nord. O cantitate substanțială de pietre este vizibilă la suprafață, dar o cercetare arheologică limitată desfășurată în 1973 a dus la descoperirea doar a chirpicului, astfel, cel mai probabil, turnul avea o structură din lemn și chirpici, cu fundația din piatră. Fragmente de ceramică romană și chirpic pot fi găsite și astăzi la suprafață".

Fig. 2.30. TURNUL DE LA DUMBRĂVENI – DEALUL PODULUI
Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.14. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 1

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1381-1386).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32991.08, fără cod LMI, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32991.08
Nume	Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 1
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Negrilești
Localitate	Negrilești
Punct	Dealul Sflederului 1
Punct alte denumiri	Dealul Slederului; Coasta Mestecănișului

Reper	Turnul se află la aproximativ 2 km est de localitatea Dumbrăveni și la nord-vest de localitatea Negrilești.
Reper hidrografic - nume	Canciu
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Este situat pe Dealul Sflederului, un deal alungit dominant între văile Mestecănișului și Negrilești, cu o înălțime considerabilă și pante abrupte pe trei laturi, ușor accesibil doar dinspre sud. Turnul avea o vizibilitate foarte bună pe ambele văi învecinate, având în același timp o bună legătură vizuală cu mai multe turnuri de veghe din regiune. Turnul de veghe Dealul Sflederului 2 (cod RAN 32982.04) este situat la 130 m spre sud-est, și poate reprezenta o fază anterioară a rețelei.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia. Mare parte din suprafața turnului se întinde pe teritoriul administrativ al comunei Ciceu-Giurgești, fiind înregistrat în RAN cu codul de sit 32982.03.
Stare de conservare	medie / 26.02.2024
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 26.02.2024
Regim de proprietate	privat
Data ultimei modificări a fișei	26.02.2024

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	Movila formată de ruinele turnului realizat din piatră are în prezent o formă circulară de dimensiuni considerabile, cu un diametru de aproximativ 18 m la baza exterioară și o înălțime păstrată de 1,5 m. Pe latura sudică s-a păstrat un sanț cu val de 60 cm, cu un val cu marginile bine reliefate. Nu au fost găsite alte materiale sau urme de zidărie. Turnul este acoperit de vegetație, dar este bine conservat

Bibliografie:

Ferenczi, Istaván, Contribuții la cunoașterea limesului roman de la nordul Someșului Mare (Partea I), Sargetia. Acta Musei Devensis, 1973, 91, <https://biblioteca->

[digitala.ro/?articol=75802-contributii-la-cunoasterea-limesului-roman-de-la-nordul-somesului-mare-partea-i--sargetia-acta-musei-devensis--x-1973](https://biblioteca-digitala.ro/?articol=75802-contributii-la-cunoasterea-limesului-roman-de-la-nordul-somesului-mare-partea-i--sargetia-acta-musei-devensis--x-1973)

Ferenczi, Istaván, Contribuții la topografia arheologică a Culmii Ciceului (jud. Bistrița-Năsăud), *File de Istorie*, 1971, 182, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=11690-contributii-la-topografia-arheologica-a-culmii-ciceului-jud-bistrita-nasaud--file-de-istorie-muzeul-de-istorie-bistrita--i-1971>

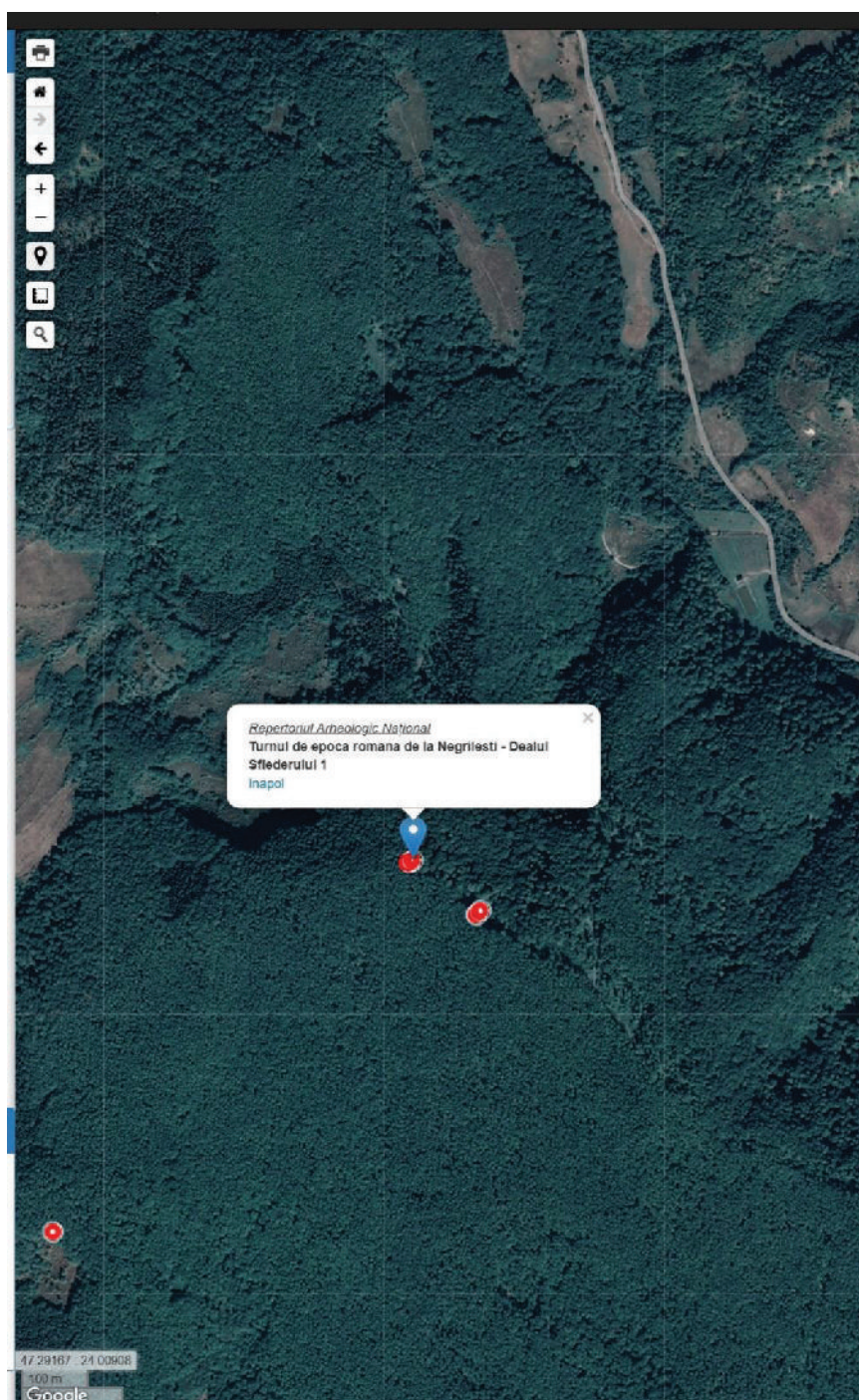

Fig. 2.31. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL SFREDELULUI 1.

Sursa: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

Fig. 2.32. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL SFREDELULUI 1.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.15. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 2

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1387-1392).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32991.09, fără cod LMI, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32991.09
Nume	Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 2
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Negrilești
Localitate	Negrilești
Punct	Dealul Sflederului 2
Reper	Turnul roman se află la aproximativ 2,1 km est de localitatea Dumbrăveni, între văile Negrilești și Mestecănișului, la 130 m sud-est de Turnul

Reper hidrografic - nume	roman de la Dumbrăveni - Dealul Sflederului 1 (cod RAN 32982.03 și 32991.08).
Reper hidrografic - tip	Valea Negrilești; Valea Mestecănișului
Forma de relief	pârâu
Utilizare teren	deal
Categorie	pădure
Tip	locuire
Descriere	sistem defensiv Se află pe aceeași creastă cu turnul Dealul Sflederului 1, astfel teritoriile controlate și posibilitățile optice ale celor două coincid. Aceasta poate fi considerată o dovadă că cele două turnuri nu au fost contemporane, ci au funcționat succesiv.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia. Mare parte din suprafața turnului se întinde pe teritoriul administrativ al comunei Ciceu-Giurgești, fiind înregistrat în RAN cu codul de sit 32982.04.
Stare de conservare	bună / 26.02.2024
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 26.02.2024
Regim de proprietate	privat
Data ultimei modificări a fișei	26.02.2024

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	Movila formată de ruinele turnului are în prezent o formă circulară, cu un diametru de aproximativ 11 m la baza exterioară. Sunt vizibile porțiuni ale unui șanț înconjurător.

Bibliografie:

Ferenczi, István; Ferenczi, Geza; Baias, Aurel, Investigații noi pe limes-ul de nord și de nord-est al Daciei Porolissensis, File de Istorie, 3, 1974, 182, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=19283-investigatii-noi-pe-limes-ul-de-nord-si-de-nord-est-al-daciei-porolissensis--file-de-istorie-muzeul-de-istorie-bistrita--iii-1974>

Ferenczi, István, Contributii la cunoasterea limesului roman de la nordul Somesului Mare (Studiu preliminar) (Partea a II-a), File de Istorie, 4, 1976, 119, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=30497-contributii-la-cunoasterea-limes-ului-roman-de-la-nordul-somesului-mare-ii--file-de-istorie-muzeul-de-istorie-bistrita--iv-1976>

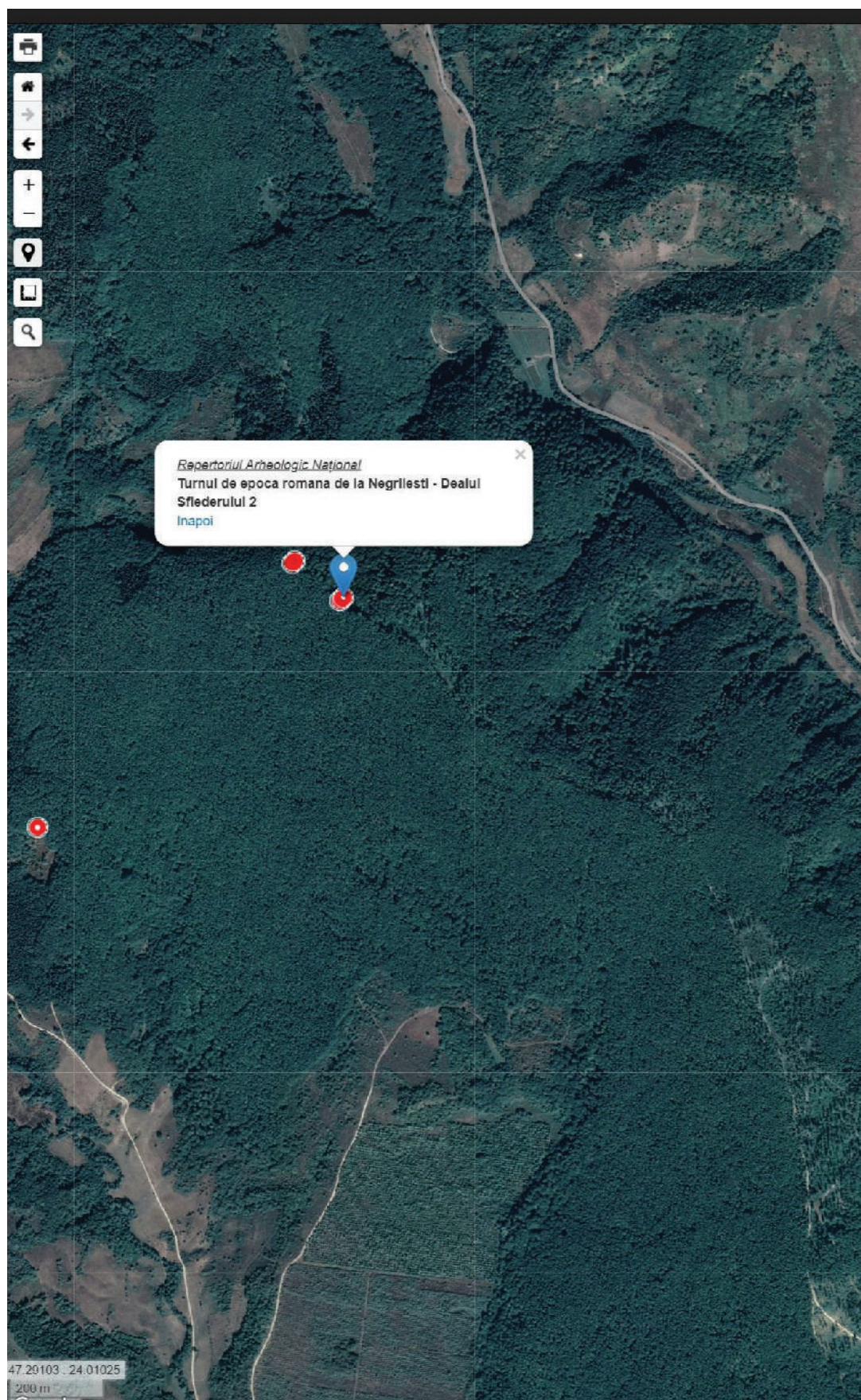

Fig. 2.33. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL SFREDELULUI 2.

Sursa: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

Fig. 2.34. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL SFREDELULUI 2.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.16. Turnul roman de la Budacu de Jos - Dealul Cetății 1

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	32713.01
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01298
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul roman de la Budacu de Jos - Dealul Cetății 1
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Budacu De Jos
Localitate	Budacu De Jos
Punct	Dealul cetății
Punct alte denumiri	Burg, Codrișor
Reper	Turnul se află la 2 km nord de sat, pe dealul Cetății (568 m altitudine), parte din șirul de

Reper hidrografic - nume	dealuri dintre văile Bistrița și Budac, lângă un drum forestier ce vine din localitatea Budacu de Jos. Distanța de la drumul județean DJ172G este de circa 1,5 km.
Reper hidrografic - tip	Șieu
Forma de relief	râu
Utilizare teren	deal
Categorie	pădure
Tip	locuire
Descriere	sistem defensiv Turnul de veghe oferea o perspectivă de ansamblu bună asupra văilor Bistrița și Budac, mai ales asupra celei din urmă. Poziția sa a oferit posibilități de comunicare foarte bune cu toate celelalte turnuri din apropiere, cu fortul auxiliar de la Orheiul Bistriței și cu turnul de la Șintereag – Dealul Oului, care avea legătură directă cu linia nordică a turnurilor de veghe. Astfel, turnul a fost o verigă importantă în linia de comunicare între diferitele regiuni ale limesului.
Observații	Pe suprafața acestuia sunt o serie de arbori cazuți, însă vegetația nu este foarte abundentă. A fost afectat de gropi săpate de detectoriști. De asemenea, în zonă s-au făcut amenajări pentru trasee de biciclete și sporturi extreme.
Suprafața sitului	20 mp
Stare de conservare	medie / 05.03.2019
Riscuri antropice	Demolare: 4 / 05.03.2019; Afectare parțială: 4 / 05.03.2019
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Ruinele turnului, dispuse circular, măsoară aproximativ 12 m în diametru. La suprafață au fost găsite câteva fragmente de ceramică romană. Pe același deal, la aproximativ 100 m sud-est, au fost identificate și urmele unui al doilea turn de veghe (Budacu de Jos – Dealul Cetății 2 – 32713.03). Datorită proximității și perspectivei similare, cel mai probabil cele două turnuri reprezintă faze consecutive de construcție ale aceluiași turn de veghe și nu au fost folosite în același timp.	BN-I-s-B-01298
Val	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Un șanț și un val de o înălțime considerabilă sunt vizibile pe partea de sud.	

Fig. 2.35. TURNUL ROMAN DE LA BUDACU DE JOS – DEALUL CETĂȚII 1.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.17. Turnul roman de la Budacu de Jos - Dealul Cetății 2

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32713.03
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul roman de la Budacu de Jos - Dealul Cetății 2
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Budacu De Jos
Localitate	Budacu De Jos
Punct	Dealul Cetății
Punct alte denumiri	Burg, Codrișor
Reper	Turnul se află la 2 km nord de sat, pe dealul Cetății (568 m altitudine), parte din șirul de dealuri dintre văile Bistrița și Budac, lângă un drum forestier ce vine din localitatea Budacu de Jos. Distanța de la drumul județean DJ172G este de circa 1,5 km.
Reper hidrografic - nume	Budacul
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe oferea o perspectivă de ansamblu bună asupra văilor Bistrița și Budac, mai ales asupra celei din urmă. Poziția sa a oferit posibilități de comunicare foarte bune cu toate celelate turnuri din apropiere, cu fortul auxiliar de la Orheiu Bistriței și cu turnul de la Șintereag – Dealul Oului, care avea legătură directă cu linia nordică a turnurilor de veghe. Astfel, turnul a fost o verigă importantă în linia de comunicare între diferitele regiuni ale limesului.
Stare de conservare	medie / 29.03.2022
Riscuri antropice	Demolare: 4 / 29.03.2022; Afectare parțială: 4 / 29.03.2022
Regim de proprietate	privat
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului
Turn	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Ruinele turnului se păstrează pe o arie circulară cu un diametru de aproximativ 10 metri. Pe același deal, la aproximativ 100 m nord-vest, se află urmele turnului de veghe identificat cu codul RAN 32713.01 (Budacu de Jos – Dealul Cetății 1). Datorită proximității și perspectivei similare, cel mai probabil cele două turnuri reprezintă faze consecutive de construcție ale aceluiași turn de veghe și nu au fost folosite în același timp.

2.3.2.18. Turnul roman de la Turnul roman de la Simionești - Măgura

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	32759.01
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01400
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul roman de la Simionești - Măgura
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Budacu De Jos
Localitate	Simionești
Punct	Măgura
Punct alte denumiri	Masa lui Pinte, Dealul Măgurii
Reper	Turnul se află la sud-sud-est de localitate, la mai mult de 3 km distanță, pe granița cu comuna Mărișelu. Turnul este situat în vârful Dealului Măgurii (608 m), un deal dominant situat între văile râurilor Șieu și Budac.
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul avea vizibilitate foarte bună pe ambele văi, precum și contact vizual cu toate celelalte turnuri din apropiere și cu

Observații	castrul auxiliar de la Orheiu Bistriței pe valea Budacului. Turnul a avut astfel un rol important și în comunicare. Situl se află pe granița cu comuna Mărișelu, o parte din sit fiind și pe teritoriul comunei Mărișelu.
Suprafața sitului	100 mp
Stare de conservare	medie / 12.03.2019
Riscuri naturale	Incendii: 2 / 12.03.2019; Alunecări de teren: 1 / 12.03.2019
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 12.03.2019
Data ultimei modificări a fișei	30.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Ruinele dispuse circular ale turnului de veghe măsoară aproximativ 8 m în diametru. La suprafață pot fi observate părți mici ale zidurilor din piatră. Prezintă urme de intervenție în zidul dărâmat, iar în jur, urme de exploatare a pietrei.	BN-I-s-B-01400
Val	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Pe latura de nord sunt încă vizibile urme ale unui șanț și val cu o înălțime păstrată de 0,7 m.	

Fig. 2.36. TURNUL ROMAN DE LA SIMIONEȘTI - MĂGURA.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

Fig. 2.37. TURNUL ROMAN DE LA SIMIONEȘTI - MĂGURA.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.19. Castellum-ul de epocă romană de la Ilișua

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#)).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu **codul RAN 35303.01** și **cod LMI BN-I-s-A-01430**, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	35303.01
Nume	Castellum-ul de epocă romană de la Ilișua
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Uriu
Localitate	Ilișua
Reper	Fortificația se găsește spre capătul satului, în direcția Uriu, pe partea estică a drumului județean DJ 171, pe partea vestică a pâraului Ilișua.
Reper hidrografic - nume	Ilișua
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	agricultură
Categorie	locuire
Tip	așezare militară
Observații	Situl arheologic face parte din clusterul de la Ilișua care face parte din FRE-Dacia. În trecut, situl arheologic a fost înregistrat la Uriu cu codul de sit 35278.02. A fost descoperită în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, dar din cauza lipsei cercetărilor, cronologia sa rămâne neclară.
Descoperitor	K. Torma
Data descoperirii	secolul al XIX-lea
Suprafața sitului	0,38 ha
Riscuri antropice	Agricultură intensivă: 5 / 17.12.2020
Regim de proprietate	privat
Data ultimei modificări a fișei	21.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații	Cod LMI
castellum	Epoca romană (sec. II - III)	romană	Rămășițele sale sunt încă vizibile pe sol și mai ales pe fotografiile	BN-I-s-A-01430

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații	Cod LMI
			aeriane, ca formă pătrată (circa 25 x 25m).	

Bibliografia cu privire la castrul roman de la Ilișua este destul de consistentă. Oferim aici câteva titluri:

1. D. Protase, C. Gaiu, Gh. Marinescu, Cercetările arheologice de la castrul roman de la Ilișua (jud. Bistrița-Năsăud), în Materiale, XV, 1983, p. 289–292. [Cercetările arheologice din castrul roman de la Ilișua \(jud. Bistrița Năsăud\) / Recherches archéologiques dans le camp romain d'Ilișua \(dép. de Bistrița-Năsăud\) - Persée.](#)

2. Protase, Gaiu, Marinescu 1997 D. Protase, C. Gaiu, G. Marinescu, Castrul roman și așezarea civilă de la Ilișua (jud. Bistrița-Năsăud), în Revista Bistriței, XXI, 1997, p. 27–110. [biblioteca-digitala.ro/?articol=72579-castrul-roman-si-asezarea-civila-de-la-ilisua-jud-bistrita-nasaud--revista-bistritei-rb--x-xi-1997](#)

3. C. Gaiu, Grupul de cuptoare de ars ceramică de la Ilișua, în C. Gaiu (ed.), Ateliere și tehnici meșteșugărești. Contribuții arheologice/Ateliers et techniques artisanaux. Contributions archéologiques, Biblioteca Muzeului Bistrița, seria Historica 6, Bistrița, 2002, p. 161–197.

4. Silvia Mustață, Vasele de bronz romane de la Ilișua / Arcobadara, în Revista Bistriței XXVI, 2012, p. 57-88, [\(99+\) Vasele de bronz romane de la Ilișua/Arcobadara.](#)

5. Dan Dana, Corneliu Gaiu, Radu Zăgreanu, Un nou duplicarius din ala I Tungrorum Frontoniana atestat pe un vas descoperit în castrul roman de la Arcobara/Ilișua, în Revista Bistriței XXVI, 2012, p. 49-56, [Un-nou-duplicarius-din-ala-I-tungrorum-Frontoniana-atestat-pe-un-vas-descoperit-in-castrul-roman-de-la-Arcobadara-ilisua.pdf.](#)

5. Corneliu Gaiu, Radu Zăgreanu, Inscricții și piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua, Cluj-Napoca, 2011, [\(99+\) Inscriptii si piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua.](#) În această lucrare sunt prezentate detalii interesante cu privire la topografia acestui sit. Iată câteva informații din această lucrare (p. 7-19): „Localitatea Ilișua este situată în bazinul

inferior al Someșului Mare, la 20 km în amonte de confluența sa cu Someșul Mic, pe cursul râului Ilișua, unul dintre afluenții importanți pe care Someșul Mare îi adună de pe culmile Brezei și care se constituie într-una din căile cele mai lesnicioase de legătură dinspre Transilvania cu Țara Lăpușului. Contactele și interferențele dintre zonele Ciceului și Lăpușului, sesizabile încă din preistorie se mențin până în contemporaneitate, iar importanța pe care această arteră de circulație o deținea în antichitate este punctată de seria de descoperiri arheologice cum ar fi depozitele de bronzuri de la Uriu, Agrieș, Perișor sau tipurile ceramice cu vădite influențe Suciului din așezările din perioada bronzului târziu de la Ciceu-Corabia, Căianu Mic și Ilișua. Aflată la interferența dealurilor Ciceului cu zona depresionară ce însoțește Valea Someșului Mare, într-un punct care asigură o bună vizibilitate și un excelent control asupra celor două axe de comunicare, romanii au amplasat pe terasa înaltă de pe malul stâng al văii Ilișua un castru căruia îi revenea un rol strategic în cadrul sistemului de apărare de pe limesul nordic al provinciei Dacia, apoi Dacia Porolissensis. Castrul este situat în extremitatea sud-estică a platoului „Vicinal” sau „Bălăban”, cum este denumit de localnici, din stânga văii Ilișua (Harta 2), locuit încă din perioada bronzului târziu, apoi în prima epocă a fierului și în Latèneul mijlociu, așezări explorate concomitent cu derularea cercetărilor arheologice de epocă romană. Castrul de la Ilișua constituia principala bază defensivă romană în această parte nordică a Daciei, în vecinătatea munților Țibleșului, susținută de o puternică rețea de burguri și turnuri de pază spre „barbaricum”, înșirate pe culmile Ciceului și Brezei. În jurul castrului s-a dezvoltat o întinsă așezare civilă, cu numeroase edificii publice, temple, terme, ateliere, locuințe, instalații și amenajări edilitare, dispuse majoritar pe malul stâng al râului. Cimitirul, situat pe malul drept al râului, de-a lungul drumului roman, a fost semnalat de numeroasele inscripții, morminte și construcții funerare. Pe aceeași latură a râului se află și alte construcții romane a căror funcționalitate rămâne de precizat.

Istoricul cercetărilor

Ruinele romane de la Ilișua au atras de timpuriu atenția, locul figurând sub denumirile de „Vardombja” sau „Orășel”, piatra sa fiind folosită ca material de construcție, iar o serie de inscripții și monumente au ajuns să decoreze aleile și fațadele conacelor nobiliare din vecinătate, fiind treptat semnalate în publicațiile vremii. Un lot de zece inscripții au fost publicate către Jozsef Torma în 1831, reluate și completate cu noi monumente, peste două decenii, în urma excursiei arheologice realizate la Ilișua și la conacele din împrejurimi de către J.F. Neigebaur, în lucrarea sa *Dakien aus den Ueberresten des klassischen Alterthums mit*

besonderer Rücksicht auf Siebenbürgen, din anul 1851. Sunt menționate ruinele și descoperirile romane, între care mai multe inscripții și monumente sculpturale identificate la reședințele nobiliare ale familiilor Horvath din Ilișua, Franz Bethlen din Beclean și Jozsef Torma din Cristeștii Ciceului. Dacă inscripțiile vor fi reluate în corpusurile ulterioare, celelalte piese de piatră nu vor mai fi amintite, fiind probabil înstrăinate sau distruse. În anul 1857 castrul de la Ilișua a primit vizita lui Th. Mommsen care, ulterior, prin colaborarea strânsă cu Karoly Torma, pe care-l socotea cel mai de seamă epigrafist al Daciei, a inclus inscripțiile de la Ilișua în CIL. Probabil stimulată de cel mai sus menționat, Torma începe săpături arheologice de amploare la Ilișua, între 1858 și 1863, fixând poziția castrului și a celorlalte obiective romane. Rezultatele investigațiilor întreprinse în hotarul satului Ilișua au fost exemplar publicate la scurtă vreme după încheierea lucrărilor, devenind un reper pentru cercetarea din provincia Dacia. Săpăturile din castru au urmărit zidul de incintă, fiind stabilite dimensiunile fortificației și dezvelite porta principalis dextra și praetorium-ul. În vicus au fost dezvelite două construcții termale și identificate, în jurul castrului, alte construcții și vestigii romane, înregistrate topografic cu multă acuratie (Fig. 1). La aproximativ 250 m est de castru Torma a identificat două amplasamente, atri bute unui sacrarium, care păstrau câte un singur perete de zidărie, de unde a cules mai multe monumente. În punctul M a găsit trei altare căzute unul peste altul, unul dedicat lui Apollo, unul lui Jupiter și cel de al treilea lui Liber Pater și Libera. În apropiere, în punctul N, a dezvelit un alt zid, lângă care erau așezate alte două altare dedicate lui Mars și Epona, dispuse lângă o placă din tuf vulcanic cu laturile de 2,2 x 1,6 m. Pe malul opus al râului au fost semnalate monumente și construcții funerare, dispuse de-a lungul drumului roman, iar pe terasa mediană ruinele unei construcții rectangulare, interpretate ca o speculă. Inscripțiile găsite în săpătură sau adunate anterior de către Kendeffy Arpad la Ilișua, Josef Torma la Cristeștii Ciceului și Bethlen Ferencz la Beclean au fost descrise cu precizarea locului de descoperire, la fel și pentru celelalte categorii de inventar. Materialul arheologic adunat, ceramică, piese de port și echipament militar, monede, statuete, arme, unelte, materiale de construcție, etc. a fost donat în cea mai mare parte Muzeului Ardelean, în schimb majoritatea inscripțiilor și monumentelor sculpturale s-au risipit. Datele și materialele furnizate de Torma vor continua să rețină atenția specialiștilor, fără a se adăuga alte descoperiri sau cercetări până după cel de-al doilea război mondial. În urmă, antichități romane au apărut accidental fie în urma lucrărilor agricole, fie prin exploatarea pietrei din castru pentru nevoi edilitare, care adăugă informații suplimentare referitoare la castru și

monumentele sale. Un prim studiu despre aceste descoperiri aparține lui Dumitru Protase, care publică în anul 1957 două inscripții inedite descoperite recent în zona castrului. Ulterior, autorul revine, în anul 1961, cu un amplu articol ce aduce în discuție noi monumente sculpturale descoperite în zona castrului și a necropolei, fiind pentru prima dată când sunt luate în considerare piese sculpturale ce nu prezintă inscripție. Alte contribuții semnaleză noi descoperiri sau reinterpretează piese publicate anterior, încadrându-le în tipologii. În anul 1978 începe o a doua etapă de cercetare arheologică la Ilișua, prin con lucrarea dintre Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și Muzeului Județean Bistrița. Pornindu-se de la rezultatele și consemnările oferite de Karoly Torma săpăturile s-au desfășurat aproape fără întrerupere, mai întâi în castru, extinse ulterior și în vicus. În primii ani săpăturile s-au concentrat asupra identificării elementelor sistemului de fortificare și stabilirea stratigrafiei generale a sitului. S-a constatat că perimetrul în care a fost fixată fortificația romană a fost locuit atât în epoca bronzului cât și în hallstattul timpuriu, nefiind identificate și vestigii dacice preromane. Încă din primele campanii de săpături s-a degajat constatarea că aceasta a cunoscut trei etape constructive, clar departajate. Castrul auxiliar Primul castru, ridicat odată cu constituirea provinciei, a avut dimensiuni mai reduse având sistemul de fortificare constituit dintr-un val de pământ cu palisadă și două șanțuri pe fiecare latură. Latura vestică, situată înspre marginea vestică a terasei, a fost singura care își menține traseul fără modificări majore în toate fazele castrului, celelalte fiind amplificate în fazele ulterioare prin nivelarea așezării și astuparea șanțurilor inițiale. Dacă celelalte elemente de apărare ale acestui prim castru de pământ – porți, turnuri – nu au putut fi identificate datorită nivelărilor și suprapunerilor de clădiri, în interior au putut fi urmărite amprente fundatiilor unor construcții din lemn (principia, barăci, stabula) și nivelul de locuire corespunzător, sub forma unui strat de lut maroniu relativ sărac în inventar arheologic. Dimensiunile primului castru aveau aproximativ 140 x 130 m. S-a discutat intens despre trupa care a staționat în această primă fază, între anii 106/107 și 118/119. Pe baza unor tegule cu ștampile ale cohortei II Britannica și ale legiunii XIII Gemina, ambele tipuri descoperite exclusiv în încăperi ale termelor, au fost emise supoziții privind staționarea uneia sau alteia din aceste trupe la Ilișua. Cercetările din castru nu au adus nici un fel de material epigrafic care să probeze staționarea respectivelor trupe la Ilișua, așa încât problema unității care l-a ridicat rămâne în continuare deschisă.

La începutul domniei lui Hadrian suprafața castrului a fost extinsă odată cu aducerea unei noi trupe, ala I Tungrorum Frontoniana, suprafața castrului sporind de la 1,8 ha la 3,3 ha (Fig. 3). Păstrând amplasamentul principiei și *latus decu mana* se ajunge ca *praetentura* să aibă o lungime mai mare decât *latera praetorii* și *retentura* luate împreună. Noua trupă ridică mai întâi un castru din pământ și lemn, cu valul având o lățime la bază de 7–8 m, întărit de o palisadă sesizată prin gropile de stâlpi conturate atât în SII – pe latura vestică, precum și în S III și SXLV trasate peste curtea sudică. Incinta era precedată de două șanțuri, suplimentată la transpunerea în piatră de un al treilea șanț. Zidul de curtină în faza a treia era înfipt în partea externă a valului, fundațiile sale fiind săpate în stratul geologic. După ce traseul incintei a fost precizat, s-a trecut la dezvelirea porților, tururilor de colț și de curtină, corectându-se în acest fel planul întocmit de Torma, zidul exterior al porților nedepășind linia curtinei decât cu grosimea zidurilor. Bastioanele porților și turnurile de curtină sunt de formă rectangulară. Trei dintre porți *praetoria*, *dextra* și *sinistra* cu deschideri mai largi de cca. 8 m au fost divizate pînă de zidărie mediană care împărțea deschiderea porții în două culoare. *Porta decumana*, cu o deschidere de doar 4,70 m a spațiului porții, avea un singur culoar. *Porta praetoria* a suferit o blocare a culoarelor porții printr-un zid transversal, lipsit de fundație, prins cu lut. O situație similară a fost descrisă și la *porta principalis dextra*, cercetată de către K. Torma, dar care nu s-a confirmat la redezvelirea porții, probabil că acesta a fost distrus prin exploatarea pietrei în secolul trecut. Turnurile de curtină dispuse aproximativ la jumătatea distanței dintre bastioanele porților și cele de colț au fundațiile înfipte în *agger-ul* castrului, cu frontul exterior ieșit în afară printr-o îngroșarea zidului cu 0,20–0,40 m. În mai multe sectoare incinta și bastioanele au fost reparate și consolidate inclusiv prin utilizarea unor monumente și fragmente arhitecturale (Fig. 5). În *lataera praetorii* au fost cercetate trei construcții de zid. *Principia* ocupă o suprafață de 34 x 32,80 m, aliniată la *via principalis* la egală distanță laturile de sud și nord ale castrului. *Principia* castrului traianic a fost un edificiu din lemn cu un plan descifrat doar parțial, urmată de ridicarea în timpul lui Hadrian a construcției de zid. Aceasta era formată din curtea din față, (*atrium*), *basilica*, separate prin patru pilaștri masivi și *oecus*. De o parte și alta a curții erau dispuse încăperile armamentaria. În curte a fost dezvelit un postament din blocuri de piatră lângă care era postată o inscripție pe care ala Tungrorum Frontoniana o dedică împăratului Hadrian în anul 131, care oferă un reper de datare pentru transpunerea în piatră a clădirii comandamentului. În stratul de dărâmături din *basilica* au fost de ase menea găsite o serie de fragmente de inscripții și monumente sculpturale. În dreapta

principiei Torma a dezvelit clădirea praetoriului, căreia săpăturile din anii 1988–1989 i-au adus corecții majore, fiind surprinse și urmele sistemului de săpătură din secolul XIX, care a urmărit doar dezvelirea zidurilor. Și aici, construcția de piatră a fost precedată de o clădire din lemn al cărei plan nu a fost pe deplin lămurit. Praetorium-ul în faza de zid avea un plan rectangular, organizat în jurul unei curți interioare, cu o suprafață de 42 x 36,50 m, încăperile de pe laturile dinspre raetentura și dinspre via sagularis însumând un număr de 20 de încăperi, cu o instalație de încălzire amplasate în colțurile laturii dinspre raetentura. Câteva fragmente sculpturale indică și aici unele refaceri și reparații pentru care s-a apeleat și la materialul litic din cimitirul învecinat castrului (Fig. 5/2). Cea de-a treia construcție de zid este situată în *latus praetorii sinistrum*, cu dimensiunile de 31,70 x 11,70 m, aliniată la zidurile principiei. Clădirea a fost asimilată unui *valetudinarium* pe baza monumentalității clădirii, susținute de coloane ale căror baze se înșiră de-a lungul pereților interiori. Construcții similare au fost semnalate și în alte caestre din provincie: Porolissum, Cășei, fără a le putea clarifica funcționalitatea. Asupra destinației de magazie, se opune, în cazul de față, caracterul spectacular al interiorului, cu alinamente de coloane dispuse paralel cu pereții longitudinali ai edificiului. În stânga sa, o secțiune dispusă paralel cu *via principalis* a intersectat o clădire din lemn în al cărei strat de arsură se aflau boabe de grâu carbonizate, care a condus la presupunerea că aici era plasat un *horeum*. Barăcile, amplasate în praetentura și retentura castrului, au fost dezvelite în proporții diferite. De regulă se disting trei faze constructive și pentru barăci, orientarea lor rămâne constantă – *per strigas* – cu trasee paralele sau chiar suprapuse. În toate fazele barăcile au fost construite exclusiv din lemn, fără fundații sau amenajări din piatră, încât aici nu apar monumente și inscripții. Atelierele ceramice Urmând, așa cum deja aminteam, harta topografică întocmită de către Karoly Torma, la mijlocul secolului al XIX-lea, săpăturile arheologice s-au extins treptat și în afara castrului, în perimetrul vicusului militar. Un prim sector cercetat l-a constituit zona aflată la cca. 350 m sud de castru, punctul T din planul Torma și unde acesta presupunea pe baza materialului ceramic abundent că ar fi amplasate atelierele ceramice. Materialul ceramic recoltat cuprinde în afara numeroaselor vase romane provinciale un fragment de tipar pentru turnarea *terra sigillata* și vase cu ștampile care au permis identificarea unor ceramiști care au activat aici, *Vale rius Lucius Rufus* și *Claudius Domitius Evarestus*. Terenul respective apare sub forma unei movile cu dimensiunile de 40 x 70 m, intersectată de drumul comunal Ilișua – Ciceu-Cristur. Au fost descoperite alte trei cuptoare ceramice de formă circulară, cu grătarul susținut de un pilon central, aveau pereții

și prefurniumul construite din bolovani de carieră și lespezi de piatră. În atelierul ceramic au fost găsite un dupondius și trei ași, de la Hadrian, precum și două fibule cu corpul puternic profilat, care restâng datarea la cel de-al doilea sfert al sec. II. Pe terasa înaltă de la vest de castru au fost dezvoltate cercetări în punctele E, F, J, K și W din topografia întocmită de Torma. Termele În punctele E și F acesta a dezvelit două clădiri denumite „Terma mare” și „Terma mică”. Redeschiderea celor două construcții, prezentate detaliat de către Torma, a avut în vedere verificarea și stabilirea fazelor constructive dar și posibilitatea conservării cu scop turistic a respectivele vestigii. La prima dintre băi planul prezentat de Torma s-a dovedit în mare măsură exact. Clădirea, de plan rectangular, are dimensiunile de 27 x 20,5 m (Fig. 4). Accesul din frontul sudic se realizează printr-un mic hol cu dimensiunile de 5,10 x 2 m, lângă pereții săi exteriori Torma menționând o pereche de coloane dorice, între timp dispărute. De aici se trecea în apoditerium care avea dimensiunile de 5,70 x 7,80 m, acoperit cu un padiment din cărămizi de 40 x 40 x 5 cm, așezate pe un pat de pietriș. De aici se trecea în destrictarium, încăperea B, divizată de un perete median în două spații cu dimensiuni de 7,70 x 2,20, respectiv 7,70 x 4,20 m, aici podeaua fiind amenajată în cocciopesto. Încăperile din dreapta C și D au fost singurele care dispuneau de sisteme de încălzire, cu câte un praefurnium dispus pe laturile de vest, respectiv de nord. Tepidarium are dimensiunile de 7,80 x 8,10 m, padimentul susținut de pilele suspensurii fiind distrus în mare măsură, doar câteva șiruri fiind conservate in situ, dar cu acribie desenate de către Torma, pilele fiind formate din nouă rânduri de cărămizi. Încăperea D, caldarium, cu o absidă pe latura de V dispunea de sistem propriu de încălzire, suprafața având podeaua susținută de pile de cărămidă și cu un praefurnium amplasat pe latura de N, în construcția căruia au fost utilizate monumente și piese arhitecturale. Camera E, cu dimensiunile de 6,90 x 7,50 m, formează frigidarium care se continua cu bazinul cu apă rece, inițial de formă rectangulară, ulterior luând forma semicirculară. Din bazin pe sub podeaua încăperii trecea un canal de evacuare a apei, canal în care s-au găsit numeroase piese de podoabă și mai multe monede. Încăperea F a cunoscut, două refaceri ale podele, inițial aceasta a avut o podea din cocciopesto pusă pe un strat de bolovani de râu, acoperit ulterior de un strat de lut gros de 0,40 m pe care s-a așezat podeaua din cărămidă, pe un strat de pietriș. Baia a suferit o restaurare în timpul lui Severus Alexander, menționată în inscripția descoperită de Torma în praefurniumul caldarium-ului. Cea de-a doua construcție termală din care Torma a dezvelit un număr de șapte încăperi diferă în mod substanțial de construcția dezvelită de noi la est de prima baie. Din această construcție au

fost dezvelite un număr de 12 compartimentări, cu două faze constructive. Pe latura de nord este amplasat un bazin circular. În stânga acestuia sunt două încăperi care au avut instalație de încălzire, în cea estică, cu laturile de 8 x 8 m, în pilele suspensurii fiind găsite cărămizi cu ștampila LEG XIII GEM. De la aceeași unitate au fost descoperite tegule și în încăperea d, de 6 x 4,40 m. Cum planul complet al clădirii și relația acesteia cu „terma mică” descrisă de Torma nu sunt pe deplin clarificate, descifrarea acesteia urmează după definitivarea cercetării. La nord de terme a fost dezvelită o clădire o clădire de piatră, notată clădirea C, cu planul în L, formată dintr-o încăpere de 5 x 6 m și o a doua de 3 x 2,4 care se deschide spre un cuptor rectangular. Podeaua din cocciopesto se găsea imediat sub stratul de humus, fapt pentru care inventarul a fost extrem de sărăcăcios iar stabilirea destinației clădirii dificil de precizat – probabil un atelier. La 120 m vest, spre marginea platoului, a fost cercetată în anul 2001–2002 o altă construcție de piatră de plan dreptunghiular cu laturile de 11,75 x 16,40 m. Fundațiile clădirii sunt înfipite într-un strat roman marcat de arsură și lut de nivelare. Din cele șase încăperi ale clădirii doar într-una au fost identificate urme ale instalației de încălzire. În umplutura clădirii s-au aflat fragmente de sticlărie, piese de metal, fibule, monede care încep cu emisiuni de la Vespasian la Caracalla.

Necropola

Necropola situată, după informațiile păstrate de la K. Torma, pe malul drept al râului Ilișua, necercetată încă, este cunoscută doar pe baza numeroaselor descoperiri de monumente epigrafice, adunate în secolul al XIX-lea, dar completate cu o serie de descoperiri recente. Torma menționează în această zonă, urmele unor construcții funerare cu blocuri masive de piatră, un leu funerar frumos sculptat, alături de urne de incineratie și inventar funerar. Numărul semnificativ de monumente sculpturale ce provin din acest areal atestă existența unei necropole importante în zonă, variate ca și tip de monumente sculpturale, propunând existența unor frumoase incinte funerare care probabil mărgineau drumul de acces spre castrul din apropiere. Trebuie subliniat faptul că o serie de monumente având caracter funerar au fost găsite și în zona vicus-ului, la circa 300 m sud de castru, unde e posibil să avem o altă necropolă. Aceste monumente în mare parte au fost refolosite ca material de construcție la refacerea zidurilor castrului sau a altor clădiri din interior într-o anumită perioadă, exemplele fiind extrem de numeroase în acest sens, unele găsite în cursul săpăturilor din ultima perioadă. Odată cu publicarea monografiei castrului în anul 1997 de către D. Protase, C. Gaiu, G. Marinescu câteva noi inscripții și monumente funerare ce provin

de la Ilișua vor fi analizate într-o serie de studii care aduc informații noi, propunând noi tipuri de monumente votive și funerare. Reinterpretarea de către M. Bărbulescu și S. Nemeti a unei inscripții votive descoperită mai recent, a adus și o informație de mare valoare științifică, pentru cunoașterea numele antic al localității, Arcobadara, toponim atestat și de Ptolemeu. Referitor la viața religioasă și societatea romană din zona Arcobadarei un studiu detaliat a efectuat S. Nemeti. Acesta analizează și structurează informațiile cunoscute despre acest subiect luând în considerare și monumentele sculpturale având câmp epigrafic.”

De asemenea, în aceeași lucrare, Corneliu Gaiu, Radu Zăgreanu, *Inscripții și piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua*, Cluj-Napoca, 2011, [\(99+\) Inscriptii si piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua](#) este descrisă zona cu cariere de piatră din arealul Ilișua (p. 20-24): „Cariere de piatră zona Ilișua Principala sursă petrografică pentru castrele romane de la Gherla, Cășeu și Ilișua, a fost tuful vulcanic. În literatura de specialitate el poartă denumirea de tuf vulcanic de „Dej”. Este un tuf rio-dacitic de vârstă tortoniană, având structura cristalo-vitroclastică, fin granulată de culoarea cenușie-verzuie sau mai rar, alb cenușie. Aproape de suprafață, roca are o structură fină și se desface cu ușurință în plăci poliedrice. În profunzime, plăcile devin tot mai consistente, roca dobândind o structură granulată, ajungând la straturi de 2 m. Tuful de „Dej” se întinde masiv în partea de nord a bazinului Transilvaniei, sub forma unor straturi orizontale, care ocupă zona dintre Vultureni-Șoimeni la vest și Bistrița-Bârgaie la est. Aceste tufuri, peste tot unde se ivesc în apropierea unei comune, dau o bună piatră de construcție, brută sau cioplită, pentru trepte, stâlpi de porți și cruci funerare. Variațiile lor conglomeratice au fost căutate pentru confecționarea pietrelor de moară⁴⁰. V. Wollmann a recoltat probe din inscripții de la Cășei, care au dovedit că au toate aceeași structură, cu mici deosebiri în funcție de nivelul în care s-a exploatat roca, fiind extrem de asemănătoare din punct de vedere mineralogic cu filonul de exploatare din zona Ilișuei. Tot acesta identifică ca zonă de exploatare a rocii pentru cele două castre de la Cășei și Ilișua, la Măgura Cășeiului, Reteag, Urișor. În cea privește monumentele din castrul din Ilișua, cele care sunt păstrate în incinta Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, au fost supuse unor teste petrografice în anii ‘70, teste făcute de geologul I. Chintăuan de la Muzeul Județean Bistrița Năsăud. Acesta a tras concluzia că piesele sunt confecționate din tuf vulcanic de „Dej”, aflat în apropierea castrului, pe una din văile unui afluent al Someșului, la periferia localității actuale de unde se mai exploatează piatră și astăzi. Exploatarea se făcea pe valea râului, situată la circa 200 m de castru din locul numit Droșteor (Pl. II, fig. 2). Aici s-a exploatat intens

piatră în perioada anilor '60, în special pentru construcția clădirilor C.A.P.-urilor din zonă și pentru fundații de case și piatră pentru ziduri. Datorită masivelor alunecări de teren din zonă, acum acest areal este împădurit. Exploatarea nu mai este activă. O altă zonă de exploatare se află la 300 m nord de castru în locul numi Sub Bungăr (Pl. II, fig. 2). Roca exploatată de aici este identică cu cea din zona menționată mai sus. Piatra era exploatată prin lovire cu spițul în găuri făcute special în peretele rocii (Pl. II, fig. 3, 4), în care se introduceau ulterior icuri de oțel. Roca se desprindea cu ușurință, ulterior meșterii dând dimensiunile necesare blocurilor de piatră. Stratul situat la circa 3-4 metri adâncime era cel mai căutat fiind și cel mai rezistent. Acesta era numit de către localnici „steni”, deoarece era mai mare și mai greu de prelucrat. Într-un studiu efectuat asupra râșnițelor ce provin din castrul de la Ilișua, M. Horga, identifică faptul că o altă zonă de exploatare a pietrei din zonă a constituit-o masivul eruptiv de la Ciceu, din apropierea localității Ciceu-Corabia. Determinările de natură petrografică și mineralogică întreprinse asupra rocilor folosite ca râșnițe în epoca romană, provenite din castrul de la Ilișua au permis încadrarea acestora la marea grupă a rocilor magmatice. Sursa principală de materie este masivul ignimbritic de la Ciceu. Pe baza analizelor întreprinse de cei doi autori și în urma descinderilor din zonă am reușit să identificăm astfel ipotetic câteva posibile locuri de exploatare a pietrei și în zona Ilișuăi, care probabil au fost active și în perioada antică. Acestea se aflau după cum am mai spus, în imediata apropiere a castrului, situate pe partea dreaptă a pârâului Ilișua și având ca ocurență tuful dacitic. Totuși, există câteva monumente ce prezintă un material de o calitate superioară, folosit în special la monumentele mai pretențioase din punct de vedere artistic și unde s-a utilizat un calcar cu o granulație fină, asemănător cu cel exploatat în zona Napoca în cariera Baci. Odată cu realizarea acestui corpus al monumentelor sculpturale romane ce provin de la Ilișua existența unui atelier local de sculptură a devenit o certitudine. Astfel, am reușit să identificăm 100 monumente, încercând să înglobăm întregul material arheologic sculptural în piatră cunoscut de la Ilișua, în ciuda faptului că unele piese au dispărut, la unele avem doar fotografii sau starea lor de conservare este precară, fiind fie erodate sau tocite, dar valoroase sub aspectul numărului și a funcționalității lor. Pentru prima dată am luat în discuție din punct de vedere tipologic și stilistic monumentele publicate în sec. al XIX-lea, iar acolo unde am avut informații suplimentare privind descrierea monumentelor am încercat pe cât posibil o reconstituire ipotetică a acestora.

Lapicizii

Meșterii specializați care se ocupau cu fasonarea și prelucrarea pietrei erau cei numiți lapidarius. Acesta era un meșter specialist în prelucrarea pietrei, care lucra de obicei în carieră la finisarea blocurilor de piatră sau executarea monumentelor arhitectonice și sculpturale. Denumirea s-a generalizat și asupra meșterilor care lucrau în ateliere de pietrărie din marile centre urbane, referindu-se de multe ori și la sculptor. În imperiul roman, din analiza inscripțiilor și nu numai, sunt cunoscute mai multe categorii de lapidarii sau marmorarii. Avem informații despre cel care tăia piatra în unghiuri drepte – lapidarius quadratius; pe cel care conduse o lucrare în marmură – a marmoribus magister sau pe simplul lucrător în piatră – faber lapidarius. O investigație mai amplă cu privire la activitatea și modul de organizare a lapticizilor din Dacia romană este îngreunată din cauza insuficienței izvoarelor epigrafice și arheologice. Ceea ce ei creau trebuie corelat cu diferitele aspecte ale vieții spirituale. După cum remarcă profesorul Bărbulescu în cartea sa „Interferențe spirituale în Dacia Romană”, acești lapidarii, nu trebuie priviți ca simpli muncitori, tăietori de piatră, ci artizanii care prelucrează piatra, transformând-o în elemente arhitectonice sau monumente sculpturale. „Specializarea” lor în confecționarea unor produse mai simple ori mai greu de realizat tehnic, sau cu pretenții artistice, se făcea în funcție de locul unde activau și de necesități. Neapărat lapidul implică existența unei cariere de piatră în apropiere. În aceste ateliere situate la periferia provinciei, trebuie să-și fi început ucenicia viitorii lapidari. Despre lapticizii de la Ilișua nu avem nici o informație concretă. Nu ni s-a păstrat nici o inscripție care să ateste prezența vreunui meșter sculptor. După cum se știe în Dacia avem câteva mențiuni ale acestor meșteri pe monumentele sculpturale la: Călan, Micia, Cristești, Napoca și Ulpia Traiana Sarmisegetuza. În schimb, putem doar admira sau să ne închipuim „creațiile” acestor meșteri, așa cum n-i s-au păstrat ele astăzi, după cum o să le analizăm în catalogul din capitolul următor. Descoperirile arheologice nu au surprins încă nici o incintă sau clădire care să se plieze ideii de „atelier” de sculptură. Oricum, acest lucru este foarte greu de descoperit, dat fiind faptul că, de obicei se sculpta în aer liber și foarte probabil undeva în apropierea carierei de piatră. Repertoriul uneltelor folosite, nu era unul foarte bogat. Câteva din uneltele folosite de lapidar se află expuse în diferite muzee din Dacia: ciocane, târnăcoape, dălți, sfredele; cele din lemn nu s-au păstrat. La Ilișua avem o serie de unelte care puteau fi utilizate de către lapticizi cum sunt: barosul, ciocane, topoare, dălți, sfredele, compas, punctatoare. Una din princi palele unelte folosite de meșterii pierari a fost dalta – scalprum, tornus, caelum – urmele acestei unelte apar pe aproape toate monumentele sculptate de la Ilișua. Despre

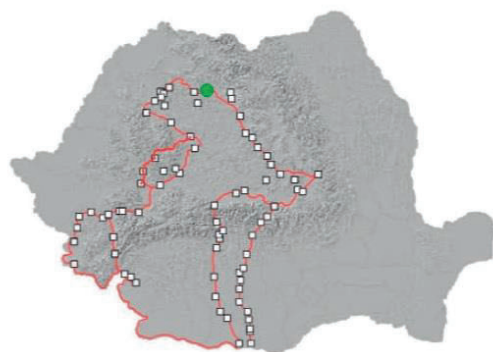
mijloacele de transport nu avem nici o informație. Deoarece carierele nu se aflau la distanță mare de castru, trebuie să presupunem că se utilizau atelaje speciale, pe care erau puse blocurile de piatră sau pur și simplu cele de dimensiuni potrivite erau transportate cu căruțe. O analogie interesantă, se poate face cu modalitatea de transport și la începutul secolului nostru la Ciceu, în apropiere de Ilișua, la cariera de riolit. Blocurile de piatră erau transportate pe platforme special amenajate și puse în mișcare cu ajutorul unor roți tubulare-cilindrice. Întrebuințarea carelor se admite în mod excepțional până la greutatea de 10 tone, pe când transportul unor blocuri mai grele se executa pe sânni cu tălpici, întrebuințate și în carierele medievale sub denumirea de sanie olandeză. Cantitatea de piatră exploatată este greu de stabilit, dat fiind faptul că piatra din castru a fost reutilizată ulterior. În lipsa altor indicii și puncte de orientare, baza cifrică a unui atare calcul o poate constitui doar o apreciere estimativă a cantității de material litic întrebuințat la câteva construcții sau categorii de construcții cunoscute în urma activității arheologice din ultimul sfert de veac. S-a demonstrat că la carierele antice cunoscute temeinic sub aspectul producției, materialul litic inutilizabil care rezultă din operațiile de decopertare, spargere și cioplire a blocurilor se ridică până la 50%.”

Iată și câteva informații despre Ilișua din dosarul Limes, sursa [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1469-1470: „The cluster includes the auxiliary fort and associated civilian settlement, as well as the near-by fortlet at Ilișua, which complete the northern segment of the frontier. The fort is situated on a plateau on the left side of the Ilișua valley, at circa 3-4 km north from its confluence with the Someșul Mare River. From this strategic location, it had a commanding view over the two communication routes afforded by the river valleys and also supervised the nearby Țibleșului Mountains. The first fort was built and occupied by a legionary detachment or an infantry cohort. When Hadrian sent more mobile troops on the frontier of Dacia at the beginning of his reign (AD 118/119), that unit was replaced by a cavalry regiment, the *ala I Tungrorum Frontoniana*. The two subsequent fort phases ended by fire, possibly in relation to violent events. The fortlet, situated at circa 0.7 km west from the fort, on the other bank of the Ilișua River, probably had to role of increasing the range of supervision over the valley. The civilian settlement was less extensively investigated. However, the 90 inscribed monuments recovered from the site in the course of time paint an eloquent picture of the varied, yet highly Romanized frontier society. One of the inscriptions shows that the *vicus* was at the

centre of an autonomous rural structure, *territorium*, an important clue for the administrative organization of Roman Dacia. The fort and near-by fortlet at Ilișua are characteristic for the northern sector of the frontier, adapted to the hilly landscape of the Someș Plateau, crossed by perpendicular river valleys. The fort constituted the base of the defensive system in the area of the Țibleș Mountains, overseeing from its strategic location the two important communication routes represented by the Ilișua and Someșul Mare valleys. The former represented an important incursion route from the north, while the latter a west-east communication route along the *limes*. The change of garrison and the destruction layers revealed by the archaeological research illustrate a timeline of conflict and some adjustments in frontier strategy.”

De asemenea, o scurtă descriere a sitului, sursa [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1477-1478: „**Brief description.** The component includes the auxiliary fort, the area of the civilian settlement, as well as the funerary grounds, the preserved baths, and a Roman road segment. Three phases of construction were discerned for the auxiliary fort. The first was a small earth and timber fort measuring 140 x 135 m, built and occupied by a legionary detachment or an infantry cohort. At the beginning of Hadrian’s reign (AD 118/119), the infantry unit was replaced by a cavalry regiment, the *ala I Tungrorum Frontoniana*. After levelling the initial fort, the *ala* built a second, larger earth and timber fort (182.2 x 181.5 m) with two ditches, on the same location. It ended by fire, possibly in relation to the Marcomannic Wars of Marcus Aurelius (AD 166-180). The third phase represents the rebuilding in stone of this fort, with an additional ditch. This too ended in a severe fire. A few sunken dwellings were noted for the post-Roman period. Archaeological excavations were first conducted at the site between 1858 and 1862 by K. Torma, one of the pioneers of frontier research in Transylvania. Modern systematic research, however, began only in 1978. Over the years, several objectives of the fort were exhaustively investigated, including all the access gates, all three corner and eight interval towers, the headquarters building (*principia*), the commander’s house (*praetorium*), a structure presumed either hospital or storehouse, and several barracks. While the *principia* was built in stone already in the time of Hadrian, the barracks remained of timber in all phases. Significant traces of a bronze processing workshop were also detected inside. The craftsmen working in the fort were specialised in enamelled bronze fittings, as proven by the large number of such finds recovered during archaeological excavations. Two bathhouses were

excavated west from the fort. The civilian settlement (*vicus*), less extensively investigated, extended mostly to the south-west, along the road, but constructions were also noted to the north. Both timber and stone houses with diverse features, including hypocaust installations and paved floors, were excavated in the *vicus*, as well as several pottery kilns further south. Some of the households were arranged on either part of a road segment, still visible today. Chance epigraphic discoveries made some 400 m to the west of the fort suggest an area with sanctuaries, which was not researched. The *vicus*, called *Arcoba(da)ra*, was the centre of an autonomous rural structure.”

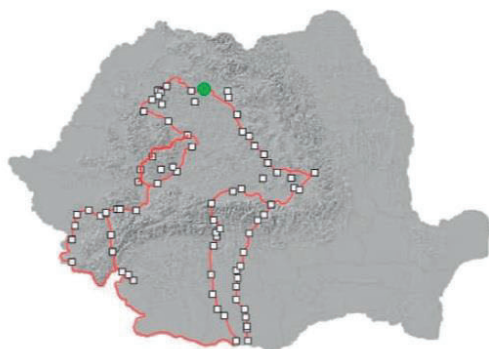

Revised version: January - February 2024

Fig. 2.38. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIȘUA.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Maps and Plans](#), p. 556.

FRONTIERS
OF THE
ROMAN EMPIRE
DACIA

SECTOR
4

4.9. Ilișua - Arcobara
(cluster)

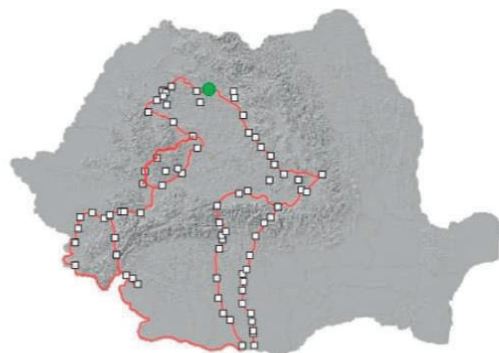
4.9.1. auxiliary fort, civilian
settlement, baths, road
(Ilișua - Arcobara / Vicinal)

Revised version: January - February 2024

Fig. 2.39. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIȘUA.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Maps and Plans](#), p. 557.

Revised version: January - February 2024

Fig. 2.40. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIȘUA.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Maps and Plans](#), p. 558.

Fig. 2. Castrul şi vicusul roman de la Arcobadara/Ilişua, după Găzdac, Gaiu 2011.

Fig. 2.41. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIŞUA.

Sursa: Corneliu Gaiu, Radu Zăgreanu, *Inscripţii şi piese sculpturale din castrul roman de la Ilişua, Cluj-Napoca, 2011*, (99+) [Inscripții și piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua](#), p. 12, fig. 2.

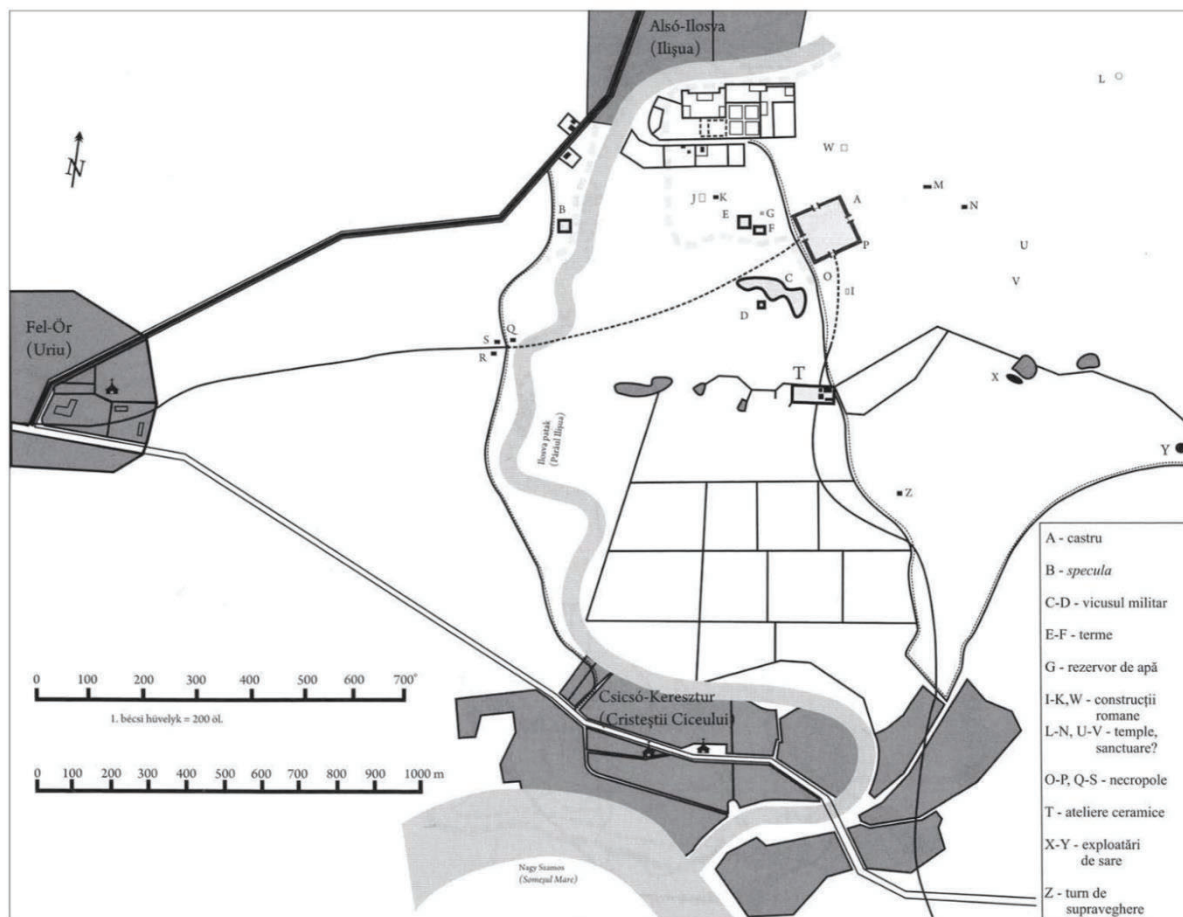

Fig. 1. Harta vestigiilor romane de la Ilișua după Torma 1866.

Fig. 2.42. SITUL ARHEOLOGIC DE LA ILIȘUA, ÎNTR-O SCHIȚĂ REALIZATĂ ÎN SEC. XIX DE CĂTRE TORMA KAROLY.

Sursa: Corneliu Gaiu, Radu Zăgreanu, *Inscripții și piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua, Cluj-Napoca, 2011, (99+) Inscriptii si piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua, p. 10, fig. 1.*

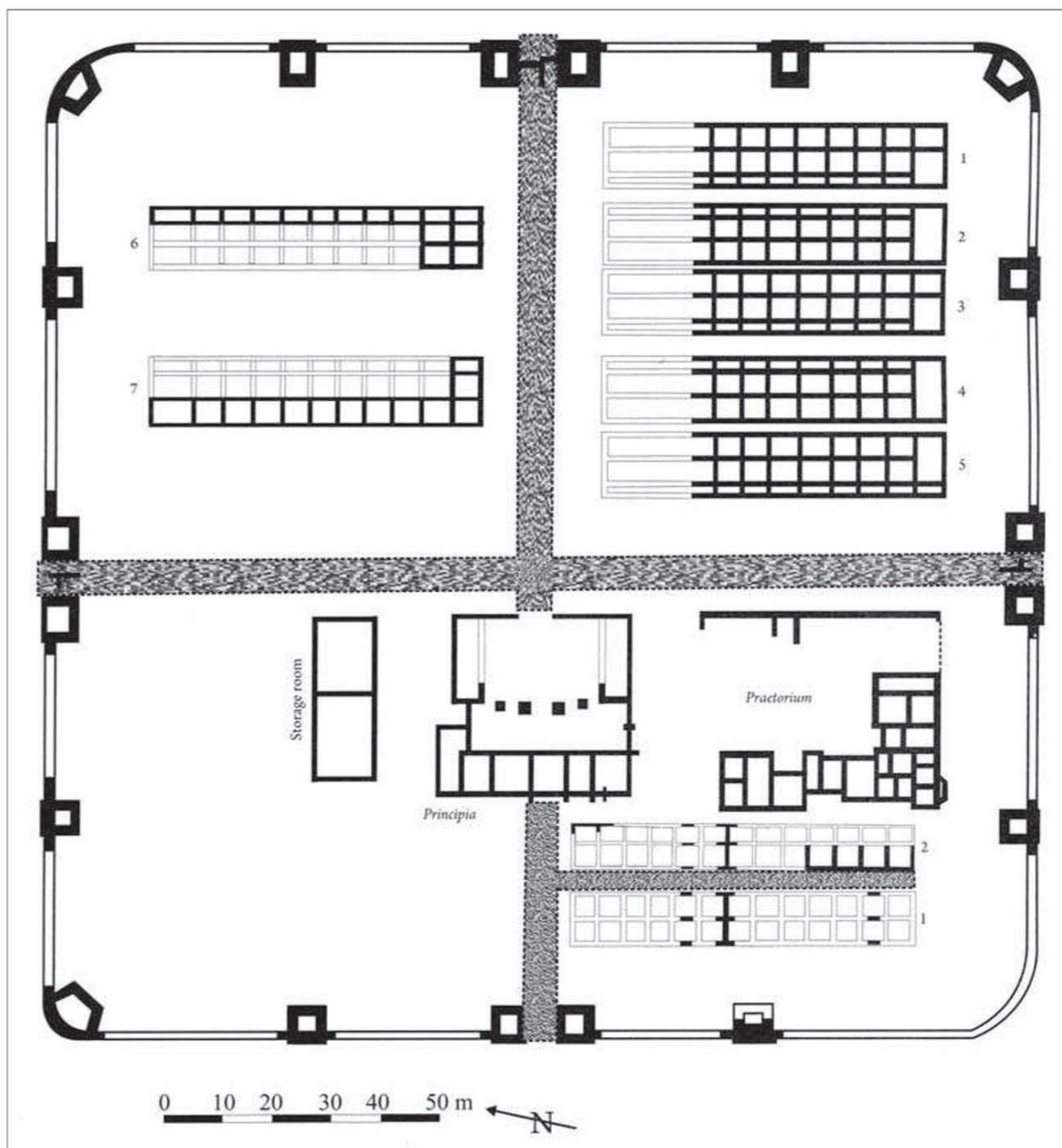

Fig. 3. Planul castrului auxiliar de la Ilișua.

Fig. 2.43. PLANUL CASTRULUI ROMAN DE LA ILIȘUA.

Sursa: Corneliu Gaiu, Radu Zăgreanu, *Inscripții și piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua, Cluj-Napoca, 2011, (99+) Inscriptii si piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua, p. 14, fig. 3.*

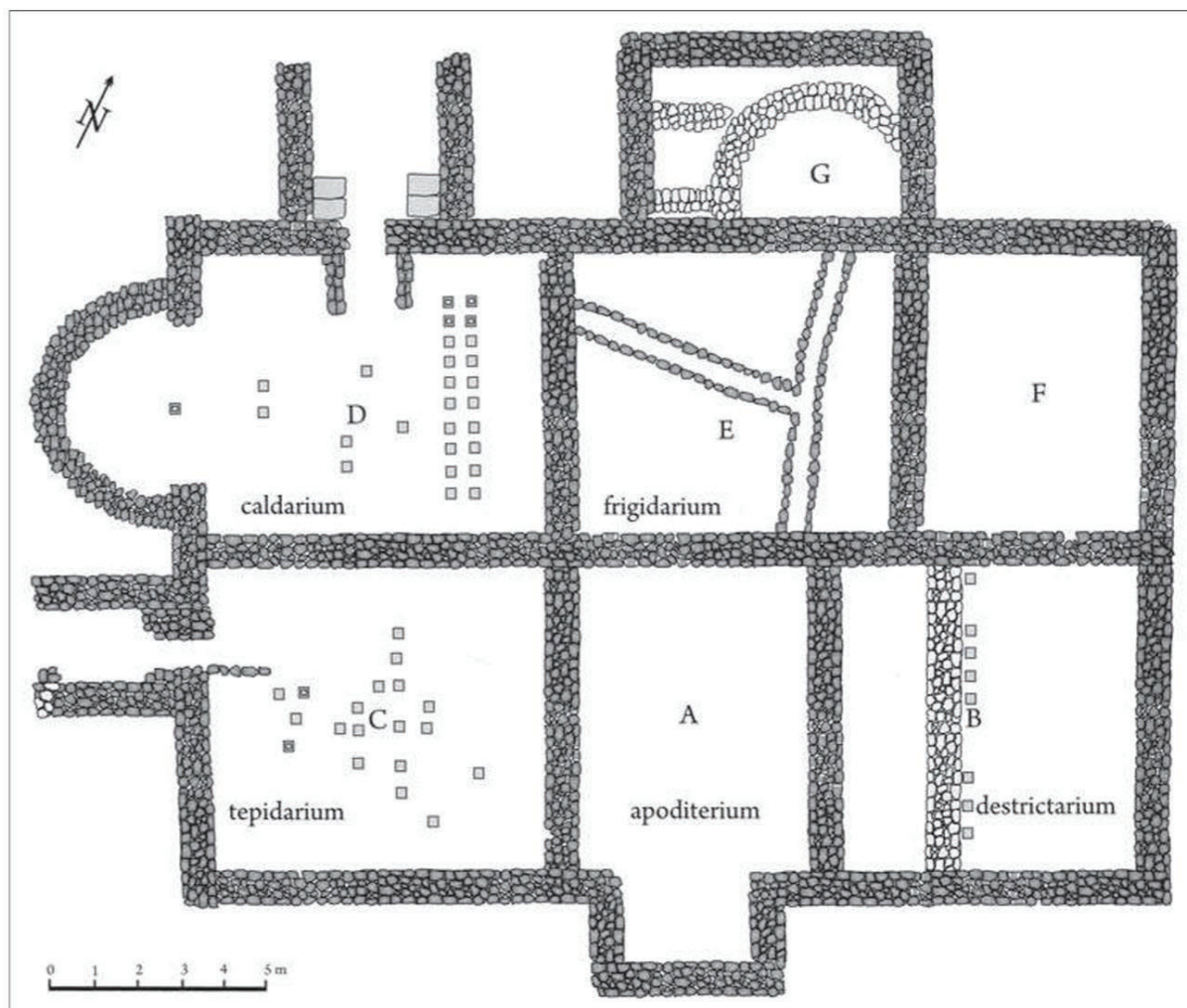

Fig. 4. Planul thermei A de la Ilișua.

Fig. 2.44. PLANUL TERMELOR DE LA ILIȘUA.

Sursa: Corneliu Gaiu, Radu Zăgreanu, *Inscripții și piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua, Cluj-Napoca, 2011, (99+) Inscriptii si piese sculpturale din castrul roman de la Ilișua, p. 18, fig. 4.*

Fig. 5. Aerial photograph over the fort and civilian settlement; the squarish outline of the fort is visible as crop mark in the lower left part of the image (01/2018) [photo: M. Szabo/ ©MNIT].

Fig. 6. Aerial photograph showing the road segment as a straight line crop mark and the excavated baths (left); the fort is distinguishable in the background (top centre) (06/2019) [photo: M. Szabo/ ©MNIT].

Fig. 2.45. FOTOGRAFII AERIENE ALE SITULUI DE LA ILIȘUA.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1480.](#)

Fig. 10. Magnetic (left) and georadar (right) survey results in the area of the fort and civilian settlement (2019) [©MNIT].

Fig. 11. Incomplete inscription found in 1989 that mentions the ancient name of the civilian settlement – *Arcoba(da)ra* and its status [Ardevan, Wollmann 2007, fig. 11-12].

Fig. 12. Enamelled bronze fittings found during archaeological excavations in the fort, now in the collection of the Bistrița-Năsăud Museum Complex in Bistrița [Gaiu 2007 / Pl. X / ©the author].

Fig. 2.46. ZONA SITULUI (CERCETĂRI GEORADAR ȘI MAGNETOMETRIE) ȘI DESCOPERIRI ARHEOLOGICE LA ILIȘUA.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1482.

Fig. 13. Fragmentary statuette of Jupiter Dolichenus found by K. Torma during his 1858-1862 excavations in the fort, kept by the National Museum of Transylvanian History in Cluj-Napoca [photo by A. Rădulescu/ ©MNIT].

Fig. 2.47. STATUETĂ DE BRONZ CU REPREZENTAREA LUI IUPITER DOLICHENUS.
Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1483.](#)

2.3.2.20. Situl arheologic de la Ilișua - Vicinal (Arcobadara)

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), 1718-185, [Ilișua - Tibles](#)).

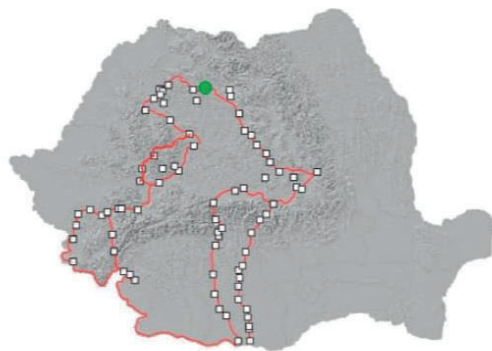
Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu **codul RAN 35303.02** și **cod LMI BN-I-s-A-01354**, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	35303.02
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-A-01354
Nume	Situl arheologic de la Ilișua - Vicinal (Arcobadara)
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Uriu
Localitate	Ilișua
Adresa	Nr. 151A
Punct	Vicinal
Reper	Situl se află la 4 km nord de Someșul Mare, pe malul stâng al râului Ilișua.
Reper hidrografic - nume	Someșul Mare, Ilișua
Reper hidrografic - tip	râu
Forma de relief	podis
Utilizare teren	agricultură
Categorie	locuire
Tip	așezare militară
Descriere	Componenta include fortul auxiliar, zona așezării civile, precum și terenurile funerare, băile conservate și un segment de drum roman.
Descoperitor	Torma Károly
Data descoperirii	1860 -1864
Suprafața sitului	45 ha
Stare de conservare	precară / 13.04.2009
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 25.02.2022; Agricultură intensivă: 3 / 25.02.2022
Regim de proprietate	privată
Proprietar	Lovasz Cosmin
Data ultimei modificări a fișei	21.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații	Cod LMI
Castru	Epoca romană (secolul al II-lea - al treilea sfert al secolului al III-lea p. Chr.)	romană	Pentru castrul auxiliar s-au identificat trei faze de construcție. Prima fortificației a reprezentat un mic fort de pământ și lemn de 140 x 135 m, construit și ocupat de un detașament legionar sau de o cohortă de infanterie. La începutul domniei lui Hadrian (118/119 d.Hr.), unitatea de infanterie a fost înlocuită cu un regiment de cavalerie, ala I Tungrorum Frontoniana. După nivelarea fortului inițial, ala a construit un al doilea fort de pământ și lemn mai mare (182,2 x 181,5 m) cu două șanțuri, pe aceeași locație. Castrul a fost distrus de un incendiu, posibil în legătură cu războaiele Marcomanice ale lui Marcus Aurelius (166-180 d.Hr.). A treia fază reprezintă refacerea în piatră a acestui fort, cu un șanț suplimentar. Și acest castru a fost distrus de un incendiu puternic. De-a lungul anilor, au fost investigate exhaustiv mai multe obiective ale fortului, inclusiv toate porțile de acces, toate cele trei turnuri de colț și opt intervale, clădirea sediului (principia), casa comandantului (praetorium), o structură presupusă a fi spital sau depozit, și mai multe barăci. În timp ce principia era construită în piatră deja pe vremea lui Hadrian, cazarma a rămas din lemn în toate fazele. În interior au fost depistate și urme semnificative ale unui atelier de prelucrare a bronzului.	BN-I-m-A-01354.01
Așezare	Epoca bronzului târziu	neprecizată		
Așezare	Hallstatt	neprecizată / A1		

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații	Cod LMI
Terme	Epoca romană (secolul al II-lea - al treilea sfert al secolului al III-lea p. Chr.)	romană	Cercetările de la mijlocul secolului trecut, efectuate de K.Torma, au scos la iveală două corpuri de clădiri ale unor băi, situate la 20 - 22 m una de alta.	BN-I-m-A-01354.02
vicus	Epoca romană (secolul al II-lea - al treilea sfert al secolului al III-lea p. Chr.)	romană	Așezarea civilă, investigată mai puțin pe larg, s-a extins mai ales spre sud-vest, de-a lungul drumului, dar s-au remarcat construcții și spre nord. Atât case din lemn, cât și case din piatră cu caracteristici diverse, inclusiv instalații de hipocaust și podele pavate, au fost excavate în vicus, precum și mai multe cuptoare de ceramică mai la sud. Unele dintre gospodăriile erau aranjate pe fiecare parte a unui segment de drum, vizibil și astăzi. Descoperirile epigrafice întâmplătoare făcute la aproximativ 400 m la vest de fort sugerează o zonă cu sanctuare, care nu a fost cercetată. Vicusul, numit Arcoba(da)ra, era centrul unei structuri rurale autonome.	BN-I-m-A-01354.03
piesă de port / fibulă	Epoca romană			
așezare	Epoca postromană	Neprecizat	Au fost descoperite câteva locuițe adâncite.	

O scurtă descriere a sitului, sursa [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1485-1486: „**Brief description.** The fortlet is situated on the opposite side of the Ilișua River from the fort, having an extensive view over the valley. Its remains are still visible on the ground and especially on aerial photographs, as a square shape (circa 25 x 25m). It was discovered in the second half of the 19th century, but due to lack of research, its chronology remains unclear.”

Revised version: January - February 2024

Fig. 2.48. FORTIFICAȚIA DE LA ILIȘUA – ȚIBLEȘ.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1484.](#)

Fig. 14. Aerial view of the fortlet (10.2019); its square outline is slightly visible in the centre of the image [photo by M. Szabó/ ©MNIT].

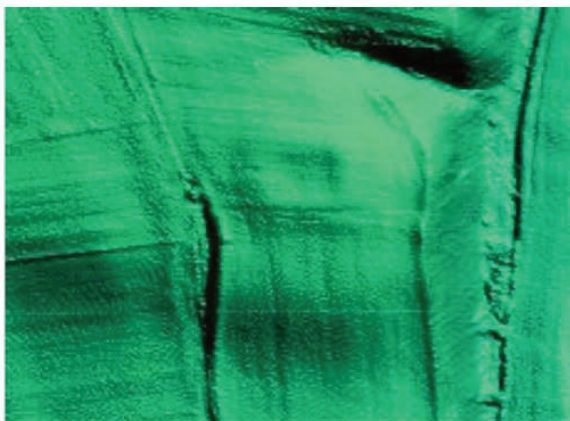

Fig. 15. The fortlet as it appears in the LiDAR survey [©MNIT].

Fig. 16. Historic map showing the elements of the site at Ilișua – ‘B’ (red) marks the fortlet near the fort (‘A’) [Torma 1864-1865, pl. II].

Fig. 2.49. FORTIFICAȚIA DE LA ILIȘUA – ȚIBLEȘ.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1488.](#)

2.3.2.21. Burgusul roman de la Lunca - La Bolovani

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	34878.02
FRE-Dacia	DA
Nume	Burgusul roman de la Lunca - La Bolovani
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Șieuț
Localitate	Lunca
Punct	La Bolovani
Punct alte denumiri	Coasta Rotundului
Reper	Situl arheologic se află la est de vârful Dealul Rotund, la sud-vest de Poiana Iașcu și la vest de localitatea Lunca.
Reper hidrografic - nume	Valea Rece
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	așezare militară
Descriere	Burgusul se află pe un platou înalt de tip șa, la marginea de sud-vest a Munților Călimani, o parte a Carpaților Orientali (822 m altitudine). Din această poziție, nu oferea o perspectivă de ansamblu foarte bună asupra zonelor învecinate, iar posibilitățile sale de comunicare s-au redus și ele în mare parte la turnul de veghe de la Vătava – Cetățele, care a acționat ca centru de „telecomunicații” în această parte a limesului. Zona înconjurătoare este marcată de drumurile și potecile care se încrucișează frecvent în munți, folosite și astăzi în special de turmele de animale care se mișcă între pășunile de iarnă și de vară. Un trafic asemănător frecvent poate fi presupus cu ușurință și în perioada romană, iar fortul a jucat cel mai probabil un rol important în controlul traficului pe acest traseu montan intens folosit.
Observații	Situl conține singura structură de tip burgus identificată până în prezent pe limesul de nord-est al provinciei Dacia, exemplificând strategia de frontieră romană, clar adaptată la condiția destul de unică a Daciei, înconjurată de lanțuri muntoase largi. Cele mai importante treceri, formate din văi majore, erau străjuite de castre

Data descoperirii

Suprafața sitului

Data ultimei modificări a fișei

auxiliare, în timp ce burgusuri și turnuri controlau potecile secundare.

2014

9600 mp

29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Burgus	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Nu au fost întreprinse investigații arheologice în sit, dar cercetările neinvazive arată o fortăreață dreptunghiulară de aproximativ 30 × 30 m, cu un șanț înconjurător clar vizibil și un val de pământ, păstrat în unele părți cu înălțimea de 1–2 m. Acest sistem defensiv pare dublat pe partea de est. Cel mai probabil avea două intrări, orientate est-vest, după drumurile care parcurg platoul. Drumul principal trecea probabil prin burgus. La suprafață pot fi văzute și cioburi de ceramică romană.	

Panczel, Szilamer Peter et alii, Fortificații romane pe versantul vestic al Munților Călimani, Buletinul Limes. Frontierele Imperiului Roman în România, 3, Cluj-Napoca, 2018, 34-39, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=70445-fortificatii-romane-pe-versantul-vestic-al-muntilor-calimani--buletinul-limes-frontierele-imperiului-roman-in-romania--3-2018>

Fig. 2.50. BURGUSUL ROMAN DE LA LUNCA – LA BOLOVANI.
Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

Fig. 2.51. BURGUSUL ROMAN DE LA LUNCA – LA BOLOVANI.
Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

Fig. 2.52. BURGUSUL ROMAN DE LA LUNCA – LA BOLOVANI.
Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.22. Turnul de epocă romană de la Monor - Dealul Braniște

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	33961.03
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01369
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Monor - Dealul Braniște
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Monor
Localitate	Monor
Punct	Dealul Braniște
Reper	Turnul se află la sud de localitate. Distanța de la drumul principal DN154 la situl arheologic este de circa 3 km.
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul este situat pe înălțimea cea mai proeminentă a culmii unui deal împădurit, dealul Braniște - 689 m altitudine. Parte a FRE-Dacia, turnul se afla la doar 7,5 km de castrul auxiliar de la Brâncovenești, dar fără a avea contact vizual direct cu acesta. Turnul de veghe putea însă comunica foarte bine cu cel de la Vătava – Cetățele și cu majoritatea turnurilor de pe Valea Șieului. Oferea o vedere de perspectivă bună de jur împrejur, cu un accent clar pe zonele spre nord și nord-est, în special pe valea superioară a Mureșului, care reprezintă una dintre cele mai importante treceri prin Carpații Orientali.
Suprafața sitului	200 mp
Stare de conservare	precară / 12.03.2019
Riscuri antropice	Demolare: 1 / 12.03.2019; Afectare parțială: 4 / 12.03.2019
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Ruinele turnului, dispuse circular, măsoară aproximativ 11–12 m diametru și 1–1,5 m înălțime.	BN-I-s-B- 01369
Val	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Valul și un șanț de mică adâncime, precum și urme de ziduri de piatră sunt de asemenea vizibile la fața locului. Două borne au fost montate pe val.	

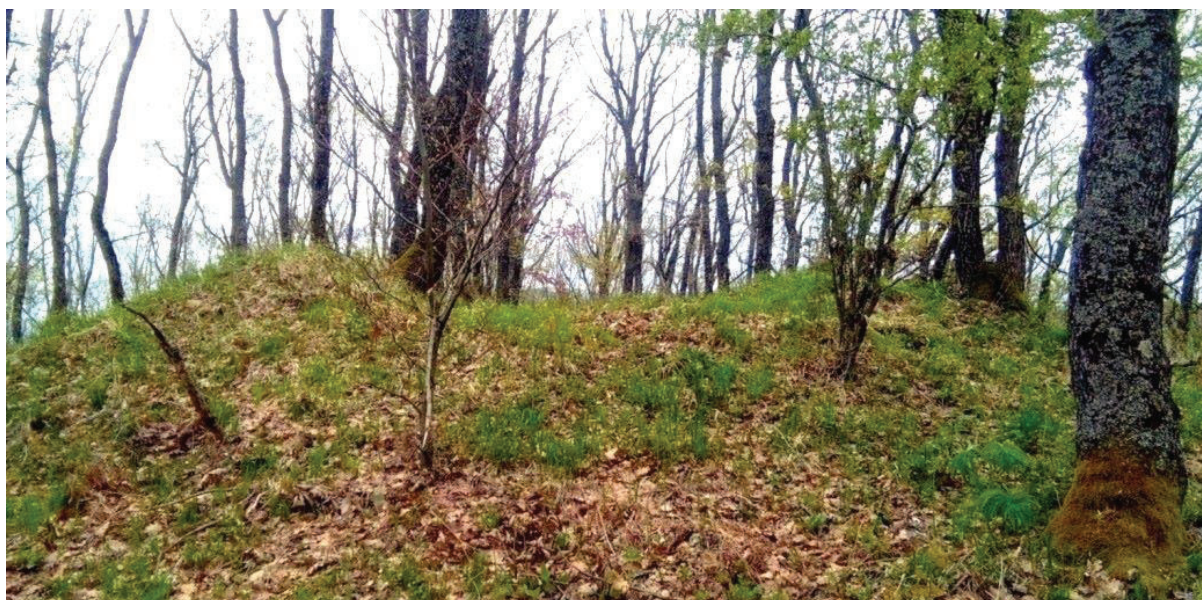

Fig. 2.53. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA MONOR - BRANIȘTE.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.8.23. Situl arheologic roman de la Orheiul Bistriței - Vatra satului

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), 1718-202, [Orheiul Bistriței – Vatra Satului](#)).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32928.01 și cod LMI BN-I-s-A-01377, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32928.01
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-A-01377
Nume	Situl arheologic roman de la Orheiul Bistriței - Vatra satului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Cetate
Localitate	Orheiul Bistriței
Punct	Vatra satului
Reper	Situl se află pe un teren plat, aproape de două văi minore ale râurilor care străpung Munții Călimani. Castrul este amplasat pe o terasă joasă, în stânga văii Budacului, la marginea de vest a localității. Latura de est a castrului este acoperită de cimitirul actual, iar cea de vest de clădirea bisericii, școlii și mai multor case și anexe gospodărești.
Reper hidrografic - nume	Budac
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	terasă
Utilizare teren	locuire
Categorie	locuire; cale de comunicație
Tip	așezare militară; așezare civilă; drum
Descriere	Castrul roman de la Orheiul Bistriței se afla pe granița de nord-est a Daciei. Din această locație se putea supraveghea intrarea peste Carpații Orientali, prin pasul Tihuța, de-a lungul văii Bistriței, și tot dinspre nord, prin pasul Rodna. Primele mențiuni despre o fortificație romană din zonă datează din a doua parte a secolului al XIX-lea, însă săpăturile au fost efectuate abia în anii 1957-1960, stabilindu-se dimensiunile, apărările și fazele de construcție ale castrului. La acea vreme, castrul era deja acoperit parțial de biserică, cimitir și

	gospodării. Doar partea de nord-vest a incintei era încă vizibilă.
Data descoperirii	1876
Suprafața sitului	cca. 6,5 ha
Stare de conservare	medie / 18.03.2018
Riscuri antropice	Demolare: 3 / 18.03.2018; Afectare parțială: 4 / 18.03.2018
Data ultimei modificări a fișei	04.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații	Cod LMI
Castru	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Au fost stabilite două faze ale castrului, una inițială din lemn și pământ, și o a doua ulterioară în piatră. În ultima sa fază, fortul măsura 144 x 203 m (2,92 ha) și era înconjurat de un șanț (în jur de 5,50 m lățime și 2,40 m adâncime). Zidul castrului avea 1,30 m lățime. Garnizoana permanentă a acestui castru a fost asigurată de cohors I Flavia Ulpia Hispanorum milliaria civium Romanorum equitata. Cercetările au stabilit că, în ciuda demantelărilor, fundația și în unele locuri o parte din înălțimea zidului de incintă al castrului s-au păstrat încă. În timp ce zidul a fost construit din pietre neregulate, în zona porții de nord pare să fi fost construit din pietre cu fațadă, dându-i un aspect mai monumental. În interiorul fortului, săpăturile au scos la iveală o parte din clădirea cartierului general (principia) și casa ofițerului comandant (praetorium). Acesta din urmă era o clădire de dimensiuni mari (circa 15 x 34 m) cu 18-20 de camere, inclusiv băi private și camere încălzite, la care s-au identificat mai multe faze de construcție. Pe teritoriul castrului au fost identificate și materiale din bronzul târziu (cultura Noua) și Ha timpuriu, fără a se remarca un nivel preistoric continuu.	BN-I-m-A-01377.01
Așezare civilă (vicus)	Epoca romană (Secolele al II-lea -		Pe aceeași terasă cu fortificația, la 2-300 m est și sud-est s-au descoperit materiale romane, în grădinile și pe loturile de cultură. În cadrul săpăturilor din 1957-1960 au fost efectuate	

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații	Cod LMI
	al III-lea p. Chr.)		mai multe sondaje în jurul castrului. La sud-est a fost secționat drumul roman și s-au descoperit în jur urme romane (ceramică provincială romană și dacică). În dreapta râului Budacu, la piciorul pantei Dealului Pietros, la 600 m NE de castru și la 100 m de la drumul Orheiu Bistriței - Petriș, a fost cercetat un cuptor de ars cărămidă, posibil legat de o zonă de activități productive.	
Drum	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)		La sud de castru a fost identificat prin secțiuni arheologice la 270 m distanță de colțul de sud-est al castrului, dar și prin cercetări LiDAR, o porțiune din drumul ce unea castrul de la Orheiu Bistriței de cel de la Brâncovenesti. În 1959 a fost identificat și drumul roman care venea la castru dinspre vest, la distanță de circa 600 m de albia Budacului, dar pe teritoriul satului Jelna. Secționat acolo de un canal de scurgere de la fosta Gospodărie Agricolă de Stat "Miciurin", drumul apărea clar în peretele canalului.	

Bibliografia cu privire la castrul roman de la Ilișua este destul de consistentă. Oferim aici câteva titluri:

1. 5.2. Orheiu Bistriței - Vatra satului, "LIMES. Frontiers of the Roman Empire - Dacia". Components parts, vol 1 (Nomination for inscription on the World Heritage List), 2023, [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1609-1616.

2. Protase, Dumitru; Dănilă, Ștefan, Un cuptor roman de ars cărămizi la Orheiul Bistriței, Apulum, V, Cluj-Napoca, 1964, 557-561.

3. Zăgreanu, Radu Iustinian; Deac, Dan Augustin, Moldovan, Angelica, Pottery Vessels with Graffiti Discovered in the Roman Fort from Orheiu Bistriței, Studia Universitatis - Babeș-Bolyai, 65, 1, 2020, 23-38, https://www.academia.edu/45145670/Radu_Zagreanu_Dan_Deac_Angelica_Moldovan_Pottery_Vessels_with_Graffiti_Discovered_in_the_Roman_Fort_from_Orheiu_Bistritei

4. Protase, Dumitru, Castrul roman de la Orheiul Bistriței, Revista Bistriței, XXI, 1, Accent, Cluj-Napoca, 2007, 93-111, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=72463-castrul-roman-de-la-orheiu-bistritei--revista-bistritei--xxi-1-2007>, p. 93-111.

În articolul semnat de către profesorul D. Protase, [21-1-revista-bistritei-XXI-1-2007-05.pdf](#), sunt prezentate câteva detalii cu privire la castru, din care cităm câteva informații (p. 93-95): „Știri vechi și noi despre castru. Acest castru este menționat de cercetătorii mai vechi (sași) abia pe la mijlocul secolului XIX, dar informații despre unele obiecte, o inscripție fragmentară și monede, descoperite la Orheiul Bistriței (Burghalle), se cunosc încă de la sfârșitul secolului XVIII sau din primul deceniu al veacului următor. În acea perioadă, preotul Martin Textoris a recuperat mai multe obiecte romane găsite în cimitirul evanghelic al satului, care - așa cum s-a stabilit prin cercetările făcute mult mai târziu - se suprapune peste o parte a castrului. La nivelul cunoștințelor de atunci, este puțin probabil că preotul putea să-și dea seama că obiectele recuperate provin din ruinele unui castru roman, el reținând doar caracterul lor antic. Oricum ar fi, cert este că în literatura de specialitate castrul este semnalat ca atare abia după mai bine de o jumătate de secol, prin urmele vizibile la suprafața terenului și datorită diverselor achiziții ori descoperiri întâmplătoare de obiecte romane, făcute repetat în ruinele lui. Dacă urmărim consemnările cercetătorilor din prima jumătate a secolului XIX privind descoperirile arheologice din Transilvania, remarcăm că, în general, ei nu vorbesc explicit despre existența unui castru la Orhei. Așa, de exemplu, J.F. Neigebauer amintește numai urmele unui drum roman și descoperirea unor obiecte de metal și țigle vechi. Nici M.J. Ackner nu aduce date în plus, față de Neigebaur. În schimb, C. Gooss știa că la Orhei este un castru roman. El chiar menționează înălțimea și grosimea zidurilor, adâncimea șanțurilor castrului, referindu-se totodată și la inscripția fragmentară (CIL, III 7624) găsită acolo (atunci inedită), care se afla în colecția gimnaziului săsesc din Bistrița. K. Torma, de asemenea, vorbește clar despre acest castru, când se ocupă de limesul de nord al Daciei, deși se pare că nu a fost la fața locului. El se referă și la drumul roman care ducea de aici spre castrul de la Brâncovenești, precizând și satele actuale pe unde trecea drumul de-a lungul limesului (vezi infra). Pe baza unei inscripții și a unei ștampile tegulare găsită în castru, Torma afirmă că la Orhei ar fi staționat cohors I Alpinorum și cohors I Ubiorum, ceea ce nu corespunde realității, așa cum se va vedea mai jos. Tot de aici, după același autor, ar proveni și o țiglă cu ștampila unei enigmatice ala (Illyricorum, după Cichorius). J. Ornstein, ocupându-se de o inscripție

descoperită la Domnești (jud. Bistrița-Năsăud) și în cadrul preocupării sale referitoare la dispunerea castrelor în sectorul răsăritean al limesului dacic, localizează la Orhei Ermerium menționat de geograful anonim din Ravenna. G. Finaly, în aprecierile sale topografice, se referă de asemenea la castru, identificându-l cu Arcobadara (azi, probabil Ilișua) din Geographia lui Ptolemeu. Desigur că în afară de autorii citați, mai sunt și alții care amintesc în treacăt, în diferite contexte, castrul de la Orhei, dar fără să furnizeze date, materiale sau informații noi, relevante. Acestea, de fapt, nici nu existau, pentru că săpături sau alte investigații la fața locului nu se făcuseră încă. Doar Istvan Paulovics, în lucrarea sa referitoare la castelele de pe frontiera de est a Daciei Romane (Orhei- Brețcu), a adunat, studiat și a comentat ceea ce s-a publicat și se știa despre acest castru, pe care l-a vizitat în vara anului 1942, cu prilejul periegezei întreprinse atunci pe granița de răsărit a Provinciei. După cum ușor se poate observa, cercetătorii germani și unguri din Transilvania, înainte de terminarea primului război mondial, se raportează la castrul de la Orhei doar pe baza câtorva descoperiri întâmplătoare și în corelație cu celelalte caste romane de pe linia nord-estică a limesului, fără efectuarea unor sondaje ori săpături arheologice. Situația aceasta, de preluare - cu greșelile inerente - a puținelor date și informații existente în literatura de specialitate și utilizarea lor în diferite studii sau în sinteze istorice se menține și în perioada interbelică, la toți cercetătorii. Primele săpături sistematice în castrul de la Orhei au fost întreprinse relativ târziu, abia în anii 1957-1960, de Institutul de Istorie din Cluj al Academiei Române, în colaborare cu Muzeul din Bistrița. Prin aceste săpături s-au stabilit dimensiunile exacte, planul, sistemul de fortificație, fazele de construcție ale castrului și trupa care a staționat aici, obținându-se totodată materiale și date importante, necunoscute până atunci. Toate aceste rezultate au făcut obiectul unui raport preliminar¹³ și au creat posibilitatea publicării unor studii despre trupa cantonată la Orhei sau despre unele obiective și materiale arheologice descoperite în castru și în afara lui. În lucrarea de față, pe lângă puținele date din bibliografia mai veche, vom înfățișa rezultatul săpăturilor din anii menționați, încercând să prezentăm castrul în lumina cunoștințelor de care dispunem acum, incomparabil mai bogate și mai sigure, decât erau până pe la mijlocul secolului trecut, când I. Paulovics și-a publicat cartea despre castelele de pe frontiera de est a Daciei. Poziția geografică și strategică a castrului. Starea actuală a ruinelor

Satul Orhei (corn. Cetate, jud. Bistrița-Năsăud) este situat la 8 km spre sud-est de orașul Bistrița, pe cursul superior al râului Budac, având 400 m altitudine, 24-030"27' longitudine estică și 47°50"14' latitudine. El se află la marginea de nord-vest a unei frumoase câmpii

înconjurată de dealuri, care amintește de încântătoarele câmpii grecești din Argolida sau Arcadia Peloponesului. În documente, sub denumirea germană de Burghalle, satul este menționat pentru prima oară în anul 1319. La Orhei cel mai ușor și direct se poate ajunge pe șoseaua actuală, care pleacă din Bistrița și traversează colina de la est de oraș, trece apoi prin satul Jelna și coboară în câmpia amintită, la Orhei, de unde continuă în sus pe valea Budacului și, cu bifurcare, spre satul Pietriș. Castrul roman, așezat pe loc plan, se află în stânga râului, la marginea de vest a localității și este acoperit în cea mai mare parte de casele, ogrăzile și grădinile locuitorilor, de biserica evanghelică și clădirea școlii. O bună porțiune din retentura și din latura lui de sud-vest este ocupată de cimitirul evanghelic, rămas în paragină. Pe teren, conturul castrului nu se distinge acum aproape deloc, cu excepția agger-ului de pe latura lungă de nord-vest, unde se află și porta principalis sinistra, al cărei loc se mai observă cu oarecare ușurință. Printr-o mică bombare a terenului se poate identifica și colțul de sud-vest al castrului, cu turnul aferent din retentura. În rest, la suprafață, atât în interior, cât și de-a lungul curtinelor, nu se mai poate distinge nimic sau aproape nimic din elementele componente ale castrului, deoarece în cursul timpului s-au produs nivelări masive, prin scoaterea de piatră pentru construcțiile sătești și prin plantarea de pomi fructiferi sau prin cultivarea de legume în grădinile gospodăriilor din această parte a localității. Multă piatră scoasă din castru s-a folosit la construirea bisericii evanghelice, a casei parohiale, a școlii, a caselor și gospodăriilor locuitorilor din zonă, zidurile castrului și toate clădirile interioare fiind - ca pretutindeni de altfel - o veritabilă carieră de piatră de construcție. În cadrul sectorului de nord-est al limesului Daciei, castrul de la Orhei avea un rol important, bine determinat, prin poziția strategică ce ocupa în teritoriu. După castrul de la Ilișua - care bara Valea Someșului Mare în zona Beclean - până la Orhei, pe o distanță de circa 55 km (mergând de-a lungul Șieului), nu s-a identificat încă nici un alt castru roman, deși este de admis că trebuia să existe. În orice caz, între castrul de la Ilișua și cel de la Brâncovenești în valea Mureșului (aproximativ 85 km), rămâne, identificat și cercetat, doar castrul de la Orhei. De notat că lagărul de pământ de la Livezile (castra aestiva), situat la vreo 7 km spre nord de Bistrița, a avut o existență scurtă - probabil numai în timpul celui de al doilea război dacic și puțin după aceea - rolul său defensiv, fiind luat de castrul cu caracter permanent (castra stativa), construit la Orhei. Dacă și cât a durat, după cucerire, castrul de la Livezile, în paralel cu cel de la Orhei, nu se poate preciza, din lipsa unor date concrete. În zona de frontieră, spre barbaricum, între Someșul Mare și Mureș, au existat fără îndoială obișnuitele turnuri de pază și burguri, deși, până acum,

ele nu au fost identificate pe teren, decât în câteva locuri. Acestea se găsesc foarte probabil și vor trebui căutate la nord de drumul de limes, Orhei - Brâncovenești, care trecea- după afirmațiile lui Torma pe teritoriul satelor actuale Dumitrița, Budacu de Sus, Ardan, Sebiș, Gledin și Săcalu de Pădure. În acest cadru militar-defensiv roman, având spre ținuturile dacilor liberi Munții Călimani, văile Cușmei și Budacului, pe unde puteau veni atacuri din exterior, ca și pe Valea Bistriței (peste pasul Tihuța), castrul de la Orhei avea o importanță de prim ordin. În același timp, trebuie relevat faptul că, acum, elementele apărării frontierei romane în zona Beclean- Năsăud-Bistrița, între Orhei și Brâncovenești, sunt insuficient cunoscute, cercetările viitoare trebuind mult intensificate.”

Tot în același material, [21-1-revista-bistritei-XXI-1-2007-05.pdf](#), sunt prezentate date cu privire la unele categorii de materiale arheologice descoperite în castru (p. 103): „Se impune de la început observația că materialul scos la lumină prin săpăturile noastre, deși variat, nu se distinge printr-o cantitate deosebită, cum uneori se întâlnește în alte castre auxiliare din Dacia. Poate că această situație se datorează, printre altele, caracterului relativ limitat al investigațiilor din interiorul castrului și mai puțin spolierii sale în cursul timpului, dat fiind că el se afla în vatra unui sat, menționat în documente la începutul sec. XIV, dar în realitate mult mai vechi. În cele ce urmează vom prezenta, pe categorii, materialele găsite de noi în săpături, dar și unele descoperite mai demult, menționate în literatura de specialitate. Inscriptii. În săpăturile din 1957-1960 nu s-a descoperit nici măcar un fragment de inscripție lapidară și nici nu s-a identificat prin sat vreuna, descoperită în trecut. Singura inscripție, care poate fi pusă în legătură cu trupa și castrul de la Orhei - inscripție cunoscută de peste un secol- este pe o mână votivă de bronz, descoperită la Myszkow, în Galitia, pe cursul superior al Siretului. Se crede că descoperirea se leagă de evenimentele din anul 174, când împăratul Marcus Aurelius a venit în Dacia și a purtat lupte, la frontiera de nord-est cu bastarii și dacii liberi, care invadaseră provincia. Inscripția este dedicată lui Jupiter Optimus Maximus Dolichenus (sic) de un subofițer (optio), cu numele Gaius, care făcea parte din cohors I Hispanorum miliaria, staționată în Dacia Porolissensis. Iată textul integral: J(ovi) O(optimo) M(aximo) / Doliceno (sic) / Gaius optio / c(o)h(ortis) I Hisp(anorum) / v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito). Ștampile tegulare. În pretoriu și principia s-au găsit în total 18 bucăți (marea majoritate fragmentare) imprimate (nu în relief) pe cărămizi și țigle, toate fără cartuș.”

De asemenea, în același articol [21-1-revista-bistritei-XXI-1-2007-05.pdf](#), sunt prezentate informații cu privire la un depozit de obiecte romane descoperit în anul 1909 de către preotul

din localitate (p. 108): „Acest depozit s-a descoperit, în anul 1909, de preotul din localitate, Johann Dienesch, care l-a donat, tot atunci, gimnaziului săsesc din Bistrița, unde a fost inventariat în cadrul colecției școlare. Descoperirea a avut loc în timpul unor lucrări de renovare și lărgire a bisericii evanghelice, care- acum se știe- se suprapune peste colțul de nord-vest al castrului. În urma evenimentelor din toamna anului 1944, obiectele din colecția muzeului evanghelic bistrițean s-au risipit, unele pierzându-se definitiv, iar altele ajungând în colecții particulare. O parte din obiecte au intrat și în colecția personală a preotului T. Georgiu din Dipșa. Potrivit inventarului colecției gimnaziului evanghelic din Bistrița se pare că aici este vorba de un bogat depozit de antichități romane, care se compunea din unelte agricole (un hârleț, două săpăligi, șase coase) și meșteșugărești (două tesle, un topor, o daltă), trei vârfuri de lance, o pirostrie și alte piese de uz gospodăresc. Cert este că o parte a colecției gimnaziului menționat, ca donație a preotului evanghelic Henning, a intrat, în anul 1952, în muzeul din Bistrița, unde, în timpul din urmă, C. Gaiu a reușit să identifice și să publice amănunțit 9 piese din conținutul depozitului: o carafă, o caserolă și un castron, toate de bronz; un brăzdar de plug, un topor de fier și patru coase (fig. 19-21). Formarea depozitului este datată în sec. II, ascunderea lui putându-se pune, eventual, în legătură cu războaiele marcomanice.”

În ce privește trupa cantonată în castru, în același material [21-1-revista-bistritei-XXI-1-2007-05.pdf](#) informațiile sunt următoarele (p. 108-109): „Cu privire la corpul de trupă care a staționat la Orhei, prin cercetările din 1957-1960 s-au obținut date noi, care au schimbat cu totul cunoștințele existente până atunci în literatura de specialitate. Astfel, se credea că aici își avusese garnizoana cohors I Ubiorum și o ala (I Illyricorum ?), menționate în două ștampile pe cărămizi, despre care se susținea că ar proveni de la Orhei. După K. Torma, aici ar fi staționat și cohors I Alpinorum equitata. În pofida acestor date, în urma săpăturilor noastre nu s-a găsit nici un document epigrafic care să menționeze vreuna din trupele respective. În schimb, în ruinele pretoriului și ale clădirii comandamentului (principia), cum am arătat deja, s-au descoperit numeroase cărămizi și țigle cu ștampila CIH, cohors I Hispanorum miliaria (pl. IV), singura trupă care poate fi considerată cu certitudine că a format garnizoana permanentă a castrului. Ea figurează în diplomele militare din anii 93 , 96, 100 și 101 în Moesia Superior, unde ștampilele tegulare o menționează la Viminacium și Cuppae-Golubac, cu sigla COIFLHIS (cohors I Flavia Hispanorum miliaria). Această cohortă a participat la cucerirea Daciei și a rămas în armata provinciei traiane, unde este a testată pentru prima oară în anul 108, pe cunoscutul milliarium de la Aiton. Aici, ea apare sub numele de coh(ors) IFJ(avia) Ulp(ia)

Hisp(anorum) mil(iaria) c(ivium) R(omanomm) eq(uitata), în timpul când lucra (a.106-108) la construirea drumului imperial pe tronsonul Potaissa – Napoca. Printre trupele auxiliare ale Daciei unitare, cohorta este atestată în două diplome din anul 110: una datând din 17 februarie (I Flavia Hispanorum CR și cealaltă din 2 iulie (I Flavia Hispanorum). Rezultă că, datorită vitejiei în luptele pentru cucerirea Daciei, militarii au primit cetățenia romană (cives Romani), iar trupa a fost distinsă cu epitetul traianic de Ulpia, adăugat după gentiliciul de Flavia. În diplomele militare dintre anii 133 (Gherla) și 164 (Palatovo, Cășeiu, Gilău) ea apare exclusiv în Dacia Porolissensis, doar cu sigla de I Hispanorum. Referitor la cohors I Ubiorum și cohors I Alpinorum - fără a ne mai referi la acea enigmatică ala - acestea se aflau în afara Daciei Porolissensis, în zona de nord-est a Daciei Superior. Prima, foarte probabil, era încartiruită la Odorheiu Secuiesc sau Sighișoara ("Podmoale"), unde se menționează ștampile cu numele ei, iar a doua la Sărățeni și Călugăreni. Așa cum am arătat mai sus, în legătură cu trupa este pusă și mâna votivă de bronz descoperită la Myszkow pe Siret (în Galitia), ajunsă acolo ca pradă de război, luată probabil de costoboci și bastarni, în urma unei invazii care a afectat și nordul Daciei. Dintre comandantii acestei cohorte, pe timpul domniei lui Antoninus Pius, este cunoscut G. Vibius Celer Papirius Rufus, menționat în două inscripții, una la Gerasa (în Arabia) și alta de Circei (Italia). Săpăturile noastre din anii 1957-1960, deși pot fi considerate doar începutul cercetărilor la acest castru, totuși ele dovedesc, cel puțin deocamdată, că la Orhei a staționat în permanență numai cohors I Hispanorum miliaria, nu și alte trupe menționate în literatura de specialitate din trecut."

În finalul materialului [21-1-revista-bistritei-XXI-1-2007-05.pdf](#) sunt prezentate concluziile (p. 109-111): „În stadiul actual de cercetare și de cunoaștere a castrului de la Orhei, considerăm util și chiar necesar să facem unele precizări și considerații privind elementele sale componente, fie pentru o mai bună înțelegere a castrametației, fie pentru a facilita proiectarea și întreprinderea unor cercetări viitoare. Oricum, în momentul de față, în urma săpăturilor noastre, care constituie doar un început, se cunosc corect elemente și date importante cu privire la acest castru de limes și garnizoana sa, ceea ce reprezintă un progres apreciabil în comparație cu ceea ce-foarte puțin, vag sau greșit -se știa mai înainte. Dar să revenim la ceea ce ne-am propus să prezentăm și să comentăm, în continuare. Clădirea comandamentului (principia). După datele și observațiile actuale, se poate spune că, în viitor, este necesară reluarea cercetării integrale a clădirii, spre a stabili fazele ei de construcție, dimensiunile, compartimentarea, funcționalitatea încăperilor și alte amănunte. După cum s-

a văzut din prezentarea săpăturii, în momentul de față se cunosc precis localizarea sa pe teren, orientarea spre NE, unele încăperi de pe latura din spate și cea de NV, precum și faptul că ruinele au fost puternic răscolite și distruse de localnici. La acestea se adaugă, firește, materialul arheologic, monedele și ștampilele cohorței staționate permanent în castru. În tot cazul, se poate prevedea că avem de a face cu o principia din castru de trupă auxiliară (cohortă) tipică, așa cum se întâlnește și în alte castre din Dacia sau din alte provincii romane, în secolele II-III. Relevăm că, în unele porțiuni ale încăperilor din spate ale clădirii, temelia zidurilor de piatră se sprijinea pe un strat de dărâmături ale unui edificiu mai vechi, demolat. Faptul acesta constituie un indiciu sau chiar o dovadă că principia a putut fi construită din nou ori refăcută într-o epocă ulterioară domniei lui Traian sau Hadrian. Se ridică astfel problema, dacă principia a fost sau nu clădită de la început din piatră (fără o fază premergătoare de lemn), când incinta castrului era încă de pământ. Raportul cronologic dintre incinta castrului cu zid de piatră și clădirea comandamentului în forma decopertată partial de noi nu poate fi acum stabilit în mod sigur, din lipsa unor date suficiente, ea rămânând să fie lămurită în viitor. Totuși, nu este exclusă a elimina o principia de piatră într-un castru încă de pământ, deși foarte frecvent, principia de piatră este precedată de una din lemn. Preloriul (praetorium) este situat, ca și în alte castre auxiliare, în *latus praetorii dextm*, lângă *via sagularis* (fig. 5). Așa cum în general se știe, pretoriul era o clădire complexă, care servea ca locuință pentru comandantul castrului (*tribunus, praefectus*) și statul său major, iar uneori și la primirea oaspeților. Aici, el avea lărgimea de 14-15 m, lungimea de circa 30-32 m și dispunea de vreo 20 de încăperi, un număr de 18 fiind descoperite sau identificate în săpăturile noastre. Cu toate răscolirile și distrugerile intervenite în epoca medievală-modernă, mai ales în partea de răsărit a clădirii, spre casa parohială, totuși se poate observa că inițial a fost o construcție de piatră mai mică, amplificată ulterior prin adăugarea de încăperi noi, care pot fi deosebite de corpul vechi al clădirii, prin legăturile dintre ziduri, prin tehnică și materialul de construcție utilizat. Subliniem faptul că ruinele acestui important edificiu le-am găsit atât de tare răscolite și dislocate, încât nu s-au putut obține detaliile necesare și dorite (vezi fig. 11-15). O clădire inițială de lemn, din care însă nu am întâlnit urme, a putut exista pe același loc, chiar dacă deranjamentele medievale-moderne nu ne-au îngăduit precizarea lor. Interpretarea noastră ulterioară perioadei cercetărilor (1957-1960) și publicării raportului preliminar (1967), că aici avem de a face în realitate cu pretoriul, nu cu baia castrului, considerăm că poate rămâne definitivă și deplin valabilă. Șanturile de apărare (*fossae*). Dispunem acum de puține,

incomplete și chiar nesigure date asupra lor, obținute în secțiunile I, II și VI (vezi fig. 8-10). În primele două a fost traversată de săpătură numai panta interioară a șanțului, deoarece prelungirea secțiunilor respective spre exterior nu s-a putut face, din cauza drumului comunal (secțiunea I) și a mormintelor din cimitirul evanghelic (secțiunea II). În schimb, prin secțiunea VI de pe latura din praetentura, care s-a extins 12 m în afara zidului de incintă, s-a prins întregul șanț, dar acesta era atât de tare deranjat de o groapă mare și alte răscoliri, încât nu s-au putut face observațiile necesare. Totuși, am evaluat lărgimea sa la circa 5,50 m și adâncimea la 2,40 m, în raport de nivelul antic al terenului. Presupunem că acest șanț de lângă bermă- care a apărut și castrul de pământ anterior-era dublat de un al doilea șanț defensiv, la care secțiunile noastre nu au ajuns. Deci, castrul de piatră putea avea două șanțuri de apărare, ca în multe alte cazuri din Dacia și din alte provincii romane. Confirmarea sau infirmarea acestei supoziții rămâne să fie adusă în viitor, prin practicarea unor secțiuni mai lungi, în afara zidului de incintă. Berma. Surprinsă în săpătură atât pe laturile lungi, cât și pe laturile scurte, chiar în condițiile deranjamentelor menționate, ea a putut fi apreciată la 1,80 - 2 m lățime, fără a prezenta ceva deosebit, față de berma altor castre auxiliare. Zidul de incintă. Ne este cunoscut numai din spațiul secțiunilor trasate pe toate laturile incintei, unde s-a constatat că partea lui de elevație a fost în general scoasă până la temelie. El nu a fost urmărit de-a lungul în săpătură pe nici una din laturi. Dar în unele locuri de pe latura de NV și pe cea de SV s-a mai păstrat câte ceva din prima și a doua asiză, așa încât s-a putut observa (în secțiunile I și III) că el măsoara la bază 1,30 m lățime. Pe latura de NV, unde era mai bine păstrat, în anul 1960 avea înălțimea cuprinsă între 0,60 și 1,10 m. Important de notat este că, în secțiunea I, zidul de incintă era înfipt în resturile din partea exterioară a valului de pământ din faza anterioară a cash-ului, așa cum frecvent se întâlnește și în alte cazuri. El a fost construit în opus incertum din piatră de carieră legată cu mortar de bună calitate. Doar la porta principalis sinistra s-au observat și unele blocuri mari, fasonate, provenite desigur din unele porțiuni clădite în tehnica opus quadratum. Grosimea zidului, pe toate laturile, măsoară 1,30 m. Temelia sa este făcută din bolovani de râu, legați cu lut (fără mortar), are lățimea de 1,35-1,40 m, înălțimea de 0,65 - 0,70 m și este așezată pe strat de pământ compact, neumbat. Între temelie și partea de elevație a zidului, ca liant, s-a turnat și un strat subțire de mortar, pentru o mai bună adeziune și întărire. Întrucât terenul pe care se află castrul este foarte aplatizat și acoperit parțial de construcții din vatra satului, apreciem că este utilă precizarea traseului pe care zidul de incintă îl are pe cele patru laturi. Astfel, zidul fațadei (cu porta praetoria) trece pe sub ogrăzile și

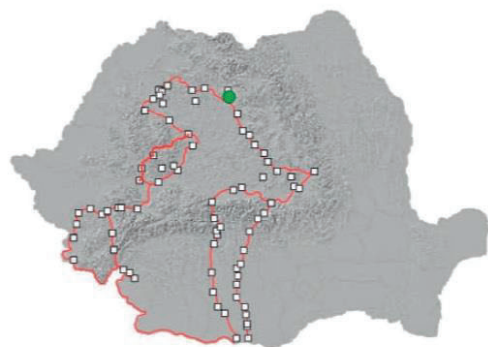
aliniamentul de case din centrul satului, aliniament care pornește de la biserica evanghelică, unde se află și colțul de NE al castrului. Zidul de pe latura lungă de NV (cu port a principalis sinistra) pleacă de sub șirul de case menționat, străbate grădina lui G. Briceanu și ajunge în partea de vest a cimitirului, unde formează colțul cu latura scurtă de SV. De aici zidul traversează cimitirul evanghelic și ajunge în colțul comun cu latura lungă de SE, chiar lângă drumul județean, care intră în sat, venind dinspre Jelna. Traseul zidului pe latura lungă de NE continuă apoi pe lângă drumul amintit până la biserica evanghelică. Agger-ul castrului cu zid de piatră, întreg sau parțial, mai mult sau mai puțin deranjat, a fost prins în secțiunile I, II, III, VI (fig. 5, 8,10). În condițiile de păstrare precare, s-a putut totuși preciza (în secțiunile I și III) că el măsoară la bază 6,50 m lățime. Pe latura de NV, unde era mai bine păstrat, în anul 1960 avea înălțimea cuprinsă între 0,60 și 1,10 m. De altfel, agger-ul castrului cu zid de piatră, și aici, nu era, în esență, decât valul lagărului de pământ precedent, completat și adaptat, pentru că cele două faze de construcție succesivă pe același loc aveau - în mare parte - laturile suprapuse. Astfel, se făcea multă economie la volumul de muncă pentru noul castru. Via sagularis și rigola, pe care secțiunea I le-a traversat integral, s-au găsit puternic răscolite, motiv pentru care despre ele nu putem consemna nimic concret. Cu privire la celelalte elemente constitutive ale castrului, facem precizarea că ele - drumurile interioare, porțile, bastioanele de colțuri, tmnurile de curtină, zidul incintei, barăcile, valetudinarium, horrea, porțiuni mari și părți din praetentura, latera principiae și retentura- au rămas neinvestigate. Toate acestea vor trebui cercetate prin săpături viitoare, pentru completa cunoaștere a castrului. De asemenea, baia militară (balneum), instalată undeva extra muros, rămâne un obiectiv important de identificat și cercetat în detaliu. Necunoscute rămân, la fel, așezarea civilă (vicus militaris) și cimitirul castrului, care vor trebui identificate pe teren și cercetate sistematic. Cu privire la sfârșitul castrului și plecarea trupei de la Orhei, acum este prematur să facem aprecieri, deoarece materialul documentar existent nu ne furnizează date concrete suficiente, cercetările fiind abia la început. Cu toate acestea, putem presupune că nici în acest castru, la fel ca în toate castrarele din sectorul de nord-est al limesului Daciei (începând de la Tihău și până la Brețcu) materialele documentare (monede, fibule, ceramică etc.) nu vor depăși începutul domniei lui Gallienus. Semnificația istorică a acestei situații a fost de mult arătată: abandonarea de către romani a părții de nord-est a Daciei intracarpatică sub Gallienus, dar menținerea mării majorității a teritoriului provinciei până la Aurelian. Atare interpretare, coroborată cu acea amissio Daciae eutropiană, exclude, firește părăsirea oficială a întregii

provincii pe timpul lui Gallienus, cum susțin mulți autori. Oricum, cel puțin deocamdată, chestiunea rămâne în sfera controversei și ipotezelor.”

Informații scurte despre castru apar și în dosarul Limes, [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1610: „The Roman fort at Orheiu Bistriței is part of the north-eastern frontier. It is emplaced on a flat land, close to two minor river valleys that pierced the Călimani Mountains. From this location, it could supervise the incoming traffic across the Eastern Carpathians, through Tihuța pass, along the Bistrița valley, and also from further north, through Rodna pass. Two phases of the fort were established, an initial one of timber and earth, rebuilt afterwards in stone. In its last phase, the fort measured 144 x 203 m (2.92 ha) and was surrounded by a ditch (around 5.50 m wide and 2.40 m deep). The fort wall was 1.30 m wide. The permanent garrison of this fort was ensured by a nominally 1000-strong part-mounted infantry cohort (*cohors I Flavia Ulpia Hispanorum milliaria civium Romanorum equitata*), hence a considerable and mobile force. The first mentions of a Roman fortification in the area date from the second part of the 19th century, but excavations were carried out only in 1957-1960, establishing the fort's dimensions, defences and building phases. At that time, the fort was already partially overbuilt by a church, a cemetery and households. Only the north-western part of the enclosure was still visible. The research determined that, although robbed of stone, the foundation and in some places part of the elevation of the fort wall were still preserved. Whereas the wall was constructed from irregular stones, in the area of northern gate it appears to have been built of faced stones, conveying it a more monumental aspect. Inside the fort, the excavations unearthed a part of the headquarters building (*principia*) and the commanding officer's house (*praetorium*). The latter was a large-sized building (circa 15 x 34 m) with 18-20 rooms, including private baths and heated chambers, at which multiple construction phases were noted.”

De-a lungul timpului, castrul a fost afectat de către cei care au luat de aici piatră. Circa 50% din castru este liber de construcții moderne ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1611): „The overbuilt areas (the eastern, southern and partially western sides, the north-eastern, south-eastern and south-western corners, as well as the civilian settlement) were excluded from the nomination. Around 50% of the fort is, however, free from modern constructions (mostly the northern side and the centre of the fort). The rampart and traces of a gate are still visible on the

northern side. Archaeological research showed that constructions are still preserved underground, most notably two of the most important structures inside a fort: the headquarters and the commander's residence. Although the overall completeness of the site was compromised, the remaining elements are significant and representative for the property."

Revised version: January - February 2024

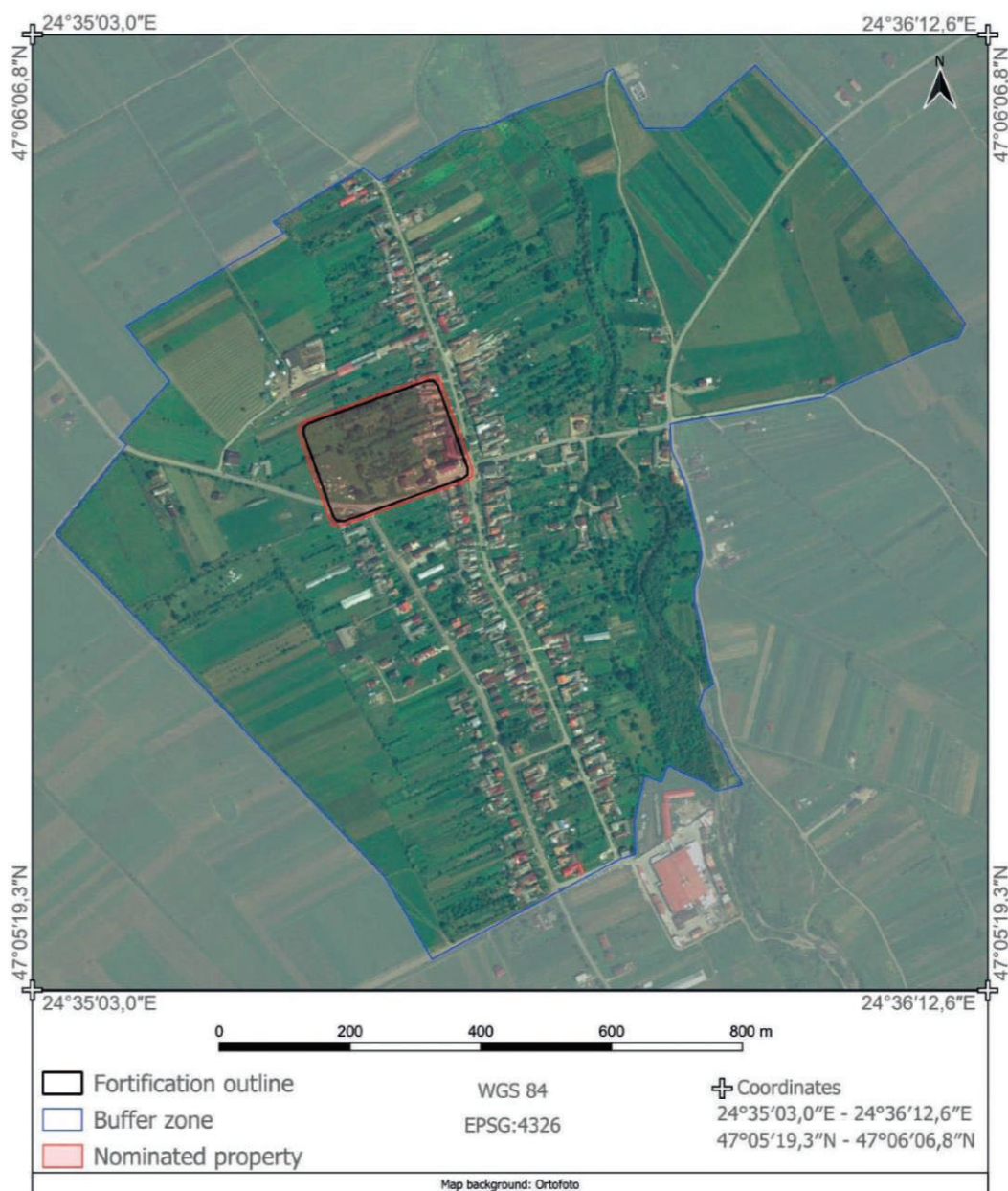

Fig. 2.54. CASTRUL ROMAN DE LA ORHEIU BISTRIȚEI.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Maps and Plans](#), p. 561.

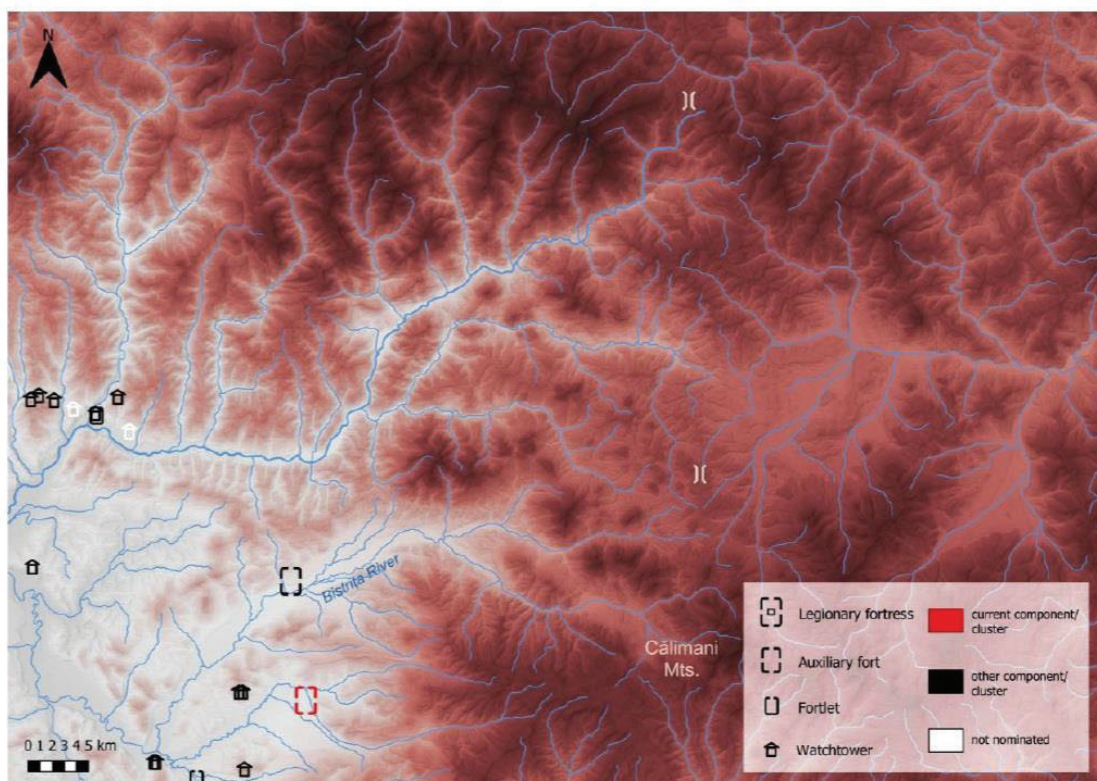

Fig. 1. Strategic location of the fort at Orheiul Bistriței, supervising two routes coming through the Eastern Carpathians, through Rodna (northernmost) and Tihuța passes (||) [M. Gui / ©MNIT].

Fig. 2. View from Orheiul Bistriței towards the Eastern Carpathians (06/2019) [photo by M. Szabó/ ©MNIT].

Fig. 2.55. CASTRUL ROMAN DE LA ORHEIU BISTRIȚEI.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1614.](#)

Fig. 3. Aerial photograph of the Roman fort and civilian settlement at Orheiu Bistriței (06/2019) [photo by M. Szabó/ ©MNIT].

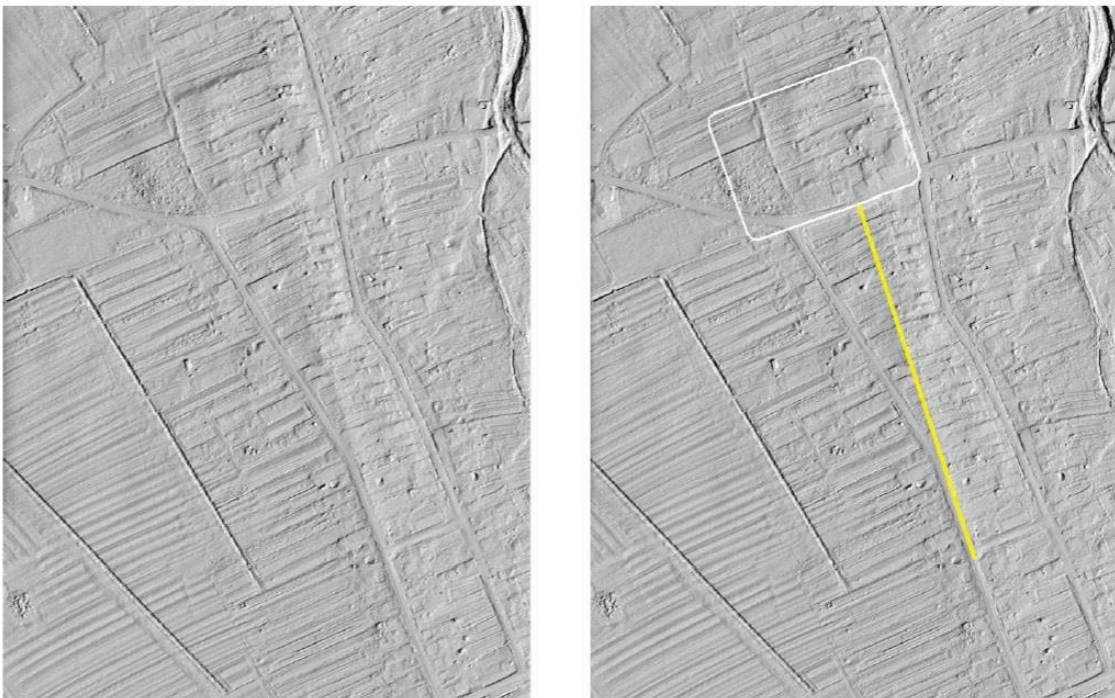

Fig. 4. LiDAR survey (left) and interpretation (right) of the fort and civilian settlement, revealing the outline of the fort (white) and a road segment (yellow) (12/2018) [©MNIT].

Fig. 2.56. CASTRUL ROMAN DE LA ORHEIU BISTRIȚEI.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1615.](#)

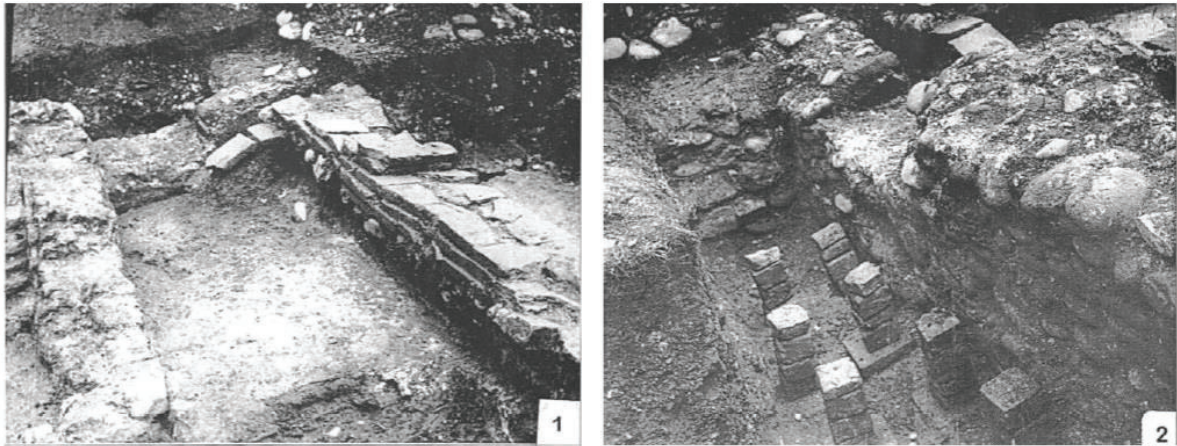

Fig. 5. Detail photographs taken during the archaeological excavations at the commanding officer's house (*praetorium*) during the 1957-1960 campaigns [Protase 2007, fig. 12/ © the author].

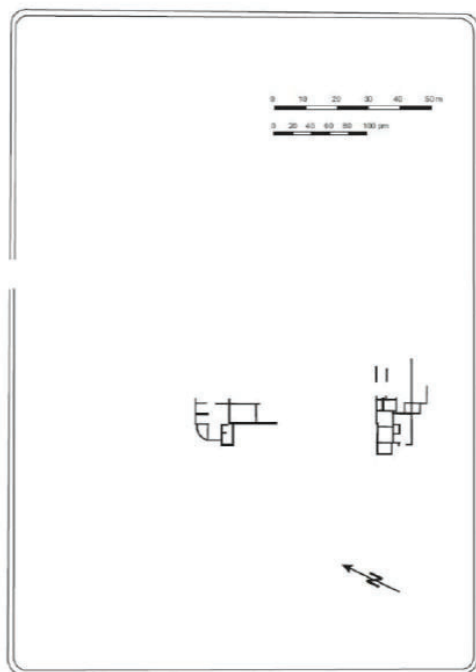

Fig. 6. Plan of the fort at Orheiul Bistriței [Marcu 2009, pl 13].

Fig. 7. Pottery fragments with *graffiti* discovered during the 2019 campaign [Zăgreanu et al. 2020, Pl. 2 / © the authors]

Fig. 2.57. CASTRUL ROMAN DE LA ORHEIU BISTRIȚEI. PLAN. FOTOGRAFII DIN TIMPUL SĂPĂTURILOR REALIZATE DE CĂTRE D. PROTASE ÎN ANII 1957-1960. CERAMICĂ DESCOPERITĂ ÎN ANUL 2019 ÎN CADRUL SĂPĂTURILOR.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1615.](#)

2.3.2.24. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Negru Vodă

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32991.03
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Negrilești - Negru Vodă
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Negrilești
Localitate	Negrilești
Punct	Negru Vodă
Reper	Situl arheologic se află în partea de nord a localității Negrilești, pe malul stâng al Văii Negrilești.
Reper hidrografic - nume	Valea Negrilești
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe marginea primului platou la est de râul Lunca Mare, având o perspectivă foarte bună mai ales asupra părții de vest a acestei văi. La doar 200 m spre sud, o fortăreață astăzi distrusă (Negrilești – Cetatea Negru Vodă) a servit drept barieră acestei văi orientate nord-sud. Turnul de veghe avea legătură vizuală doar cu turnul situat vis-a-vis, Negrilești – Dealul Muncelului și cu cetatea menționată în apropiere, astfel rolul său era să controleze efectiv valea Lunca Mare, mai degrabă decât să participe la transmiterea semnalelor.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Stare de conservare	bună / 11.04.2023
Riscuri naturale	Alunecări de teren: 1 / 11.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 13.04.2020
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Informații scurte despre castru apar și în dosarul FRE-Dacia, [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1407-1410: „The watchtower is situated on the edge of the first plateau east of the Lunca Mare River (397 m altitude), having a very good perspective especially over the western side of this valley. At just 200 m to the south, a today destroyed fortlet (Negrileşti – Cetatea Negru Vodă) served as a barrier of the this north-south oriented valley. The watchtower had visual connection only with the tower located vis-à-vis, Negrileşti – Dealul Muncelului and the fortlet mentioned nearby, thus its role was to effectively control the Lunca Mare valley, rather than to partake in the transmission of signals. According to on-site observations and LiDAR images, the circular ruin mound measures circa 14 m in diameter, hiding a possibly rectangular stone structure of approximately 6 × 6.5 m. On the surface, stones from its structure are frequently observed, while on its eastern side light traces of a ditch are also visible. Wholeness Very good. The site of the tower has not been affected by major interventions, so its outline should be fully preserved under the surface. Intactness. Good. The surrounding ditch is only partially preserved and the ruin mound is rather flattened, which suggests that parts of the composing elements had been affected to a certain degree by natural erosion and possibly agricultural works. Exposure to threats. Minimal. The territory is used as a meadow, where natural erosion and overgrowing vegetation pose the biggest threats.”

Despre accesibilitatea în zonă, se notează ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1409) : „The site is very easily accessible from the village of Negrileşti, being located at only 200 m from the last houses. The tower is not marked or presented, and is not very easily observable on the terrain.”

Trebuie menționat că turnul este cartografiat corect în RAN ([Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#)).

Fig. 2.58. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – NEGRU VODĂ.
 Sursa: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

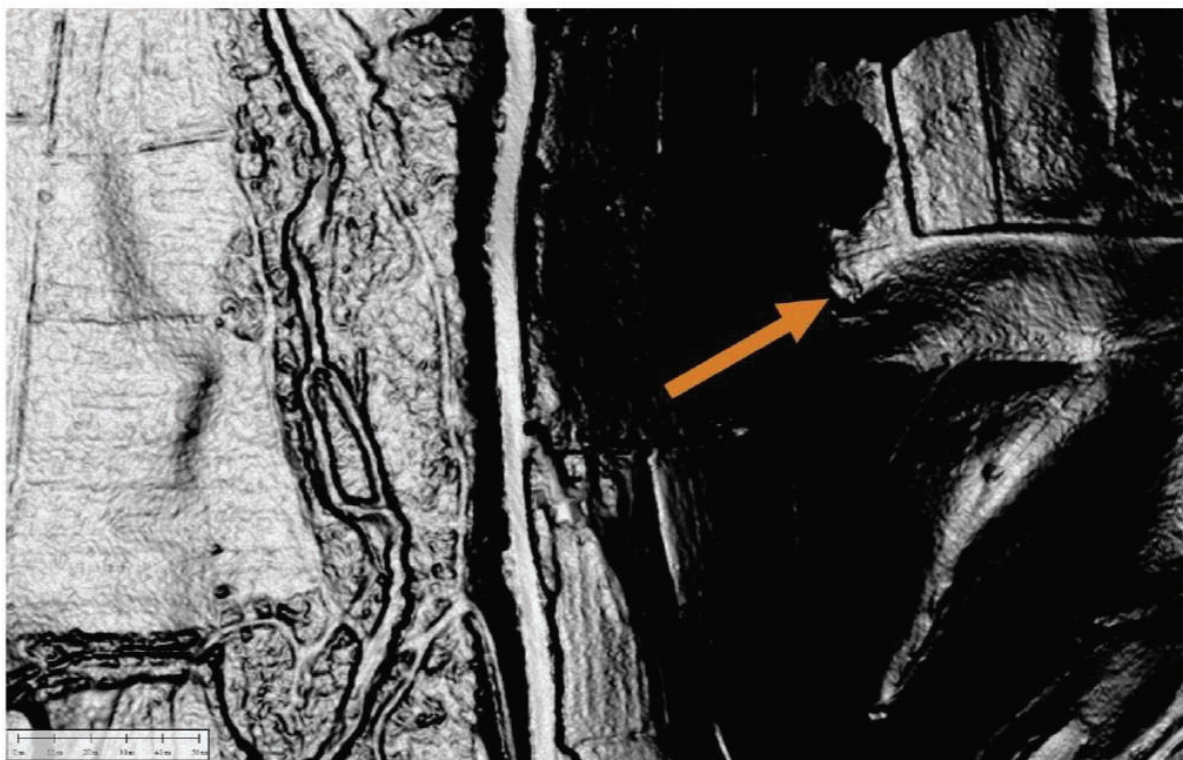

Fig. 7. LiDAR image of the watchtower (12/2018) [©MNIT].

Fig. 8. Photo of the site (04/2019) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 2.59. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – NEGRU VODĂ.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1410.](#)

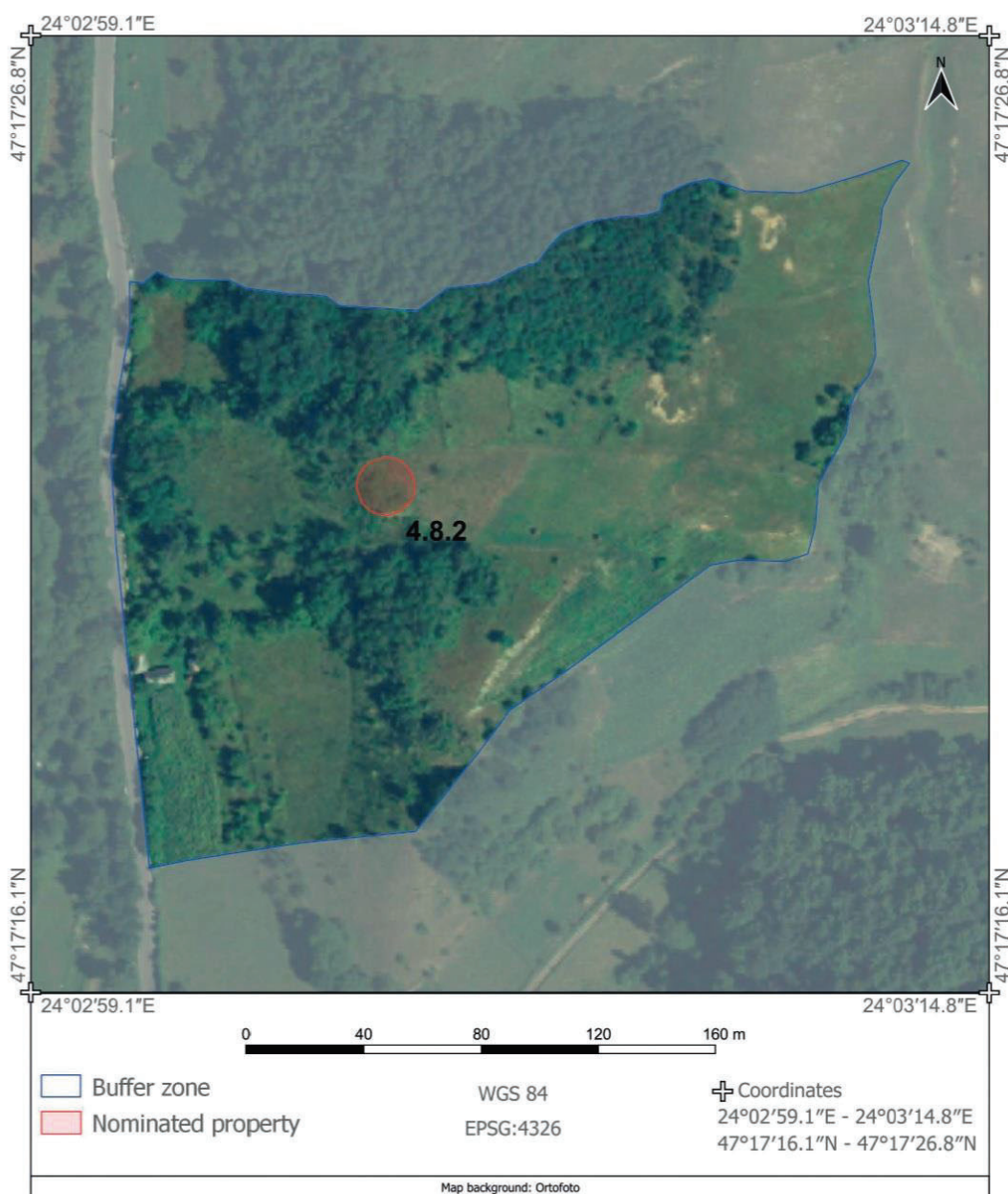
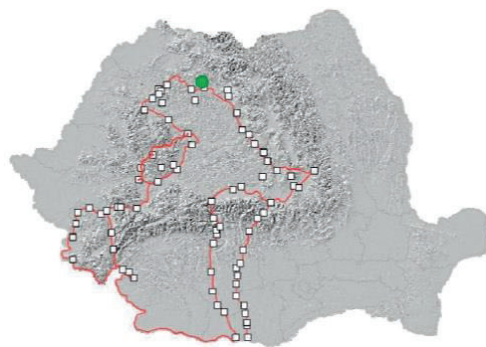

Fig. 2.60. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –NEGRU VODĂ.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1405.](#)

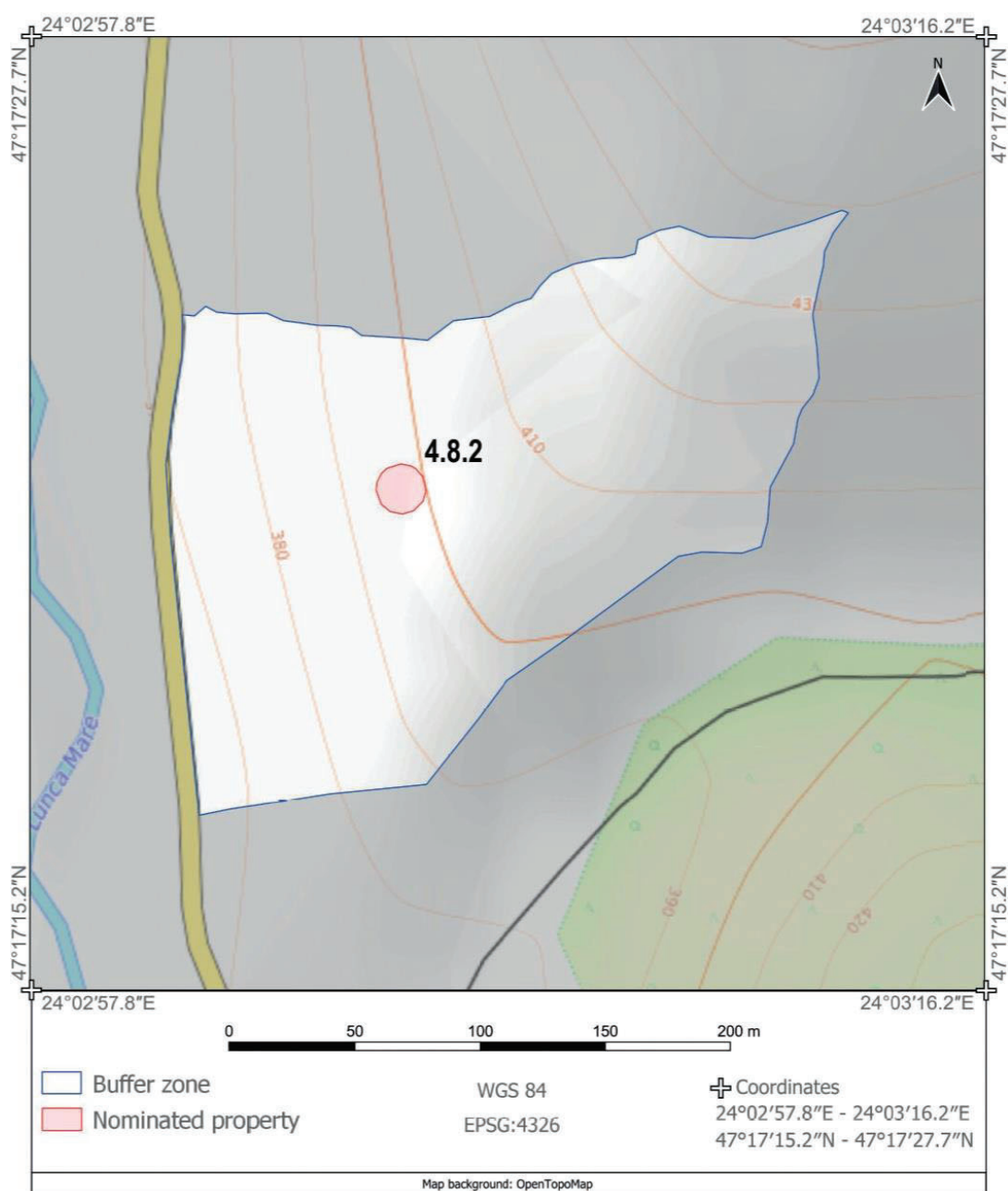
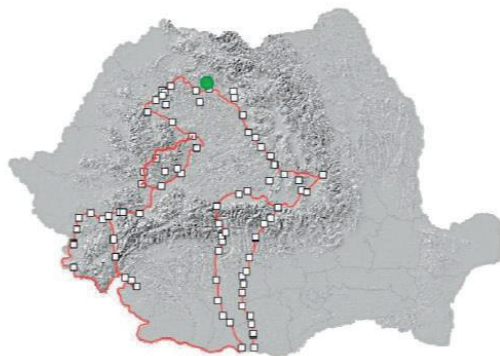

Fig. 2.61. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – NEGRU VODĂ.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1406.](#)

2.3.2.25. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Muncelului

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1401-1404).

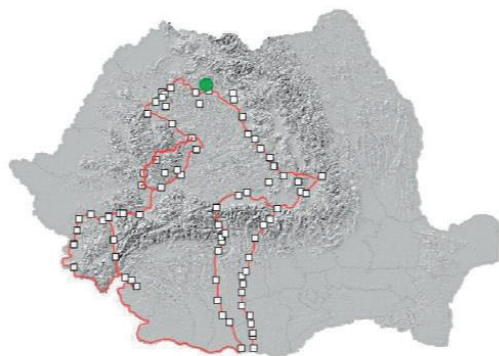
Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32991.06, fără cod LMI, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32991.06
Nume	Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Muncelului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Negrilești
Localitate	Negrilești
Punct	Dealul Muncelului
Reper	Turnul roman se află la aproximativ 800 m nord-vest de limita nordică a localității Negrilești, la baza dealului Muncelului, pe malul drept al Văii Negrilești.
Reper hidrografic - nume	Valea Negrilești
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat la marginea unei mici culmi orientate est-vest a dealului Muncelului, aflată între văile Negrilești și Lunca Mare. Turnul are o vedere de ansamblu foarte bună în special asupra acestei din urmă vale, raza sa vizuală depășind 9 km atât spre nord cât și spre sud.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.03 ha
Stare de conservare	bună / 10.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 13.04.2020
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	04.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Turnul nu a fost cercetat, dar pe baza imaginilor LiDAR și a observațiilor făcute după evaluările de teren, are o structură circulară cu un diametru de aproximativ 9 m. Movila formată de ruinele turnului este vizibilă la suprafață, alături de urme de pietre, sugerând o structură de piatră, probabil cu elevație din lemn și chirpici.

Informații scurte despre castru apar și în dosarul Limes, [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1401: „The watchtower is located at the edge of a small east-west oriented ridge of the Muncelului hill (508 m altitude), situated between the Negrilești and the Lunca Mare valleys. The tower has a very good overview especially over the latter valley, its visual range exceeding 9 km both to the north and south along this valley. The watchtower was not researched, but based on LiDAR images and field observations, it has a circular structure with a diameter of approximately 9 m. The ruin mound is visible on the surface, along with traces of stones, suggesting a stone structure, probably with timber and adobe elevation.”

Turnul este cartografiat corect în RAN ([Repertoriul Arheologic Național](#)).

FRONTIERS
OF THE
ROMAN EMPIRE
DACIA

SECTOR
4

4.8. Valea Someșului 6
(cluster)

4.8.1. watchtower
[Negrileşti - Dealul Muncelului]

Fig. 2.62. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL MUNCELULUI.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1399.](#)

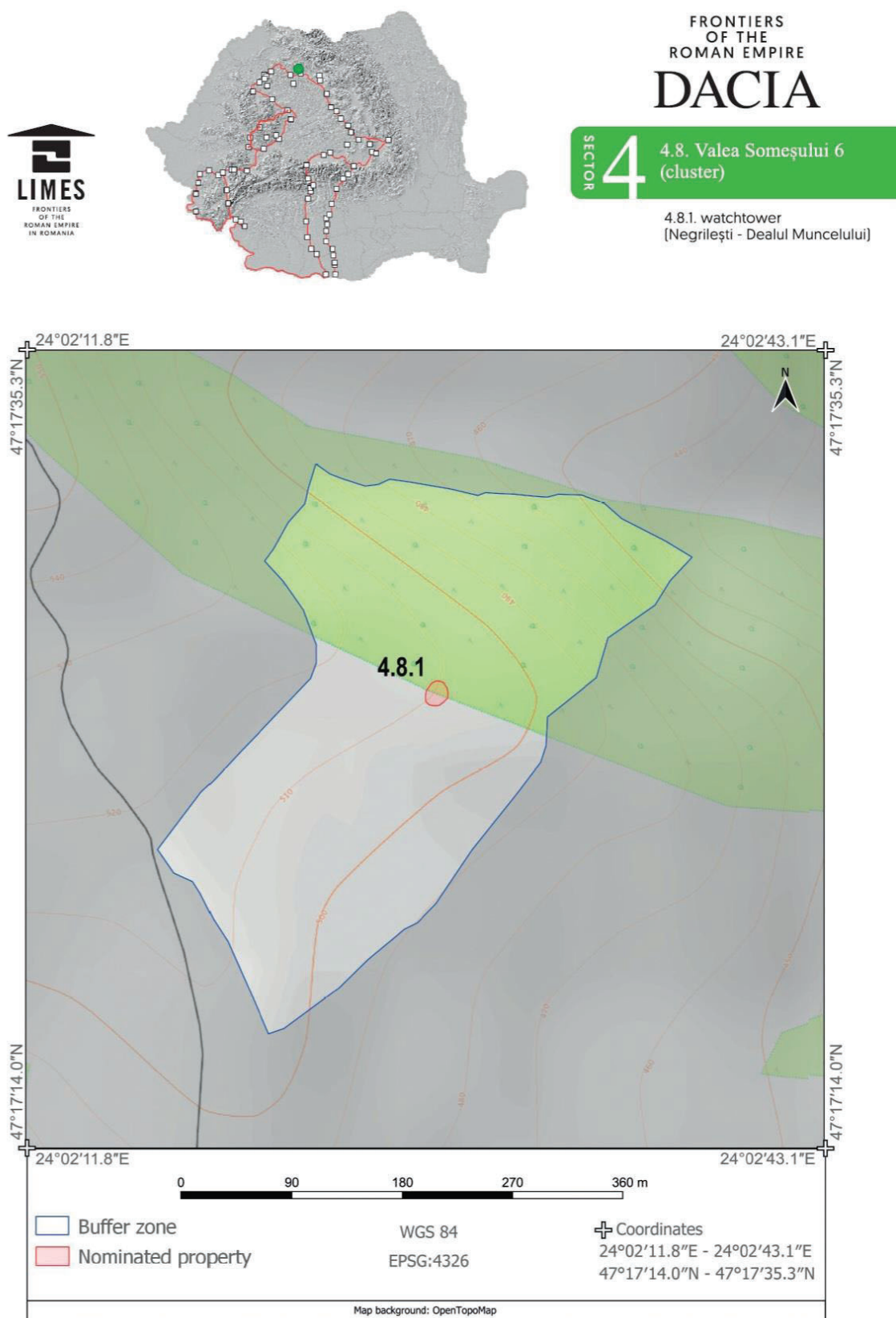

Fig. 2.63. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL MUNCELULUI.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1400.](#)

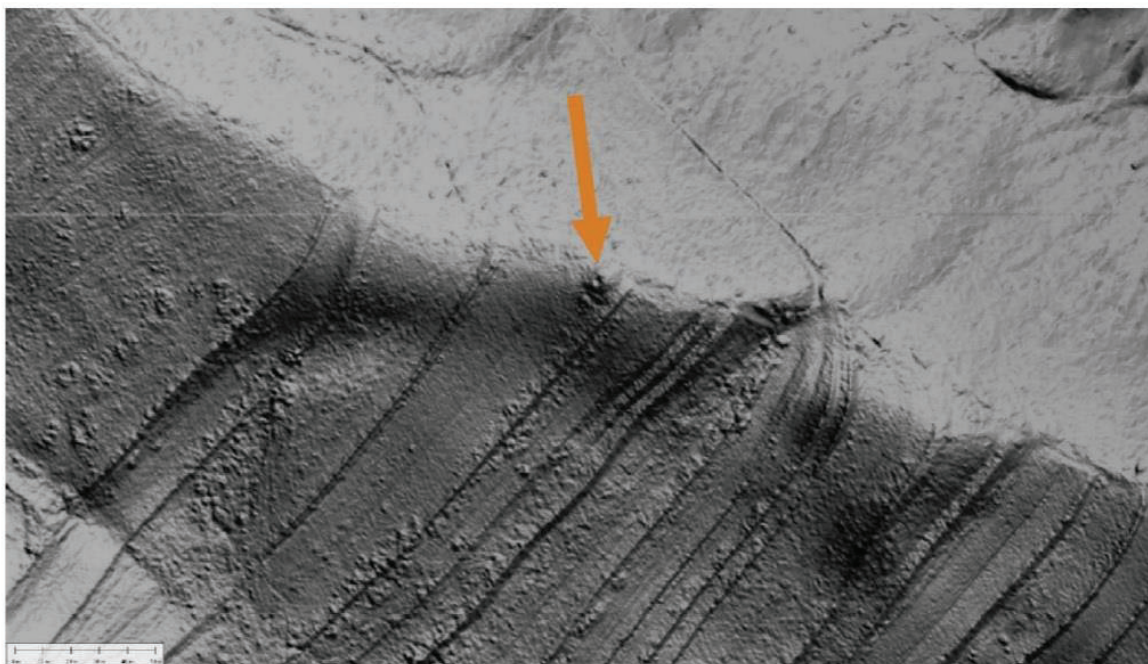

Fig. 5. LiDAR image of the watchtower (12/2018) [©MNIT].

Fig. 6. Photo of the site (11/2019) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 2.64. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL MUNCELULUI.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1404.](#)

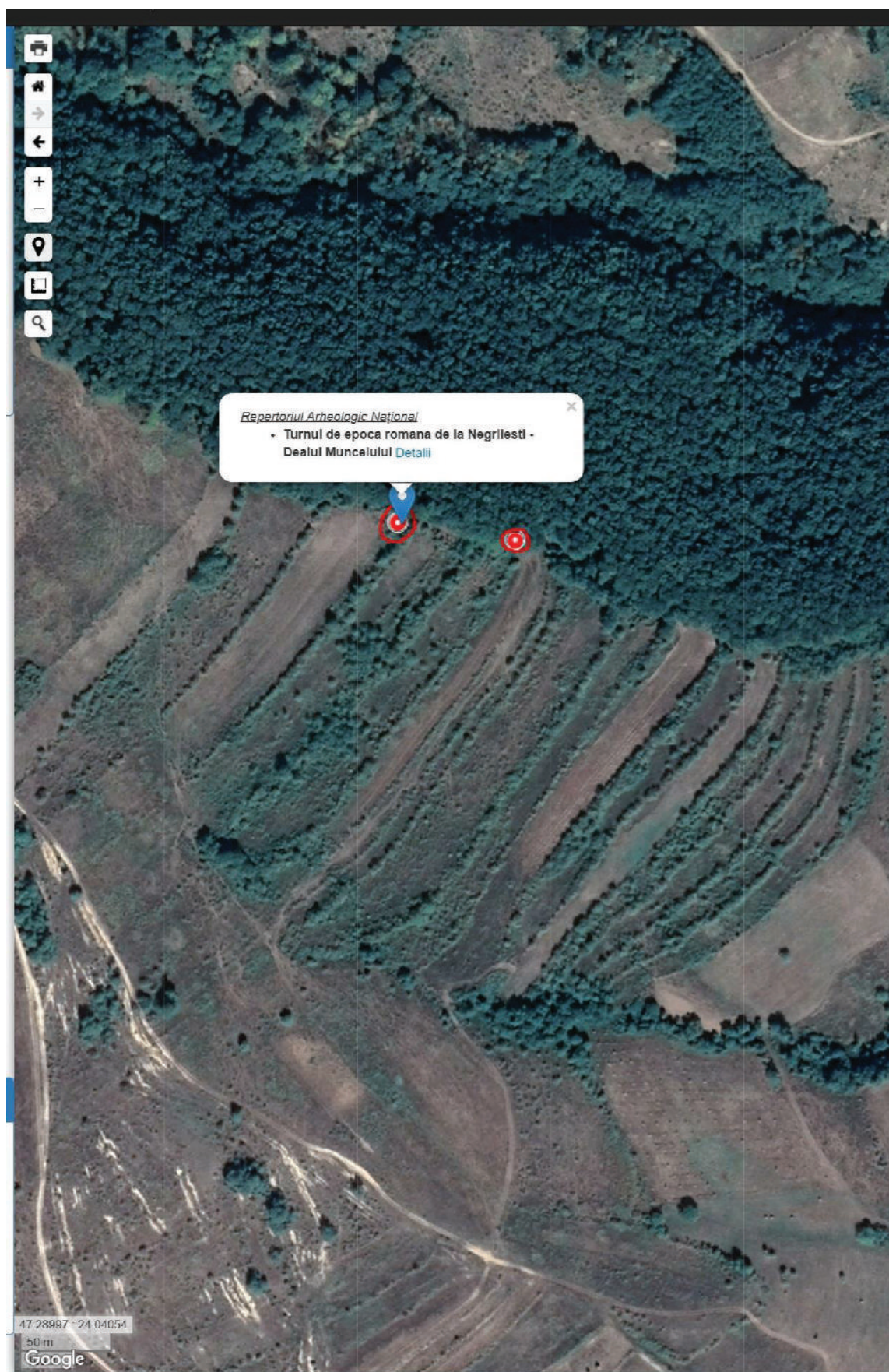

Fig. 2.65. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – DEALUL MUNCELULUI.
Sursa: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

2.3.2.26. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Cornul Malului 1/ Malul

Cornului

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1411-1416).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32991.04, fără cod LMI, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afîșează pe harta României *
Cod RAN	32991.04
Nume	Turnul de epocă romană de la Negrilești - Cornul Malului 1/ Malul Cornului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Negrilești
Localitate	Negrilești
Punct	Cornul Malului 1/ Malul Cornului
Reper	Turnul se află în pădure, la aproximativ 1 km nord-est de localitatea Negrilești, pe malul estic al pârâului Negrilești.
Reper hidrografic - nume	Negrilești
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Poziționarea pe marginea vestică a unui promontoriu deasupra văii Lunca Mare îi oferă turnului o vedere excelentă asupra acesteia, atât spre nord cât și spre sud. Legăturile sale vizuale cu alte turnuri nu au fost prea numeroase, putând comunica doar cu Negrilești – Dealul Muncelului, Dumbrăveni – Dealul Sflederului 1–2, și Ciceu-Corabia – Ponița, aflate deja la aproape 10 km distanță.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.02 ha
Stare de conservare	medie / 13.06.2017
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 13.06.2017
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	04.08.2023

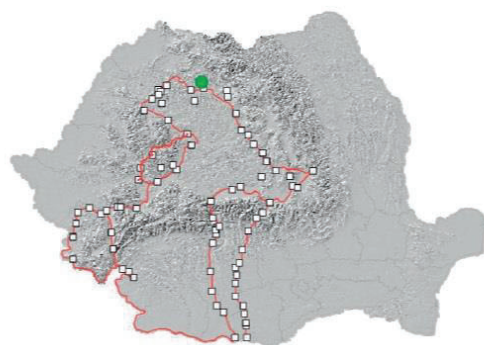
Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
----------------	----------------	-----------------------

turn supraveghere	de	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	Turnul de veghe are o formă circulară, măsurând în jur de 13 m diametru, fiind construit din piatră. Înălțimea păstrată a movilei formate de ruine este de 1,5 m. Pe latura de est sunt vizibile și urmele unui șanț lat de 0,8 m. În timpul unui sondaj arheologic, cioburi de ceramică romană și mortar au fost găsite în teren, sugerând o structură de piatră.
----------------------	----	--	--

Informații scurte despre castru apar și în dosarul Limes, [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1413-1414: „The watchtower is located north-east of the modern settlement of Negrilești, on the western edge of a promontory above the Lunca Mare valley (543 m altitude), granting an excellent view over it, both to the north and the south. Its visual connections with other towers were not too numerous, being able to communicate only with Negrilești – Dealul Muncelului, Dumbrăveni – Dealul Sfliederului 1–2 and Ciceu-Corabia – Ponița, already at almost 10 km distance.”

Turnul are o formă circulară, măsurând circa 13 m în diametru și a fost construit din piatră.

Două referințe bibliografice cu referire la acest turn: Ferenczi, István, Contribuții la cunoașterea limesului roman de la nordul Someșului Mare (Partea I), Sargetia. Acta Musei Devensis, X, 1973, 93-94, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=75802-contributii-la-cunoasterea-limesului-roman-de-la-nordul-somesului-mare-partea-i-sargetia-acta-musei-devensis--x-1973>; Zăgreanu, Radu; Cociș, Horațiu; Gaiu, Corneliu; Vaida, D. L.; Bîcă, I., The Roman Frontier in Bistrița-Năsăud County. Part I. The Repertory, Journal of Ancient History and Archaeology, 4, 1, 2017, 30, [View of THE ROMAN FRONTIER IN BISTRITA – NĂSĂUD COUNTY. PART I. THE REPERTORY.](#)

FRONTIERS
OF THE
ROMAN EMPIRE
DACIA

SECTOR
4

4.8. Valea Someșului 6
(cluster)

4.8.3. watchtower
(Negrilești - Cornul Malului 1)

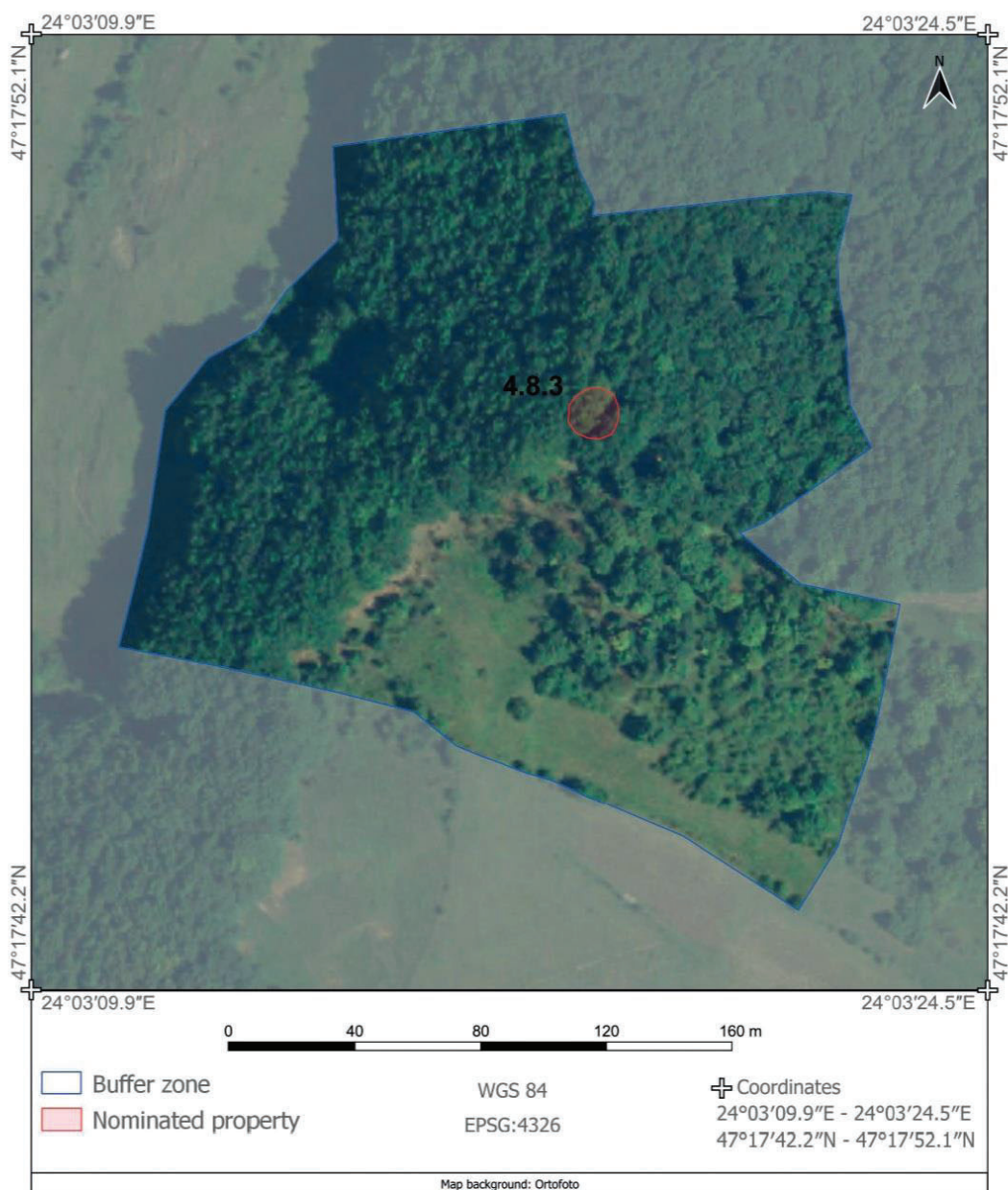

Fig. 2.66. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1411.](#)

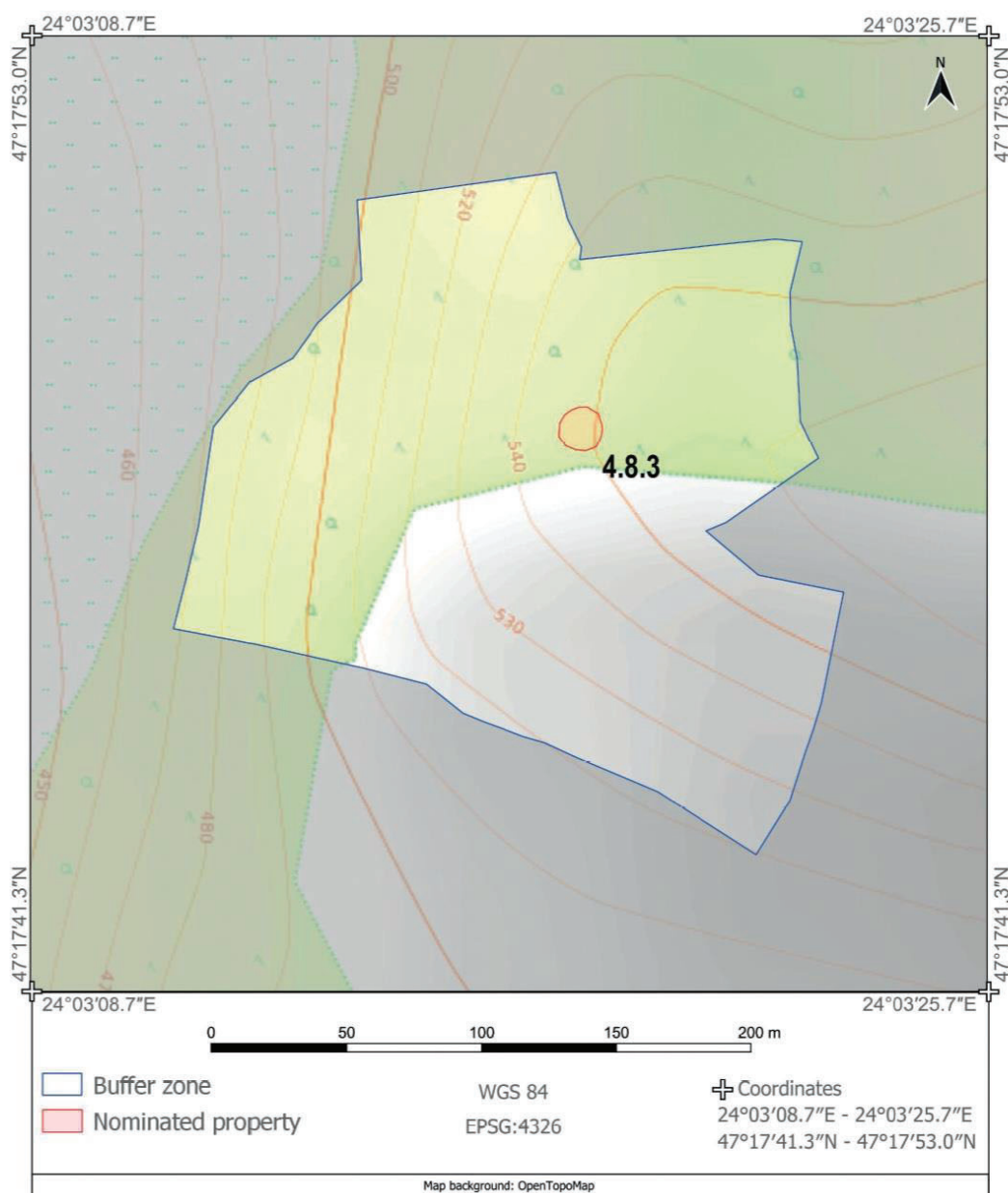
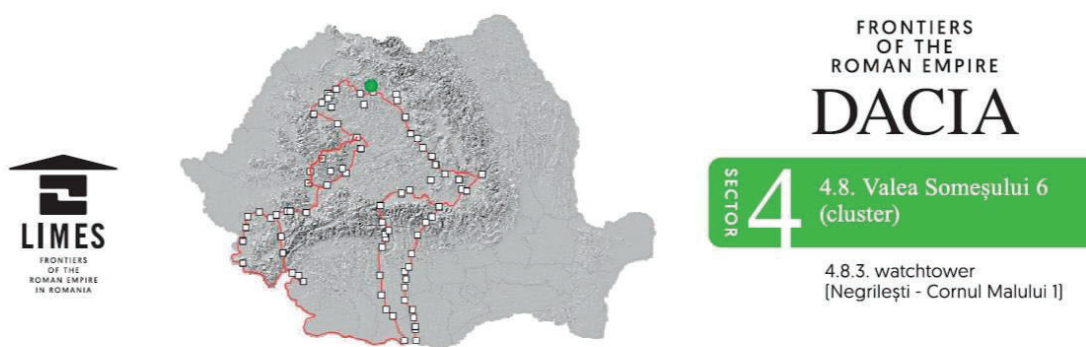

Fig. 2.67. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1412.](#)

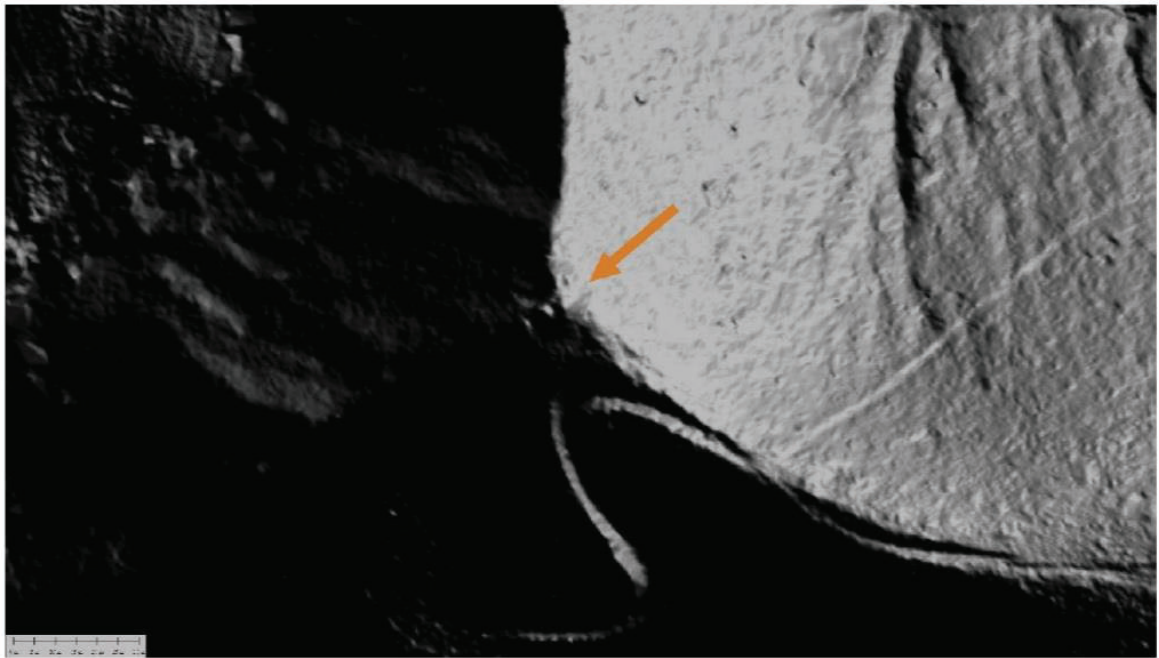

Fig. 9. LiDAR image of the watchtower (12/2018) [©MNIT].

Fig. 10. Photo of the site (04/2019) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 2.68. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1416.](#)

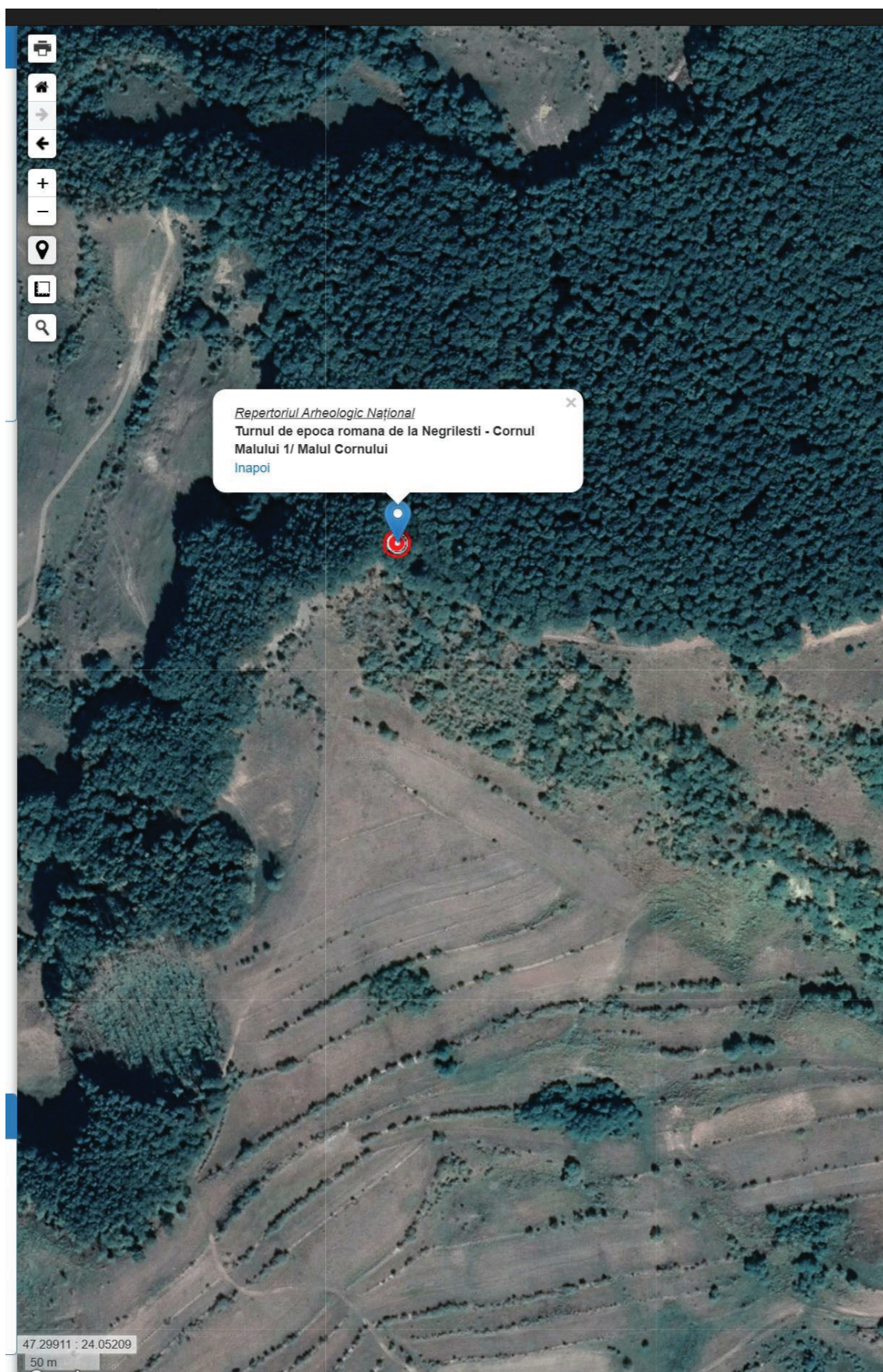

Fig. 2.69. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.
Sursa: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

2.3.2.27. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Cornul Malului 2

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1417-1422).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 32991.05, fără cod LMI, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32991.05
Nume	Turnul de epocă romană de la Negrilești - Cornul Malului 2
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Negrilești
Localitate	Negrilești
Punct	Cornul Malului 2
Reper	Turnul se află la aproximativ 1,3 km nord-est de localitatea Negrilești, la 455 m est de turnul roman de la Negrilești - Cornul Malului 1 (cod RAN 32991.04).
Reper hidrografic - nume	Valea Negrilești
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe același deal cu turnul de veghe Negrilești – Cornul Malului 1, dar pe un versant orientat spre nord. Datorită acestei poziții, putea comunica doar cu turnurile de veghe de la Purcărete – Fața Carpenului 1&2, în timp ce vizibilitatea sa era redusă până în partea de nord a văii Lunca Mare – un teritoriu mai restrâns, dar de mare importanță în cazul unei incursiuni.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.06 ha
Stare de conservare	bună / 12.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 13.04.2020
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	04.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații
tum de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Movilă circulară formată de ruinele turnului are un diametru de aproximativ 10 m, fiind vizibilă clar la suprafață și pe imaginile LiDAR. În vârful movilei conice, diametrul este de numai 5 m. Pe latura sa nordică este vizibil și un șanț de mică adâncime. La suprafață s-au observat fragmente de pietre aparținând structurii sale, împreună cu o râșniță romană fragmentară.

Informații scurte despre castru apar și în dosarul Limes, [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1417-1422: „The watchtower is located on the same hill as the watchtower Negrilești – Cornu Malului 1, at less than 500 m to the east, but on a northward looking slope (546 m altitude). Due to this position, it could communicate only with the watchtowers at Purcărete – Fața Carpenului 1&2, while its visibility was scaled down to the northern part of the Lunca Mare valley – a smaller territory, but of great importance in case of an incursion. The tower has a circular ruin heap, measuring approximately 10 m in diameter, clearly visible on the surface and on the LiDAR images. At the top of the conical mound, the diameter is of only 5 m. On its northern side, a shallow ditch is also visible. Fragments of stones belonging to its structure were observed on the surface, along with a fragmentary Roman quern stone.”

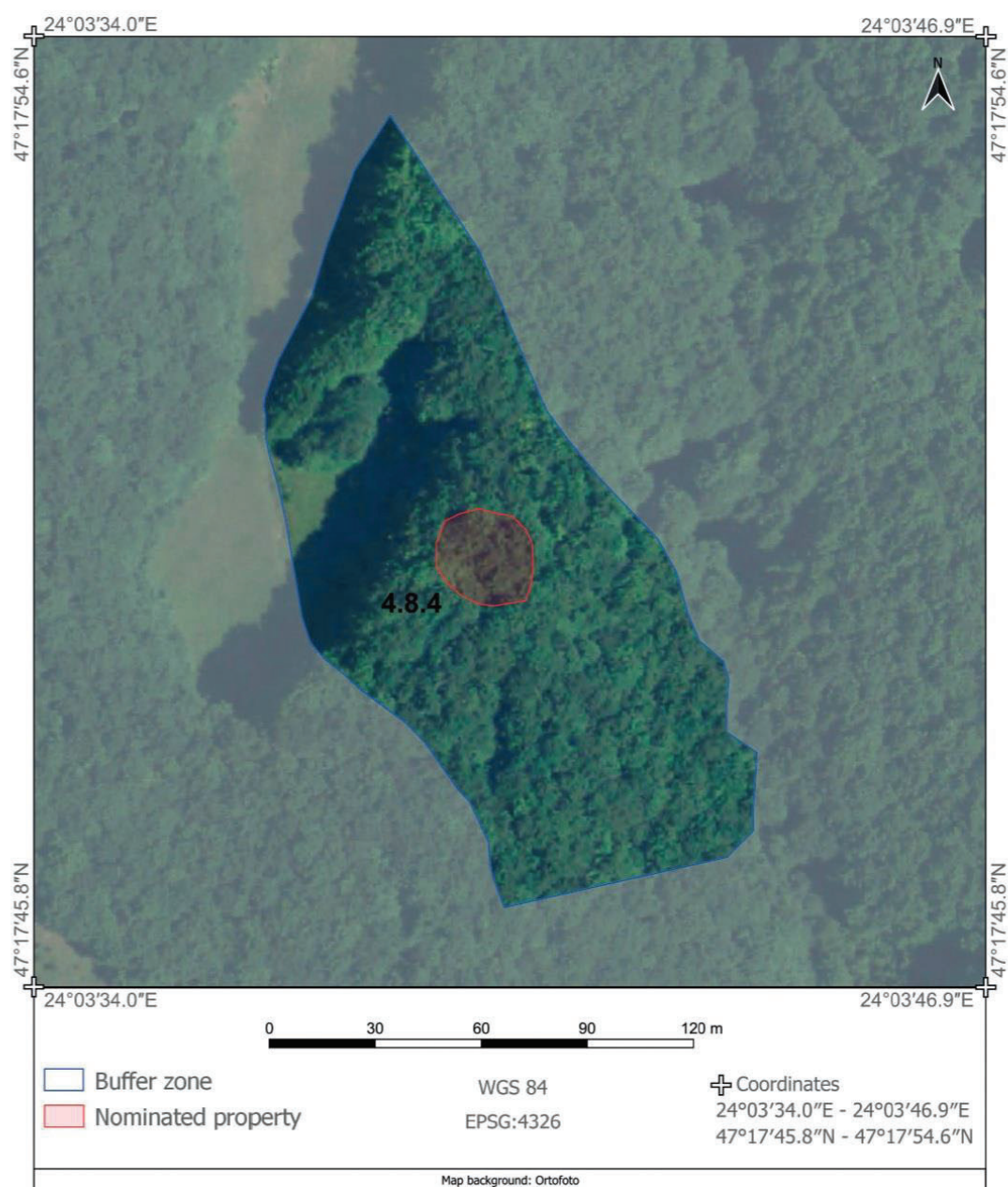
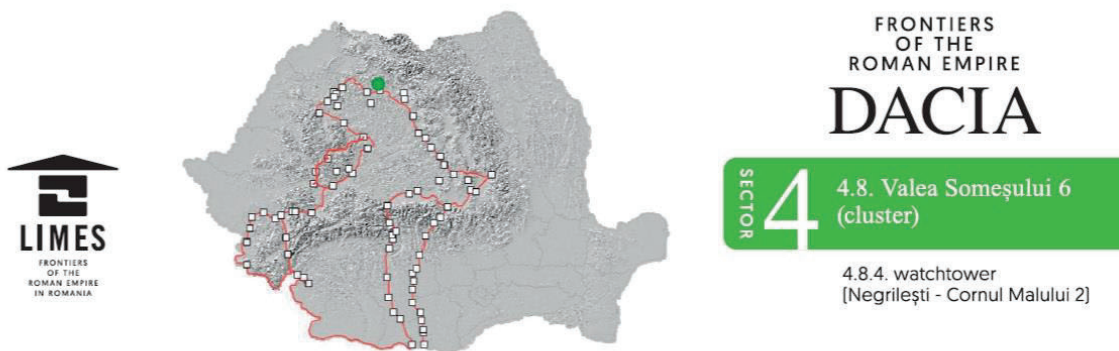

Fig. 2.70. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI – CORNUL MALULUI 1.
Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1417.](#)

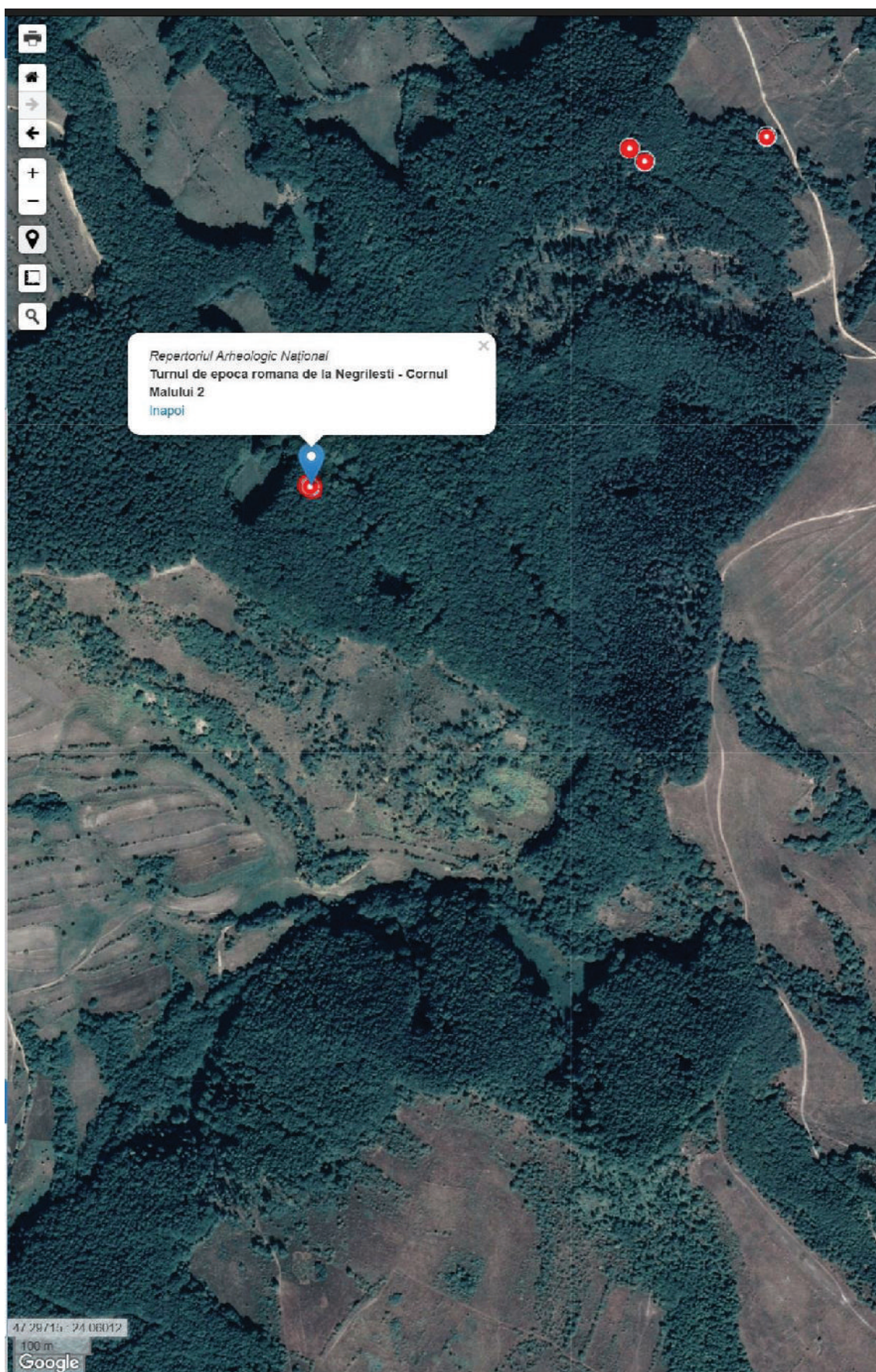

Fig. 2.71. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 1.
Sursa: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

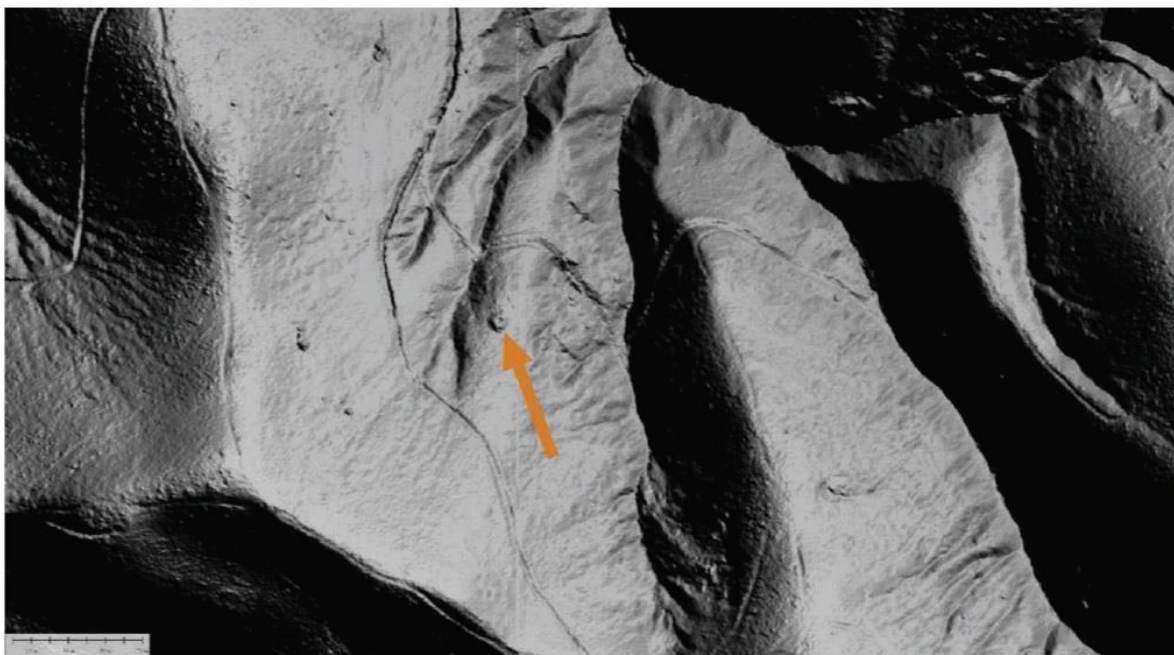

Fig. 11. LiDAR image of the watchtower (12/2018) [©MNIT].

Fig. 12. Photo of the site (04/2019) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 2.72. TURNUL ROMAN DE LA NEGRILEȘTI –CORNUL MALULUI 2.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1422.](#)

2.3.2.28. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 1

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32991.08
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 1
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Negrilești
Localitate	Negrilești
Punct	Dealul Sflederului 1
Punct alte denumiri	Dealul Slederului; Coasta Mestecănișului
Reper	Turnul se află la aproximativ 2 km est de localitatea Dumbrăveni și la nord-vest de localitatea Negrilești.
Reper hidrografic - nume	Canciu
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Este situat pe Dealul Sflederului, un deal alungit dominant între văile Mestecănișului și Negrilești, cu o înălțime considerabilă și pante abrupte pe trei laturi, ușor accesibil doar dinspre sud. Turnul avea o vizibilitate foarte bună pe ambele văi învecinate, având în același timp o bună legătură vizuală cu mai multe turnuri de veghe din regiune. Turnul de veghe Dealul Sflederului 2 (cod RAN 32982.04) este situat la 130 m spre sud-est, și poate reprezenta o fază anterioară a rețelei.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia. Mare parte din suprafața turnului se întinde pe teritoriul administrativ al comunei Ciceu-Giurgești, fiind înregistrat în RAN cu codul de sit 32982.03.
Stare de conservare	medie / 26.02.2024
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 26.02.2024
Regim de proprietate	privat
Data ultimei modificări a fișei	30.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ culturală	Faza	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II- lea - al III-lea p. Chr.)	romană		Movila formată de ruinele turnului realizat din piatră are în prezent o formă circulară de dimensiuni considerabile, cu un diametru de aproximativ 18 m la baza exterioară și o înălțime păstrată de 1,5 m. Pe latura sudică s-a păstrat un sanț cu val de 60 cm, cu un val cu marginile bine reliefate. Nu au fost găsite alte materiale sau urme de zidărie. Turnul este acoperit de vegetație, dar este bine conservat.	

2.3.2.29. Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 2

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare [Afișează pe harta României](#) *

Cod RAN 32991.09

FRE-Dacia DA

Nume Turnul de epocă romană de la Negrilești - Dealul Sflederului 2

Județ Bistrița-Năsăud

Unitate administrativă Negrilești

Localitate Negrilești

Punct Dealul Sflederului 2

Reper Turnul roman se află la aproximativ 2,1 km est de localitatea Dumbrăveni, între văile Negrilești și Mestecănișului, la 130 m sud-est de Turnul roman de la Dumbrăveni - Dealul Sflederului 1 (cod RAN 32982.03 și 32991.08).

Reper hidrografic - nume Valea Negrilești; Valea Mestecănișului

Reper hidrografic - tip pârâu

Forma de relief deal

Utilizare teren pădure

Categorie locuire

Tip sistem defensiv

Descriere Se află pe aceeași creastă cu turnul Dealul Sflederului 1, astfel teritoriile controlate și posibilitățile optice ale celor două coincid. Aceasta poate fi considerată o dovadă că

cele două turnuri nu au fost contemporane, ci au funcționat succesiv.

Observații Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia. Mare parte din suprafața turnului se întinde pe teritoriul administrativ al comunei Ciceu-Giurgești, fiind înregistrat în RAN cu codul de sit 32982.04.

Stare de conservare bună / 26.02.2024

Riscuri antropice Afectare parțială: 3 / 26.02.2024

Regim de proprietate privat

Data ultimei modificări a fișei 29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ culturală	Faza	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană		Movila formată de ruinele turnului are în prezent o formă circulară, cu un diametru de aproximativ 11 m la baza exterioară. Sunt vizibile porțiuni ale unui șanț înconjurător.	

2.3.2.30. Turnul de epocă romană de la Perișor - Turnu Popii/ Corobană

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	35456.02
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Perișor - Turnu Popii/ Corobană
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Zagra
Localitate	Perișor
Punct	Turnu popii/ Corobană
Reper	Turnul se află la aproximativ 600 m nord de localitate, pe terasa unui deal.
Reper hidrografic - nume	Dumbrăvița
Reper hidrografic - tip	pârâu

Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat la marginea vestică a unui platou întins între văile Dumbrăviței și Țibleșului. Din această poziție, avea o priveliște largă mai ales asupra versiunii de vest a văii Dumbrăviței, dar și asupra altor zone dinspre vest, chiar și dincolo de valea Dobricelului.
Observații	Accesul se face dificil. Turnul este distrus de lucrările agricole și localnici.
Suprafața sitului	0.02 ha
Stare de conservare	medie / 17.05.2017
Riscuri naturale	Alunecări de teren: 2 / 19.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 17.05.2017; Agricultură intensivă: 3 / 17.05.2017
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	Movila formată de ruinele turnului are în prezent o formă circulară, cu un diametru de aproximativ 8 m la vârf și o înălțime păstrată de 0,7 m. Este vizibil și un șanț de apărare înconjurător. La suprafață au fost descoperite fragmente de vase ceramice romane și material de construcție.	

Fig. 2.73. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR / TURNU POPII / COROBANĂ.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.31. Turnul de epocă romană de la Perișor – Ponoară în Vârf

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	35456.07
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01401
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Perișor - Ponoară în Vârf
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Zagra
Localitate	Perișor
Punct	Ponoară în Vârf
Punct alte denumiri	Ponoare
Reper	Turnul se găsește la aproximativ 1,8 km nord-vest de localitatea Perișor.
Reper hidrografic - nume	Valea Frasinului
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	așezare militară
Descriere	Turnul este situat la 300 m nord de linia turnurilor de veghe din această zonă, într-o poziție avansată, deși la vale. În consecință, perspectiva sa s-a limitat la unele zone de nord-vest și la latura de est a văii Dumbrăviței. Ar fi putut avea un rol în controlul traficului pe acest platou.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.03 ha
Stare de conservare	medie / 19.04.2023
Riscuri naturale	Alunecări de teren: 2 / 19.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 2 / 19.04.2023
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Movila circulară formată de ruinele turnului măsoară doar 5 m în diametru. Dimensiunile sale reduse și proximitatea față de drumul forestier sugerează că turnul a fost afectat de-a lungul timpului.	BN-I-m-B- 01401.03

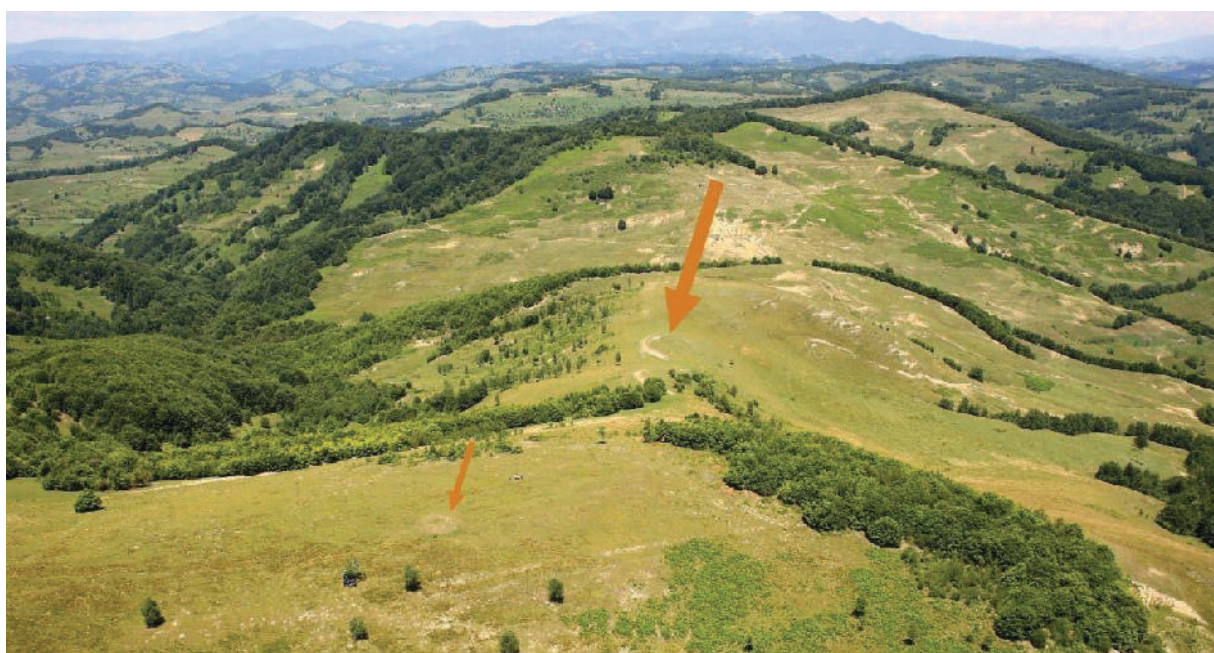

Fig. 2.74. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – PONOARĂ ÎN VÂRF
Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#)

2.3.2.32. Turnul de epocă romană de la Perișor – Păltiniș

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	35456.06
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Perișor - Păltiniș
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Zagra
Localitate	Perișor
Punct	Păltiniș

Reper	Turnul se găsește la aproximativ 1,3 km nord-vest de localitatea Perișor, pe malul drept al pârâului Dumbrăvița.
Reper hidrografic - nume	Dumbrăvița
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe marginea platoului aflat la vest de valea Dumbrăviței, cu vizibilitate foarte bună mai ales asupra părții sale de est. Avea legătură vizuală doar cu cele câteva turnuri de veghe situate în apropiere. Astfel, cel mai probabil rolul său s-a limitat la supravegherea acestei văi.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.02 ha
Stare de conservare	bună / 19.04.2023
Riscuri antropice	Demolare: 2 / 19.04.2023; Afectare parțială: 2 / 19.04.2023
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Movila formată de ruinele turnului are în prezent o formă circulară, cu un diametru de 14 m la bază. Acoperă rămășițele unui turn de veghe dreptunghiular, de 7,5 × 7,2 m. A fost construit din piatră, părți din zid fiind vizibile în colțul de nord-est al sitului. La suprafață, se poate observa un șanț înconjurător de mică adâncime. La est de turnul se află o altă movilă circulară de dimensiuni mai mici și mai aplatizată (aproximativ 8 × 9 m), care cel mai probabil era o clădire anexă. Pietrele descoperite pe suprafața ambelor movile demonstrează în continuare că acestea aveau structuri de piatră.	

Fig. 2.75. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – PĂLTINIȘ
Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

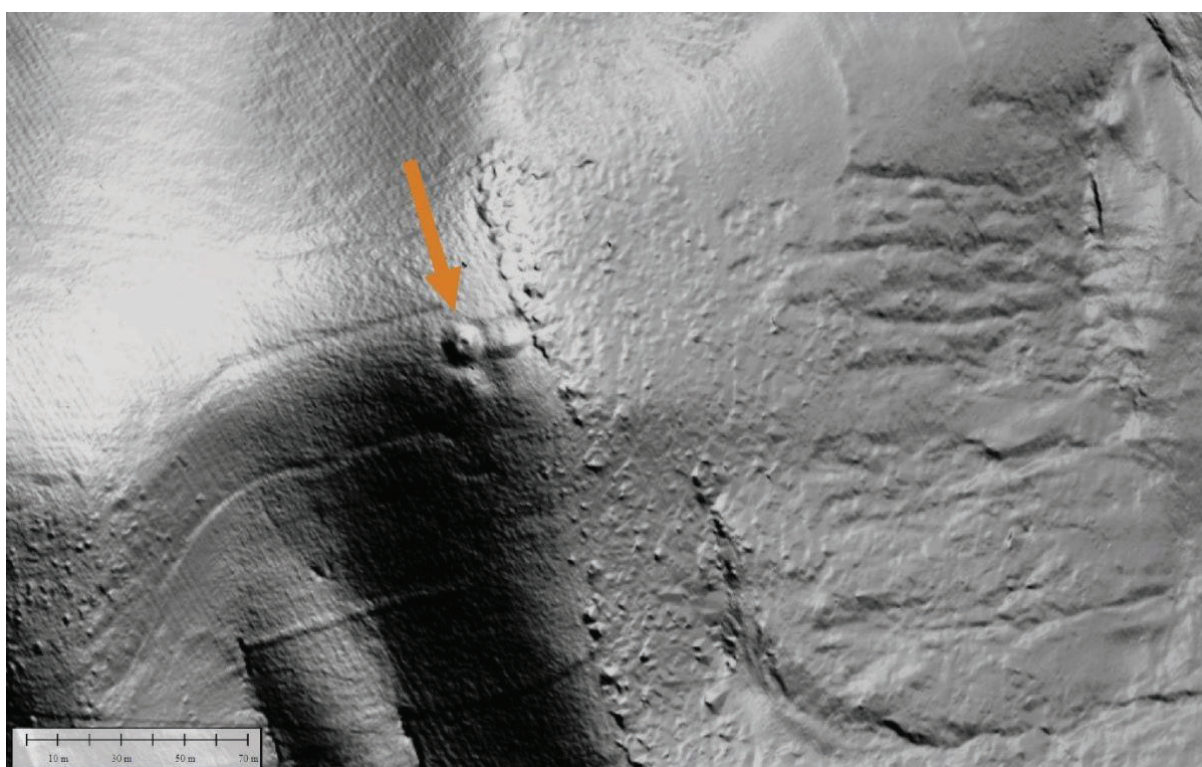

Fig. 2.76. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – PĂLTINIȘ
Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

Fig. 2.77. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – PĂLTINIȘ
Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.33. Turnul de epocă romană de la Perișor - Vârful Colnicului

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	35456.03
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01440.02
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Perișor - Vârful Colnicului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Zagra
Localitate	Perișor
Punct	Vârful Colnicului
Reper	Turnul se află la aproximativ 2 km nord-est de localitatea Perișor și la 1,5 km vest de Zagra.
Reper hidrografic - nume	Frasin; Țibleș
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire

Tip	sistem defensiv
Descriere	Situat pe cel mai înalt punct al platoului Vârful Colnicului, turnul de veghe avea o vizibilitate foarte bună spre est, peste valea Țibleșului. De aici, comunicarea vizuală a fost posibilă și cu mai multe turnuri de veghe spre est.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia. Situl arheologic a avut codul RAN 35438.02, în urma localizării cu GPS-ul reiese că de fapt că turnul se află pe teritoriul localității Perișor.
Suprafața sitului	20 mp
Stare de conservare	bună / 25.03.2019
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 25.03.2019
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Movila formată de ruinele turnului are în prezent o formă circulară, cu un diametru de aproximativ 15x12 m la bază și 10x7 m la vârf, și o înălțime păstrată de 2 m. Un șanț de apărare puțin adânc de 3 m lățime înconjoară movila. Un sondaj arheologic limitat, întreprins aici în 1973, a relevat doar cărbune și chirpici, însă valul prezintă o concentrație considerabilă de roci locale. Acest lucru sugerează o fundație de piatră și o înălțime din lemn și chirpici pentru turn.	

Fig. 2.78. TURNUL ROMAN DE LA PERIȘOR – VÂRFUL COLNICULUI

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.34. Turnul de epocă romană de la Perișor - Vârful Colnicului 2

Informațiile din RAN sunt următoarele [Repertoriul Arheologic Național](#):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	35456.05
Nume	Turnul de epocă romană de la Perișor - Vârful Colnicului 2
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Zagra
Localitate	Perișor
Punct	Vârful Colnicului 2
Punct alte denumiri	Vârful Secului
Reper	Turnul roman se găsește între localitățile Perișor și Zagra, la nord de Vârful Secului și de Valea Dracului.
Reper hidrografic - nume	Buhăitoarea
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	munte

Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Data ultimei modificări a fișei	21.08.2023

2.3.2.35. Turnul de epocă romană de la Purcărete - Fața Carpenului 1

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1423-1429).

Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 33006.02, fără cod LMI, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	33006.02
Nume	Turnul de epocă romană de la Purcărete - Fața Carpenului 1
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Negrilești
Localitate	Purcărete
Punct	Fața Carpenului 1
Reper	Turnul se găsește la sud-est de localitatea Purcărete, lângă Turnul roman de la Purcărete - Fața Carpenului 2.
Reper hidrografic - nume	Poieni
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnurile de veghe Purcărete – Fața Carpenului 1 și 2 sunt situate pe marginea de nord-est a unui promontoriu, la aproximativ 25 m unul de celălalt (573 și 575 m altitudine). Apropierea celor două turnuri sugerează că acestea nu au funcționat în aceeași perioadă, ci sunt mai degrabă două faze diferite ale aceluiași punct de observație. În cazul în care au fost în uz în același timp, probabil că cel mai mic nr. 1 (cod RAN 33006.02) a acționat ca o clădire

Observații	anexă. Poziția lor a oferit o vizibilitate foarte bună spre nord într-un unghi foarte larg, având și contact vizual cu mai multe turnuri de veghe, de la Ciceu-Corabia – Ponița până la Dobricel – Vârful Lazului.
Suprafața sitului	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Stare de conservare	0,07 ha
Riscuri antropice	foarte bună / 28.10.2022
Regim de proprietate	Afectare parțială: 1 / 10.04.2020
Data ultimei modificări a fișei	privată
	04.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III- lea p. Chr.)	romană	Turnul mai mic nr. 1 (ce de la sud-est) este acoperit de o movilă circulară de 8 m diametru, cu un mic șanț vizibil pe o latură. O scurtă cercetare arheologică întreprinsă aici a dus la descoperirea de chirpici, cărbune și mortar.

Informații scurte despre castru apar și în dosarul Limes, [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1425-1426: „The watchtowers Purcărete – Fața Carpenului 1 and 2 are situated on the north-eastern edge of a promontory, at approximately 25 m from each other (573 and 575 m altitude). The proximity of the two towers suggests that they did not function at the same period and are rather two different phases of the same lookout; or, if they were in use at the same time, than probably the smaller no. 1 acted as an annexe building. Their position granted a very good visibility towards the north in a very wide angle, having also visual contact with several watchtowers, ranging from Ciceu-Corabia – Ponița to Dobricel – Vârful Lazului.”

Despre aceste turnuri s-au publicat câteva date în aceste articole:

Ferenczi, István; Ferenczi, Geza; Baias, Aurel, Investigații noi pe limes-ul de nord și de nord-est al Daciei Porolissensis, File de Istorie, 3, 1974, 184, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=19283-investigatii-noi-pe-limes-ul-de-nord-si-de-nord-est-al-daciei-porolissensis--file-de-istorie-muzeul-de-istorie-bistrita--iii-1974>.

Ferenczi, István, Contribuții la cunoașterea limesului roman de la nordul Someșului Mare (Partea I), Sargetia. Acta Musei Devensis, X, 1973, <https://biblioteca-digitala.ro/?articol=75802-contributii-la-cunoasterea-limesului-roman-de-la-nordul-somesului-mare-partea-i--sargetia-acta-musei-devensis--x-1973>.

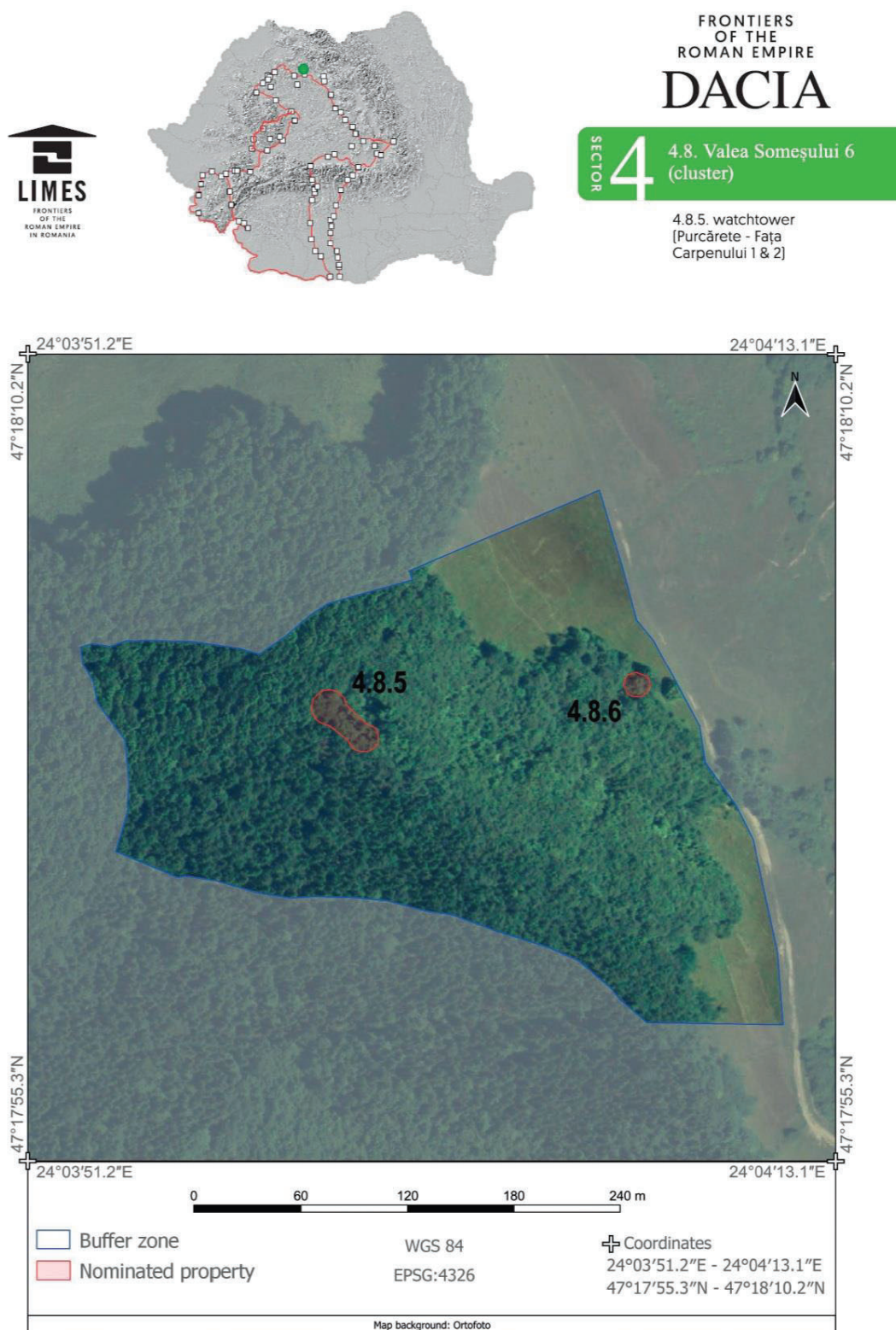

Fig. 2.79. TURNUL ROMAN DE LA PURCĂRETE – FAȚA CARPENULUI 1 ȘI 2.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1423.](#)

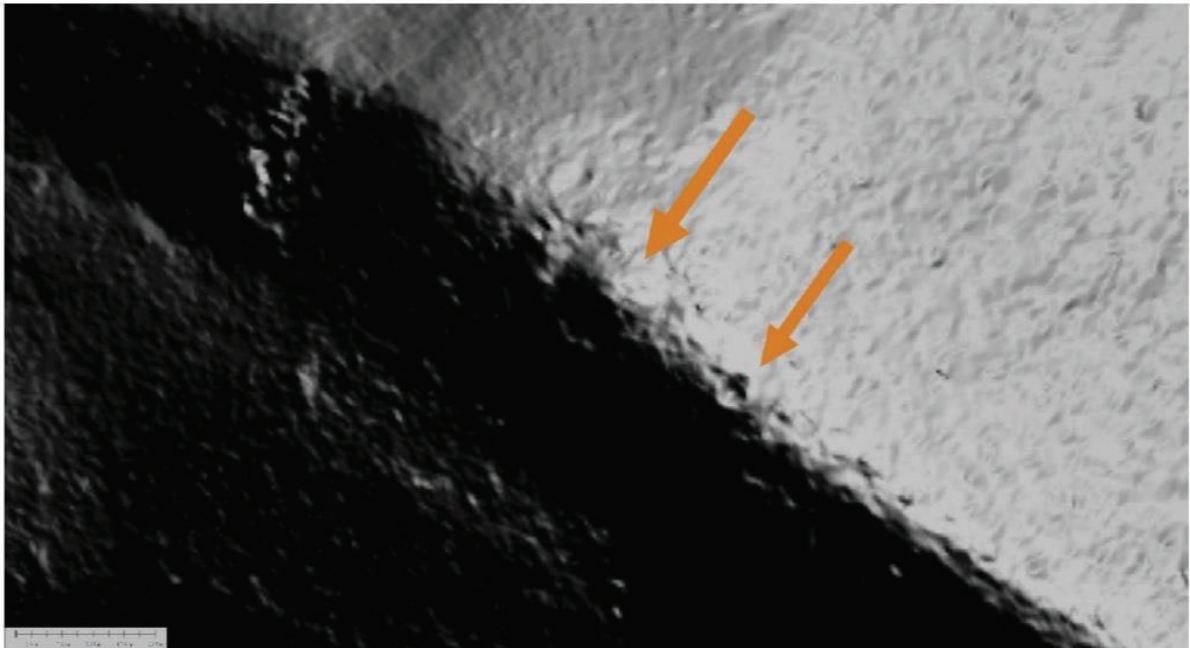

Fig. 13. LiDAR image of the watchtowers. Tower no. 1 is the smaller one towards southeast (12/2018) [©MNIT].

Fig. 14. View of the Fața Carpenului hill (04/2019) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 2.80. TURNUL ROMAN DE LA PURCĂRETE – FAȚA CARPENULUI 1 ȘI 2.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes, p. 1428.](#)

Fig. 15. Photo of the site of Purcărete – Fața Carpenului 1 (04/2019) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 16. Photo of the site of Purcărete – Fața Carpenului 2 (04/2019) [photo by R. Zăgreanu/ ©MNIT].

Fig. 2.81. TURNUL ROMAN DE LA PURCĂRETE – FAȚA CARPENULUI 1 ȘI 2.

Sursa: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre, Annexes](#), p. 1429.

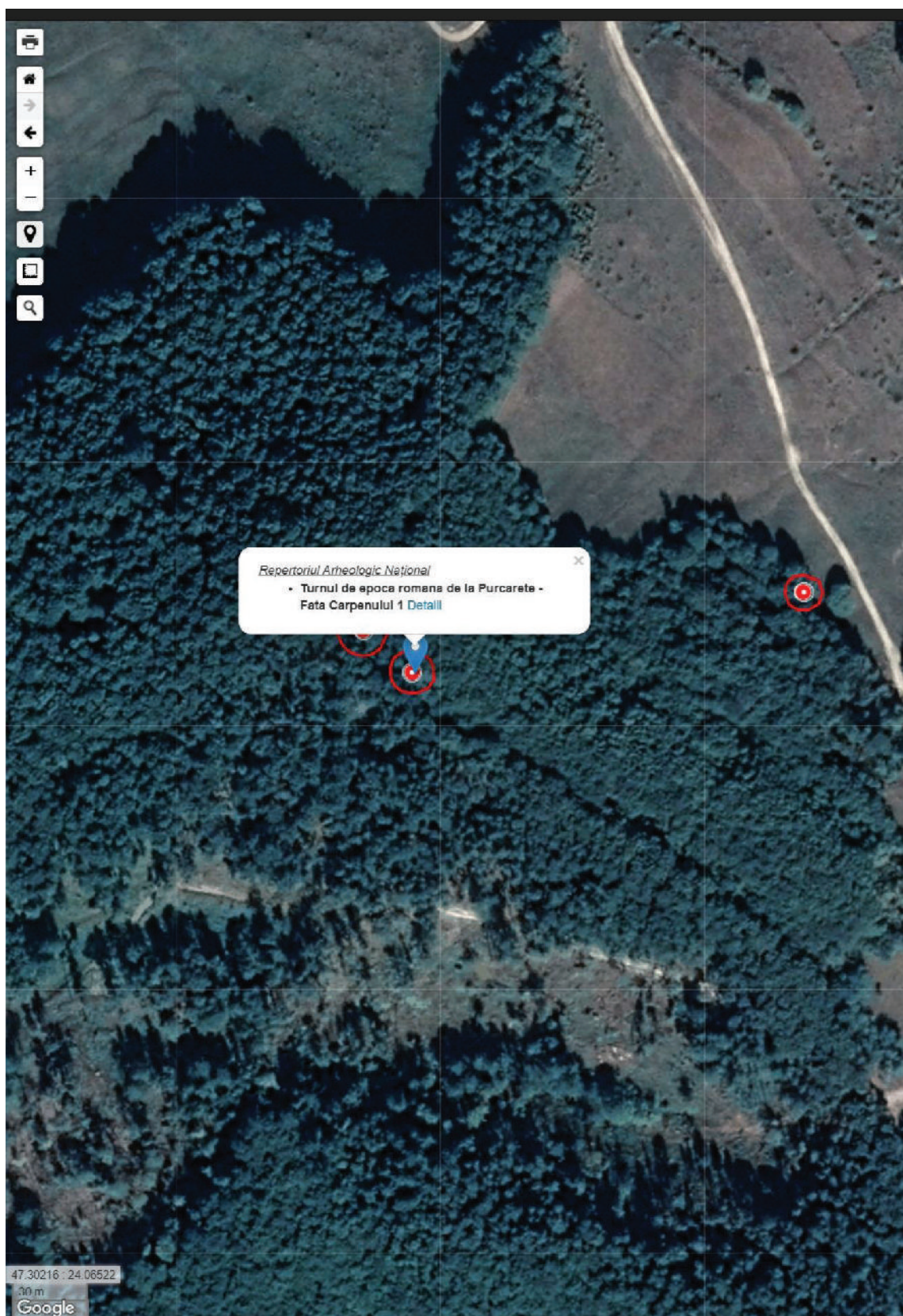

Fig. 2.82. TURNUL ROMAN DE LA PURCĂRETE – FAȚA CARPENULUI 1 ȘI 2.

Sursa: [Server Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național](#).

2.3.2.36. Turnul de epocă romană de la Purcărete - Fața Carpenului 2

Este un sit arheologic înregistrat în lista patrimoniului mondial ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1423-1429).

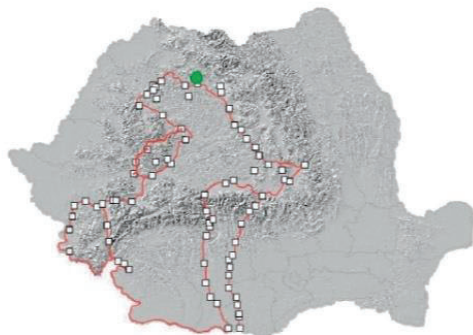
Este înregistrat în Repertoriul Arheologic Național cu codul RAN 33006.01, fără cod LMI, cu următoarele informații ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	33006.01
Nume	Turnul de epocă romană de la Purcărete - Fața Carpenului 2
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Negrilești
Localitate	Purcărete
Punct	Fața Carpenului 2
Reper	Turnul se găsește la sud-est de localitatea Purcărete, lângă Turnul roman de la Purcărete - Fața Carpenului 1.
Reper hidrografic - nume	Valea Mare
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnurile de veghe Purcărete – Fața Carpenului 1 și 2 sunt situate pe marginea de nord-est a unui promontoriu, la aproximativ 25 m unul de celălalt (573 și 575 m altitudine). Apropierea celor două turnuri sugerează că acestea nu au funcționat în aceeași perioadă, ci sunt mai degrabă două faze diferite ale aceluiași punct de observație. În cazul în care au fost în uz în același timp, probabil că cel mai mic nr. 1 (cod RAN 33006.02) a acționat ca o clădire anexă. Poziția lor a oferit o vizibilitate foarte bună spre nord într-un unghi foarte larg,

Observații	având și contact vizual cu mai multe turnuri de veghe, de la Ciceu-Corabia – Ponița până la Dobricel – Vârful Lazului.
Suprafața sitului	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Stare de conservare	0.07 ha
Riscuri antropice	medie / 14.06.2017
Regim de proprietate	Afectare parțială: 3 / 14.06.2017
Data ultimei modificări a fișei	privată
	04.08.2023

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Descriere/ Observații
turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	Turnul de veghe nr. 2, situat la nord-vest de turnul nr. 1, este acoperit de o movilă circulară destul de înaltă, vizibilă la suprafață, cu un diametru de aproximativ 17–18 m, cu pietre vizibile la suprafață. Conform imaginilor LiDAR, structura de piatră a turnului ar putea fi dreptunghiulară, cu dimensiuni de circa 5 × 6 m.

Foarte sugestivă este harta din lucrarea ([Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1393, unde sunt cartografiate o serie de turnuri de observație și semnalizare de pe Valea Someșului, listate în tabelul de la p. 1397.

FRONTIERS OF THE ROMAN EMPIRE DACIA

SECTOR **4** 4.8. Valea Someșului 6 (cluster)

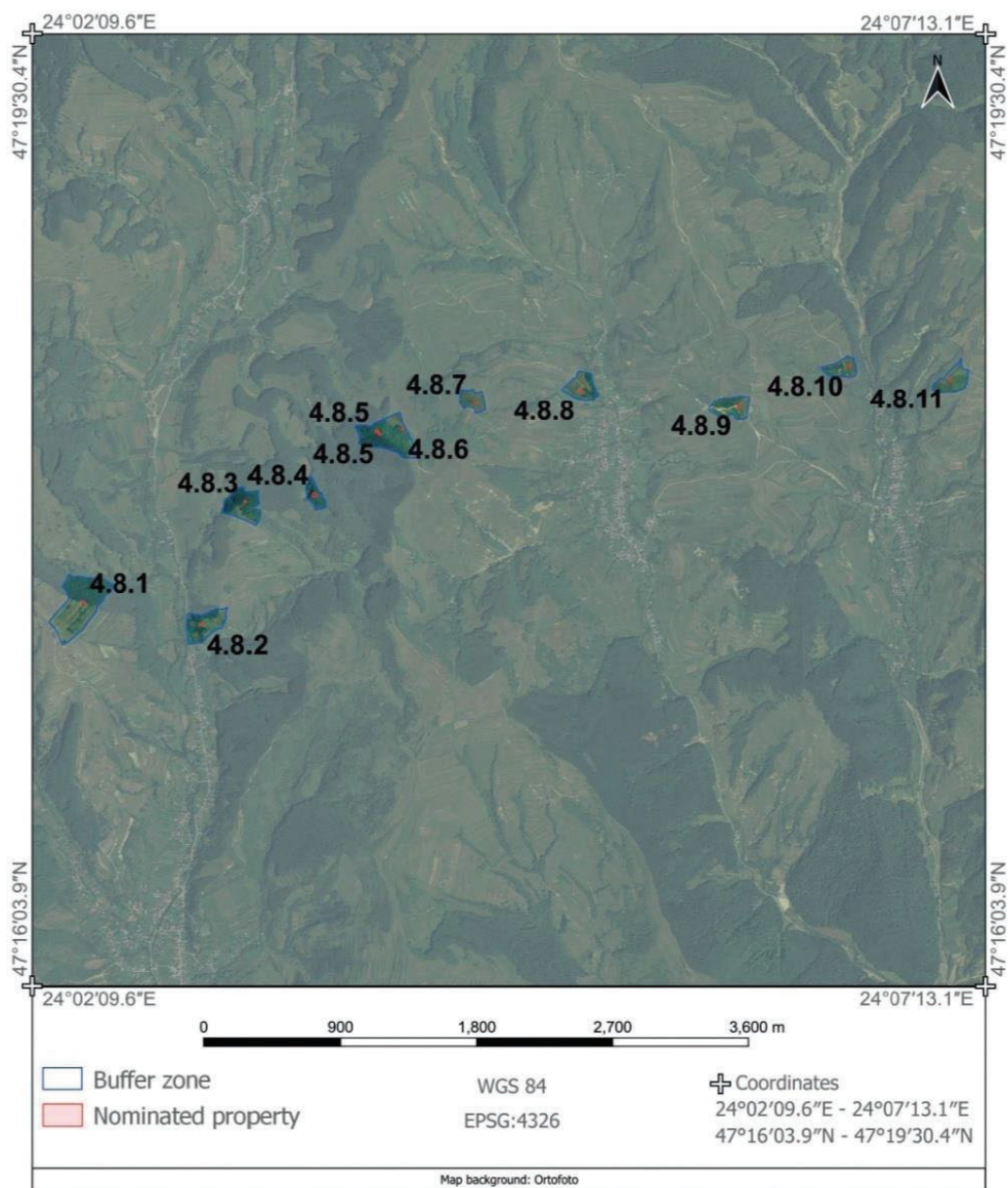

Fig. 2.83. TURNURILE PE DE VALEA SOMEȘULUI UNIT.

SURSA: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), Annexes, p. 1393.

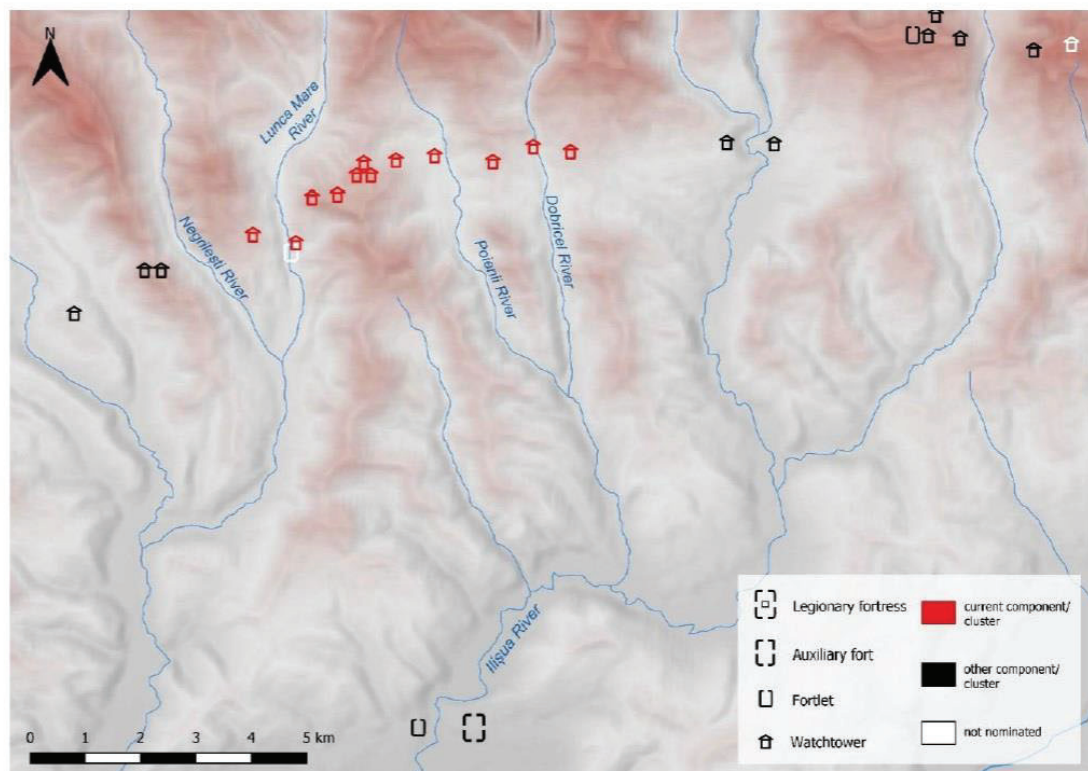

Fig. 1. Strategic emplacement of the watchtower network in order to control three major river valleys in front of the auxiliary fort at Ilișua (♦4.9.1) [M. Gui / ©MNIT].

<i>Watchtowers</i>	<i>Areas of control</i>						
	Lunca Mare valley	North	North-east	Hilltop roads	Poienii valley	Dobricel valley	Communication
Negrilești – Dealul Muncelului (♦4.8.1)	x						~
Negrilești – Negru Vodă (♦4.8.2)	x						
Negrilești – Cetatea lui Negru Vodă, fortlet (N.n.)	x						
Negrilești – Cornul Malului 1 (♦4.8.3)	x						x
Negrilești – Cornul Malului 2 (♦4.8.4)		x					
Purcărete – Fața Carpenului 1&2 (♦4.8.5)		x	x				x
Ciceu-Poieni – Fața Carpenului 3 (♦4.8.6)		x	x	x			
Ciceu-Poieni – Strunga Găvojenilor (♦4.8.7)			x	x	x		x
Ciceu-Poieni – Podul Milcoaiei (♦4.8.8)					x		
Ciceu-Poieni – Vârful Osoiului (♦4.8.9)				x	x	x	x
Dobricel – Rângoița (♦4.8.10)						x	
Dobricel – Vârful Lazului (♦4.8.11)						x	x

Fig. 2. Table showing the role of each component of the cluster (N.n – not nominated) [D. Nyulas / ©MNIT].

Fig. 2.84. TURNURILE PE DE VALEA SOMEȘULUI UNIT.

SURSA: [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Maps - UNESCO World Heritage Centre](#), [Frontiers of the Roman Empire – Dacia - Documents - UNESCO World Heritage Centre](#), [Annexes](#), p. 1397.

2.3.2.37. Turnul de epocă romană de la Salva – Modruț

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	34404.05
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Salva - Modruț
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Salva
Localitate	Salva
Punct	Modruț
Reper	Turnul se află la aproximativ 3 km vest de localitate, pe versantul nord-estic al dealului Modruț, la sud de Valea Ursului.
Reper hidrografic - nume	Idieș; Someșul Mare
Reper hidrografic - tip	pârâu; râu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe de la Salva – Modruț este situat pe un deal, într-o poziție care permitea o bună vedere de ansamblu în special asupra versiunii de est a văii Runcului care curge spre nord. Funcționa îndeaproape cu turnul de veghe de la Salva – Dealul Belei, astăzi distrus, care controla partea de vest a văii, și avea un rol important în lanțul de comunicații.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.01 ha
Stare de conservare	bună / 20.04.2023
Riscuri naturale	Alunecări de teren: 3 / 20.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 29.03.2022
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Atestare documentară	Descriere/ Localizare sitului	Observații/ în cadrul	Cod LMI
Turn de supraveghere	Epoca romană	romană		Movila formată de ruinele turnului are în		

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Atestare documentară	Descriere/ Localizare sitului	Observații/ în cadrul	Cod LMI
	(secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)			prezent o formă circulară, cu un diametru de aproximativ 13x15 m. Cercetările arheologice au relevat că avea o structură din lemn și chirpici.		

Fig. 2.85. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SALVA – MODRUȚ.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.38. Turnul de epocă romană de la Salva – Dealul Dumbrava

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare

[Afișează pe harta României](#)

Cod RAN	34404.02
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01370
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Salva - Dealul Dumbrava
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Salva
Localitate	Salva
Punct	Dealul Dumbrava
Reper	Situl se află la aproximativ 1,6 km nord-est de localitatea Salva, la nord de Mănăstirea, pe malul drept al Someșului Mare.
Reper hidrografic - nume	Someșul Mare
Reper hidrografic - tip	râu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe vârful unui deal, la nord de râul Someșul Mare și la est de râul Sălăuța, în colțul format prin confluența acestora. Poziția sa îi conferă o vizibilitate mare asupra ambelor văi, precum și spre mai multe turnuri de veghe, unele amplasate la distanțe mari, precum Perișor – Vârful Zgăului la 10 km spre vest.
Observații	Situl arheologic „Turnul roman de la Salva - Dealul Dumbrava” care avea codul RAN 32553.01 a fost alocat unei localități și comune greșite. Pe hartă (imaginile din fișă, dar și după localizarea pe Google Earth, apare mai aproape de localitatea Salva, în partea de NNE.
Suprafața sitului	0.05 ha
Stare de conservare	bună / 21.02.2019
Riscuri naturale	Alunecări de teren: 3 / 21.02.2019
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 21.02.2019
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Turnul are formă circulară, măsurând aproximativ 8 × 6 m în diametru. Este ușor de recunoscut în teren, deoarece movila se ridică deasupra împrejurimilor sale la o înălțime de 1,30 m. Rămășițele unui șanț sunt vizibile și pe latura de sud.	BN-I-s-B-01370

Fig. 2.86. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SALVA – DEALUL DUMBRAVA.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.39. Turnul de epocă romană de la Salva – Roata lui Todoran

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	34404.04
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Salva - Roata lui Todoran
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Salva

Localitate	Salva
Punct	Roata lui Todoran
Reper	Turnul se găsește la aproximativ 70 m nord de cimitirul satului.
Reper hidrografic - nume	Someșul Mare
Reper hidrografic - tip	râu
Forma de relief	depresiune
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat în satul modern Salva, chiar în spatele caselor, pe o terasă care se ridică brusc. Poziția sa, destul de joasă, dar aproape de gura de vărsare a râului Sălăuța, a permis turnului să controleze intrarea în vale. Putea comunica și cu turnul de veghe de la Salva – Dealul Dumbravă, care avea o vedere mai bună în amonte, dar era amplasat prea departe pentru a interveni la nevoie.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia. Movila vizibilă, cu o cruce de lemn deasupra, este considerată de localnici mormântul unui erou local din secolul al XVIII-lea (Tănase Todorean), astfel zona este foarte respectată și păstrată în ordine.
Suprafața sitului	0.03 ha
Stare de conservare	bună / 20.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 29.03.2022
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Movila vizibilă la suprafață acoperă ruinele turnuului de formă dreptunghiulară, măsurând 8,5 × 8,5 m. Turnul este într-o stare de conservare foarte bună, cu urme de gresie lucrată și ceramică romană la suprafață. În jurul lui este prezent și un șanț de mică adâncime.	

Fig. 2.87. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SALVA – ROATA LUI TODORAN.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.40. Turnul de epocă romană de la Sărățel Cetate II

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	34752.05
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul roman de la Sărățel - Sărățel Cetate II
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Șieu-Măgheruș
Localitate	Sărățel
Punct	Cetate
Punct alte denumiri	La Cetate; Dealul Cetății; Făgetu; Pădurea Făgetului

Reper	Situl arheologic se află la est de sat, pe Dealul Cetate, în partea estică a platoului, la 900 m est de drumul european E578.
Reper hidrografic - nume	Șieu
Reper hidrografic - tip	râu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul este situat pe marginea de est a platoului dealului Cetate, foarte dominant (516 m altitudine), la aproximativ 200 m distanță est de turnul de veghe Sărățel – Cetate 1. Din acest punct, turnul avea vizibilitate bună spre nord, pe valea Budac, unde la 14 km distanță se află fortul de la Orheiul Bistriței. Perspectiva spre sud-est, pe valea Șieu, era de asemenea clară pe o rază considerabilă, oferind în același timp contact vizual cu alte turnuri din zonă.
Observații	Accesul se face pe un drum forestier cu o pantă cu o înclinație abruptă, urcușul fiind dificil. Există riscul este deteriorare a zidurilor, acestea necesitând a fi amenajate și curățate pe cât posibil. La fel există riscul să fie distrus în urma defrișărilor ilegale făcute în zonă.
Data descoperirii	1960
Suprafața sitului	500 mp
Stare de conservare	medie / 05.03.2019
Riscuri antropice	Demolare: 3 / 05.03.2019; Afectare parțială: 4 / 05.03.2019
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului
Turn	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Turnul este de formă dreptunghiulară, măsurând aproximativ 10 × 7 m și 1,8 m înălțime. Turnul a fost construit din gresie și mortar. S-a trasat o secțiune magistrală care a intersectat turnul. A fost descoperit un strat important de pietre fasonate din dărâmatură, cantitate importantă de cioburi romane, s-au putut distinge substrucțiunile a două ziduri din gresie prinsă cu mortar. Distanța dintre acestea era de 3,5 m. Secțiunea nu a fost terminată.

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului
Val	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Un șanț și un val din jur sunt, de asemenea, vizibile pe amplasament.

Fig. 2.88. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SĂRĂȚEL-CETATE II.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.41. Turnul roman de la Sărățel - Sărățel Cetate I

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	34752.04
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-m-A-01389.01

FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul roman de la Sărățel - Sărățel Cetate I
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Șieu-Măgheruș
Localitate	Sărățel
Punct	Cetate
Punct alte denumiri	La Cetate; Dealul Cetății; Făget; Pădurea Făgetului
Reper	Situl se află la est de satul Sărățel, pe platoul Cetate, în vestul acestuia.
Reper hidrografic - nume	Șieu
Reper hidrografic - tip	râu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Dealul Cetate de la Sărățel este situat într-o zonă în care se întâlnesc trei văi importante, formate din râurile Șieu, Bistrița și Budac. Este un platou îngust, cu pante abrupte spre sud, vest și nord, care domină peisajul. Poziția strategică foarte bună a dealului a fost exploatată de la începutul epocii fierului. În perioada romană au fost construite două turnuri de veghe la aproximativ 200 m distanță unul de celălalt, pe colțul de vest (Sărățel – Cetate 1) și de est (Sărățel – Cetate 2) al platoului, având zone diferite sub control. Turnul avea vizibilitate foarte bună pe valea Șieu spre vest, precum și pe gura văii Bistriței, având totodată un contact vizual direct cu castrul auxiliar de la Orheiu Bistriței.
Observații	Există riscul este deteriorare a zidurilor, acestea necesitând a fi amenajate și curățate pe cât posibil. La fel există riscul să fie distrus în urma defrișărilor ilegale făcute în zonă. Accesul se face pe un drum forestier cu o pantă cu o înclinație abruptă, urcușul fiind dificil.
Data descoperirii	1960
Suprafața sitului	500 mp
Stare de conservare	medie / 05.03.2019
Riscuri antropice	Demolare: 4 / 05.03.2019; Afectare parțială: 4 / 05.03.2019
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Turnul Cetate 1 este situat pe marginea vestică a platoului. Este de formă dreptunghiulară, măsurând aproximativ 8 × 4 m. Un singur șanț și val îl înconjoară, valul păstrându-se la 0,70 m înălțime. Turnul a fost construit cu gresie și mortar. Urmele săpăturilor arheologice din anii 1960 sunt încă vizibile, șanțul fiind secționat. Materialul arheologic numeros a fost recuperat. Se observă circa trei secțiuni transversale de circa 2 x 10 m, în profilul cărora se mai observă urme de zid și mortar, iar în interiorul acestuia apare ceramică romană.	BN-I- m-A-01389.01
Șanț	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană		

Fig. 2.89. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SĂRĂȚEL-CETATE I.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.42. Turnul de epocă romană de la Jeica - Dealul Zburătorilor (Turnul nr. 32)

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	33809.02
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01356
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Jeica - Dealul Zburătorilor (Turnul nr. 32)
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Mărișelu
Localitate	Jeica
Punct	Dealul Zburătorilor
Punct alte denumiri	Vârful Mortila
Reper	Turnul se află la est de localitatea Jeica, la sud-vest de satul Sântioana, pe vârful Mortila, la est de pâraul numit Valea Sărăturii și aproape de izvorul pâraului Mortila. Se află la granița cu comuna Teaca, o parte din zona de

Reper hidrografic - nume	protecție aflându-se pe teritoriul acestei comune.
Reper hidrografic - tip	Mortila
Forma de relief	pârâu
Utilizare teren	deal
Categorie	pădure, livadă
Tip	locuire
Descriere	sistem defensiv
Observații	Turnul, parte componentă a limesului roman de est, este situat pe vârful unui deal înalt izolat (548 m), Vârful Mortila, care oferă o bună vedere generală de jur împrejur. Cel mai probabil, a avut un rol important în supravegherea văii Șieului, precum și în întreținerea liniei de comunicație cu turnurile de veghe ale limesului, caracterizate printr-o amplasare mai sporadică a structurilor defensive.
Suprafața sitului	Se află într-o zonă puternic defrișată în ultimii ani, necesitând o protecție specială.
Stare de conservare	50 mp
Riscuri naturale	medie / 21.02.2019
Riscuri antropice	Alunecări de teren: 3 / 21.02.2019
Data ultimei modificări a fișei	Afectare parțială: 3 / 21.02.2019 29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Ruinele dispuse circular ale turnului măsoară aproximativ 12 m diametru. Prezintă urme de intervenție pe o latură. Este destul de impozant, distingându-se bine în cadrul pădurii respective.	
Val	Epocă romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Pe latura sud-estică de circa 1 m a turnului s-a descoperit un șanț vizibil și un val puțin adânc.	

Fig. 2.90. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA JEICA DEALUL ZBURĂTORILOR (TURNUL NR. 32).

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.43. Turnul de epocă romană de la Domnești - Măgura

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	33792.05
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01400
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul roman de la Domnești - Măgura
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Mărișelu
Localitate	Domnești
Punct	Măgura
Reper	Turnul se află la sud-sud-est de localitate, la mai mult de 3 km distanță, pe granița cu comuna Mărișelu. Turnul este situat în vârful Dealului Măgurii (608 m), un deal dominant situat între văile râurilor Șieu și Budac.

Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul avea vizibilitate foarte bună pe ambele văi, precum și contact vizual cu toate celelalte turnuri din apropiere și cu castrul auxiliar de la Orheiu Bistriței pe valea Budacului. Turnul a avut astfel un rol important și în comunicare.
Observații	Situl se află pe granița cu comuna Budacu de Jos, o parte din sit fiind și pe teritoriul acesteia, fiind înregistrat în RAN cu codul de sit 32759.01.
Stare de conservare	medie / 26.02.2024
Riscuri naturale	Incendii: 2 / 26.02.2024; Alunecări de teren: 1 / 26.02.2024
Riscuri antropice	Afectare parțială: 4 / 26.02.2024
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Ruinele dispuse circular ale turnului de veghe măsoară aproximativ 8 m în diametru. La suprafață pot fi observate părți mici ale zidurilor din piatră. Prezintă urme de intervenție în zidul dărâmat, iar în jur, urme de exploatare a pietrei.	BN-I-s-B-01400
Val cu șanț de apărare	Epoca romană (Secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Pe latura de nord sunt încă vizibile urme ale unui șanț și val cu o înălțime păstrată de 0,7 m.	

2.3.2.44. Turnul de epocă romană de la Sita – Vârful Sitii

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare [Afișează pe harta României](#)

Cod RAN	34592.01
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01401
FRE-Dacia	DA
Nume	Castellum-ul de epocă romană de la Sita - Vârful Sitii
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Spermezeu
Localitate	Sita
Punct	Vârful Sitii
Punct alte denumiri	Vârful Sătii
Reper	Fortificația se găsește la nord-est de sat, pe Dealul Păltinișului
Reper hidrografic - nume	Ilișua
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	așezare militară
Descriere	Fortificația este situată ușor la est de centrul platoului mare dintre văile Ilișua și Dumbrăvița, cu vedere spre valea Păltineasa la sud de aceasta. Prin urmare, fortul putea supraveghea teritorii mari, deși nu continue, în toate direcțiile. De asemenea, ar putea aproviziona cu personal turnurile de veghe învecinate. Probabil că acest ultim rol a fost mai important, întrucât pentru controlul regiunii existau mai multe turnuri de veghe în imediata apropiere a cetății, cel de la Sita – Casa Urișilor fiind situat la doar 250 m spre est.
Observații	Turnul face parte din linia de fortificații care formează FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0,18 ha
Stare de conservare	bună / 11.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 29.03.2022
Regim de proprietate	privat
Data ultimei modificări a fișei	30.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ cadrul sitului	Localizare în	Cod LMI
Castellum	Epoca romană (secolele	romană	Fortificația dreptunghiulară, cu dimensiunile 37 X 37 m, este clar vizibilă la suprafață sub forma unei platforme		BN-I-m-B-01401.01

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
	al II-lea - al III-lea p. Chr.)		înconjurate de un șanț de mică adâncime pe toate părțile.	

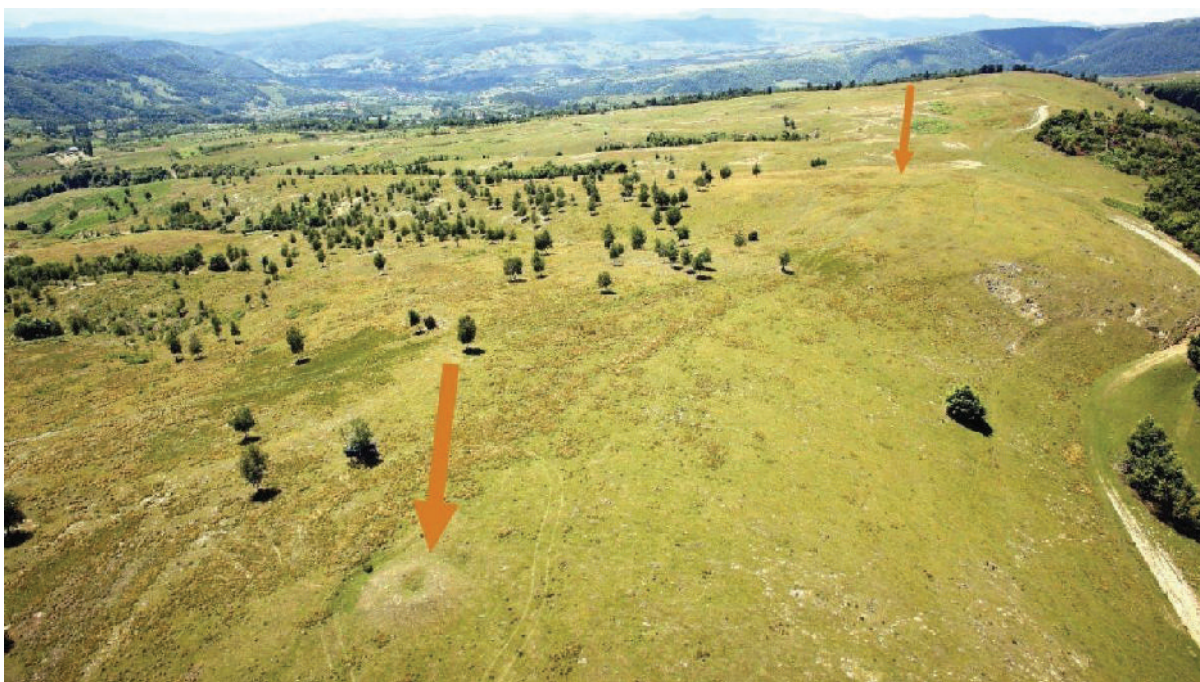

Fig. 2.91. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SITA – VÂRFUL SITII.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.45. Turnul de epocă romană de la Sita – Casa Urișului

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	34592.02
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-s-B-01401
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Sita - Casa Urișului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Spermezeu
Localitate	Sita
Punct	Casa Urișului

Punct alte denumiri	Capul Dealului
Reper	Turnul se află la 1,2 km nord-est de biserica satului Sita.
Reper hidrografic - nume	Ilișua
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Situat pe o poziție dominantă în vârful unui platou, turnul de veghe avea o vizibilitate de aproape 360°, cu o predilecție clară pentru teritoriile de la sud de el. A jucat un rol important și în comunicare, având legătură vizuală cu mai multe turnuri de veghe, în zilele senine chiar și cu turnul de la Ciceu-Corabia – Ponița, situat la 21 km spre vest.
Observații	Turnul face parte din linia de fortificații care formează FRE-Dacia.
Descoperitor	I. Ferenczi
Data descoperirii	1976
Suprafața sitului	0,03 ha mp
Stare de conservare	medie / 25.03.2019
Riscuri antropice	Afectare parțială: 2 / 25.03.2019
Regim de proprietate	privat
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Localizare în cadrul sitului	Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Turnul de veghe este de formă circulară, cu diametrul de 10 m pe fundul exterior și de 5,5 m în vârful movelei, cu o înălțime păstrată de 0,8 m. În unele părți sunt vizibile și un șanț și un meterez lat de 1 m. La suprafață au fost documentate fragmente de ceramică romană, material de construcție ceramică și pietre.		

Fig. 2.92. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SITA – CASA URIEȘULUI.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.46. Turnul de epocă romană de la Spermezeu - Lazuri

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	34556.02
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Spermezeu - Lazuri
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Spermezeu
Localitate	Spermezeu
Punct	Lazuri
Reper	Turnul roman se află la nord de localitatea Spermezeu, la poalele Dealului Poienii.
Reper hidrografic - nume	Ilișua
Reper hidrografic - tip	pârâu

Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat pe marginea de est a vastului platou dintre văile Dobricel și Ilișua, având o vedere de ansamblu perfectă în special asupra văii Ilișua, putând, de asemenea, să comunice cu mai multe turnuri spre est.
Observații	Turnul face parte din linia de fortificații care formează FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0,02 ha
Stare de conservare	bună / 11.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 10.04.2020
Regim de proprietate	privat
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ culturală	Faza	Descriere/ Localizare în cadrul sitului	Observații/ Observații	Cod LMI
Turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană		Pe baza imaginilor LiDAR și a observațiilor la fața locului, grămada circulară de ruine a turnului (cu un diametru de 10 m) este vizibilă, ceea ce sugerează că fundația turnului este bine conservată. Pietrele vizibile pe suprafața sitului indică o structură de piatră.		

Fig. 2.93. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SPERMEZEU - LAZURI.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.47. Turnul de epocă romană de la Spermezeu - Sunătoare

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	34556.03
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Spermezeu - Sunătoare
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Spermezeu
Localitate	Spermezeu
Punct	Sunătoare
Reper	Turnul roman se află la nord de localitatea Spermezeu, pe malul stâng al pârâului Ilișua.
Reper hidrografic - nume	Ilișua

Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe, situat pe un colț al unui platou la est de valea Ilișua, avea rolul de a controla această vale, mai ales spre vest, direcție în care avea o foarte bună vedere de ansamblu. Mai mult, din această poziție turnul putea vedea o parte considerabilă din valea Hălmășăului, un pârâu afluent dinspre vest. Avea legătură vizuală doar cu turnul situat vis-a-vis, pe latura de vest a văii Ilișua, adică Spermezeu – Lazuri.
Observații	Turnul face parte din linia de fortificații care formează FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0,02 ha
Stare de conservare	bună / 11.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 2 / 10.04.2020
Regim de proprietate	privat
Data ultimei modificări a fișei	08.02.2026

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Localizare în cadrul sitului	Observații/ Observații	Cod LMI
Turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II- lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Ruinele turnului de veghe au forma unei movile circulare, cu un diametru de aproximativ 11 m la baza haldei și de 7,5 m la vârf. Urmele unui șanț din jur sunt vizibile în unele părți, în timp ce prezența pietrelor la suprafață sugerează o structură de piatră.		

Fig. 2.94. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA SPERMEZEU - SUNĂTOARE.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.48. Turnul de epocă romană de la Zagra - Vârful Zgăului

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	35438.01
Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice)	BN-I-m-B-01440.01
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Zagra - Vârful Zgăului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Zagra
Localitate	Zagra
Punct	Vârful Zgăului
Reper	Turnul se află la o distanță de aproximativ 2,5 km vest de centrul localității Zagra.

Reper hidrografic - nume	Țibleș
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Turnul de veghe este situat la o înălțime considerabilă lângă marginea dealului Vârful Hotarelor orientat est-vest. Această poziție dominantă a permis o perspectivă foarte bună asupra văii Țibleșului la est și la distanțe considerabile spre nord, aproape până la poalele Munților Țibleș. Spre sud, avea vizibilitate bună până pe Valea Someșului Mare. De asemenea, putea comunica cu mai multe turnuri de veghe situate nu doar în apropiere, ci și la distanțe mai mari.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.06 ha
Stare de conservare	grav afectat / 20.03.2019
Riscuri antropice	Afectare parțială: 5 / 20.03.2019; Vandalism: 5 / 20.03.2019
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Movila formată de ruinele turnului are în prezent o formă circulară, cu un diametru de aproximativ 19x16 m la bază și 8x8 m la vârf, și o înălțime păstrată de 1,8 m. La începutul anilor 1970', o săpătură arheologică întreprinsă aici a scos la lumină o structură dreptunghiulară (6 × 4 m) construită din gresie locală, cu două faze de construcție. Zidurile s-au păstrat cu o înălțime de aproximativ 1 m, iar șanțul înconjurător avea 2,5 m lățime. În prezent, la suprafață	BN-I-m-B- 01440.01

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
			sunt vizibile cantități mari de fragmente de vase ceramice, material de construcție și pietre.	

Fig. 2.95. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA ZAGRA – VÂRFUL ZGĂULUI.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.49. Turnul de epocă romană de la Zagra – Dealul Ciorilor

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	35438.02
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Zagra - Dealul Ciorilor
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Zagra
Localitate	Zagra
	241

Punct	Dealul Ciorilor
Punct alte denumiri	Vârful Lupilor
Reper	Turnul este situat la aproximativ 1,3 km sud-est de localitate, în zona de intersecție a trei văi, Vale Țibleșului, Valea Zagrei și pâraul Idieciului, la poalele înălțimii Vârful Lupilor.
Reper hidrografic - nume	Idieciu
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv
Descriere	Situat între râurile Țibleș și Runc, la poalele nordice ale dealului Măgura Lupului, turnul de veghe are o vizibilitate bună spre nord, parțial asupra ambelor văi, dar mai ales asupra zonei muntoase din fața sa.
Suprafața sitului	0.04 ha
Stare de conservare	medie / 25.03.2019
Riscuri antropice	Afectare parțială: 5 / 25.03.2019; Vandalism: 5 / 25.03.2019
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații/ Localizare în cadrul sitului	Cod LMI
Turn de supraveghere	Epoca romană (secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.)	romană	Rămășițele turnului circular, construit în piatră, sunt acoperite cu o movilă de aproximativ 8 × 7 m, cu o înălțime păstrată de circa 1,5 m. Pe latura de sud se mai văd urmele unui șanț, în timp ce pe latura de nord, cele ale unui val.	

Fig. 2.96. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA ZAGRA – DEALUL CIORILOR.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

2.3.2.50. Turnul de epocă romană de la Zagra - Dealul Lupului

Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României
Cod RAN	35438.05
FRE-Dacia	DA
Nume	Turnul de epocă romană de la Zagra - Dealul Lupului
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Zagra
Localitate	Zagra
Punct	Dealul Lupului
Reper	Turnul roman se găsește la aproximativ 800 m sud-est de localitatea Zagra, în pădurea de pe Măgura Lupului, pe malul vestic al pârăului Valea Lupului.
Reper hidrografic - nume	Țibleș
Reper hidrografic - tip	pârâu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pădure
Categorie	locuire
Tip	sistem defensiv

Descriere	Turnul de veghe este situat deasupra Văii Țibleșului, pe latura sa de est, pe un vârf de deal dominant. De aici avea o priveliște vastă asupra văii amintite, mai ales spre nord.
Observații	Turnul face parte din sistemul de supraveghere și apărare a FRE-Dacia.
Suprafața sitului	0.06 ha
Stare de conservare	bună / 20.04.2023
Riscuri antropice	Afectare parțială: 2 / 20.04.2023
Regim de proprietate	privată
Data ultimei modificări a fișei	29.12.2025

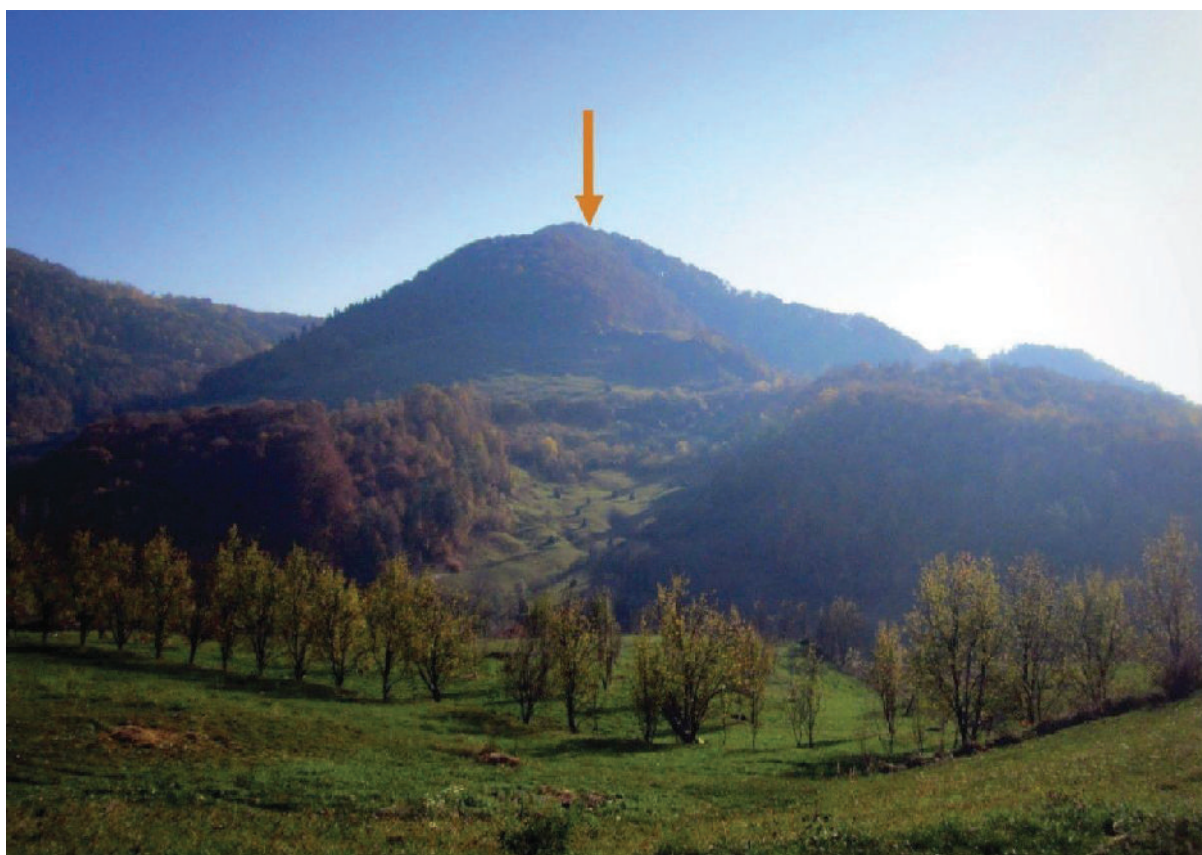

Fig. 2.97. TURNUL DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA ZAGRA – DEALUL LUPULUI.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

Așadar, obiectivele arheologice de pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud incluse în dosarul FRE-Dacia sunt:

- Turnul de epocă romană de la Ciceu-Corabia - Ponița (Turn BN.7)
- Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni - Fața Carpenului 3
- Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni – Strunga Găvojenilor
- Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni – Podul Milcoaiei

- Turnul de epocă romană de la Ciceu-Poieni – Vârful Osoiului
- Turnul de epocă romană de la Dobricel – Rângoia
- Turnul de epocă romană de la Dobricel – Vârful Lazului
- Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Râpelor 1
- Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Râpelor 2
- Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni – Măgura
- Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Podului 1/ Valea Podului
- Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni - Dealul Podului
- Turnul de epocă romană de la Dumbrăveni – Vârgul Runcului
- Turnul de epocă romană de la Negriștea - Dealul Sflederului 1
- Turnul de epocă romană de la Negriștea - Dealul Sflederului 2
- Turnul roman de la Budacu de Jos - Dealul Cetății 1
- Turnul roman de la Budacu de Jos - Dealul Cetății 2
- Turnul roman de la Turnul roman de la Simionești – Măgura
- Castellum-ul de epocă romană de la Ilișua
- Situl arheologic de la Ilișua - Vicinal (Arcobadara)
- Burgusul roman de la Lunca - La Bolovani
- Turnul de epocă romană de la Monor - Dealul Braniște
- Situl arheologic roman de la Orhei Bistriței - Vatra satului
- Turnul de epocă romană de la Negriștea - Negru Vodă
- Turnul de epocă romană de la Negriștea - Dealul Muncelului
- Turnul de epocă romană de la Negriștea - Cornul Malului 1/ Malul Cornului
- Turnul de epocă romană de la Negriștea - Cornul Malului 2
- Turnul de epocă romană de la Negriștea - Dealul Sflederului 1
- Turnul de epocă romană de la Negriștea - Dealul Sflederului 2
- Turnul de epocă romană de la Perișor - Turnu Popii/ Corobană
- Turnul de epocă romană de la Perișor – Ponoară în Vârf
- Turnul de epocă romană de la Perișor – Păltiniș
- Turnul de epocă romană de la Perișor - Vârful Colnicului
- Turnul de epocă romană de la Perișor - Vârful Colnicului 2
- Turnul de epocă romană de la Purcărete - Fața Carpenului 1
- Turnul de epocă romană de la Purcărete - Fața Carpenului 2

- Turnul de epocă romană de la Salva – Modruț
- Turnul de epocă romană de la Salva – Dealul Dumbrava
- Turnul de epocă romană de la Salva – Roata lui Todoran
- Turnul de epocă romană de la Sărățel Cetate II
- Turnul roman de la Sărățel - Sărățel Cetate I
- Turnul de epocă romană de la Jeica - Dealul Zburătorilor (Turnul nr. 32)
- Turnul de epocă romană de la Domnești - Măgura
- Turnul de epocă romană de la Sita – Vârful Sitii
- Turnul de epocă romană de la Sita – Casa Urieșului
- Turnul de epocă romană de la Spermezeu - Lazuri
- Turnul de epocă romană de la Spermezeu - Sunătoare
- Turnul de epocă romană de la Zagra - Vârful Zgăului
- Turnul de epocă romană de la Zagra – Dealul Ciorilor
- Turnul de epocă romană de la Zagra - Dealul Lupului

SITURI ARHEOLOGICE DIN JUD. BISTRIȚA-NĂSĂUD ÎN AFARA CELOR ÎNSCRISE ÎN LISTA PATRIMONIULUI MONDIAL

În afara acestor situri arheologice incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO mai există și altele care sunt foarte importante pentru județ. Iar unul din acestea este colonia de exploatare a sării de la Beclean – Băile Figa. Informațiile din RAN sunt următoarele ([Repertoriul Arheologic Național](#)):

Localizare	Afișează pe harta României *
Cod RAN	32492.02
Nume	Colonia de exploatare a sării de la Beclean - Băile Figa
Județ	Bistrița-Năsăud
Unitate administrativă	Oraș Beclean
Localitate	Beclean
Punct	Băile Figa
Reper	Cariera se găsește la jumătatea drumului între orașele Beclean și Figa, la cca. 150 m V de drumul care leagă aceste localități și la sud-est de oraș.
Reper hidrografic - nume	Someșul Mare, Pârâul Sărat

Reper hidrografic - tip	râu
Forma de relief	deal
Utilizare teren	pășune, pădure
Categorie	exploatarea resurselor
Tip	mină
Descriere	Pe malul vestic al Pârâului Sărat se află un bazin de acumulare a apei sărate. De-a lungul Pârâului Sărat au fost descoperite mai multe complexe pentru exploatarea depozitului de sare. Au fost dezvelite intrări în mine și mai multe amenajări legate de exploatarea sării: troace, fântâni, garduri și împletituri din nuiele și artefacte legate de practici miniere: ciocane de piatră, troace, jgheaburi, scări. Determinările cu C14 și dendrocronologice au evidențiat mai multe etape de exploatare a sării, din bronzul timpuriu în epoca modernă.
Descoperitor	Ioan Chintăuan
Data descoperirii	1977
Suprafața sitului	5000 mp
Stare de conservare	medie / 23.06.2009
Riscuri antropice	Afectare parțială: 3 / 01.03.2017
Regim de proprietate	public
Proprietar	Primăria Beclean
Data ultimei modificări a fișei	03.08.2023

Fig. 2.98. EXPLOATAREA DE SARE DE LA BECLEAN – BĂILE FIGA.

Sursa: [Repertoriul Arheologic Național](#).

Este vorba de o descoperire spectaculoasă, care indică importanța exploatării sării în zonă încă din cele mai vechi timpuri (Chintăuan, I., Sarea și manifestările saline din zona Carpaților Răsăriteni, Sarea, Timpul și Omul. Catalog de expoziție, Sfântu Gheorghe, 2006, 17-21, 56-59, 76-79, <https://biblioteca-digitala.ro/?pub=1881-sarea-timpul-si-omul-catalog-de-expozitie>).

Lista Monumentelor Istorice din județul Bistrița-Năsăud

După cum bine știm, Lista Monumentelor Istorice este un proiect mai vechi, din anii 50 ai secolului trecut. După anul 1989, lista a fost reorganizată și în baza Legii nr. 422/2001

privind protejarea monumentelor istorice ([LEGE 422 18/07/2001 - Portal Legislativ \(just.ro\)](#)).

Lista a fost actualizată în anii 2010 și 2015.

Așa cum știm, monumentele sunt grupate în 4 categorii: I. Monumente de arheologie; II. Monumente de arhitectură; III. Monumente de for public; IV. Monumente memoriale și funerare. De asemenea, monumentele sunt împărțite în două categorii, din punct de vedere valoric: Grupa A - monumente istorice de valoare națională sau universală; Grupa B - monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local ([Lista monumentelor istorice | Ministerul Culturii \(cultura.ro\)](#)).

Codul LMI cuprinde, în afară de acronimul județului și numeralul corespunzător uneia din cele 4 categorii de monumente, și o literă minusculă care desemnează tipul de monument, litera „s” desemnând siturile arheologice.

În Lista Monumentelor Istorice a județului Bistrița-Năsăud sunt incluse 174 se situri arheologice ([Lista monumentelor istorice din județul Bistrița-Năsăud - Wikipedia](#)). Iată mai jos un tabel care compară numărul de situri arheologice din RAN și LMI pe fiecare localitate (comună, oraș).

Tabel 2.10 CENTRALIZATORUL SITURILOR ARHEOLOGICE ȘI MONUMENTELOR DE ARHEOLOGIE PE LOCALITĂȚI

Nr. Crt.	Localitate	Nr. Situri în RAN	Nr. Situri în LMI	Cod
1	BECLEAN	10	4	32483
2	BISTRIȚA	25	8	32394
3	BISTRIȚA BÂRGĂULUI			32633
4	BRANIȘTEA	1		32660
5	BUDACU DE JOS	13	8	32704
6	BUDEȘTI	8	6	32768
7	CĂIANU MIC	7	4	32811
8	CETATE	5	3	32884
9	CHIOCHIȘ	14	7	33015
10	CHIUZA	4		33122
11	CICEU-GIURGEȘTI	10	2	32955
12	CICEU - MIHĂIEȘTI	4	3	179953
13	COȘBUC			33177
14	DUMITRA	7	3	33202
15	DUMITRIȚA	5	2	179686
16	FELDRU	3		33248
17	GALAȚII BISTRIȚEI	23	7	33275
18	ILVA MARE			33337
19	ILVA MICA			33364
20	JOSENI BÂRGĂULUI	3	2	33382

21	LECHINȚA	26	12	33435
22	LEȘU			33514
23	LIVEZILE	9	5	33541
24	LUNCA ILVEI			33603
25	MĂGURA ILVEI			33729
26	MAIERU	2	1	33621
27	MĂRIȘELU	15	8	33765
28	MATEI	20	6	33658
29	MICEȘTII DE CÂMPIE	11	7	33845
30	MILAȘ	6	2	33881
31	MONOR	3	3	33952
32	NĂSĂUD	4		32544
33	NEGRILEȘTI	12	2	179659
34	NIMIGEA	7	3	33989
35	NUȘENI	10	4	34075
36	PARVA			34155
37	PETRU RAREȘ	2		34173
38	POIANA ILVEI			179720
39	PRUNDU BÂRGĂULUI	1		34235
40	REBRA			34262
41	REBRIȘOARA			34280
42	RODNA	2		34333
43	ROMULI	1		34360
44	RUNCU SALVEI			179944
45	SALVA	5	2	34397
46	SÂNGEORZ-BĂI			32599
47	SÂNMIIHAIU DE CÂMPIE	9	7	34477
48	ȘANȚ			34618
49	ȘIEU	9	3	34645
50	ȘIEU-MĂGHERUȘ	24	9	34690
51	ȘIEU-ODORHEI	22	10	34770
52	ȘIEUȚ	4	1	34850
53	SILIVAȘU DE CÂMPIE	3	3	34422
54	ȘINTEREAG	10	4	34903
55	SPERMEZEU	8	3	34547
56	TÂRLIȘUA			35152
57	TEACA	21	10	34985
58	TELCIU	1		35054
59	TIHA BÂRGĂULUI	2		35090
60	URIU	7	3	35269
61	URMENIȘ	5	3	35312
62	ZAGRA	9	2	35429

Sursa 1: Lista Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

Sursa 2: Repertoriul Arheologic Național, <https://ran.cimec.ro/>

Alte descoperiri importante incluse în RAN și în UNESCO din comuna Spermezeu sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabel 2.11 DESCOPERIRI INCLUSE ÎN RAN ȘI UNESCO DIN COMUNA SPERMEZEU

Cod RAN	Denumire	Categorie	Tip	Componente sit	Cronologie
34592.01	Castellum-ul de epocă romană de la Sita - Vârful Sitii. Fortificația se găsește la nord-est de sat, pe Dealul Păltinișului	locuire	așezare militară	Castellum	Epoca romană / secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.
34592.02	Turnul de epocă romană de la Sita - Casa Urișului. Turnul se află la 1,2 km nord-est de biserica satului Sita.	locuire	sistem defensiv	turn de supraveghere	Epoca romană / secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.
34556.03	Turnul de epocă romană de la Spermezeu - Sunătoare. Turnul roman se află la nord de localitatea Spermezeu, pe malul stâng al pâraului Ilișua.	locuire	sistem defensiv	turn de supraveghere	Epoca romană / secolele al II-lea - al III-lea p. Chr.

Obiective tip sit arheologic neclasate cu valoare peisajeră, urbanistică, arhitecturală, ambientală, istorică

Obiective tip sit arheologic neclasate cu valoare peisajeră, urbanistică, arhitecturală, ambientală, istorică reprezintă monumente propuse spre clasare în documentații de urbanism și planificarea teritoriului, dar care nu sunt încă clasate sau obiective care nu sunt clasate și nu sunt propuse să fie clasate, dar care au o anumită valoare arhitecturală, ambientală, estetică, etc ce ar presupune un anumit regim de protecție.

Tabel 2.12 LISTA OBIECTIVELOR TIP SIT ARHEOLOGIC NECLASATE CU VALOARE PEISAJERĂ, URBANISTICĂ, ARHITECTURALĂ, AMBIENTALĂ, ISTORICĂ

Nr. crt.	Denumire obiectiv	Amplasare (UAT)	Adresa	Categorie	Datare
----------	-------------------	-----------------	--------	-----------	--------

1.	Punctul „Podirei”,	Năsăud		așezare din epoca romană	antichitate
2.	Punctul „Prisaca”,	Năsăud		fortificație preistorică	preistorie
3.	Situl arheologic de la Săsarm	Chiuza	sat Săsarm	exploatare de sare	epoca bronzului
4.	Situl arheologic Fântânele	Matei	sat Fântânele	necropolă celtică	perioada La Tène,
5.	Situl arheologic de la Caila	Șintereag	sat Caila	exploatare de sare	

Sursa: adresă nr. 19.813 din 01.07.2025 DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU CULTURĂ BISTRIȚA-NĂSĂUD privind informații pentru elaborarea PATJ Bistrița-Năsăud.

Conform datelor din Tabelul 2.3.2.37, se remarcă o frecvență mai ridicată a siturilor de tip exploatare de sare și necropole, comparativ cu prezența mai redusă a așezărilor sau fortificațiilor. În ansamblu, predomină obiectivele cu o vechime apropiată, aparținând unor etape istorice timpurii, ceea ce sugerează o concentrare a valorii arheologice în repere ce reflectă continuitatea locuirii și exploatării resurselor locale.

Tabel 2.13 DISTRIBUȚIA PE UAT-URI A OBIECTIVELOR TIP SIT ARHEOLOGIC NECLASATE CU VALOARE ISTORICĂ

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Grupa val.	Zone de protecție	Factori de risc și degradare
1.	Năsăud	2	Cercetare și analiză în vederea clasării	Este necesară analiza în vederea clasării	Antropici Naturali
2.	Chiuza	1	Cercetare și analiză în vederea clasării	Este necesară analiza în vederea clasării	Antropici Naturali
2.	Matei	1	Cercetare și analiză în vederea clasării	Este necesară analiza în vederea clasării	Antropici Naturali
3.	Șintereag	1	Cercetare și analiză în vederea clasării	Este necesară analiza în vederea clasării	Antropici Naturali

Sursa: adresă nr. 19.813 din 01.07.2025 DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU CULTURĂ BISTRIȚA-NĂSĂUD privind informații pentru elaborarea PATJ Bistrița-Năsăud.

Distribuția teritorială a obiectivelor tip sit arheologic neclasate, prezentate în Tabelul 2.43 din PATJ Bistrița-Năsăud, scoate în evidență un aspect definitoriu: majoritatea UAT-urilor din județ nu au raportat asemenea repere, ceea ce reflectă fie o lipsă a documentării sistematice, fie o subevaluare a resurselor arheologice cu valoare locală. Municipiile Bistrița, Năsăud și Beclean, precum și orașul Sângeorz-Băi, figurează cu valori nule în acest tabel, ceea ce contrastează cu importanța lor istorică și cu densitatea descoperirilor clasate. Situația se repetă și în cazul comunelor Budacu de Jos, Cetate, Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Coșbuc sau Dumitra, unde patrimoniul arheologic potențial rămâne în afara cadrului oficial de protecție.

Din punct de vedere al teritoriului rural, lipsa evidențierii unor situri arheologice neclasate nu trebuie interpretată ca absență a acestora, ci mai degrabă ca rezultat al unor cercetări arheologice fragmentare ori insuficient integrate în planurile urbanistice. Contextul geografic al județului, caracterizat prin prezența unor culoare istorice majore - valea Someșului, valea Șieului, bazinul Ilișua sau zona Bârgăului - sugerează un potențial arheologic mult mai ridicat decât cel reflectat în datele tabelului. Astfel, distribuția aparent redusă a acestor obiective ridică problema necesității unor campanii de cercetare extinsă, menite să completeze imaginea patrimoniului și să identifice repere cu rol peisajer și documentar.

Analiza teritorială relevă, așadar, o polarizare între patrimoniul clasat, bine documentat în special pentru siturile de epocă romană sau medievală, și patrimoniul neclasat, insuficient conturat la nivel statistic. Această realitate indică nu doar lacune în procesul de inventariere, ci și oportunități pentru viitoare programe de cercetare și valorizare. Integrarea siturilor neclasate în strategiile de planificare teritorială și în reglementările urbanistice poate contribui la consolidarea identității culturale a comunităților locale, precum și la completarea peisajului istoric județean. În acest sens, distribuția teritorială a obiectivelor din Tabelul 2.43 devine mai degrabă un indicator al priorităților de cercetare și protecție decât o imagine fidelă a realității arheologice din județ.

2.3.3 Monumente de for public

Conform Legii nr. 160/2006, *“monumentele de for public sunt bunuri imobile, lucrări de artă plastică, artă monumentală, construcții sau amenajări neutilitare, având caracter decorativ, comemorativ și de semnal, amplasate în spații publice, într-o zonă de protecție, pe terenuri aflate în domeniul public sau privat al statului ori al unităților administrativ-*

teritoriale".³³ Conform LMI 2015, monumentele de for public înscrise în județul Bistrița-Năsăud sunt:

- Bustul lui Liviu Rebreanu din mun. Bistrița, autor Romulus Ladea (BN-III-m-A-01733)
- Bustul lui Vasile Nașcu din Feldru, autor Corneliu Medrea (BN-III-m-B-01735)
- Bustul lui George Coșbuc din Năsăud, autor Corneliu Medrea (BN-III-m-B-01736)
- Bustul lui Liviu Rebreanu din Năsăud (BN-III-m-A-01746)
- Bustul lui Vasile Nașcu din Năsăud (BN-III-m-A-01737)
- Bustul lui Ion Pop Reteganu din sat Reteag, comuna Petru Rareș (BN-III-m-B-01739)
- Bustul lui Liviu Rebreanu din Târlișua (BN-III-m-A-01741)
- Statuia lui George Coșbuc din mun. Bistrița, autor Gavril Covalschi (BN-III-m-B-01731)
- Statuia lui Andrei Mureșeanu din mun. Bistrița (BN-III-m-A-01732)
- Relief de bronz închinat lui Iacob și Ioachim Mureșan, sat Rebrîșoara, comuna Rebrîșoara (BN-III-m-A-01738)
- Monumentul "Apărătorii Păcii", autor Dorio Lazăr, sat Budești, comuna Budești (BN-III-m-B-01734)

Categoria de importanță locală (Grupa valorică B)

Tabel 2.14 MONUMENTE DE FOR PUBLIC DE IMPORTANȚĂ LOCALĂ. DISTRIBUȚIA PE UAT

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Grupa valorică	Zone de protecție	Vechime, suprafață, stare	Factori de risc și degradare	Acțiuni de protecție, cercetare, monitorizare/restaurare
1.	Mun. Bistrița	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument/an samblu	Conf. fișe analitice de inventariere; LMI 2015	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Legea nr. 120/2006, Conf. RLU PUG Mun. Bistrița 2013
2.	Năsăud	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Conf. fișe analitice de inventariere; LMI 2015	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Legea nr. 120/2006, RLU PUG 2006
3.	Budești	1	B	Regim juridic de protecție	Conf. fișe analitice de	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001,

³³ <https://lege5.ro/gratuit/ha2timzr/legea-monumentelor-de-for-public-nr-120-2006>

				specific monumente istorice cat. monument	inventariere; LMI 2015		Legea nr. 120/2006, RLU PUG 2002
4.	Feldru	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Conf. fișe analitice de inventariere; LMI 2015	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Legea nr. 120/2006, RLU PUG 2023
5.	Petru Rareș	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Conf. fișe analitice de inventariere; LMI 2015	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Legea nr. 120/2006,

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

Categoria de importanță națională (Grupa valorică A)

Tabel 2.15 MONUMENTE DE FOR PUBLIC DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ. DISTRIBUȚIA PE UAT

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Grupa valorică	Zone de protecție	Vechime, suprafață, stare	Factori de risc și degradare	Acțiuni de protecție, cercetare, monitorizare/ restaurare
1.	Mun. Bistrița	2	A	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument/ansamblu	Conf. fișe analitice de inventariere; LMI 2015	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Legea nr. 120/2006, Conf. RLU PUG Mun. Bistrița 2013
2.	Năsăud	2	A	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Conf. fișe analitice de inventariere; LMI 2015	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Legea nr. 120/2006, RLU PUG 2006
3.	Rebrișoara	1	A	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Conf. fișe analitice de inventariere; LMI 2015	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2020
4.	Târlișua	1	A	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Conf. fișe analitice de inventariere; LMI 2015	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

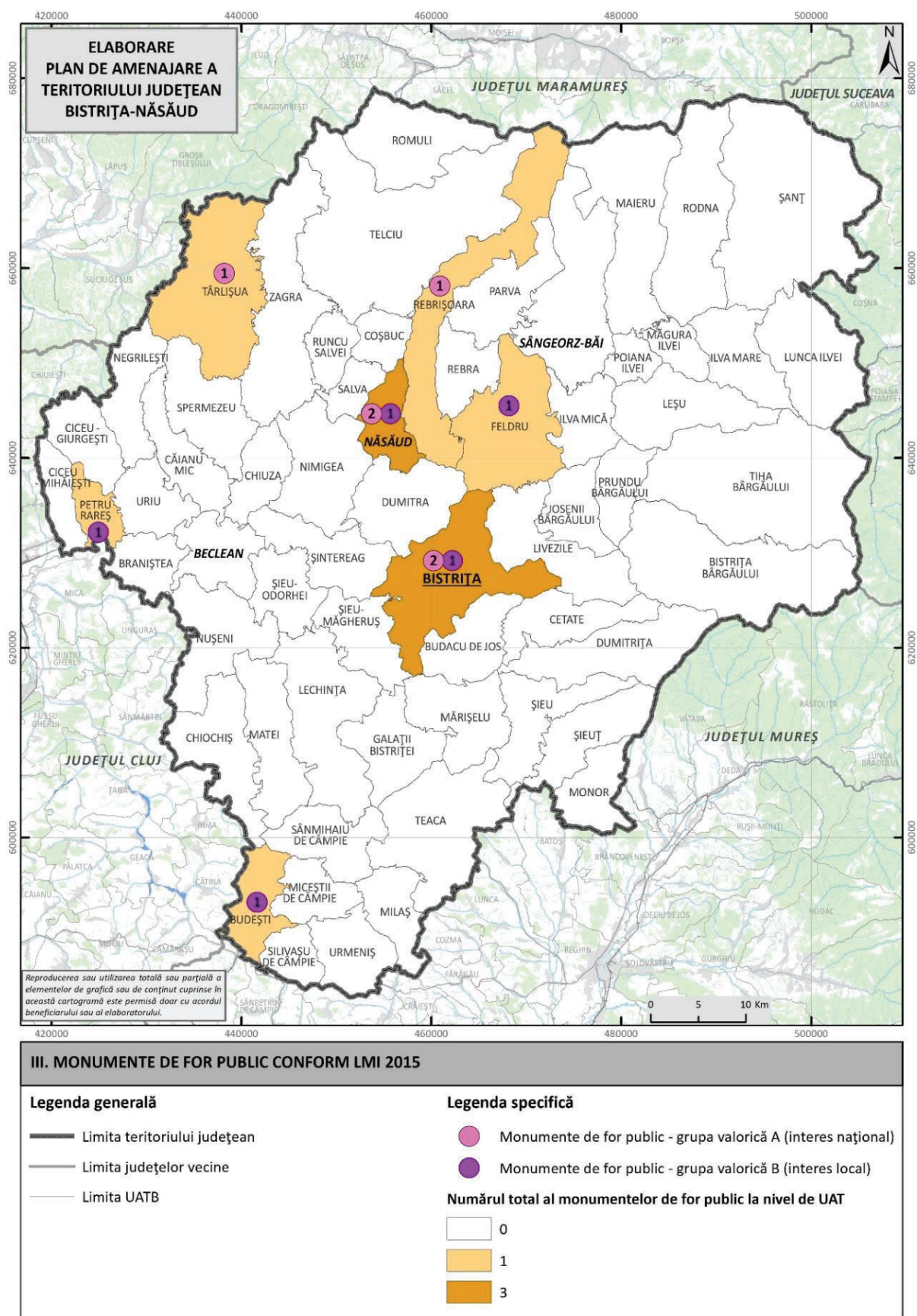

Fig. 2.99 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE DE FOR PUBLIC, GRUPELE VALORICE A ȘI B, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA-NĂȘĂUD

Obiective de for public neclasate cu valoare peisageră, urbanistică, arhitecturală, istorică

Obiective de for public neclasate cu valoare peisageră, urbanistică, arhitecturală, istorică, reprezintă monumente propuse spre clasare în documentații de urbanism dar care nu sunt încă clasate / nu sunt propuse să fie clasate, dar care au o anumită valoare arhitecturală, estetică, etc. ce ar presupune un anumit regim de protecție.

Se menționează faptul că pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud a fost identificat conform adresei nr.19.813 din 01.07.2025 DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU CULTURĂ BISTRIȚA-NĂSĂUD privind informații pentru elaborarea PATJ Bistrița-Năsăud 1 singur monument de for public: Bustul lui Grigore Moisil pe teritoriul UAT Năsăud, loc. Năsăud.

2.3.4 Monumente memoriale și funerare (IV)

Monumentele memoriale și funerare(IV) sunt acele obiective de patrimoniu care reprezintă monumente comemorative ridicate în memoria unui eveniment și/sau în onoarea uneia sau mai multor persoane decedate. Acestea pot fi atât individuale cât și colective și se regăsesc în diverse forme și contexte, precum:

- **Morminte individuale sau colective** - amplasate în cimitire, necropole sau locuri izolate, marcate prin cruce, lespede, stâlp funerar, stele funerare sau alte structuri specifice.
- **Monumente comemorative** - case memoriale, mausolee, tumuli, cripte sau alte construcții realizate pentru comemorarea unei persoane sau a unui grup de persoane.
- **Piese funerare sculptate sau inscripționate** - pietre tombale, plăci comemorative, epitafuri sau alte elemente de piatră, metal sau lemn cu valoare istorică, artistică sau memorială.

În LMI 2015, **monumentele funerare** sunt clasificate după **valoarea lor istorică, artistică sau culturală**, și pot fi încadrate în:

- **Grupa valorică A** - monumente de importanță națională sau internațională.
- **Grupa valorică B** - monumente de importanță locală.

Monumentele memoriale și funerare clasate din județul Bistrița-Năsăud sunt următoarele:

- Piatra tombală a lui Johann Hügel din mun. Bistrița, cimitirul evanghelic din str. Bălan Grigore 2 (BN-IV-m-B-01742)
- Mormântul lui Ion Pop Reteganul, sat Reteag, comuna Petru Rareș (BN-IV-m-B-01749)
- Muzeul memorial „George Coșbuc”, sat Coșbuc, comuna Coșbuc (BN-IV-m-A-01743)
- Muzeul memorial „Liviu Rebreanu”, localitate componentă Liviu Rebreanu, oraș Năsăud (BN-IV-m-B-01747)
- „Casa săsească” Livezile, sat Livezile; comuna Livezile (BN-IV-m-A-01745)
- Muzeul memorial „Ion Pop Reteganul”, sat Reteag; comuna Petru Rareș (BN-IV-m-B-01750)
- Biserica „Nașterea Fecioarei Maria”, sat Spermezeu, comuna Spermezeu (BN-II-m-A-01704)

Categoria de importanță locală (grupa valorică B)

Tabel 2.16 MONUMENTE MEMORIALE ȘI FUNERARE DE INTERES LOCAL (IV)

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Categoria valorică	Zone de protecție	Factori de risc și degradare	Acțiuni de protecție, cercetare, monitorizare/ restaurare
1.	Mun. Bistrița	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument/ansamblu	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Conf. RLU PUG Mun. Bistrița 2013
2.	Năsăud	1	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2006
3.	Petru Rareș	2	B	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, Legea nr. 120/2006,

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

Categoria de importanță națională (grupa valorică A)

Tabel 2.17 MONUMENTE MEMORIALE ȘI FUNERARE INTERES NAȚIONAL (IV)

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Grupa valorică	Zone de protecție	Factori de risc și degradare	Acțiuni de protecție, cercetare, monitorizare/ restaurare
1.	Coșbuc	1	A	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001
2.	Livezile	1	A	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2001
3.	Spermezeu	1	A	Regim juridic de protecție specific monumente istorice cat. monument	Antropici Naturali	Conf. Legea nr.422/2001, RLU PUG 2019 (actualizat)

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

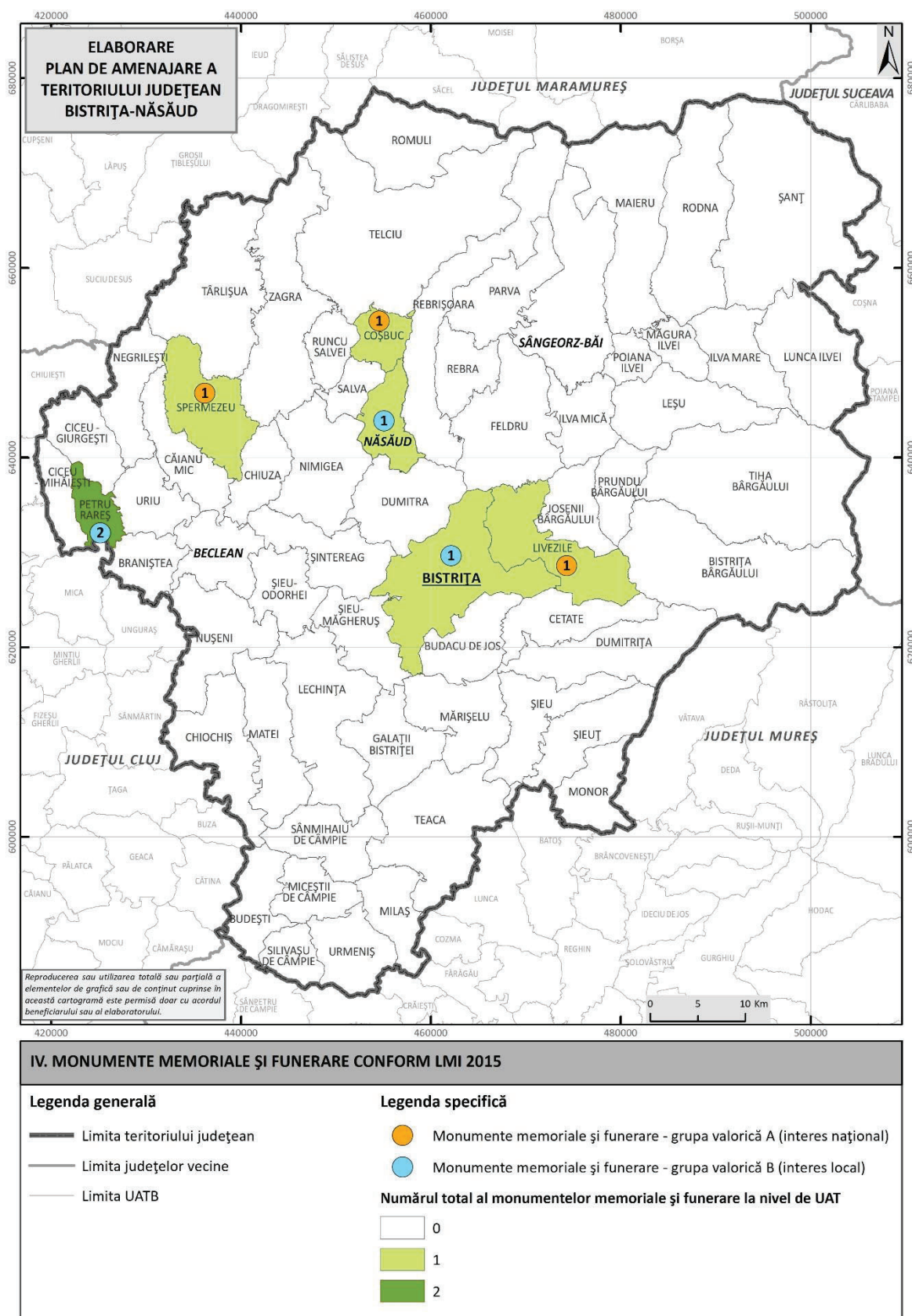

Fig. 2.100 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTE FUNERARE CU GRUPELE VALORICE A SAU B, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA-NĂȘĂUD

Obiective memoriale și funerare neclasate cu valoare arhitecturală, istorică

Obiective memoriale și funerare neclasate cu valoare peisajeră, urbanistică, arhitecturală, ambientală, istorică reprezintă monumente propuse spre clasare în documentații de urbanism dar care nu sunt încă clasate / nu sunt propuse să fie clasate, dar care au o anumită valoare arhitecturală, ambientală, estetică, etc ce ar presupune un anumit regim de protecție.

Tabel 2.18 LISTA OBIECTIVELOR MEMORIALE ȘI FUNERARE NECLASATE CU VALOARE ARHITECTURALĂ, ISTORICĂ

Nr. crt.	Denumire obiectiv	Amplasare (UAT)	Adresa	Categorie	Datare
1.	Cripta din Cimitirul romano-catolic din Năsăud ce păstrează mormintele unor comandanți ai Regimentului	Năsăud	Cimitirul romano-catolic din Năsăud	Monumente funerare	sec. XIX-XX
2.	Morminte ale unor personalități din secolele XIX-XX	Năsăud	Cimitirul romano-catolic din Năsăud (cripta familiei Marțian)	Monumente funerare	sec. XIX-XX
3.	Crucea ce marchează moartea lui Vasile Nașcu	Năsăud	Cimitirul Comoara din Năsăud	Monumente funerare	sec. XX

Sursa: adresă nr. 19.813 din 01.07.2025 DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU CULTURĂ BISTRIȚA-NĂSĂUD privind informații pentru elaborarea PATJ Bistrița-Năsăud.

Tabelul următor evidențiază o serie de obiective memoriale și funerare neclasate, a căror valoare derivă atât din semnificația istorică, cât și din rolul lor în configurarea peisajului cultural local. Din punct de vedere al categoriei, putem observa că lista cuprinde exclusiv monumente ale eroilor sau a unor personalități. În ceea ce privește datarea toate obiectivele provin din perioada secolelor XIX–XX.

Tabel 2.19 DISTRIBUȚIA PE UAT-URI A OBIECTIVELOR MEMORIALE ȘI FUNERARE NECLASATE CU VALOARE PEISAJERĂ, URBANISTICĂ, ARHITECTURALĂ, AMBIENTALĂ, ISTORICĂ

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Grupa val.	Zone de protecție	Vechime, suprafață, stare	Factori de risc și degradare	Acțiuni de protecție, cercetare, monitorizare/ restaurare
1.	Năsăud	3	Nu este cazul	Este necesară analiza în vederea clasării	Nu este cazul	Antropici Naturali	Nu este cazul

Sursa: adresă nr. 19.813 din 01.07.2025 DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU CULTURĂ BISTRIȚA-NĂSĂUD privind informații pentru elaborarea PATJ Bistrița-Năsăud.

Toate obiectivele memoriale și funerare identificate se află în arealul UAT Năsăud, fiind localizate în localitatea Năsăud.

2.3.5 Zone Construite Protejate

Conform Art. 3 din „Metodologia și conținut cadru de elaborare a documentațiilor de urbanism pentru Zone construite protejate” și Art. 5 alin. (3) din Planul de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate - Legea 5/2000, documentațiile de urbanism și regulamentele aferente se întocmesc cu scopul instituirii zonelor protejate, cuprinzând măsuri necesare de protecție și conservare a valorilor de patrimoniu cultural național. Elaborarea Planurilor Urbanistice Generale include studii de fundamentare și stabilirea măsurilor de protecție a obiectivelor cu valoare culturală acolo unde acestea sunt identificate pentru fiecare UAT în parte. Analiza prezentului studiu a fost întocmită în funcție de documentațiile puse la dispoziție de Autoritățile Publice Locale. Pentru toate UAT-urile, Zonele Construite Protejate sunt și vor fi identificate și reglementate prin PUG și PUZCP, în conformitate cu Ordinul MLPTL nr. 562/2003.

Astfel, situația delimitării Zonelor Construite Protejate din localitățile urbane din județul Bistrița Năsăud este după cum urmează:

Municipiul Bistrița

- Zona centrală cuprinde între subzone: CP – subzona centrală aflată în interiorul zonei de protecție a patrimoniului construit al municipiului Bistrița conform PUZCP. Se menționează că, întrucât municipiul Bistrița beneficiază de un Plan Urbanistic Zonal al Zonei Construite Protejate a Municipiului Bistrița (PUZCP), și se va aplica Regulamentul Local de Urbanism aferent PUZCP.
- Zonele Construite Protejate sunt și vor fi identificate și reglementate prin PUG și PUZCP, în conformitate cu Ordinul MLPTL nr. 562/2003.

Orașul Beclean

- PUG nu definește Zone Construite Protejate, însă menționează monumente și situri arheologice, monumente și ansambluri de arhitectură deja clasate la momentul elaborării PUG (1999-2000) , precum și alte obiective propuse spre clasare. Totuși, nu sunt definite Zone Construite Protejate în conformitate cu cele specificate prin Ordinul MLPTL nr. 562/2003.
- Zonele Construite Protejate sunt și vor fi identificate și reglementate prin PUG și PUZCP, în conformitate cu Ordinul MLPTL nr. 562/2003.

Orașul Năsăud

- Se menționează faptul că ”Zona centrală va face obiectul unui P.U.Z. care sa cuprinda intreaga zona centrala protejata, avizat de Comisia Monumentelor istorice, fiind exclusa acordarea autorizatiei de construire numai pe baza unor Planuri Urbanistice necorelate”;
- Zonele Construite Protejate sunt identificate și reglementate prin PUG și PUZCP, în conformitate cu Ordinul MLPTL nr. 562/2003.

Orașul Sângeorz-Băi

- Zonele Construite Protejate vor fi identificate și reglementate prin PUG și PUZCP, în conformitate cu Ordinul MLPTL nr. 562/2003.

Zonele Construite Protejate din localitățile rurale au fost evaluate în limita informațiilor existente, însă datorită abordării și conținutului distinct al structurii documentațiilor PUG, se impune:

- Aplicarea prevederilor din documentațiile de urbanism, dacă acestea respectă prevederile din Ordinul MLPTL nr. 562/2003;

- Identificarea și reglementarea prin PUG actualizate și PUZCP, în conformitate cu Ordinul MLPTL nr. 562/2003.

Este necesară mențiunea / observația că pentru unele localități, documentațiile de Plan Urbanistic General au fost întocmite cu mult timp în urmă, așadar necesită actualizare în vederea corelării cu actualizările legislative de pe parcurs.

2.3.6 Unități administrativ - teritoriale cu mare concentrare de obiective ale patrimoniului construit cu valoare de interes național/internațional

În conformitate cu Legea 5/6 martie 2000 privind aprobarea PATN - Secțiunea III -Zone Construite protejate -Anexa III, la **Capitolul II - Unități Administrativ Teritoriale cu concentrație foarte mare a valorilor culturale de interes național**, județul Bistrița Năsăud are înscrise:

- **2 UAT-uri urbane:** municipiul Bistrița, orașul Beclean
- **9 UAT-uri rurale:** comunele Budacu de Jos, Cetate, Dumitra, Galații Bistriței, Livezile, Mărișelu, Milaș, Șieu-Măgheruș, Șieu-Odorhei, Teaca.

De asemenea, în conformitate cu lista siturilor UNESCO, județul Bistrița Năsăud are 16 UAT-uri rurale care cuprind situri UNESCO, și anume: comunele Salva, Zagra, Spermezeu, Căianu Mic, Uriu, Negrilești, Ciceu Giurgești, Ciceu Mihăiești, Șintereag, Șieu-Măgheruș, Mărișelu, Budacu de Jos, Cetate, Livezile, Șieut, Monor. Dintre acestea menționăm că unitățile cu concentrarea cea mai mare de situri UNESCO Frontierele Imperiului Roman - Dacia sunt: UAT Ciceu-Mihăiești (8 obiective), UAT Spermezeu (7 Obiective), UAT Zagra (6 obiective), UAT Negrilești (5 obiective).

Trebuie menționat că Bistrița Năsăud este al doilea județ din țară ca importanță din perspectiva numărului de obiective arheologice UNESCO FRE-Dacia.

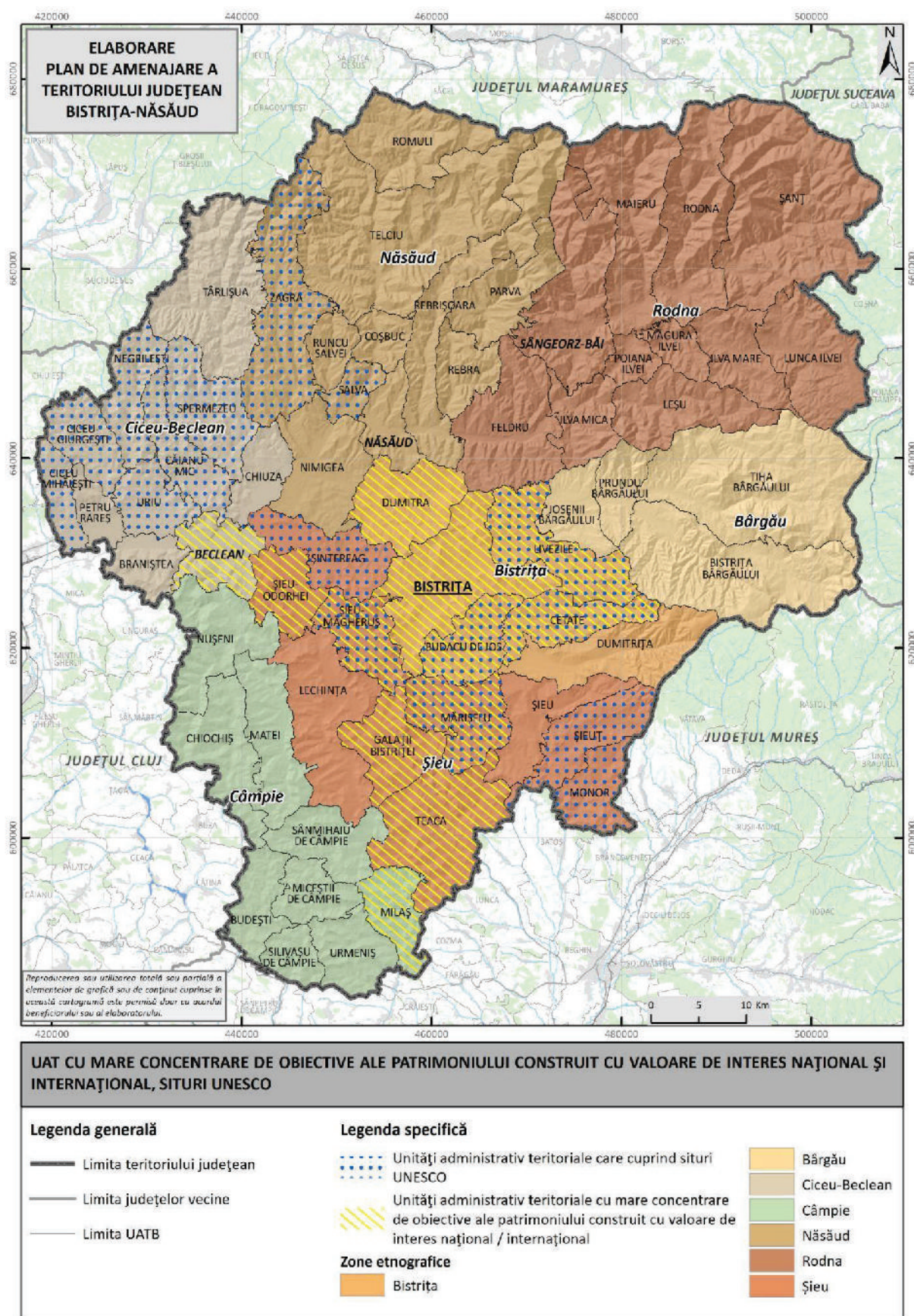

Fig. 2.101 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND UAT CU CONCENTRARE DE OBIECTIVE ALE PATRIMONIULUI CONSTRUIT, CU VALOARE DE INTERES NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL - SITURI UNESCO

Analizând distribuția unităților administrativ-teritoriale (UAT) cu concentrare foarte mare a valorilor culturale de interes național în județul Bistrița-Năsăud, se remarcă următoarea structură pe zone etnografice:

Zona etnografică Bistrița: include în total **5 UAT-uri vizate**, dintre care:

- 2 UAT-uri strict cu concentrare foarte mare a valorilor culturale de interes național
- 3 UAT-uri cu concentrare foarte mare a valorilor culturale de interes național cuprind și situri UNESCO

Zona etnografică Șieu: include în total **9 UAT-uri vizate**, dintre care:

- 3 UAT-uri strict cu concentrare foarte mare a valorilor culturale de interes național
- 3 UAT-uri care cuprind strict situri UNESCO
- 3 UAT-uri cu concentrare foarte mare a valorilor culturale de interes național și cuprind situri UNESCO

Zona etnografică Ciceu-Beclean: include 6 UAT-uri care cuprind situri UNESCO

Zona etnografică Câmpie: include 1 UAT cu concentrare foarte mare a valorilor culturale de interes național

Zona etnografică Năsăud: include 2 UAT-uri care cuprind situri UNESCO

Ultimele 2 zone etnografice, nu includ nici un fel de UAT-uri cu concentrare foarte mare a valorilor culturale , înscrise în documentele actuale , dar pentru documentațiile de urbanism viitoare , este necesară o analiză amănunțită a teritoriului acestora . în vederea determinării valorilor existente în teritoriu.

Zona etnografică Bârgău: nu include niciun UAT vizat

Zona etnografică Rodna: nu include niciun UAT vizat

Această structură evidențiază faptul că **zonele Bistrița, Șieu și Ciceu-Beclean** concentrează majoritatea unităților cu valori culturale și istorice de importanță națională și internațională, subliniind rolul lor strategic în protecția și conservarea patrimoniului construit și a siturilor UNESCO din județ.

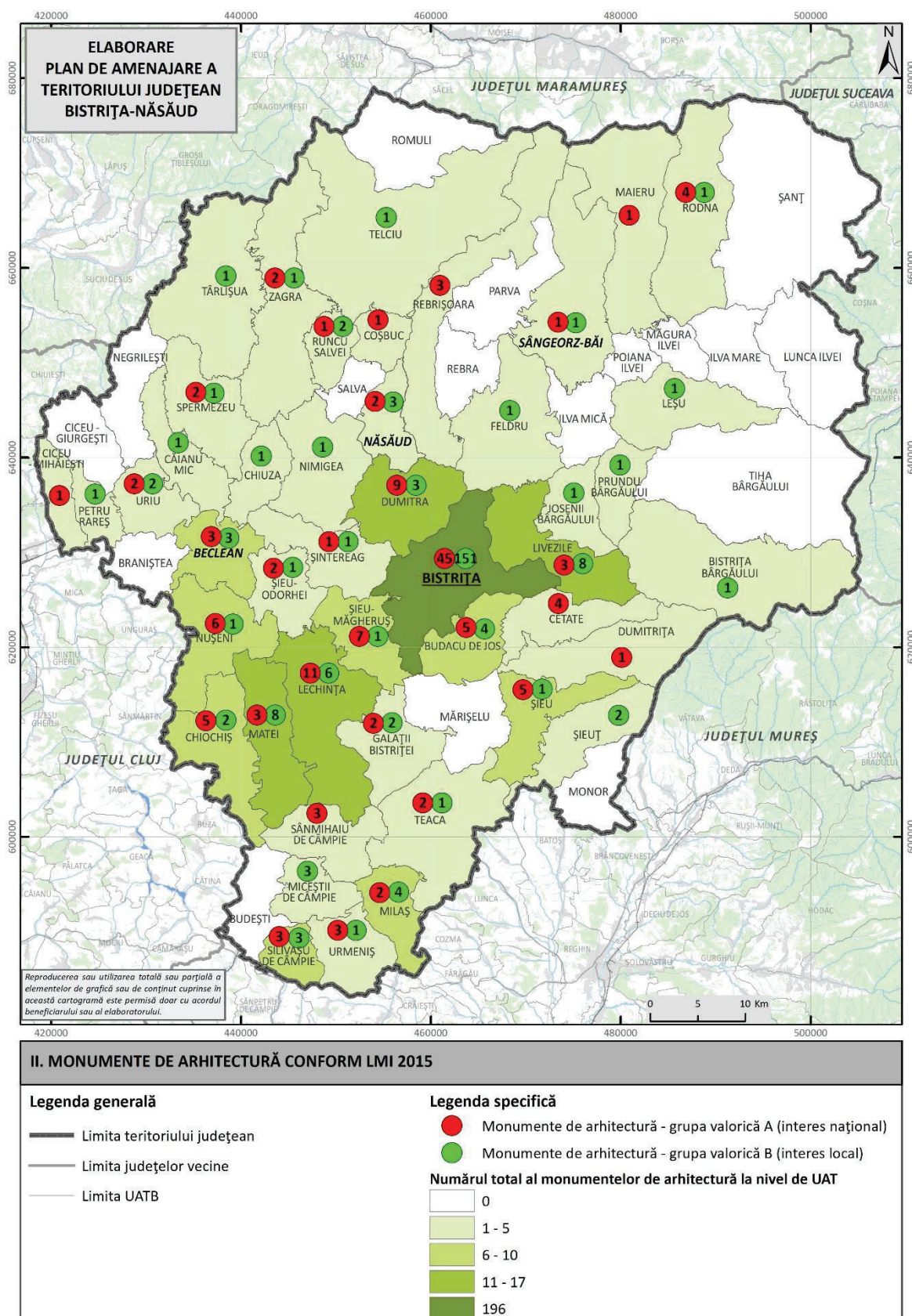

Fig. 2.102 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND NUMĂRUL DE MONUMENTE DE ARHITECTURĂ CONFORM LMI 2015

Din punct de vedere al concentrării obiectivelor de **patrimoniu construit cu valoare de interes local și național/internațional** (conform LMI 2015), județul Bistrița-Năsăud prezintă următoarele situații în cadrul UAT-urilor:

Municipiul Bistrița: include un total de 195 de monumente de arhitectură (II) dintre care:

- 47 sunt de grupa valorică A (interes național)
- 148 de grupa valorică B (interes local)

Comuna Lechința: include 17 monumente de arhitectură, dintre care:

- 11 de grupa valorică A
- 6 de grupa valorică B

Comuna Dumitra: include 12 monumente de arhitectură, dintre care:

- 9 de grupa valorică A
- 3 de grupa valorică B

Comuna Matei: include 11 monumente de arhitectură, dintre care:

- 3 de grupa valorică A
- 8 de grupa valorică B

Comuna Livezile: include 11 monumente de arhitectură, dintre care

- 3 de grupa valorică A
- 8 de grupa valorică B

Din punct de vedere al concentrării obiectivelor de patrimoniu construit cu valoare strict de interes național/internațional, se disting următoarele UAT-uri:

- **Bistrița:** 47 monumente de arhitectură grupa valorică A
- **Lechința:** 11 monumente de arhitectură grupa valorică A
- **Dumitra:** 9 monumente de arhitectură grupa valorică A
- **Șieu-Măgheruș:** 7 monumente de arhitectură grupa valorică A
- **Nușeni:** 6 monumente de arhitectură grupa valorică A
- **Șieu:** 5 monumente de arhitectură grupa valorică A
- **Budacu de Jos:** 5 monumente de arhitectură grupa valorică A

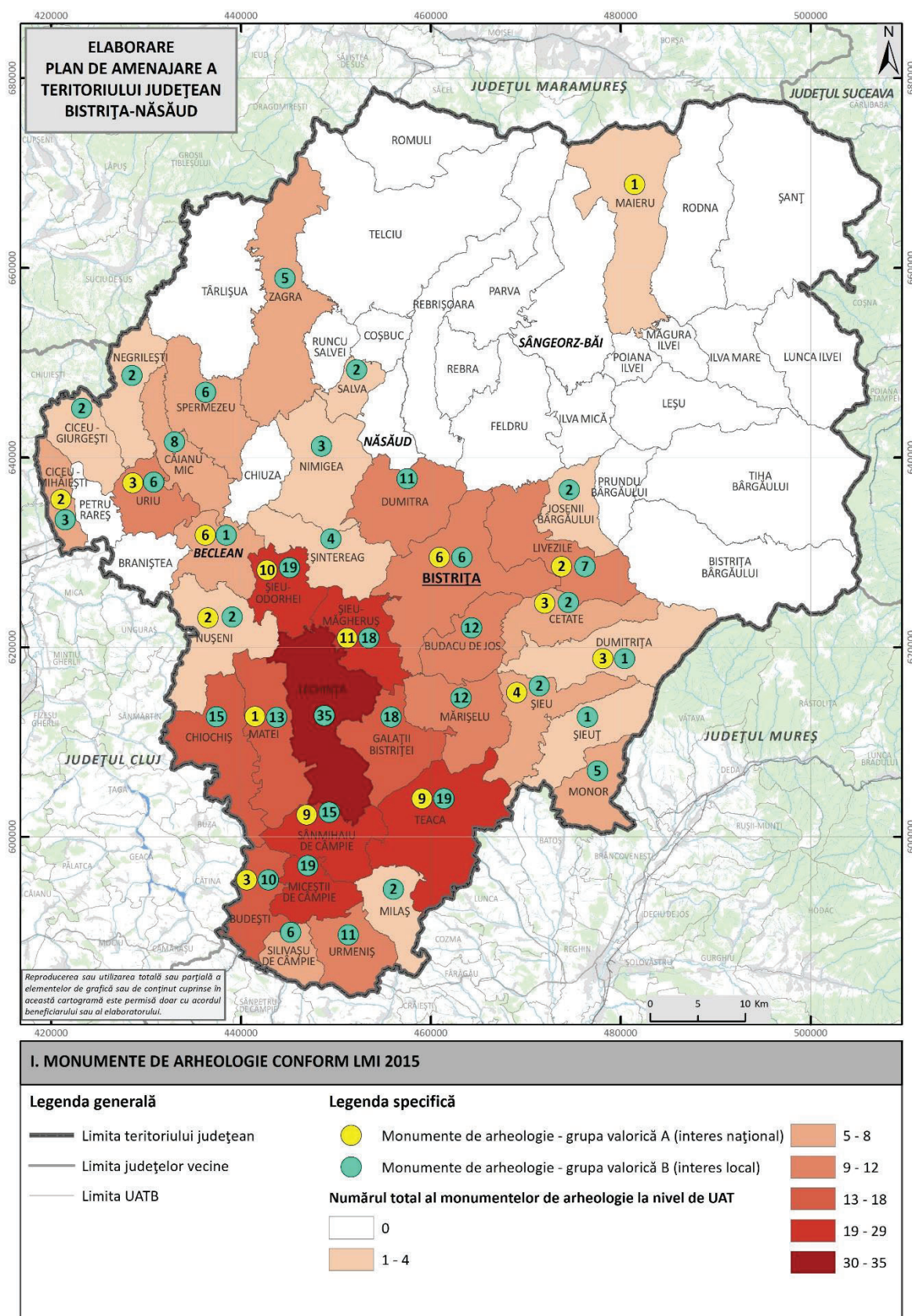

Fig. 2.103 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND NUMĂRUL DE MONUMENTE DE ARHEOLOGIE CONFORM LMI 2015

Din punct de vedere al concentrării obiectivelor de patrimoniu arheologic cu valoare de interes local și național/internațional, conform LMI 2015, județul Bistrița-Năsăud prezintă situații variate în funcție de UAT-uri.

- **Lechința** se remarcă printr-un număr total de 35 de monumente de arheologie, toate fiind de grupa valorică B, de interes local.
- **Șieu-Odorhei** include 29 de monumente de arheologie, dintre care 10 sunt de grupa valorică A, cu interes național, și 19 de grupa valorică B, cu interes local.
- **Șieu-Măgheruș** include 29 de monumente de arheologie, dintre care 11 sunt de grupa valorică A și 18 de grupa valorică B.
- **Teaca** cuprinde 28 de monumente de arheologie, dintre care 9 sunt de grupa valorică A și 19 de grupa valorică B.
- **Sânmihaiu de Câmpie** include 24 de monumente de arheologie, dintre care 9 sunt de grupa valorică A și 15 de grupa valorică B.
- **Miceștii de Câmpie** se diferențiază prin 19 monumente de arheologie, toate fiind de grupa valorică B, cu interes local.

Din perspectiva obiectivelor de patrimoniu arheologic cu valoare strict de interes național/internațional, se remarcă următoarele UAT-uri:

- **Ciceu-Giurgești:** 8 obiective de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Spermezeu:** 7 obiective de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Zagra:** 6 obiective de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Negrilești:** 5 obiective de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Căianu Mic:** 4 obiective de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Salva:** 3 obiective de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Budacu de Jos:** 3 obiective de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Uriu:** 2 obiective de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Șintereag:** 1 obiectiv de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Livezile:** 1 obiectiv de arheologie inclus în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Cetate:** 1 obiectiv de arheologie inclus în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Mărișelu:** 1 obiectiv de arheologie inclus în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Șieuț:** 1 obiectiv de arheologie inclus în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO

- **Monor:** 1 obiectiv de arheologie inclus în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO
- **Șieu-Măgheruș:** 2 obiective de arheologie incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și 11 monumente de arheologie grupa valorică A
- **Șieu-Odorhei:** 10 monumente de arheologie grupa valorică A
- **Teaca:** 9 monumente de arheologie grupa valorică A
- **Sânmihaiu de Câmpie:** 9 monumente de arheologie grupa valorică A
- **Bistrița:** 6 monumente de arheologie grupa valorică A
- **Beclean:** 6 monumente de arheologie grupa valorică A

Această structură evidențiază atât UAT-urile cu patrimoniu arheologic de interes local, cât și pe cele cu relevanță națională și internațională, oferind o imagine clară asupra distribuției monumentelor de arheologie în unitățile administrativ-teritoriale cu o concentrare mare de obiective de patrimoniu arheologic în județul Bistrița-Năsăud.

Tabel 2.50 UNITĂȚI ADMINISTRATIV-TERITORIALE CU CONCENTRARE FOARTE MARE A PATRIMONIULUI CONSTRUIT CU VALOARE CULTURALĂ DE INTERES NAȚIONAL CONFORM PATN SECȚIUNEA III

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Nr. obiective de arhitectură grupa valorică A	Nr. obiective de arheologie de grupa valorică A	Nr. obiective LPM UNESCO	Punctaj	UAT cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit conform PATN secțiunea III
1.	Mun. Bistrița	45	6	Nu e cazul	51	da
2.	Beclean	3	6	Nu e cazul	9	da
3.	Budacu de Jos	5	Nu e cazul	7	12	da
4.	Cetate	4	3	1	8	da
5.	Dumitra	9	3	Nu e cazul	12	da
6.	Galații Bistriței	2	Nu e cazul	Nu e cazul	2	da
7.	Livezile	3	2	1	6	da
8.	Mărișelu	Nu e cazul	Nu e cazul	1	1	da
9.	Milaș	2	Nu e cazul	Nu e cazul	2	da
10.	Șieu-Măgheruș	7	11	2	20	da

11.	Șieu-Odorhei	2	10	Nu e cazul	12	da
12.	Teaca	2	9	Nu e cazul	11	da

Sursa: LMI 2015, RAN și LMP UNESCO

Alături de informațiile preluate din PATN Secțiunea III – Zone Protejate, sunt relevante și datele din PATN Secțiunea VIII - Zone cu resurse turistice. În cadrul Anexei I sunt prezentate unitățile administrativ-teritoriale cu resurse naturale și antropice mari și foarte mari. În această clasificare, o unitate administrativ-teritorială cu resurse naturale și antropice foarte mari este definită ca UAT care a obținut peste 25,00 de puncte din maximum de 50 atribuite resurselor turistice, conform metodologiei de calcul. În mod similar, UAT-urile cu resurse naturale și antropice mari sunt cele care au obținut între 14,00 și 24,99 puncte.

Punctajul a fost stabilit prin evaluarea a două tipuri de resurse:

- **Resurse naturale:** elemente geomorfologice, climă, floră și faună, peisaje, zăcămintele de substanțe minerale și alți factori.
- **Resurse antropice:** monumente arheologice, situri arheologice, monumente și ansambluri arhitecturale, rezervații, monumente memoriale, monumente tehnice și de artă, muzee, elemente de folclor și artă populară.

În județul Bistrița-Năsăud, un total de 10 UAT-uri se încadrează în categoria celor cu resurse naturale și antropice foarte mari, dintre care trei sunt urbane – municipiul Bistrița, orașul Năsăud și orașul Sângeorz-Băi – și șapte sunt rurale: Livezile, Lechința, Maieru, Prundu Bârgăului, Rodna, Șanț și Târlîșua. Aceste UAT-uri se împart în trei categorii:

- **UAT-uri cu resurse naturale foarte mari:** Sângeorz-Băi, Maieru, Șanț
- **UAT-uri cu resurse antropice foarte mari:** Bistrița, Năsăud, Livezile, Lechința, Târlîșua
- **UAT-uri cu resurse naturale și antropice foarte mari:** Prundu Bârgăului, Rodna

În ceea ce privește UAT-urile cu resurse naturale și antropice mari, acestea sunt mai numeroase, totalizând 31. Dintre acestea, un accent deosebit se pune pe cele care cuprind ambele tipuri de resurse. Astfel, 11 UAT-uri au resurse naturale și antropice mari: orașul

Beclean și comunele Cetate, Ciceu-Mihești, Coșbuc, Dumitra, Galații Bistriței, Salva, Spermezeu, Șieu-Odorhei, Teaca și Uriu.

Comparând UAT-urile cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit, conform PATN Secțiunea III, cu UAT-urile cu resurse naturale și antropice mari și foarte mari, se identifică un grup de 8 UAT-uri cu potențial excepțional, încadrate în categoria de importanță I. Acestea includ atât UAT-uri cu patrimoniu construit valoros, cât și resurse naturale și antropice foarte relevante. Categoria de importanță a fost stabilită pe baza încadrării în una sau mai multe dintre aceste criterii, fiind UAT-urile cu cea mai mare relevanță.

Clasificarea finală a UAT-urilor pe categorii de importanță este următoarea:

- **Categoria I** (potențial excepțional): municipiul Bistrița, orașul Beclean, comunele Cetate, Dumitra, Galații Bistriței, Livezile, Șieu-Odorhei, Teaca
- **Categoria II**: comunele Budacu de Jos, Mărșielu, Milaș, Șieu-Măgheruș, Prundu Bârgăului, Rodna
- **Categoria III**: Sângeorz-Băi, Maieru, Șanț, Năsăud, Lechința, Târlișua, Ciceu-Mihești, Coșbuc, Salva, Spermezeu, Uriu

Această clasificare oferă o imagine clară a distribuției UAT-urilor cu resurse turistice și patrimoniu construit, evidențiind localitățile cu cea mai mare valoare naturală, culturală și antropică din județ.

Tabel 2.20 UAT CU RESURSE TURISTICE ȘI DE PATRIMONIU NATURAL ȘI CONSTRUIT - DISTRIBUȚIA ÎN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	UAT cu concentra re foarte mare a patrimoni ului construit conform PATN secțiunea III	UAT cu resurse naturale și antropice mari conform PATN secțiunea VIII	UAT cu resurse naturale foarte mari conform PATN secțiunea VIII	UAT cu resurse antropice foarte mari conform PATN secțiunea VIII	UAT cu resurse naturale și antropice foarte mari conform PATN secțiunea VIII	Categorie de importanță
1.	Mun. Bistrița	X			X		I
2.	Beclean	X	X				I
3.	Budacu de Jos	X					II
4.	Cetate	X	X				I
5.	Dumitra	X	X				I
6.	Galații Bistriței	X	X				I
7.	Livezile	X			X		I

8.	Mărșielu	X					II
9.	Milaș	X					II
10.	Șieu-Măgheruș	X					II
11.	Șieu-Odorhei	X	X				I
12.	Teaca	X	X				I
13.	Sângeorz-Băi			X			III
14.	Maieru			X			III
15.	Șanț			X			III
16.	Năsăud				X		III
17.	Lechința				X		III
18.	Târlișua				X		III
19.	Prundul Bârgăului					X	II
20.	Rodna					X	II
21.	Ciceu-Mihești		X				III
22.	Coșbuc		X				III
23.	Salva		X				III
24.	Spermezeu		X				III
25.	Uriu		X				III

Sursa: PATN Secțiunea VIII – Zone cu resurse turistice

2.4 Patrimoniu mobil

Patrimoniul cultural mobil cuprinde bunuri de valoare istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică. Aceste obiecte reprezintă mărturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relațiilor omului cu acesta, ale potențialului creativ uman și ale contribuțiilor aduse de comunitatea românească și de minoritățile naționale la civilizația universală. Patrimoniul mobil este format din obiecte variate, inclusiv elemente provenite din dezmembrarea monumentelor istorice, opere de artă și bunuri cu valoare tehnică.

Conform Legii nr. 182 din 25 octombrie 2000, obiectele de patrimoniu mobil sunt protejate prin includerea în listele Patrimoniului Cultural Național Mobil. În funcție de importanța sau semnificația lor istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, bunurile pot fi încadrate în 2 categorii juridice:

- **Tezaurul patrimoniului cultural național mobil** - alcătuit din bunuri culturale de valoare excepțională pentru umanitate;
- **Fondul patrimoniului cultural național mobil** - alcătuit din bunuri culturale cu valoare deosebită pentru România.

Potrivit Legii nr. 311 din 3 iulie 2003, patrimoniul muzeal este constituit din totalitatea bunurilor, drepturilor și obligațiilor cu caracter patrimonial ale muzeului sau ale colecțiilor publice, inclusiv asupra bunurilor aflate în proprietate publică sau privată, asigurând astfel un cadru legislativ suplimentar pentru protecția patrimoniului mobil.

La nivelul județului Bistrița-Năsăud, în listele Patrimoniului Cultural Național sunt incluse **749 de obiective**, dintre care **145 de bunuri sunt clasate în categoria tezaur**, la care se adaugă 18 bunuri culturale mobile clasate în Tezaur, proprietatea BOR, iar **586 de bunuri fac parte din categoria fond**.

Instituții locale care dețin obiective incluse în Patrimoniul Cultural Național sunt:

- **Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud**, Municipiul Bistrița (considerat de locuitorii județului ca fiind al patrulea cel mai important obiectiv cultural urban din județ);
- **Biblioteca Județeană „George Coșbuc”**, Municipiul Bistrița.

Obiectele de patrimoniu mobil clasate în categoria **tezaur**, adică bunuri culturale de valoare excepțională pentru umanitate, sunt prezentate în funcție de apartenența lor la unitățile administrativ-teritoriale ale județului:

Tabel 2.21 UAT CU OBIECTIVE CLASATE ÎN FONDUL PATRIMONIULUI ÎN CATEGORIA JURIDICĂ TEZAUR

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Categoria juridică	Zone de protecție	Vechime, suprafață, stare	Factori de risc și degradare	Acțiuni de protecție, cercetare, monitorizare/ restaurare
1.	Mun. Bistrița	145	tezaur	Nu este cazul	Conf. fișe analitice de inventariere în Patrimoniul Național Mobil	Antropici	Conf. Legea nr. nr. 182 din 25 octombrie 2000, Legea nr. 311 din 3 iulie 2003

Obiective de patrimoniu mobil clasate în listele Patrimoniul Național Mobil, categoria juridică fond, bunuri culturale cu valoare deosebită pentru România sunt prezentate în funcție de apartenența lor la UAT în următorul tabel:

Tabel 2.22 UAT CU OBIECTIVE CLASATE ÎN FONDUL PATRIMONIULUI ÎN CATEGORIA JURIDICĂ FOND

Nr. crt.	Amplasare (UAT)	Număr	Categoria juridică	Zone de protecție	Vechime, suprafață, stare	Factori de risc și degradare	Acțiuni de protecție, cercetare, monitorizare/
----------	-----------------	-------	--------------------	-------------------	---------------------------	------------------------------	--

							restaurare
1.	Mun. Bistrița	586	fond	Nu este cazul	Conf. fișe analitice de inventariere în Patrimoniul Național Mobil	Antropici	Conf. Legea nr. nr. 182 din 25 octombrie 2000, Legea nr. 311 din 3 iulie 2003

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

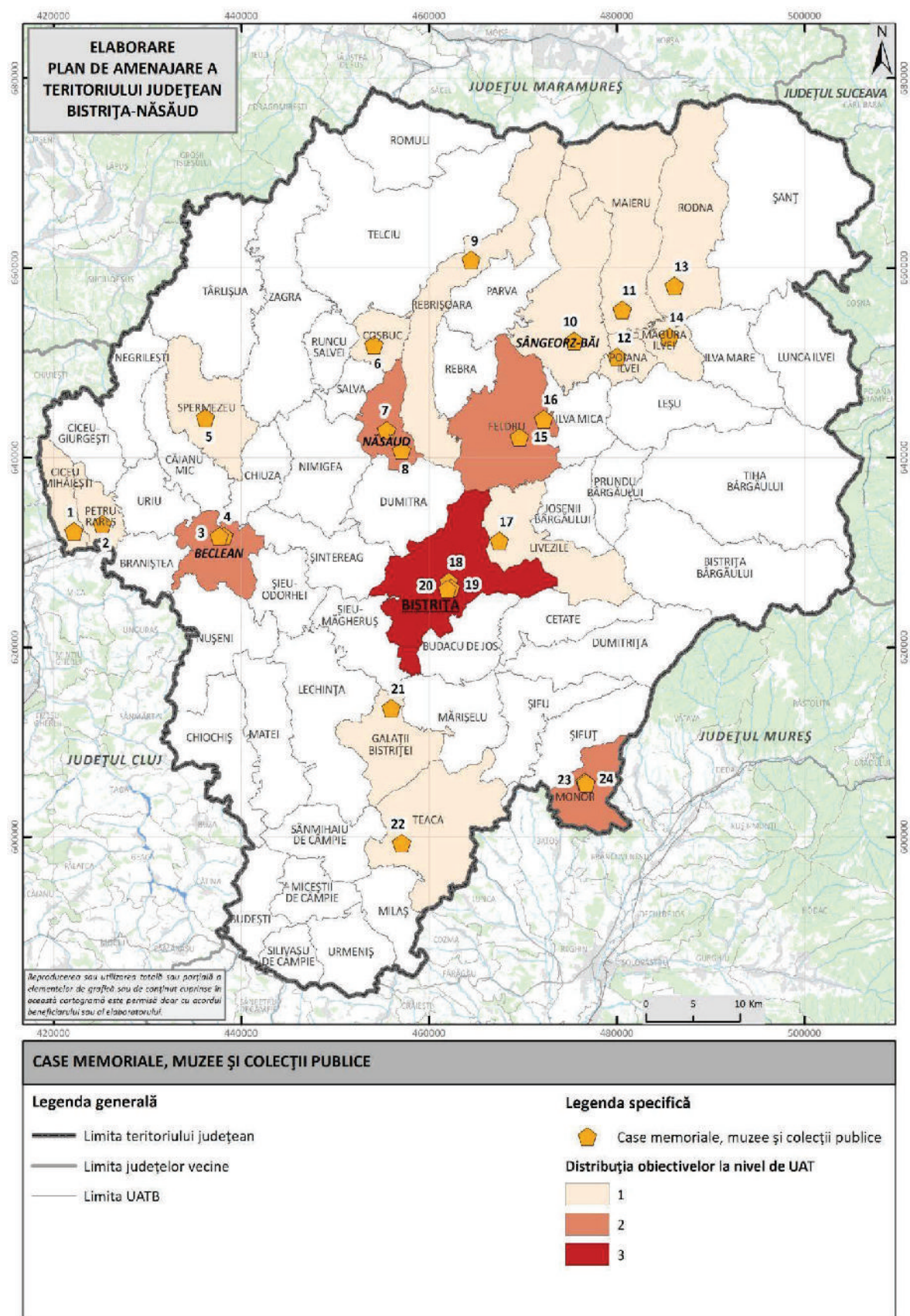

Fig. 2.104 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE CASE MEMORIALE, MUZEE ȘI COLECȚII PUBLICE

Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Legendă cartogramă 2.72:

Nr.	Denumire	Adresa
1	Punct muzeal Ciceu Mihăiești	com. Ciceu Mihăiești
2	Casa Memorială "Ion Pop Reteganu"	Reteag, com. Petru Rareș
3	Muzeul „Casa de Vânătoare”	Beclean
4	Muzeul Protopopiatului Ortodox Beclean	Beclean
5	Casă tradițională amenajată și donată de Episcopul Macarie Drăgoi	com. Spermezeu
6	Casa Memorială "George Coșbuc"	com. Coșbuc
7	Muzeul Grăniceresc Năsăudean	Năsăud
8	Casa Memorială "Liviu Rebreanu"	Liviu Rebreanu, Năsăud
9	Peștera Tăușoare (Izvorul Tăușoarelor)	com. Rebrîșoara
10	Muzeul de Artă Comparată	Sângeorz-Băi
11	Muzeul "Cuibul Visurilor"	com. Maieru
12	Punct muzeal Poiana Ilvei	com. Poiana Ilvei
13	Muzeul Etnografic și al Mineritului	com. Rodna
14	Casa Muzeu din Măgura Ilvei	com. Măgura Ilvei
15	Muzeul sătesc „Casa Ethnos”	com. Feldru
16	Colecția etnografică „George Nichiti”	com. Feldru
17	Muzeul "Casa Săsească"	com. Livezile
18	Casa Memorială "Andrei Mureșanu"	Bistrița
19	Muzeul Bistrița	Bistrița
20	Casa Argintarului - Centrul German Bistrița	Bistrița
21	Biserica Evanghelică Herina	Herina, com. Galații Bistriței
22	Muzeul etnografic sătesc Archiud	Archiud, com. Teaca
23	Punct muzeal Monor	com. Monor
24	Muzeul Literar si Memorial "Teodor Tanco"	com. Monor

În județul Bistrița Năsăud funcționează în prezent **24 de case memoriale, muzee și colecții publice** distribuie după cum urmează:

- **Mediul urban**, distribuția obiectivelor este aceasta: Bistrița (3), Năsăud (2), Beclean (2), Sângeorz-Băi (1)
- **Mediul rural**, distribuția obiectivelor este aceasta: Feldru (2), Monor (2), Ciceu-Mihăiești (1), Petru Rareș (1), Spermezeu (1), Coșbuc (1), Rebrîșoara (1), Maieru (1), Poiana Ilvei (1), Măgura Ilvei (1), Rodna (1), Galații Bistriței (1), Teaca (1)

UAT-ul cu cea mai mare concentrare de case memoriale, muzee și colecții publice din județul Bistrița Năsăud este municipiul Bistrița. În Bistrița se află și instituția care păstrează cele mai multe obiecte clasate în listele Patrimoniului Național Mobil și anume Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud care deține 720 din cele 749 de obiective clasate în județ.

Manifestări culturale

În ultimii ani, județul Bistrița-Năsăud a cunoscut o reactivare culturală notabilă în domeniul artelor vizuale contemporane, manifestată printr-o serie de expoziții, simpozioane și proiecte experimentale care îmbină modernismul cu expresii emergente. Un exemplu remarcabil pentru patrimoniul mobil contemporan este arta lui Maxim Dumitraș, sculptor născut la Sângeorz-Băi și membru al UAP. Acesta este fondatorul și coordonatorul Muzeului de Artă Comparată Sângeorz-Băi (MACSB), secție a Complexului Muzeal Bistrița-Năsăud, instituție care funcționează ca un nucleu pentru arta contemporană regională și pentru dialogul cu modernismul românesc. Muzeul are program public de expoziții și proiecte curatoriale, iar Dumitraș este menționat ca șef de secție și curator în resursele instituționale; site-ul MACSB (macsb.ro) și pagina Complexului Muzeal indică explicit rolul său managerial și adresa muzeului din Str. Republicii 68, Sângeorz-Băi. Activitatea sa se articulează și prin bienala/seria expozițională „Andezit”, asociată taberelor de sculptură în andezit din jurul MACSB, cu ediții documentate recent și în agenda Complexului Muzeal, confirmând continuitatea unei școli locale de sculptură în piatră și deschiderea spre cercetarea formelor contemporane. În ecologia culturală locală, Dumitraș a generat proiecte de land-art și intervenții în spațiul extins al peisajului, pe dealurile Sângeorz-Băi, care propun o lectură contemporană a modernismului românesc (filiație brâncușiană) și o mutare a accentului din sala muzeală către peisajul cultural.

2.5 Patrimoniul imaterial

Patrimoniul cultural imaterial reprezintă totalitatea practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor și abilităților, împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate acestora, pe care comunitățile, grupurile sau indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural. În România, patrimoniul cultural imaterial este recunoscut și protejat prin Legea nr. 26 din 29 februarie 2008 și prin Institutul Național al Patrimoniului, prin intermediul Comisiei Naționale pentru Salvarea Patrimoniului Cultural Imaterial.

În județul Bistrița-Năsăud, patrimoniul cultural imaterial constituie o resursă identitară fundamentală, reflectând continuitatea tradițiilor grănicerești, a obiceiurilor de iarnă, a meșteșugurilor și a creațiilor folclorice. Tradițiile grănicerești din zona Năsăudului, meșteșugurile legate de prelucrarea lemnului și a textilelor, precum și târgurile urbane precum Târgul Mare al Bistriței - organizat încă din anul 1353 - devin repere de continuitate culturală, alături de creațiile literare și folclorice promovate de personalități precum George Coșbuc și Liviu Rebreanu.

Județul Bistrița-Năsăud cuprinde 235 de sate, fiecare zonă fiind purtătoare de tradiții și expresii locale specifice. În aceste spații rurale, repertoriul cultural imaterial se manifestă prin obiceiuri de iarnă, colinde, jocuri cu măști, nedei și sărbători câmpenești, dintre care se remarcă Târgul Săptămânal din Prundu Bârgăului — desfășurat neîntrerupt de 230 de ani, Înstruțatul Boului la Figa sau Sânzienele de la Rebrîșoara. Din datele centralizate de către ADI "Turism în Bistrița-Năsăud", privind domeniul turistic în județul Bistrița Năsăud, se evidențiază următoarele meșteșuguri populare tradiționale:

- Țesături, cusături, covoare: Salva, Maieru, Năsăud, Mureșeni, Bistrița-Bârgăului;
- Pictură pe sticlă/lemn: Bistrița, Sângeorz-Băi;
- Prelucrare lemn, metal, piatră: Runcu Salvei, Ilva Mare, Lunca Ilvei.

Repertoriul național al patrimoniului cultural imaterial evidențiază fragilitatea acestor expresii, aflate sub presiunea schimbărilor sociale și a globalizării. De aceea, Legea nr. 26/2008 subliniază necesitatea documentării și transmiterii acestora prin mijloace adaptate contemporaneității, cum ar fi educația formală și non-formală, evenimentele culturale și parteneriatele dintre instituții, comunități și societatea civilă. Județul Bistrița-Năsăud păstrează o serie de obiceiuri tradiționale care au reușit să conserve formele lor ample de desfășurare, în care vechile rituri se împletesc cu acte ceremoniale și manifestări

spectaculoase. Aceste practici reflectă identitatea culturală a comunităților locale și transmit din generație în generație valorile și obiceiurile specifice zonei.

În județul Bistrița-Năsăud, patrimoniul cultural imaterial constituie un pilon al identității locale, combinând tradițiile grănicerești, obiceiurile de iarnă, meșteșugurile, creațiile folclorice și evenimentele urbane tradiționale. În acest context:

- **Târgul Mare al Bistriței** – organizat încă din 1353, reprezintă un reper urban de continuitate culturală, fiind o manifestare cu valoare istorică și socială.
- **Tradițiile grănicerești din zona Năsăudului** – păstrează obiceiuri legate de viața militară și comunitară, transmise din generație în generație.
- **Meșteșugurile locale** – includ prelucrarea lemnului și a textilelor, reflectând creativitatea și tradițiile artizanale ale comunităților rurale.
- **Obiceiurile de iarnă și sărbătorile câmpenești** – includ nedeile, jocurile cu măști și colindele specifice fiecărui sat.

Printre obiceiurile tradiționale cele mai remarcabile se numără:

- **„Craii de la Mocod”** – obicei de primăvară, desfășurat în cele trei zile de Paște. Este înrudit cu ritualuri precum „Plugarul” sau „leșitul întâiului la arat” din Maramureș și simbolizează alegerea conducătorilor prin gesturi ceremoniale, evocând rădăcinile războinice ale comunității.
- **„Înstruțarea boului”** – obicei agropastoral de fertilitate, sărbătorit în ziua de Rusalii în sate precum Figa, Căianu Mare, Căianu Mic sau Șieu-Cristur. Ritualul include împletirea cununii de flori, împănatul boului, purtarea acestuia la casa gospodarului, udatul cununii și ospățul cu jocuri tradiționale (hora).
- **Sărbătoarea Sânzienelor** – celebrată pe 24 iunie, în legătură cu Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul. Ritualul are rol de protecție și stimulare a coacerii roadelor și se desfășura spectaculos în trecut în localități precum Maieru.
- **„Cununa Grâului”** – obicei asociat sfârșitului secerișului, prezent în sate precum Șanț și Maieru. Include împletirea cununii de spice, purtarea acesteia spre casa gospodarului, udatul, masa comună și jocul tradițional, întreaga comunitate fiind implicată.
- **„Hâzii”** – obicei de iarnă din Chintelnic, subzona Șieu-Mocănime, desfășurat în ajunul Bobotezei. Participanții, mascați, vizitează gospodăriile, oferind spectacol amuzament. Alaiul

include personaje diverse (moși, babe, doctori, miri, nași, urși, căței), iar costumele sunt confecționate din straie populare sau haine vechi.³⁴

Din datele centralizate de către ADI "Turism în Bisitrița-Năsăud", privind domeniul turistic în județul Bistrița Năsăud, se evidențiază următoarele:

- Manifestări tradiționale: Zilele Bistriței, Sărbătoarea Sașilor Bistrița, Târgul Mare al Bisitriței, Târgul Mare al Bârgăului, Sânziene la Rebrișoara, Festivalul Usturoiului, De Ispas, Înstruțatul Boului;
- Manifestări culturale anuale / repetabile: Poezia a la Bistrița, Târgul de Crăciun, Colibița Folk Fest, Tabăra de pictură Colibița, precum și ArtCast Teleki;

De asemenea, județul oferă facilități turistice pentru vizitatori, cu posibilități de cazare în hoteluri și vile, cum este cazul stațiunii Sângeorz-Băi, cu o capacitate totală de aproximativ 1.500 de locuri. Manifestările socio-culturale sunt variate, printre care: Zilele Bistriței (cel mai important eveniment cultural evidențiat de locuitorii județului), Festivalul Mărul de Aur și Festivalul Nunta Zamfirei în municipiul Bistrița, precum și „De la Ispas la Năsăud” în orașul Năsăud. Zona Tihuța atrage turiști datorită pitorescului său și legendelor asociate, găzduind hoteluri tematice precum Castelul Contelui Dracula și Hotelul Dracula. Alte evenimente remarcate de locuitori sunt concertele de Crăciun ("Bună seara lui Crăciun", "Concert Georgiana Lobonț" sau "Aprinderea iluminatului de Crăciun"), Zilele Medievale în Cetatea Bistrița sau Festivalul Folcloric "Tinerețe".

În concluzie la cele prezentate mai sus și în corelare cu sondajul realizat în rândul populației, pe lângă evenimentele de amploare consacrate, peisajul cultural al județului Bistrița-Năsăud se remarcă printr-o serie de manifestări artistice de dimensiune mai redusă, dar cu valoare culturală ridicată. Recitalurile muzicale din Biserica Evanghelică, menționate de 11 ori în cadrul sondajului efectuat în rândul locuitorilor județului, confirmă rolul patrimoniului istoric ca spațiu viu, activ și integrator al artelor. Festivalurile de poezie și muzică „Poezia la Bistrița” au consolidat vizibilitatea județului pe scena literară internațională, în timp ce festivalul de film „Dracula” și expozițiile de artă și cultură diversifică oferta culturală, deschizând județul către noi publicuri și forme de expresie contemporană. Analiza

³⁴ Strategia de Dezvoltare a Județului Bistrița Năsăud <https://www.portalbn.ro/portal/bistrita-nasaud/portal.nsf/AAAF66B8A39DFA56C2258825004BE03E/%24FILE/STRATEGIA%20DE%20DEZVOLTARE%20A%20JUDETULUI%20BISTRITA-NASAUD%20pentru%20%20perioada%202021-%202027.pdf>

tradițiilor și obiceiurilor păstrate în județ evidențiază o vitalitate remarcabilă a patrimoniului imaterial. În vârful ierarhiei se află nunta tradițională, confirmând funcția sa de reper identitar și eveniment comunitar de mare coeziune. Sărbătorile de Crăciun și Obiceiul Secerișului completează tabloul practicilor dominante, ilustrând legătura profundă dintre ritmurile calendarului agrar și expresiile culturale. Alte tradiții cu rezonanță locală, precum Hâzii de Bobotează, Craii de la Mocod, Sânzâienele sau Înstrușatul boului, definesc particularitățile fiecărei microregiuni, în timp ce portul popular, dansurile și șezătorile păstrează dimensiunea estetică și participativă a vieții comunitare. Cu toate acestea, 15% dintre respondenți declară că nu identifică tradiții locale specifice, fapt ce semnalează un proces lent de erodare a memoriei culturale intergeneraționale. Concluziile rezultate din sondajul realizat în rândul locuitorilor județului susțin orientarea viitoarelor politici culturale în două direcții complementare: valorizarea patrimoniului existent și consolidarea transmiterii intergeneraționale. Prima vizează integrarea obiectivelor culturale urbane și rurale într-o rețea județeană coerentă, digitalizarea patrimoniului imaterial și dezvoltarea turismului cultural experiențial, prin ateliere, festivaluri și trasee tematice. A doua direcție se referă la sprijinirea tradițiilor identitare majore și reactivarea celor cu vizibilitate redusă, prin parteneriate cu școli, biserici și asociații culturale. În acest sens, crearea unui program județean dedicat patrimoniului imaterial ar putea stimula micro-proiecte comunitare și implicarea tinerilor, asigurând continuitatea valorilor tradiționale în dinamica societății contemporane.

2.5.1. Aspecte cu privire la vitalitatea culturală

Municipiul Bistrița

Municipiul Bistrița, singura unitate administrativ teritorială din județul Bistrița-Năsăud inclusă în Raportul de cercetare al Institutului Național de Cercetare și Formare Culturală „Vitalitatea culturală a orașelor din România” prezintă o evoluție oscilantă a indicatorilor culturali între 2016 și 2020. Infrastructura culturală a înregistrat valori negative în 2017 (−0,03) și 2018 (−0,14), urmate de o creștere în 2019 (0,15), ceea ce sugerează investiții punctuale și o recuperare a capacității instituționale. Cheltuielile bugetare au evoluat ascendent, de la 70 RON/locuitor în 2016 la un maxim de 140 RON/locuitor în 2018, urmate de o stabilizare în jurul valorii de 120 RON/locuitor în 2019–2020; această tendință confirmă un interes constant al administrației pentru susținerea sectorului cultural. Resursele umane

specializate indică o instabilitate structurală (−0,03 în 2017, 0,17 în 2018, −0,04 în 2019), semnalând vulnerabilități în capacitatea instituțională. În privința participării culturale, valorile s-au situat în jurul mediei naționale (0 în 2017, −0,09 în 2018, −0,02 în 2019), reflectând o implicare modestă a publicului. Conform Raportului de cercetare al Institutului Național de Cercetare și Formare Culturală „Vitalitatea culturală a orașelor din România”, ansamblul datelor plasează municipiul Bistrița într-o zonă de performanță medie, cu o infrastructură și participare relativ stabile, dar cu resurse umane fluctuante. Pentru consolidarea profilului cultural, este necesară intensificarea politicilor de atragere a publicului și de stabilizare a capitalului uman specializat.

Manifestări moderne și contemporane

În ultimii ani, județul Bistrița-Năsăud a cunoscut o reactivare culturală notabilă în domeniul artelor vizuale contemporane, manifestată printr-o serie de expoziții, simpozioane și proiecte experimentale care îmbină modernismul cu expresii emergente. Evenimente precum „Școala de la Bistrița”, ediția a XI-a, expozițiile de pictură la Galeriile de Artă ale Palatului Culturii, expozițiile cu lucrări de desen sau sculptură (ex. Marcel Stanciu), dar și expozițiile de ceramică și fotografie (Gabriela Culic, Mariuca Covrig, Emil Cassian Dumitraș) desfășurate în spații precum Casa cu Lei, Galeria ROD sau Complexul Muzeal Județean, indică un mediu cultural activ, receptiv față de experiment și deschis spre dialogul între tradiție și contemporaneitate. Aceste manifestări oferă contexte de vizibilitate și networking pentru artiști locali și invitați externi, stimulează comunitatea artistică și generează interes pentru forme non-canonice, cum ar fi arta fotografică, instalațiile sau unele direcții abstracțiuni / expresionism contemporan. Importanța locurilor simbol, cum este Palatul Culturii din Bistrița, Casa cu Lei, Galeria ROD, este esențială, ele funcționând ca platforme infrastructurale care permit exprimarea modernistă și contemporană, medierea consumului cultural, și transmiterea unor sensuri estetice noi comunității locale.

Această vitalitate culturală are implicații directe asupra patrimoniului imaterial și identitar al regiunii, mai ales prin reinterpretarea modernismului local și integrarea practicilor contemporane în cadrul tradiției. Expozițiile vremelnice, simpozioanele internaționale și proiectele de creație contemporană contribuie la menținerea și transformarea obiceiurilor, vizualităților și gustului artistic colectiv, generând un flux cultural care se intersectează cu memoria locală. De exemplu, „Școala de la Bistrița” reinventează tradiția picturii locale, oferind artiștilor tineri oportunitatea de a reîmprospăta limbajul vizual, iar expozițiile de

fotografie sau ceramică experimentează cu materialitatea, culoarea și spațiul, ceea ce întărește prezența esteticilor contemporane în viața comunității. Mai mult, aceste inițiative culturale stimulează educația artistică informală, curiozitatea publicului și participarea civică, contribuind la formarea unui public mai critic și activ, care recunoaște valorile modernismului și contemporanului nu doar ca forme estetice, ci ca repere identitare și piese din patrimoniul imaterial viu al județului.

Un exemplu remarcabil pentru patrimoniul cultural contemporan este activitatea lui Maxim Dumitraș, sculptor născut la Sângeorz-Băi și membru al UAP. Acesta este fondatorul și coordonatorul Muzeului de Artă Comparată Sângeorz-Băi (MACSB), secție a Complexului Muzeal Bistrița-Năsăud, instituție care funcționează ca un nucleu pentru arta contemporană regională și pentru dialogul cu modernismul românesc. Seria de evenimente „Întâlnirile din Maxonia”³⁵ (Modernism.ro, 2025) organizată de Maxim Dumitraș consolidează direcția contemporană, cu lucrări-simbol (inimi metalice cromatice) ce activează memoria locului și participarea publică, iar proiecte curatoriate la MACSB („NOD”, 2021; „Andezit 10”, 2023) atestă rolul său de mediator între artiști consacrați și tânăra scenă transilvăneană. Profilurile biografice și platformele muzeale/local-culturale (cIMeC, Complexul Muzeal BN) întăresc statutul său de promotor al artei contemporane în Bistrița-Năsăud, iar resurse video recente îl plasează într-o genealogie artistică ce revendică afiliere la mișcarea modernă, însă în cheie locală.

2.6 Peisaje culturale

Analiza peisajului județului Bistrița - Năsăud se înscrie în conținutul Articolului 6 din ”Convenția europeană a peisajului” adoptată la Florența la 20 octombrie 2000, ratificată prin Legea nr. 451 din 8 iulie 2002 și publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 536 din 23 iulie 2002. Conform Convenției europene a peisajului *„peisajul desemnează o parte de teritoriu perceput ca atare de către populație, al cărui caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani”*, peisajul participând într-o manieră importantă la interesul general în ceea ce privește domeniile: cultural, ecologic, de mediu și social, constituindu-se într-o resursă favorabilă pentru activitatea economică, la configurația peisajelor participând toate elementele teritoriale, de factură naturală și/sau antropică, din care rezultă un mozaic

³⁵ https://www.modernism.ro/2020/07/20/ikebana-land-art-maxonia/?utm_source=chatgpt.com

de suprafețe ce au unele trăsături comune, dar și trăsături care le diferențiază. Se poate astfel deduce că **peisajul cultural** reprezintă o sub-categorie a peisajului definit de Convenția europeană a peisajului.

În funcție de dominanța unora sau altora dintre factorii determinanți, reflectată în fizionomia de ansamblu a peisajului, acestea pot fi considerate peisaje naturale (sau cvasinaturale, predominant naturale) sau peisaje culturale (sau antropizate, cu dominanță antropică). Desigur că între peisajul natural și cel antropizat (sau puternic antropizat) există o varietate de situații intermediare, care, în plus, intră și în sfera interpretării, conform definiției prezentate anterior³⁶. Din punct de vedere al reglementărilor referitoare la monumentele istorice, conform „Normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice”, peisajul cultural se regăsește ca un sub-punct în cadrul Anexei- Fișa de clasare³⁷ și reprezintă în consecință doar o componentă a monumentelor și ansamblurilor istorice, nu o categorie în sine a patrimoniului construit.

Peisajele culturale sunt compuse din Unități de peisaj cultural care corespund zonelor etnografice și din subunități de peisaj cultural. Subunitățile de peisaj cultural sunt delimitate prin suprapunerea unităților de relief cu zonele etnografice astfel încât în fiecare unitate de peisaj nu se află 2 unități de relief diferite și nu se află în 2 zone etnografice diferite.

Pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud au fost identificate conform literaturii de specialitate³⁸ **7 zone etnografice sau unități majore de peisaj** (Fig. 2.73.) cu o identitate culturală distinctă, structurate pe criterii istorice, geografice și de cultură materială:

- **Zona Ciceu-Beclean** - Situată în vestul județului, pe valea Ilișua și afluenții săi, această zonă are un caracter colinar-submontan și marchează un spațiu de contact între județele Cluj și Bistrița-Năsăud. Structura satelor este mai compactă, cu gospodării dispuse de-a lungul drumurilor de vale. Arhitectura vernaculară evidențiază case cu plan dreptunghiular simplu și acoperișuri de două ape, cu pante moderate.
- **Zona Năsăud** - Centrul grăniceresc istoric, cuprinzând văile Sălăuței, Gersei și Rebrei, se remarcă printr-o identitate bine consolidată. Organizarea gospodăriilor este riguroasă, cu parcele regulate și anexe dispuse ordonat. Casele prezintă pivnițe boltite,

³⁶ Vescan Iuliu, Conf.dr.urb, Studiu de fundamentare privind cadrul natural și calitatea mediului- PATJ jud. Sibiu, cap.2.3. Peisaje naturale, p. 79.

³⁷ OMCC nr. 2260/2008

³⁸ N. Dunăre, JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD: ÎNCADRARE ȘI ZONARE ETNOGRAFICĂ

socluri înalte de piatră și prispe cu stâlpi de lemn. Portul și repertoriul decorativ al tâmplăriei sunt elemente definitorii pentru această zonă.

- **Zona Rodna** - Areal montan, corespunzător văii superioare a Someșului Mare și Văii Ilvei, în apropierea pasurilor transcarpatice. Comunitățile de aici au menținut legături comerciale și culturale cu Moldova, fapt reflectat în arhitectura cu plan alungit, acoperișuri înalte și utilizarea extensivă a lemnului. Organizarea satelor este mai răsfirată, adaptată reliefului accidentat.
- **Zona Bârgău** - Se desfășoară de-a lungul văii Bârgăului, cu localități precum Josenii, Prundu, Tiha și Bistrița Bârgăului. Structura satelor urmează axul văii, cu gospodării dispuse linear. Casele prezintă acoperișuri în pantă mare, adaptate climatului cu ninsori abundente, și sunt ridicate pe socluri înalte, cu prispă continuă.
- **Zona Bistrița** - Include nucleul urban și satele învecinate, de pe văile Budacului și ale Bistriței. Specificul zonei derivă din conviețuirea istorică dintre români, sași și maghiari, ceea ce a generat o mare diversitate tipologică. Se remarcă aliniamente clare la stradă, gospodării cu curți adânci și prezența unor detalii arhitecturale de inspirație săsească, precum ancadrame profilate sau frontoane simple.
- **Zona Șieu** - Aflată de-a lungul văii Șieului și a afluenților săi, această zonă este un spațiu de tranziție între comunități românești și săsești. Satul tradițional are fronturi clare la drum, cu case înșiruite, iar gospodăriile sunt adesea închise cu porți masive din lemn. Arhitectura vernaculară îmbină elemente românești cu influențe ale construcțiilor săsești.
- **Zona Câmpie** - Corespunde sud-vestului județului, cu localități precum Sânmihaiu de Câmpie, Silivașu, Milaș sau Urmeniș. Satul este organizat în vetre mai compacte, gospodăriile sunt joase, iar casele au plan simplu, acoperișuri cu pante moderate și garduri scunde din lemn sau plasă. Specificul zonei este unul agrar, legat de exploatarea câmpului.

Delimitările teritoriale propuse de Ordinul Arhitecților din România pentru zona Transilvaniei Centrale configurează 4 areale cu relevanță pentru reglementările propuse la scara arhitecturală de Ghidurile de arhitectură pentru încadrarea în specificul local după cum urmează: **Țara Bistriței**, corespunzătoare municipiului și satelor periurbane colinare; **Zona Năsăud și Bârgău**, ce integrează întreg arealul montan și submontan nord-estic, cuprinzând

culoarele Someșului Mare, Ilvelor și Bârgăului; **Câmpia Transilvaniei**, asociată sud-vestului județului și în continuarea câmpiei clujene și mureșene; respectiv **subzona Monor**, individualizată la contactul cu județul Mureș, pentru particularitățile sale de țesut și scară edilitară. Această împărțire are caracter normativ și urmărește tipologii constructive care să faciliteze elaborarea Ghiduri de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural.

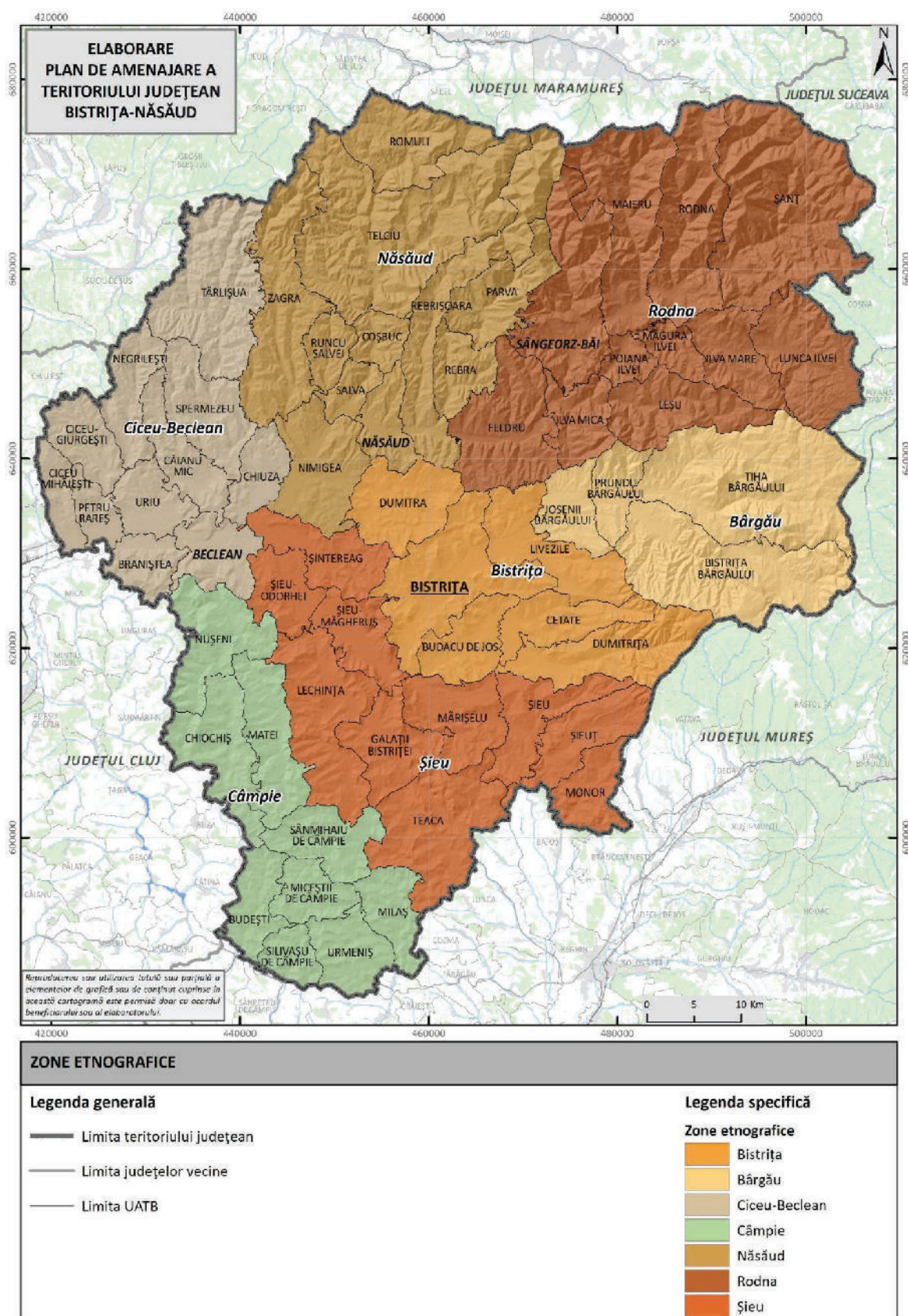

Fig. 2.105 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND ZONELE ETNOGRAFICE, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD
Sursa: autorii, pe baza lucrării - JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD: INCADRARE ȘI ZONARE ETNOGRAFICA,
N. Dunăre

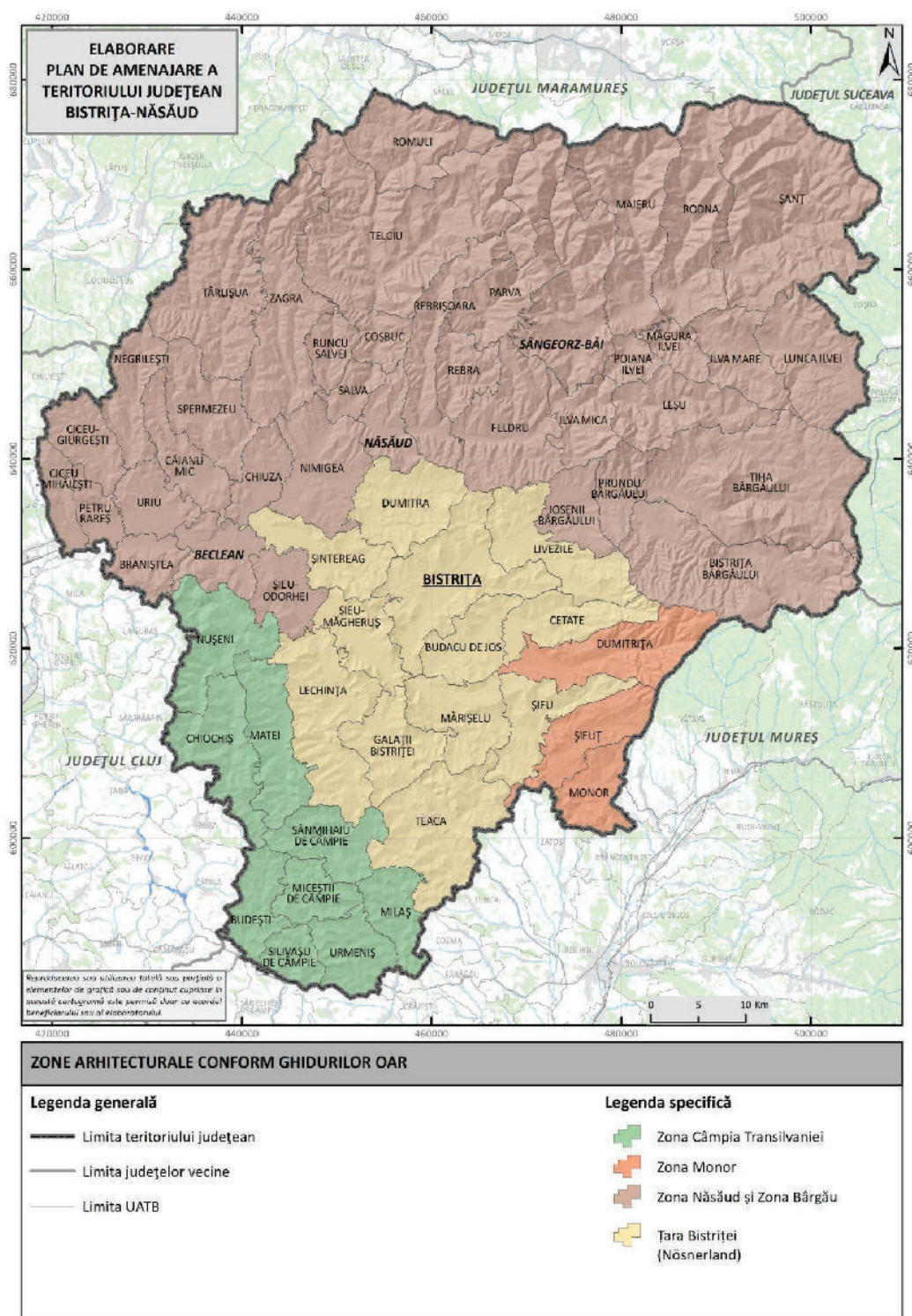

Fig. 2.106 . CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DELIMITAREA ZONELOR ARHITECTURALE CONFORM GHIDURILOR OAR, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD

Sursa: autorii, pe baza Ghiduri de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural

De asemenea, pe teritoriul județului regăsim 7 tipologii diferite de relief care cresc treptat în altitudine pe direcția NV și *peisajul colinar silvostepic* predominant agricol (în direcția SE) la *peisajul înalt montan alpin* (în NV).

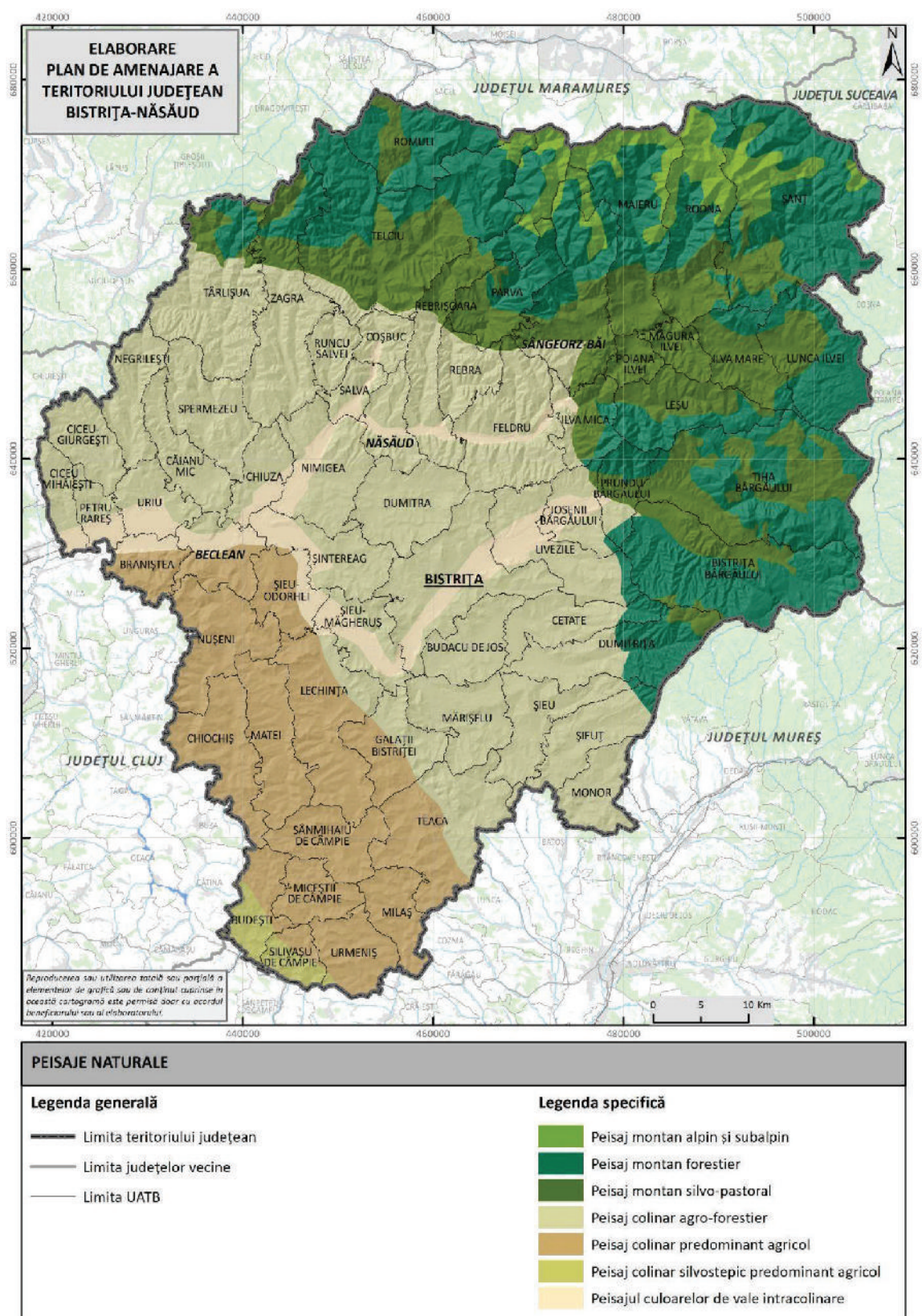

Fig. 2.107 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DELIMITAREA TIPOLOGIILOR DE PEISAJE NATURALE, LA NIVELUL JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD

Sursa 1: autorii, pe baza Livrabil I.2.1 – STUDIU DE FUNDAMENTARE PRIVIND CADRUL NATURAL, CALITATEA MEDIULUI, PROTEJAREA ȘI DEZVOLTAREA PATRIMONIULUI NATURAL RISCURILE NATURALE ȘI ANTROPICE

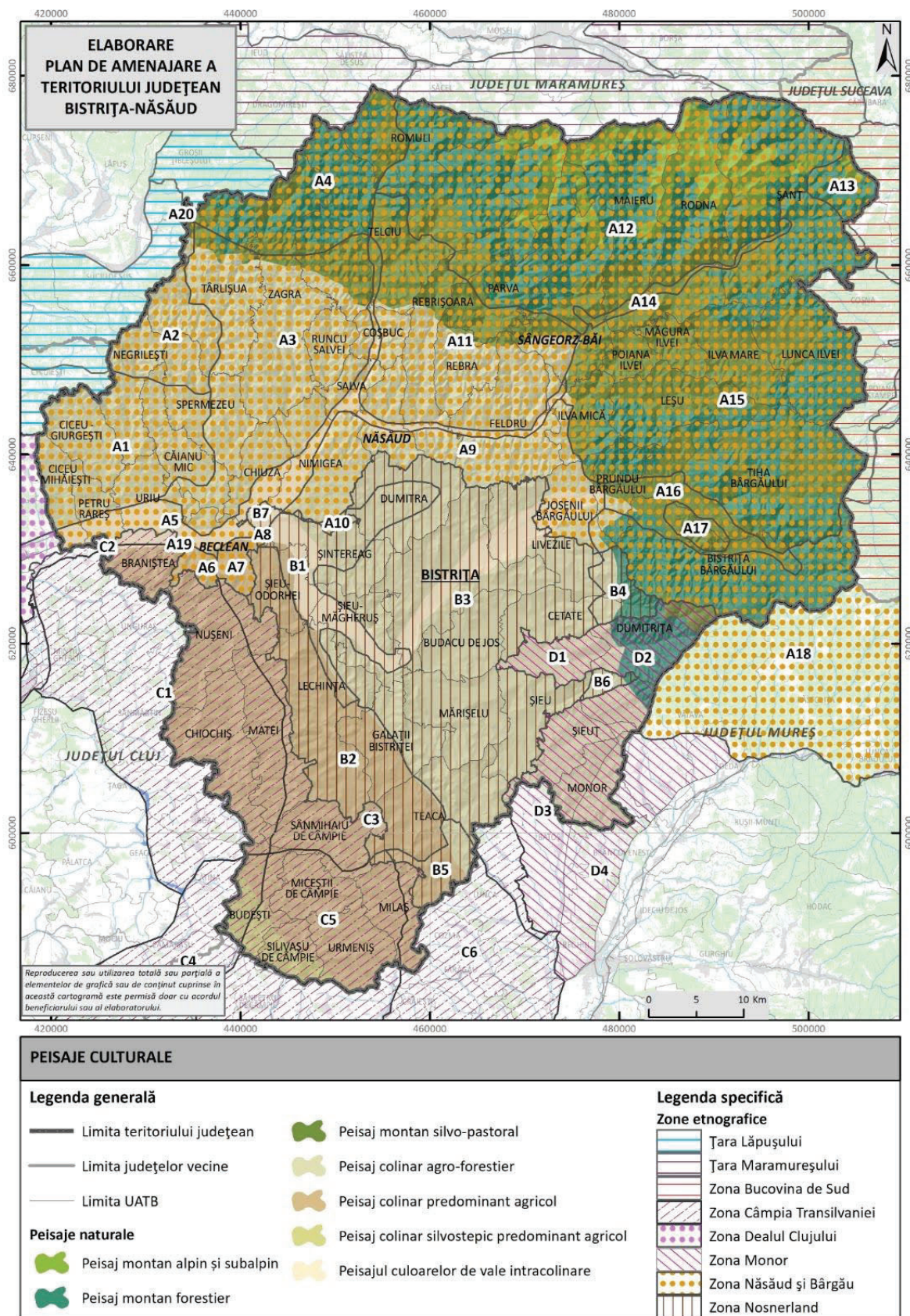

Fig. 2.108 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DELIMITAREA PEISAJELOR CULTURALE, LA NIVELUL JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD

Sursa 1: autorii, pe baza Listei Monumentelor Istorice, județul Bistrița Năsăud (2015)

Prin aplicarea metodologiei de delimitare a subzonelor peisajelor culturale descrisă mai sus rezultă 37 de subunități de peisaje culturale după cum urmează:

- **20** unități cuprinse în macrozona etnografică Bistrița Bârgău;
- **7** unități cuprinse în macrozona etnografică Nosnerland;
- **6** unități cuprinse în macrozona etnografică Câmpia Transilvaniei;
- **4** unități cuprinse în macrozona etnografică Monor;

A. UNITATEA BISTRIȚA BÂRGĂU

SUBUNITATEA A.1.

Subunitatea A1 aparține unității de relief Dealurile Ciceului și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în vestul județului Bistrița-Năsăud, într-un cadru de deal, și are o suprafață de 22030,81 ha. În componența sa intră UAT-urile Ciceu-Mihăiești, Ciceu-Giurgești, Petru Rareș, Negriștea, Spermezeu, Căianu Mic și Uriu. Subunitatea se caracterizează printr-un peisaj variat, alcătuit din dealuri, terenuri agricole, mari suprafețe plantate și pășuni. Evoluția peisajului este marcată de prezența unor elemente actuale, bine exprimate în fizionomia prezentă a teritoriului, rezultate din condițiile contemporane ale componentelor de peisaj. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt indicate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ construirea autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava, în partea de sud. Este necesar ca UAT-urile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subunitatea nu include zone protejate menționate în datele furnizate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este indicată. Peisajul geografic este vulnerabil în special la alunecări de teren, eroziune, defrișări și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă precum Valea Poienii, Valea Negrișteilor, Valea Mare, Lelești, Ilișua, Hășmaș, Dobricel, Canciu și Caciuc. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este caracterizat de altitudini moderate spre relativ

ridicate, cu versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite; energia reliefului este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale distincte nu sunt precizate.

Potențialul agricol

Subunitatea are un profil agricol mixt, bazat pe teren arabil, culturi furajere și pășuni utilizate de exploatațile agricole. Produsele locale menționate sunt vinul și produsele viticole, prunele și produsele derivate din acestea, precum magiunul și țuica de prune, dar și cerealele, mierea și produsele tradiționale din porc. În exploatații sunt crescute bovine, ovine, caprine, porcine și păsări pentru producție și reproducție. Pentru păduri în peisaj nu sunt oferite informații. Terenurile cultivate au o importanță ridicată în structura subunității, incluzând culturi cerealiere, plante furajere și legume cultivate în exploatații agricole.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Subzona nu beneficiază de o accesibilitate foarte bună. Traseul drumului E57 trece aproape de limita sudică a UAT-ului, iar în interiorul subzonei există un număr redus de drumuri județene și comunale, care asigură accesibilitatea mai ales pe direcția nord-sud, dinspre drumul național către localitățile rurale situate în zona montană. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este definită de predominanța așezărilor rurale, dezvoltate în strânsă legătură cu relieful deluros al Dealurilor Ciceului, pe văi și în zonele mai joase, unde componentele naturale prevalează în raport cu cele antropice sau construite. În subzonă sunt prezente mici ansambluri rurale cu valoare peisajeră, considerate de interes local, la care se adaugă densitatea relativ mare a siturilor arheologice amplasate în afara arealelor localităților, în zonele de deal. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și/sau în relație cu relieful de deal, iar țesutul construit este destul de omogen, fiind caracterizat în general de locuințe unifamiliale mici, dotate cu mici zone agricole și grădini.

Patrimoniu și arhitectură

Subunitatea se remarcă printr-o arhitectură de calitate, care respectă specificul locului, chiar dacă sunt prezente și unele implanturi izolate de arhitectură parazitară, lipsite de calitate. Arhitectura tradițională este cea specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău, cu locuințe de volumetrii simple, scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se mai păstrează zone construite tradițional-istorice, însă există

elemente de arhitectură singulară valoroasă, cu funcțiuni specifice, precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace. Se disting în mod special unele lăcașe de cult a căror turlă se individualizează în silueta așezărilor, precum Biserica Reformată din Reteag. Patrimoniul arhitectural clasat este bogat, în special prin prezența unui număr mare de situri aferente Frontierele Imperiului Roman - Dacia LPM UNESCO și prin predominanța monumentelor de categoria I – monumente de arheologie, alături de câteva obiective excepționale de altă natură. Fondul construit existent include construcții din secolele XIX-XX și inserții contemporane, precum și elemente singulare provenite din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia:

- Ciceu - Corabia-Ponița
- Dumbrăveni - Măgura
- Dumbrăveni - Dealul Râpelor
- Dumbrăveni - Dealul Podului 2
- Dumbrăveni - Dealul Podului 1
- Dumbrăveni - Vârful Runcului
- Dumbrăveni
- Negrilești - Dealul Sflederului 1
- Dumbrăveni - Dealul Sflederului 2
- Negrilești - Dealul Muncelului
- Negrilești - Negru Vodă
- Negrilești - Cornul Malului 1
- Negrilești - Cornul Malului 2
- Purcărete - Fața Carpenului 1 & 2
- Ciceu-Poieni - Fața Carpenului 3
- Ciceu-Poieni - Strunga Găvojenilor
- Ciceu-Poieni - Podul Milcoaiei
- Ciceu-Poieni - Vârful Osoiului
- Dobricel - Rângoia
- Dobricel - Vârful Lazului
- Ilișua - Țibleș
- Spermezeu - Lazuri

- Spermezeu - Sunătoare

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-B-01319 (RAN: 32964.01) – Așezare, sat Ciceu-Giurgești; comuna Ciceu-Giurgești
- BN-I-s-B-01340 (RAN: 32982.01) – Turn roman, sat Dumbrăveni; comuna Ciceu-Giurgești
- BN-I-m-B-01317.01 (RAN: 34208.03.01) – Turn roman, sat Ciceu-Corabia; comuna Ciceu-Mihăiești
- BN-I-m-B-01317.02 (RAN: 34208.04.01) – Turn roman, sat Ciceu-Corabia; comuna Ciceu-Mihăiești
- BN-I-s-A-01315 (RAN: 34208.01) – Așezare fortificată, sat Ciceu-Corabia; comuna Ciceu-Mihăiești
- BN-I-s-A-01316 (RAN: 34208.02, 34208.05) – Situl arheologic de la Ciceu-Corabia, punct „Sub Cetate”, sat Ciceu-Corabia; comuna Ciceu-Mihăiești
- BN-I-s-B-01317 (RAN: 34208.04, 34208.03) – Sistem de supraveghere și apărare a limesului în sectorul Ciceu-Corabia, sat Ciceu-Corabia; comuna Ciceu-Mihăiești
- BN-II-m-A-01630 (RAN: 34208.05) – Ruinele cetății Ciceului, sat Ciceu-Corabia; comuna Ciceu-Mihăiești
- BN-I-s-B-01371 (RAN: 32991.01) – Burgus roman, sat Negrilești; comuna Negrilești
- BN-I-s-B-01372 (RAN: 32991.02) – Turn roman, sat Negrilești; comuna Negrilești
- BN-I-s-B-01333 (RAN: 32857.01) – Turn roman, sat Dobricel; comuna Spermezeu
- BN-I-s-B-01334 (RAN: 32866.01) – Turn roman, sat Dobricel; comuna Spermezeu
- BN-II-m-A-01704 (RAN: 34556.01) – Biserica greco-catolică „Nașterea Fecioarei Maria”, sat Spermezeu; comuna Spermezeu
- BN-IV-m-A-01744 – Piatra de hotar „Crucea Dobricului”, sat Dobricel; comuna Spermezeu
- BN-I-m-B-01308.01 (RAN: 32820.01.04) – Așezare, sat Căianu Mic; comuna Căianu Mic
- BN-I-m-B-01308.02 (RAN: 32820.01.03) – Așezare, sat Căianu Mic; comuna Căianu Mic
- BN-I-m-B-01308.03 (RAN: 32820.01.02) – Așezare, sat Căianu Mic; comuna Căianu Mic
- BN-I-m-B-01308.04 (RAN: 32820.01.01) – Așezare, sat Căianu Mic; comuna Căianu Mic
- BN-I-m-B-01320 (RAN: 32848.01) – Turn roman, sat Ciceu-Poieni; comuna Căianu Mic

- BN-I-m-B-01321 (RAN: 32848.02) – Turn roman, sat Ciceu-Poieni; comuna Căianu Mic
- BN-I-s-B-01308 (RAN: 32820.01) – Situl arheologic de la Căianu Mic, punct „Pe poduri”, sat Căianu Mic; comuna Căianu Mic
- BN-I-s-B-01320 (RAN: 32848.01) – Sistem de supraveghere și apărare a limesului în sectorul Ciceu-Poieni, sat Ciceu-Poieni; comuna Căianu Mic
- BN-II-m-B-01646 (RAN: 32857.03) – Castelul Karoly, azi mănăstirea ortodoxă „Sf. Împ. Constantin și Elena”, sat Dobric; comuna Căianu Mic

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au importanță locală, fără notorietate națională. În privința meșteșugurilor, sunt menționate activități țărănești specifice zonei etnografice Bistrița-Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, împletiturile din nuiele și răchită, precum și prezența muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.2.

Subunitatea A2 aparține unității de relief Culmea Brezei (Breaza) și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în vestul județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief de culme. Suprafața sa este de 9811,70 ha, iar UAT-urile integrate sunt Căianu Mic, Negriștești, Spermezeu și Târlișua. Subunitatea cuprinde o zonă variată, alcătuită din dealuri, terenuri agricole, mari suprafețe plantate și pășuni. Evoluția peisajului este marcată de elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor peisajului și bine exprimate în fizionomia actuală a teritoriului. Vulnerabilitățile sunt datorate combinației dintre cei doi factori, iar sisteme de protecție propuse nu sunt menționate.

Nu există în prezent propuneri de infrastructură la nivelul subzonei.

Cadru natural

În cadrul natural al subunității nu sunt menționate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este precizată. Principalele vulnerabilități ale peisajului geografic sunt seceta, eroziunea, defrișările și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Subunitatea este traversată de un peisaj cultural puternic vascularizat de cursuri de apă precum Ilișua, Valea Mare, Valea Lungă, Lunca, Hălmaș și Dobricel. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este reprezentat de interfluvii alungite, situate la altitudini ridicate, care separă bazine hidrografice; culmile pot avea profil rotunjit sau îngust și ascuțit, în funcție de structura geologică și de intensitatea eroziunii, iar în zonele înalte pot apărea creste zimțate și sectoare cu relief structural sau glaciatic. Procese geomorfologice actuale nu sunt indicate.

Potențialul agricol

Potențialul agricol al subunității este definit de o agricultură predominant extensivă, bazată pe terenuri arabile și pășuni permanente. Produsele locale menționate sunt brânza de vacă și telemeaua, cașul proaspăt, mierea, laptele și produsele lactate, precum și carnea de oaie sau de vită. Componenta zootehnică este reprezentată în special de creșterea bovinelor și ovinelor, asociată utilizării pășunilor și fânețelor permanente. Pentru păduri în peisaj nu sunt furnizate informații, iar importanța terenurilor cultivate nu este precizată.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este dificilă, infrastructura de transport fiind insuficientă, iar alternativele de acces sunt puține, realizate în principal prin intermediul drumurilor județene 170 și 171. Această accesibilitate redusă este determinată și de relieful accidentat specific înălțimii deluroase a Culmii Breaza. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de predominanța așezărilor rurale de mici dimensiuni, dezvoltate în strânsă legătură cu relieful deluros, pe văi și în zonele mai joase, unde componentele naturale primează în raport cu cele antropice sau construite. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile au o densitate scăzută a zonelor construite și se dezvoltă de-a lungul căilor de acces și/sau în relație cu relieful de deal, având un țesut construit destul de omogen, caracterizat în general de locuințe unifamiliale mici, dotate cu zone agricole și grădini.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este apreciată ca fiind de calitate și respectă specificul local, deși sunt prezente și implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și se exprimă prin locuințe cu volumetrii simple, scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice.

În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice. Există însă elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni specifice, precum biserica, școala, primăria, căminul cultural sau conacul, iar unele lăcașe de cult se disting în silueta așezărilor prin turlele lor. În ceea ce privește patrimoniul arhitectural clasat, pe teritoriul subzonei nu se găsesc obiective clasate în LPM UNESCO FRE-Dacia, iar în LMI este menționat un singur monument clasat, situat în satul Târlișua, UAT Târlișua.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-III-m-A-01741 – Bustul lui Liviu Rebreanu, sat Târlișua; comuna Târlișua

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, împletiturile din nuiele și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.3.

Subunitatea A3 aparține unității de relief Muscelele Năsăudului și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în nord-vestul județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief montan, având o suprafață de 40219,45 ha. În componența sa intră UAT-urile Târlișua, Zagra, Telciu, Runcu Salvei, Coșbuc, Zagra, Salva, Nimigea, Spermezeu, Chiuza, Căianu Mic, Uriu și Beclean. Subunitatea cuprinde o zonă variată, caracterizată prin dealuri, terenuri agricole, mari suprafețe plantate și pășuni. Evoluția peisajului este determinată de elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor peisajului, bine exprimate în fizionomia actuală a teritoriului și care pot avea caracter pozitiv sau negativ, precum culturi agricole sau zone rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt generate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ realizarea în partea de est a drumului expres cu 4 benzi Moisei – Năsăud – Bistrița – Reghin – Târgu Mureș, precum și modernizarea și reabilitarea drumului național. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subunitatea include arii naturale protejate, respectiv situl Natura 2000 ROSCI0393 Someșul Mare și rezervația științifică, monument al naturii și rezervație naturală RONPA0233 Lacul Zagra. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este precizată. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt reprezentate de defrișări, eroziune, alunecări locale de teren și fragmentarea habitatelor cauzată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă precum Țibleș, Târlișua, Strâmba, Sălăuța, Runc, Între Hotare, Ilișua, Găureni, Dumbrăvița și Bichigiu. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful se caracterizează prin altitudini ridicate și o energie mare a reliefului, cu versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Acesta este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate prezenta forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice dominante sunt eroziunea torențială, dezagregarea fizică a rocilor și transportul materialului pe versanți. Procese geomorfologice actuale nu sunt precizate.

Potențialul agricol

Subunitatea are un sistem agricol mixt, bazat pe culturi de cereale, plante furajere și grădini familiale. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Activitățile zootehnice sunt reprezentate de creșterea bovinelor, ovinelor și caprinelor, completate de creșterea păsărilor și a albinelor. Pentru păduri în peisaj nu sunt oferite informații, iar importanța terenurilor cultivate nu este precizată. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în cadrul arealului viticol Lechința.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este dificilă, infrastructura de transport fiind insuficientă, iar accesul se realizează în principal prin intermediul unor drumuri comunale, existând puține alternative de acces. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de

predominanța așezărilor rurale de mici dimensiuni, dezvoltate în strânsă legătură cu relieful dealurilor domoale ale Muscelor Năsăudului, pe văi și în zonele mai joase, unde zonele naturale predomină în raport cu cele antropice sau construite. Sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă de-a lungul căilor de acces și/sau în relație cu relieful de deal, iar țesutul construit este destul de omogen, fiind caracterizat în general de locuințe unifamiliale mici dotate cu mici zone agricole și grădini; spre zona montană din nordul UAT-urilor, localitățile tind să fie mai rarefiate și cu un număr mai redus de case.

Patrimoniul și arhitectura

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, deși există și implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără valoare. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și se exprimă prin locuințe cu volumetrii simple, scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale. Există însă elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserica, școala, primăria, căminul cultural sau conacul, iar unele lăcașe de cult se disting în silueta așezărilor prin turelele lor. Patrimoniul arhitectural clasat este reprezentat de obiective incluse atât în cadrul sistemului LPM UNESCO FRE-Dacia, cât și în Lista Monumentelor Istorice.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia:

- Sita - Vârful Sitii
- Sita - Casa Urișilor
- Perișor - Ponoară în Vârf
- Perișor - Păltiniș
- Perișor - Turnu' Popii/Corobană
- Perișor - Vârful Zgăului
- Perișor - Vârful Colnicului
- Zagra - Dealul Lupului
- Zagra - Dealul Ciorilor
- Salva – Modruț

Obiective incluse în LMI:

- BN-II-m-B-01619 – Casă, sat Borleasa; comuna Târlișua
- BN-I-m-B-01440.01 (RAN: 35438.01.01) – Turn roman, sat Zagra; comuna Zagra
- BN-I-m-B-01440.02 (RAN: 35438.02.01) – Turn roman, sat Zagra; comuna Zagra
- BN-I-m-B-01440.03 (RAN: 35438.03.01) – Turn roman, sat Zagra; comuna Zagra
- BN-I-s-B-01378 (RAN: 35456.01) – Burgus roman, sat Perișor; comuna Zagra
- BN-I-s-B-01440 – Sistem de supraveghere și apărare a limesului Daciei în sectorul Zagra, sat Zagra; comuna Zagra
- BN-II-m-A-01707 – Biserica din lemn „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil”, cu turn clopotniță din piatră, sat Suplai; comuna Zagra
- BN-II-m-A-01729 (RAN: 35438.04) – Biserica din lemn „Sf. Cuv. Parascheva”, sat Zagra; comuna Zagra
- BN-II-m-B-01730 – Casă, sat Zagra; comuna Zagra
- BN-I-m-B-01401.01 (RAN: 34592.01.01) – Turn roman, sat Sita; comuna Spermezeu
- BN-I-m-B-01401.02 (RAN: 34592.02.01) – Turn roman, sat Sita; comuna Spermezeu
- BN-I-m-B-01401.03 (RAN: 34592.03.01) – Turn roman, sat Sita; comuna Spermezeu
- BN-I-s-B-01401 – Sistem de supraveghere și apărare a limesului Daciei în sectorul Sita-Spermezeu, sat Sita; comuna Spermezeu
- BN-II-m-B-01682 (RAN: 34583.01) – Biserica din lemn „Adormirea Maicii Domnului”, sat Păltineasa; comuna Spermezeu
- BN-I-s-A-01324 (RAN: 32508.01) – Așezare fortificată, sat Coldău; oraș Beclean

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate activități precum prelucrarea lemnului, metalului și pietrei în Runcu Salvei, precum și meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului: țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, jocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiel și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.4.

Subunitatea A4 aparține unității de relief Munții Țibleș și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în nordul județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief montan, având o suprafață de 19098,81 ha. În componența sa sunt incluse UAT-urile Târlișua, Zagra, Telciu și Romuli. Subunitatea este caracterizată printr-un peisaj dominat de păduri de foioase și pajiști cu vegetație medie. Evoluția peisajului este marcată de prezența unor elemente relict, păstrate din stări geografice, geologice sau utilizări ale teritoriului din perioade anterioare. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ realizarea drumului expres cu 4 benzi Moisei – Năsăud – Bistrița – Reghin – Târgu Mureș în partea de est. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În cadrul subunității nu sunt menționate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este indicată. Principalele vulnerabilități ale peisajului geografic sunt reprezentate de defrișări, eroziune, alunecări locale de teren și fragmentarea habitatelor cauzată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de numeroase cursuri de apă, precum Valea Săbii, Valea Lungă, Țibleș, Strâmba, Seradia, Sălăuța, Mesteacăn, Ilișua, Fiadțel, Fiad și Bichigiu. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful se caracterizează prin altitudini ridicate și o energie mare a reliefului, fiind alcătuit din versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Acesta este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate include forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice dominante sunt eroziunea torențială, dezagregarea fizică a rocilor și transportul materialului pe versanți. Procese geomorfologice actuale nu sunt precizate.

Potențialul agricol

Activitățile agricole din subunitate sunt limitate și se bazează în principal pe pășuni și fânețe permanente specifice zonei montane. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Zootehnia este dominantă, fiind bazată în special pe

creșterea bovinelor și ovinelor. Pentru păduri în peisaj nu sunt furnizate informații, iar importanța terenurilor cultivate nu este precizată.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă ca urmare a reliefului montan și a numărului redus de așezări sau zone locuite. În cadrul subzonei există foarte puține așezări antropice, cu un număr redus de construcții care se pierd în peisajul montan, fiind prezente și cabane montane sau refugii adaptate reliefului. Mediul construit are o tipologie foarte difuză, fiind în mare parte integrat în peisaj. Sunt prezente mici ansambluri rurale considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și/sau în relație cu relieful montan, pe văile înguste, iar țesutul construit este relativ omogen și alcătuit în general din locuințe unifamiliale mici dotate cu mici zone agricole și grădini.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, deși există și implanturi izolate de arhitectură parazită, lipsite de calitate. Arhitectura tradițională este cea specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău, fiind reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale reprezentate de obiective izolate sau mici clustere. Există elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace, iar unele lăcașe de cult se disting în silueta așezărilor prin turlele lor. În ceea ce privește patrimoniul arhitectural clasat, pe teritoriul subzonei nu se găsesc obiective clasate nici în cadrul LPM UNESCO FRE-Dacia, nici în Lista Monumentelor Istorice. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții datate în secolele XIX-XX, la care se adaugă inserții contemporane și elemente singulare provenite din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea

ce privește meșteșugurile, sunt menționate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, jocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiile și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.5.

Subunitatea A5 aparține unității de relief Culoarele Someșului Mic și Mare și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în nord-vestul județului Bistrița-Năsăud și reprezintă o formă de relief de tip culoar dezvoltat de-a lungul principalelor drumuri ale județului care leagă orașe precum Beclean, Salva, Năsăud, Rebrîșoara și Feldru. Suprafața totală a arealului este de 12063,29 ha. În componența sa intră UAT-urile Telciu, Coșbuc, Salva, Năsăud, Rebrîșoara, Feldru, Ilva Mică, Sângeorz-Băi, Nimigea, Chiuza, Beclean, Uriu, Petru Rareș și Ciceu-Mihăiești. Subunitatea este caracterizată prin așezări rurale și urbane asociate terenurilor arabile din extravilan. Evoluția peisajului este marcată de prezența unor elemente relict, păstrate din stări geografice, geologice sau utilizări ale teritoriului din perioade anterioare. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ construirea autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava în partea de sud, realizarea drumului expres sau cu 4 benzi Moisei – Năsăud – Bistrița – Reghin – Târgu Mureș, modernizarea liniei de cale ferată, modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale, precum și realizarea centurii ocolitoare a orașului Năsăud. Este necesar ca UAT-urile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subunitatea include mai multe arii naturale protejate, respectiv siturile Natura 2000 ROSCI0393 Someșul Mare, Natura 2000 ROSCI0437 Someșul Mare între Mica și Beclean, Natura 2000 ROSCI0232 Someșul Mare Superior și Natura 2000 ROSCI0400 Șieu - Budac, precum și rezervația științifică, monumentul al naturii și rezervația naturală RONPA0224 Poiana cu narcise de pe Șesul Mogoșenilor. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente și este caracterizată inclusiv prin prezența narciselor. Infrastructura ecologică este reprezentată de valea hidrografică a Someșului Mare. Vulnerabilitățile peisajului geografic

sunt generate în principal de inundații, fragmentarea habitatelor ca urmare a urbanizării și eroziunea malurilor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este definit de valea Someșului Mare și de râul Sălăuța, precum și de zonele de vărsare ale principalelor râuri Ilișua, Șieu, Valea Mare și Valea Meleș în râul Someșul Mare. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este caracterizat printr-o formă alungită, cu altitudini relativ mai scăzute comparativ cu unitățile învecinate, fiind alcătuit din lunci, terase fluviale și versanți mai domoli. Culoarele reprezintă zone de tranziție între unități de relief și sunt modelate în principal prin procese fluviale, acumulări aluviale și eroziune laterală a cursurilor de apă. Procesele geomorfologice actuale sunt dominate de eroziunea fluvială, care modelează permanent albiile râurilor prin eroziune, transport și acumulare de sedimente, determinând adâncirea și lărgirea văilor, formarea teraselor și modificarea albiilor, precum și procese frecvente de eroziune și retragere a malurilor.

Potențialul agricol

Agricultura din subunitate include terenuri arabile utilizate pentru cultivarea cerealelor, plantelor furajere și culturilor legumicole. Produsele locale sunt reprezentate de legume, porumb și grâu, fructe, produse din carne și lapte, precum și produse apicole. Activitățile zootehnice sunt orientate în principal spre creșterea bovinelor pentru lapte, a ovinelor și a păsărilor. Pentru păduri în peisaj nu sunt furnizate informații. Suprafețele arabile au o importanță semnificativă, fiind utilizate pentru culturi agricole diverse și pentru producția de furaje. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în cadrul arealului viticol Lechința, iar localitățile Reteag și Uriu fac parte din arealul delimitat pentru producerea vinurilor cu Denumire de origine controlată protejată (DOC).

Urbanism și dezvoltare teritorială

Subunitatea beneficiază de o accesibilitate foarte bună, având alternative de transport auto prin intermediul drumului european E58 și al DN 17, precum și transport feroviar. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este definită de un mix de localități rurale adaptate contextului natural al culoarului Someșului și de prezența localităților urbanizate Beclean și Năsăud, care formează fâșii sau coridoare urbanizate ce fragmentează mediul natural. Sunt prezente una sau mai multe zone ori ansambluri cu statut de protecție sau cu valoare recunoscută la nivel național. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă de-a lungul căilor de acces și în

relație cu relieful culoarului Someșului; în mediul rural, țesutul construit este relativ omogen și caracterizat de locuințe unifamiliale mici cu zone agricole și grădini, în timp ce orașele Beclean și Năsăud prezintă o structură urbană dezvoltată de-a lungul râului Someș și a căilor de circulație, cu un țesut construit eterogen alcătuit din locuințe colective, clădiri cu funcțiuni diverse și locuințe de mici dimensiuni, tipologiile urbane fiind mixte. Subunitatea este traversată de un drum istoric important, respectiv drumul de legătură Transilvania – Moldova prin Pasul Tihuța, realizat în perioada administrației habsburgice, la începutul secolului XIX.

Patrimoniu și arhitectură

În zonele rurale, arhitectura este în general de calitate și respectă specificul locului, deși sunt prezente și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. În zonele urbane, țesutul construit prezintă un caracter eterogen, cu un amestec de arhitectură de calitate și arhitectură slab calitativă. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale, obiective izolate sau mici clustere. Sunt prezente elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace. Patrimoniul arhitectural clasat este reprezentat de un număr mare de obiective incluse în Lista Monumentelor Istorice, aparținând atât grupei valorice A (de interes național sau universal), cât și grupei valorice B (monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local). Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX-XX, alături de inserții contemporane și elemente singulare din perioade anterioare, fiind relativ omogen ca periodizare în sate și mixt în centrele urbane.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia:

- Ilișua - Arcobara / Vicinal
- Ilișua - Țibleș

Obiective incluse în LMI:

- BN-II-m-B-01718 – Casă evreiască, azi cabinet medical, sat Telciu; comuna Telciu
- BN-II-m-A-01639 (RAN: 33186.01) – Pod acoperit din lemn („pod grăniceresc”) peste râul Sălăuța, sat Coșbuc; comuna Coșbuc
- BN-IV-m-A-01743 – Muzeul memorial „George Coșbuc”, sat Coșbuc; comuna Coșbuc

- BN-II-m-A-01680 (RAN: 32553.03) – Cazarma Regimentului II Românesc de Graniță „Șvarda”, azi Muzeul Grăniceresc Năsăudean, oraș Năsăud
- BN-II-m-A-20940 – Gimnaziul Superior Greco-Catolic Românesc, azi Colegiul Național „George Coșbuc”, oraș Năsăud
- BN-II-m-B-20941 – Internatul școlii Normale, azi Școala Generală „Mihai Eminescu”, oraș Năsăud
- BN-II-m-B-20942 – Școala Normală, azi Grupul școlar Silvic, oraș Năsăud
- BN-II-m-B-21123 – Biserica Ortodoxă Română „Sf. Ierarh Nicolae”, oraș Năsăud
- BN-III-m-A-01737 – Bustul lui Vasile Nașcu, oraș Năsăud
- BN-III-m-B-01736 – Bustul lui George Coșbuc, autor Corneliu Medrea, oraș Năsăud
- BN-II-a-A-01659 – Ansamblul bisericii de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil”, sat Rebrișoara; comuna Rebrișoara
- BN-II-m-A-01659.01 – Biserica din lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil”, sat Rebrișoara; comuna Rebrișoara
- BN-II-m-A-01659.02 – Clopotnița din lemn, sat Rebrișoara; comuna Rebrișoara
- BN-III-m-A-01738 – Relief de bronz închinat lui Iacob și Ioachim Mureșan, sat Rebrișoara; comuna Rebrișoara
- BN-II-m-B-01658 (RAN: 33257.01) – Biserica ortodoxă „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil”, sat Feldru; comuna Feldru
- BN-III-m-B-01735 – Bustul lui Vasile Nașcu, autor Corneliu Medrea, sat Feldru; comuna Feldru
- BN-I-s-B-01373 (RAN: 33998.01) – Așezare, sat Nimigea de Jos; comuna Nimigea
- BN-I-s-B-01374 (RAN: 33998.02) – Așezare fortificată, sat Nimigea de Sus; comuna Nimigea
- BN-II-m-B-01696 (RAN: 33168.01) – Biserica reformată, sat Săsarm; comuna Chiuza
- BN-I-m-B-01288.01 (RAN: 32492.03.03) – Așezare, oraș Beclean
- BN-I-m-B-01288.02 (RAN: 32492.03.02) – Așezare, oraș Beclean
- BN-I-m-B-01288.03 (RAN: 32492.03.01) – Așezare, oraș Beclean
- BN-I-s-A-01324 (RAN: 32508.01) – Așezare fortificată, sat Coldău; oraș Beclean
- BN-I-s-B-01288 (RAN: 32492.03) – Situl arheologic de la Beclean, punct „Șesul Becleanului”, oraș Beclean
- BN-I-s-B-01289 (RAN: 32492.04) – Fortificație, oraș Beclean

- BN-II-a-A-01617 (RAN: 32492.05) – Castelul Bethlen, azi Grupul școlar agricol Beclean, oraș Beclean
- BN-II-m-A-01617.01 – Castelul Bethlen – corp principal și extinderi, oraș Beclean
- BN-II-m-A-01617.02 – Pavilionul de intrare al castelului Bethlen, oraș Beclean
- BN-II-m-B-01615 (RAN: 32492) – Castelul Bethlen Pal, azi Primăria orașului Beclean
- BN-II-m-B-01616 – Castelul de vânătoare Bethlen, oraș Beclean
- BN-II-m-B-01618 (RAN: 32492.06) – Biserica reformată, oraș Beclean
- BN-I-m-B-01429.01 (RAN: 35278.01.02) – Așezare, sat Uriu; comuna Uriu
- BN-I-m-B-01429.02 (RAN: 35278.01.01) – Așezare, sat Uriu; comuna Uriu
- BN-I-s-A-01430 (RAN: 35278.02) – Burgus, sat Uriu; comuna Uriu
- BN-I-s-B-01429 (RAN: 35278.01) – Situl arheologic de la Uriu, punct „Terasa din dreptul Văii Ilișua”, sat Uriu; comuna Uriu
- BN-II-m-A-01642 (RAN: 35287.02) – Biserica romano-catolică, sat Cristeștii Ciceului; comuna Uriu
- BN-II-m-B-01641 (RAN: 35287.03) – Castelul Torma, azi imobil cu activități meșteșugărești, sat Cristeștii Ciceului; comuna Uriu
- BN-II-m-B-01723 (RAN: 35278.04) – Biserica reformată, sat Uriu; comuna Uriu
- BN-II-m-B-01687 – Biserica reformată, sat Reteag; comuna Petru Rareș
- BN-III-m-B-01739 – Bustul lui Ion Pop Reteganu, sat Reteag; comuna Petru Rareș
- BN-IV-m-B-01749 – Mormântul lui Ion Pop Reteganu, sat Reteag; comuna Petru Rareș
- BN-IV-m-B-01750 – Muzeul memorial „Ion Pop Reteganul”, sat Reteag; comuna Petru Rareș

Patrimoniu imaterial

Subunitatea nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive includ manifestări tradiționale precum Sânzienne la Rebrișoara – Obicei tradițional Rebrișoara din 24 iunie și De Ispas – eveniment tradițional-cultural la Năsăud.

În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate activități precum realizarea de țesături, cusături și covoare în localitățile Salva și Năsăud, precum și meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului: țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, jocăria,

curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiele și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.6.

Subunitatea A6 aparține unității de relief Dealurile Jimborului și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în vestul județului Bistrița-Năsăud, într-un cadru de deal, și are o suprafață de 1303,90 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea este integrată în UAT Beclean. Aceasta este caracterizată prin păduri tinere și pajiști. Evoluția peisajului este marcată de elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor peisajului și bine exprimate în fizionomia actuală a teritoriului. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ construirea în partea de nord a autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În cadrul subunității nu sunt menționate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este indicată. Principalele vulnerabilități ale peisajului geografic sunt alunecările de teren, eroziunea, defrișările și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă, dintre care este menționată Valea Viilor. Nu sunt semnalate peisaje minerale. Relieful este caracterizat de altitudini moderate spre relativ ridicate, cu versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite. Energia de relief este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale distincte nu sunt menționate.

Potențialul agricol

Activitățile agricole includ terenuri arabile și culturi agricole amplasate în extravilan. Produsele locale sunt reprezentate de vin și produse viticole, prune și produse derivate

precum magiunul și țuica de prune, cereale, miere și produse tradiționale din porc. Componenta zootehnică este reprezentată de creșterea bovinelor și porcinelor în exploatațile agricole. Pentru păduri în peisaj nu sunt furnizate informații, iar importanța terenurilor cultivate nu este precizată. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă ca urmare a reliefului, a dimensiunii mici a subzonei și a numărului redus de așezări sau zone locuite. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este definită de existența unui număr foarte redus de așezări și de construcții puține, care se pierd în peisajul deluros. În subzonă sunt prezente mici ansambluri rurale considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și/sau în relație cu relieful deluros, iar țesutul construit este destul de omogen, fiind alcătuit în general din locuințe unifamiliale mici, dotate cu mici zone agricole și grădini.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este apreciată ca fiind de calitate și respectă specificul local, chiar dacă există și implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată de locuințe cu volumetrii simple, scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale, sub forma unor obiective izolate sau a unor mici clustere. Există și elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserica, școala, primăria, căminul cultural sau conacul, iar unele lăcașe de cult se disting în silueta așezărilor prin turlele lor. În ceea ce privește patrimoniul arhitectural clasat, pe teritoriul subzonei nu se găsesc obiective clasate nici în LPM, nici în LMI. Fondul construit existent este alcătuit din construcții din secolele XIX-XX, inserții contemporane și elemente singulare provenite din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiele și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.7.

Subunitatea A7 aparține unității de relief Dealurile Lechinței și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în vestul județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief de deal, având o suprafață de 1937,91 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea este integrată în UAT Beclean. Teritoriul este caracterizat prin prezența pădurilor tinere și a pajiștilor. Evoluția peisajului este marcată de elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor peisajului, vizibile în fizionomia actuală a teritoriului și putând avea atât efecte pozitive, cât și negative, precum culturi agricole sau zone rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ construirea în partea de nord a autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În cadrul subunității nu sunt menționate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este indicată. Principalele vulnerabilități ale peisajului geografic sunt alunecările de teren, eroziunea, defrișările și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă, dintre care sunt menționate Valea Meleș și Sărata. Nu sunt semnalate peisaje minerale. Relieful este caracterizat prin altitudini moderate spre relativ ridicate, cu versanți mai pronunțați și

interfluvii înguste sau alungite. Energia de relief este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale nu sunt precizate.

Potențialul agricol

Activitățile agricole sunt limitate și sunt asociate cu pajiști și terenuri agricole locale. Produsele locale includ vin și produse viticole, prune și produse derivate precum magiunul și țuica de prune, cereale, miere și produse tradiționale din porc. Pentru componenta zootehnică nu sunt furnizate informații. De asemenea, nu sunt precizate informații privind pădurile în peisaj sau importanța terenurilor cultivate. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea auto este relativ bună prin intermediul drumului județean DJ172 și datorită proximității față de orașul Beclean, însă alternativele de transport sunt limitate. În subzonă predomină așezările rurale de mici dimensiuni, dezvoltate de-a lungul căilor de circulație și în strânsă relație cu relieful de deal, zonele naturale având o pondere mai mare decât cele construite. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile prezintă o densitate scăzută a zonelor construite și se dezvoltă de-a lungul căilor de acces sau în relație cu relieful, țesutul construit fiind relativ omogen și alcătuit în general din locuințe unifamiliale mici cu zone agricole și grădini. În subzonă se remarcă prezența zonei de agrement Băile Figa.

Patrimoniul și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, deși există și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără calitate. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice. Sunt prezente elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace, iar unele lăcașe de cult se disting în silueta așezărilor prin turlele lor. În ceea ce privește patrimoniul arhitectural clasat, în subzonă este prezent un singur obiectiv inclus în Lista Monumentelor Istorice. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții

din secolele XIX-XX, alături de inserții contemporane și elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-A-20930 – Situl arheologic „Băile Figa”, oraș Beclean

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive includ manifestarea tradițională „Înstruțatul Boului” din Figa. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiile și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.8.

Subunitatea A8 aparține unității de relief de tip depresiune și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în vestul județului Bistrița-Năsăud și prezintă relief de depresiune, având o suprafață foarte redusă, de 82,62 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea este integrată în UAT Beclean. Suprafața identificată este reprezentată în principal de teren arabil situat în proximitatea unei așezări. Evoluția peisajului este caracterizată prin elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor peisajului, vizibile în fizionomia actuală a teritoriului și putând avea atât efecte pozitive, cât și negative, precum culturi agricole sau dezvoltări rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate. Nu există în prezent propuneri de infrastructură la nivelul subzonei.

Subunitate de dimensiuni reduse fără necesar de detaliere.

SUBUNITATEA A.9.

Subunitatea A9 aparține unității de relief Dealurile Bistriței și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în zona centrală a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief de deal, având o suprafață de 19610,84 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea include UAT-urile Nimigea, Năsăud, Rebrîșoara, Feldru, Ilva Mică,

Josenii Bârgăului și Prundu Bârgăului. Teritoriul este caracterizat prin păduri de foioase, zone agricole intens exploatate și pășuni. Evoluția peisajului este marcată de elemente relict, păstrate din stări geografice, geologice sau utilizări anterioare ale teritoriului. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale, realizarea drumului expres sau cu 4 benzi Moisei – Năsăud – Bistrița – Reghin – Târgu Mureș, realizarea centurii ocolitoare a orașului Năsăud, precum și construirea autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subunitatea include mai multe arii naturale protejate, respectiv situl Natura 2000 ROSCI0051 Cușma, situl Natura 2000 ROSCI0232 Someșul Mare Superior și rezervația științifică, monumentul naturii și rezervația naturală RONPA0224 Poiana cu narcise de pe Șesul Mogoșenilor. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente și include, printre altele, prezența narciselor. Infrastructura ecologică nu este menționată. Principalele vulnerabilități ale peisajului geografic sunt alunecările de teren, eroziunea, defrișările și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă, precum Valea Mare, Valea Carelor, Tău, Târgul, Poiana, Muncel, Bratoșa și Bistrița. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful prezintă altitudini moderate spre relativ ridicate, cu versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite. Energia de relief este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale nu sunt precizate.

Potențialul agricol

Agricultura din subunitate combină culturi arabile cu pășuni și fânețe utilizate pentru producția de furaje. Produsele locale includ vin și produse viticole, prune și produse derivate precum magiunul și țuica de prune, cereale, miere și produse tradiționale din porc. Activitățile zootehnice sunt reprezentate în principal prin creșterea bovinelor și ovinelor în exploatațile

agricole. Peisajul include păduri de foioase asociate zonelor agricole. Importanța terenurilor cultivate nu este precizată. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Subzona prezintă o accesibilitate relativ dificilă și puține alternative de transport, excepția fiind zona de sud-est, unde accesibilitatea auto este ameliorată de prezența drumului european DE58. Mediul construit are o tipologie foarte difuză și este parțial integrat în peisaj. Predomină așezările rurale dezvoltate în strânsă relație cu relieful deluros, în cadrul cărora zonele naturale au o pondere mai mare decât cele construite. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă organic în relație cu relieful natural deluros, iar țesutul construit este relativ omogen, fiind alcătuit în general din locuințe unifamiliale mici dotate cu zone agricole și grădini. Subunitatea este traversată de drumuri istorice importante, respectiv drumul de legătură Transilvania – Moldova prin Pasul Tihuța, realizat în perioada administrației habsburgice la începutul secolului XIX, precum și un drum principal realizat în perioada Daciei Romane, în secolul II d.Hr. (conform articolului „Recreating the landscape of the former Roman Dacia using modern 19th century cartography, digital data and GIS”).

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, chiar dacă există și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În teritoriu se păstrează și câteva exemple de obiecte sau mici clustere de arhitectură tradițională integrate în țesutul contemporan. Există elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace, iar unele lăcașe de cult se disting în silueta așezărilor prin turlele lor. Patrimoniul arhitectural clasat este reprezentat de un număr redus de obiective incluse în Lista Monumentelor Istorice. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții datate în secolele XIX-XX, la care se adaugă inserții contemporane și elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-B-01421 (RAN: 34066.01) – Așezare, sat Tăure; comuna Nimigea
- BN-II-m-B-21090 – Fântâna de apă sărată cu casă, sat Mintiu; comuna Nimigea
- BN-III-m-A-01746 – Bustul lui Liviu Rebreanu, localitate componentă Liviu Rebreanu; oraș Năsăud
- BN-IV-m-B-01747 – Muzeul memorial „Liviu Rebreanu”, localitate componentă Liviu Rebreanu; oraș Năsăud
- BN-I-s-B-01381 (RAN: 33417.01) – Așezare, sat Rusu Bârgăului; comuna Josenii Bârgăului
- BN-I-s-B-01382 (RAN: 33417.02) – Turn roman, sat Rusu Bârgăului; comuna Josenii Bârgăului
- BN-II-m-B-01677 (RAN: 33408.01) – Biserica ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului”, sat Mijlocenii Bârgăului; comuna Josenii Bârgăului

Patrimoniul imaterial

Subzona nu prezintă o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate activități tradiționale specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, jocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiel și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.10.

Subunitatea A10 aparține unei unități de relief de tip depresiune din cadrul zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în zona centrală a județului Bistrița-Năsăud și are o suprafață de 449,76 ha. Din punct de vedere administrativ, teritoriul este integrat în UAT Nimigea. Subunitatea este caracterizată prin predominanța pășunilor și a terenurilor agricole. Evoluția peisajului este marcată de elemente relicte, păstrate din stări geografice, geologice sau utilizări anterioare ale teritoriului. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Nu există în prezent propuneri de infrastructură la nivelul subzonei. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În cadrul subunității nu sunt menționate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este indicată. Principalele vulnerabilități ale peisajului geografic sunt reprezentate de alunecări de teren, eroziune, defrișări și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă, dintre care este menționat râul Tău. Nu sunt semnalate peisaje minerale. Relieful este caracterizat printr-o unitate relativ coborâtă față de formele înconjurătoare, cu suprafețe mai netede, pante reduse și prezența luncilor și teraselor fluviale. Depresiunile sunt rezultatul unor procese tectonice și erozionale, fiind ulterior modelate de rețeaua hidrografică și de procese de acumulare sedimentară. Procese geomorfologice actuale nu sunt precizate.

Potențialul agricol

Activitățile agricole se bazează pe culturi arabile și pășuni. Produsele locale includ lapte și brânză de vacă, miere, cartofi și legume adaptate climatului răcoros. În exploatațile agricole sunt crescute bovine și ovine. Pentru păduri în peisaj nu sunt furnizate informații, iar importanța terenurilor cultivate nu este precizată. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este dificilă, deoarece pe cuprinsul acesteia nu există căi de acces și nici așezări. Relația dintre cadrul natural și cel construit nu este relevantă, întrucât teritoriul nu include zone locuite. De asemenea, nu sunt identificate zone valoroase sau ansambluri construite. Dinamica urban-rural nu este aplicabilă, iar tipologiile spațiale sunt dominate de funcțiuni agricole și productive.

Patrimoniu și arhitectură

În subzonă nu există așezări, astfel că nu sunt prezente elemente privind calitatea arhitecturii locului sau arhitectura tradițională. De asemenea, nu sunt identificate elemente izolate de arhitectură și nici obiective de patrimoniu arhitectural clasat. Fondul construit existent nu este relevant, deoarece teritoriul nu include construcții sau zone locuite.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Diversitatea etnică nu este relevantă pentru această subunitate. Evenimentele festive sunt menționate la nivel local, fără notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiile și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.11.

Subunitatea A11 aparține unității de relief Muscelele Năsăudului și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în zona central-nordică a județului Bistrița-Năsăud și prezintă relief montan, având o suprafață de 33066,56 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea include UAT-urile Telciu, Coșbuc, Salva, Năsăud, Rebrîșoara, Parva, Rebra, Feldru, Sângeorz-Băi și Ilva Mică. Teritoriul este caracterizat prin păduri de foioase și pășuni. Evoluția peisajului este marcată de elemente relict, păstrate din stări geografice, geologice sau utilizări anterioare ale teritoriului. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene, realizarea variantei ocolitoare pentru Sângeorz-Băi, precum și realizarea centurii ocolitoare a orașului Năsăud. Este necesar ca UAT-urile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În cadrul subunității nu sunt menționate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este indicată. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt reprezentate de defrișări, eroziune, alunecări locale de teren și fragmentarea habitatelor cauzată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă, precum Valea Satului, Valea lui Dan, Valea Caselor, Valea Borcutului, Telcișor, Rebra, Gersa și Feldrișel. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful se caracterizează prin altitudini ridicate și o energie mare a reliefului, fiind alcătuit din versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Acesta este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate include forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice dominante sunt eroziunea torențială, dezagregarea fizică a rocilor și transportul materialului pe versanți. Procese geomorfologice actuale nu sunt precizate.

Potențialul agricol

Agricultura montană este caracterizată prin utilizarea pășunilor permanente și prin culturi furajere. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Activitatea zootehnică este dominată de creșterea bovinelor și a ovinelor. Peisajul include păduri de foioase asociate zonelor montane. Importanța terenurilor cultivate nu este precizată.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este relativ dificilă din cauza lipsei infrastructurii de transport, a reliefului natural deluros și a numărului redus de așezări și de populație deservită. Mediul construit are o tipologie foarte difuză și este parțial integrat în peisaj. Predomină așezările rurale de mici dimensiuni, dezvoltate în strânsă relație cu relieful dealurilor domoale specifice zonei Muscelor Năsăudului, amplasate pe văi și în zonele mai joase, în care cadrul natural predomină în raport cu cel construit. Sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful de deal, țesutul construit fiind relativ omogen și alcătuit în general din locuințe unifamiliale mici cu zone agricole și grădini, iar așezările sunt rarefiate și tind să aibă un număr mai redus de locuințe. Zonele urbane prezintă tipologii mixte.

Patrimoniu și arhitectură

În mediul rural, arhitectura este în general de calitate și respectă specificul locului, existând însă și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. În mediul urban, țesutul construit prezintă un caracter eterogen, în care coexistă arhitectura de calitate și

arhitectura slab calitativă. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale. Există elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace, iar unele lăcașe de cult se disting în silueta așezărilor prin turlele lor. Patrimoniul arhitectural clasat este reprezentat de un număr redus de obiective incluse în Lista Monumentelor Istorice, toate aparținând grupei valorice B. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX-XX, la care se adaugă inserții contemporane și elemente singulare din perioade anterioare, fiind relativ omogen ca periodizare în sate și mixt în centrele urbane.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia:

- Salva - Dealul Dumbravă

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-B-01370 (RAN: 32553.01) – Turn roman, sat Salva; comuna Salva
- BN-II-m-B-21093 – Vila 1, oraș Sângeorz-Băi

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, este menționată pictura pe sticlă sau pe lemn în localitatea Sângeorz-Băi. De asemenea, sunt prezente meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, jocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiel și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.12.

Subunitatea A12 aparține unității de relief Masivul Rodna (Munții Rodnei) și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în nordul județului Bistrița-Năsăud și prezintă relief montan, suprapunându-se în mare parte cu Parcul Național Munții Rodnei. Suprafața

totală a arealului este de 74470,63 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea include UAT-urile Romuli, Telciu, Rebrîșoara, Parva, Sângeorz-Băi, Maieru, Rodna și Șanț. Teritoriul este caracterizat prin păduri de foioase și conifere, precum și prin zone cu vegetație de tip iarbă înaltă. Evoluția peisajului este marcată de prezența unor elemente relict, păstrate din stări geografice, geologice sau utilizări anterioare ale teritoriului. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ în sud modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene, iar în partea extrem estică modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale. Este necesar ca UAT-urile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subzona cuprinde un număr important de arii naturale protejate, între care Natura2000 ROSCI0125 Munții Rodnei, Natura2000 ROSPA0085 Munții Rodnei, Natura2000 ROSCI0193 Peștera Tăușoare, Parcul Național RONPA0005 Munții Rodnei, Rezervația Biosferei ROMAB0002 Pietrosul Rodnei, precum și mai multe rezervații științifice, monumente ale naturii și rezervații naturale: RONPA0606 Piatra Rea, RONPA0242 Ineu Lala, RONPA0240 Izvoarele Mihăiesei, RONPA0236 Peștera din Valea Cobășelului, RONPA0226 Poiana cu narcise de pe masivul Saca, RONPA0223 Peștera Tăușoare și RONPA0222 Zăvoaiele Borcutului. Biodiversitatea este specifică zonei montane înalte și include, printre altele, narcise și numeroase specii de faună precum *Ursus arctos* (urs brun), *Bombina bombina* (buhai de baltă cu burta roșie), *Bombina variegata* (ivoraș-cu-burta-galbenă), *Lutra lutra* (vidră euroasiatică), *Canis lupus* (lup cenușiu), *Cobitis taenia* (zvârlugă), *Lynx lynx* (râs eurasiatic) și *Triturus montandoni* (triton carpatic). Infrastructura ecologică este dominată de Parcul Național Munții Rodnei, cea mai importantă componentă ecologică regională, care include ecosisteme alpine, subalpine și forestiere, rezervații floristice și habitate pentru carnivore mari. Principalele vulnerabilități ale peisajului sunt defrișările, eroziunea, alunecările locale de teren și fragmentarea habitatelor cauzată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de o rețea hidrografică bogată, reprezentată de cursuri de apă precum Valea Vinului, Valea Pietrelor, Telcișor, Strâmba, Sălăuța, Roșu, Rebra, Pârâul Repede, Pârâul Băilor, Maieru, Măgura, Izvorul Mare, Izvorul

Laptelui, Gușatul Mare, Gersa, Gagi, Frumușica, Cormaia, Cobășel, Bistrița Aurie, Bila, Bârloaia, Anieșul Mic și Anieș. Peisajele minerale sunt reprezentate de bazinul minier Rodna – Valea Vinului, cel mai important peisaj minier din județ, situat în comuna Rodna și satul Valea Vinului, unde au fost exploatate minereuri polimetalice precum plumb, zinc, cupru, sulf și, uneori, aur și argint. Exploatarea este documentată încă din Evul Mediu, posibil chiar din epoca dacică, fiind continuată în perioada austro-ungară și în epoca industrială modernă. Peisajul minier include galerii miniere istorice și industriale, halde de steril și depozite de zgură, instalații industriale abandonate, drumuri miniere și infrastructură tehnologică, precum și zone afectate de degradări geomorfologice și procese de renaturalizare. Alte exemple sunt Mina Valea Blaznei, deschisă în 1774 pentru exploatarea plumbului, zincului, cuprului și sulfului, caracterizată prin galerii, puțuri miniere, halde de steril și platforme industriale, precum și Mina Făget din bazinul Rodnei, asociată exploatărilor industriale moderne și infrastructurii miniere dezafectate. Relieful este caracterizat prin altitudini ridicate și energie mare a reliefului, cu versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante, puternic fragmentate de rețeaua hidrografică și influențate de procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice dominante includ eroziunea torențială, dezagregarea fizică a rocilor și transportul materialului pe versanți. În prezent, procesele geomorfologice active sunt reprezentate de eroziunea torențială, care produce șiroiri, ravene și torenți ce fragmentează versanții și transportă materialul erodat spre văi, precum și de alunecările de teren, determinate de gravitație, de structura geologică argiloasă, de precipitațiile abundente sau de defrișări.

Potențialul agricol

Activitățile agricole sunt limitate și dominate de utilizarea pășunilor și fânețelor alpine. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Zootehnia este bazată în principal pe creșterea bovinelor și a ovinelor. Peisajul este completat de păduri de foioase și conifere specifice zonelor montane. Importanța terenurilor cultivate nu este precizată.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este relativ dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă din cauza reliefului montan specific Masivului Rodna și a numărului redus de așezări sau zone locuite. Există un număr foarte mic de așezări, cu un număr redus de

construcții, care se pierd în peisajul montan. În același timp, sunt prezente cabane montane, refugii și alte zone de agrement amplasate în relație directă cu relieful montan. Mediul construit are o tipologie foarte difuză și este parțial integrat în peisaj. Numărul zonelor antropice cu valoare este redus, fiind reprezentat în principal de mici ansambluri rurale considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile și zonele de agrement se dezvoltă răsfirat și organic de-a lungul căilor de acces și în relație directă cu relieful montan, în special de-a lungul văilor înguste.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura existentă este în general de calitate și respectă specificul locului, deși sunt prezente și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă se păstrează câteva zone construite tradițional-istorice. Există și elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace. Patrimoniul arhitectural clasat este redus numeric, iar în subzonă nu există obiective incluse în LPM FRE UNESCO. Fondul construit existent este format în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul.

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-A-01278 (RAN: 33649.01) – Fortificație cu zid de incintă din piatră, sat Anieș; comuna Maieru
- BN-II-m-B-21142 – Casa scriitorilor, pavilioanele C1 și C2, sat Valea Vinului; comuna Rodna

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o diversitate etnică ridicată, populația majoritară fiind română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă și, în mică măsură, de etnie germană. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu sunt cunoscute la

nivel național. În ceea ce privește meșteșugurile, este menționat meșteșugul modelării lutului, care a avut o răspândire mai mare în zona Munților Rodnei. De asemenea, sunt practicate meșteșuguri tradiționale specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiiele și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.13.

Subunitatea A13 aparține unității de relief Munții Suhard și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în nordul județului Bistrița-Năsăud și prezintă relief montan, având o suprafață de 3307,93 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea este integrată în UAT Șanț. Teritoriul este caracterizat prin păduri de foioase și conifere, precum și prin vegetație de tip iarbă înaltă. Evoluția peisajului este marcată de elemente progresive, generate în peisajul cultural actual și intensificate continuu, precum depopularea, împădurirea, tăierile de păduri sau extinderea comunităților. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ în vest modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subunitatea se suprapune peste aria Natura 2000 ROSPA0085 Munții Rodnei și peste Parcul Național Munții Rodnei. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este precizată. Principalele vulnerabilități ale peisajului geografic sunt reprezentate de defrișări, eroziune, alunecări locale de teren și fragmentarea habitatelor cauzată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Pentru această subunitate nu sunt menționate cursuri de apă și nici peisaje minerale. Relieful este caracterizat prin altitudini ridicate și o energie mare a reliefului, fiind alcătuit din versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Acesta este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate include forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare.

Procese geomorfologice dominante sunt eroziunea torențială, dezagregarea fizică a rocilor și transportul materialului pe versanți. Procese geomorfologice actuale nu sunt precizate.

Potențialul agricol

Agricultura este bazată pe pășuni și fânețe montane. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Activitățile principale sunt creșterea bovinelor și a ovinelor. Pentru păduri în peisaj nu sunt furnizate informații, iar importanța terenurilor cultivate nu este precizată.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă din cauza reliefului montan și a lipsei așezărilor sau a zonelor locuite. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este marcată de existența unui număr foarte redus de amenajări antropice și de construcții puține, care se pierd în peisajul montan, într-un mediu construit cu tipologie foarte difuză, integrat în peisaj. Prezența zonelor valoroase nu este relevantă, deoarece pe cuprinsul subzonei nu există așezări. Dinamica urban-rural nu este cazul, iar tipologiile de așezare nu pot fi definite în lipsa zonelor locuite.

Patrimoniu și arhitectură

În această subunitate nu este cazul să se discute despre calitatea arhitecturii locului, arhitectură tradițională sau elemente izolate de arhitectură, întrucât pe cuprinsul său nu există așezări. De asemenea, nu sunt menționate obiective de patrimoniu arhitectural clasat și nici fond construit existent.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul.

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Diversitatea etnică nu este relevantă în această subunitate, deoarece pe cuprinsul său nu există așezări. Evenimentele festive sunt menționate doar ca având importanță locală, fără notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt indicate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, jocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn,

dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiele și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.14.

Subunitatea A14 aparține unității de relief de tip depresiune și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în partea de nord–nord-est a județului Bistrița-Năsăud și se dezvoltă de-a lungul DN17D, având o suprafață de 2001,19 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea include UAT-urile Sângeorz-Băi, Maieru, Rodna și Șanț. Teritoriul este caracterizat prin prezența unor așezări rurale și urbane asociate cu terenuri arabile specifice extravilanului. Evoluția peisajului este marcată de elemente relict, păstrate din stări geografice, geologice, utilizări anterioare ale teritoriului sau evenimente istorice. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În cadrul subunității nu sunt menționate arii naturale protejate. Biodiversitatea este specifică tipului de relief existent, iar infrastructura ecologică este reprezentată de valea hidrografică a Someșului Mare. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt asociate în principal cu inundațiile, seceta sezonieră și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural al subzonei este definit de valea Someșului Mare, care structurează organizarea spațială a teritoriului. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este specific depresiunilor, fiind relativ coborât în raport cu formele înconjurătoare și caracterizat prin suprafețe mai netede, pante reduse și prezența luncilor și teraselor fluviale. Depresiunile rezultă din procese tectonice și erozionale și sunt ulterior modelate de rețeaua hidrografică și de procese de acumulare sedimentară. Procesele geomorfologice actuale sunt reprezentate de eroziunea fluvială, prin care cursurile de apă modelează permanent albiile râurilor prin eroziune, transport și acumulare de sedimente, determinând adâncirea și lărgirea văilor, formarea teraselor și modificarea albiilor. De asemenea, sunt frecvente procesele de eroziune a malurilor și retragerea acestora pe anumite sectoare de râu.

Potențialul agricol

Activitățile agricole includ terenuri arabile și pășuni utilizate pentru producerea furajelor. Produsele locale sunt reprezentate de lapte și brânză de vacă, miere, cartofi și legume adaptate climatului răcoros. Zootehnia include creșterea bovinelor și a ovinelor. Pentru pădurile din peisaj și pentru importanța terenurilor cultivate nu sunt furnizate informații suplimentare.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Subzona beneficiază de o accesibilitate bună în ceea ce privește transportul auto, datorită prezenței DN17. Localitățile sunt adaptate contextului natural al depresiunii și prezintă un mediu construit cu tipologie relativ difuză, integrat în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu puține schimbări în ultimii ani. Așezările se dezvoltă în principal de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful depresionar, fiind formate din localități rurale cu țesut construit relativ omogen, caracterizat în general prin locuințe unifamiliale mici, asociate cu gospodării agricole și grădini.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura existentă este în general de calitate și respectă specificul locului, existând însă și implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără valoare. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale formate din obiective izolate sau mici grupări de construcții. Există elemente izolate de arhitectură valoroasă cu funcțiuni precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace. Patrimoniul arhitectural clasat este reprezentat de un număr relativ mare de monumente istorice de grupă valorică A situate în localități rurale. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul.

Obiective incluse în LMI:

- BN-II-m-A-01637 (RAN: 32606.01) – Biserica de lemn „Buna Vestire”, sat Cormaia; oraș Sângeorz-Băi

- BN-II-m-A-01673 – Biserica ortodoxă „Sfânta Cuvioasă Parascheva”, sat Maieru; comuna Maieru
- BN-II-a-A-01688 (RAN: 34342.02) – Ansamblul bisericii „Sf. M. Mc. Gheorghe”, sat Rodna; comuna Rodna
- BN-II-m-A-01688.01 – Biserica greco-catolică „Sf. M. Mc. Gheorghe”, înglobând o parte din corul bisericii medievale (sec. XIII), sat Rodna; comuna Rodna
- BN-II-m-A-01688.02 – Turn clopotniță, sat Rodna; comuna Rodna
- BN-II-m-A-01688.03 (RAN: 34342.02.01) – Ruinele bisericii medievale, sat Rodna; comuna Rodna

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o diversitate etnică ridicată, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă și, într-o măsură foarte redusă, de etnici ucraineni și germani. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate țesăturile, cusăturile și covoarele realizate în localitatea Maieru. De asemenea, sunt practicate meșteșuguri tradiționale specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, jocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nule și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.15.

Subunitatea A15 aparține unității de relief Munții Bârgăului și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în partea de est-nord-est a județului Bistrița-Năsăud și prezintă relief montan, având o suprafață de 73965,10 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea include UAT-urile Sângeorz-Băi, Maieru, Rodna, Șanț, Poiana Ilvei, Măgura Ilvei, Ilva Mare, Lunca Ilvei, Ilva Mică, Leșu, Tiha Bârgăului, Prundu Bârgăului, Josenii Bârgăului și Bistrița Bârgăului. Teritoriul este unul complex, cuprinzând atât așezări rurale și urbane cu terenuri agricole specifice extravilanului, cât și zone de relief înalt caracterizate prin păduri și vegetație naturală specifică mediului montan. Evoluția peisajului este marcată de elemente progresive generate în peisajul cultural actual și intensificate continuu, precum depopularea, împădurirea, tăierile de păduri sau extinderea comunităților. Vulnerabilitățile sunt

determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea liniei de cale ferată, construirea autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava, în partea de est modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene, precum și în partea de sud modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subunitatea cuprinde mai multe arii naturale protejate, printre care Natura2000 ROSPA0085 Munții Rodnei, Natura2000 ROSCI0051 Cușma și Natura2000 ROSAC0101 Larion, precum și rezervațiile științifice, monumente ale naturii și rezervații naturale RONPA0239 Crovul de la Larion și RONPA0228 Piatra Fântânele. Biodiversitatea este specifică zonelor montane, iar infrastructura ecologică nu este menționată explicit. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt reprezentate de defrișări, eroziune, alunecări locale de teren și fragmentarea habitatelor cauzată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de o rețea hidrografică bogată, reprezentată de cursuri de apă precum Valea Mare, Valea Leșilor, Ursoaia, Tureac, Tisa, Surupătura, Strâmba, Silhoasa, Secul, Măria Mică, Măria, Măgura, Leșul, Ivăneasa, Ilva, Erboasa, Dragovata, Cucureasa, Corca, Câțibavul Mare, Bolovan, Bârgău și Arșița. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este caracterizat prin altitudini ridicate și o energie mare a reliefului, cu versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Acesta este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate include forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice dominante sunt eroziunea torențială, dezagregarea fizică a rocilor și transportul materialului pe versanți. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate.

Potențialul agricol

Agricultura montană combină terenuri arabile limitate cu pășuni și fânețe. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Activitatea zootehnică este dominată de creșterea bovinelor și a ovinelor. Peisajul este dominat de păduri extinse. Importanța terenurilor cultivate nu este precizată. Subunitatea este traversată de un

drum istoric important, respectiv drumul de legătură Transilvania – Moldova prin Pasul Tihuța, realizat în perioada administrației habsburgice, la începutul secolului XIX.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este eterogenă și, pe alocuri, destul de dificilă din cauza lipsei infrastructurii de transport, a reliefului montan și a numărului redus de așezări și populație deservită. Totuși, partea de sud și cea de nord a subzonei beneficiază de o accesibilitate auto mai bună prin intermediul DE58 și DN17. Mediul construit are o tipologie foarte difuză și este parțial integrat în peisaj. Predomină așezările rurale de mici dimensiuni, dezvoltate în strânsă relație cu relieful montan, în special pe văi și în zonele mai joase, unde cadrul natural predomină în raport cu cel construit. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful de deal, țesutul construit fiind relativ omogen și alcătuit în general din locuințe unifamiliale mici cu gospodării agricole și grădini. Așezările sunt rarefiate și tind să aibă un număr redus de locuințe, iar zonele urbane prezintă tipologii mixte.

Patrimoniu și arhitectură

În mediul rural, arhitectura este în general de calitate și respectă specificul locului, existând însă și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. În mediul urban, țesutul construit prezintă un caracter eterogen, în care coexistă arhitectura de calitate și arhitectura slab calitativă. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale. Există elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace, iar unele lăcașe de cult se disting în silueta așezărilor prin turlele lor. Deși subzona este extinsă, se constată un număr redus de obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice și în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare, fiind relativ omogen ca periodizare în sate și mixt în centrele urbane.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul.

Obiective incluse în LMI:

- BN-II-m-B-21093 – Vila 1, oraș Sângeorz-Băi
- BN-II-m-B-01666 – Casă, sat Leșu; comuna Leșu

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o diversitate etnică ridicată, populația majoritară fiind română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă și, în mică măsură, de etnici germani și ucraineni. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate pictura pe sticlă sau pe lemn în Sângeorz-Băi și activitățile de prelucrare a lemnului, metalului și pietrei în Ilva Mare și Lunca Ilvei. De asemenea, sunt practicate meșteșuguri tradiționale specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nule și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.16.

Subunitatea A16 aparține unei unități de relief depresionare din cadrul zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în estul județului Bistrița-Năsăud și are o suprafață de 6423,74 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea include UAT-urile Prundu Bârgăului, Bistrița Bârgăului și Tiha Bârgăului. Teritoriul este caracterizat prin așezări rurale și urbane asociate cu terenuri arabile specifice extravilanului. Evoluția peisajului este marcată de elemente progresive, generate în peisajul cultural actual și intensificate continuu, precum depopularea, împădurirea, tăierile de păduri sau extinderea comunităților. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori menționați, iar sisteme de protecție propuse nu sunt precizate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ construirea autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava, precum și modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale. Este necesar ca UAT-urile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subunitatea include aria Natura2000 ROSCI0051 Cușma și Rezervația naturală RONPA0235 Cheile Bistriței Ardelene. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente,

iar infrastructura ecologică nu este precizată. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt reprezentate de inundații, secetă sezonieră și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă precum Tureac, Secul, Panu, Izvorul Lung, Colbu, Blajul, Bistrița și Bârgău. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este caracteristic unei depresiuni, fiind relativ coborât față de formele înconjurătoare și definit prin suprafețe mai netede, pante reduse, lunci și terase fluviale. Depresiunile sunt rezultatul unor procese tectonice și erozionale, ulterior modelate de rețeaua hidrografică și de procesele de acumulare sedimentară. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate.

Potențialul agricol

Agricultura include terenuri arabile și grădini familiale. Produsele locale sunt reprezentate de lapte și brânză de vacă, miere, cartofi și legume de climat răcoros. Activitățile zootehnice sunt reprezentate de creșterea bovinelor și a păsărilor. Pentru pădurile din peisaj și pentru importanța terenurilor cultivate nu sunt furnizate informații suplimentare.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Subzona beneficiază de o accesibilitate foarte bună, cu alternative de transport auto prin intermediul drumului european E58 și al DJ173, precum și de transport feroviar. Localitățile sunt adaptate contextului natural depresionar, iar zonele antropizate ocupă suprafețe relativ întinse în raport cu peisajul natural, tind să formeze fâșii și să fragmenteze mediul natural. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Așezările se dezvoltă de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful depresionar, iar în localitățile rurale țesutul construit este relativ omogen, caracterizat în general prin locuințe unifamiliale mici cu mici zone agricole și grădini. În anumite localități se remarcă și un țesut organizat prin mijloace urbanistice de planșetă, precum lotizarea regulată. Subunitatea este traversată de un drum istoric important, respectiv drumul de legătură Transilvania – Moldova prin Pasul Tihuța, realizat în perioada administrației habsburgice, la începutul secolului XIX.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, chiar dacă există și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii

simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale, sub forma unor obiective izolate sau a unor mici clustere. Există și elemente izolate de arhitectură valoroasă, cu funcțiuni precum biserica, școala, primăria, căminul cultural sau conacul. Patrimoniul arhitectural clasat este reprezentat de două obiective incluse în Lista Monumentelor Istorice, ambele din grupa valorică B, reprezentativă pentru patrimoniul cultural local. Fondul construit existent este alcătuit din construcții din secolele XIX–XX, inserții contemporane și elemente singulare provenite din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul.

Obiective incluse în LMI:

- BN-II-m-B-20959 Hotel grăniceresc, azi Școala Generală cl I-IV sat Prundu Bârgăului; comuna Prundu Bârgăului
- BN-II-m-B-20242 Casă sat Bistrița Bârgăului; comuna Bistrița Bârgăului

Patrimoniul imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive includ manifestări tradiționale precum Târgu Mare al Bârgăului – târg tradițional organizat la Prundu Bârgăului în luna august și Festivalul Usturoiului – festival gastronomic organizat la Pasul Tihuța, în Tiha Bârgăului. De asemenea, sunt menționate manifestări culturale anuale repetabile, precum Colibița Folk Fest – festival folk desfășurat la Colibița în luna august și Tabăra de pictură Colibița – eveniment artistic anual organizat tot la Colibița, în luna august. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt menționate țesăturile, cusăturile și covoarele din Mureșenii Bârgăului și Bistrița Bârgăului. Totodată, sunt practicate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiel și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.17.

Subunitatea A17 aparține unității de relief Bistrița Bârgăului și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în estul județului Bistrița-Năsăud și prezintă un relief de

culme, având o suprafață de 1963,91 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea include UAT-urile Bistrița Bârgăului și Tiha Bârgăului. Teritoriul este caracterizat prin culmi pe care se regăsesc terenuri agricole și păduri de foioase. Evoluția peisajului este marcată de elemente progresive generate în peisajul cultural actual, care se intensifică în mod continuu, precum depopularea, împădurirea, tăierile de păduri sau extinderea comunităților. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre acești factori, iar sisteme de protecție propuse nu sunt menționate.

Nu există în prezent propuneri de infrastructură la nivelul subzonei.

Cadru natural

Subunitatea se suprapune peste arii naturale protejate precum Natura2000 ROSCI0051 Cușma și Rezervația naturală RONPA0235 Cheile Bistriței Ardelene. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este precizată. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt reprezentate de secetă, eroziune, defrișări și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei este reprezentată prin cursul de apă Blajul, care contribuie la structurarea peisajului cultural. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este specific zonelor de culme și este format din interfluvii alungite situate la altitudini ridicate, care separă bazine hidrografice. Culmile pot avea un profil rotunjit sau îngust și ascuțit, în funcție de structura geologică și de intensitatea eroziunii, iar în zonele mai înalte pot apărea creste zimțate și sectoare cu relief structural sau glaciatic. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate.

Potențialul agricol

Agricultura se desfășoară pe terenuri agricole amplasate în zona de culme. Produsele locale includ brânză de vacă și telemea, caș proaspăt, miere, lapte și produse lactate, precum și carne de oaie sau de vită. Activitățile zootehnice nu sunt precizate explicit. Peisajul include păduri de foioase. Importanța terenurilor cultivate nu este menționată.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă din cauza reliefului montan și a numărului redus de așezări sau zone locuite. În teritoriu există un număr foarte redus de așezări antropice, cu puține construcții care se integrează și se pierd în peisajul montan. Mediul construit are o tipologie foarte difuză și este

parțial integrat în peisaj. Sunt prezente mici ansambluri rurale considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful de culme, iar țesutul construit este relativ omogen, fiind caracterizat în general prin locuințe unifamiliale mici dotate cu mici zone agricole și grădini.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, chiar dacă există și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale formate din obiective izolate sau mici clustere. Există elemente izolate de arhitectură valoroasă cu funcțiuni precum biserică, școală, primărie, cămin cultural sau conac. Pe teritoriul subzonei nu sunt identificate obiective clasate în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO sau în Lista Monumentelor Istorice. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul.

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt practicate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiile și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.18.

Subunitatea A18 aparține unității de relief Munții Călimani și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în estul județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief montan, fiind parte a Munților Călimani. Suprafața subzonei este de 67387,07 ha. Din punct de vedere administrativ, aceasta include UAT-urile Bistrița Bârgăului, Tiha Bârgăului, Prundu Bârgăului și Josenii Bârgăului, extinzându-se parțial și pe teritoriul județului Mureș. Subunitatea reprezintă o zonă amplă caracterizată prin relief montan împădurit. Evoluția peisajului este marcată de elemente progresive generate în peisajul cultural actual și intensificate continuu, precum depopularea, împădurirea, tăierile de păduri sau extinderea comunităților. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația acestor factori, iar sisteme de protecție propuse nu sunt menționate.

Nu există în prezent propuneri de infrastructură la nivelul subzonei.

Cadru natural

Subunitatea include mai multe arii naturale protejate, precum Natura2000 ROSCI0051 Cușma, Natura2000 ROSPA0133 Munții Călimani, Parcul Național RONPA0009 Parcul Național Călimani, precum și rezervațiile naturale RONPA0241 Stâncile Tătarului, RONPA0231 Valea Repedea și RONPA0232 Tăul Zânelor. Zona montană prezintă o biodiversitate variată, speciile dominante fiind *Lutra lutra* (vidra euroasiatică) și *Lynx lynx* (râsul eurasiatic). Infrastructura ecologică este reprezentată în principal de Parcul Național Munții Călimani, care include ecosisteme vulcanice montane și păduri întinse. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt legate de defrișări, eroziune, alunecări locale de teren și fragmentarea habitatelor cauzată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă precum Șoimul de Sus, Repedea, Poiana, Pietroasa, Pârâul Stegii, Pănuleț, Izvorul Lung, Colbu și Bistrița. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este caracterizat prin altitudini ridicate și o energie mare a reliefului, cu versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Acesta este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate include forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice actuale includ eroziunea torențială și alunecările de teren. Eroziunea torențială se produce prin scurgerea concentrată a apei de ploaie, generând șiroiri, ravene și torenți, ceea ce duce la fragmentarea versanților și la transportul materialului erodat spre văi. Alunecările de teren reprezintă procese de deplasare

în masă a materialului de pe versanți, favorizate de structura geologică argiloasă, de precipitațiile abundente sau de defrișări.

Potențialul agricol

Agricultura este caracteristică mediului montan și include pășuni și terenuri agricole situate în zonele montane. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Activitățile zootehnice sunt reprezentate în principal prin creșterea bovinelor. Pentru pădurile din peisaj și pentru importanța terenurilor cultivate nu sunt furnizate informații suplimentare.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă din cauza reliefului montan și a numărului redus de așezări sau zone locuite. În teritoriu există un număr foarte redus de așezări antropice, cu puține construcții care se integrează în peisajul montan. Mediul construit are o tipologie foarte difuză și este parțial integrat în peisaj. În același timp, sunt prezente unele amenajări de agrement. Există mici ansambluri rurale considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces sau în relație cu relieful de culme, iar țesutul construit este relativ omogen, fiind alcătuit în general din locuințe unifamiliale mici, asociate cu mici zone agricole și grădini.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, existând însă și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale, sub forma unor obiective izolate sau a unor mici clustere. Există și elemente izolate de arhitectură valoroasă cu funcțiuni precum biserică, școală, primărie, cămin cultural sau conac. Pe teritoriul subzonei nu sunt identificate obiective clasate în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO sau în Lista Monumentelor Istorice. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare provenite din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul.

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt practicate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiile și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

Cadru natural

Subunitatea include mai multe arii naturale protejate, precum Natura2000 ROSCI0051 Cușma, Natura2000 ROSPA0133 Munții Călimani, Parcul Național RONPA0009 Parcul Național Călimani, precum și rezervațiile naturale RONPA0241 Stâncile Tătarului, RONPA0231 Valea Repedea și RONPA0232 Tăul Zânelor. Zona montană prezintă o biodiversitate variată, speciile dominante fiind *Lutra lutra* (vidra euroasiatică) și *Lynx lynx* (râsul eurasiatic). Infrastructura ecologică este reprezentată în principal de Parcul Național Munții Călimani, care include ecosisteme vulcanice montane și păduri întinse. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt legate de defrișări, eroziune, alunecări locale de teren și fragmentarea habitatelor cauzată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă precum Șoimul de Sus, Repedea, Poiana, Pietroasa, Pârâul Stegii, Pănuleț, Izvorul Lung, Colbu și Bistrița. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este caracterizat prin altitudini ridicate și o energie mare a reliefului, cu versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Acesta este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate include forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice actuale includ eroziunea torențială și alunecările de teren. Eroziunea torențială se produce prin scurgerea concentrată a apei de ploaie, generând șiroiri, ravene și torenți, ceea ce duce la fragmentarea versanților și la transportul materialului erodat spre văi. Alunecările de teren reprezintă procese de deplasare

în masă a materialului de pe versanți, favorizate de structura geologică argiloasă, de precipitațiile abundente sau de defrișări.

Potențialul agricol

Agricultura este caracteristică mediului montan și include pășuni și terenuri agricole situate în zonele montane. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Activitățile zootehnice sunt reprezentate în principal prin creșterea bovinelor. Pentru pădurile din peisaj și pentru importanța terenurilor cultivate nu sunt furnizate informații suplimentare.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea subzonei este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă din cauza reliefului montan și a numărului redus de așezări sau zone locuite. În teritoriu există un număr foarte redus de așezări antropice, cu puține construcții care se integrează în peisajul montan. Mediul construit are o tipologie foarte difuză și este parțial integrat în peisaj. În același timp, sunt prezente unele amenajări de agrement. Există mici ansambluri rurale considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces sau în relație cu relieful de culme, iar țesutul construit este relativ omogen, fiind alcătuit în general din locuințe unifamiliale mici, asociate cu mici zone agricole și grădini.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, existând însă și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. Arhitectura tradițională este specifică zonei etnografice Năsăud-Bârgău și este reprezentată prin locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice. În subzonă nu se păstrează zone construite tradițional-istorice extinse, ci doar enclave locale, sub forma unor obiective izolate sau a unor mici clustere. Există și elemente izolate de arhitectură valoroasă cu funcțiuni precum biserică, școală, primărie, cămin cultural sau conac. Pe teritoriul subzonei nu sunt identificate obiective clasate în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO sau în Lista Monumentelor Istorice. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare provenite din perioade anterioare.

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind română, alături de un număr relativ mic de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În ceea ce privește meșteșugurile, sunt practicate meșteșuguri țărănești specifice zonei etnografice Bistrița Bârgăului, precum țesutul, cusutul, olăritul, pielăria, cojocăria, curelăria, cizmăria, confecționarea păunilor, tâmplăria, sculptura în lemn, dogăria, fierăria, olăritul, împletiturile din nuiele și răchită, precum și activitatea muzicanților și lăutarilor.

SUBUNITATEA A.19.

Subunitatea A19 reprezintă un areal foarte mic, cu o suprafață de 6,89 ha, aparținând unității de relief Dealurile Jimborului și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în vestul județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief de deal. Din punct de vedere administrativ, acesta se află pe teritoriul UAT Beclean. Subunitatea este predominant ocupată de cursul râului Someșul Mare. Evoluția peisajului este determinată de elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor peisajului și bine exprimate în fizionomia actuală, care pot avea atât efecte pozitive, cât și negative, precum infrastructuri, culturi agricole sau dezvoltări rezidențiale. Vulnerabilitățile sunt generate de combinația factorilor naturali și antropici, iar sisteme de protecție propuse nu sunt menționate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Subunitate de dimensiuni reduse căreia nu i-a fost redactată fișă.

SUBUNITATEA A.20.

Subunitatea A20 reprezintă un areal foarte mic, cu o suprafață de 8,56 ha, aparținând unității de relief Culmea Brezei (Breaza) și zonei etnografice Năsăud și Bârgău. Arealul este situat în vestul județului Bistrița-Năsăud și prezintă un relief de culme. Din punct de vedere administrativ, acesta se află pe teritoriul UAT Târlișua. Subunitatea este caracterizată în principal prin prezența pădurilor de foioase. Evoluția peisajului este marcată de elemente relict, păstrate din stări geografice, geologice sau din utilizări anterioare ale teritoriului.

Vulnerabilitățile sunt generate de combinația factorilor naturali și antropici, iar sisteme de protecție propuse nu sunt menționate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Subunitate de dimensiuni reduse căreia nu i-a fost redactată fișă.

B. UNITATEA NOSNERLAND

SUBUNITATEA B.1.

Subunitatea B1 aparține unității de relief depresionare din cadrul zonei etnografice Nosnerland. Arealul este situat în zona centrală a județului Bistrița-Năsăud și prezintă relief depresionar, având o suprafață de 13020,16 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea include UAT-urile Dumitra, Șintereag, Șieu-Odorhei, Șieu-Măgheruș, Lechința și municipiul Bistrița. Teritoriul este caracterizat prin așezări rurale și urbane asociate cu terenuri arabile specifice extravilanului. Evoluția peisajului este marcată de elemente relict, păstrate din stări geografice, geologice sau utilizări anterioare ale teritoriului. Vulnerabilitățile sunt generate de combinația factorilor naturali și antropici, iar sisteme de protecție propuse nu sunt menționate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ realizarea drumului expres sau cu 4 benzi Moisei – Năsăud – Bistrița – Reghin – Târgu Mureș, construirea autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava, precum și modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale și județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subunitatea cuprinde mai multe arii naturale protejate, printre care Natura2000 ROSCI0400 Șieu-Budac, Natura2000 ROSCI0095 La Sărătura, precum și rezervațiile științifice, monumente ale naturii și rezervații naturale RONPA0225 La Sărătură și RONPA0224 Poiana cu narcise de pe Șesul Mogoșenilor. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente și include, printre altele, prezența narciselor. Infrastructura ecologică este reprezentată în principal de valea hidrografică a râului Șieu. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt reprezentate de inundații, secetă sezonieră și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de o rețea hidrografică bogată, formată din cursuri de apă precum Valea Lungă, Valea Blăjenilor, Valea Aurului, Șieu, Roșua, Măgheruș, Lechința, Dipșa, Chiraleș, Bretea, Bistrița și Agriș. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful este caracteristic depresiunilor, fiind relativ coborât față de formele înconjurătoare și definit prin suprafețe mai netede, pante reduse, lunci și terase fluviale. Depresiunile sunt rezultatul unor procese tectonice și erozionale, ulterior modelate de rețeaua hidrografică și de procesele de acumulare sedimentară. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate.

Potențialul agricol

Agricultura este bazată pe terenuri arabile și pe cultivarea cerealelor în cadrul exploatațiilor agricole locale. Produsele locale includ lapte și brânză de vacă, miere, cartofi și legume adaptate climatului mai răcoros. Activitățile zootehnice sunt reprezentate prin creșterea bovinelor și a porcinelor pentru producție și reproducție. Pentru pădurile din peisaj nu sunt furnizate informații suplimentare. Terenurile cultivate sunt utilizate în principal pentru cereale și plante furajere. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința, iar localitățile Dumitra și Șieu-Odorhei fac parte din arealul delimitat pentru producerea vinurilor cu Denumire de origine controlată protejată (DOC); de asemenea, subunitatea este traversată de Ruta cultural-turistică „Povestea vinului din podgoria Lechința”, lansată de Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI) „Turism în Bistrița-Năsăud” și acreditată de ministerul de resort la sfârșitul anului 2023, iar între crame se remarcă cea din Dumitra.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Subzona beneficiază de o accesibilitate foarte bună, având alternative de transport auto prin intermediul drumului european E58 și al DN17, precum și transport feroviar. Mediul construit are o tipologie difuză, parțial integrată în peisaj. Predomină așezările rurale de mici dimensiuni, dezvoltate în strânsă relație cu relieful depresionar, în special pe văi și în zonele mai joase, unde cadrul natural are o pondere importantă în raport cu cel construit. Sunt prezente mici ansambluri rurale considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Localitățile se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces sau în relație cu relieful natural, având adesea o structură liniară, uneori cu piață centrală, și o structură construită relativ compactă. Subunitatea este traversată de

drumuri istorice importante, respectiv drumul de legătură Transilvania – Moldova prin Pasul Tihuța, realizat în perioada administrației habsburgice la începutul secolului XIX, precum și un drum principal realizat în perioada Daciei Romane, în secolul II d.Hr. (conform articolului „Recreating the landscape of the former Roman Dacia using modern 19th century cartography, digital data and GIS”).

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, existând însă și implanturi izolate de arhitectură parazitară fără valoare. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării de tip închis, specifice tradiției săsești, sau de gospodării cu compoziție liberă, specifice tradiției românești. Acestea sunt alcătuite din locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice, împreună cu anexele gospodărești. În teritoriu se regăsesc și elemente izolate de arhitectură valoroasă, precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace, iar turlele unor lăcașuri de cult se disting în silueta așezărilor. Subzona prezintă o concentrare foarte mare de monumente istorice în mediul rural, fiind una dintre zonele cu cea mai mare densitate de obiective clasate din județ, în special în UAT-urile Dumitra, Șieu-Odorhei, Șieu-Măgheruș și Lechința. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții datate în secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia:

- Șintereag – Dealul Oului
- Sărățel – Cetate 1
- Sărățel – Cetate 2

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-m-B-01420.01 (RAN: 33239.01.02) – Așezare – sat Tărpiu; comuna Dumitra
- BN-I-m-B-01420.02 (RAN: 33239.01.03) – Așezare – sat Tărpiu; comuna Dumitra
- BN-I-m-B-01420.03 (RAN: 33239.01.04) – Așezare – sat Tărpiu; comuna Dumitra
- BN-I-m-B-01420.04 (RAN: 33239.01.01) – Așezare – sat Tărpiu; comuna Dumitra
- BN-I-s-B-01341 (RAN: 33211.01, 7419.01) – Ruină incintă fortificată – sat Dumitra; comuna Dumitra

- BN-I-s-B-01420 (RAN: 33239.01) – Situl arheologic de la Tărpui, punct „Pe vale” – sat Tărpui; comuna Dumitra
- BN-II-a-A-01652 (RAN: 33211.03) – Ansamblul bisericii evanghelice C.A., azi ansamblul bisericii ortodoxe „Sf. Ap. Petru și Pavel” – sat Dumitra; comuna Dumitra
- BN-II-a-A-01716 (RAN: 33239.02) – Ansamblul bisericii evanghelice C.A., azi ansamblul bisericii ortodoxe „Sf. M. Mc. Gheorghe” – sat Tărpui; comuna Dumitra
- BN-II-m-A-01652.01 (RAN: 33211.03.01) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sf. Ap. Petru și Pavel” – sat Dumitra; comuna Dumitra
- BN-II-m-A-01652.02 (RAN: 33211.03.02) – Casa parohială a bisericii ortodoxe – sat Dumitra; comuna Dumitra
- BN-II-m-A-01652.03 – Turnul clopotniță („Turnul Slăninilor”) – sat Dumitra; comuna Dumitra
- BN-II-m-A-01716.01 (RAN: 33239.02.01) – Biserica evanghelică, azi biserica ortodoxă „Sf. M. Mc. Gheorghe” – sat Tărpui; comuna Dumitra
- BN-II-m-A-01716.02 (RAN: 33239.02.02) – Casă parohială – sat Tărpui; comuna Dumitra
- BN-II-m-A-01716.03 – Turn clopotniță – sat Tărpui; comuna Dumitra
- BN-II-m-A-01716.04 – Zid de incintă – sat Tărpui; comuna Dumitra
- BN-II-m-B-01653 – Casă – sat Dumitra; comuna Dumitra
- BN-I-s-B-01293 (RAN: 34921.01) – Așezare – sat Blăjenii de Jos; comuna Șintereag
- BN-I-s-B-01414 (RAN: 34967.01) – Așezare – sat Șieu-Sfântu; comuna Șintereag
- BN-I-s-B-01415 (RAN: 34912.01) – Așezare – sat Șintereag; comuna Șintereag
- BN-II-m-A-01714 (RAN: 34912.03) – Biserica reformată – sat Șintereag; comuna Șintereag
- BN-II-m-B-01713 (RAN: 34967.02) – Biserica din lemn „Sf. M.Mc. Dimitrie, Izvorătorul de Mir” – sat Șieu-Sfântu; comuna Șintereag
- BN-I-m-A-01328.01 (RAN: 34832.01.04) – Așezare – sat Cristur-Șieu; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-A-01412.01 (RAN: 34789.01.03) – Așezare – sat Șieu-Odorhei; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-A-01412.02 (RAN: 34789.01.02) – Așezare – sat Șieu-Odorhei; comuna Șieu-Odorhei

- BN-I-m-A-01412.03 (RAN: 34789.01.01) – Așezare – sat Șieu-Odorhei; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-A-01417.01 (RAN: 34841.02.01) – Așezare – sat Șirioara; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-A-01417.02 (RAN: 34841.02.02) – Necropolă – sat Șirioara; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01328.02 – Așezare – sat Cristur-Șieu; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01328.03 – Așezare – sat Cristur-Șieu; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01328.04 – Așezare – sat Cristur-Șieu; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-A-01412 (RAN: 34789.01) – Situl arheologic de la Șieu-Odorhei, punct „Șomoștauă” – sat Șieu-Odorhei; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-A-01413 (RAN: 34789.02) – Așezare – sat Șieu-Odorhei; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-A-01416 (RAN: 34841.01) – Așezare fortificată – sat Șirioara; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-A-01417 (RAN: 34841.02) – Situl arheologic de la Șirioara, punct „Poderei” – sat Șirioara; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-B-01322 (RAN: 34823.01) – Așezare – sat Coasta; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-B-01328 (RAN: 34832.01) – Situl arheologic de la Cristur-Șieu, punct „La baie” – sat Cristur-Șieu; comuna Șieu-Odorhei
- BN-II-m-A-01715 (RAN: 34841.04) – Biserica reformată – sat Șirioara; comuna Șieu-Odorhei
- BN-II-m-B-01643 (RAN: 34832.04) – Castelul Bethlen, azi depozit – sat Cristur-Șieu; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-A-01281.01 (RAN: 34716.01.03) – Așezare – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-A-01281.02 (RAN: 34716.01.02) – Așezare – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-A-01281.03 (RAN: 34716.01.01) – Așezare – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-A-01389.01 (RAN: 34752.01.02) – Turn roman – sat Sărățel; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-A-01389.02 (RAN: 34752.01.01) – Așezare fortificată – sat Sărățel; comuna Șieu-Măgheruș

- BN-I-m-A-01410.01 (RAN: 34707.01.03) – Așezare fortificată – sat Șieu-Măgheruș; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-A-01410.02 (RAN: 34707.01.02) – Așezare fortificată – sat Șieu-Măgheruș; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-A-01410.03 (RAN: 34707.01.01) – Așezare fortificată – sat Șieu-Măgheruș; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-B-01310.01 (RAN: 34725.01.03) – Așezare – sat Chintelnic; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-B-01310.02 (RAN: 34725.01.02) – Așezare – sat Chintelnic; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-B-01310.03 (RAN: 34725.01.01) – Așezare – sat Chintelnic; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-B-01390.01 (RAN: 34752.02.06) – Așezare – sat Sărățel; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-B-01390.02 (RAN: 34752.02.04) – Așezare – sat Sărățel; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-B-01390.03 (RAN: 34752.02.03) – Așezare – sat Sărățel; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-B-01390.04 (RAN: 34752.02.02) – Așezare – sat Sărățel; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-B-01390.05 (RAN: 34752.02.01) – Așezare – sat Sărățel; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-A-01281 (RAN: 34716.01) – Situl arheologic de la Arcalia, punct „La Cetate” – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-A-01389 (RAN: 34752.01) – Situl arheologic de la Sărățel, punct „Dealul Cetate” – sat Sărățel; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-A-01410 (RAN: 34707.01) – Situl arheologic de la Șieu-Măgheruș, punct „Cetatea” – sat Șieu-Măgheruș; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-B-01282 (RAN: 34716.02) – Situl arheologic de la Arcalia, punct „La Movilă” – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-B-01282.01 – Așezare – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-B-01282.02 – Așezare – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș

- BN-I-s-B-01282.03 – Așezare – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-B-01282.04 – Așezare – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-B-01310 (RAN: 34725.01) – Situl arheologic de la Chintelnic, punct „Știubei” – sat Chintelnic; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-B-01327 (RAN: 34734.01) – Așezare – sat Crainimăt; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-B-01380 (RAN: 34743.01) – Tumul – sat Podirei; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-B-01390 (RAN: 34752.02) – Situl arheologic de la Sărățel, punct „După Grădini” – sat Sărățel; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-s-B-01411 (RAN: 34707.02) – Așezare – sat Șieu-Măgheruș; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-II-a-A-01614 – Ansamblul castelului Bethlen, azi Complex Arcalia / Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-II-a-A-01640 (RAN: 34734.02) – Ansamblul bisericii evanghelice C.A., azi ansamblul bisericii ortodoxe „Sf. M. Mc. Dimitrie Izvorătorul de Mir” – sat Crainimăt; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-II-m-A-01614.01 – Castelul Bethlen – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-II-m-A-01640.01 (RAN: 34734.02.01) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sf. M.Mc. Dimitrie, Izvorătorul de Mir” – sat Crainimăt; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-II-m-A-01640.02 (RAN: 34734.02.02) – Zid de incintă – sat Crainimăt; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-II-m-A-01711 (RAN: 34707.03) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă – sat Șieu-Măgheruș; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-II-m-B-01613 (RAN: 34716.05) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sfântul Ioan Botezătorul” – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-II-s-A-01614.02 – Parcul dendrologic al castelului Bethlen – sat Arcalia; comuna Șieu-Măgheruș
- BN-I-m-B-01313.01 (RAN: 33462.01.04) – Așezare – sat Chiraleș; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01313.02 (RAN: 33462.01.03) – Așezare – sat Chiraleș; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01313.03 (RAN: 33462.01.02) – Așezare – sat Chiraleș; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01313.04 (RAN: 33462.01.01) – Așezare – sat Chiraleș; comuna Lechința

- BN-I-s-B-01313 (RAN: 33462.01) – Situl arheologic de la Chiraleș, punct „Pe Deal” – sat Chiraleș; comuna Lechința

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o diversitate etnică foarte mare, populația majoritară fiind română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă și, în mică măsură, de etnici germani și ucraineni. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În această zonă au activat meșteri sași care au produs obiecte de uz gospodăresc și piese de port pentru populația din împrejurimi, contribuind la conturarea tradițiilor meșteșugărești locale.

SUBUNITATEA B.2.

Subunitatea B2 aparține unității de relief Dealurile Lechinței și zonei etnografice Nosnerland. Arealul este situat în zona central-sudică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief deluros, având o suprafață de 21885,04 ha. Din punct de vedere administrativ, subunitatea include UAT-urile Șieu-Odorhei, Lechința, Galații Bistriței și Teaca. Teritoriul este caracterizat prin așezări rurale și urbane, terenuri arabile specifice extravilanului, pășuni și păduri tinere. Evoluția peisajului este marcată de elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor peisajului și vizibile în fizionomia actuală a teritoriului. Vulnerabilitățile sunt generate de combinația factorilor naturali și antropici, iar sisteme de protecție propuse nu sunt menționate.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene, realizarea drumului expres sau cu 4 benzi Moisei – Năsăud – Bistrița – Reghin – Târgu Mureș, precum și modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

Subunitatea include ariile naturale protejate Natura2000 ROSCI0396 Dealul Pădurea Murei – Sângeorzu Nou și Natura2000 ROSCI0441 Viile Tecii. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, iar infrastructura ecologică nu este precizată. Vulnerabilitățile peisajului geografic sunt reprezentate de alunecări de teren, eroziune, defrișări și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Peisajul cultural este puternic vascularizat de cursuri de apă precum Lechința, Dipșa, Chiraleș, Bungard, Bretea, Brăteni, Archiud și Agriș. Nu sunt menționate peisaje minerale. Relieful prezintă altitudini moderate spre relativ ridicate, cu versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite. Energia reliefului este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate.

Potențialul agricol

Agricultura include culturi arabile și pășuni utilizate pentru activități agricole. Produsele locale sunt reprezentate de struguri și must, miere, vin și produse viticole, prune și produse derivate precum magiunul și țuica de prune, cereale, miere și produse tradiționale din porc. Zootehnia include creșterea bovinelor și a ovinelor în exploatațile agricole. Pentru pădurile din peisaj și pentru importanța terenurilor cultivate nu sunt furnizate informații suplimentare. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința, iar localitățile Bretea, Sâniacob, Lechința, Vermeș, Tonciu, Sângeorzu Nou, Viile Tecii și Archiud fac parte din arealul delimitat pentru producerea vinurilor cu Denumire de origine controlată protejată (DOC); de asemenea, subunitatea este traversată de Ruta cultural-turistică „Povestea vinului din podgoria Lechința”, propusă de Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI) „Turism în Bistrița-Năsăud” și acreditată de ministerul de resort la sfârșitul anului 2023, iar între crame se remarcă cele din Lechința.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este dificilă, în special în partea de nord a subzonei, unde infrastructura de transport rutier nu este bine dezvoltată. Mediul construit are o tipologie foarte difuză și este parțial integrat în peisaj. Predomină așezările rurale de mici dimensiuni, dezvoltate în strânsă relație cu relieful, pe văi și în zonele mai joase, unde zonele naturale primează în raport cu cele antropice sau construite. Sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rural indică semne ușoare de declin, prin prezența clădirilor părăsite și a locuințelor aflate în stare proastă. Localitățile se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful natural, având în general o dezvoltare liniară, uneori cu piață centrală, și o structură compactă.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, chiar dacă există și implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără valoare. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării de tip închis, specifice tradiției săsești, și de gospodării cu compoziție liberă, specifice tradiției românești, alcătuite din locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn sau din lemn și pământ ori din blocuri ceramice, împreună cu anexele gospodărești. Există și elemente izolate de arhitectură valoroasă, precum biserici, școli, primării, cămine culturale sau conace, iar unele lăcașe de cult se disting în silueta așezărilor prin turlele lor. Patrimoniul arhitectural clasat este bine reprezentat, subzona având o concentrare mare de obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-m-B-01274.01 (RAN: 34798.01.03) – Așezare – sat Agrișu de Jos; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01274.02 (RAN: 34798.01.02) – Așezare – sat Agrișu de Jos; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01274.03 (RAN: 34798.01.01) – Așezare – sat Agrișu de Jos; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01296.01 (RAN: 34814.02.03) – Așezare – sat Bretea; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01296.02 (RAN: 34814.02.02) – Așezare – sat Bretea; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01296.03 (RAN: 34814.02.01) – Așezare – sat Bretea; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01297.01 (RAN: 34814.03.03) – Așezare – sat Bretea; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01297.02 (RAN: 34814.03.02) – Așezare – sat Bretea; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01297.03 (RAN: 34814.03.01) – Așezare – sat Bretea; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-B-01274 (RAN: 34798.01) – Situl arheologic de la Agrișu de Jos, punct „Intravilan” – sat Agrișu de Jos; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-B-01275 (RAN: 34798.02) – Așezare – sat Agrișu de Jos; comuna Șieu-Odorhei

- BN-I-s-B-01295 (RAN: 34814.01) – Situl arheologic de la Bretea, punct „Coasta lui Balint” – sat Bretea; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-B-01296 (RAN: 34814.02) – Situl arheologic de la Bretea, punct „În Pruni” – sat Bretea; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-s-B-01297 (RAN: 34814.03) – Situl arheologic de la Bretea, punct „Fântâna Jugastrului” – sat Bretea; comuna Șieu-Odorhei
- BN-I-m-B-01306.01 (RAN: 33453.01.02) – Așezare – sat Bungard; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01306.02 (RAN: 33453.01.01) – Așezare – sat Bungard; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01307.01 (RAN: 143575.02.02) – Așezare – sat Bungard; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01307.02 (RAN: 33453.02.01) – Așezare – sat Bungard; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01360.01 – Așezare – sat Lechința; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01360.02 (RAN: 33444.02.01) – Așezare – sat Lechința; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01391 – Situl arheologic de la Sângeorzu Nou, punct „Complexul zootehnic” – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01391.01 (RAN: 33471.01.02) – Așezare – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01391.02 (RAN: 33471.01.01) – Așezare – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01392.01 (RAN: 33471.02.02) – Așezare – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01392.02 (RAN: 33471.02.01) – Așezare – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01427.01 (RAN: 33499.01.02) – Așezare – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01427.02 (RAN: 33499.01.01) – Așezare – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01431.01 (RAN: 33505.01.03) – Așezare – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01431.02 (RAN: 33505.01.02) – Așezare – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01431.03 (RAN: 33505.01.01) – Așezare – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01432.01 (RAN: 33505.02.02) – Așezare – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01432.02 (RAN: 33505.02.01) – Așezare – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01433.01 (RAN: 33505.03.02) – Așezare – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01433.02 (RAN: 33505.03.01) – Așezare – sat Vermeș; comuna Lechința

- BN-I-s-B-01306 (RAN: 33453.01) – Situl arheologic de la Bungard, punct „Între Vii” – sat Bungard; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01307 (RAN: 33453.02) – Situl arheologic de la Bungard, punct „Drum județean” – sat Bungard; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01359 (RAN: 33444.01) – Așezare – sat Lechința; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01360 (RAN: 33444.02) – Situl arheologic de la Lechința, punct „La Savinca” – sat Lechința; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01392 (RAN: 33471.02) – Situl arheologic de la Sângeorzu Nou, punct „Saivane” – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01427 (RAN: 33499.01) – Situl arheologic Țigău, punct „La Dâmburi” – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01428 (RAN: 33499.02) – Așezare – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01431 (RAN: 33505.01) – Situl arheologic de la Vermeș, punct „Căminul cultural” – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01432 (RAN: 33505.02) – Situl arheologic de la Vermeș, punct „Pe Toacă” – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01433 (RAN: 33505.03) – Situl arheologic de la Vermeș, punct „Glodeț” – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-II-a-A-01664 (RAN: 33444.05) – Ansamblul Bisericii evanghelice C.A., azi ansamblul bisericii reformată – sat Lechința; comuna Lechința
- BN-II-a-A-01725 (RAN: 33505.06) – Ansamblul bisericii evanghelice C.A., azi Ansamblul bisericii ortodoxe „Sf. Mihail și Gavriil” – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-II-a-B-01697 (RAN: 33471.05) – Ansamblul bisericii evanghelice C.A, azi ansamblul bisericii ortodoxe „Sf. M. Mc. Gheorghe” – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-II-m-A-01626 (RAN: 33453.03) – Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” – sat Bungard; comuna Lechința
- BN-II-m-A-01664.01 (RAN: 33444.05.01) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica reformată – sat Lechința; comuna Lechința
- BN-II-m-A-01664.02 (RAN: 33444.05.02) – Turn clopotniță – sat Lechința; comuna Lechința
- BN-II-m-A-01664.03 (RAN: 33444.05.03) – Zid de incintă – sat Lechința; comuna Lechința

- BN-II-m-A-01720 (RAN: 33499.05) – Biserica reformată – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-II-m-A-01721 (RAN: 33499.04) – Biserica din lemn „Sf. Cuv. Parascheva” – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-II-m-A-01725.01 (RAN: 33505.06.01) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil” – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-II-m-A-01725.02 (RAN: 33505.06.02) – Turn clopotniță – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-II-m-A-01725.03 (RAN: 33505.06.03) – Zid de incintă – sat Vermeș; comuna Lechința
- BN-II-m-B-01697.01 (RAN: 33471.05.01) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sf. M. Mc. Gheorghe” – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-II-m-B-01697.02 (RAN: 33471.05.02) – Turn clopotniță – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-II-m-B-01698 (RAN: 33471.04) – Casă parohială – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-II-m-B-01699 (RAN: 33471.03) – Biserica din lemn „Sf. Cuv. Parascheva” – sat Sângeorzu Nou; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01331.01 (RAN: 33300.05.01) – Așezare – sat Dipșa; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01331.02 (RAN: 33300.05.02) – Așezare – sat Dipșa; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01331.03 (RAN: 33300.05.03) – Așezare – sat Dipșa; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01332.01 (RAN: 33300.03.02) – Așezare – sat Dipșa; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01332.02 (RAN: 33300.03.01) – Așezare – sat Dipșa; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01423.01 (RAN: 33328.01.02) – Așezare – sat Tonciu; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01423.02 (RAN: 33328.01.01) – Așezare – sat Tonciu; comuna Galații Bistriței
- BN-I-s-B-01331 (RAN: 33300.05) – Situl arheologic de la Dipșa, punct „Poderei” – sat Dipșa; comuna Galații Bistriței
- BN-I-s-B-01332 (RAN: 33300.03) – Situl arheologic de la Dipșa, punct „Fundoaia” – sat Dipșa; comuna Galații Bistriței
- BN-II-m-A-01719 (RAN: 33328.02) – Biserica reformată – sat Tonciu; comuna Galații Bistriței

- BN-II-m-B-01645 (RAN: 33300.04) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sf. M. Mc. Dimitrie, izvorătorul de mir” – sat Dipșa; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-A-01283.01 (RAN: 35009.01.05) – Așezare – sat Archiud; comuna Teaca
- BN-I-m-A-01283.02 (RAN: 35009.01.02) – Așezare – sat Archiud; comuna Teaca
- BN-I-m-A-01283.03 (RAN: 35009.01.04) – Așezare – sat Archiud; comuna Teaca
- BN-I-m-A-01283.04 (RAN: 35009.01.01, 35009.01.03) – Așezare – sat Archiud; comuna Teaca
- BN-I-m-A-01434.01 (RAN: 35045.01.01, 35045.01.03) – Așezare fortificată – sat Viile Tecii; comuna Teaca
- BN-I-m-A-01434.02 (RAN: 35045.01.02) – Așezare fortificată – sat Viile Tecii; comuna Teaca
- BN-I-m-B-01303.01 (RAN: 35018.01.02) – Așezare – sat Budurleni; comuna Teaca
- BN-I-m-B-01303.02 (RAN: 35018.01.01) – Așezare – sat Budurleni; comuna Teaca
- BN-I-s-A-01283 (RAN: 35009.01) – Situl arheologic de la Archiud, punct „Fundătura” – sat Archiud; comuna Teaca
- BN-I-s-A-01434 (RAN: 35045.01) – Situl arheologic de la Viile Tecii, punct „Dealul Cetății” – sat Viile Tecii; comuna Teaca
- BN-I-s-B-01284 (RAN: 35009.03) – Așezare – sat Archiud; comuna Teaca
- BN-I-s-B-01303 (RAN: 35018.01) – Situl arheologic de la Budurleni, punct „Între pâraie” – sat Budurleni; comuna Teaca
- BN-I-s-B-01435 (RAN: 35045.02) – Așezare – sat Viile Tecii; comuna Teaca
- BN-I-s-B-01436 (RAN: 35045.03) – Așezare – sat Viile Tecii; comuna Teaca
- BN-II-m-A-01625 (RAN: 35018.02) – Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” – sat Budurleni; comuna Teaca

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o diversitate etnică foarte mare, populația majoritară fiind română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă și, în mică măsură, de etnici germani. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate națională. În această zonă au activat meșteri sași care au produs obiecte de uz gospodăresc și piese de port pentru populația din împrejurimi.

SUBUNITATEA B.3.

Unitatea studiată corespunde unității de relief Dealurile Bistriței și zonei etnografice Nosnerland. Arealul este localizat în partea centrală a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief de deal. Suprafața analizată este de 68.706,79 ha. În componența sa intră UAT-urile Dumitra, Bistrița, Șintereag, Cetate, Budacu de Jos, Șieu, Mărișelu, Teaca, Galații Bistriței, Lechința, Șieu-Măgheruș și Șieu-Odorhei. Subunitățile identificate definesc o zonă caracterizată prin așezări rurale și urbane, asociate cu terenuri arabile specifice extravilanului, pășuni și păduri tinere. Evoluția peisajului este marcată de elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale și vizibile în fizionomia teritoriului, cu manifestări pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole ori zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori care influențează peisajul. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ realizarea drumului expres sau cu 4 benzi Moisei – Năsăud – Bistrița – Reghin – Târgu Mureș, modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale, construirea autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava, precum și modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat sunt prezente mai multe zone protejate: Natura 2000 ROSCI0051 Cușma, Natura 2000 ROSCI0400 Șieu – Budac, rezervația științifică, monumentul naturii și rezervația naturală RONPA0219 Masivul de sare de la Sărățel, rezervația științifică, monumentul naturii și rezervația naturală RONPA0221 Râpa cu Păpuși, rezervația științifică, monumentul naturii și rezervația naturală RONPA0227 Poiana cu narcise de pe Șesul Văii Budacului și rezervația științifică, monumentul naturii și rezervația naturală RONPA0230 Pădurea Posmuș. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente, fiind menționate inclusiv narcisele. Infrastructura ecologică nu este precizată distinct. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum alunecările de teren, eroziunea, defrișările și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element definitoriu al peisajului cultural, teritoriul fiind puternic vascularizat de cursuri de apă precum Valea Tărpui, Valea Stânelor, Valea Sigmirului, Valea Rusului, Valea Mică, Valea Lungă, Valea Jelnei, Valea Ghinzii, Valea Budacului, Valea Blăjenilor, Valea Aurului, Tărpui, Tănase, Strada Rusului, Slătinița, Șieu, Șes, Roșua, Pintic, Petriș, Pârâul Ardanului, Muncel, Măgura, Iad, Ghinda, Fânațele, Cușma, Budușelu, Buduș, Budac, Bratoșa, Bistrița și Ardan. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful are altitudini moderate spre relativ ridicate, cu versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite. Energia de relief este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Agricultura este diversificată și include culturi cerealiere, plante furajere și culturi agricole în teren arabil. Produsele locale sunt reprezentate de vin și produse viticole, prune și produse derivate, precum magiun și țuică de prune, cereale, miere și produse tradiționale din porc. În plan zootehnic, exploatațiile agricole cresc bovine, porcine și păsări. Suprafețele agricole sunt utilizate pentru culturi arabile și furajere. Nu sunt menționate distinct elemente privind prezența pădurilor în peisaj. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința, iar localitățile Cepari, Livezile, Municipiul Bistrița, Viișoara, Ghinda, Satu Nou, Petriș, Jelna, Budacu de Jos, Buduș, Șoimuș, Ardan, Șieu, Posmuș, Pinticu, Teaca, Galații Bistriței, Herina și Țigău fac parte din arealul delimitat pentru producerea vinurilor cu Denumire de origine controlată protejată (DOC); de asemenea, subunitatea este traversată de Ruta cultural-turistică „Povestea vinului din podgoria Lechința”, lansată de Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI) „Turism în Bistrița-Năsăud” și acreditată de ministerul de resort la sfârșitul anului 2023, iar între crame se remarcă cele din Bistrița, Jelna și Teaca.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este foarte bună, existând alternative de transport auto prin intermediul drumului european E58 și al DN15, precum și acces feroviar. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit dominant, care formează fâșii sau coridoare urbanizate ce fragmentează mediul natural. În teritoriu sunt prezente una

sau mai multe zone ori ansambluri cu statut de protecție sau cu valoare recunoscută la nivel național. Dinamica urban-rurală indică o expansiune agresivă recentă, însoțită de creșterea densității urbane. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități care se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful natural, în general liniar, uneori cu piață centrală, având o structură compactă, în timp ce zonele urbane prezintă tipologii mixte.

Subunitatea este traversată de drumuri istorice importante, respectiv drumul de legătură Transilvania – Moldova prin Pasul Tihuța, realizat în perioada administrației habsburgice la începutul secolului XIX, precum și un drum principal realizat în perioada Daciei Romane, în secolul II d.Hr. (conform articolului „Recreating the landscape of the former Roman Dacia using modern 19th century cartography, digital data and GIS”).

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării de tip închis, săsesc, sau de gospodării cu compoziție liberă, românească, alcătuite din locuințe cu volumetrii simple și joase, realizate din lemn ori din lemn și pământ sau blocuri ceramice, alături de anexe. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. Subzona concentrează un număr foarte mare de obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice, în special ca urmare a prezenței municipiului Bistrița, fiind una dintre subzonele cu cea mai mare densitate de astfel de obiective. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX și inserții contemporane, cu elemente singulare din perioade anterioare, iar în sate are o periodizare relativ omogenă, în timp ce în centrele urbane are caracter mixt.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia:

- Budacu de Jos – Dealul Cetății 1
- Budacu de Jos – Dealul Cetății 2
- Sântioana – Vârful Mortila
- Orheiu Bistriței – Vatra satului

Zone Construite Protejate (pe teritoriul subzonei): Municipiul Bistrița - CP – subzona centrală aflată în interiorul zonei de protecție a patrimoniului construit al municipiului Bistrița conform PUZCP.

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-m-B-01309.01 (RAN: 33220.01.04) – Așezare – sat Cepari; comuna Dumitra
- BN-I-m-B-01309.02 (RAN: 33220.01.03) – Așezare – sat Cepari; comuna Dumitra
- BN-I-m-B-01309.03 (RAN: 33220.01.02) – Așezare – sat Cepari; comuna Dumitra
- BN-I-m-B-01309.04 (RAN: 33220.01.01) – Așezare – sat Cepari; comuna Dumitra
- BN-I-s-B-01309 (RAN: 33220.01) – Situl arheologic de la Cepari, punct „Fântâna Albă” – sat Cepari; comuna Dumitra
- BN-I-s-B-01341 (RAN: 33211.01, 7419.01) – Ruină incintă fortificată – sat Dumitra; comuna Dumitra
- BN-I-m-A-01270.01 (RAN: 32401.01.02) – Așezare – municipiul Bistrița
- BN-I-m-A-01270.02 (RAN: 32401.01.01) – Așezare – municipiul Bistrița
- BN-I-m-B-01272.01 (RAN: 32401.03.02) – Așezare – municipiul Bistrița
- BN-I-m-B-01272.02 (RAN: 32401.03.01) – Așezare – municipiul Bistrița
- BN-I-s-A-01270 (RAN: 32401.01) – Situl arheologic de la Bistrița, punct „Cighir” – municipiul Bistrița
- BN-I-s-A-01273 (RAN: 32401.167) – Situl arheologic de la Bistrița, punct „Burg” – municipiul Bistrița
- BN-I-s-A-20239 (RAN: 32401.04) – Situl arheologic „Orașul medieval Bistrița” – municipiul Bistrița
- BN-I-s-B-01271 (RAN: 32401.02) – Așezare – municipiul Bistrița
- BN-I-s-B-01272 (RAN: 32401.03) – Situl arheologic de la Bistrița, punct „Vama Veche” – municipiul Bistrița
- BN-I-s-B-01351 (RAN: 32410.01) – Așezare – localitate componentă Ghinda; municipiul Bistrița
- BN-I-s-B-01396 (RAN: 32438.01) – Turn roman – localitatea Sigmir; municipiul Bistrița
- BN-I-s-B-01404 (RAN: 32447.01) – Așezare – localitatea Slătinița; municipiul Bistrița
- BN-II-a-A-01459 – Ansamblul urban „Șirul Sugălete” (Piața de cereale, „Kornmarkt”) – municipiul Bistrița
- BN-II-a-A-01479 (RAN: 32401.166) – Elemente de fortificație ale cetății medievale Bistrița – municipiul Bistrița

- BN-II-a-A-01550 (RAN: 32401.165) – Ansamblul urban medieval Bistrița („Bistritz”) – municipiul Bistrița
- BN-II-a-A-01568 (RAN: 32401.150) – Ansamblul mănăstirii călugărilor piariști, azi ansamblul bisericii romano-catolice „Sfânta Treime” – municipiul Bistrița
- BN-II-a-A-01610 (RAN: 32401.112) – Mănăstirea minorită/franciscană „Sf. Andrei”, azi ansamblul bisericii ortodoxe „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01449 – Asociația meseriașilor din Bistrița, „Bistritzer Gewerbeverein”, azi Centrul Cultural Municipal „George Coșbuc” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01450 (RAN: 32401.04) – Biserica evanghelică C.A. – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01451 (RAN: 32401.60) – Primăria veche, „Domus Consistorialis” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01456 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01457 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.01 – Parohia evanghelică C.A. – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.02 (RAN: 32401.51) – Casa adunării preoților „Kapitelhaus” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.03 – Casa Petermann – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.04 (RAN: 32401.49) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.05 (RAN: 32401.48) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.06 (RAN: 32401.73) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.07 (RAN: 32401) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.08 (RAN: 32401.56) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.09 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.10 (RAN: 32401.82) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.11 (RAN: 32401.81) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01459.12 (RAN: 32401.80) – Casă, azi Galeriile de artă și atelierele UAP - Filiala Bistrița – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01465 (RAN: 32401.77) – Casa Andreas Beuchel, cunoscută sub denumirea „Casa Ion Zidaru” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01466 (RAN: 32401.76) – Casă – municipiul Bistrița

- BN-II-m-A-01479.01 (RAN: 32401.166.01) – Fragmente ale zidului de incintă a cetății medievale Bistrița („Bistritz”) – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01479.02 (RAN: 32401.63) – Turnul Dogarilor („Fassbinterturm”) – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01479.03 (RAN: 32401.166.02) – Șanț de apărare al cetății medievale Bistrița („Bistritz”) – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01479.04 (RAN: 32401.166.03) – Val de apărare al cetății medievale Bistrița („Bistritz”) – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01481 (RAN: 32401.07) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01482 (RAN: 32401.47) – Casa Argintarului, „Goldschmiedehaus”, azi Centrul județean pentru cultură – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01485 (RAN: 32401.21) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01504 (RAN: 32401.14) – Mănăstirea dominicană, azi Cămin pentru persoane vârstnice – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01551 – Gimnaziul evanghelic-luteran de băieți Bistrița, azi Colegiul Național „Liviu Rebreanu” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01560 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01568.01 (RAN: 32401.150.01) – Biserica mănăstirii Piariștilor, azi biserica romano-catolică „Sfânta Treime” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01568.02 (RAN: 32401.150.02) – Mănăstirea Piariștilor, azi casa parohială a bisericii romano-catolice „Sfânta Treime” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01576 (RAN: 32401.103) – Casă, azi CCIA - Centrul de formare și perfecționare – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01581 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01582 (RAN: 32401.97) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01585 (RAN: 32401.104) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01588 (RAN: 32401.90) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01590 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01594 (RAN: 32401.93) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01610.01 (RAN: 32401.112.01) – Biserica mănăstirii minorite, azi biserica ortodoxă „Intrarea în biserică a Maicii Domnului” – municipiul Bistrița

- BN-II-m-A-01610.02 (RAN: 32401.112.02) – Clădirea mănăstirii minorite, azi casa parohială a bisericii ortodoxe Bistrița – municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01694 (RAN: 32401.109) – Biserica din lemn „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil” – localitate componentă Sărata; municipiul Bistrița
- BN-II-m-A-01727 (RAN: 32401.106) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sf. Ierarh Nicolae” – localitate componentă Vișoara; municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01446 – Sinagogă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01447 – Cazarma Regimentului 63 Infanterie, azi Muzeul județean Bistrița-Năsăud – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01448 – Imobil destinat activităților meseriașilor sași, azi Universitatea Tehnică Cluj-Napoca – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01452 (RAN: 32401.59) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01453 (RAN: 32401.58) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01454 (RAN: 32401.57) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01455 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01458 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01460 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01461 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01462 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01463 (RAN: 32401.78) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01464 (RAN: 32401.168) – Casa de Economii a Districtului Bistrița, azi Tribunalul Județean Bistrița-Năsăud – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01467 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01468 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01469 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01470 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01471 (RAN: 32401.84) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01472 (RAN: 32401.72) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01473 (RAN: 32401.71) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01474 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01475 (RAN: 32401.69) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01476 – Casă – municipiul Bistrița

- BN-II-m-B-01477 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01478 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01480 (RAN: 32401.36) – Închisoarea orașului Bistrița, azi Liceul de arte plastice „Corneliu Baba” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01483 (RAN: 32401.23) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01484 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01486 (RAN: 32401.20) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01487 (RAN: 32401.19) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01488 (RAN: 32401.18) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01489 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01490 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01492 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01493 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01494 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01495 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01496 (RAN: 32401.09) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01497 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01498 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01499 – Casă, azi Liceul de arte plastice „Corneliu Baba” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01500 – Casă, azi Comandamentul de Jandarmi – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01501 – Imobil urban, azi Direcția Județeană pentru Tineret Bistrița-Năsăud – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01502 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01503 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01505 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01506 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01507 (RAN: 32401.44) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01508 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01509 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01510 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01511 (RAN: 32401.40) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01512 (RAN: 32401.39) – Casă – municipiul Bistrița

- BN-II-m-B-01513 (RAN: 32401.38) – Casă, azi „Serviciul de metrologie legală” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01514 (RAN: 32401.37) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01515 – Casă, azi Liceul de muzică – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01516 – Școala regească de stat maghiară, azi Liceul de Muzică „Tudor Jarda” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01517 – Casa Buta – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01518 (RAN: 32401.26) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01519 (RAN: 32401.35) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01520 (RAN: 32401.45) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01521 (RAN: 32401.33) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01522 (RAN: 32401.32) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01523 (RAN: 32401.31) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01524 – Casa Shankebank, azi casă cu cofetărie – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01525 (RAN: 32401.29) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01527 (RAN: 32401.28) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01528 (RAN: 32401.75) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01529 (RAN: 32401.24) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01530 (RAN: 32401.86) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01531 (RAN: 32401.143) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01532 (RAN: 32401.142) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01533 (RAN: 32401.141) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01534 (RAN: 32401.140) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01535 (RAN: 32401.139) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01536 (RAN: 32401.138) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01537 (RAN: 32401.137) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01538 (RAN: 32401.136) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01539 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01540 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01541 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01542 (RAN: 32401.132) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01543 (RAN: 32401.131) – Casă – municipiul Bistrița

- BN-II-m-B-01544 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01545 (RAN: 32401.129) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01546 (RAN: 32401.151) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01547 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01548 (RAN: 32401.135) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01549 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01552 – Școala Regală Medie de Fete Bistrița, azi Colegiul Național „Andrei Mureșanu” – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01553 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01554 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01555 (RAN: 32401.162) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01556 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01557 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01558 (RAN: 32401.159) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01559 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01561 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01562 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01563 (RAN: 32401.154) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01564 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01565 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01566 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01567 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01569 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01570 (RAN: 32401.148) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01571 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01572 – Casă, azi sediu Romtelecom – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01573 – Casa Franchy – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01574 (RAN: 32401.126) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01575 (RAN: 32401.115) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01577 (RAN: 32401.128) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01578 (RAN: 32401.101) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01579 (RAN: 32401.100) – Casă – municipiul Bistrița

- BN-II-m-B-01580 (RAN: 32401.99) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01583 (RAN: 32401.96) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01584 (RAN: 32401.94) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01586 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01587 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01589 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01591 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01592 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01593 (RAN: 32401.113) – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01595 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01596 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01597 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01598 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01599 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01600 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01601 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01602 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01603 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01604 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01605 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01606 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01607 – Casa – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01608 – Casa Linu – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01609 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01660 – Casă parohială evanghelică C.A., azi casă – localitate componentă Ghinda; municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01693 (RAN: 32401.108) – Biserica reformată – localitate componentă Sărata; municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01695 – Castelul Lázár Imre – localitate componentă Sărata; municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01703 (RAN: 32447.02) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” – sat aparținător Slătinița; municipiul Bistrița

- BN-II-m-B-20385 – Hotelul Jonasch Willbald, azi locuință și farmacie – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-20859 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-20860 – Cazinoul Bistrița, azi Casa de Cultură a Sindicatelor – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-20861 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-20862 – Casă – municipiul Bistrița
- BN-II-m-B-01722 (RAN: 32401.107) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil” – localitate componentă Unirea; municipiul Bistrița
- BN-III-m-A-01732 – Statuia lui Andrei Mureșanu – municipiul Bistrița
- BN-III-m-A-01733 – Bustul lui Liviu Rebreanu, autor Romulus Ladea – municipiul Bistrița
- BN-III-m-B-01731 – Statuia lui George Coșbuc, autor Gavril Covalschi – municipiul Bistrița
- BN-IV-m-B-01742 – Piatra tombală a lui Johann Hügel – municipiul Bistrița
- BN-I-m-B-01357.01 (RAN: 32731.01.02) – Așezare – sat Jelna; comuna Budacu de Jos
- BN-I-m-B-01357.02 (RAN: 32731.01.01) – Așezare – sat Jelna; comuna Budacu de Jos
- BN-I-m-B-01357.01 (RAN: 32731.01.02) – Așezare – sat Jelna; comuna Budacu de Jos
- BN-I-m-B-01357.02 (RAN: 32731.01.01) – Așezare – sat Jelna; comuna Budacu de Jos
- BN-I-m-B-01366.01 (RAN: 32740.01.02) – Așezare – sat Monariu; comuna Budacu de Jos
- BN-I-m-B-01366.02 (RAN: 32740.01.01) – Așezare – sat Monariu; comuna Budacu de Jos
- BN-I-s-B-01298 (RAN: 32713.01) – Turn roman – sat Budacu de Jos; comuna Budacu de Jos
- BN-I-s-B-01299 (RAN: 32713.02) – Situl arheologic de la Budacu de Jos, punct „Fața popii” – sat Budacu de Jos; comuna Budacu de Jos
- BN-I-s-B-01304 (RAN: 32722.01) – Așezare – sat Buduș; comuna Budacu de Jos
- BN-I-s-B-01305 (RAN: 32722.02) – Turn roman – sat Buduș; comuna Budacu de Jos
- BN-I-s-B-01357 (RAN: 32731.01) – Situl arheologic de la Jelna, punct „Biserica evanghelică” – sat Jelna; comuna Budacu de Jos
- BN-I-s-B-01358 (RAN: 32731.02) – Așezare – sat Jelna; comuna Budacu de Jos

- BN-I-s-B-01366 (RAN: 32740.01) – Situl arheologic de la Monariu, punct „Lângă pârlul Sărat” – sat Monariu; comuna Budacu de Jos
- BN-I-s-B-01400 (RAN: 32759.01) – Turn roman – sat Simionești; comuna Budacu de Jos
- BN-II-a-A-01663 (RAN: 32731.03) – Ansamblul bisericii evanghelice C.A. – sat Jelna; comuna Budacu de Jos
- BN-II-m-A-01663.01 (RAN: 32731.03.01) – Biserica evanghelică C.A. (ruine) – sat Jelna; comuna Budacu de Jos
- BN-II-m-A-01663.02 – Turn clopotniță, azi proprietatea parohiei ortodoxe – sat Jelna; comuna Budacu de Jos
- BN-II-m-A-01663.03 – Zid de incintă (ruină), cu poartă acces – sat Jelna; comuna Budacu de Jos
- BN-II-m-A-01678 (RAN: 32740.03) – Biserica evanghelică C.A., azi penticostală – sat Monariu; comuna Budacu de Jos
- BN-II-m-B-01621 – Casă – sat Budacu de Jos; comuna Budacu de Jos
- BN-II-m-B-01622 – Casă – sat Budacu de Jos; comuna Budacu de Jos
- BN-II-m-B-01623 – Casă – sat Budacu de Jos; comuna Budacu de Jos
- BN-II-m-B-01624 (RAN: 32713.04) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului” – sat Budacu de Jos; comuna Budacu de Jos
- BN-I-m-A-01285.01 (RAN: 34663.01.03) – Așezare fortificată – sat Ardan; comuna Șieu
- BN-I-m-A-01285.02 (RAN: 34663.01.02) – Așezare fortificată – sat Ardan; comuna Șieu
- BN-I-m-A-01285.03 (RAN: 34663.01.01) – Așezare fortificată – sat Ardan; comuna Șieu
- BN-I-s-A-01285 (RAN: 34663.01) – Situl arheologic de la Ardan, punct „Cetățuie” – sat Ardan; comuna Șieu
- BN-I-s-B-01379 (RAN: 35036.01) – Ruine fortificație medievală – sat Posmuș; comuna Șieu
- BN-I-s-B-01409 (RAN: 34654.01) – Așezare – sat Șieu; comuna Șieu
- BN-II-a-A-01685 (RAN: 34672.02) – Castelul Teleki – sat Posmuș; comuna Șieu
- BN-II-m-A-01685.01 (RAN: 34672.02.01) – Pavilion de intrare, cu corpuri laterale (laturile de nord și sud) – sat Posmuș; comuna Șieu
- BN-II-m-A-01685.02 (RAN: 34672.02.02) – Corp principal, castelul Teleki – sat Posmuș; comuna Șieu
- BN-II-m-A-01709 (RAN: 34654.02) – Biserica reformată – sat Șieu; comuna Șieu

- BN-II-m-A-01710 – Castelul Kemény, azi Școala de arte și meserii – sat Șieu; comuna Șieu
- BN-II-m-B-01686 – Biserica evanghelică C.A., azi utilizată de parohia greco-catolică – sat Posmuș; comuna Șieu
- BN-I-m-B-01337.01 (RAN: 33792.03.02) – Exploatare mine de sare de epocă romană – sat Domnești; comuna Mărișelu
- BN-I-m-B-01337.02 (RAN: 33792.03.01) – Așezare – sat Domnești; comuna Mărișelu
- BN-I-m-B-01355.01 (RAN: 33809.01.02) – Așezare – sat Jeica; comuna Mărișelu
- BN-I-m-B-01355.02 (RAN: 33809.01.01) – Așezare – sat Jeica; comuna Mărișelu
- BN-I-s-B-01286 (RAN: 33783.01) – Așezare – sat Bârla; comuna Mărișelu
- BN-I-s-B-01287 (RAN: 33783.02) – Așezare – sat Bârla; comuna Mărișelu
- BN-I-s-B-01335 (RAN: 33792.01) – Așezare – sat Domnești; comuna Mărișelu
- BN-I-s-B-01336 (RAN: 33792.02) – Burgus roman – sat Domnești; comuna Mărișelu
- BN-I-s-B-01337 (RAN: 33792.03) – Situl arheologic de la Domnești, punct „La Slatină” – sat Domnești; comuna Mărișelu
- BN-I-s-B-01355 (RAN: 33809.01) – Situl arheologic de la Jeica, punct „Hotarul Nou” – sat Jeica; comuna Mărișelu
- BN-I-s-B-01356 (RAN: 33809.02) – Turn roman – sat Jeica; comuna Mărișelu
- BN-I-s-B-01364 (RAN: 33774.01) – Așezare – sat Mărișelu; comuna Mărișelu
- BN-II-m-A-01717 – Biserica evanghelică C.A. – sat Teaca; comuna Teaca
- BN-I-m-B-01350.01 – Așezare – sat Galații Bistriței; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01350.02 – Necropolă – sat Galații Bistriței; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01352.01 (RAN: 33319.01.02) – Așezare – sat Herina; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01352.02 (RAN: 33319.01.01) – Așezare – sat Herina; comuna Galații Bistriței
- BN-I-s-B-01276 (RAN: 33293.01) – Așezare – sat Albeștii Bistriței; comuna Galații Bistriței
- BN-I-s-B-01277 (RAN: 33293.02) – Așezare – sat Albeștii Bistriței; comuna Galații Bistriței
- BN-I-s-B-01350 (RAN: 33284.01) – Așezarea de la Galații Bistriței, punct „La Hrube” – sat Galații Bistriței; comuna Galații Bistriței
- BN-I-s-B-01352 (RAN: 33319.01) – Situl arheologic de la Herina, punct „Dealul Morii” – sat Herina; comuna Galații Bistriței

- BN-II-m-A-01661 (RAN: 33319.02) – Biserica evanghelică C.A. – sat Herina; comuna Galații Bistriței
- BN-II-m-B-01611 (RAN: 33293.03) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului” – sat Albeștii Bistriței; comuna Galații Bistriței
- BN-I-m-B-01427.01 (RAN: 33499.01.02) – Așezare – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-I-m-B-01427.02 (RAN: 33499.01.01) – Așezare – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01427 (RAN: 33499.01) – Situl arheologic Țigău, punct „La Dâmburi” – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-I-s-B-01428 (RAN: 33499.02) – Așezare – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-II-m-A-01721 (RAN: 33499.04) – Biserica din lemn „Sf. Cuv. Parascheva” – sat Țigău; comuna Lechința
- BN-I-m-A-01338.01 – Așezare – sat Dorolea; comuna Livezile
- BN-I-m-B-01338.02 – Așezare – sat Dorolea; comuna Livezile
- BN-I-m-B-01339.01 (RAN: 33578.02.02) – Așezare – sat Dorolea; comuna Livezile
- BN-I-m-B-01339.02 (RAN: 33578.02.01) – Așezare – sat Dorolea; comuna Livezile
- BN-I-s-A-01361 (RAN: 33550.01) – Castru cu val de pământ – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-I-s-B-01329 (RAN: 33569.01) – Așezare – sat Cușma; comuna Livezile
- BN-I-s-B-01338 (RAN: 33578.01) – Situl arheologic de la Dorolea, punct „Valea lui Tănase” – sat Dorolea; comuna Livezile
- BN-I-s-B-01339 (RAN: 33578.02) – Situl arheologic de la Dorolea, punct „Groapa Ghinzii” – sat Dorolea; comuna Livezile
- BN-I-s-B-01362 (RAN: 33550.02) – Așezare – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-II-a-A-01649 – Ansamblul rural „Dorolea” (fosta localitate săsească „Kleinbistritz”) – sat Dorolea; comuna Livezile
- BN-II-a-A-01667 (RAN: 33550.09) – Ansamblu rural „Livezile” – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-II-m-A-01668 (RAN: 33550.08) – Biserica evanghelică C.A. – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-II-m-B-01648 – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Pogorârea Sf.Duh” – sat Dorolea; comuna Livezile
- BN-II-m-B-01650 – Casă – sat Dorolea; comuna Livezile

- BN-II-m-B-01651 (RAN: 33587.02) – Biserica de lemn „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil” – sat Dumbrava; comuna Livezile
- BN-II-m-B-01665 – Casă – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-II-m-B-01669 – Casa parohială a bisericii evanghelice C.A., azi casă – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-II-m-B-01670 – Casă – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-II-m-B-01671 – Casă – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-II-m-B-01672 – Casă – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-IV-m-A-01745 – „Casa săsească” Livezile – sat Livezile; comuna Livezile
- BN-I-m-A-01377.01 (RAN: 32928.01.01) – Castru – sat Orheiu Bistriței; comuna Cetate
- BN-I-m-A-01377.02 – Vicus – sat Orheiu Bistriței; comuna Cetate
- BN-I-s-A-01377 (RAN: 32928.01) – Situl arheologic de la Orheiu Bistriței – sat Orheiu Bistriței; comuna Cetate
- BN-I-s-B-01386 (RAN: 32893.01) – Ruine fortificație – sat Satu Nou; comuna Cetate
- BN-I-s-B-01387 (RAN: 32893.02) – Așezare – sat Satu Nou; comuna Cetate
- BN-II-a-A-01684 (RAN: 32937.03) – Ansamblul bisericii evanghelice C.A., azi ansamblul bisericii ortodoxe „Sf. M. Mc. Dimitrie, Izvorătorul de Mir” – sat Petriș; comuna Cetate
- BN-II-m-A-01683 (RAN: 32937.02) – Biserica din lemn „Sf. Prooroc Ilie” – sat Petriș; comuna Cetate
- BN-II-m-A-01684.01 (RAN: 32937.03.01) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sf. M. Mc. Dimitrie, Izvorătorul de Mir” – sat Petriș; comuna Cetate
- BN-II-m-A-01684.02 – Turn clopotniță – sat Petriș; comuna Cetate

Patrimoniu imaterial

Această subzonă prezintă o diversitate etnică ceva mai mare comparativ cu celelalte, datorită prezenței, la nivelul UAT Bistrița, a unui număr însemnat de etnici maghiari, romi și germani, precum și, într-o măsură mult mai redusă, a unor comunități de etnici italieni, evrei, ucraineni și ruși-lipoveni. Calendarul festiv include manifestări tradiționale precum Zilele Bistriței, sărbătoare urbană organizată în municipiul Bistrița în luna iunie, Sărbătoarea Sașilor din Bistrița și Târgul Mare al Bistriței, cu caracter de târg tradițional. Sunt prezente și manifestări culturale anuale repetabile, precum Poezia e la Bistrița, festival de literatură contemporană organizat în municipiul Bistrița în luna iulie, ArtCast Teleki, festival anual

desfășurat la Castelul Teleki din Posmuș, precum și Castel Viu, proiect cultural-educational implementat de Petrus Italus Trust în parteneriat cu Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, organizat anual vara la Posmuș, la Castelul Teleki. În ceea ce privește meșteșugurile, este menționată pictura pe sticlă și pe lemn în Bistrița, iar în zonă au activat meșteri sași care au produs obiecte de uz gospodăresc și piese de port pentru populația din împrejurimi.

SUBUNITATEA B.4.

Unitatea studiată corespunde unității de relief Munții Călimani și zonei etnografice Nosnerland. Arealul este localizat în partea estică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief montan. Suprafața analizată este de 3.410,19 ha. În acest teritoriu sunt integrate unitățile administrativ-teritoriale Livezile și Cetate. Subunitățile identificate includ păduri vaste și terenuri agricole. Evoluția peisajului este marcată de elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor peisajului, bine exprimate în fizionomia teritoriului și reflectate prin intervenții cu efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole sau zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori care influențează peisajul. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse. Nu există în prezent propuneri de infrastructură la nivelul subzonei.

Cadru natural

În arealul analizat sunt prezente mai multe zone protejate, respectiv Natura 2000 ROSCI0051 Cușma, Monumentul naturii RONPA0238 Peștera Comarnic și Rezervația naturală RONPA0229 Piatra Cușmei. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este menționată. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum defrișările, eroziunea, alunecările locale de teren și fragmentarea habitatelor determinată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei constituie un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind vascularizat de cursuri de apă precum Tănase, Cușma și Budușel. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful are altitudini ridicate și o energie mare a reliefului, fiind caracterizat prin versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Relieful este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate prezenta forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice dominante sunt eroziunea torențială,

dezagregarea fizică a rocilor și transportul materialului pe versanți. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Activitățile agricole combină terenuri agricole cu zone de pășuni și grădini familiale. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Nu sunt menționate elemente distincte privind activitățile zootehnice și animalele, prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă, ca urmare a reliefului montan și a numărului redus de așezări sau zone locuite din subzonă. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrată în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități care se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful natural, în general liniar, uneori având piață centrală, și care au o structură compactă.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind totuși punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării de tip închis, săsesc, sau de gospodării cu compoziție liberă, românească, alcătuite din locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn ori din lemn și pământ sau blocuri ceramice, alături de anexe. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. În subzonă nu există obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice și nici obiective incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, etnia majoritară fiind cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă, precum

și, în mică măsură, etnici germani. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În această zonă au activat meșteri sași, care au realizat obiecte de uz gospodăresc și piese de port pentru populația din împrejurimi.

SUBUNITATEA B.5.

Unitatea studiată corespunde unității de relief Colinele Mădărașului și zonei etnografice Nosnerland. Arealul este localizat în partea sudică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief de colină. Suprafața analizată este de 3.799,73 ha. În acest teritoriu este integrată unitatea administrativ-teritorială Teaca. Subunitățile identificate sunt reprezentate în principal de terenuri arabile. Evoluția peisajului este marcată de elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, bine exprimate în fizionomia teritoriului și reflectate prin intervenții cu efecte pozitive sau negative, precum autostrăzi, culturi agricole sau zone rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt datorate combinației dintre cei doi factori care influențează peisajul. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ realizarea drumului expres sau cu 4 benzi Moisei – Năsăud – Bistrița – Reghin – Târgu Mureș, precum și modernizarea sau reabilitarea drumurilor naționale. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat nu sunt menționate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este precizată. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum eroziunea solului și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind vascularizat de cursuri de apă precum Pintic și Dipșa. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini moderate, interfluvii rotunjite și versanți relativ domoli. Energia de relief este redusă spre moderată, iar fragmentarea este determinată de rețeaua de văi scurte și de afluenți secundari. Substratul este alcătuit frecvent din roci sedimentare friabile, precum argile, marne și nisipuri, ceea ce favorizează procese de eroziune de suprafață și, local, alunecări de teren. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Agricultura este dominată de terenuri arabile cultivate în exploatațile agricole. Produsele locale sunt reprezentate de vinuri, struguri și must, miere, legume și cereale, precum și produse din porc, precum cârnați și slănină afumată. Nu sunt menționate elemente distincte privind activitățile zootehnice și animalele, prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința, iar localitatea Ocnița face parte din arealul delimitat pentru producerea vinurilor cu Denumire de origine controlată protejată (DOC).

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună pentru transportul auto, prin intermediul drumului european E58 și al drumului județean DJ173. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrată în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități compacte, cu mai multe străzi, adaptate morfologiei terenului și caracterizate printr-o tramă stradală organică, cu străzi înfundate, porțiuni libere de construcții și parcelar regulat.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind totuși punctată de implanturi izolate de arhitectură parazită, fără calitate. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării de tip închis, săsesc, sau de gospodării cu compoziție liberă, românească, alcătuite din locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn ori din lemn și pământ sau blocuri ceramice, alături de anexe. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. Obiectivele clasate în Lista Monumentelor Istorice din subzonă sunt concentrate în satul Ocnița, iar obiective clasate în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO nu sunt menționate. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-m-B-01375.01 (RAN: 35027.01.02) – Așezare – sat Ocnița; comuna Teaca
- BN-I-m-B-01375.02 (RAN: 35027.01.01) – Necropolă – sat Ocnița; comuna Teaca

- BN-I-m-B-01375.03 (RAN: 35027.01.03) – Așezare – sat Ocnița; comuna Teaca
- BN-I-m-B-01375.04 (RAN: 35027.01.04) – Așezare – sat Ocnița; comuna Teaca
- BN-I-m-B-01376.01 (RAN: 35027.02.03) – Așezare – sat Ocnița; comuna Teaca
- BN-I-m-B-01376.02 (RAN: 35027.02.02) – Așezare – sat Ocnița; comuna Teaca
- BN-I-m-B-01376.03 (RAN: 35027.02.01) – Așezare – sat Ocnița; comuna Teaca
- BN-I-s-B-01375 (RAN: 35027.01) – Situl arheologic de la Ocnița, punct „Valea Lupului” – sat Ocnița; comuna Teaca
- BN-I-s-B-01376 (RAN: 35027.02) – Situl arheologic de la Ocnița, punct „La Dâlme” – sat Ocnița; comuna Teaca

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, etnia majoritară fiind cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă, precum și, în mică măsură, etnici germani. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În această zonă au activat meșteri sași, care au realizat obiecte de uz gospodăresc și piese de port pentru populația din împrejurimi.

SUBUNITATEA B.6.

Unitatea studiată corespunde unității de relief Munții Călimani și zonei etnografice Nosnerland. Arealul este localizat în partea vestică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief montan. Suprafața analizată este de 936,69 ha. În acest teritoriu este integrată unitatea administrativ-teritorială Șieu. Subunitățile identificate includ păduri, pășuni și vegetație naturală. Evoluția peisajului este marcată de elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, bine exprimate în fizionomia teritoriului și manifestate prin intervenții cu efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole sau zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori care influențează peisajul. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Nu există în prezent propuneri de infrastructură la nivelul subzonei.

Cadru natural

În arealul analizat nu sunt menționate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este precizată. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum defrișări, eroziune, alunecări locale de teren și fragmentarea habitatelor cauzată de drumurile forestiere.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind vascularizat de cursul de apă Ardan. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini ridicate și o energie mare a reliefului, cu versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Relieful este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate prezenta forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice dominante sunt eroziunea torențială, dezagregarea fizică a rocilor și transportul materialului pe versanți. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Activitățile agricole combină pășuni, terenuri arabile și grădini familiale utilizate în exploatațile agricole. Produsele locale sunt reprezentate de brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. Nu sunt menționate elemente distincte privind activitățile zootehnice și animalele, prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă, ca urmare a reliefului montan și a numărului redus de așezări sau zone locuite din subzonă. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit nu este relevantă, deoarece în interiorul subzonei nu există așezări. De asemenea, nu sunt identificate zone valoroase de tip urban sau rural, iar dinamica urban-rurală și tipologiile de așezări nu sunt aplicabile, în lipsa localităților.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este descrisă ca fiind de calitate și respectă specificul local, fiind totuși punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării de tip închis, săsesc, sau de gospodării cu compoziție liberă, românească, alcătuite din locuințe cu volumetrii simple și scunde, realizate din lemn ori din lemn și pământ sau blocuri ceramice, alături de anexe. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură.

Subzona nu conține obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice și nici în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Fondul construit existent este reprezentat de construcții din secolele XIX–XX și de inserții contemporane, alături de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, etnia majoritară fiind cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă, precum și, în mică măsură, etnici germani. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În această zonă au activat meșteri sași, care au realizat obiecte de uz gospodăresc și piese de port pentru populația din împrejurimi.

SUBUNITATEA B.7.

Unitatea studiată corespunde unității de relief Culoarele Someșului Mic și Mare și zonei etnografice Nosnerland. Arealul este localizat în partea central-estică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief de culoar. Suprafața analizată este de 749,7 ha. În acest teritoriu este integrată unitatea administrativ-teritorială Șintereag. Subunitățile identificate conturează o zonă caracterizată prin așezări rurale și urbane, însoțite de terenuri arabile specifice extravilanului. Evoluția peisajului este marcată de elemente relict, păstrate din alte stări geografice, geologice, din utilizări anterioare ale teritoriului sau din diferite evenimente. Vulnerabilitățile sunt datorate combinației dintre cei doi factori care influențează peisajul. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea liniei de cale ferată, precum și construirea autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat sunt prezente zonele protejate Natura 2000 ROSCI0400 Șieu – Budac și Natura 2000 ROSCI0393 Someșul Mare. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este precizată. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum inundațiile, fragmentarea habitatelor din cauza urbanizării și eroziunea malurilor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element definitoriu al peisajului cultural, teritoriul fiind puternic vascularizat de cursuri de apă precum Someșul Mare și Șieu. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful are o formă alungită, cu altitudini relativ mai scăzute față

de unitățile învecinate, și se caracterizează prin lunci, terase fluviale și versanți mai domoli. Culoarele reprezintă zone de tranziție între unități de relief și sunt modelate în principal prin procese fluviale, acumulări aluviale și eroziune laterală a cursurilor de apă. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Agricultura este bazată pe terenuri arabile utilizate pentru culturi agricole. Produsele locale sunt reprezentate de legume, porumb și grâu, fructe, produse din carne și lapte, precum și produse apicole. Nu sunt menționate elemente distincte privind activitățile zootehnice și animalele, prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună, existând alternative de transport auto prin intermediul DJ172 și acces feroviar. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrată în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități compacte, cu mai multe străzi, adaptate morfologiei terenului și caracterizate printr-o tramă stradală organică, cu străzi înfundate, porțiuni libere de construcții și parcelar regulat.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării de tip închis, săsesc, sau de gospodării cu compoziție liberă, românească, alcătuite din locuințe cu volumetrii simple, scunde, realizate din lemn ori din lemn și pământ sau blocuri ceramice, alături de anexe. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. În subzonă este prezent un singur obiectiv clasat în Lista Monumentelor Istorice, iar obiective clasate în LPM UNESCO nu sunt menționate. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-B-01323 (RAN: 34958.01) – Așezare – sat Cociu; comuna Șintereag

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, etnia majoritară fiind cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă, precum și, în mică măsură, etnici germani și ucraineni. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În această zonă au lucrat meșteri sași, care au produs obiecte de uz gospodăresc și piese de port pentru populația din împrejurimi.

C. UNITATEA CÂMPIA TRANSILVANIEI

SUBUNITATEA C.1

Unitatea studiată corespunde unității de relief Dealurile Jimborului și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea sud-vestică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief de deal. Suprafața analizată este de 61.427,55 ha. În acest teritoriu sunt integrate unitățile administrativ-teritoriale Braniștea, Nușeni, Chiochiș, Matei, Budești și Sânmihaiu de Câmpie, precum și o parte din județul Cluj. Subunitățile identificate conturează o zonă amplă, caracterizată prin așezări rurale și urbane, terenuri arabile specifice extravilanului, pășuni și păduri tinere. Evoluția peisajului este exprimată prin elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, bine vizibile în fizionomia teritoriului și manifestate prin intervenții cu efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole și zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt datorate combinației dintre cei doi factori care influențează peisajul. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat nu sunt menționate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este precizată. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum alunecări de teren, eroziune, defrișări și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind puternic vascularizat de cursuri de apă precum Valea Morii, Valea Meleş, Mălin, Cotior, Beudiu și Apatiu. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini moderate spre relativ ridicate, cu versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite. Energia de relief este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Agricultura este extensivă și se bazează pe terenuri arabile și pășuni. Produsele locale sunt reprezentate de vin și produse viticole, prune și produse derivate, precum magiun și țuică de prune, cereale, miere și produse tradiționale din porc. În plan zootehnic, exploatațiile cresc bovine, ovine și porcine. Suprafețele agricole sunt utilizate pentru culturi cerealiere și furajere. Nu sunt menționate elemente distincte privind prezența pădurilor în peisaj. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința, iar localitățile Bidicu, Corvinești și Matei fac parte din arealul delimitat pentru producerea vinurilor cu Denumire de origine controlată protejată (DOC).

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună pentru transportul auto, prin intermediul drumurilor județene. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrată în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală indică semne ușoare de declin, marcate de clădiri părăsite și locuințe aflate în stare proastă. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități care se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful natural, în general liniar, uneori cu piață centrală, având o structură compactă.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este caracterizată prin gospodării împărțite în curte și grădină, cu construcțiile majore dispuse în șir, pe o singură latură sau pe două laturi, iar pe latura opusă fiind amplasate anexele.

Locuințele au volume simple și sunt în general compuse din două încăperi. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. Subzona se caracterizează prin prezența unui număr mare de obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice, iar în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO nu sunt menționate obiective. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-B-01290 (RAN: 34093.01) – Așezare – sat Beudiu; comuna Nușeni
- BN-I-s-B-01291 (RAN: 34093.02) – Așezare – sat Beudiu; comuna Nușeni
- BN-I-s-B-01383 (RAN: 34137.01) – Așezare – sat Rusu de Sus; comuna Nușeni
- BN-II-a-A-01681 (RAN: 34084.02) – Ansamblul bisericii reformate – sat Nușeni; comuna Nușeni
- BN-II-a-A-01728 – Ansamblul bisericii reformate – sat Vița; comuna Nușeni
- BN-II-m-A-01681.01 (RAN: 34084.02.01) – Biserica reformată – sat Nușeni; comuna Nușeni
- BN-II-m-A-01681.02 (RAN: 34084.02.02) – Clopotnița bisericii reformate – sat Nușeni; comuna Nușeni
- BN-II-m-A-01728.01 (RAN: 34146.02) – Biserica reformată – sat Vița; comuna Nușeni
- BN-II-m-A-01728.02 – Turn clopotniță – sat Vița; comuna Nușeni
- BN-II-m-B-01674 (RAN: 34128.01) – Biserica reformată – sat Malin; comuna Nușeni
- BN-I-m-B-01279.01 (RAN: 33033.01.03) – Așezare – sat Apatiu; comuna Chiochiș
- BN-I-m-B-01279.02 (RAN: 33033.01.02) – Așezare – sat Apatiu; comuna Chiochiș
- BN-I-m-B-01279.03 (RAN: 33033.01.01) – Așezare – sat Apatiu; comuna Chiochiș
- BN-I-m-B-01294.01 (RAN: 33042.01.01, 33042.01.03) – Așezare – sat Bozieș; comuna Chiochiș
- BN-I-m-B-01294.02 (RAN: 33042.01.02) – Așezare – sat Bozieș; comuna Chiochiș
- BN-I-m-B-01294.03 (RAN: 33042.01.04) – Așezare – sat Bozieș; comuna Chiochiș
- BN-I-m-B-01405.01 (RAN: 33104.01.02) – Așezare – sat Strugureni; comuna Chiochiș
- BN-I-m-B-01405.02 (RAN: 33104.01.01) – Așezare – sat Strugureni; comuna Chiochiș

- BN-I-s-B-01279 (RAN: 33033.01) – Situl arheologic de la Apatiu, punct „Crucile drumului” – sat Apatiu; comuna Chiochiș
- BN-I-s-B-01280 (RAN: 33033.02) – Așezare – sat Apatiu; comuna Chiochiș
- BN-I-s-B-01294 (RAN: 33042.01) – Situl arheologic de la Bozieș, punct „Valea Bozieșului” – sat Bozieș; comuna Chiochiș
- BN-I-s-B-01311 (RAN: 33024.01) – Așezare – sat Chiochiș; comuna Chiochiș
- BN-I-s-B-01312 (RAN: 33024.02) – Așezare – sat Chiochiș; comuna Chiochiș
- BN-I-s-B-01405 (RAN: 33104.01) – Situl arheologic de la Strugureni, punct „Vatra satului” – sat Strugureni; comuna Chiochiș
- BN-I-s-B-01406 (RAN: 33104.02) – Așezare – sat Strugureni; comuna Chiochiș
- BN-II-a-A-01706 (RAN: 33104.05) – Ansamblul bisericii reformate – sat Strugureni; comuna Chiochiș
- BN-II-m-A-01612 (RAN: 33033.03) – Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” – sat Apatiu; comuna Chiochiș
- BN-II-m-A-01705 (RAN: 33104.04) – Biserica din lemn „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil” – sat Strugureni; comuna Chiochiș
- BN-II-m-A-01706.01 (RAN: 33104.05.01) – Biserica reformată – sat Strugureni; comuna Chiochiș
- BN-II-m-A-01706.02 (RAN: 33104.05.02) – Turn clopotniță din lemn – sat Strugureni; comuna Chiochiș
- BN-II-m-B-01620 (RAN: 33042.03) – Biserica reformată – sat Bozieș; comuna Chiochiș
- BN-II-m-B-01628 (RAN: 33024.05) – Castelul de vânătoare Wesellenyi – sat Chiochiș; comuna Chiochiș
- BN-I-m-B-01292.01 (RAN: 33676.01.02) – Așezare – sat Bidiu; comuna Matei
- BN-I-m-B-01292.02 (RAN: 33676.01.01) – Așezare – sat Bidiu; comuna Matei
- BN-I-m-B-01325.01 (RAN: 33685.01.04) – Așezare – sat Corvinești; comuna Matei
- BN-I-m-B-01325.02 (RAN: 33685.01.03) – Așezare – sat Corvinești; comuna Matei
- BN-I-m-B-01325.03 (RAN: 33685.01.02) – Așezare – sat Corvinești; comuna Matei
- BN-I-m-B-01325.04 (RAN: 33685.01.01) – Așezare – sat Corvinești; comuna Matei
- BN-I-s-B-01292 (RAN: 33676.01) – Situl arheologic de la Bidiu, punct „Stăniște” – sat Bidiu; comuna Matei

- BN-I-s-B-01325 (RAN: 33685.01) – Situl arheologic de la Corvinești, punct „Pe Vale” – sat Corvinești; comuna Matei
- BN-I-s-B-01326 (RAN: 33685.02) – Așezare – sat Corvinești; comuna Matei
- BN-I-s-B-01363 (RAN: 33667.01) – Așezare – sat Matei; comuna Matei
- BN-II-a-A-01675 (RAN: 33667.02) – Ansamblul bisericii reformate – sat Matei; comuna Matei
- BN-II-a-B-01638 – Ansamblul bisericii evanghelice C.A., azi ansamblul bisericii ortodoxe „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” – sat Corvinești; comuna Matei
- BN-II-m-A-01675.01 (RAN: 33667.02.01) – Biserica reformată – sat Matei; comuna Matei
- BN-II-m-A-01675.02 – Turn clopotniță al bisericii reformate – sat Matei; comuna Matei
- BN-II-m-B-01638.01 – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil” – sat Corvinești; comuna Matei
- BN-II-m-B-01638.02 – Turn-clopotniță din lemn – sat Corvinești; comuna Matei
- BN-II-m-B-01676 (RAN: 33667.03) – Castelul Haller, azi Primăria comunei Matei – sat Matei; comuna Matei
- BN-II-m-B-01679 – Biserica evanghelică (turnul clopotniță și ruina navei bisericii evanghelice C.A.) – sat Moruț; comuna Matei

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, etnia majoritară fiind cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În plan cultural sunt prezente meșteșuguri tradiționale precum prelucrarea lemnului, folosită la biserici și clopotnițe, pictura pe lemn pentru tavane casetate, strane, masa Domnului și cutiile de orgă din bisericile protestante, pictura murală în biserici, olăritul, ceramica, țesăturile și portul popular, precum și activitatea muzicanților și a lăutarilor.

SUBUNITATEA C.2.

Unitatea studiată corespunde unității de relief Culoarele Someșului Mic și Mare și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea vestică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief de culoar. Suprafața analizată este de 1.802,53 ha. În cadrul acestui teritoriu sunt integrate comuna Braniștea și o parte din județul Cluj.

Subunitățile identificate sunt reprezentate de așezări urbane și rurale, însoțite de terenuri agricole situate la periferie. Evoluția peisajului este exprimată prin elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, bine vizibile în fizionomia actuală a teritoriului și manifestate prin intervenții cu efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole și zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt datorate combinației dintre cei doi factori care influențează peisajul. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene, precum și construirea autostrăzii Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat este prezentă zona protejată Natura 2000 ROSCI0437 Someșul Mare între Mica și Beclean. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică este reprezentată de valea hidrografică a Someșului Mare. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum inundațiile, fragmentarea habitatelor din cauza urbanizării și eroziunea malurilor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element definitoriu al peisajului cultural, acesta fiind structurat de valea Someșului Mare și de zona de vărsare a principalilor afluenți. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful are o formă alungită, cu altitudini relativ mai scăzute față de unitățile învecinate, și se caracterizează prin lunci, terase fluviale și versanți mai domoli. Culoarele reprezintă zone de tranziție între unități de relief și sunt modelate în principal prin procese fluviale, acumulări aluviale și eroziune laterală a cursurilor de apă. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Agricultura este concentrată pe terenurile agricole din extravilanul localităților. Produsele locale sunt reprezentate de legume, porumb și grâu, fructe, produse din carne și lapte, precum și produse apicole. Nu sunt menționate elemente specifice privind activitățile zootehnice și animalele, prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința, iar localitatea Braniștea face parte din arealul delimitat pentru producerea vinurilor cu Denumire de origine controlată protejată (DOC).

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună pentru transportul auto, realizată prin intermediul drumurilor județene. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrat în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități care se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful natural, în general cu dezvoltare liniară, uneori organizate în jurul unei piețe centrale, având o structură compactă.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazită, fără calitate. Arhitectura tradițională este caracterizată prin gospodării împărțite în curte și grădină, cu construcțiile majore dispuse în șir, pe o singură latură sau pe două laturi, iar pe latura opusă fiind amplasate anexele. Locuințele au volume simple și sunt în general compuse din două încăperi. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. În subzonă nu există obiective clasate nici în Lista Monumentelor Istorice, nici în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, etnia majoritară fiind cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În plan cultural sunt prezente meșteșuguri tradiționale precum prelucrarea lemnului pentru realizarea bisericilor și clopotnițelor, pictura pe lemn folosită pentru tavane casetate, strane, masa Domnului și cutiile de orgă din bisericile protestante, pictura murală în biserici, olăritul, ceramica, țesăturile și portul popular, precum și activitatea muzicanților și a lăutarilor.

SUBUNITATEA C.3

Unitatea studiată corespunde unității de relief Dealurile Lechinței și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea sudică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief deluros. Suprafața analizată este de 10.639,11 ha. În cadrul acestui teritoriu sunt integrate unitățile administrativ-teritoriale Nușeni, Matei, Sânmihaiu de Câmpie și Budești. Subunitățile identificate definesc o zonă amplă caracterizată prin așezări rurale și urbane, terenuri arabile specifice extravilanului, pășuni și păduri tinere. Evoluția peisajului este exprimată prin elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, bine vizibile în fizionomia actuală a teritoriului și manifestate prin intervenții cu efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole și zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt datorate combinației dintre cei doi factori care influențează peisajul. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat este prezentă zona protejată Natura 2000 ROSCI0396 Dealul Pădurea Murei – Sângeorzu Nou. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este menționată prin elemente distincte. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum alunecări de teren, eroziune, defrișări și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind străbătut de cursuri de apă precum Pucioasa, Lechința, Fața Comorii, Chiraleș și Brăteni. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini moderate spre relativ ridicate, cu versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite. Energia de relief este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Agricultura este bazată pe terenuri arabile cultivate și pe pășuni permanente. Produsele locale includ vin și produse viticole, prune și produse derivate, precum magiun și

țuică de prune, cereale, miere și produse tradiționale din porc. În plan zootehnic, în exploatațile agricole este prezentă creșterea bovinelor și a ovinelor. Nu sunt menționate elemente distincte privind prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună, existând alternative de transport auto prin intermediul drumurilor județene și acces feroviar. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrat în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală indică semne ușoare de declin, marcate de clădiri părăsite și locuințe aflate în stare proastă. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de un mix între localitățile care se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și cele compacte, cu mai multe străzi, adaptate morfologiei terenului.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazită, fără calitate. Arhitectura tradițională este caracterizată prin gospodării împărțite în curte și grădină, cu construcțiile majore dispuse în șir, pe o singură latură sau pe două laturi, iar pe latura opusă fiind amplasate anexele. Locuințele au volume simple și sunt în general compuse din două încăperi. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. Subzona se caracterizează printr-o concentrare mare de obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice, iar în cadrul acestora nu există obiective clasate în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții din secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-B-01349 (RAN: 34119.01) – Așezare fortificată – sat Feleac, comuna Nușeni
- BN-I-m-A-01344.01 (RAN: 33701.01.02) – Așezare – sat Fântânele, comuna Matei
- BN-I-m-B-01344.02 (RAN: 33701.01.01) – Așezare – sat Fântânele, comuna Matei
- BN-I-s-B-01344 – Situl arheologic de la Fântânele, punct „Lab” – sat Fântânele, comuna Matei
- BN-I-s-B-01345 (RAN: 33701.07) – Așezare – sat Fântânele, comuna Matei

- BN-II-a-B-01656 (RAN: 33701.06) – Ansamblul bisericii reformate – sat Fântânele, comuna Matei
- BN-II-m-B-01656.01 (RAN: 33701.06.01) – Biserica reformată – sat Fântânele, comuna Matei
- BN-II-m-B-01656.02 (RAN: 33701.06.02) – Turn clopotniță din lemn – sat Fântânele, comuna Matei
- BN-I-m-A-01407.01 (RAN: 34529.01.04) – Așezare – sat Stupini, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-A-01407.02 (RAN: 34529.01.05) – Așezare – sat Stupini, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-A-01407.03 (RAN: 34529.01.03) – Așezare – sat Stupini, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-A-01407.04 (RAN: 34529.01.01) – Așezare – sat Stupini, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-A-01407.05 (RAN: 34529.01.07) – Așezare – sat Stupini, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-A-01408.01 (RAN: 34529.02.04) – Așezare – sat Stupini, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-A-01408.02 (RAN: 34529.02.03) – Așezare – sat Stupini, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-B-01393.01 (RAN: 34486.01.02) – Așezare – sat Sânmihaiu de Câmpie, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-B-01393.02 (RAN: 34486.01.01) – Așezare – sat Sânmihaiu de Câmpie, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-B-01394.01 (RAN: 34486.02.03) – Așezare – sat Sânmihaiu de Câmpie, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-B-01394.02 (RAN: 34486.02.02) – Așezare – sat Sânmihaiu de Câmpie, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-B-01394.03 (RAN: 34486.02.01) – Așezare – sat Sânmihaiu de Câmpie, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-B-01443.01 (RAN: 34538.01.02) – Așezare – sat Zoreni, comuna Sânmihaiu de Câmpie

- BN-I-m-B-01443.02 (RAN: 34538.01.01) – Așezare – sat Zoreni, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-s-A-01407 (RAN: 34529.01) – Situl arheologic de la Stupini, punct „Fânașele Archiudului” – sat Stupini, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-s-A-01408 (RAN: 34529.02) – Situl arheologic de la Stupini, punct „Vătașniță” – sat Stupini, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-s-B-01388 (RAN: 34510.01) – Situl arheologic de la Sălcuța, punct „Cânepiște” – sat Sălcuța, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-s-B-01393 (RAN: 34486.01) – Situl arheologic de la Sânmihaiu de Câmpie, punct „Podișele” – sat Sânmihaiu de Câmpie, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-s-B-01394 (RAN: 34486.02) – Situl arheologic de la Sânmihaiu de Câmpie, punct „Ciorotei” – sat Sânmihaiu de Câmpie, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-s-B-01443 (RAN: 34538.01) – Situl arheologic de la Zoreni, punct „La Curte” – sat Zoreni, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-s-B-01444 (RAN: 34538.02) – Așezare – sat Zoreni, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-II-a-A-01692 – Ansamblul bisericii de lemn „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil” – sat Sălcuța, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-II-m-A-01692.01 – Biserica din lemn „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil” – sat Sălcuța, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-II-m-A-01692.02 – Clopotniță din lemn – sat Sălcuța, comuna Sânmihaiu de Câmpie

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, etnia majoritară fiind cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În plan cultural sunt prezente meșteșuguri tradiționale precum prelucrarea lemnului pentru realizarea bisericilor și clopotnițelor, pictura pe lemn folosită pentru tavane casetate, strane, masa Domnului și cutiile de orgă din bisericile protestante, pictura murală în biserici, olăritul, ceramica, țesăturile și portul popular, precum și activitatea muzicanților și a lăutarilor.

SUBUNITATEA C.4

Unitatea studiată corespunde unității de relief Colinele Ludușului și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea sudică a județului Bistrița-Năsăud și se

caracterizează prin relief colinar. Suprafața totală analizată este de 84.399,08 ha. În cadrul acestui teritoriu sunt integrate comuna Budești, precum și părți din județele Cluj și Mureș. Subunitățile identificate definesc o zonă amplă caracterizată prin așezări rurale și urbane, terenuri arabile specifice extravilanului, pășuni și păduri tinere. Evoluția peisajului este exprimată prin elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, vizibile în fizionomia actuală a teritoriului și manifestate prin intervenții cu efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole și zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt datorate combinației dintre cei doi factori care influențează peisajul. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat este prezentă zona protejată Natura 2000 ROSCI0333 Pajiștile Sărmășel – Milaș – Urmeniș. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este menționată prin elemente distincte. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum eroziunea solului și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind străbătut de cursuri de apă precum Pârâul de Câmpie. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini moderate, interfluvii rotunjite și versanți relativ domoli. Energia de relief este redusă spre moderată, iar fragmentarea este determinată de rețeaua de văi scurte și de afluenți secundari. Substratul este alcătuit frecvent din roci sedimentare friabile, precum argile, marne și nisipuri, ceea ce favorizează procese de eroziune de suprafață și, local, alunecări de teren. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Agricultura este dominată de terenuri arabile utilizate pentru culturi agricole. Produsele locale includ vinuri, struguri și must, miere polifloră, legume și cereale, precum și produse din porc, cum sunt cârnații și slănina afumată. Nu sunt menționate elemente specifice privind activitățile zootehnice și animalele, prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului

Transilvaniei, în arealul viticol Lechința, iar localitatea Enciu face parte din arealul delimitat pentru producerea vinurilor cu Denumire de origine controlată protejată (DOC).

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună, existând alternative de transport auto prin intermediul drumurilor județene și acces feroviar. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrat în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de un mix între localitățile care se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și cele compacte, cu mai multe străzi, adaptate morfologiei terenului.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este caracterizată prin gospodării împărțite în curte și grădină, cu construcțiile majore dispuse în șir, pe o singură latură sau pe două laturi, iar pe latura opusă fiind amplasate anexele. Locuințele au volume simple și sunt în general compuse din două încăperi. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. Subzona se caracterizează printr-un număr semnificativ de obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice, în timp ce obiective înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO nu sunt prezente. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții datate în secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-m-A-01301.01 (RAN: 32786.01.02) – Așezare – sat Budești, comuna Budești
- BN-I-m-A-01301.02 (RAN: 32786.01.01) – Așezare – sat Budești, comuna Budești
- BN-I-m-B-01424.01 (RAN: 32795.01.03) – Așezare – sat Țagu, comuna Budești
- BN-I-m-B-01424.02 (RAN: 32795.01.02) – Așezare – sat Țagu, comuna Budești
- BN-I-m-B-01424.03 (RAN: 32795.01.01) – Așezare – sat Țagu, comuna Budești
- BN-I-m-B-01425.01 (RAN: 32795.02.02) – Așezare – sat Țagu, comuna Budești
- BN-I-m-B-01425.02 (RAN: 32795.02.01) – Așezare – sat Țagu, comuna Budești

- BN-I-s-A-01301 (RAN: 32786.01) – Situl arheologic de la Budești, punct „Tăuți” – sat Budești, comuna Budești
- BN-I-s-B-01302 (RAN: 32786.02) – Necropolă – sat Budești-Fânațe, comuna Budești
- BN-I-s-B-01424 (RAN: 32795.01) – Situl arheologic de la Țagu, punct „Vatra satului” – sat Țagu, comuna Budești
- BN-I-s-B-01425 (RAN: 32795.02) – Situl arheologic de la Țagu, punct „După Dos” – sat Țagu, comuna Budești
- BN-I-s-B-01426 (RAN: 32795.03) – Așezare – sat Țagu, comuna Budești
- BN-III-m-B-01734 – Monumentul „Apărătorii Păcii”, autor Dorio Lazăr – sat Budești, comuna Budești

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, etnia majoritară fiind cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În plan cultural sunt prezente meșteșuguri tradiționale precum prelucrarea lemnului pentru realizarea bisericilor și clopotnițelor, pictura pe lemn folosită pentru tavane casetate, strane, masa Domnului și cutiile de orgă din bisericile protestante, pictura murală în biserici, olăritul, ceramica, țesăturile și portul popular, precum și activitatea muzicanților și a lăutarilor.

SUBUNITATEA C.5

Unitatea studiată corespunde unității de relief Colinele Comlodului și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea sudică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief colinar. Suprafața totală analizată este de 76.036,52 ha. În cadrul acestui teritoriu sunt integrate unitățile administrativ-teritoriale Budești, Sânmihaiu de Câmpie, Miceștii de Câmpie, Milaș, Silivașu de Câmpie și Urmeniș, precum și o parte din județul Mureș. Subunitățile identificate definesc o zonă amplă caracterizată prin așezări rurale și urbane, terenuri arabile specifice extravilanului, pășuni și păduri tinere. Evoluția peisajului este reflectată prin elemente actuale, rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, bine exprimate în fizionomia actuală a teritoriului și manifestate prin intervenții cu efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole și zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori care influențează evoluția peisajului. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat este prezentă zona protejată Natura 2000 ROSCI0333 Pajiștile Sărmășel – Milaș – Urmeniș. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este menționată prin elemente distincte. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum eroziunea solului și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind străbătut de cursuri de apă precum Pârâul de Câmpie și Lechința. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini moderate, interfluvii rotunjite și versanți relativ domoli. Energia de relief este redusă spre moderată, iar fragmentarea este determinată de rețeaua de văi scurte și de afluenți secundari. Substratul este alcătuit frecvent din roci sedimentare friabile, precum argile, marne și nisipuri, ceea ce favorizează procese de eroziune de suprafață și, local, alunecări de teren. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Agricultura include terenuri arabile extinse și pășuni utilizate pentru producția agricolă. Produsele locale sunt reprezentate de vinuri, struguri și must, miere polifloră, legume și cereale, precum și produse din porc, cum sunt cârnații și slămina afumată. În plan zootehnic, exploatațiile cresc bovine, ovine și porcine. Suprafețele agricole sunt utilizate pentru culturi cerealiere și furajere. Nu sunt menționate elemente specifice privind prezența pădurilor în peisaj. Localitățile Urmeniș și Milaș fac parte din arealul delimitat pentru producerea vinurilor cu Denumire de origine controlată protejată (DOC).

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună, existând alternative de transport auto prin intermediul drumurilor naționale și județene, precum și acces feroviar. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrat în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală indică semne ușoare de declin, marcate de clădiri părăsite și locuințe aflate în stare proastă. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități

compacte, cu mai multe străzi, adaptate morfologiei terenului și caracterizate printr-o tramă stradală organică, cu străzi înfundate, porțiuni libere de construcții și parcelar regulat.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este caracterizată prin gospodării împărțite în curte și grădină, cu construcțiile majore dispuse în șir, pe o singură latură sau pe două laturi, iar pe latura opusă fiind amplasate anexele. Locuințele au volume simple și sunt în general compuse din două încăperi. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. Subzona se caracterizează printr-o mare concentrare de obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice, în timp ce obiective clasate în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO nu sunt prezente. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții datate în secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-B-01419 (RAN: 32802.01) – Așezare – sat Țăgșoru, comuna Budești
- BN-I-m-B-01346.01 (RAN: 33863.01.03) – Așezare – sat Fântânița, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01346.02 (RAN: 33863.01.02) – Așezare – sat Fântânița, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01346.03 (RAN: 33863.01.01) – Așezare – sat Fântânița, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01365.01 (RAN: 33854.01.02) – Așezare – sat Miceștii de Câmpie, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01365.02 (RAN: 33854.01.03) – Așezare – sat Miceștii de Câmpie, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01365.03 (RAN: 33854.01.01) – Așezare – sat Miceștii de Câmpie, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01365.04 (RAN: 33854.01.04) – Așezare – sat Miceștii de Câmpie, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01438.01 (RAN: 33872.02.02) – Așezare – sat Visuia, comuna Miceștii de Câmpie

- BN-I-m-B-01438.02 (RAN: 33872.02.01) – Așezare – sat Visuia, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01439.01 (RAN: 33872.03.03) – Așezare – sat Visuia, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01439.02 (RAN: 33872.03.02) – Așezare – sat Visuia, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-m-B-01439.03 (RAN: 33872.03.01) – Așezare – sat Visuia, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-s-B-01346 (RAN: 33863.01) – Situl arheologic de la Fântânița, punct „La Cumpăna” – sat Fântânița, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-s-B-01347 (RAN: 33863.02) – Așezare – sat Fântânița, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-s-B-01348 (RAN: 33863.03) – Așezare – sat Fântânița, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-s-B-01365 (RAN: 33854.01) – Situl arheologic de la Micești de Câmpie, punct „Gru” – sat Miceștii de Câmpie, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-s-B-01437 (RAN: 33872.01) – Așezare – sat Visuia, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-s-B-01438 (RAN: 33872.02) – Situl arheologic de la Visuia, punct „Fețișoara” – sat Visuia, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-s-B-01439 – Situl arheologic de la Visuia, punct „La Țigla” – sat Visuia, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-II-a-B-01657 – Ansamblul bisericii reformate – sat Fântânița, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-II-m-B-01657.01 – Biserica reformată – sat Fântânița, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-II-m-B-01657.02 – Turn clopotniță din lemn – sat Fântânița, comuna Miceștii de Câmpie
- BN-I-s-B-01353 (RAN: 33934.01) – Așezare – sat Hirean, comuna Mălaș
- BN-I-m-B-01388.01 (RAN: 34510.01.03) – Așezare – sat Sălcuța, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-B-01388.02 (RAN: 34510.01.02) – Așezare – sat Sălcuța, comuna Sânmihaiu de Câmpie
- BN-I-m-B-01388.03 (RAN: 34510.01.01) – Așezare – sat Sălcuța, comuna Sânmihaiu de Câmpie

- BN-I-m-B-01399.01 (RAN: 34431.03.03) – Așezare – sat Silivașu de Câmpie, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-I-m-B-01399.02 (RAN: 34431.03.02) – Așezare – sat Silivașu de Câmpie, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-I-m-B-01399.03 (RAN: 34431.03.01) – Așezare – sat Silivașu de Câmpie, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-I-s-B-01397 (RAN: 34431.01) – Așezare – sat Silivașu de Câmpie, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-I-s-B-01398 (RAN: 34431.02) – Așezare – sat Silivașu de Câmpie, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-I-s-B-01399 (RAN: 34431.03) – Situl arheologic de la Silivașu de Câmpie, punct „Dosul Săicii” – sat Silivașu de Câmpie, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-II-a-A-01702 (RAN: 34431.04) – Ansamblul bisericii din lemn „Sf. Cuv. Parascheva” – sat Silivașu de Câmpie, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-II-a-B-01655 (RAN: 34459.01) – Ansamblul bisericii de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” – sat Fânațele Silivașului, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-II-m-A-01702.01 (RAN: 34431.04.01) – Biserica din lemn „Sf. Cuv. Parascheva” – sat Silivașu de Câmpie, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-II-m-A-01702.02 – Turn clopotniță – sat Silivașu de Câmpie, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-II-m-B-01655.01 (RAN: 34459.01.01) – Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” – sat Fânațele Silivașului, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-II-m-B-01655.02 – Turn clopotniță – sat Fânațele Silivașului, comuna Silivașu de Câmpie
- BN-I-m-B-01330.01 (RAN: 35358.01.04) – Așezare – sat Delureni, comuna Urmeniș
- BN-I-m-B-01330.02 (RAN: 35358.01.03) – Așezare – sat Delureni, comuna Urmeniș
- BN-I-m-B-01330.03 (RAN: 35358.01.02) – Așezare – sat Delureni, comuna Urmeniș
- BN-I-m-B-01330.04 (RAN: 35358.01.01) – Așezare – sat Delureni, comuna Urmeniș
- BN-I-m-B-01418.01 (RAN: 35394.01.03) – Așezare – sat Șopteriu, comuna Urmeniș
- BN-I-m-B-01418.02 (RAN: 35394.01.04) – Așezare – sat Șopteriu, comuna Urmeniș
- BN-I-m-B-01418.03 (RAN: 35394.01.02) – Așezare – sat Șopteriu, comuna Urmeniș
- BN-I-m-B-01418.04 (RAN: 35394.01.01) – Așezare – sat Șopteriu, comuna Urmeniș

- BN-I-s-B-01330 (RAN: 35358.01) – Situl arheologic de la Delureni, punct „Dosul Uilacului” – sat Delureni, comuna Urmeniș
- BN-I-s-B-01343 (RAN: 35367.01) – Așezare – sat Fânațe, comuna Urmeniș
- BN-I-s-B-01418 (RAN: 35394.01) – Situl arheologic de la Șopteriu, punct „La intrarea în sat” – sat Șopteriu, comuna Urmeniș
- BN-II-a-A-01724 (RAN: 35321.01) – Ansamblul castelului Banffy – sat Urmeniș, comuna Urmeniș
- BN-II-m-A-01724.01 (RAN: 35321.01.01) – Castelul Banffy – sat Urmeniș, comuna Urmeniș
- BN-II-m-A-01724.02 (RAN: 35321.01.02) – Grâнар – sat Urmeniș, comuna Urmeniș
- BN-II-m-B-01644 (RAN: 35358.03) – Biserica reformată – sat Delureni, comuna Urmeniș

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, etnia majoritară fiind cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au importanță locală și nu au notorietate națională. În plan cultural sunt prezente meșteșuguri tradiționale precum prelucrarea lemnului pentru realizarea bisericilor și clopotnițelor, pictura pe lemn folosită pentru tavane casetate, strane, masa Domnului și cutiile de orgă din bisericile protestante, pictura murală în biserici, olăritul, ceramica, țesăturile și portul popular, precum și activitatea muzicanților și a lăutarilor.

SUBUNITATEA C.6

Unitatea studiată corespunde unității de relief Colinele Mădărașului și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea sudică a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief colinar. Suprafața totală analizată este de 63.487,06 ha. În cadrul acestui teritoriu este integrată unitatea administrativ-teritorială Milaș, precum și o parte din județul Mureș. Subunitățile identificate definesc o zonă amplă caracterizată prin așezări rurale și urbane asociate cu terenuri arabile specifice extravilanului, pășuni și păduri tinere. Evoluția peisajului este reflectată prin elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, bine exprimate în fizionomia actuală a teritoriului și manifestate prin intervenții care pot avea efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole sau zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația

dintre cei doi factori care influențează evoluția peisajului. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ realizarea drumului expres sau cu 4 benzi Moisei – Năsăud – Bistrița – Reghin – Târgu Mureș. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat este prezentă zona protejată Natura 2000 ROSCI0333 Pajiștile Sărmășel – Milaș – Urmeniș. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este menționată prin elemente distincte. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum eroziunea solului și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind străbătut de cursuri de apă precum Ghemeș. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini moderate, interfluvii rotunjite și versanți relativ domoli. Energia de relief este redusă spre moderată, iar fragmentarea este determinată de rețeaua de văi scurte și de afluenți secundari. Substratul este alcătuit frecvent din roci sedimentare friabile, precum argile, marne și nisipuri, ceea ce favorizează procese de eroziune de suprafață și, local, alunecări de teren. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Agricultura este bazată pe terenuri arabile cultivate în exploatațile agricole. Produsele locale includ vinuri, struguri și must, miere polifloră, legume și cereale, precum și produse din porc, cum sunt cârnații și slănina afumată. Nu sunt menționate elemente specifice privind activitățile zootehnice și animalele, prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună, existând alternative de transport auto prin intermediul drumurilor naționale și județene, precum și acces feroviar. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrat în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii

ani. Tipologiile de aşezări sunt reprezentate de localităţi care se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces şi în relaţie cu relieful natural, în general cu dezvoltare liniară, uneori organizate în jurul unei pieţe centrale, având o structură compactă.

Patrimoniul şi arhitectura

Arhitectura locului este în general de calitate şi respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără valoare. Arhitectura tradiţională este caracterizată prin gospodării împărţite în curte şi grădină, cu construcţiile majore dispuse în şir, pe o singură latură sau pe două laturi, iar pe latura opusă fiind amplasate anexele. Locuinţele au volume simple şi sunt în general compuse din două încăperi. Nu sunt menţionate elemente izolate de arhitectură. În subzonă este prezent un număr important de obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice în localitatea rurală Comlod (UAT Milaş), iar obiective clasate în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO nu sunt identificate. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcţii datate în secolele XIX–XX, completate de inserţii contemporane şi de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-B-20240 (RAN: 33907.01) – Necropolă celtică – sat Comlod, comuna Milaş
- BN-II-a-B-01636 (RAN: 33907.04) – Ansamblul rural „Comlod” – sat Comlod, comuna Milaş
- BN-II-m-A-01631 (RAN: 33907.02) – Castelul Teleki – sat Comlod, comuna Milaş
- BN-II-m-A-01635 (RAN: 33907.03) – Biserica reformată – sat Comlod, comuna Milaş
- BN-II-m-B-01632 – Casă – sat Comlod, comuna Milaş
- BN-II-m-B-01633 – Şcoala maghiară, azi casă – sat Comlod, comuna Milaş
- BN-II-m-B-01634 – Biserica de lemn „Sf. Ioan Botezătorul” – sat Comlod, comuna Milaş

Patrimoniul imaterial

Subzona nu prezintă o mare diversitate etnică, populaţia majoritară fiind românească, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară şi rromă. Evenimentele festive au în general importanţă locală şi nu au notorietate la nivel naţional. În plan cultural sunt prezente meşteşuguri tradiţionale precum prelucrarea lemnului pentru realizarea bisericilor şi clopotniţelor, pictura pe lemn utilizată pentru tavane casetate, strane, masa Domnului şi cutiile de orgă din bisericile protestante, pictura murală în biserici, olăritul şi ceramica, ţesăturile şi portul popular, precum şi activitatea muzicanţilor şi a lăutarilor.

D. UNITATEA MONOR

SUBUNITATEA D.1.

Unitatea studiată corespunde unității de relief Dealurile Bistriței și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea de sud-est a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief deluros. Suprafața analizată este de 3.815,21 ha și include unitatea administrativ-teritorială Dumitrița. Subunitățile identificate sunt reprezentate de terenuri arabile, livezi și pășuni. Evoluția peisajului este reflectată prin elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, bine exprimate în fizionomia actuală a teritoriului și manifestate prin intervenții care pot avea efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole sau zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori care influențează evoluția peisajului. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat sunt prezente zone protejate precum Natura 2000 ROSCI0051 Cușma și monumentul naturii RONPA0234 Locul fosilifer Râpa Mare. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este menționată prin elemente distincte. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum alunecări de teren, eroziune, defrișări și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind străbătut de cursuri de apă precum Șes și Budac. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini moderate spre relativ ridicate, versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite. Energia de relief este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Activitățile agricole includ terenuri arabile, livezi și pășuni utilizate în exploatațile agricole. Produsele locale sunt reprezentate de vin și produse viticole, prune și produse derivate precum magiun și țuică de prune, cereale, miere și produse tradiționale din porc. În plan zootehnic, exploatațile cresc bovine și ovine. Nu sunt menționate elemente specifice privind prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună pentru transportul auto, realizată prin intermediul drumurilor județene. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrată în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități compacte cu mai multe străzi, adaptate morfologiei terenului, caracterizate printr-o tramă stradală organică, cu străzi înfundate și porțiuni libere de construcții și printr-un parcellar regulat.

Subunitatea este traversată de un drum istoric important, respectiv un drum principal realizat în perioada Daciei Romane, în secolul II d.Hr. (conform articolului „Recreating the landscape of the former Roman Dacia using modern 19th century cartography, digital data and GIS”).

Patrimoniul și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără valoare. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării cu volumele principale amplasate în aliniament, fie la stradă, fie retrase față de aceasta, locuințele având volume simple și fiind în general dotate cu prispă. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. În subzonă sunt prezente obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice, de categorie sit arheologic, iar obiective clasate în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO nu sunt identificate. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții datate în secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-m-A-01342.01 (RAN: 32919.01.02) – Așezare fortificată – sat Dumitrița, comuna Dumitrița
- BN-I-m-A-01342.02 (RAN: 32919.01.01) – Așezare fortificată – sat Dumitrița, comuna Dumitrița
- BN-I-s-A-01342 (RAN: 32919.01) – Situl arheologic de la Dumitrița, punct „Dealul Cetății” – sat Dumitrița, comuna Dumitrița
- BN-I-s-B-01300 (RAN: 32900.01) – Așezare – sat Budacu de Sus, comuna Dumitrița
- BN-II-m-A-01654 (RAN: 32919.02) – Biserica evanghelică C.A., azi biserica ortodoxă „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” – sat Dumitrița, comuna Dumitrița

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind românească, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate la nivel național. În plan cultural sunt prezente meșteșuguri țărănești tradiționale, precum modelarea lutului, arta țesutului pentru realizarea hainelor, covoarelor și ștergarelor, precum și confecționarea cojoacelor, pieptarelor și curelelor din piele.

SUBUNITATEA D.2

Unitatea studiată corespunde unității de relief Munții Călimani și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea de est a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief muntos. Suprafața totală analizată este de 9.313,39 ha. În cadrul acestui teritoriu sunt integrate unitățile administrativ-teritoriale Dumitrița și Șieuț. Subunitățile identificate sunt caracterizate prin vegetație medie și înaltă, specifică reliefului accidentat. Evoluția peisajului este reflectată prin elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, vizibile în fizionomia actuală a teritoriului și manifestate prin intervenții care pot avea efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole sau zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori care influențează evoluția peisajului. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat sunt prezente mai multe zone protejate: Natura 2000 ROSCI0051 Cușma, monumentul naturii RONPA0218 Piatra Corbului, monumentul naturii RONPA0234 Locul fosilifer Râpa Mare și monumentul naturii RONPA0237 Râpa Verde. Biodiversitatea este specifică zonei de relief montan existente. Infrastructura ecologică nu este menționată prin elemente distincte. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități precum defrișări, eroziune, alunecări locale de teren și fragmentarea habitatelor din cauza drumurilor forestiere.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei constituie un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind străbătut de cursuri de apă precum Șieu, Budușel, Budac și Bolovan. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini ridicate și energie mare a reliefului, cu versanți abrupti, văi adânci și culmi dominante. Acesta este puternic fragmentat de rețeaua hidrografică și poate prezenta forme rezultate din procese structurale, vulcanice sau glaciare. Procesele geomorfologice dominante sunt eroziunea torențială, dezagregarea fizică a rocilor și transportul materialului pe versanți. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Activitățile agricole sunt asociate terenurilor arabile și pășunilor utilizate pentru producția agricolă. Produsele locale includ brânză de burduf, urdă și caș de stână, pastramă de oaie, miere de munte, dulceață și sirop din afine, zmeură sau merișoare, ciuperci de pădure și păstrăv. În plan zootehnic, exploatațiile cresc bovine și ovine. Nu sunt menționate elemente specifice privind prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea teritoriului este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă din cauza reliefului montan și a numărului redus de așezări sau zone locuite din subzonă. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrată în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități compacte cu mai multe străzi, adaptate morfologiei terenului, caracterizate printr-o tramă stradală organică, cu străzi înfundate și porțiuni libere de construcții, precum și printr-un parcelar regulat.

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazită, fără calitate. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării cu volumele principale amplasate în aliniament, fie la stradă, fie retrase față de aceasta, locuințele având volume simple și fiind în general dotate cu prispă. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. În subzonă este prezent un obiectiv clasat în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și două obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice în localitatea Sebiș. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții datate în secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia:

- Lunca – La Bolovani

Obiective incluse în LMI:

- BN-II-m-B-01700 – Casa ETHNOS – sat Sebiș, comuna Șieuț
- BN-II-m-B-01701 – Casă – sat Sebiș, comuna Șieuț

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind românească, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate la nivel național. În plan cultural sunt prezente meșteșuguri țărănești tradiționale, precum modelarea lutului, arta țesutului pentru realizarea hainelor, covoarelor și ștergarelor, precum și confecționarea cojoacelor, pieptarelor și curelelor din piele.

SUBUNITATEA D.3

Unitatea studiată corespunde unității de relief Dealurile Bistriței și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea de sud-est a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief deluros. Suprafața totală analizată este de 13.704,06 ha. În cadrul acestui teritoriu sunt integrate unitățile administrativ-teritoriale Șieuț și Monor, precum și o parte din județul Mureș. Subunitățile identificate definesc o zonă amplă caracterizată prin așezări rurale și urbane asociate cu terenuri arabile specifice extravilanului, pășuni și păduri tinere. Evoluția peisajului este reflectată prin elemente actuale rezultate din condițiile

prezente ale componentelor peisajului, bine exprimate în fizionomia actuală a teritoriului și manifestate prin intervenții care pot avea efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole sau zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori care influențează evoluția peisajului. Nu sunt menționate sisteme de protecție propuse.

Propunerile de infrastructură la nivelul subunității includ modernizarea sau reabilitarea drumurilor județene. Este necesar ca UATurile de pe traseul infrastructurii de comunicație să ia măsuri specifice urbanistice de atenuare a impactului.

Cadru natural

În arealul analizat este prezentă zona protejată Rezervație științifică, monument al naturii și rezervație naturală RONPA0220 Vulcanii Noroioși La Gloduri. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este menționată prin elemente distincte. Peisajul geografic prezintă vulnerabilități asociate proceselor naturale și intervențiilor antropice, respectiv alunecări de teren, eroziune, defrișări și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind străbătut de cursuri de apă precum Șieu, Pârâul Luț, Pârâul Cârligăturilor și Obârșie. Nu sunt menționate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini moderate spre relativ ridicate, versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite. Energia de relief este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Activitățile agricole sunt bazate pe terenuri arabile și pășuni utilizate în exploatațile agricole. Produsele locale includ vin și produse viticole, prune și produse derivate precum magiun și țuică de prune, cereale, miere și produse tradiționale din porc. În plan zootehnic, exploatațile cresc bovine și porcine. Nu sunt menționate elemente specifice privind prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința și este traversată de Ruta cultural-turistică „Povestea vinului din podgoria Lechința”, lansată de Asociația de Dezvoltare

Intercomunitară (ADI) „Turism în Bistrița-Năsăud” și acreditată de ministerul de resort la sfârșitul anului 2023, iar între crame se remarcă cea din Batoș.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea este bună pentru transportul auto, realizată prin intermediul drumurilor județene. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrat în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Tipologiile de așezări sunt reprezentate de localități care se dezvoltă organic de-a lungul căilor de acces și în relație cu relieful natural, în general cu dezvoltare liniară, uneori organizate în jurul unei piețe centrale, având o structură compactă.

Subunitatea este traversată de un drum istoric important, respectiv un drum principal realizat în perioada Daciei Romane, în secolul II d.Hr. (conform articolului „Recreating the landscape of the former Roman Dacia using modern 19th century cartography, digital data and GIS”).

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără calitate. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării cu volumele principale amplasate în aliniament, fie la stradă, fie retrase față de aceasta, locuințele având volume simple și fiind în general dotate cu prispă. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. În subzonă există obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice în localitățile Ruștior și Monor, iar obiective clasate în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO nu sunt prezente. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții datate în secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia: nu este cazul

Obiective incluse în LMI:

- BN-I-s-B-01384 (RAN: 34887.01) – Așezare fortificată – sat Ruștior, comuna Șieuț
- BN-I-m-B-01367.01 (RAN: 33961.01.02) – Fortificație de pământ – sat Monor, comuna Monor

- BN-I-m-B-01367.02 (RAN: 33961.01.01) – Așezare fortificată – sat Monor, comuna Monor
- BN-I-s-B-01367 (RAN: 33961.01) – Situl arheologic de la Monor, punct „Cetatea” – sat Monor, comuna Monor
- BN-I-s-B-01368 (RAN: 33961.02) – Așezare – sat Monor, comuna Monor
- BN-I-s-B-01369 (RAN: 33961.03) – Turn roman – sat Monor, comuna Monor

Patrimoniu imaterial

Subzona nu prezintă o mare diversitate etnică, populația majoritară fiind românească, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate la nivel național. În plan cultural sunt prezente meșteșuguri țărănești tradiționale, precum modelarea lutului, arta țesutului pentru realizarea hainelor, covoarelor și ștergarelor, precum și confecționarea cojoacelor, pieptarelor și curelelor din piele.

SUBUNITATEA D.4

Unitatea studiată corespunde unității de relief Dealurile Mureșului și zonei etnografice Câmpia Transilvaniei. Arealul este localizat în partea de sud-est a județului Bistrița-Năsăud și se caracterizează prin relief deluros. Suprafața totală analizată este de 11.426,03 ha. În cadrul acestui teritoriu sunt integrate unitățile administrativ-teritoriale Șieuț și Monor, precum și o parte din județul Mureș. Subunitățile identificate definesc o zonă amplă caracterizată prin așezări rurale și urbane asociate cu terenuri arabile specifice extravilanului, pășuni și păduri tinere. Evoluția peisajului este reflectată prin elemente actuale rezultate din condițiile prezente ale componentelor sale, bine exprimate în fizionomia actuală a teritoriului, care pot avea efecte pozitive sau negative, precum autostrada, culturile agricole sau zonele rezidențiale noi. Vulnerabilitățile sunt determinate de combinația dintre cei doi factori care influențează evoluția peisajului. În prezent nu sunt identificate sisteme de protecție propuse.

Nu există în prezent propuneri de infrastructură la nivelul subzonei.

Cadru natural

În arealul analizat nu sunt identificate zone protejate. Biodiversitatea este specifică zonei de relief existente. Infrastructura ecologică nu este evidențiată prin elemente distincte. Peisajul geografic prezintă însă o serie de vulnerabilități asociate proceselor naturale și

intervențiilor antropice, respectiv alunecări de teren, eroziune, defrișări și fragmentarea habitatelor.

Caractere hidromorfologice

Prezența apei reprezintă un element important al peisajului cultural, teritoriul fiind puternic vascularizat de cursuri de apă precum Pârâul Plotonului, Pârâul Luț, Pârâul Jiului și Pârâul Știubeiului. Nu sunt identificate peisaje minerale distincte. Relieful se caracterizează prin altitudini moderate spre relativ ridicate, versanți mai pronunțați și interfluvii înguste sau alungite. Energia de relief este mai mare decât în cazul colinelor, iar fragmentarea este accentuată de văi adâncite și de procese de eroziune. Substratul sedimentar favorizează apariția unor procese geomorfologice precum alunecările de teren și ravenația. Procese geomorfologice actuale nu sunt menționate explicit.

Potențialul agricol

Activitățile agricole sunt reprezentate în principal prin terenuri arabile utilizate pentru culturi agricole. Produsele locale caracteristice includ vinul și produsele viticole, prunele și produsele derivate din acestea, precum magiunul și țuica de prune, dar și cereale, miere și produse tradiționale din porc. Nu sunt menționate elemente specifice privind activitățile zootehnice și animalele, prezența pădurilor în peisaj sau importanța terenurilor cultivate. Subunitatea este inclusă în Regiunea viticolă a Podișului Transilvaniei, în arealul viticol Lechința.

Urbanism și dezvoltare teritorială

Accesibilitatea teritoriului este diferită în funcție de subzonă. În partea de nord accesibilitatea este dificilă, infrastructura de transport fiind aproape inexistentă din cauza reliefului montan și a numărului redus de așezări sau zone locuite, în timp ce în partea de sud accesibilitatea este bună. Relația dintre cadrul natural și cadrul construit este caracterizată de un mediu construit cu tipologie foarte difuză, parțial integrată în peisaj. În teritoriu sunt prezente mici ansambluri rurale sau urbane considerate de valoare locală. Dinamica urban-rurală este relativ stabilă, cu foarte puține schimbări în ultimii ani. Tipologiile de așezări reprezintă un mix între localități dezvoltate organic de-a lungul căilor de acces și localități compacte cu mai multe străzi, adaptate morfologiei terenului.

Subunitatea este traversată de un drum istoric important, respectiv un drum principal realizat în perioada Daciei Romane, în secolul II d.Hr. (conform articolului

„Recreating the landscape of the former Roman Dacia using modern 19th century cartography, digital data and GIS”).

Patrimoniu și arhitectură

Arhitectura locului este în general de calitate și respectă specificul local, fiind însă punctată de implanturi izolate de arhitectură parazitară, fără valoare. Arhitectura tradițională este reprezentată de gospodării în care volumele principale sunt amplasate în aliniament, fie la stradă, fie retrase față de aceasta, locuințele având volume simple și fiind în general prevăzute cu prispă. Nu sunt menționate elemente izolate de arhitectură. În subzonă este prezent un sit clasat în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, iar obiective clasate în Lista Monumentelor Istorice nu sunt identificate. Fondul construit existent este alcătuit în principal din construcții datate în secolele XIX–XX, completate de inserții contemporane și de elemente singulare din perioade anterioare.

Obiective incluse în LPM UNESCO FRE-Dacia:

- Monor – Dealul Braniște

Obiective incluse în LMI: nu este cazul

Patrimoniu imaterial

Subzona nu se caracterizează printr-o mare diversitate etnică. Populația majoritară este cea română, alături de un număr mai redus de persoane de etnie maghiară și rromă. Evenimentele festive au în general importanță locală și nu au notorietate la nivel național. În plan cultural sunt prezente meșteșuguri țărănești tradiționale, precum meșteșugul modelării lutului, arta țesutului pentru realizarea hainelor, covoarelor și ștergarelor, precum și confecționarea cojoacelor, pieptarelor și curelelor din piele.

2.7 Aspecte de turism cultural

Turismul cultural se fundamentează pe rețeaua complexă de obiective grupate pe teme de interes. Acestea sunt propuse a trasee tematice, propuse de Direcția Județeană pentru Cultură Bistrița-Năsăud, care valorifică în mod integrat monumentele istorice, ansamblurile urbane și rurale, precum și expresiile patrimoniului imaterial. Structurate pe mari categorii – biserici de lemn, arhitectură ecleziastică de zid, burguri transilvănene, arhitectură săsească, cetăți și castele, zone grănicerești, case memoriale și muzee – aceste trasee configurează o hartă culturală coerentă, ce reflectă diversitatea istorică și etnică a regiunii. Propunerile vizează atât circuite interjudețene, cu conexiuni spre Cluj și Mureș, cât

și itinerarii de o zi, centrate pe municipiul Bistrița, ca nucleu de cazare și distribuție turistică. În acest cadru, patrimoniul material – de la bisericile de lemn din Valea Someșului Mare și până la ruinele cetății Ciceului ori castelele de la Arcalia și Posmuș – se împletește cu patrimoniul imaterial, activ prin festivaluri, evenimente anuale și tradiții comunitare. Turismul cultural devine astfel un instrument de revitalizare teritorială și de consolidare a identității locale, capabil să stimuleze dezvoltarea durabilă și să sprijine integrarea județului în circuitele turistice naționale și europene. Din datele centralizate de către ADI "Turism în Bistrița-Năsăud", privind domeniul turistic în județul Bistrița Năsăud, complementar traseelor patrimoniale propuse de Direcția Județeană de Cultură se evidențiază următoarele:

- Via Transilvanica – traversează Țara Năsăudului, Valea Bârgăului, Bistrița, Valea Budacului, Valea Șieului;
- Trasee montane și tematice, în legătură cu patrimoniul natural: Munții Rodnei, Munții Bârgăului și Țibleș.

Circuite turistice reprezentative sunt considerate Povestea Vinului, Bistrița Gastronomilor, Drumul Bisericilor de lemn și mănăstirilor, Colibița Experience. Acestea sunt completate de traseele cicloturistice, precum cei peste 750 km de trasee cicloturistice, grupate în 24 de circuite, majoritatea intersectând Via Transilvanica, cele mai pitorești fiind cu precădere în zone montane și forestiere.

Turismul cultural din județul Bistrița-Năsăud se conturează ca vector co-principal al atractivității, în complementaritate cu resursele naturale. Consultarea populației indică un interes constant pentru evenimente și sărbători locale (35%), pentru patrimoniul religios (30%) și istoric (28%), precum și pentru ocupații tradiționale și așezări pitorești (28%), în timp ce elementele identitare – tradiții și obiceiuri (24%), muzee și case memoriale (24%) – consolidează motivația de sejur. Gastronomia (17%) și peisajele de apă (18%) completează experiența, cu potențial de integrare în pachete tematice. Oferta este însă limitată de infrastructura de primire și mobilitate (cazare 7%, transport 3%, agrement sportiv 1%), ceea ce determină ca decizia de ședere să se sprijine în special pe calitatea patrimoniului material și imaterial și pe capacitatea de a programa și interpreta coerent resursele culturale.

Profilul teritorial al turismului cultural este policentric și diferențiat. Zona centrală funcționează ca pol integrator, prin concentrarea de arii naturale protejate (40%), tradiții și obiceiuri (41%) și un calendar dens de evenimente (38%), susținute de patrimoniul urban al municipiului Bistrița (Biserica Evanghelică, centrul vechi, Șirul Șugălete, Turnul Dogarilor, Casa

Argintarului, Complexul Muzeal, Sinagoga). Estul județului se remarcă prin densitatea de edificii culturale (37%) și obiective economice cu funcție turistică (20%) – castele, muzee, baraje –, generând un mix cultural-industrial propice circuitelor tematice. Vestul combină patrimoniul religios (40%) cu ariile naturale protejate (36%), adecvat rutelor de pelerinaj și turism spiritual. Sudul asociază relief valoros (49%) cu autenticitate etnografică, iar nordul pune în prim-plan tradițiile și gastronomia locală, cu o bună capacitate de a îmbina peisajul cu identitatea culturală. În acest cadru policentric, Sângeorz-Băi confirmă potențialul balnear-cultural, iar obiective de valoare cu vizibilitate scăzută (Cetatea Rodna, Parcul dendrologic Arcalia, Muzeul Grăniceresc, Cetatea Ciceului, Peștera Izvorul Tăușoarelor) indică nevoia de promovare și integrare în circuite.

Direcțiile de acțiune pentru consolidarea turismului cultural vizează valorificarea integrată a patrimoniului construit și imaterial, interpretarea unitară și programarea curatorială la nivel județean. Strategia urmărește: dezvoltarea de rute tematice coerente („Bistrița medievală și meșteșugurile”, „Memoria grănicerilor nășăudeni”, „Castele și conace – Teleki și rețeaua aristocratică”), asocierea tradițiilor majore (nunta, obiceiurile de iarnă, secerișul) cu experiențe participative și produse culturale, digitalizarea conținutului și semnalizarea turistică unitară (centre de vizitare, ghidaj, aplicații, arhive audio-video), precum și calendarul anual integrat de evenimente. Complementar, parteneriatele interregionale și transversale (cu instituții culturale, culte, școli, ONG-uri și mediul privat) amplifică efectul de rețea, iar creșterea calității serviciilor prin formare profesională dedicată ghidajului cultural susține transformarea vizitei de o zi în sejur. În această logică, turismul cultural devine instrument de coeziune comunitară și motor de dezvoltare locală, ancorat în identitatea județului și orientat spre sustenabilitate.

2.7.1 Traseele Biserici din lemn

Traseele dedicate bisericilor din lemn din județul Bistrița-Năsăud ilustrează atât continuitatea tradițiilor constructive, cât și diversitatea expresiilor locale ale arhitecturii vernaculare. Aceste edificii, ridicate între secolele XVII–XIX, se disting prin tehnici de construcție bazate pe resurse locale, prin proporții echilibrate și prin bogăția decorului sculptat, integrând simboluri religioase și elemente de artă populară. Distribuite în special în zonele rurale de pe Valea Someșului Mare, în Depresiunea Năsăudului și în arealele colinare

ale Câmpiei Transilvaniei, bisericile din lemn definesc un peisaj cultural de mare valoare, unde comunitățile au conservat un mod de viață tradițional. Ele se constituie în repere identitare pentru satele din Salva, Telciu, Romuli, Șanț sau Maieru, dar și pentru localități precum Ciceu-Mihăiești ori Dumitra, unde aceste monumente rămân centre de coeziune comunitară. Valorificarea lor prin trasee tematice răspunde nu doar obiectivului de protecție și restaurare, ci și celui de punere în valoare turistică, facilitând cunoașterea unei forme de patrimoniu imaterial și material ce exprimă sinteza dintre credință, meșteșug și tradiție peisageră. În acest context, traseele bisericilor din lemn devin instrumente esențiale pentru educația culturală, pentru dezvoltarea turismului rural și pentru consolidarea identității județului în cadrul circuitelor transilvănene de patrimoniu.

Traseul A: Jud. Cluj (intrare pe DN 17) – Uriu – Dobricel – Spermezeu – Păltineasa – Chiuza – Mocod – Zagra - Suplai – Mocod – Runcu Salvei – Năsăud (pauză pentru masă) – Rebrîșoara – Cormaia – Bistrița (cazare), cu următoarele obiective:

- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, DOBRICEL, nr. 40 A.
- BISERICA „NAȘTEREA FECIOAREI MARIA”, SPERMEZEU, nr. 219 A.
- BISERICA „NAȘTEREA MAICII DOMNULUI”, PĂLTINEASA, nr. 14 A.
- BISERICA „CUVIOASA PARASCHIVA”, ZAGRA, nr. 131.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, SUPLAI, nr. 53.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, RUNCU SALVEI, nr. 437.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, REBRÎȘOARA, nr. 560 A.
- BISERICA „BUNA VESTIRE”, CORMAIA, nr. 109 A, în incinta Măn. Ort. „Buna Vestire”.

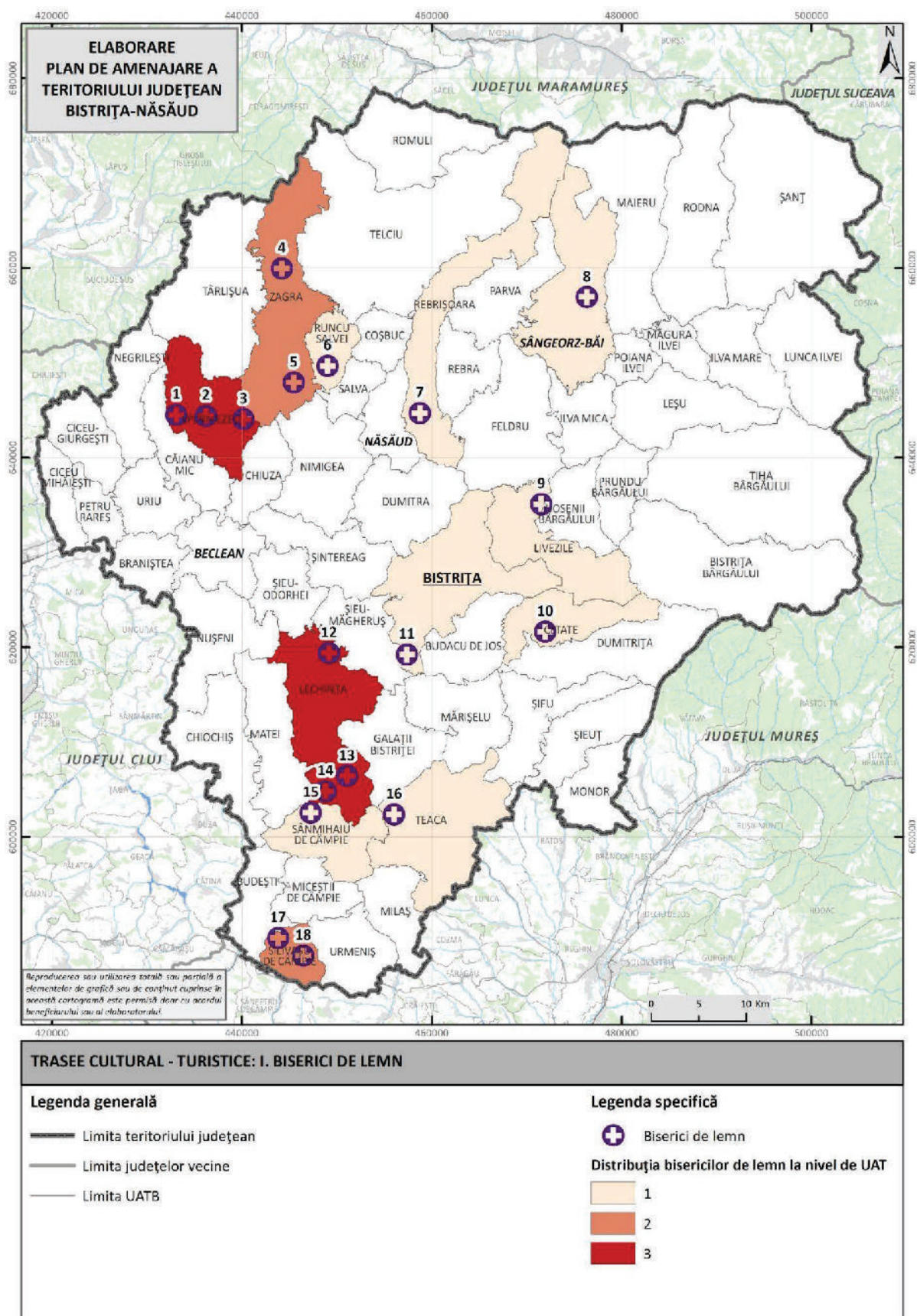

Fig. 2.109 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: I. BISERICI DE LEMN
Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Legenda cartogramei 2.77:

Nr.	Nume	Adresa
1	BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”	DOBRICEL, nr. 40 A
2	BISERICA „NAȘTEREA FECIOAREI MARIA”	SPERMEZEU, nr. 219 A
3	BISERICA „NAȘTEREA MAICII DOMNULUI”	PĂLTINEASA, nr. 14 A
4	BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”	SUPLAI, nr. 53
5	BISERICA „CUVIOASA PARASCHIVA”	ZAGRA, nr. 131
6	BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”	RUNCU SALVEI, nr. 437
7	BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”	REBRIȘOARA, nr. 560 A
8	BISERICA „BUNA VESTIRE”	CORMAIA, nr. 109 A, în incinta Mănăstirii Ortodoxe „Buna Vestire”
9	BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”	DUMBRAVA, nr. 20
10	BISERICA „SF. PROROC ILIE”	PETRIȘ, nr. 101
11	BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”	SĂRATA, nr. 142
12	BISERICA „CUVIOASA PARASCHEVA”	ȚIGĂU, nr. 27 A
13	BISERICA „CUVIOASA PARASCHEVA”	SÂNGIORZU NOU, nr. 265 A
14	BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”	BUNGARD, nr. 34
15	BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”	SĂLCUȚA, nr. 21
16	BISERICA „NAȘTEREA MAICII DOMNULUI”	BUDURLeni, nr. 68
17	BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”	FÂNAȚELE SILIVAȘULUI, nr. 51
18	BISERICA „CUVIOASA PARASCHEVA”	SILIVAȘU DE CÂMPIE, nr. 307

Traseul B: Bistrița – Petriș – Sărata – Țigău – Lechința - Sângeorzu Nou – Bungard – Sălcuța – Brăteni (pauză de masă) – Budurleni – Teaca – Silivașu de Câmpie – Fânațele Silivașului – jud. Mureș, cu următoarele obiective:

- BISERICA DIN LEURDA, jud. Cluj, amplasată în anul 1998 în curtea interioară a Muzeului Bistrița, str. G-ral Grigore Bălan, nr. 19.
- BISERICA „SF. PROROC ILIE”, PETRIȘ, nr. 101.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, SĂRATA, nr. 142.
- BISERICA „CUVIOASA PARASCHEVA”, ȚIGĂU, nr. 27 A.
- BISERICA „CUVIOASA PARASCHEVA”, SÂNGIORZU NOU, nr. 265 A.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, BUNGARD, nr. 34.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, SĂLCUȚA, nr. 21.
- BISERICA „NAȘTEREA MAICII DOMNULUI”, BUDURLeni, nr. 68.

- BISERICA „CUVIOASA PARASCHEVA”, SILIVAȘU DE CÂMPIE, nr. 307.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, FÂNAȚELE SILIVAȘULUI, nr. 51.

Traseul C: Jud. Maramureș (intrare pe DN 17C) – Rebrîșoara – Cormaia – Bistrița (pauză de masă) - Dumbrava - Petriș – Sărata – Sărățel (cazare), cu următoarele obiective:

- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, REBRÎȘOARA, nr. 560 A.
- BISERICA „BUNA VESTIRE”, CORMAIA, nr. 109 A, în incinta Mănăstirii Ortodoxe „Buna Vestire”.
- BISERICA DIN LEURDA, jud. Cluj, amplasată în anul 1998 în curtea interioară a Muzeului Bistrița, str. G-ral Grigore Bălan, nr. 19.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, DUMBRAVA, nr. 20.
- BISERICA „SF. PROROC ILIE” PETRIȘ, nr. 101.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, SĂRATA, nr. 142.

Traseul D: Sărățel – Țigău – Lechința - Sângeorzu Nou – Bungard – Sălcuța – Brăteni (pauză de masă) – Budurleni – Teaca – Silivașu de Câmpie – Fânațele Silivașului – jud. Mureș, cu următoarele obiective:

- BISERICA „CUVIOASA PARASCHEVA” ȚIGĂU, nr. 27 A
- BISERICA „CUVIOASA PARASCHEVA”, SÂNGIORZU NOU, nr. 265 A.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, BUNGARD, nr. 34.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, SĂLCUȚA, nr. 21.
- BISERICA „NAȘTEREA MAICII DOMNULUI”, BUDURLENI, nr. 68.
- BISERICA „CUVIOASA PARASCHEVA”, SILIVAȘU DE CÂMPIE, nr. 307.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, FÂNAȚELE SILIVAȘULUI, nr. 51.

Traseul E: Jud. Maramureș (intrare pe DN 17C) – Rebrîșoara – Cormaia - Năsăud (pauză pentru masă) – Runcu Salvei – Mocod – Zagra – Suplai - Mocod – Chiuza – Păltineasa – Spermezeu – Dobricel – Dobric – Uriu – Beclean (cazare) - jud. Cluj, cu următoarele obiective (Doar Valea Someșului Mare):

- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, REBRÎȘOARA, nr. 560 A.
- BISERICA „BUNA VESTIRE”, CORMAIA, nr. 109 A, în incinta Mănăstirii Ortodoxe „Buna Vestire”.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, RUNCU SALVEI, nr. 437
- BISERICA „CUVIOASA PARASCHIVA”, ZAGRA, nr. 131.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, SUPLAI, nr. 53.

- BISERICA „NAȘTEREA MAICII DOMNULUI”, PĂLTINEASA, nr. 14 A.
- BISERICA „NAȘTEREA FECIOAREI MARIA”, SPERMEZEU, nr. 219 A.
- BISERICA „SF. ARHG. MIHAIL ȘI GAVRIIL”, DOBRICEL, nr. 40 A.

2.7.2 Traseele Arhitecturilor ecleziale de zid

Traseele dedicate arhitecturilor ecleziale de zid oferă o imagine complexă asupra evoluției spațiului sacru în Transilvania, reflectând atât influențele medievale și renașcentiste, cât și adaptările baroce și neoclasiche. Aceste edificii, ridicate preponderent între secolele XIII–XIX, constituie repere arhitecturale și urbanistice esențiale, marcând structura localităților și contribuind la definirea peisajului cultural. Exemple de mare valoare sunt Biserica Evanghelică din Bistrița, cu turnul său gotic emblematic (considerat de către cei mai mulți locuitori ai județului ca fiind cel mai valoros obiectiv cultural din zonele urbane), Biserica Evanghelică din Herina, unul dintre cele mai importante monumente romanice din Transilvania, sau bisericile catolice și ortodoxe din Năsăud, Beclean și Rodna, care ilustrează diversitatea confesională a regiunii. Distribuite în mediul urban și rural, aceste construcții de zid exprimă nu doar rafinamentul tehnic și artistic al epocii, ci și rolul comunităților săsești, maghiare și românești în articularea unui patrimoniu comun. Valorificarea lor prin trasee culturale permite atât consolidarea funcției spirituale, cât și includerea în circuitele turistice, oferind vizitatorilor posibilitatea de a descoperi o sinteză unică între artă, istorie și credință. Aceste trasee devin, astfel, instrumente de cunoaștere și promovare a patrimoniului, sprijinind educația culturală și dezvoltarea sustenabilă a teritoriului.

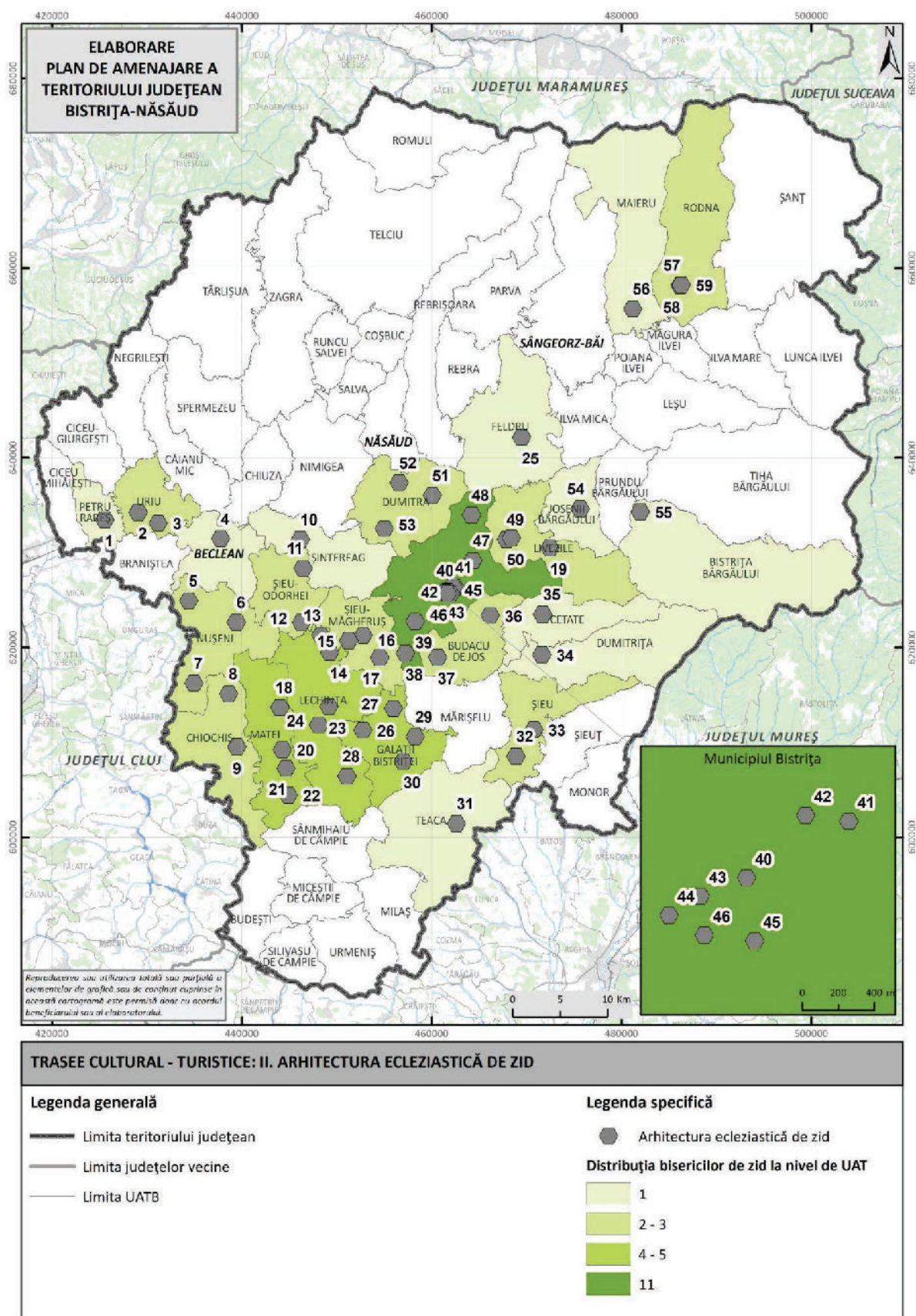

Fig. 2.110 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: II. ARHITECTURA ECLEZIASTICĂ DE ZID

Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Legenda cartogramei 2.78:

Nr.	Nume	Adresa
1	BISERICA REFORMATĂ	RETEAG, nr. 412
2	BISERICA REFORMATĂ	URIU, nr. 314
3	BISERICA ROMANO – CATOLICĂ	CRISTEȘTII CICEULUI, nr. 325
4	BISERICA REFORMATĂ	BECLEAN, Piața Libertății, nr. 4
5	BISERICA REFORMATĂ	MALIN, nr. 43 A
6	BISERICA REFORMATĂ	NUȘENI, nr. 38
7	BISERICA REFORMATĂ	VIȚA, nr. 68
8	BISERICA REFORMATĂ	BOZIEȘ, nr. 23 A
9	BISERICA REFORMATĂ	STRUGURENI, nr. 123
10	BISERICA REFORMATĂ	ȘINTEREAG, nr. 42
11	BISERICA REFORMATĂ	ȘIEU ODORHEI, nr. 191
12	BISERICA REFORMATĂ	ȘIRIOARA, nr. 131 A
13	BISERICA EVANGHELICĂ	CHIRALEȘ, nr. 215
14	BISERICA REFORMATĂ	ȚIGĂU, nr. 20
15	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	ARCALIA, nr. 84
16	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	ȘIEU MĂGHERUȘ, nr. 253
17	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	CRAINIMĂT, nr. 196
18	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	CORVINEȘTI, nr. 171
19	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	DOROLEA, nr. 50
20	BISERICA REFORMATĂ	MATEI, nr. 90
21	BISERICA REFORMATĂ	MORUȚ, nr. 35
22	BISERICA REFORMATĂ	FÂNTÂNELE, nr. 82
23	BISERICA EVANGHELICĂ, azi reformată	LECHINȚA, nr. 222
24	BISERICA EVANGHELICĂ	VERMEȘ, nr. 18 A
25	BISERICA ORTODOXĂ	FELDRU, nr. 940
26	BISERICA REFORMATĂ	TONCIU, nr. 10
27	BISERICA EVANGHELICĂ	HERINA, nr. 171
28	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	SÂNGEORZU NOU, nr. 150
29	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	ALBEȘTII BISTRITEI, nr. 79
30	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	DIPȘA, nr. 25
31	BISERICA EVANGHELICĂ	TEACA, nr. 345
32	BISERICA EVANGHELICĂ, azi greco-catolică	POSMUȘ, nr. 130
33	BISERICA REFORMATĂ	ȘIEU, nr. 295
34	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	DUMITRIȚA, nr. 151

35	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	PETRIS, nr. 292
36	BISERICA EVANGHELICĂ	JELNA, nr. 34
37	BISERICA EVANGHELICĂ, azi pentecostală	MONARIU, nr. 46 A
38	BISERICA REFORMATĂ	SĂRATA, nr. 104
39	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	VIIȘOARA, nr. 175
40	BISERICA EVANGHELICĂ, sec. XIV - XVI	BISTRIȚA, Piața Centrală
41	SINAGOGA, nr. 10, sf. sec. XIX	BISTRIȚA, str. Gen. Grigore Bălan
42	BISERICA MĂNĂSTIRII MINORITE	BISTRIȚA, Piața Unirii, nr. 9
43	BISERICA ROMANO-CATOLICĂ	BISTRIȚA, str. Gh. Șincai, nr. 26
44	BISERICA REFORMATĂ	BISTRIȚA, B-dul Independenței, nr. 9
45	MĂNĂSTIREA DOMINICANĂ	Str. Mihail Kogălniceanu, nr. 23
46	BISERICA ORTODOXĂ „SF. TREI IERARHI”	BISTRIȚA, str. Alexandru Odobescu, nr. 5
47	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	UNIREA, nr. 265 A
48	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	SLĂTINIȚA, nr. 83 A
49	BISERICA EVANGHELICĂ	LIVEZILE, nr. 209 A
50	BISERICA ORTODOXĂ	LIVEZILE
51	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	DUMITRA, nr. 1
52	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	CEPARI, nr. 36
53	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	TĂRPIU, nr. 262
54	BISERICA ORTODOXĂ	MIJLOCENII BÂRGĂULUI, nr. 198
55	BISERICA ORTODOXĂ	BISTRIȚA-BÂRGĂULUI, nr. 60
56	BISERICA ORTODOXĂ	MAIERU, nr. 499
57	BISERICA ORTODOXĂ	RODNA
58	BISERICA GRECO-CATOLICĂ	RODNA, nr. 761
59	RUINELE BISERICII MEDIEVALE	RODNA, nr. 761

Varianța de tranzit:

Traseul A: Jud. Cluj (intrare pe DN 17) – Reteag – Uriu – Cristeștii Ciceului - Beclean (pauză pentru masă) - Malin – Nușeni – Vița – Chiochiș - Strugureni - Bozieș – Beclean (cazare), cu următoarele obiective:

- BISERICA REFORMATĂ RETEAG, nr. 412.
- BISERICA REFORMATĂ URIU, nr. 314.
- BISERICA ROMANO – CATOLICĂ, CRISTEȘTII CICEULUI, nr. 325.
- BISERICA REFORMATĂ BECLEAN, Piața Libertății, nr. 4.
- BISERICA REFORMATĂ MALIN, nr. 43 A.

- BISERICA REFORMATĂ NUȘENI, nr. 38.
- BISERICA REFORMATĂ VIȚA, nr. 68.
- BISERICA REFORMATĂ STRUGURENI, nr. 123.
- BISERICA REFORMATĂ BOZIEȘ, nr. 23 A.

Traseul B: Jud. Cluj (intrare pe DN 17) – Reteag – Uriu – Cristeștii Ciceului - Beclean (pauză pentru masă) – Șintereag – Șieu Măgheruș – Crainimăt - Herina – Dipșa – Teaca – Jud. Mureș, cu următoarele obiective:

- BISERICA REFORMATĂ RETEAG, nr. 412.
- BISERICA REFORMATĂ URIU, nr. 314.
- BISERICA ROMANO – CATOLICĂ, CRISTEȘTII CICEULUI, nr. 325.
- BISERICA REFORMATĂ BECLEAN, Piața Libertății, nr. 4.
- BISERICA REFORMATĂ ȘINTEREAG, nr. 42.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, ȘIEU MĂGHERUȘ, nr. 253.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, CRAINIMĂT, nr. 196.
- BISERICA EVANGHELICĂ HERINA, nr. 171.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DIPȘA, nr. 25.
- BISERICA EVANGHELICĂ, TEACA, nr. 345.

Traseul C: Jud. Cluj (intrare pe DN 17) – Reteag – Uriu – Cristeștii Ciceului - Beclean (pauză pentru masă) – Șieu Odorhei – Șirioara – Arcalia – Herina – Dipșa – Teaca – Jud. Mureș, cu următoarele obiective:

- BISERICA REFORMATĂ RETEAG, nr. 412.
- BISERICA REFORMATĂ URIU, nr. 314.
- BISERICA ROMANO – CATOLICĂ, CRISTEȘTII CICEULUI, nr. 325.
- BISERICA REFORMATĂ BECLEAN, Piața Libertății, nr. 4.
- BISERICA REFORMATĂ ȘIEU ODORHEI, nr. 191.
- BISERICA REFORMATĂ ȘIRIOARA, nr. 131 A.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, ARCALIA, nr. 84.
- BISERICA EVANGHELICĂ HERINA, nr. 171.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DIPȘA, nr. 25.
- BISERICA EVANGHELICĂ, TEACA, nr. 345.

Traseul D: Jud. Cluj (intrare pe DN 17) – Reteag – Uriu – Cristeștii Ciceului - Beclean (pauză pentru masă) – Șintereag – Șieu Măgheruș – Crainimăt – Vișoara – Bistrița (cazare), cu următoarele obiective:

- BISERICA REFORMATĂ RETEAG, nr. 412.
- BISERICA REFORMATĂ URIU, nr. 314.
- BISERICA ROMANO – CATOLICĂ, CRISTEȘTII CICEULUI, nr. 325.
- BISERICA REFORMATĂ BECLEAN, Piața Libertății, nr. 4.
- BISERICA REFORMATĂ ȘINTEREAG, nr. 42.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, ȘIEU MĂGHERUȘ, nr. 253.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, CRAINIMĂT, nr. 196.
- BISERICA EVANGHELICĂ VIIȘOARA, nr. 175.

Varianta de o zi și cazare la Bistrița:

Traseul A: Bistrița – Unirea – Slătinița – Livezile (pauză pentru masă) - Dorolea - Jelna – Petriș - Dumitrița – Bistrița, cu următoarele obiective:

- BISERICA EVANGHELICĂ CA, BISTRIȚA, Piața Centrală, sec. XIV - XVI;
- SINAGOGA, BISTRIȚA, str. Gen. Grigore Bălan, nr. 10, sf. sec. XIX (considerat de locuitori ca fiind al șaptelea cel mai important obiectiv cultural urban din județ);
- BISERICA MĂNĂSTIRII MINORITE, BISTRIȚA, Piața Unirii, nr. 9
- BISERICA ROMANO-CATOLICĂ, BISTRIȚA, str. Gh. Șincai, nr. 26.
- BISERICA REFORMATĂ, BISTRIȚA, B-dul Independenței, nr. 9.
- MĂNĂSTIREA DOMINICANĂ, azi Cămin pentru persoane vârstnice, Str. Mihail Kogălniceanu, nr. 23.
- BISERICA ORTODOXĂ „SF. TREI IERARHI”, BISTRIȚA, str. Alexandru Odobescu, nr. 5.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, UNIREA, nr. 265 A.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, SLĂTINIȚA, nr. 83 A.
- BISERICA EVANGHELICĂ, LIVEZILE, nr. 209 A.
- BISERICA ORTODOXĂ LIVEZILE.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DOROLEA, nr. 50.
- BISERICA EVANGHELICĂ, JELNA, nr. 34.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, PETRIȘ, nr. 292.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DUMITRIȚA, nr. 151.

Traseul B: Bistrița – Viișoara - Șărata – Monariu - Șieu – Posmuș – Teaca (pauză pentru masă)

– Dipșa – Albeștii Bistriței – Tonciu - Herina – Bistrița, cu următoarele obiective:

- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, VIIȘOARA, nr. 175.
- BISERICA REFORMATĂ, SĂRATA, nr. 104.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI PENTICOSTALĂ, MONARIU, nr. 46 A.
- BISERICA REFORMATĂ, ȘIEU, nr. 295.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI GRECO-CATOLICĂ, POSMUȘ, nr. 130.
- BISERICA EVANGHELICĂ, TEACA, nr. 345.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DIPȘA, nr. 25.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, ALBEȘTII BISTRIȚEI, nr. 79.
- BISERICA REFORMATĂ, TONCIU, nr. 10.
- BISERICA EVANGHELICĂ HERINA, nr. 171.

Traseul C: Bistrița – Arcalia – Chiraleș – Țigău - Lechința - Corvinești – Matei – Moruț - Fântânele – Lechința (pauză pentru masă) - Vermeș - Sângeorzu Nou – Bistrița, cu următoarele obiective:

- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, ARCALIA, nr. 84.
- BISERICA EVANGHELICĂ, CHIRALEȘ, nr. 215.
- BISERICA REFORMATĂ, ȚIGĂU, nr. 20.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI REFORMATĂ, LECHINȚA, nr. 222.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, CORVINEȘTI, nr. 171.
- BISERICA REFORMATĂ, MATEI, nr. 90.
- BISERICA REFORMATĂ, MORUȚ, nr. 35.
- BISERICA REFORMATĂ, FÂNTÂNELE, nr. 82.
- BISERICA EVANGHELICĂ, VERMEȘ, nr. 18 A.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, SÂNGEORZU NOU, nr. 150.

Traseul D: Bistrița – Târpui – Cepari – Feldru – Sângeorzu Băi (pauză pentru masă) - Maieru – Rodna - Dumitra – Bistrița, cu următoarele obiective:

- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, TÂRPIU, nr. 262.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, CEPARI, nr. 36.
- BISERICA ORTODOXĂ, FELDRU, nr. 940.
- BISERICA ORTODOXĂ, MAIERU, nr. 499.
- BISERICA ORTODOXĂ RODNA, nr.

- BISERICA GRECO-CATOLICĂ RODNA, nr. 761.
- RUINELE BISERICII MEDIEVALE, RODNA, nr. 761.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DUMITRA, nr. 1.

Traseul E: Bistrița – Unirea - Slătinița - Livezile – Dorolea – Livezile (pauză pentru masă) - Mijlocenii Bârgăului – Bistrița-Bârgăului – Bistrița, cu următoarele obiective:

- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, UNIREA, nr. 265 A.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, SLĂTINIȚA, nr. 83 A.
- BISERICA EVANGHELICĂ, LIVEZILE, nr. 209 A.
- BISERICA ORTODOXĂ LIVEZILE.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DOROLEA, nr. 50.
- BISERICA ORTODOXĂ MIJLOCENII BÂRGĂULUI, nr. 198.
- BISERICA ORTODOXĂ BISTRIȚA-BÂRGĂULUI, nr. 60.

2.7.3 Traseul Burguri din Transilvania - Cetatea Bistritz

Traseul dedicat burgurilor din Transilvania, care conform propunerii de traseu turistic poate avea un punct important în Cetatea Bistritz, se poate înscrie într-un circuit cultural de relevanță europeană, care valorifică patrimoniul urban medieval al sașilor transilvăneni. Cetatea medievală a Bistriței, atestată documentar în secolul al XIII-lea, a reprezentat unul dintre cele mai puternice centre fortificate din nordul Transilvaniei, cu rol strategic în rețeaua comercială a regiunii și în apărarea frontierei Regatului Ungariei. Structurată pe un sistem defensiv complex, cu ziduri, bastioane și turnuri ale breslelor, cetatea a funcționat ca un nucleu de organizare urbană, influențând până astăzi trama stradală și identitatea arhitecturală a municipiului. În prezent, elementele păstrate – precum Turnul Dogarilor (considerat de locuitorii județului ca fiind al doilea cel mai important obiectiv cultural din orașele județului), Turnul Cojocarilor și urmele zidurilor de incintă – se constituie în repere ale traseelor culturale dedicate vizitatorilor interesați de istoria urbană. Integrarea Cetății Bistritz în rețeaua burgurilor transilvănene creează premisele unei promovări unitare, în corelație cu fortificațiile din Sibiu, Brașov, Sighișoara sau Mediaș, accentuând rolul Bistriței ca poartă nordică a acestui ansamblu. Astfel, traseul propus nu doar conservă memoria locului, ci și revalorizează un patrimoniu cu funcție identitară și turistică majoră, contribuind la consolidarea imaginii județului Bistrița-Năsăud în circuitul cultural internațional:

*”Primăria Municipiului Bistrița a întocmit proiectul „Bistrița, oraș al pasajelor” ideea centrală fiind aceea de a propune trei axe pietonale ce permit parcurgerea centrului istoric folosind vechile pasaje (17 în total) ce făceau legătura între arterele principale ale cetății medievale. Multe dintre pasaje sunt acum insalubre și imposibil de folosit. Proiectul are avizul MCCPN pentru propunerile de reabilitare, documentația fiind depusă pentru finanțare din fonduri structurale prin POR. Reabilitarea presupune pavarea pasajelor, fiind propuse modele diferite pentru fiecare axă, împrejmuire cu zid din piatră unde este necesară delimitarea pasajului de curțile proprietate privată, sistem de iluminat, supraveghere video, bănci, indicatoare cu obiectivele turistice, machete din bronz ale evoluției urbane a orașului etc.”*³⁹

În interiorul cetății se află Atelierul de cafea, care deși nu e un obiectiv istoric, este pe locul 8 în clasamentul aprecierilor locuitorilor județului cu privire la obiectivele culturale de patrimoniu urban cele mai importante în județ.

Cele trei axe propuse prin acest program sunt:

Axa Coroanei, ce urmărește intrarea în Ansamblul urban medieval de la est la vest prin B-dul Republicii, se continuă pe Str. Dornei, str. Liviu Rebreanu, str. Vasile Alexandri, str. Zorilor, str. Ecaterina Teodorescu, având ca punct final Parcul Municipal. Obiectivele propuse pentru acest traseu sunt:

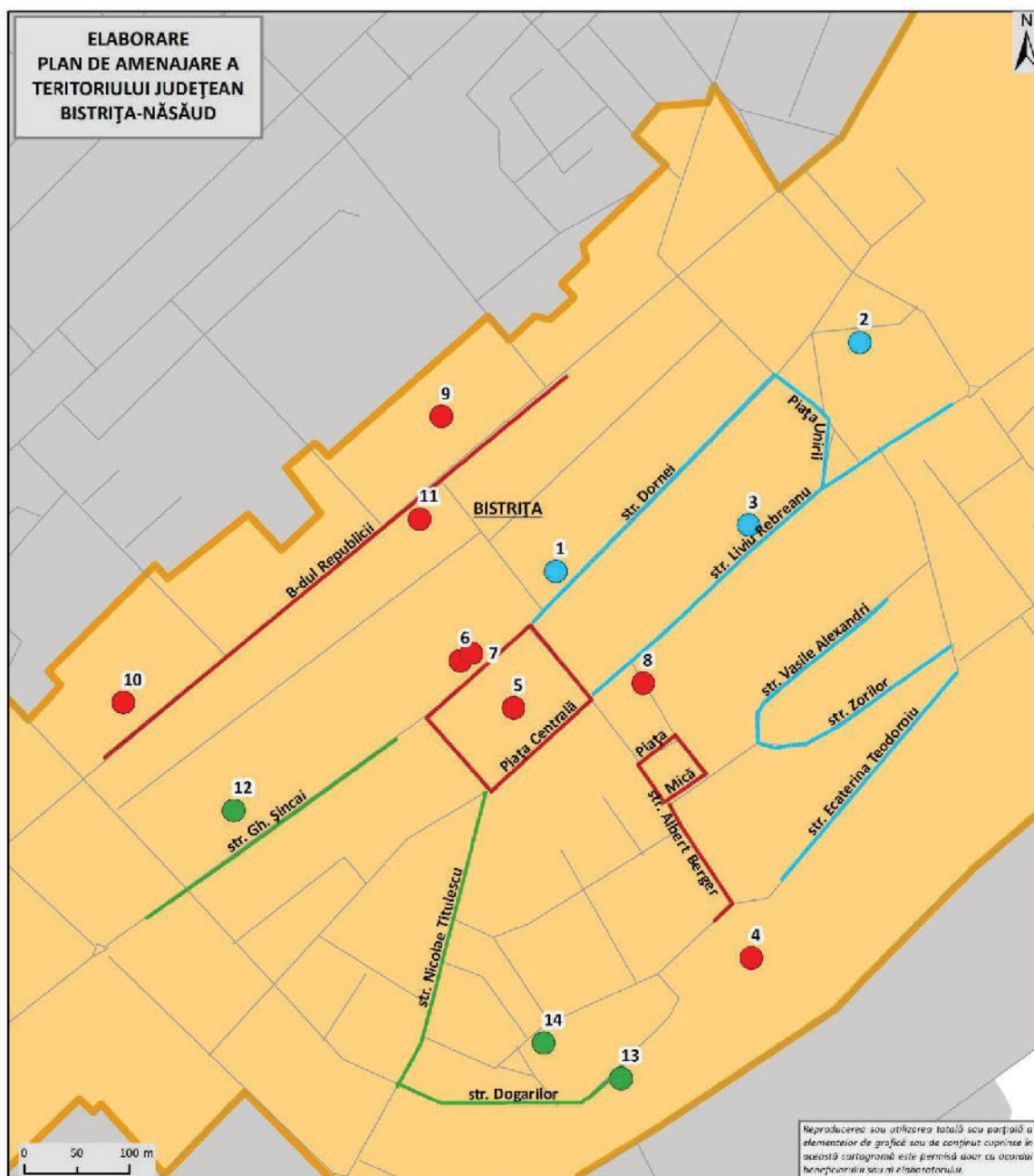
- CASE, str. Dornei, nr. 51, 43, 35, 29, 28, 25, 23, 22, 19, 17, 15, 12, 11, 10, 9, 8, 7, 6, 3, 1.
- CASA ARGINTARULUI, str. Dornei, nr. 5.
- CASE, Piața Unirii, nr. 1-7, 9.
- BISERICA MĂNĂSTIRII MINORITE, BISTRIȚA, Piața Unirii, nr. 9.
- FRAGMENTE ALE ZIDULUI DE INCINTĂ APARTINÂND CETĂȚII MEDIEVALE BISTRITZ, BISTRIȚA, Piața Unirii nr. 8-9;
- CASE, str. Liviu Rebreanu 1-8, 10 – 15, 17, 20 – 28, 32, 35, 37, 39, 40, 42 – 45, 47.
- CASĂ, str. Liviu Rebreanu, nr. 27 – fostul Hotel „Coroana Regală”.
- CASE, str. Vasile Alexandri, nr. 2, 4, 13, 14, 16, 19, 23.
- CASE, str. Zorilor, nr. 1, 3, 4, 10, 11, 13, 16, 17, 19, 21, 23.
- CASE, str. Ecaterina Teodorescu, nr. 2, 4, 6.

³⁹ cf. ANEXĂ LA ADRESA DJCCPCN BN Nr. 1.342 din 24.09.2009

- FRAGMENTE ALE ZIDULUI DE INCINTĂ APARTINÂND CETĂȚII MEDIEVALE BISTRITZ, BISTRIȚA, Ecaterina Teodoroiu nr. 2-4, 6, 8.
- ȘANȚ ȘI VAL DE APĂRARE APARTINÂND CETĂȚII MEDIEVALE BISTRITZ, BISTRIȚA, Parcul Municipal.

Axa artelor, ce poate fi parcursă în continuarea primei Axe. Din Parcul Municipal se ajunge în Piața Mică, Piața Centrală și se iese în B-dul Republicii prin Pasajul Măcelarilor, azi str. Spiru Haret. Acest pasaj, situat între atelierele, respectiv Galeria UAP și Liceul de Arte Plătice, urmează să fie acoperit și să ofere spațiu pentru comerțul cu artă. Obiectivele propuse pentru acest traseu sunt:

- CASA ASOCIAȚIEI MESERIAȘILOR, azi Centrul Cultural Municipal Bistrița, str. Albert Berger, nr. 10.
- CASE, str. Albert Berger, nr. 1, 3 - 8.
- CASE, Piața Mică, nr. 1-13, 16, 17, 19 – 21.
- BISERICA EVANGHELICĂ CA, BISTRIȚA, Piața Centrală.
- CASE, Piața Centrală, nr. 1 – 33, 37 – 47.
- CASA PAROHIALĂ A BISERICII EVANGHELICE, Piața Centrală, nr. 13.
- CASA PETERMANN, Piața Centrală, nr. 15.
- CASA ANDREAS BEUCHEL, cunoscută sub denumirea CASA ION ZIDARU, Piața Centrală, nr. 30.
- ANSAMBLUL ȘIRUL SUGĂLETE, Piața Centrală, nr. 13 – 24.
- GIMNAZIUL EVANGHELIC, azi Colegiul Național „Liviu Rebreanu”, B-dul Republicii, nr. 8.
- ȘCOALA AGRICOLĂ, B-dul Republicii, nr. 10.
- ȘCOALA MAGHIARĂ DE STAT, azi Colegiul Național Andrei Mureșanu, B-dul Republicii, nr. 26
- CINEMATOGRAFUL OMNIA, B-dul Republicii, nr. 35.
- CASE, B-dul Republicii, nr. 15, 16, 18, 20, 25, 27, 33, 43, 61, 63, 77, 79.

TRASEE CULTURAL - TURISTICE: III. BURGURI DIN TRANSILVANIA – CETATEA BISTRITZ

Legenda generală

— Străzi

Legenda specifică

Clădiri

- Axa artelor
- Axa breslelor
- Axa coroanei

Axe pietonale

- Axa artelor
- Axa breslelor
- Axa coroanei

Ansamblul urban fortificat Bistrița

Fig. 2.111 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: III. BURGURI DIN TRANSILVANIA - CETATEA BISTRITZ

Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Legenda cartogramei 2.79:

Nr.	Nume	Adresa	Axa
1	CASA ARGINTARULUI	str. Dornei, nr. 5	axa coroanei
2	BISERICA MĂNĂSTIRII MINORITE	Piața Unirii, nr. 9	axa coroanei
3	CASĂ	str. Liviu Rebreanu, nr. 27	axa coroanei
4	CASA ASOCIAȚIEI MESERIAȘILOR	str. Albert Berger, nr. 10	axa artelor
5	BISERICA EVANGHELICĂ CA	Piața Centrală	axa artelor
6	CASA PAROHIALĂ A BISERICII EVANGHELICE	Piața Centrală, nr. 13	axa artelor
7	CASA PETERMANN	Piața Centrală, nr. 15	axa artelor
8	CASA ANDREAS BEUCHEL	Piața Centrală, nr. 30	axa artelor
9	GIMNAZIUL EVANGHELIC	B-dul Republicii, nr. 8	axa artelor
10	ȘCOALA MAGHIARĂ DE STAT	B-dul Republicii, nr. 26	axa artelor
11	CINEMATOGRAFUL OMNIA	B-dul Republicii, nr. 35	axa artelor
12	BISERICA ROMANO-CATOLICĂ	str. Gh. Șincai, nr. 26	axa breslelor
13	TURNUL DOGARILOR	str. Dogarilor, nr. 18	axa breslelor
14	MĂNĂSTIREA DOMINICANĂ	Str. Mihail Kogălniceanu, nr. 23	axa breslelor

Axa breslelor, care continuă Axa precedentă, din B-dul Republicii ajungându-se prin Pasajul I în str. Gheorghe Șincai, apoi în str. Țibleșului, str. N. Titulescu, str. Dogarilor, punctul final fiind Parcul Municipal. În imediata vecinătate a Parcului există posibilități multiple de cazare și masă. Obiectivele propuse pentru acest traseu sunt:

- CASE, str. Gh. Șincai, nr. 1-7, 8 – 25, 27, 29 – 35, 37.
- BISERICA ROMANO-CATOLICĂ, BISTRIȚA, str. Gh. Șincai, nr. 26.
- CASE, str. Nicolae Titulescu, nr. 1 – 42, 44, 46, 48, 50.
- CASE, str. Dogarilor, nr. 6 – 8, 12, 14, 16, 20.
- TURNUL DOGARILOR, BISTRIȚA, str. Dogarilor, nr. 18.
- MĂNĂSTIREA DOMINICANĂ, azi Cămin pentru persoane vârstnice, Str. Mihail Kogălniceanu, nr. 23.
- FRAGMENTE ALE ZIDULUI DE INCINTĂ APARTINÂND CETĂȚII MEDIEVALE BISTRITZ, BISTRIȚA, Mihail Kogălniceanu nr. 1-1; str. Dogarilor nr. 2-6, 18, 22.

2.7.4 Traseul Arhitectură săsească

Traseul dedicat arhitecturii săsești din județul Bistrița-Năsăud oferă o perspectivă amplă asupra modului în care comunitățile săsești au modelat peisajul construit al regiunii încă din secolele XII–XIII, lăsând moștenire un patrimoniu urban și rural de o coerență remarcabilă. Casele cu fațade aliniate la stradă, porțile masive din lemn sau piatră și planimetria gospodăriilor organizate în jurul curții interioare reflectă un tipar constructiv ce combină funcționalitatea cu estetica ordinii și a disciplinei comunitare. În sate precum Lechința, Teaca, Pinticu sau în cartiere istorice ale municipiului Bistrița, se mai păstrează exemple relevante de arhitectură săsească, cu detalii ce variază de la ancadrame de piatră la decorații baroce târzii și adaptări neoclasice. Aceste construcții definesc nu doar identitatea locală, ci și relația dintre comunitățile săsești, românești și maghiare, marcând o conviețuire multiseculară. Traseul propus creează premisele unei explorări tematice care pune în valoare specificul etnic și cultural al sașilor transilvăneni, integrând patrimoniul construit într-o ofertă turistică diversificată și conectată la circuitele transilvănene. În acest fel, arhitectura săsească devine un liant între istorie, turism și identitate, contribuind la revitalizarea satelor și la consolidarea imaginii culturale a județului.

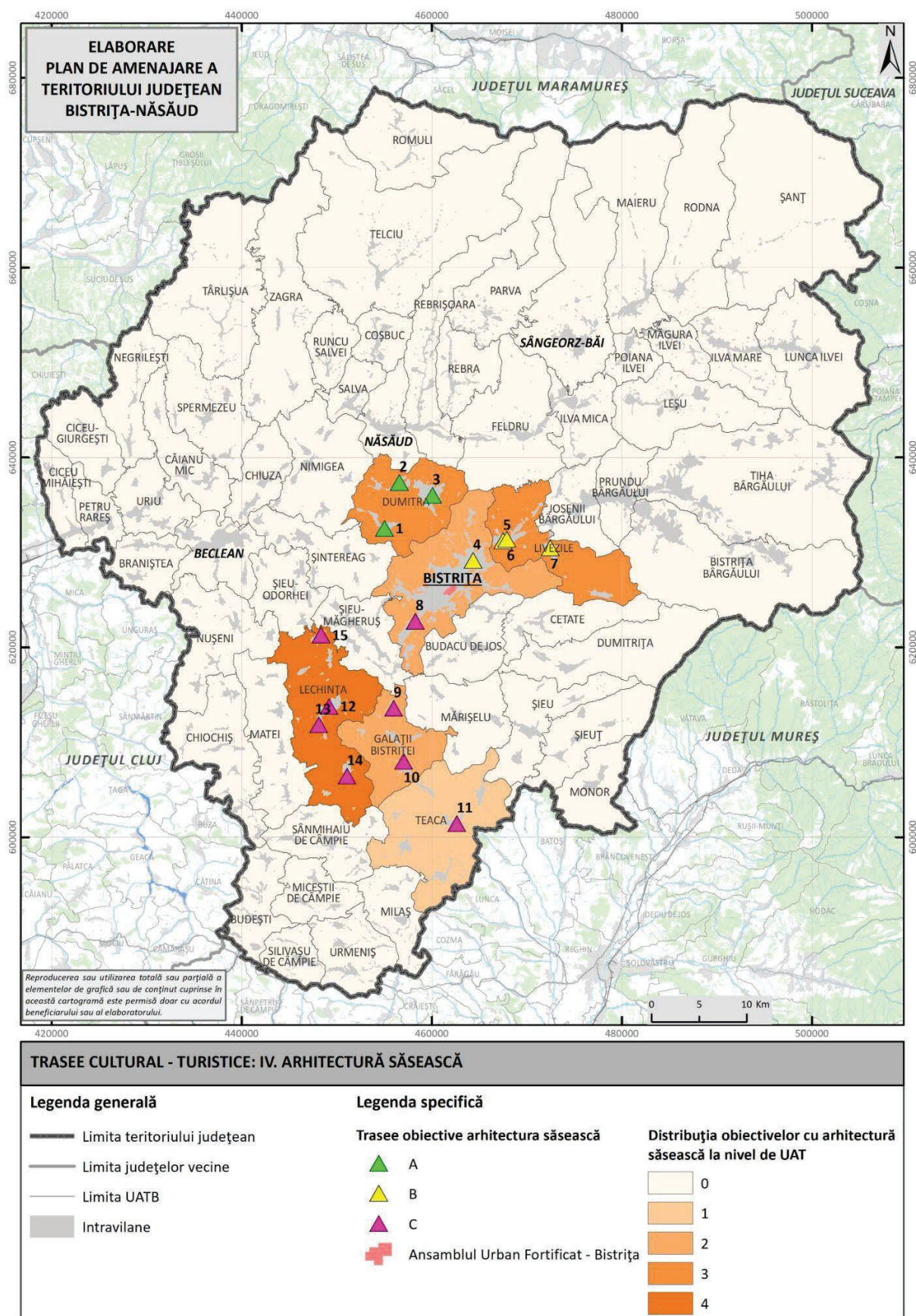

Fig. 2.112 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: IV. ARHITECTURA SĂSEASCĂ
Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Legenda cartogramei 2.80:

Nr.	Nume	Adresa	Traseu
1	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	TĂRPIU, nr. 262	A
2	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	CEPARI, nr. 36	A
3	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	DUMITRA, nr. 1	A
4	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	UNIREA, nr. 265 a	B
5	MUZEUL „CASA SĂSEASCĂ”	LIVEZILE, nr. 158	B
6	BISERICA EVANGHELICĂ	LIVEZILE, nr. 209 A	B
7	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	DOROLEA, nr. 50	B
8	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	VIIȘOARA, nr. 175	C
9	BISERICA EVANGHELICĂ	HERINA, nr. 171	C
10	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	DIPȘA, nr. 25	C
11	BISERICA EVANGHELICĂ	TEACA, nr. 345	C
12	BISERICA EVANGHELICĂ, azi reformată	LECHINȚA, nr. 222	C
13	BISERICA EVANGHELICĂ	VERMEȘ, nr. 18 A	C
14	BISERICA EVANGHELICĂ, azi ortodoxă	SÂNGEORZU NOU, nr. 150	C
15	BISERICA EVANGHELICĂ	CHIRALEȘ, nr. 215	C

Sunt propuse traseele prezentate mai jos.

Traseul A: Bistrița – Târbuiu – Cepari - Dumitra - Bistrița, cu următoarele obiective:

- ANSAMBLUL URBAN FORTIFICAT, BISTRIȚA, cu urmărirea axelor expuse la punctul III.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, TĂRPIU, nr. 262.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, CEPARI, nr. 36.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DUMITRA, nr. 1.

Traseul B: Bistrița – Unirea – Livezile (pauză pentru masă) – Dorolea – Bistrița, cu următoarele obiective:

- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, UNIREA, nr. 265 A.
- ANSAMBLUL RURAL LIVEZILE, nr. 59 – 600.
- MUZEUL „CASA SĂSEASCĂ” LIVEZILE, nr. 158.
- BISERICA EVANGHELICĂ, LIVEZILE, nr. 209 A.
- ANSAMBLUL RURAL DOROLEA, nr. 15 – 216.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DOROLEA, nr. 50.

Traseul C: Bistrița – Vișoara - Herina – Dipșa – Teaca (pauză pentru masă) – Lechința – Vermeș - Sângeorzu Nou – Chiraleș - Bistrița, cu următoarele obiective:

- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, VIIȘOARA, nr. 175.
- BISERICA EVANGHELICĂ HERINA, nr. 171.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, DIPȘA, nr. 25.
- BISERICA EVANGHELICĂ, TEACA, nr. 345.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI REFORMATĂ, LECHINȚA, nr. 222.
- BISERICA EVANGHELICĂ, VERMEȘ, nr. 18 A.
- BISERICA EVANGHELICĂ, AZI ORTODOXĂ, SÂNGEORZU NOU, nr. 150.
- BISERICA EVANGHELICĂ, CHIRALEȘ, nr. 215.

2.7.5 Traseul Cetăți și Castele

Traseul cetăților și castelelor prezintă o componentă esențială a patrimoniului construit, reflectând evoluțiile politico-militare, economice și culturale ale regiunii între Evul Mediu și epoca modernă. Cetățile medievale, precum cea de la Ciceu – legată de familia voievodală a lui Ștefan cel Mare – sau ruinele fortificațiilor de pe văile Someșului și Bârgăului, evocă rolul defensiv al teritoriului în sistemul de graniță al Regatului Ungariei și apoi al Principatului Transilvaniei. În paralel, castelele și reședințele nobiliare, dintre care se disting Castelul Teleki de la Posmuș, Castelul Bethlen din Arcalia sau ansamblurile din Țigău și Ardan, ilustrează transferul de modele arhitecturale renascentiste, baroce și neoclasice, adaptate contextului local. Aceste monumente, integrate adesea în peisaje naturale valoroase, au avut un rol determinant în articularea rețelelor de putere și cultură, constituindu-se în centre de influență și reprezentare simbolică. Traseul propus nu urmărește doar descoperirea istorică a acestor obiective, ci și valorizarea lor ca repere identitare și turistice, capabile să susțină dezvoltarea regională și integrarea județului în circuitele tematice europene dedicate patrimoniului fortificat și nobiliar. Majoritatea obiectivelor sunt în precolaps.

Traseul A: Jud. Cluj (intrare pe DN 17) – Ciceu Corabia – Ilișua - Cristeștii Ciceului – Chiochiș – Beclean (pauză pentru masă) – Cristur-Șieu – Șieu Măgheruș – Bistrița (cazare), cu următoarele obiective:

- RUINELE CETĂȚII CICEULUI, CICEU-CORABIA, la 9 km față de DN 17, la nord-estul localității. Construită în anul 1294, demantelată în anul 1544.
- CASTELUL HYE, ILIȘUA, nr. 268.
- CASTELUL TORMA, CRISTEȘTII-CICEULUI, nr. 288.

- CASTELUL DE VÂNĂTOARE WESELLENY, CHIOCHIȘ, nr. 17 A.
- CASTELUL BETHLEN, BECLEAN, Aleea Ghiocelului nr. 6.
- CASTELUL DE VÂNĂTOARE BETHLEN, BECLEAN, Aleea Ghiocelului nr. 8.
- CASTELUL BETHLEN, BECLEAN, Piața Libertății, nr. 2.
- CASTELUL BETHLEN, CRISTUR-ȘIEU, nr. 31.
- CASTELUL RAKOCZI, ȘIEU MĂGHERUȘ, nr. 140 A.

Traseul B: Bistrița – Arcalia – Sărata – Posmuș – Teaca (pauză pentru masă) – Milaș – Comlod

– Silivașu de Câmpie - Urmeniș - jud. Mureș, cu următoarele obiective:

- FRAGMENTE ALE ZIDULUI DE INCINTĂ APARTINÂND CETĂȚII MEDIEVALE BISTRITZ, BISTRITZA, Piața Unirii nr. 8-9; Ecaterina Teodoroiu nr. 2-4, 6, 8; Mihail Kogălniceanu nr. 1-1; str. Dogarilor nr. 2-6, 18, 22.
- TURNUL DOGARILOR, BISTRITZA, str. Dogarilor, nr. 18.
- ȘANȚ ȘI VAL DE APĂRARE APARTINÂND CETĂȚII MEDIEVALE BISTRITZ, BISTRITZA, Parcul Municipal.
- CASTELUL BETHLEN ȘI PARCUL DENDROLOGIC, ARCALIA, nr. 132.
- CASTELUL LAZĂR IMRE, SĂRATA, nr. 204.
- CASTELUL TELEKI, POSMUȘ, nr. 12.
- CASTELUL TELEKI, COMLOD, nr. 62.
- CASTELUL BANFY, URMENIȘ, nr. 206.

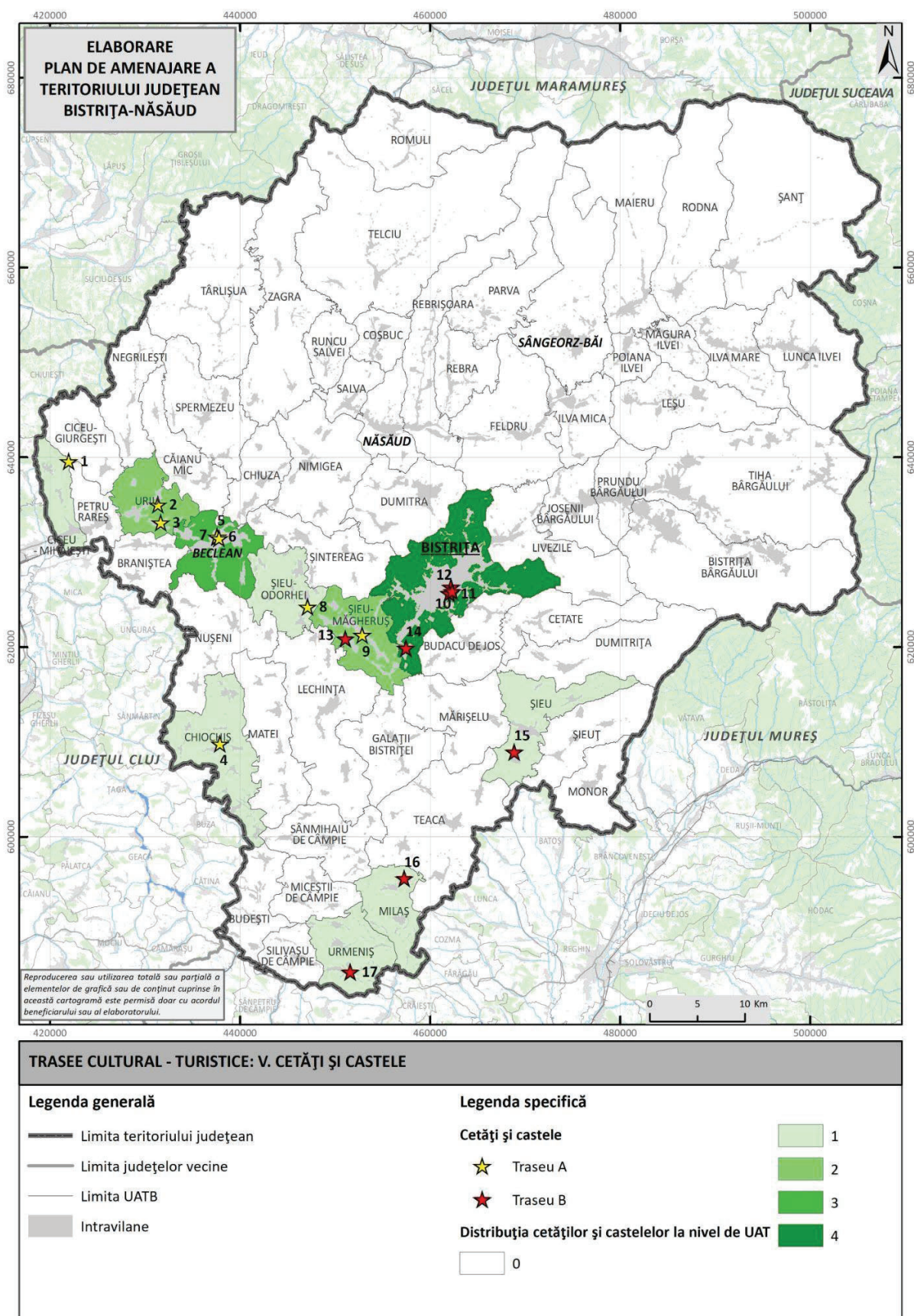

Fig. 2.113 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: V. CETĂȚI ȘI CASTELE
Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Legenda cartogramei 2.81:

Nr.	Nume	Adresa	Traseu
1	RUINELE CETĂȚII - Construită în anul 1294, demantelată în anul 1544	CICEU, CICEU-CORABIA, la 9 km față de DN 17	A
2	CASTELUL HYE	ILIȘUA, nr. 268	A
3	CASTELUL TORMA	CRISTEȘTII-CICEULUI, nr. 288	A
4	CASTELUL DE VÂNĂTOARE WESELLENY	CHIOCHIȘ, nr. 17 A	A
5	CASTELUL BETHLEN	BECLEAN, Aleea Ghiocelului nr. 6	A
6	CASTELUL DE VÂNĂTOARE BETHLEN	BECLEAN, Aleea Ghiocelului nr. 8	A
7	CASTELUL BETHLEN	BECLEAN, Piața Libertății, nr. 2	A
8	CASTELUL BETHLEN	CRISTUR-ȘIEU, nr. 31	A
9	CASTELUL RAKOCZI	ȘIEU MĂGHERUȘ, nr. 140 A	A
10	FRAGMENTE ALE ZIDULUI DE INCINTĂ APARTINÂND CETĂȚII MEDIEVALE BISTRITZ	BISTRITA	B
11	TURNUL DOGARILOR	BISTRIȚA, str. Dogarilor, nr. 18	B
12	ȘANȚ ȘI VAL DE APĂRARE	BISTRIȚA, Parcul Municipal	B
13	CASTELUL BETHLEN ȘI PARCUL DENDROLOGIC	ARCALIA, nr. 132	B
14	CASTELUL LAZĂR IMRE	SĂRATA, nr. 204	B
15	CASTELUL TELEKI	POSMUȘ, nr. 12	B
16	CASTELUL TELEKI	COMLOD, nr. 62	B
17	CASTELUL BANFFY	URMENIȘ, nr. 206	B

2.7.6 Traseul Grănicerii

Traseul dedicat zonei grănicerești din județul Bistrița-Năsăud valorifică una dintre cele mai distinctive identități istorice ale regiunii, legată de tradiția Regimentului II de graniță românesc de la Năsăud, înființat în secolul al XVIII-lea sub administrația habsburgică. Această organizare militară a determinat o reconfigurare profundă a așezărilor, a relațiilor sociale și a modului de gestionare a teritoriului, imprimând un caracter specific peisajului cultural. Localități precum Runcu Salvei, Coșbuc, Năsăud, Feldru, Mairu, Rodna păstrează și astăzi elemente arhitecturale, memoriale și urbanistice care evocă perioada grănicerilor, de la clădiri administrative și biserici până la monumente comemorative. Totodată, grănicerimea a contribuit la formarea unei elite locale, generând un cadru favorabil dezvoltării școlilor, culturii scrise și afirmării identitare românești. Traseul grăniceresc propus pune în valoare aceste repere prin integrarea lor într-un circuit cultural care leagă istoria militară de

patrimoniul educațional și spiritual, oferind vizitatorilor o imagine completă asupra rolului grănicerilor în istoria Transilvaniei. În acest context, traseul devine nu doar o călătorie tematică, ci și o formă de recuperare a memoriei colective și de consolidare a identității locale și regionale.

Jud. Cluj (intrare pe DN 17) – Runcu Salvei - Coșbuc – Năsăud (pauză pentru masă) – Feldru – Maieru – Rodna – Năsăud, cu următoarele obiective:

- ANSAMBLUL RURAL RUNCU SALVEI, nr. 229 – 301.
- POD DE LEMN ACOPERIT (GRĂNICERESC) PESTE RÂUL SĂLĂUȚA, COȘBUC, nr. 149.
- MUZEUL GRĂNICERESC NĂSĂUD, CAZARMA SVARDA a Regimentului al II-lea grăniceresc, B-dul Grănicerilor, nr. 19.
- BISERICA GRECO-CATOLICĂ „GRĂNICEREASCĂ” NĂSĂUD, nr.
- BISERICA ORTODOXĂ, FELDRU, nr. 940. 1771
- BISERICA ORTODOXĂ, MAIERU, nr. 499. 1817 – 1818
- BISERICA GRECO-CATOLICĂ RODNA, nr. 761. 1812

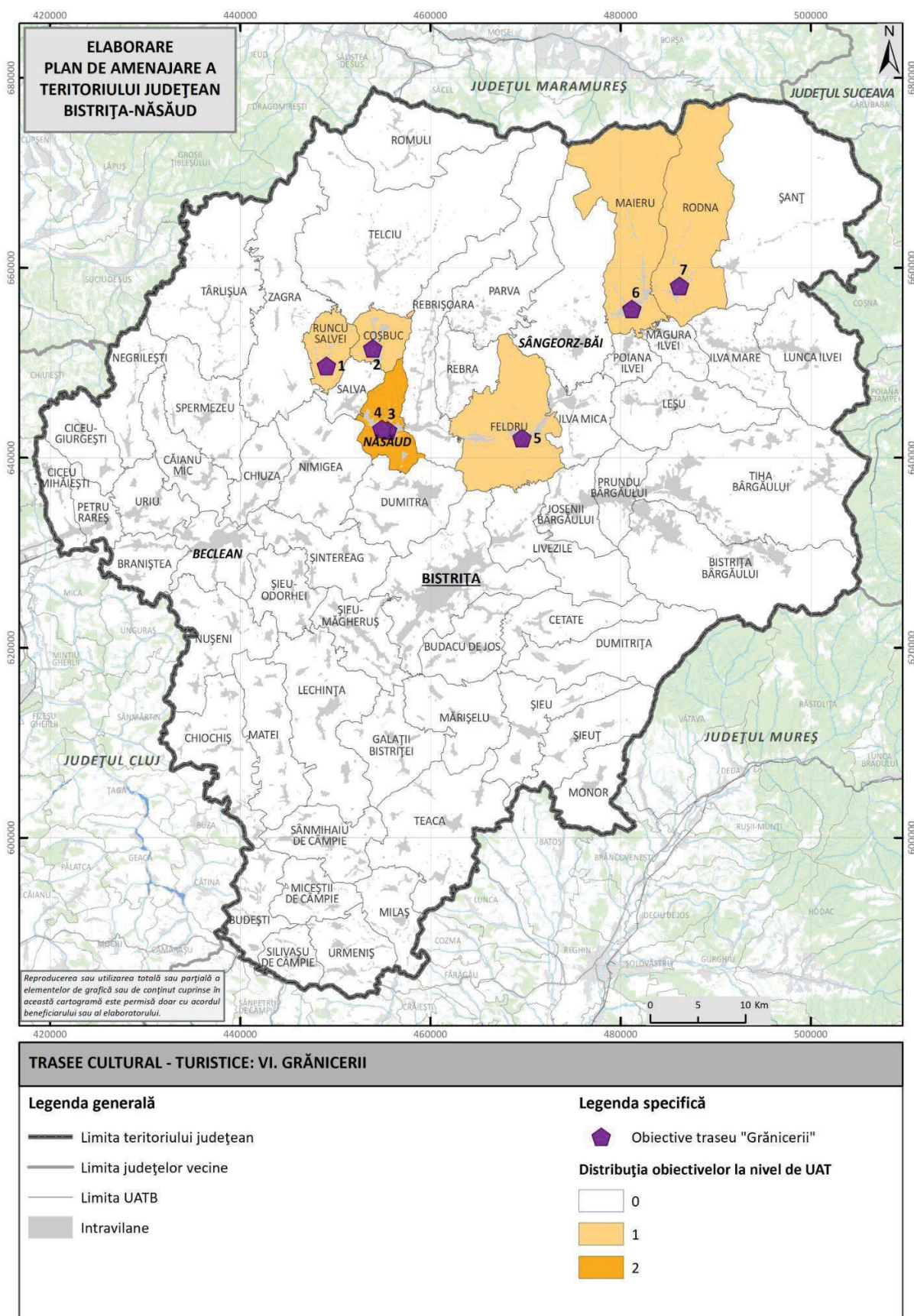

Fig. 2.114 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: VI. GRĂNICERII
Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Legenda cartogramei 2.82:

Nr.	Nume	Adresa
1	ANSAMBLUL RURAL	RUNCU SALVEI, nr. 229 – 301
2	POD DE LEMN ACOPERIT (GRĂNICERESC) PESTE RÂUL SĂLĂUȚA	COȘBUC, nr. 149
3	MUZEUL GRĂNICERESC NĂSĂUD, CAZARMA SVARDA a Regimentului al II-lea grăniceresc	NĂSĂUD, B-dul Grănicerilor, nr. 19
4	BISERICA GRECO-CATOLICĂ „GRĂNICEREASCĂ”	NĂSĂUD
5	BISERICA ORTODOXĂ 1771	FELDRU, nr. 940
6	BISERICA ORTODOXĂ. 1817 – 1818	MAIERU, nr. 499
7	BISERICA GRECO-CATOLICĂ 1812	RODNA, nr. 761

2.7.7 Traseele Personalității ale județului, evenimente anuale și muzee și case memoriale

Traseele dedicate personalităților, muzeelor și caselor memoriale din județul Bistrița-Năsăud constituie o componentă esențială a turismului cultural, punând în valoare patrimoniul imaterial și memoria colectivă prin intermediul unor repere tangibile. Rețeaua muzeală și memorială a județului reflectă bogăția culturală și rolul istoric al unor figuri emblematică: George Coșbuc, Liviu Rebreanu, Andrei Mureșanu sau Ion Căianu. Casele memoriale, muzeele locale și festivalurile literare sau artistice dedicate acestor personalități creează punți între patrimoniul material și cel imaterial, între tradiția literară și expresiile culturale contemporane. În același timp, evenimentele anuale – de la Zilele medievale la proiectele artistice din Sângeorz-Băi – contribuie la consolidarea identității comunitare și la transmiterea valorilor culturale către noile generații. Traseele tematice propuse articulează aceste repere într-un circuit coerent, care leagă spațiile memoriale de instituțiile muzeale și de calendarul evenimentelor culturale, oferind vizitatorilor o experiență integrată. Astfel, patrimoniul muzeal și memorial devine nu doar o resursă de cunoaștere, ci și un vector de dezvoltare culturală și turistică pentru întreg județul.

Traseul Personalități ale Județului: Jud. Cluj (intrare pe DN 17) – Reteag – Coșbuc – Năsăud (pauză pentru masă) – Maieru - Liviu Rebreanu – Bistrița:

- CASA MEMORIALĂ ION POP RETEGANU, RETEAG, nr. 41.
- MORMÂNTUL LUI ION POP RETEGANU, RETEAG.
- CASA MEMORIALĂ GEORGE COȘBUC, COȘBUC, nr. 140.

- GIMNAZIUL SUPERIOR GRECO-CATOLIC ROMÂNESC, azi COLEGIUL NAȚIONAL „GEORGE COȘBUC”, NĂSĂUD, nr. Grănicerilor, nr. 2.
- CASA MEMORIALĂ LIVIU REBREANU, nr. 126 A.
- MUZEUL „CUIBUL VISURILOR” MAIERU, nr. 133.
- CASA MEMORIALĂ ANDREI MUREȘANU, BISTRIȚA, str. Andrei Mureșanu, nr. 19.

Traseul Evenimente anuale (Zilele medievale - în luna iunie, Zilele Bistriței - în luna iulie, Nunta Zamfirei - în luna august, Ostermarkt - Târgul săsesc de Florii):

- ANSAMBLUL URBAN FORTIFICAT, BISTRIȚA, cu urmărirea axelor expuse la punctul III.
- MUZEUL BISTRIȚA, str. Gen. Grigore Bălan, nr. 19.

Traseul Muzee și Case memoriale

- CASA MEMORIALĂ ION POP RETEGANU, RETEAG, nr. 41.
- CASA MEMORIALĂ GEORGE COȘBUC, COȘBUC, nr. 140.
- MUZEUL DE ARTĂ COMPARATĂ, SÂNGEORZ BĂI, str. Republicii, nr. 68.
- MUZEUL „CUIBUL VISURILOR” MAIERU, nr. 133
- CASA MEMORIALĂ LIVIU REBREANU, LIVIU REBREANU, nr. 126 A.
- CASA MEMORIALĂ ANDREI MUREȘANU, BISTRIȚA, str. Andrei Mureșanu, nr. 19.
- MUZEUL "CASA SASEASCA", LIVEZILE, nr. 84.
- MUZEUL LITERAR SI MEMORIAL “TEODOR TANCO”, MONOR, nr. 92.
- MUZEUL BISTRIȚA, str. Gen. Grigore Bălan, nr. 19.

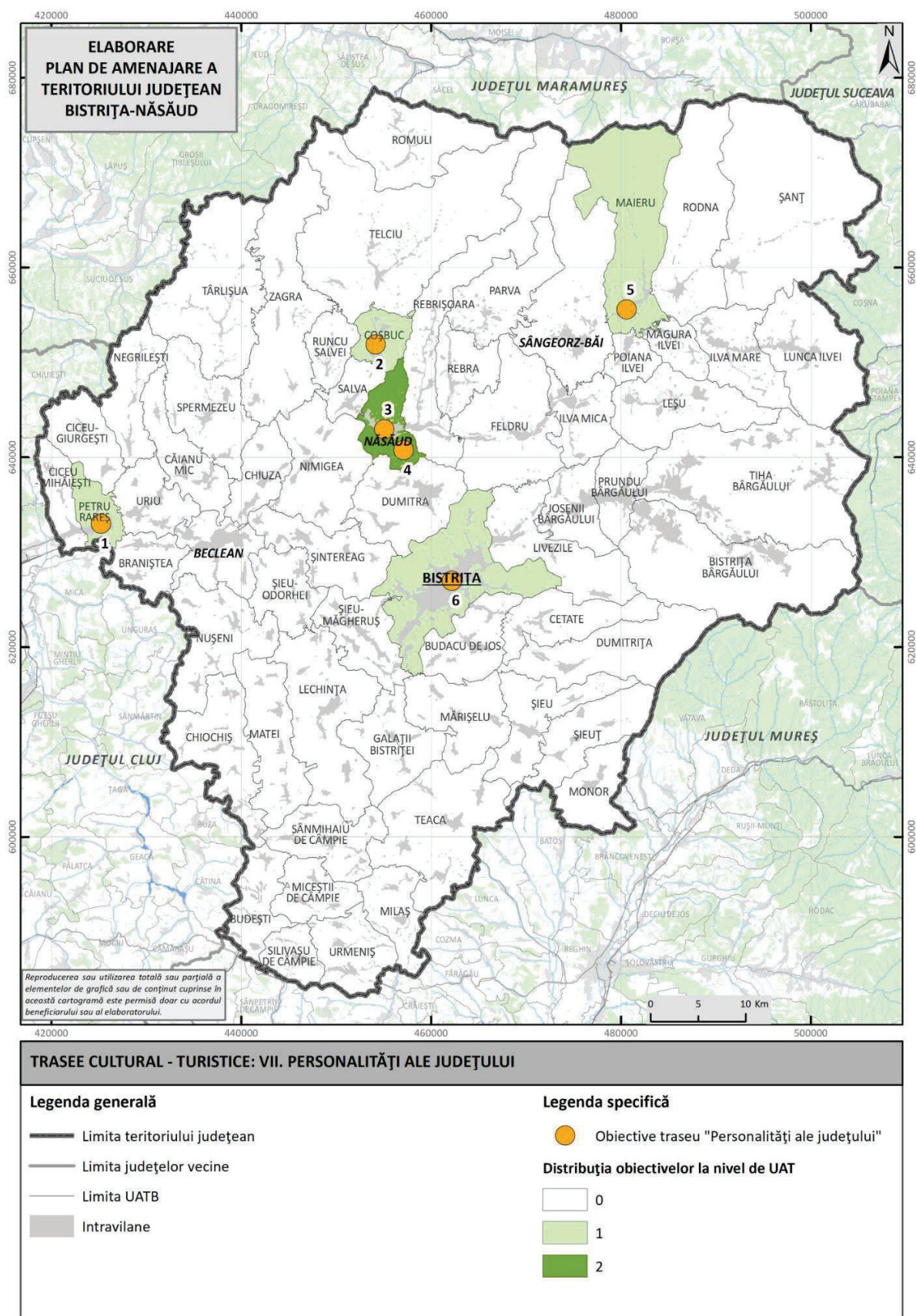

Fig. 2.115 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: VII. PERSONALITĂȚI ALE JUDEȚULUI

Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Legenda cartogramei 2.83:

Nr.	Nume	Adresa
1	CASA MEMORIALĂ ION POP RETEGANU	RETEAG, nr. 41
2	CASA MEMORIALĂ GEORGE COȘBUC	COȘBUC, nr. 140
3	GIMNAZIUL SUPERIOR GRECO-CATOLIC ROMÂNESC, azi COLEGIUL NAȚIONAL „GEORGE COȘBUC”	NĂSĂUD, nr. Grănicerilor, nr. 2
4	CASA MEMORIALĂ LIVIU REBREANU	LIVIU REBREANU, nr. 126 A
5	MUZEUL „CUIBUL VISURILOR”	MAIERU, nr. 133
6	CASA MEMORIALĂ ANDREI MUREȘANU	BISTRIȚA, str. Andrei Mureșanu, nr. 19

2.7.8 Traseele Situri arheologice

Pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud se află un număr semnificativ de situri arheologice aparținând civilizației daco-romane, dintre care 46 fac parte din sistemul defensiv al Frontierelor Imperiului Roman - Dacia și sunt înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Aceste situri reflectă integrarea teritoriului antic în structurile administrative și militare ale provinciei romane Dacia și constituie una dintre cele mai valoroase resurse patrimoniale ale județului.

Dezvoltarea traseelor culturale asociate componentelor FRE-Dacia trebuie să fie realizată în conformitate cu principiile turismului sustenabil și ale interpretării obiectivelor de patrimoniului cultural arheologic de tip bun serial. Conform Cadrului de interpretare al FRE-Dacia, traseele pietonale, cicloturistice și tematice reprezintă instrumente importante pentru conectarea siturilor și a comunităților locale și pentru integrarea patrimoniului arheologic în experiențe culturale și educaționale contemporane.

În vederea valorificării acestor situri, sunt propuse două tipuri de trasee tematice dedicate descoperirilor de pe traseul Limesului roman.

Traseul A reprezintă un traseu tematic pe linia Limes conceput ca un itinerar preponderent pietonal, de tip drumeție montană, care urmărește cât mai fidel linia de demarcație a frontierei romane. Acesta îmbină experiența culturală cu cea a parcurgerii peisajului montan, permițând publicului interpretarea directă a ideii de Limes prin experimentarea în teren a relației dintre peisajul arheologic și peisajul natural precum și înțelege mai profundă a caracterul strategic al amplasamentelor. Traseul va urmări și va fi racordat pe cât posibil potecilor și traseelor montane preexistente. Datorită dificultăților de

acces datorat reliefului accidentat, traseul este destinat în principal turismului de drumeție cu dificultate ridicată și va fi marcat corespunzător.

Traseul B, Traseu tematic Limes pentru turism activ, cu acces realizat preponderent auto, completează primul itinerar prin facilitarea accesului unui public mai larg la siturile care fac parte din bunul serial Frontierele Imperiului Roman-Dacia. Acesta combină deplasarea auto cu segmente pietonale punctuale de dificultate relativ redusă, menținând dimensiunea educativă și culturală a demersului.

Ambele trasee pot fi continuate pe sectorul Limes Porolissensis, asigurând conexiuni cu județele Sălaj, Cluj și Mureș, și pot fi corelate cu rutele velo existente și propuse, cu itinerarii turistice de interes național, precum Via Transilvanica, precum și cu traseele montane existente.

Totodată, pot fi dezvoltate conexiuni tematice cu alte situri relevante ale FRE-Dacia, inclusiv cu obiectivul „A Beacon at Bologa” din județul Cluj, în vederea realizării unor trasee culturale integrate dedicate frontierei nord-vestice a provinciei romane Dacia.

Pe lângă componenta defensivă reprezentată de Limes, patrimoniul arheologic al județului este completat de vestigiile legate de exploatarea sării, resursă care a determinat apariția și continuitatea unor așezări încă din preistorie. Traseul C, Exploatarea sării în Antichitate, conceput preponderent auto, deci pentru turismul activ, valorifică siturile arheologice asociate extracției și prelucrării sării, evidențiind importanța economică a acestei îndeletniciri pentru regiune în diferite momente istorice.

Conform Cadrului de interpretare al FRE-Dacia, situl de la Ilișua este considerat un exemplu cu potențial ridicat pentru dezvoltarea unor inițiative de interpretare coordonate la nivel comunitar. Situl Castrul roman de la Ilișua poate contribui, de asemenea, la dezvoltarea unor programe de colaborare intercomunitară și a unor evenimente tematice dedicate frontierelor romane din nord-vestul provinciei Dacia, în relație cu siturile de la Bologa, Buciumi și Porolissum.

Toate cele 3 trasee propuse sunt concepute ca itinerarii cultural- turistice tematice dar și ca instrumente de planificare pentru protecția și punerea în valoare a siturilor arheologice, multe dintre acestea fiind vulnerabile factorilor de mediu sau antropici precum și insuficient cunoscute publicului larg.

Traseul A Traseu tematic pe linia Limes, traseu preponderent pietonal tip drumeție montană cu dificultăți de acces: Jud. Cluj (intrare auto pe DN 17/ drumeție în continuarea siturilor Clusterului – Valea Someșului 5) - Negrilești - Dumbrăveni - Negrilești - Purcărete - Ciceu-Poieni - Dobricel - Spermezeu - Sita - Perișor - Zagra - Nimigea de Sus - Salva - Livezile - Budacu de Jos - Sărățel - Domnești - Sântioana - Șieu - Orhei Bistriței - Monor - jud. Mureș

- Jud. Cluj (intrare auto pe DN 17/ drumeție în continuarea siturilor Clusterului – Valea Someșului 5)
- Negrilești (popas și loc de parcat mijloacele de transport auto)
- NEGRILEȘTI - NEGRU VODĂ, în partea de nord a localității Negrilești, pe malul stâng al Văii Negrilești.
- NEGRILEȘTI - DEALUL MUNCELULUI, 800 m nord-vest de limita nordică a localității Negrilești, la baza dealului Muncelului, pe malul drept al Văii Negrilești
- DUMBRĂVENI - DEALUL SFLEDERULUI 2, la aproximativ 2,1 km est de localitatea Dumbrăveni, între văile Negrilești și Mestecănișului, la 130 m sud-est de Turnul roman de la Dumbrăveni - Dealul Sflederului 1
- DUMBRĂVENI, NEGRILEȘTI - DEALUL SFLEDERULUI 1, la aproximativ 2 km est de localitatea Dumbrăveni. Este situat pe Dealul Sflederului.
- DUMBRĂVENI - VÂRFUL RUNCULUI, la 1 km de sud-est de sat, pe un masiv aflat între valea Conciului și valea Mestecănișului.
- DUMBRĂVENI - DEALUL PODULUI 1, la aproximativ 1,2 km sud-vest de localitatea Dumbrăveni, pe Dealul Podului.
- DUMBRĂVENI - DEALUL PODULUI 2, la cca 1,9 km vest de sudul localității Dumbrăveni.
- DUMBRĂVENI – MĂGURA, la aproximativ 2,5 km vest de localitatea Dumbrăveni, la nord-vest de turnul de la Dumbrăveni - Dealul Podului
- DUMBRĂVENI - DEALUL RÂPELOR, la aproximativ 2,5 km vest de localitatea Dumbrăveni, pe partea stângă a Văii Râpelor
- CICEU - CORABIA-PONIȚA, pe o terasă de la poalele culmii Ciceului, la cca 3 km nord de localitatea Ciceu-Corabia
- întoarcere la Negrilești - popas
- NEGRILEȘTI - CORNUL MALULUI 1, la aproximativ 1 km nord-est de localitatea Negrilești, pe malul estic al pârâului Negrilești

- NEGRILEȘTI - CORNUL MALULUI 2, la aproximativ 1,3 km nord-est de localitatea Negrilești, la 455 m est de turnul roman de la Negrilești - Cornul Malului 1
- PURCĂRETE - FAȚA CARPENULUI 1 și 2, sunt situate pe marginea de nord-est a unui promontoriu, la aproximativ 25 m unul de celălalt (573 și 575 m altitudine), la sud-est de localitatea Purcărete
- CICEU-POIENI - FAȚA CARPENULUI 3, la numai 150 m spre est și la vale de turnurile de la Purcărete – Fața Carpenului 1 & 2, la aproximativ 1 km vest de localitatea Ciceu-Poieni,
- CICEU-POIENI - STRUNGA GĂVOJDENILOR, pe un platou întins între văile Lunca Mare și Poienii, la aproximativ 700 m vest de localitatea Ciceu-Poieni
- CICEU-POIENI - PODUL MILCOAIEI, la limita nord-vestică a localității.
- CICEU-POIENI - VÂRFUL OSOIULUI, lângă Dealul Mănăstirii, la cca 700 m nord-est de centrul satului Ciceu-Poieni
- DOBRICEL – RÂNGOIȚA, pe malul unui pârau, afluent al Văii Dobricelului, la circa 200 m nord-vest de ultimele case ale satului
- DOBRICEL - VÂRFUL LAZULUI, la aproximativ 400 m nord-est de localitatea Dobricel
- SPERMEZEU – LAZURI, se află la nord de localitatea Spermezeu, la poalele Dealului Poienii
- SPERMEZEU – SUNĂTOARE, se află la nord de localitatea Spermezeu, pe malul stâng al pâraului Ilișua
- SITA - VÂRFUL SITII, a nord-est de sat, pe Dealul Păltinișului, la est de centrul platoului mare dintre văile Ilișua și Dumbrăvița
- SITA - CASA URIEȘILOR, la 1,2 km nord-est de biserica satului Sita
- PERIȘOR - PONOARĂ ÎN VÂRF,
- PERIȘOR – PĂLTINIȘ, la aproximativ 1,3 km nord-vest de localitatea Perișor, pe malul drept al pâraului Dumbrăvița
- PERIȘOR - TURNU' POPII/ COROBANĂ, a aproximativ 600 m nord de localitate, pe terasa unui deal
- PERIȘOR - VÂRFUL ZGĂULUI, la o distanță de aproximativ 2,5 km vest de centrul localității Zagra
- PERIȘOR - VÂRFUL COLNICULUI, la aproximativ 2 km nord-est de localitatea Perișor și la 1,5 km vest de Zagra

- ZAGRA - DEALUL LUPULUI, la aproximativ 800 m sud-est de localitatea Zagra, în pădurea de pe Măgura Lupului, pe malul vestic al pârăului Valea Lupului
- ZAGRA - DEALUL CIORILOR, la aproximativ 1,3 km sud-est de localitate, în zona de intersecție a trei văi, Vale Țibleșului, Valea Zagrei și pârâul Idieciului, la poalele înălțimii Vârful Lupilor
- SALVA – MODRU, la aproximativ 3 km vest de localitate, pe versantul nord-estic al dealului Modruț, la sud de Valea Ursului
- SALVA - ROATA LUI TODORAN, la aproximativ 70 m nord de cimitirul satului
- SALVA - DEALUL DUMBRAVĂ, la aproximativ 1,6 km nord-est de localitatea Salva, la nord de Mănăstirea, pe malul drept al Someșului Mare
- Posibilitate de traseu Auto între Salva și Livezile.
- Traseul propus se poate finaliza în localitatea Salva unde se intersectează cu ruta cultural turistică “Porțile Transilvaniei”. De asemenea traseul se poate continua cu Traseul 2 gândit pentru publicul larg.
- LIVEZILE – PODEREI, suprapune localitatea Livezile, întinzându-se de la Valea Sterengoi până la drumul DN 17
- BUDACU DE JOS - DEALUL CETĂȚII 1, la 2 km nord de sat, pe dealul Cetății (568 m altitudine), parte din șirul de dealuri dintre văile Bistrița și Budac, lângă un drum forestier ce vine din localitatea Budacu de Jos. Distanța de la drumul județean DJ172G este de circa 1,5 km
- BUDACU DE JOS - DEALUL CETĂȚII 2, la 2 km nord de sat, pe dealul Cetății (568 m altitudine), parte din șirul de dealuri dintre văile Bistrița și Budac, lângă un drum forestier ce vine din localitatea Budacu de Jos. Distanța de la drumul județean DJ172G este de circa 1,5 km
- SĂRĂȚEL - CETATE 1, la est de satul Sărățel, pe platoul Cetate, în vestul acestuia
- SĂRĂȚEL - CETATE 2, la est de sat, pe Dealul Cetate, în partea estică a platoului, la 900 m est de drumul european E578
- Din acest punct traseul se suprapune cu Via Transilvanica.
- DOMNEȘTI, SIMIONEȘTI - VÂRFUL MĂGURII, la sud-sud-est de localitate, la mai mult de 3 km distanță, pe granița cu comuna Mărișelu. Turnul este situat în vârful Dealului Măgurii (608 m), un deal dominant situat între văile râurilor Șieu și Budac
- SÂNTIOANA - VÂRFUL MORTILA,

- LUNCA - LA BOLOVANI, la est de vârful Dealul Rotund, la sud-vest de Poiana Iașcu și la vest de localitatea Lunca
- ORHEIU BISTRIȚEI - VATRA SATULUI, la marginea de vest a localității, latura de est a castrului este acoperită de cimitirul actual, iar cea de vest de clădirea bisericii, școlii și mai multor case și anexe gospodărești.
- MONOR - DEALUL BRANIȘTE, la sud de localitate, distanța de la drumul principal DN154 la situl arheologic este de circa 3 km
- Din Monor traseul se poate continua spre județul Mureș pe cale auto (DN154) sau pietonal în drumeție spre următoarele situri Limes situate pe teritoriul județului învecinat (Vătava - Cetățele, Brâncovenești - Castel, etc.)

Traseu B - Traseu tematic Limes pentru turism activ, cu acces realizat preponderent

auto: Jud. Cluj (intrare pe DN 17) - Negrilești - Ilișua - Beclean - Șintereag - Livezile - Budacu de Jos - Bistrița - Sărățel - Domnești - Lunca - Orheiu Bistriței - Sântioana - Monor - jud. Mureș

- NEGRILEȘTI - NEGRU VODĂ, în partea de nord a localității Negrilești, pe malul stâng al Văii Negrilești.
- ILIȘUA – ȚIBLEȘ, spre capătul satului, în direcția Uriu, pe partea estică a drumului județean DJ 171, pe partea vestică a pârâului Ilișua
- ILIȘUA - ARCOBARA/ VICINAL, la 4 km nord de Someșul Mare, pe malul stâng al râului Ilișua
- Popas Beclean (cazare)
- ȘINTEREAG - DEALUL OULUI, la distanță de 1,3 km vest de DC 33A Șintereag-Tăure, în partea de nord a localității
- LIVEZILE – PODEREI, suprapune localitatea Livezile, întinzându-se de la Valea Sterengoi până la drumul DN 17
- BUDACU DE JOS - DEALUL CETĂȚII 1, la 2 km nord de sat, pe dealul Cetății (568 m altitudine), parte din șirul de dealuri dintre văile Bistrița și Budac, lângă un drum forestier ce vine din localitatea Budacu de Jos. Distanța de la drumul județean DJ172G este de circa 1,5 km
- BUDACU DE JOS - DEALUL CETĂȚII 2, la 2 km nord de sat, pe dealul Cetății (568 m altitudine), parte din șirul de dealuri dintre văile Bistrița și Budac, lângă un drum

forestier ce vine din localitatea Budacu de Jos. Distanța de la drumul județean DJ172G este de circa 1,5 km

- De aici se poate continua pe cale auto (E58) sau pietonal pe Via Transilvanica până la ultimul obiectiv vizitabil Limes din Monor.
- SĂRĂȚEL - CETATE 1, la est de satul Sărățel, pe platoul Cetate, în vestul acestuia
- SĂRĂȚEL - CETATE 2, la est de sat, pe Dealul Cetate, în partea estică a platoului, la 900 m est de drumul european E578
- Din acest punct traseul se suprapune cu Via Transilvanica.
- DOMNEȘTI, SIMIONEȘTI - VÂRFUL MĂGURII, la sud-sud-est de localitate, la mai mult de 3 km distanță, pe granița cu comuna Mărișelu. Turnul este situat în vârful Dealului Măgurii (608 m), un deal dominant situat între văile râurilor Șieu și Budac
- SÂNTIOANA - VÂRFUL MORTILA,
- LUNCA - LA BOLOVANI, la est de vârful Dealul Rotund, la sud-vest de Poiana Iașcu și la vest de localitatea Lunca
- ORHEIU BISTRIȚEI - VATRA SATULUI, la marginea de vest a localității, latura de est a castrului este acoperită de cimitirul actual, iar cea de vest de clădirea bisericii, școlii și mai multor case și anexe gospodărești.
- MONOR - DEALUL BRANIȘTE, la sud de localitate, distanța de la drumul principal DN154 la situl arheologic este de circa 3 km

Traseul C Exploatarea sării în antichitate: Jud. Cluj (intrare pe DN 17) - Chiuza – Șintereag – Beclean, cu următoarele obiective:

- SITUL ARHEOLOGIC DE LA SĂSARM - CHIUZA, în dreapta Someșului Mare, la cca. 1,8 km NNV de satul Săsarm.
- SITUL ARHEOLOGIC DE LA CAILA - ȘINTEREAG
- EXPLOATARE DE SARE ȘINTEREAG COLONIA DE EXPLOATARE A SĂRII DE LA BECLEAN - BĂILE FIGA - EXPLOATAREA RESURSELOR - BECLEAN, între orașele Beclean și Figa, la cca. 150 m V de drumul care leagă aceste localități și la sud-est de oraș.

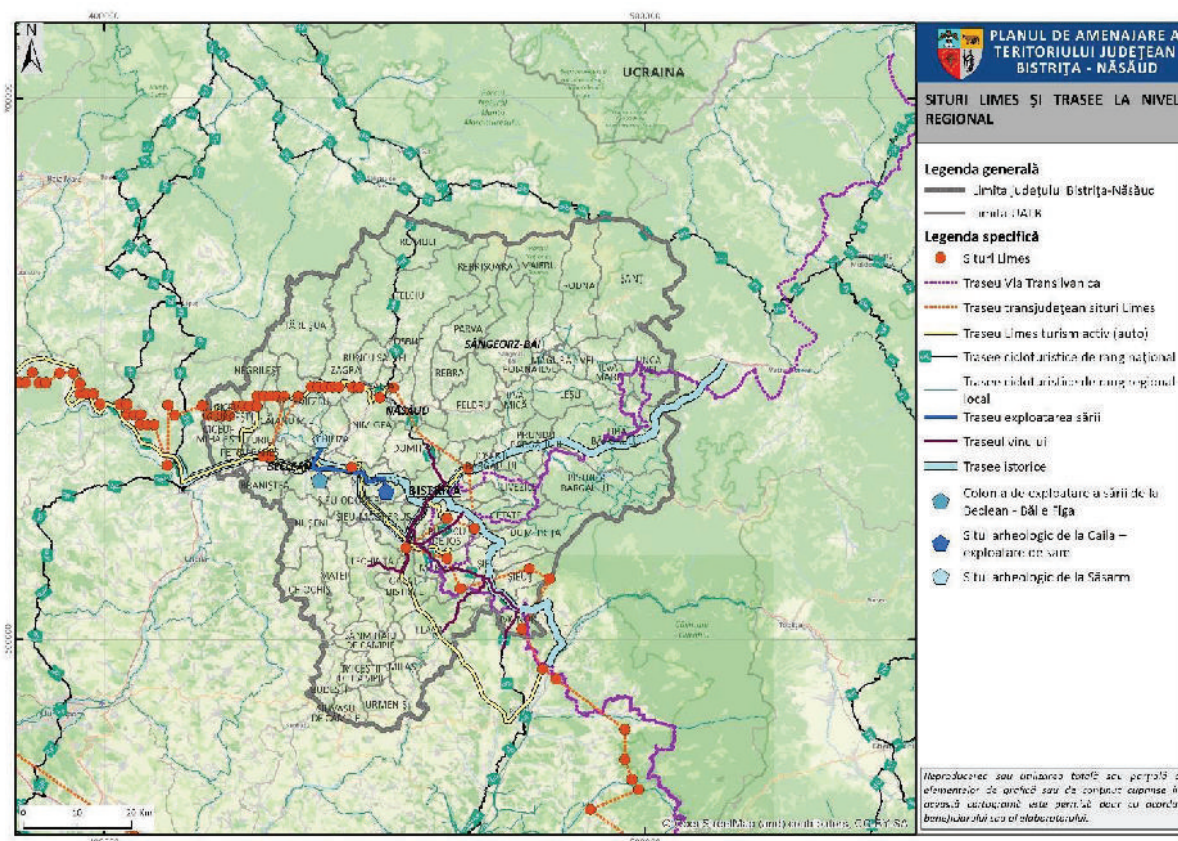

Fig. 2.116 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: VIII. SITURI ARHEOLOGICE
Sursa: autorii

Pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud se află 46 de componente ale FRE – Dacia. Se poate realiza un traseu tematic care să aibă în vedere accesul spre toate aceste puncte cu descoperiri arheologice, în primul rând castelele de la Ilișua și Orheiu Bistriței, apoi linia de turnuri de observație și de semnalizare din fața acestor castele. Traseul poate fi conceput astfel încât să acopere, de la vest la est, spațiul geografic unde se află componentele limesului.

Între condițiile specifice privind modul în care acest traseu se poate implementa menționăm, între altele: amenajarea, de către autoritățile locale, a unor trasee care să creeze accesibilitate înspre aceste obiective; marcarea cu panouri de informare, în teren, a acestor obiective, prin descrieri scurte și eventual hărți turistice care să cartografieze obiectivele.

Este necesar a se preciza că acolo unde se găsesc situri arheologice/monumente istorice incluse în Lista Patrimoniului mondial UNESCO, este nevoie de reglementări privind elaborarea, pentru documentații referitoare la proiecte de infrastructură sau proiecte ample de dezvoltare, a unor evaluări ale impactului asupra patrimoniului (Heritage Impact Assessment) potrivit ghidului UNESCO: <https://whc.unesco.org/en/guidance-toolkit-impact-assessments/>.

Potrivit documentului intitulat Guidance and toolkit for impact assessments (World Heritage Centre - Guidance and Toolkit for Impact Assessments in a World Heritage Context), evaluările de impact sunt descrise astfel (p. 17): *"Impact assessment has been described as 'thinking before acting' (Morrison-Saunders, 2018). It informs the decision-making process by exploring consequences that proposed actions may have on the environment, or in the case of World Heritage properties, on their OUV. It should always be carried out before any irreversible decisions or actions are taken, so that any findings can genuinely inform a final decision. This ensures the best outcomes for the world's most exceptional places and for society, both today and in the future. There are multiple stages in the development and implementation of a proposed action. An impact assessment needs to take place early enough to be able to influence planning: the later an impact assessment takes place, the less potential it has to influence the outcome. The final impact assessment report needs to be ready in time to help inform the decision on whether the proposed action should proceed, be modified or not be carried out at all – before construction or any other preparatory actions on the ground take place"*.

Așadar, înainte de a implementa orice fel de proiect care ar afecta siturile arheologice, trebuie gândite în primul rând măsuri care să evite, care să nu afecteze acele situri, conform recomandărilor legislației europene, și ale convenției de la La Valletta, care recomandă să păstrăm siturile arheologice pentru generațiile viitoare.

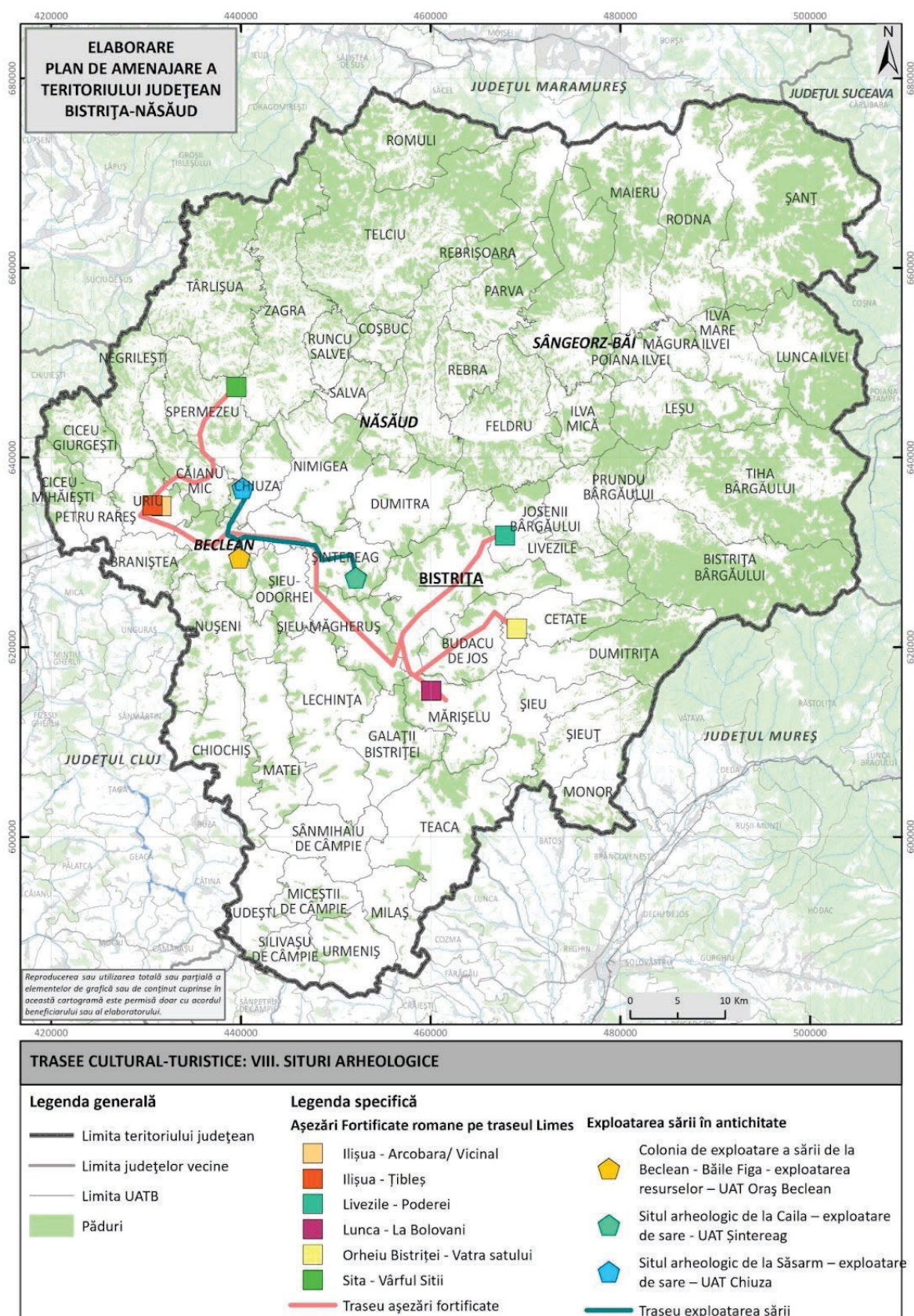

Fig. 2.117 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND TRASEE CULTURAL - TURISTICE: VIII. SITURI ARHEOLOGICE
Sursa: autorii

3. EVIDENȚIEREA DISFUNȚIONALITĂȚILOR ȘI PRIORITĂȚI DE INTERVENȚIE

Analiza patrimoniului cultural și peisajer al județului Bistrița-Năsăud, realizată în capitolele anterioare, scoate în evidență complexitatea și diversitatea valorilor identitare, dar și vulnerabilitățile majore care le amenință. Patrimoniul construit, arheologic, memorial și imaterial se confruntă cu un set de disfuncționalități structurale, determinate de degradarea fizică, de lipsa unor mecanisme eficiente de protecție și de presiunea exercitată de transformările socio-economice contemporane. În mediul urban, presiunea intervențiilor neconforme cu statutul protejat slăbește coerența zonelor istorice și reduce valoarea ansamblurilor protejate, în timp ce în mediul rural lipsa resurselor și a documentării sistematice favorizează pierderea elementelor tradiționale.

Aceste disfuncționalități au un caracter cumulativ: lipsa întreținerii și a restaurărilor coordonate conduce la degradarea monumentelor, neintegrarea patrimoniului mobil și imaterial în politicile educaționale și culturale reduce continuitatea identitară, iar peisajele culturale sunt amenințate de parcelări dezorganizate și fără relevanță raport, intensificarea exploatărilor agricole și turismul necontrolat. Această situație denotă un deficit sistemic în protecția patrimoniului, accentuat de lipsa de coerență între cadrul legislativ și aplicarea lui la nivel local.

În fața acestor realități, prioritățile de intervenție sunt formulate ca instrumente de corecție și consolidare a politicilor publice în domeniul patrimoniului și urbanismului istoric. Ele privesc actualizarea și corelarea bazelor de date, implementarea unor programe unitare de întreținere și restaurare, consolidarea zonelor construite protejate prin reglementări urbanistice, sprijinirea comunităților locale în gestionarea resurselor culturale, dar și valorizarea patrimoniului imaterial și a peisajelor culturale prin integrarea lor în strategii educaționale și turistice. Acest cadru analitic fundamentează trecerea de la identificarea disfuncționalităților la definirea unor direcții de intervenție sustenabile, menite să asigure conservarea și valorificarea patrimoniului județului în contextul dezvoltării teritoriale durabile.

3.1 Disfuncționalități

Monumente și ansambluri de arhitectură

Patrimoniul construit este definit de o varietate de monumente și ansambluri arhitecturale care reflectă evoluția istorică a teritoriului, de la reședința urbană medievală Bistrița până la sate cu structuri tradiționale bine conservate. Aceste obiective constituie repere identitare și culturale, dar se confruntă cu multiple presiuni generate de degradarea materială, de lipsa întreținerii și de intervențiile necorespunzătoare. Diferențele între mediul urban și cel rural sunt evidente, primele fiind afectate mai ales de presiunea imobiliară, iar celelalte de lipsa resurselor pentru conservare. Analiza disfuncționalităților urmărește atât starea fizică a monumentelor, cât și integrarea lor în dezvoltarea contemporană.

Pe lângă degradarea fizică, o disfuncționalitate majoră este reprezentată de intervențiile realizate fără o înțelegere adecvată a valorii istorice și arhitecturale a clădirilor, care conduc la pierderea detaliilor originale, a materialității autentice și a relației dintre obiect și contextul său urban sau rural. În multe cazuri, aceste intervenții sunt motivate de nevoi funcționale imediate sau de constrângeri economice, în absența unor ghiduri clare de bună practică și a unui control urbanistic riguros.

Presiunea dezvoltărilor contemporane este amplificată de dinamica economică și de cererea crescută pentru spații rezidențiale și comerciale, în special în municipiul Bistrița și în alte centre urbane. Acest fenomen generează conflicte între conservarea valorilor patrimoniale și interesele investiționale, conflicte care, în lipsa unor reglementări clare și aplicabile, sunt soluționate adesea în detrimentul patrimoniului. Rezultatul este o fragmentare progresivă a țesutului istoric și o diminuare a coerenței spațiale a zonelor cu valoare culturală ridicată.

Legenda cartogramei 3.1

Nr.	Cod LMI	Denumire obiectiv	Adresă	Stare
1	BN-II-m-B-21142	Casa Scriitorilor	Valea Vinului, comuna Rodna	precolaps
2	BN-II-m-B-21093	Vila 1	Sângeorz-Băi	colaps parțial
3	BN-II-m-A-1631	Ruinele Cetății Ciceului	Ciceu Corabia, comuna Ciceu Mihăiești	colaps parțial
4	BN-II-m-B-1641	Castelul Torma, azi imobil cu activități meșteșugărești	Cristeștii Ciceului, comuna Uriu	colaps parțial

5	BN-II-m-B-1643	Castelul Bethlen, azi depozit	Cristur-Şieu, comuna Şieu-Odorhei	precolaps
6	BN-II-m-A-1713	Biserica din lemn "Sf. M.Mc. Dimitrie, Izvorătorul de Mir"	Şieu-Sfântu, comuna Şintereag	colaps
7	BN-II-m-A-01479.01	Fragmente ale zidului de incintă a Cetăţii medievale Bistriţa (Bistritz)	Bistriţa	colaps parţial
8	BN-II-m-B-1557	Casă	Bistriţa	colaps parţial
9	BN-II-m-A-1590	Casă	Bistriţa	colaps parţial
10	BN-II-m-A-1711	Biserica evanghelică CA, azi biserică ortodoxă	Şieu-Măgheruș, comuna Şieu-Măgheruș	precolaps
11	BN-II-a-A-1638	Ansamblul Bisericii Evanghelice CA, azi Biserica Ortodoxă "Sf. Mihail și Gavri	Corvinești, comuna Matei	precolaps
12	BN-II-a-A-1725	Ansamblul bisericii evanghelice CA, azi Ansamblul bisericii ortodoxe "Sf. Mihail"	Vermeș, comuna Lechința	precolaps
13	BN-II-m-A-1719	Biserica Reformată	Tonciu, comuna Galații Bistriței	colaps parţial
14	BN-II-m-A-1631	Castelul Teleki	Comlod, comuna Milaș, aflat în curs de reabilitare la data elaborării prezentului studiu	colaps parţial
15	BN-II-m-B-1634	Biserica de lemn „Sf. Ioan Botezătorul”	Comlod, comuna Milaș	precolaps
16	BN-II-a-B-1655	Ansamblul Bisericii de lemn „Sf. Arhg. Mihail și Gavriil”	Fânațele-Silivaşului, comuna Silivaşu de Câmpie	precolaps
17	BN-II-a-A-1724	Ansamblul Castelului Banffy	Urmeniș, comuna Urmeniș	precolaps

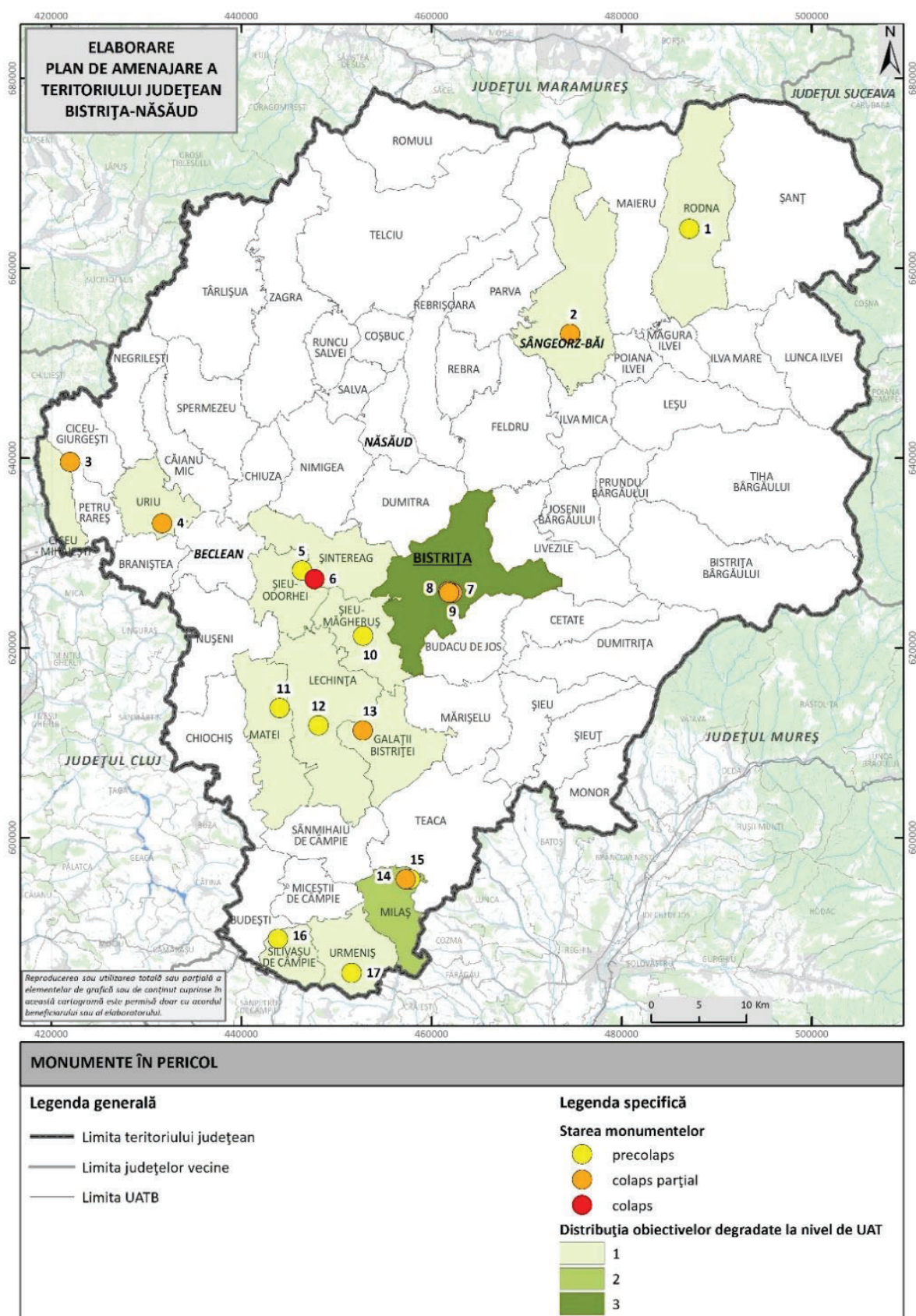

Fig. 3.1 CARTOGRAMĂ PREZENTÂND DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI DE MONUMENTELOR AFLATE ÎN PERICOL, LA NIVEL DE UAT, PENTRU JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD - 2021

Sursa: autorii, pe baza Anexei la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

Cu privire la monumentele aflate în proprietatea UAT Județul Bistrița-Năsăud, deși există un număr considerabil de monumente aflate în stare foarte bună / restaurate (Castelul Teleki din Posmuș, Casa de economii a Districtului Bistrța, Casa Argintarului sau Cazarma Regimentul 63 Infanterie), o altă categorie este reprezentată de monumentele istorice aflate în stare de degradare / risc, care necesită a fi restaurate: Biserica Evanghelică C.A. (ruine), Zidul de incintă (ruină) cu poarta de aces, Castelul Teleki din Comlod (în curs de reabilitare la data elaborării prezentului studiu), Muzeul Memorial "Ion Pop Reteganul", Muzeul memorial "Liviu Rebreanu", Muzeul "Casa săsească", Muzeul memorial "George Coșbuc", precum și Cazarma Regimentul II Românesc de Graniță Șvarda – azi Muzeul Grăniceresc Năsăudean.

- Degradarea materială a ansamblurilor istorice rurale și urbane.

Starea de conservare a unor monumente (precum și intervenții ilegale sau neadecvate asupra clădirilor istorice), în special biserici fortificate și conace, deși este monitorizată sistematic și actualizat de către Direcția Județeană pentru Cultură Bistrița-Năsăud, nu prezintă atenție suficientă de către proprietari în vederea conservării / restaurării / reabilitării / întreținerii acestora.

Monumente deja înscrise în LMI 2015 care se află într-o stare critică, fiind încadrate în categoria de pericol iminent, precolaps sau colaps. Aceste cazuri necesită intervenții urgente de conservare preventivă și restaurare pentru a evita pierderea ireversibilă a valorilor culturale.

- Presiunea intervențiilor urbane contemporane asupra zonelor istorice și de protecție
În localitățile cu cele mai ridicate presiuni de construire, sunt observate o serie de intervenții noi care intră în conflict cu țesutul istoric. Lipsa unor reglementări stricte în PUG-uri (cu precădere cele cu o vechime mai mare de 20 de ani), precum și aplicarea deficitară în procesul de edificare, accentuează fenomenul.
- Intervenții fragmentare de restaurare

O serie de monumente au beneficiat de lucrări punctuale de restaurare, însă cu o abordare punctuală față de obiectivul de ansamblu de conturare a unor trasee sau arealuri cu identitate specifică la nivel județean și local. Aceste proiecte izolate nu rezolvă problema integrării patrimoniului în dezvoltarea economică, prin turism, la nivel județean, deși au o importanță semnificativă pentru identitatea locală. În consecință, se pierde coerența în percepția specificului local, deși există inițiative în domeniul recunoașterii anumitor trasee de către Direcția Județeană de Cultură, ADI

”Turism în Bistrița-Năsăud” sau centrele de promovare turistică ale localităților. În fapt, se constată lipsa unui Program Județean de Restaurare, integrat în procesul de implementare a Strategiei de Dezvoltare a Județului Bistrița-Năsăud.

- Abordare limitată cu privire la punerea în valoare a arhitecturii tradiționale a satelor săsești și românești

Arhitectura tradițională a satelor, deși reprezintă un element fundamental al identității peisajului cultural, este insuficient recunoscută și valorificată ca resursă de dezvoltare pentru comunitățile rurale, fapt accentuat inclusiv de către Strategia de Dezvoltare a Județului Bistrița Năsăud. Nivelul actual de protecție și promovare este limitat (din cauze ce țin de limitele de capacitate ale Direcției Județene de Cultură și de aplicarea neconformă a RLU de către autoritățile publice locale), ceea ce conduce la alterarea progresivă a specificului local și la riscul uniformizării peisajului construit rural.

Situri arheologice

Județul Bistrița-Năsăud dispune de un potențial arheologic ridicat, confirmat prin siturile numeroase înscrise în Repertoriul Arheologic Național și prin descoperirile de interes internațional Frontierele Imperiului Roman-Dacia înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Distribuția lor reflectă istoria stratificată a regiunii studiate, de la epoca romană și medievală până la epoca modernă. Totuși, lipsa cercetărilor sistematice și integrarea deficitară a acestor situri în documentațiile urbanistice conduc la mijloace legale de protecție insuficiente. În multe cazuri, valorile arheologice identificate sunt insuficient cercetate și rămân inaccesibile publicului, nefiind valorificate din punct de vedere turistic. Contextul descris justifică investigarea disfuncționalităților structurale, vizând în principal carențele de inventariere și vulnerabilitatea siturilor arheologice.

O disfuncționalitate importantă este și perceperea siturilor arheologice exclusiv ca resurse științifice, fără integrarea lor strategiile de dezvoltare locală și în politicile de amenajare a teritoriului sau în trasee turistice. Această abordare limitează vizibilitatea publică a patrimoniului arheologic și reduce capacitatea comunităților de a-l recunoaște ca element identitar și potențial economic. Fără un cadru coerent de interpretare și comunicare culturală, siturile rămân expuse degradării fizice dar și pierderii semnificației culturale.

- Inaccesibilitatea și punerea în valoare deficitară a siturilor arheologice

Siturile arheologice incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, cele clasate în Lista Monumentelor Istorice (2015) sau incluse în RAN nu beneficiază, în prezent, de o valorificare corespunzătoare relevanței lor istorice și culturale. Majoritatea obiectivelor sunt insuficient cercetate, conservate, puse în valoare și integrate în circuite de vizitare și interpretare, ceea ce limitează potențialul lor de a contribui la economia locală și creșterea atractivității la nivel județean și la nivel local. Multe dintre siturile arheologice în cauză nu beneficiază de niciun tip de amenajare pentru vizitare. Lipsa panourilor, traseelor și a integrării în turismul cultural reduce impactul asupra comunității și vizitatorilor.

În același timp, marcarea siturilor arheologice nemarcate sau încă aflate în subteran este insuficient realizată, ceea ce limitează înțelegerea holistică a bunurilor seriale trans județene și reduce vizibilitatea acestora în cadrul traseelor culturale. Absența unor elemente de semnalizare și integrare în itinerarii tematice face ca aceste situri să nu poată funcționa ca repere interpretative în teritoriu, diminuând capacitatea publicului de a percepe coerența și amploarea sistemului defensiv Limes din care fac parte.

- Lipsa unui cadru unitar de interpretare pentru siturile arheologice UNESCO Frontierele Imperiului Roman - Dacia

În prezent nu există un cadru unitar de interpretare a patrimoniului Frontierele Imperiului Roman - Dacia la nivelul siturilor din județ care să fie accesibil publicului larg și care să coreleze toate obiectivele descoperite până în prezent. Lipsa unui cadru de interpretare reduce capacitatea de înțelegere și valorificare a patrimoniului de către vizitatori și limitează integrarea siturilor în destinații turistice și culturale atractive. De asemenea, utilizarea instrumentelor de interpretare este insuficient dezvoltată, atât în ceea ce privește mijloacele tradiționale (panouri informative, reconstituiri grafice), cât și soluțiile digitale contemporane (proiecții holografice, aplicații de realitate virtuală – VR).

- Corespondență deficitară între LMI și Lista Patrimoniului Mondial UNESCO

În vederea aplicării integrale a cadrului legal de protecție, avizare și finanțare pentru toate componentele bunului cultural serial „Frontierele Imperiului Roman – Dacia” incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO situate pe teritoriul județului se impune clasarea acestora în Lista Monumentelor Istorice. Totodată, este necesară elaborarea

Programelor de protecție și gestiune pentru fiecare componentă, ca documente subsecvente Cadrelor de protecție și gestiune, în conformitate cu OG nr. 47/2000, cu modificările și completările ulterioare. Acestea se întocmesc de către Institutul Național al Patrimoniului, în colaborare cu consiliile județene, și stabilesc măsurile operaționale de conservare, monitorizare și valorificare, în cadrul unui management integrat al siturilor.

- Corespondență deficitară între LMI și RAN

Neconcordanțele dintre Lista Monumentelor Istorice (LMI) și Repertoriul Arheologic Național (RAN) generează incertitudine administrativă și juridică, cu efecte directe asupra procedurilor de autorizare a investițiilor și asupra eficienței măsurilor de protecție. Situația este problematică pe teritoriul județean există siturilor arheologice cu valoare ridicată înscrise în prezent doar în RAN, care, în absența clasării în LMI, nu beneficiază de regimul legal deplin de protecție aferent statutului de monument istoric. Această lacună favorizează apariția unor intervenții cu impact negativ asupra stratigrafiei arheologice, în special în cadrul proiectelor de infrastructură sau de dezvoltare imobiliară, unde evaluarea impactului asupra patrimoniului este insuficient fundamentată. Totodată, menținerea unui proces fragmentar de clasare limitează accesul acestor situri la finanțări dedicate conservării și valorificării, subliniind necesitatea accelerării procedurilor de includere în LMI pentru obiectivele cu relevanță patrimonială ridicată.

- Localizarea inexactă a unor situri arheologice incluse în RAN

Un număr important de situri arheologice incluse în Repertoriul Arheologic Național (RAN) nu au în continuare o localizare precisă, fapt ce îngreunează protecția și monitorizarea lor.

- Lipsa cercetării și documentării arealelor cu potențial arheologic ridicat

Lipsa finanțării pentru cercetări sistematice lasă o serie de situri arheologice vulnerabile, cu potențial redus de conservare și punere în valoare, precum și cu amenințarea degradării și chiar a pierderii acestora.

Monumente de for public

Monumentele de for public din județ sunt elemente esențiale în configurarea spațiului urban și rural, constituind repere vizuale și simbolice. Acestea evocă memoria

personalităților locale și naționale, contribuind la consolidarea identității comunitare. În municipiul Bistrița, în Năsăud sau în alte centre locale, statuile și busturile sunt integrate în piețe și spații centrale, dar lipsa unei politici unitare de întreținere și valorificare le reduce eficiența culturală și estetică. În plus, relația dintre monument și spațiul urban din jurul său este adesea neglijată. Studiul disfuncționalităților evidențiază tocmai aceste discrepanțe între valoarea simbolică și gestionarea practică. Absența unei viziuni integrate asupra monumentelor de for public conduce la tratarea acestora ca simple obiecte decorative, desprinse de contextul lor istoric și urbanistic. În multe cazuri, amplasarea și relația lor cu spațiul public nu sunt rezultatul unei concepții unitare, ci al unor intervenții punctuale, ceea ce reduce capacitatea monumentelor de a structura spațiul și de a funcționa ca repere simbolice coerente în cadrul comunității.

- Degradarea fondului statuar urban

Numeroase monumente de for public și memoriale din județ prezintă degradări cauzate de acțiunea factorilor naturali și de lipsa unor măsuri periodice de întreținere. Fenomenul se regăsește atât în mediul urban, cât și în cel rural, unde busturi, statui și plăci comemorative sunt expuse direct intemperiilor, fără protecție adecvată sau lucrări de conservare preventivă. Utilizarea unor materiale sensibile la variațiile climatice, combinate cu absența intervențiilor de mentenanță, determină procese accelerate de deteriorare, care afectează integritatea și valoarea estetică a acestor obiective. Spre exemplu, în Năsăud, bustul lui George Coșbuc prezintă deteriorări cauzate de intemperii. Fenomenul este similar și în alte localități, precum Bistrița, unde monumentele nu sunt întreținute. În aceste circumstanțe, materialele expuse fără protecție se deteriorează rapid.

- Lipsa unei politici de integrare urbană.

Deși se observă progrese consistente în ultima perioadă, prin amenajări care susțin punerea în valoare a obiectivelor de patrimoniu (cu precădere în mun. Bistrița), în numeroase spații publice, monumentele coexistă cu elemente de mobilier urban și amenajări incoerente, ceea ce afectează calitatea estetică și urbanistică a cadrului construit. Lipsa unei concepții unitare de amenajare în zonele de protecție determină supraîncărcarea vizuală a spațiului și reduce capacitatea monumentelor de a fi percepute ca repere culturale și identitare. În consecință, valoarea lor simbolică se estompează, fiind adesea subordonată unui fundal urban fragmentat și necontrolat.

- Valorificare turistică insuficientă.

Numeroase monumente memoriale dedicate unor personalități culturale nu sunt integrate în circuite tematice sau programe culturale coerente. În lipsa acestor conexiuni, obiectivele rămân izolate în spațiul urban sau rural, fără a genera fluxuri turistice, educaționale ori comunitare, aspect recunoscut și de către Strategia de Dezvoltare a Județului Bistrița-Năsăud.

Monumente memoriale și funerare

Monumentele memoriale și funerare constituie un segment aparte al patrimoniului, marcând evenimente istorice și identități comunitare. În județul Bistrița-Năsăud, acestea sunt răspândite atât în mediul urban, cât și în rural, fiind asociate cu biserici, cimitire și spații publice. Dincolo de funcția lor comemorativă, aceste monumente contribuie la păstrarea memoriei colective și la configurarea peisajului cultural. Cu toate acestea, multe dintre ele sunt puțin vizibile, slab întreținute și insuficient contextualizate. Analiza disfuncționalităților urmărește modul în care aceste repere își pierd treptat forța identitară prin lipsa integrării în strategii educaționale și culturale. Disfuncționalitățile identificate în cazul monumentelor memoriale și funerare sunt accentuate de lipsa unor politici educaționale care să faciliteze transmiterea semnificațiilor istorice către generațiile tinere. În absența acestor mecanisme, memoria colectivă asociată acestor obiective riscă să se estompeze, iar monumentele să devină simple elemente pasive ale peisajului, lipsite de relevanță culturală activă.

- Lipsa vizibilității și contextualizării

Numeroase monumente memoriale și funerare nu beneficiază de panouri explicative, de marcaje interpretative sau de integrare în trasee culturale. În absența acestor instrumente, ele rămân repere izolate în cadrul comunităților, fără a îndeplini o funcție educativă sau turistică. Lipsa contextualizării reduce gradul de percepție publică asupra valorii lor simbolice și identitare, ceea ce conduce la o slăbire a rolului lor în consolidarea memoriei colective. Spre exemplu, în Rebrișoara și Rodna, monumentele funerare nu au panouri explicative sau integrare în trasee culturale, astfel că nici comunitatea nu le percepe ca valori identitare dincolo de ritualurile funerare.

- Degradarea prin factori naturali și antropici

Numeroase cruci și plăci comemorative sunt afectate de procese de eroziune naturală și de acte de vandalizare, situație accentuată de fragilitatea materialelor utilizate. În lipsa unor lucrări de conservare și întreținere periodică, aceste obiective se confruntă cu un risc ridicat de deteriorare ireversibilă sau chiar de pierdere. Astfel, se diminuează atât valoarea lor memorială, cât și rolul lor în păstrarea memoriei comunitare. În Bistrița și Năsăud, spre exemplu, crucile și plăcile comemorative sunt afectate de eroziune și vandalizări. Materialele fragile nu beneficiază de lucrări de conservare, astfel că riscul pierderii este ridicat.

- Neintegrarea în proiecte educaționale și turistice.

În numeroase localități, mormintele colective și monumentele de război nu sunt incluse în circuite culturale sau programe de promovare. Absența acestor inițiative reduce vizibilitatea și valoarea istorică percepută a obiectivelor, limitându-le rolul educativ și comunitar. În consecință, potențialul lor memorial rămâne latent, fără a contribui pe deplin la consolidarea memoriei colective și la transmiterea valorilor istorice către generațiile viitoare. Spre exemplu, în zona Rodnei, mormintele colective și monumentele de război nu fac parte din circuite culturale. Lipsa promovării reduce valoarea istorică percepută. Potențialul memorial rămâne latent.

- Monumente funerare: surse istorice și necesitatea digitalizării

Monumentele funerare constituie surse documentare valoroase, ilustrând istoria localităților prin contribuțiile membrilor de seamă ai acestora. Ele sunt relevante și pentru studiile arborelui arheologic, oferind informații despre genealogia familiilor importante și contribuțiile acestora la evoluția comunităților. Pentru valorificarea lor și integrarea în strategii educative, culturale și de cercetare, se pot utiliza instrumente digitale, precum hărți interactive, care să coreleze informațiile despre personalități cu localizarea exactă a mormintelor în cimitire. Aceasta ar reduce necesitatea deplasărilor fizice pentru cercetători și public, facilitând accesul la date complexe fără a afecta patrimoniul. Valoarea arhitecturală și artistică a unor monumente funerare este remarcabilă, unele fiind realizate de sculptori de renume; anumite exemplare prezintă potențialul de a fi declarate monumente, însă fără măsuri adecvate de proiectare și promovare, riscul dispariției acestora rămâne ridicat.

Zonele Construite Protejate suferă de lipsa unor delimitări și reglementări uniforme. În Sângeorz-Băi, de exemplu, nu există delimitări clare ale zonelor protejate, în timp ce în Năsăud, deși există identificări, lipsesc PUZCP-urile funcționale care să le susțină. Lipsa de actualizare a documentațiilor urbanistice accentuează aceste probleme, păstrând reglementări depășite și ineficiente. Absența PUZCP-urilor funcționale conduce la o aplicare inconsistentă a regimurilor de protecție, transformând zonele construite protejate în entități administrative formale, fără impact real asupra modului de construire și intervenție. Această situație favorizează apariția unor practici derogatorii și subminează credibilitatea instrumentelor de protecție a patrimoniului în fața comunităților locale și a investitorilor. În consecință, ZCP-urile nu reușesc să își îndeplinească rolul de protecție și valorificare a patrimoniului construit.

- Lipsa delimitărilor clare, a comunicării și a conștientizării cu privire la importanța Zonelor Construite Protejate

În situații precum Sângeorz-Băi nu există zone protejate delimitate, deși fondul construit are valoare ambientală. Absența reglementărilor lasă patrimoniul expus transformărilor. Aceasta favorizează intervențiile necontrolate. De asemenea, nivelul redus de comunicare și conștientizare în cadrul administrațiilor locale privind rolul ZCP pentru dezvoltarea sustenabilă a comunităților determină o slabă aplicare a principiilor de protecție. Lipsa ghidurilor de bună practică și a programelor educaționale, atât în școli, cât și în comunități, conduce la un deficit de cultură a conservării patrimoniului construit, mobil și tehnic. În paralel, fondul construit istoric este adesea afectat de intervenții inadecvate: extinderi urbane necontrolate, înlocuirea clădirilor tradiționale cu construcții noi lipsite de coerență stilistică sau utilizarea unor materiale improprii în zonele de protecție ale monumentelor.

- Documentații urbanistice depășite

În numeroase localități, delimitările de Zone Construite Protejate nu sunt sprijinite prin documentații de tip PUZCP actualizate și funcționale. Reglementările existente, adesea depășite, nu mai corespund realităților teritoriale și urbanistice actuale. În aceste condiții, zonele protejate își pierd treptat relevanța și eficiența în asigurarea conservării și valorificării patrimoniului construit. În Năsăud, spre exemplu, delimitările de ZCP nu sunt susținute prin PUZCP-uri funcționale. Reglementările vechi nu mai răspund realității. Zonele protejate pierd relevanță.

- Alterarea prin construcții moderne

În numeroase situații, ansamblurile istorice clasate sunt afectate de proximitatea noilor dezvoltări rezidențiale și a extinderilor urbane necontrolate. Absența unor mecanisme eficiente de reglementare urbanistică generează conflicte vizuale și funcționale între fondul construit tradițional și noile construcții. Această dinamică conduce la compromiterea coerenței istorice și la diminuarea valorii patrimoniale a ansamblurilor protejate.

UAT-uri cu mare concentrație de patrimoniu

Unitățile administrativ-teritoriale cu densitate mare de patrimoniu, precum Lechința și Galații Bistriței, se confruntă cu presiunea gestionării unui număr ridicat de monumente, depășind capacitatea administrativă locală. În Budacu de Jos și Chiochiș, monumentele sunt numeroase, dar lipsesc programele de finanțare dedicate, ceea ce fragilizează protecția. În comune precum Uriu sau Urmeniș, dispersia obiectivelor face dificilă gestionarea integrată și asigurarea unei protecții uniforme. Aceste situații evidențiază necesitatea unor politici județene coordonate, care să sprijine UAT-urile cu resurse reduse, dar cu patrimoniu bogat. În lipsa unor mecanisme de sprijin județean, UAT-urile cu densitate mare de patrimoniu se confruntă cu un dezechilibru structural între responsabilitățile de protecție și resursele disponibile. Acest decalaj conduce la o gestionare reactivă, orientată spre soluționarea punctuală a problemelor, și nu către o abordare strategică pe termen lung.

- Presiunea gestionării patrimoniului dens

În anumite localități, numărul mare de monumente depășește capacitatea administrativă locală. Lipsa resurselor conduce la întreținere deficitară. Aceste comune devin vulnerabile.

- Lipsa finanțării dedicate

Pentru o serie de localități rurale care nu au statut de Stațiuni Turistice de Interes Național, deși există numeroase obiective, nu sunt disponibile programe de restaurare. Resursele locale nu pot acoperi nevoile. Monumentele rămân expuse degradării.

Patrimoniu mobil

Patrimoniul mobil din județ prezintă disfuncționalități legate de capacitatea de inventariere, depozitare și punere în valoare. Unele spații de expunere locale nu dispun de condiții de microclimat adecvate pentru păstrarea colecțiilor, ceea ce sporește riscurile de

deteriorare. În plus, patrimoniul mobil nu este valorificat prin expoziții itinerante, obiecte cu valoare identitară rămânând inaccesibile comunităților rurale. Aceasta reduce rolul educativ și cultural al patrimoniului mobil la nivel județean.

- Colectarea și inventarierea incompletă limitează vizibilitatea, depozitarea necorespunzătoare creează riscuri de deteriorare, *iar lipsa unor expoziții itinerante (conform calendarului județean de evenimente culturale) reprezintă un obstacol pentru valorificarea patrimoniului mobil.*

Patrimoniul imaterial

Patrimoniul imaterial suferă de o transmitere fragmentată și de un declin constant. În diverse localități rurale, târgurile tradiționale nu beneficiază de o strategie coerentă de promovare, ceea ce diminuează participarea comunitară. În zonele urbane cu precădere, dansurile și obiceiurile populare sunt tot mai puțin practicate, pe fondul modernizării și al lipsei de interes a tinerelor generații. De asemenea, practicarea mai rară a unor simboluri culturale precum „Hora” accentuează riscul pierderii continuității culturale. Lipsa de integrare în politicile culturale contribuie la fragilizarea acestui segment al patrimoniului. Erodarea patrimoniului imaterial este accelerată de slaba corelare dintre inițiativele culturale locale și politicile educaționale, precum și de lipsa unor forme contemporane de reinterpretare care să asigure relevanța acestuia pentru noile generații. Fără integrarea patrimoniului imaterial în programe educaționale, culturale și turistice coerente, riscul de dispariție a practicilor tradiționale devine semnificativ.

- Transmiterea tradițiilor este fragmentată.

În numeroase comunități rurale, manifestările tradiționale de tip târg sau iarmaroc nu dispun de o strategie de promovare coerentă și integrată. Lipsa unor mecanisme de valorificare culturală și turistică reduce vizibilitatea acestor evenimente și limitează rolul lor în consolidarea identității locale.

- Modernizarea rurală reduce interesul generațiilor tinere pentru obiceiurile tradiționale.

În numeroase comunități rurale, practicile coregrafice tradiționale înregistrează un declin vizibil. Transformările sociale și schimbarea intereselor generațiilor tinere contribuie la diminuarea rolului dansurilor populare ca formă de expresie culturală și de coeziune comunitară.

- Lipsa includerii patrimoniului imaterial în proiecte educaționale accentuează vulnerabilitatea.

Simbolurile culturale asociate cu dansurile comunitare tradiționale nu beneficiază de o promovare sistematică, ceea ce reduce vizibilitatea lor în strategiile culturale actuale. În același timp, legătura dintre aceste valori de patrimoniu imaterial și expresiile artei moderne și contemporane rămâne insuficient explorată, pierzându-se oportunități de reinterpretare și integrare creativă.

Peisaje culturale

Peisajele culturale ale județului Bistrița-Năsăud îmbină elementele naturale cu valorile istorice, arhitecturale și imateriale. Valea Șieului, zona Bârgăului sau arealul Rodnei sunt exemple elocvente de spații unde interacțiunea dintre om și mediu a generat peisaje cu identitate distinctă. Totuși, presiunile urbanistice, schimbările de utilizare a terenurilor și turismul necontrolat afectează coerența acestor peisaje. Lipsa protecției legale explicite accentuează vulnerabilitatea lor. Analiza disfuncționalităților scoate în evidență riscurile fragmentării peisajului cultural și pierderea caracterului identitar. Fragmentarea peisajelor culturale afectează nu doar valoarea estetică a teritoriului, ci și capacitatea acestora de a funcționa ca suport al identității locale. Pierderea coerenței dintre structura așezărilor, utilizarea tradițională a terenurilor și elementele naturale conduce la o uniformizare progresivă a teritoriului, cu impact negativ asupra atractivității și competitivității județului în context regional.

- Presiuni urbanistice și agricole

Numeroase zone rurale se confruntă cu parcelări necontrolate și cu intensificarea exploatărilor agricole, procese care afectează structura tradițională a teritoriului. Aceste transformări conduc la pierderea coerenței peisajului istoric și la fragmentarea valorilor culturale care conferă identitate comunităților locale.

- Lipsa protecției legale

La nivel peisager și cultural, cadrul legislativ național nu oferă instrumente clare pentru delimitarea peisajelor și a peisajelor culturale, fie ele locale sau transfrontaliere, ceea ce împiedică integrarea acestora în strategiile de dezvoltare. Lipsesc trasee cultural-peisagistice coerente între ariile naturale protejate și obiectivele de patrimoniu antropoc, iar intervențiile urbanistice recente au adesea un impact negativ asupra

echilibrului dintre intravilan și extravilan. Totodată, fenomenele antropice și naturale – defrișările, construcțiile în zone inundabile, transformarea terenurilor agricole și a pășunilor – contribuie la alterarea peisajelor culturale rurale, cu efecte ireversibile asupra identității comunităților. Spre exemplu, în zona Bârgăului, structurile tradiționale de habitat nu beneficiază de regim de protecție. Modernizările le înlocuiesc rapid, astfel că se pierde identitatea locală.

- Turism necontrolat

În anumite zone montane, traseele turistice intersectează areale cu valoare arheologică și peisajeră, fără a fi însoțite de măsuri adecvate de protecție și gestionare. Activitățile turistice necontrolate exercită presiuni asupra resurselor culturale și naturale, accelerând procesele de degradare și diminuând potențialul de valorificare sustenabilă.

Teme transversale

Disfuncționalitățile identificate în patrimoniul construit, arheologic, memorial și peisajer din județul Bistrița-Năsăud au rădăcini transversale, precum incongruențe între evidențele oficiale (RAN/LMI) și reflectarea lor în documentațiile de urbanism, cu goluri mai ales la „neclasate”, aplicarea inegală a regimurilor de protecție cu privire la zonele construite protejate la nivelul UAT-urilor. Se remarcă o capacitate administrativă și financiară insuficientă pentru UAT-urile cu densități mari de obiective, o punere în valoare publică redusă (interpretare, turism cultural, educație) pentru ansambluri, monumente de for public și situri, precum și presiuni teritoriale (dezvoltări imobiliare, parcelări, turism necontrolat) în absența unor instrumente operaționale unitare. Aceste tipare reies explicit din secțiunile privind zonele protejate și cele de protecție, din diagnosticul siturilor arheologice cu propunere de clasare (raportări nule în municipii și numeroase comune), precum și din inventarul monumentelor de for public dispersate între localități precum Bistrița, Năsăud, Rebișoara, Târlîșua. În ansamblu, disfuncționalitățile identificate indică necesitatea unei abordări integrate a patrimoniului cultural în cadrul politicilor de amenajare a teritoriului, care să depășească logica intervențiilor punctuale și să valorifice patrimoniul ca resursă strategică. Lipsa unei corelări funcționale între evidențele patrimoniale, documentațiile de urbanism și strategiile de dezvoltare limitează capacitatea județului Bistrița-Năsăud de a-și valorifica pe deplin potențialul cultural și identitar.

- Lipsa unor Planuri Urbanistice Generale și Planuri Urbanistice pentru Zone Construite Protejate actualizate pentru o serie de localități

Acest fapt conduce la întârzieri în integrarea obiectivelor de patrimoniu cultural în documentațiile de urbanism și favorizează apariția unor construcții necontrolate, cu impact negativ asupra coerenței spațiale. Studiul relevă existența unor disfuncționalități majore la nivelul cadrului de reglementare, gestionare și valorizare a patrimoniului construit și peisajer din județul Bistrița-Năsăud. În primul rând, lipsa actualizării documentațiilor de urbanism de tip PUG și absența unor acțiuni coordonate între autoritățile locale/județene și instituțiile responsabile de protecția patrimoniului generează dificultăți în delimitarea și reglementarea Zonelor Construite Protejate (ZCP) și a zonelor de protecție aferente monumentelor istorice. În numeroase UAT-uri, aceste reglementări nu sunt integrate în documentațiile de urbanism, ceea ce duce la vulnerabilizarea patrimoniului și la incoerențe în procesul de dezvoltare urbană.

- Nealinieria dintre evidențe patrimoniale (RAN/LMI) și reglementările de urbanism
Numeroase situri arheologice cu propunere de clasare nu apar adecvat în PUG-uri, deși contextul geografic (valea Someșului, valea Șieului, bazinul Ilișua, zona Bârgăului) indică potențial ridicat; municipiile Bistrița, Năsăud, Beclean și orașul Sângeorz-Băi raportează valori nule în tabelul dedicat, ceea ce contrastează cu importanța lor istorică și cu densitatea descoperirilor clasate. Acest decalaj produce incertitudine în evaluarea prealabilă a investițiilor și în controlul intervențiilor, cu risc de afectare a stratigrafiilor. Exemple de UAT afectate: Bistrița (neclasate neraportate), Budacu de Jos, Cetate, Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Coșbuc, Dumitra (potențial arheologic sub-reflectat).
- Regimuri de protecție inegale și instrumente neunitar aplicate
Situația zonelor protejate este neuniformă. PUG-urile trebuie să conțină delimitările parcelor monumentelor istorice, ale zonelor de protecție și ale zonelor construite protejate (acestea fiind instituite prin PUG). Această se constată cu precădere pentru PUG-urile cu o vechime mai mare de 20 de ani, pentru care Zonele Construite Protejate au înțelesuri și moduri de aplicare distincte.
- Efecte negative asupra potențialului de reabilitare a imobilelor de patrimoniu, rezultate din procesele birocratice ample în domeniul protecției patrimoniului

Problema principală este neactualizarea PUG-urilor și instituirea zonelor construite protejate, precum și nerespectarea și aplicarea derogatorie a Regulamentelor de Urbanism de către administrațiile publice locale.

- Inserții neconforme în peisajul cultural specific

În numeroase localități s-a constatat apariția de construcții noi realizate cu volumetrii, finisaje și cromatici discordante față de fondul vernacular, ceea ce generează pierderea coerenței peisajului cultural și diminuarea atractivității teritoriale.

- Valorizare publică insuficientă (interpretare, turism cultural, educație)

Monumentele de for public au valoare simbolică, dar sunt slab integrate în trasee tematice; inventarul confirmă o situație disjunctă între localități, fără o rețea coerentă de interpretare. La nivel arheologic, puncte forte există, dar accesibilizarea și medierea culturală sunt limitate pentru multe dintre acestea. Patrimoniul memorial/funerar rămâne periferic în oferta educațională și turistică, deși figurează în LMI și în grafice de distribuție. Lipsa panourilor, a aplicațiilor digitale și a circuitelor tematice reduce vizibilitate.

- Vitalitate culturală scăzută raportată la potențial

Evaluările naționale au evidențiat un nivel mediu al vitalității culturale, determinat de infrastructura culturală inegală, resursele umane fluctuante și participarea redusă a publicului, ceea ce limitează potențialul localităților din județ de a funcționa ca poluri culturale regionale.

- Patrimoniul imaterial în curs de diluare și dispariție

Tradițiile, meșteșugurile și repertoriul folcloric se confruntă cu riscuri majore de erodare sub impactul schimbărilor socio-economice și al proceselor de globalizare, în condițiile în care mecanismele de transmitere intergenerațională sunt insuficient dezvoltate.

- Disfuncționalități de natură fizico-geografică

Materializate prin băltiri și exces de umiditate în zonele de luncă, respectiv procese de eroziune de suprafață în arealele colinare, disfuncționalitățile manifestate în zonele de luncă ale județului afectează atât utilizarea terenurilor, cât și conservarea siturilor arheologice și a construcțiilor tradiționale.

3.2 Priorități de intervenție

Analiza disfuncționalităților relevă nevoia unui set coerent de priorități de intervenție care să asigure protejarea, valorificarea și integrarea patrimoniului cultural și peisajer al județului Bistrița-Năsăud în strategiile de dezvoltare teritorială. Aceste priorități vizează atât instrumentele de planificare, cât și intervențiile punctuale asupra monumentelor, zonelor protejate, patrimoniului imaterial și peisajelor culturale.

3.2.1. Reactualizarea și corelarea documentațiilor de urbanism

În condițiile în care numeroase unități administrativ-teritoriale nu dispun de PUG-uri actualizate, se impune accelerarea procesului de revizuire și corelare a acestora, cu respectarea legislației în vigoare pentru delimitarea Zonelor Construite Protejate (ZCP) și stabilirea reglementărilor aferente în cadrul Regulamentelor Locale de Urbanism.

PUG-urile vor fi raportate la dosarele de nominalizare în Lista Patrimoniului Mondial și/sau la Lista Indicativă UNESCO, acolo unde este cazul, în vederea prezervării valorilor universale excepționale existente sau potențiale, precum și a autenticității și integrității patrimoniului. În acest sens, documentațiile de urbanism vor integra obiectivele, măsurile și zonele de protecție rezultate prezentate în aceste dosare.

Delimitarea Zonelor de protecție ale monumentelor istorice și a ZCP-urilor trebuie realizată pe baza reperelor topografice, geografice și urbanistice, asigurând astfel conservarea integrată a monumentelor și a contextului lor construit sau natural, în conformitate cu prevederile Legii nr. 422/2001 inclusiv reflectarea obligatorie a zonelor de protecție pentru monumente istorice și situri arheologice, conform legislației în vigoare.

PUG-urile vor fi fundamentate de studii arheologice la nivelul întregului teritoriu administrativ, care vor identifica și georeferenția siturile arheologice în sistem de coordonate STEREO 1970, vor delimita zonele de protecție aferente și vor preciza condițiile de intervenție, restricțiile, precum și regimul de avizare. Informațiile rezultate vor fi integrate în Regulamentul Local de Urbanism (RLU), prin reglementări clare aplicabile arealelor protejate (interdicții, condiționări, necesitatea studiilor suplimentare, proceduri de certificare și autorizare).

În acest sens, este necesară elaborarea de PUZ-uri pentru centrele istorice ale localităților, cu rol în protejarea și revitalizarea fondului construit, în amenajarea spațiilor publice și în stabilirea priorităților de restaurare precum și integrarea, în cadrul PUG-urilor și

PUG-urilor, a direcțiilor, acțiunilor și măsurilor prevăzute în cadrele și programele de protecție și gestiune existente, acolo unde acestea sunt elaborate.

Pentru proiectele de infrastructură majoră sau proiectele de dezvoltare de amploare, documentațiile de urbanism și cele tehnice aferente vor fi însoțite de evaluări ale impactului asupra patrimoniului cultural și arheologic, ca instrument obligatoriu de fundamentare a deciziilor de planificare.

În cazul unităților administrativ-teritoriale pe teritoriul cărora se află situri arheologice sau monumente istorice incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, PUG-urile subsecvente vor prevedea explicit obligația elaborării evaluărilor de impact asupra patrimoniului (Heritage Impact Assessment), pentru proiectele de infrastructură sau pentru proiectele de dezvoltare de amploare, în conformitate cu ghidurile și metodologia UNESCO.

Totodată, PUG-urile subsecvente PATJ vor include reglementări privind elaborarea programelor și planurilor anuale de protecție și gestiune pentru „clusterelor” și componentele individuale ale bunului serial „Frontierele Imperiului Roman – Dacia”, cu preluarea acestor prevederi în fișele UAT, în vederea asigurării unei gestionări coerente și unitare.

Se va prevedea, de asemenea, obligația asigurării instrumentelor urbanistice și administrative necesare protejării integrității patrimoniului arheologic înscris în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, precum și a autenticității vestigiilor romane și a contextului natural și antropic în care acestea se înscriu.

În situațiile în care bunurile culturale înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și/sau zonele lor de protecție (buffer zone, în terminologia UNESCO) se află la limita administrativă a două unități administrativ-teritoriale, PUG-urile aferente celor două UAT-uri vor include prevederi armonizate privind măsurile de protecție și gestiune, cu preluarea acestora în fișele UAT, pentru a asigura un regim unitar de reglementare și intervenție.

Ca măsură complementară, este prioritară realizarea unei baze de date informatizate la nivel județean pentru patrimoniul construit și mobil, care să sprijine stabilirea priorităților de intervenție și alocarea finanțărilor, cu accent asupra obiectivelor aflate în stare de degradare avansată sau precolaps. În paralel, proiectele de punere în valoare a patrimoniului trebuie corelate cu patrimoniul imaterial și cu specificul peisajelor culturale locale, integrând tradițiile și obiceiurile comunităților. Conștientizarea comunităților locale asupra valorii patrimoniului, urmată de acțiuni de punere în siguranță și ulterior de restaurare, reprezintă o

etapă esențială pentru protecția și revitalizarea obiectivelor emblematice ale fiecărei localități.

De asemenea, se impune formarea la nivel local a competențelor în meserii tradiționale necesare restaurării construcțiilor, valorificarea arhitecturii rurale in situ, monitorizarea calității peisajelor naturale și culturale și realizarea unor trasee cultural-peisagistice care să integreze drumuri istorice și puncte de belvedere. Echiparea edilitară a satelor cu valoare culturală și reabilitarea căilor de acces către obiectivele de patrimoniu, cu respectarea contextului natural și vernacular, completează direcțiile prioritare de intervenție.

3.2.2. Conservarea și reabilitarea patrimoniului construit și arheologic.

Prioritatea o constituie intervențiile asupra obiectivelor de valoare națională și internațională, în special cele incluse pe lista indicativă UNESCO („Frontiers of the Roman Empire – Dacia”), pentru care se impune implementarea unor standarde ridicate de protecție și management integrat. În paralel, este necesară intervenția sistematică asupra ansamblurilor istorice rurale aflate în stare de degradare, prin măsuri de sprijin financiar și prin elaborarea de ghiduri de bună practică adresate comunităților locale.

Pentru o gestionare coerentă, delimitarea zonelor de protecție aferente monumentelor istorice și a zonelor construite protejate trebuie realizată în conformitate cu legislația în vigoare, cu scopul de a asigura atât conservarea monumentului, cât și a cadrului său construit și natural. Realizarea de PUZ-uri dedicate centrelor istorice urbane și rurale va permite atât protejarea fondului construit, cât și amenajarea coerentă a spațiilor publice și stabilirea priorităților de restaurare.

O direcție complementară constă în dezvoltarea unei baze de date informatizate privind patrimoniul construit și mobil, care să sprijine planificarea intervențiilor și a finanțărilor, cu prioritate pentru obiectivele aflate în pericol de degradare, precolaps sau colaps. În același timp, proiectele de conservare trebuie corelate cu valorificarea patrimoniului imaterial și cu protejarea peisajelor culturale caracteristice zonelor etnografice. Pentru aceasta, este esențială formarea de competențe locale în meserii tradiționale, utilizarea materialelor locale și punerea în valoare a arhitecturii rurale tradiționale.

De asemenea, sunt necesare programe de monitorizare a calității peisajelor culturale și naturale, marcarea traseelor cu valoare istorică și peisageră (drumuri romane, medievale), precum și echiparea edilitară prioritară a satelor situate în zone de patrimoniu. Îmbunătățirea

accesului către obiective, prin reabilitarea drumurilor de acces cu materiale adaptate contextului natural și prin păstrarea traseelor vernaculare, constituie o măsură complementară pentru integrarea patrimoniului în procesele de dezvoltare durabilă.

Pentru bunul serial UNESCO Frontierele Imperiului Roman – Dacia (FRE-Dacia) a fost elaborat Cadrul de protecție și gestiune, un document care stabilește principiile generale privind cercetarea, conservarea, protejarea, interpretarea și valorificarea componentelor bunului serial. Cadrul de protecție și gestiune se declină în programe de protecție și gestiune elaborate pentru fiecare sit sau cluster de situri, conform prevederilor OG nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial. La rândul lor Programele de protecție și gestiune se implementează prin planuri anuale de protecție și gestiune, elaborate în funcție de prioritățile de conservare, cercetare, monitorizare și valorificare culturală ale fiecărei componente.

În continuare sunt evidențiate obiectivele specifice care prezintă impact direct la nivel județean asupra cercetării, conservării, restaurării și punerii în valoare a siturilor FRE-Dacia din Bistrița-Năsăud.

Conform Obiectivului specific 1.1., este necesară efectuarea intervențiilor de urgență și a lucrărilor de conservare în funcție de prioritatea stabilită pentru fiecare sit, potrivit Anexei 5. Aceste intervenții trebuie completate prin elaborarea unor strategii de conservare potrivite fiecărui obiectiv, adaptate particularităților fiecărui amplasament și gradului de vulnerabilitate identificat.

În baza Obiectivului specific 1.2., se impune obținerea statutului de monument istoric pentru siturile neclasate în prezent în LMI și actualizarea situației siturilor deja clasate, în concordanță cu informațiile cuprinse în Anexa 5. Prin includerea obiectivelor UNESCO Frontierele Imperiului Roman - Dacia în LMI se consolidează regimului juridic de protecție al acestora și se vor institui zone de protecție clar delimitate conform prevederilor Legii nr. 422 din 18 iulie 2001 privind protejarea monumentelor istorice.

Trebuie menționat că, deși cercetarea componentelor FRE-Dacia constituie un obiectiv de importanță națională și internațională, prioritatea fundamentală asumată de România prin acceptarea Convenției privind protejarea patrimoniului mondial, cultural și natural din 1972, ratificată prin Decretul nr. 187/1990, este cea de conservare și transmitere către generațiile viitoare a Valorii Universale Excepționale pentru care bunul serial a fost înscris în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Conservarea componentelor FRE-Dacia trebuie realizată în conformitate cu Strategia și Ghidul de conservare aflate în curs de elaborare în cadrul Institutului Național al Patrimoniului.

Măsurile de conservare trebuie să urmărească atât protejarea și stabilizarea zonelor cercetate intruziv și/sau puse în valoare pentru vizitare, cât și conservarea suprafețelor necercetate ce reprezintă zone cu potențial arheologic. Totodată, conservarea trebuie să includă protejarea contextului natural și construit în care sunt integrate componentele FRE-Dacia, având în vedere relația dintre sistemul defensiv roman și peisajul cultural asociat. De asemenea procesul de evaluare și monitorizare al siturilor trebuie să fie continuu și să includă evaluări preliminare, evaluări pe parcursul implementării, evaluări finale ale rezultatelor și ale impactului intervențiilor, precum și măsuri de remediere și adaptare a intervențiilor viitoare.

Conform Obiectivului specific 2.2., sub coordonarea Institutul Național al Patrimoniului și a Comisiei Naționale Limes, este necesară efectuarea de cercetări arheologice în acord cu prioritățile stabilite în Anexa 5, precum și dezvoltarea unei strategii coerente de cercetare arheologică.

Cercetarea arheologică a componentelor Frontierele Imperiului Roman – Dacia (FRE-Dacia) va urmări îmbunătățirea cunoașterii frontierei romane și a elementelor sale componente, în vederea aprofundării informațiilor privind organizarea militară, relația dintre infrastructura defensivă și peisaj, cronologia funcționării sistemului de frontieră și integrarea acestuia în contextul provinciei romane Dacia. Toate activitățile de cercetare vor fi corelate cu “Strategia de cercetare arheologică” aflată în curs de elaborare în cadrul Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei și vor respecta principiile cercetării sustenabile și ale protejării patrimoniului arheologic. De asemenea toate intervențiile arheologice intruzive vor fi realizate direct proporțional cu capacitatea de conservare, protejare și întreținere a suprafețelor cercetate, pentru a nu afecta zonele cu potențial arheologic sau contextul peisager sau antropic asociat.

Până la aprobarea Strategiei de cercetare arheologică, se recomandă ca prioritizarea cercetărilor să se fie realizată în concordanță cu prevederile Cadrului de protecție și gestiune al FRE-Dacia și ale anexelor privind prioritățile strategice de cercetare, conservare și gestiune.

Cercetarea dar și interpretarea siturilor trebuie realizate într-o manieră integrată, în concordanță cu prevederile Cadrului de interpretare al FRE-Dacia, care recomandă implicarea

comunităților locale în toate aspectele managementului patrimoniului, inclusiv cercetare, conservare, interpretare și turism sustenabil.

În conformitate cu Obiectivul specific 2.3., este necesară elaborarea unui cadru unitar de interpretare și prezentare a siturilor, inclusiv prin implicarea comunităților locale în procesul de valorificare. Măsurile vizează asigurarea elementelor de prezentare și interpretare la fața locului pentru siturile care nu dispun în prezent de infrastructură informativă, instalarea semnalizării rutiere specifice și dezvoltarea unei strategii turistice integrate, care să includă siturile Frontierele Imperiului Roman - Dacia în trasee culturale tematice.

În prezent, în cadrul Institutului Național al Patrimoniului (INP) se află în pregătire Cadrul de interpretare elaborat pentru bunul serial național FRE-Dacia. Astfel prezentarea și interpretarea componentelor FRE-Dacia trebuie actualizate și armonizate cu prevederile Cadrului de interpretare elaborat pentru bunul serial național, urmărind evidențierea Valorii Universale Excepționale a acestuia și integrarea într-un discurs coerent privind frontiera romană europeană. Toate siturile componente ale FRE-Dacia trebuie să analizeze posibilitatea de a contribui la implementarea Planului de acțiune pentru interpretare al Cadrului de interpretare, oportunitățile de valorificare și interpretare urmând a fi evaluate individual, de la caz la caz.

Acțiunile prioritare recomandate prin Cadrul de interpretare includ elaborarea unor planuri de interpretare pentru situri/clustere, activități de educație și conștientizare, promovarea siturilor și dezvoltarea colaborării locale și regionale în domeniul valorificării patrimoniului.

Totodată, în acord cu Obiectivul specific 3.2., este necesară elaborarea unui program de consolidare a capacității de pregătire pentru situații de risc, prin instituirea unor mecanisme de monitorizare, intervenție rapidă și cooperare interinstituțională. Programul va susține diminuarea vulnerabilităților patrimoniului arheologic în raport cu riscurile naturale și antropice, prin consolidarea mecanismelor de prevenție și monitorizare.

Anexa 5 a Cadrului de protecție și gestiune prezintă prioritizarea intervențiilor pentru siturile analizate pe patru direcții principale: conservare, protecție, cercetare și elaborarea planurilor de management.

În ceea ce privește conservarea, se observă că, în județul Bistrița-Năsăud, cu excepția sitului 4.9.1 Ilișua – Arcobara/Vicinal, care este menționat ca fiind în stare bună de conservare,

toate celelalte situri sunt indicate ca fiind subterane. Majoritatea siturilor sunt încadrate la Pondere prioritate de conservare Rnk 1 – 5 years, ceea ce indică o nevoie de intervenție pe termen mai lung. Un număr mai redus de situri sunt încadrate la Rnk 2 – 3/4 years, respectiv: 4.7.2 Ciceu – Corabia-Ponița, 4.8.5 Purcărete – Fața Carpenului 1 & 2, 4.9.1 Ilișua – Arcobara/Vicinal, 5.1 Livezile – Poderei și 5.2 Orheiu Bistriței – Vatra satului. De asemenea, tabelul indică existența a șase situri din arealul județului Bistrița-Năsăud care nu au număr de identificare și nici toponim, ceea ce evidențiază necesitatea clarificării și completării datelor de inventariere.

În ceea ce privește prioritatea intervențiilor de protecție, majoritatea siturilor (32) sunt încadrate la Prioritate 3 – 1, 2 years, ceea ce indică necesitatea unor măsuri relativ rapide de protejare a patrimoniului. Un singur sit, 4.11.1 Sita – Vârful Sitii, este listat la Prioritate 2 – 3, 4 years, iar pentru obiectivul 4.9 Cluster – Ilișua / Arcobara nu este menționată o prioritate.

Referitor la cercetare, majoritatea siturilor din județul Bistrița-Năsăud nu au o prioritate de cercetare specificată. Totuși, opt situri sunt încadrate la Prioritate 3 – 1, 2 years, respectiv: 4.7.8 Dumbrăveni, Negriștești – Dealul Sflederului 1; 4.7.9 Dumbrăveni – Dealul Sflederului 2; 4.8.5 Purcărete – Fața Carpenului 1 & 2; 4.8.6 Ciceu-Poieni – Fața Carpenului 3; 4.9.1 Ilișua – Arcobara/Vicinal; 4.11.1 Sita – Vârful Sitii; 5.1 Livezile – Poderei; 5.2 Orheiu Bistriței – Vatra satului.

În ceea ce privește elaborarea cadrelor de protecție și gestiune pentru fiecare sit/cluster de situri, o parte dintre siturile din județ formează clustere, dintre care 4.6 Cluster – Valea Someșului 4 se extinde pe teritoriul județelor Cluj și Bistrița-Năsăud. În județul Bistrița-Năsăud sunt identificate două situri/clustere încadrate la Prioritate generală 2 – 3, 4 years pentru elaborarea cadrelor de protecție și gestiune proprii: 4.9 Cluster – Ilișua / Arcobara și 5.2 Orheiu Bistriței – Vatra satului. De asemenea, 4.11 Cluster – Valea Someșului 8 este încadrat la Prioritate generală 3 – 1, 2 years, indicând o necesitate mai rapidă de elaborare a cadrelor de protecție și gestiune.

În ansamblu, analiza evidențiază o preponderență a siturilor subterane și o distribuție inegală a priorităților, precum și lacune în documentarea unor situri, fapt ce relevă importanța continuării proceselor de inventariere, cercetare și planificare a managementului patrimoniului.

3.2.3. Revitalizarea zonelor construite protejate și a peisajelor culturale.

Revitalizarea zonelor construite protejate și a peisajelor culturale presupune integrarea reglementărilor urbanistice care să prevină alterarea prin intervenții arhitecturale incompatibile, cu respectarea legislației în vigoare privind delimitarea și reglementarea Zonelor Construite Protejate. Delimitarea zonelor de protecție pentru monumente și ansambluri istorice, pe baza reperelor topografice, geografice și urbanistice, constituie o condiție esențială pentru conservarea integrată și valorificarea cadrului construit și natural. Acest demers trebuie dublat de realizarea de PUZ-uri pentru centrele istorice urbane și rurale, care să asigure protejarea fondului construit, amenajarea coerentă a spațiilor publice și stabilirea priorităților de restaurare.

În paralel, este necesară crearea unei baze de date informatizate pentru patrimoniul construit și mobil, în vederea prioritizării intervențiilor, cu accent pe obiectivele aflate în pericol de degradare sau precolaps. Programele de punere în valoare a patrimoniului construit vor fi corelate cu patrimoniul imaterial și cu identitatea culturală a fiecărei zone etnografice, prin încurajarea utilizării materialelor locale și prin revitalizarea meșteșugurilor tradiționale. Aceste măsuri contribuie la menținerea caracterului identitar al comunităților rurale și la dezvoltarea unor produse de agroturism și ecoturism sustenabile.

De asemenea, revitalizarea peisajelor culturale presupune monitorizarea calității mediului construit și natural, prevenirea fragmentării terenurilor prin parcelări necontrolate, precum și reluarea traseelor istorice sau de peisaj. Amenajarea de puncte de belvedere și reabilitarea drumurilor de acces, cu materiale adaptate contextului local, sunt măsuri esențiale pentru valorificarea peisajelor culturale și pentru integrarea acestora în circuite turistice. Totodată, echiparea edilitară prioritară a localităților situate în zone cu peisaje valoroase asigură o dezvoltare coerentă, în care resursele culturale și naturale sunt protejate și puse în valoare.

3.2.4. Protecția și transmiterea patrimoniului imaterial.

Protecția și transmiterea patrimoniului imaterial reprezintă o prioritate strategică, în condițiile în care tradițiile, meșteșugurile și repertoriul folcloric sunt supuse presiunilor generate de schimbările sociale și de fenomenul globalizării. Pentru susținerea acestora, se impune dezvoltarea de programe educaționale și culturale adaptate comunităților locale, în vederea consolidării identității și a asigurării transmiterii intergeneraționale. Proiectele de

punere în valoare a patrimoniului imaterial trebuie corelate cu patrimoniul construit, prin delimitarea zonelor protejate și prin reglementări urbanistice specifice, integrate în documentațiile de tip PUG și PUZ.

O componentă importantă o constituie realizarea unei bănci de date informatizate care să documenteze patrimoniul imaterial la nivel județean și să permită stabilirea priorităților de sprijin și finanțare. În acest context, zonele etnografice cu tradiții încă active devin repere pentru integrarea patrimoniului imaterial în peisaje culturale, prin valorificarea obiceiurilor locale, a meșteșugurilor tradiționale și a manifestărilor artistice comunitare. Parteneriatele între instituțiile publice, administrațiile locale și mediul asociativ sunt esențiale pentru implementarea unor programe de salvagardare și revitalizare, capabile să asigure transmiterea patrimoniului în context contemporan.

Totodată, revitalizarea patrimoniului imaterial trebuie să fie susținută prin ghiduri de bună practică și prin sprijin pentru formarea în meserii tradiționale, cu rol dublu – conservarea valorilor culturale și crearea de locuri de muncă. Conștientizarea comunităților față de unicitatea și importanța patrimoniului lor constituie o premisă pentru dezvoltarea unor produse culturale, turistice și educaționale integrate, care să valorifice resursele identitare și să contribuie la coeziunea socială.

3.2.5. Consolidarea capacității instituționale și financiare.

Consolidarea capacității instituționale și financiare constituie o condiție esențială pentru protecția și valorificarea patrimoniului construit, arheologic și peisager, mai ales în unitățile administrativ-teritoriale cu densitate mare de obiective culturale, unde resursele administrative locale sunt depășite de complexitatea gestionării. În acest sens, este necesară finanțarea și asigurarea de personal în conformitate cu necesitățile pentru mecanismele județene de coordonare, capabile să integreze reglementările urbanistice.

Totodată, o prioritate o reprezintă realizarea de PUZ-uri pentru centrele istorice, sprijinite prin fonduri județene, naționale și europene, care să asigure punerea în valoare a patrimoniului construit și amenajarea coerentă a spațiilor publice. Crearea unei bănci de date informatizate pentru patrimoniul construit și mobil la nivel județean constituie un instrument de planificare financiară și instituțională, permițând stabilirea priorităților de intervenție, cu accent pe obiectivele aflate în pericol de degradare. Acest mecanism va fi completat de

programe de formare profesională în meserii tradiționale, consolidând astfel resursele umane locale implicate în conservarea patrimoniului.

O altă direcție strategică o constituie dezvoltarea unor proiecte integrate care să valorifice patrimoniul construit și imaterial în cadrul peisajelor culturale. Prin atragerea de resurse europene și crearea de parteneriate interinstituționale și comunitare, aceste proiecte vor sprijini atât protecția patrimoniului, cât și dezvoltarea socio-economică locală. În acest cadru, echiparea edilitară și îmbunătățirea accesibilității către obiectivele de patrimoniu devin priorități pentru integrarea lor în circuite culturale și turistice, asigurând astfel un impact durabil asupra comunităților.

3.2.6. Managementul riscurilor naturale.

Managementul riscurilor naturale constituie o direcție strategică în condițiile vulnerabilităților recurente din zonele de luncă și colinare, unde excesul de umiditate, bălțirile și eroziunea de suprafață afectează atât comunitățile locale, cât și patrimoniul construit și arheologic. Este necesară integrarea acestor probleme în documentațiile de urbanism (PUG și PUZ), prin delimitarea zonelor de risc și prin reglementări specifice de construire și utilizare a terenului. Documentația PATJ va avea rol director, preluând prevederile existente și formulând propuneri pentru elaborările viitoare.

Măsurile prioritare includ realizarea de PUZ-uri pentru localitățile cu zone protejate vulnerabile la riscuri naturale, corelate cu lucrări de consolidare a versanților și de ameliorare hidrotehnică. În paralel, este necesară realizarea unei bănci de date informatizate care să documenteze obiectivele de patrimoniu expuse riscurilor, facilitând stabilirea priorităților de intervenție și finanțare. Programele de punere în siguranță și restaurare trebuie să se concentreze asupra monumentelor emblematice aflate în pericol, urmând să fie sprijinite prin mecanisme de finanțare națională și europeană.

De asemenea, managementul riscurilor naturale trebuie corelat cu protecția peisajelor culturale, prin monitorizarea calității mediului, conștientizarea comunităților locale și implementarea de programe de prevenire. În acest cadru, echiparea edilitară adaptată și îmbunătățirea infrastructurii de acces către obiectivele de patrimoniu constituie măsuri complementare pentru reducerea vulnerabilității și asigurarea unei dezvoltări integrate. Astfel, protecția patrimoniului construit și arheologic se realizează într-un cadru coerent, care ține cont atât de valorile identitare, cât și de procesele naturale ce le pot afecta.

În conformitate cu Planul de Acțiune detaliat în Cadrul de protecție și gestiune al Frontierele Imperiului Roman –Dacia, protejarea patrimoniului arheologic UNESCO Limes presupune o analiză sistematică a factorilor de risc care pot afecta integritatea, autenticitatea și valoarea universală excepțională a acestor situri. Riscurile identificate includ referiri la presiunile generate de dezvoltările contemporană, de factori de mediu, de utilizări sociale și de activități antropice ilegale.

O primă categorie de riscuri este reprezentată de presiunile asociate dezvoltării teritoriale. Construcțiile și dezvoltările imobiliare, proiectele de infrastructură de transport, precum și realizarea sau extinderea utilităților pot produce intervenții ireversibile asupra stratigrafiei arheologice și asupra contextului natural al siturilor. Pentru prevenirea acestor efecte se propune instituirea unor mecanisme de avertizare timpurie privind impactul potențial, realizarea evaluărilor de impact asupra patrimoniului și consolidarea coordonării interinstituționale în etapa de planificare. Un instrument esențial pentru reducerea acestui tip de riscuri este și integrarea măsurilor de protecție în documentațiile de urbanism și de amenajare a teritoriului.

Utilizarea sau modificarea resurselor biologice, în special prin activități agrosilvice intensive, poate afecta în mod direct siturile arheologice aflate în subteran. În mod similar, extracția resurselor naturale, cum ar fi exploatarea carierelor, constituie un factor de vulnerabilitate major. Cadrul de protecție și gestiune recomandă restricționarea activităților în zonele de protecție (buffer zones) și instituirea unor reglementări specifice privind utilizări permise ale terenurilor. De asemenea, schimbarea destinației sau a regimului de proprietate al terenurilor poate reduce capacitatea autorităților de a interveni eficient pentru protejarea acestora, astfel Cadrul de protecție și gestiune recomandă exercitarea dreptului de preempțiune la achiziționarea terenurilor cu situri arheologice UNESCO.

Presiunile generate de schimbările de mediu reprezintă o altă categorie importantă de riscuri. Schimbările climatice și fenomenele meteorologice extreme amplifică vulnerabilitatea siturilor, în special în cazul celor situate în zone de luncă sau pe versanți instabili. Inundațiile, în funcție de periodicitate și intensitate, impun implementarea unor sisteme de alertă timpurie, evaluări anuale ale riscurilor și vulnerabilităților, precum și mecanisme de evaluare rapidă a daunelor după producerea evenimentelor. În acest sens reglementarea și controlul apelor subterane în cazul unor evenimente hidrologice majore sunt vitale.

Evenimentele ecologice sau geologice, precum cutremurele, incendiile sau alunecările de teren, pot afecta semnificativ integritatea fizică a siturilor. În aceste situații, conform Cadrului de protecție și gestiune FRE-Dacia sunt necesare sisteme de avertizare timpurie, măsuri de protecție împotriva incendiilor forestiere, evaluări rapide ale daunelor și intervenții de stabilizare și securizare.

În acest context, se impune instituirea unor măsuri specifice de protecție a patrimoniului în situații de urgență sau în contextul manifestării unor riscuri (precum alunecările de teren), concomitent cu asigurarea faptului că intervențiile generale de urgență — inclusiv cele realizate de ISU — sunt planificate și executate astfel încât să nu producă prejudicii suplimentare obiectivelor de patrimoniu.

În același timp, condițiile locale de mediu — precipitațiile, vântul, umiditatea relativă și variațiile de temperatură — pot genera procese lente, dar constante, de degradare a vestigiilor arheologice. Pentru limitarea efectelor cumulative ale acestor factori naturali se Cadrul de protecție și gestiune FRE-Dacia recomandă: monitorizarea periodică, evaluarea tehnică a impactului și adoptarea unor măsuri de control al umidității și al apelor subterane.

Nu în ultimul rând, componenta antropică, reprezentată de utilizările sociale și culturale ale patrimoniului, poate constitui atât o oportunitate, cât și un risc. Abandonul siturilor, presiunea turistică necontrolată sau utilizarea recreativă neadecvată pot conduce la degradări fizice și la pierderea valorii simbolice a acestora. În acest context, pentru protejarea integrității siturilor, Cadrul de protecție și gestiune FRE-Dacia recomandă gestionarea fluxurilor de vizitatori și adoptarea unui design minimalist și reversibil al traseelor de vizitare. Alte activități umane ilegale, precum construcțiile neautorizate, vânătoarea de comori sau vandalismul, pot fi combătute prin mecanisme de avertizare timpurie, securizarea perimetrelor, coordonare interinstituțională și aplicarea măsurilor prevăzute de legislația penală.

4. ANALIZĂ SWOT

Analiza SWOT reprezintă un instrument metodologic de fundamentare a Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Bistrița-Năsăud, prin care se evaluează resursele, constrângerile și potențialul de dezvoltare teritorială asociat patrimoniului cultural, construit și imaterial, precum și relațiile acestuia cu mediul natural și cu structurile economice și sociale. Metoda urmărește identificarea punctelor tari și a punctelor slabe ale teritoriului județean, corelate cu oportunitățile și amenințările generate de contextul regional, național și european, în vederea definirii unor politici și măsuri operaționale.

Rezultatele analizei constituie baza pentru prioritizarea intervențiilor și pentru integrarea coerentă a obiectivelor de protecție, conservare și valorificare a patrimoniului în cadrul documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului. Totodată, SWOT-ul sprijină procesul decizional la nivel administrativ, asigurând un cadru de referință pentru atragerea finanțărilor, dezvoltarea de parteneriate instituționale și implementarea unor proiecte integrate care să consolideze identitatea culturală și competitivitatea teritoriului județean.

Consultarea populației indică o imagine ambivalentă, dar coerentă, în care patrimoniul și turismul cultural apar ca atuuri strategice pentru județul Bistrița-Năsăud, condiționate însă de corectarea unor vulnerabilități de fond. Pe de o parte, locuitorii semnalează un capital identitar robust – tradiții vii, evenimente locale, patrimoniu religios și istoric, muzeal și memorial –, completat de resurse naturale de anvergură, care susțin motivația de sejur și pot structura rute tematice și produse culturale competitive; pe de altă parte, infrastructura deficitară de acces și primire, calitatea neuniformă a serviciilor, promovarea insuficientă și deficitul de forță de muncă specializată frânează conversia acestor resurse în beneficii durabile. În această ecuație, municipiul Bistrița se conturează ca poartă de intrare și pol urban integrator pentru circuitele culturale, Sângeorz-Băi își confirmă potențialul balnear-cultural, iar microzonele estică, vestică, sudică și nordică adaugă specificuri complementare (castele și muzee; rute spirituale; peisaje și evenimente; gastronomie și meșteșuguri), sugerând un model policentric de dezvoltare turistică. Concluzia orientativă pentru Studiul Istoric este că valorizarea patrimoniului și a turismului cultural reclama o abordare integrată, diferențiată pe microzone: protecția și interpretarea unitară a obiectivelor (semnalizare, centre de vizitare, ghidaj, digitalizare), conectarea lor în rețele

tematice cu calendar anual, investiții ținute în acces, mobilitate și spații publice, formare profesională pentru ghidaj și ospitalitate, precum și măsuri de creștere a rezilienței comunităților în fața riscurilor de mediu. Astfel, putem să concluzionăm că între identitate, infrastructură și capacitate administrativă, patrimoniul cultural devine vector de coeziune și motor de dezvoltare locală, capabil să transforme avantajele percepute în rezultate tangibile.

Tabel 4.1 ANALIZĂ SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
● Zestre culturală complexă: patrimoniu material (arheologie, arhitectură, for public, memorial) structurat conform Legii 422/2001; acoperă întregul județ și oferă bază pentru politici de protecție și valorizare. ● Rețea coerentă de peisaje culturale: 7 zone etnografice (Ciceu-Beclean, Năsăud, Rodna, Bârgău, Bistrița, Șieu, Câmpie) și 45 de subunități delimitate metodologic—cadru bun pentru intervenții teritoriale diferențiate. ● Valori de nivel internațional: includerea unor situri în lista UNESCO (Frontiers of the Roman Empire – Dacia, 2024) întărește profilul județean. ● Infrastructură de date: documentația va integra o bază GIS pe straturi tematice (Stereo '70), utilă pentru actualizări și monitorizare. ● Cadru natural și accesibilitate: coridoare hidrografice Someșul Mare–Șieu, așezări aliniate pe vale cu acces rutier/feroviar bun între Beclean și Bistrița. ● Resurse identitare active: tradiții grănicerești, meșteșuguri, târguri istorice (ex. Târgul Mare al Bistriței), repertoriu folcloric — fundament pentru turism cultural. ● Arii naturale protejate relevante în subunități (ex. ROSPA0133 Munții Călimani, ROSCI0051 Cușma) — potențial pentru produse turistice integrate natură-cultură.	● Inconsistențe între registre: diferențe majore între RAN (412 situri) și LMI 2015 (174 situri din cele 380 de monumente de arheologie) la nivelul localităților; situație care impune actualizarea și corelarea LMI prin clasarea situri cu valori ridicate înscrise în RAN care nu beneficiază de statut de monument istoric, cu prioritate includerea siturilor UNESCO. ● Capacitate culturală oscilantă la municipiul Bistrița: infrastructură cu variații, resurse umane fluctuante și participare modestă — performanță medie la „Vitalitate culturală 2021”. ● Necesitatea reînnoirii cadrului urbanistic: reactualizarea PUG-urilor apare ca prioritate explicită. ● Vulnerabilități fizice ale teritoriului: băltiri pe lunci, exces de umiditate, eroziune de suprafață în zone colinare — constrângeri pentru utilizări și protecția siturilor. ● Presiuni morfologice în localități: apariția de construcții cu volumetrii/finisaje discordante față de fondul vernacular.

Oportunități	Amenințări
● Actualizarea PUG-urilor și corelarea cu baza GIS — instrument pentru clarificarea regimurilor de protecție, trasee de punere în valoare și management unitar al patrimoniului. ● Construcția de produse turistice pe „coloana” peisajelor culturale (45 subunități) + rute tematice (arheologie, arhitectură, tradiții) menționate ca direcție de analiză. ● Capitalizarea statutului UNESCO (vizibilitate, finanțări dedicate, standarde de management) și extinderea beneficiilor la siturile conexe din rețeaua locală. ● Întărirea patrimoniului imaterial prin educație formală/neformală și parteneriate instituții – comunități – societate civilă, recomandate explicit. ● Integrarea ariilor Natura 2000 și a resurselor agro-pastorale în oferte de agroturism și eco-turism, cu beneficii pentru sate și peisaje.	● Eroziunea patrimoniului imaterial sub presiunea schimbărilor sociale și a globalizării — risc de pierdere fără mecanisme de transmitere. ● Neconcordanțele RAN/UNESCO–LMI limitează aplicarea regimului legal de protecție, îngreunează procedurile de avizare și reduce accesul la finanțări destinate conservării și valorificării siturilor arheologice. ● Factori fizico-geografici: stagnarea apei pe lunci, eroziune pe versanți, cu potențial de afectare a siturilor și a tramei rurale. ● Degradarea imaginii localităților prin intervenții neintegrate în fondul vernacular, cu efect asupra atractivității turistice. ● Capacitate instituțională fragilă (resurse umane culturale fluctuante) care poate întârzia implementarea proiectelor.

5. PROPUNERI DE ELIMINARE / DIMINUARE A DISFUNCTIVITĂȚILOR

Analiza disfuncționalităților identificate la nivelul patrimoniului construit, arheologic, memorial și peisager al județului Bistrița-Năsăud a evidențiat vulnerabilități multiple, determinate atât de lipsa unor instrumente de planificare și reglementare actualizate, cât și de insuficiența resurselor materiale și instituționale dedicate protecției și valorificării acestor resurse. Intervențiile necontrolate, abandonul obiectivelor cu valoare istorică, presiunile exercitate de dezvoltarea imobiliară și degradările cauzate de factori naturali sau antropici au condus la o diminuare a coerenței teritoriale și la riscul pierderii unor repere identitare esențiale pentru comunități. În același timp, patrimoniul imaterial și practicile culturale asociate tradițiilor locale se află sub presiunea schimbărilor sociale și a proceselor de globalizare, ceea ce impune o abordare integrată și proactivă.

În acest context, propunerile formulate urmăresc diminuarea sau eliminarea disfuncționalităților prin măsuri coordonate de planificare urbanistică, conservare preventivă, reabilitare și valorificare sustenabilă a patrimoniului. Accentul se pune pe consolidarea cadrului normativ prin actualizarea PUG-urilor și elaborarea PUZCP-urilor, pe inițierea unor programe de finanțare și de formare profesională, precum și pe integrarea patrimoniului construit și imaterial în circuite culturale și economice, cu beneficii directe pentru comunitățile locale. Abordarea propusă este una sistemică, vizând atât protecția patrimoniului de valoare națională și internațională, cât și revigorarea ansamblurilor rurale și a peisajelor culturale, prin crearea de mecanisme eficiente de cooperare între autorități, instituții și comunități.

Strategia teritorială ce se va elabora în cadrul PATJ Bistrița-Năsăud coordonează modul de creștere a atractivității teritoriale, de întărire a coeziunii spațiale și de consolidare a identității culturale, prin integrarea celor mai adecvate politici și programe de investiții pentru dezvoltarea, reabilitarea, conservarea și protecția resurselor și valorilor județului. În cazul domeniului analizat, accentul se plasează pe protejarea patrimoniului istoric construit, a patrimoniului arheologic și memorial, a patrimoniului mobil și imaterial, precum și a peisajelor culturale care definesc subzonele județului: Zona Ciceu-Becleană, Zona Năsăud, Zona Rodna - Areal montan, Zona Bârgău, Zona Bistrița, Zona Șieu și Zona Câmpie.

Un pachet integrat de Obiective – Politici – Programe de dezvoltare coordonează domeniile sectoriale analizate în prima etapă a PATJ Bistrița-Năsăud, asigurând cadrul pentru intervenții menite să elimine sau să diminueze disfuncționalitățile identificate și să valorifice potențialul patrimonial și cultural. Problematicile patrimoniului construit, arheologic, memorial și ale peisajelor culturale sunt structurate în două obiective sectoriale majore, dezvoltate prin politici și programe spațiale subsecvente, cu rol în crearea unei strategii coerente și durabile de gestionare a resurselor culturale și identitare ale județului. Acestea sunt prezentate mai jos, în paragrafele următoare.

Obiectiv sectorial 1. Creșterea competitivității, atractivității teritoriale și calității vieții locuitorilor la nivelul UAT-urilor urbane

1. Politica 1 – de protejare, restaurare și valorificare a patrimoniului arheologic, urban și architectural

- Program 1.1. Conservarea și punerea în siguranță a monumentelor aflate în pericol (degradare, precolaps, colaps).
- Program 1.2. Intervenții integrate pentru monumentele clasate în LMI 2015, cu accent pe ansambluri urbane și biserici fortificate.
- Program 1.3. Reabilitarea și amenajarea spațiilor publice din centrele istorice, inclusiv drumuri de acces și rețele edilitare compatibile cu patrimoniul.

2. Politica 2 – de identificare, protejare și punere în valoare a peisajelor culturale urbane

- Program 2.1. Conservarea și revitalizarea grădinilor și parcurilor istorice urbane, corelate cu trasee turistice și culturale.

Obiectiv sectorial 2. Creșterea atractivității teritoriale și calității vieții locuitorilor la nivelul UAT-urilor rurale

1. Politica 1 – de protejare, restaurare și valorificare a patrimoniului arheologic, vernacular și architectural

- Program 1.1. Conservarea și punerea în siguranță a monumentelor aflate în pericol (degradare, precolaps, colaps).
- Program 1.2. Intervenții asupra monumentelor clasate în LMI 2015, cu prioritate pentru biserici de lemn și ansambluri memoriale.

- Program 1.3. Protecția și revitalizarea arhitecturii tradiționale din centrele satelor, inclusiv infrastructura de acces și spațiile publice asociate.

2. Politica 2 – de identificare, protejare și punere în valoare a peisajelor culturale rurale

- Program 2.1. Integrarea peisajelor cu valori naturale și antropice tradiționale (pajiști, fânețe, zone grănicerești) în produse de agroturism și ecoturism.

Fundamentarea și corespondența disfuncționalități - propuneri de diminuare / eliminare se regăsește în tabelul de mai jos.

Tabel 5.1 DISFUNCȚIONALITĂȚI ȘI PROPUNERI DE REDUCERE / ELIMINARE A DISFUNCȚIONALITĂȚILOR

Domeniu	Disfuncționalități identificate	Propuneri de diminuare/eliminare
Monumente și ansambluri de arhitectură	1. O parte semnificativă a monumentelor și ansamblurilor istorice se află într-o stare de conservare precară, fără monitorizare continuă, ceea ce favorizează instalarea degradărilor incipiente și pierderea valorilor arhitecturale.	1. Elaborarea și implementarea unor programe de conservare preventivă și restaurare integrată, cu accent pe monitorizarea periodică și intervenții rapide în cazurile de degradare incipientă.
	2. În zonele construite protejate au apărut inserții arhitecturale moderne incoerente, care afectează integritatea peisajului istoric și conduc la conflicte vizuale și funcționale cu fondul construit existent.	2. Stabilirea unor reglementări urbanistice clare prin PUZCP, care să asigure controlul intervențiilor și eliminarea inserțiilor arhitecturale neadecvate contextului istoric.
	3. În mediul rural, numeroase ansambluri arhitecturale tradiționale nu beneficiază de programe de reabilitare dedicate, ceea ce duce la pierderea treptată a identității locale și la abandonul unor clădiri valoroase.	3. Crearea unor programe de sprijin financiar și de formare pentru comunități, care să încurajeze reabilitarea ansamblurilor rurale și integrarea lor în circuite culturale.

Situri arheologice	1. Numeroase situri arheologice au o localizare imprecisă în Registrul Arheologic Național și nu sunt corelate cu Lista Monumentelor Istorice, ceea ce limitează posibilitatea de protecție și valorificare. În cazul a 45 de localități, numărul siturilor din RAN nu corespunde cu cel din LMI.	1. Actualizarea și corelarea permanentă a bazelor de date RAN și LMI, utilizând tehnologii GIS pentru delimitări clare și precise ale siturilor arheologice. RAN înregistrează pentru jud. Bistrița-Năsăud, așa cum am văzut, 412 de situri arheologice. În LMI Bistrița-Năsăud 2015 sunt înregistrate 174 de situri arheologice. Este necesară aducerea la zi a informațiilor din LMI.
	2. În lipsa unor măsuri de protecție, multe situri sunt afectate de lucrări agricole sau intervenții edilitare necontrolate, care duc la pierderi ireversibile ale patrimoniului arheologic. Unele situri arheologice sunt considerate de unii „gropi de gunoi”. Unii indivizi nu țin cont de faptul că siturile arheologice sunt obiective care sunt protejate prin lege și comportamentul lor afectează aceste situri (gunoaie aruncate etc.)	2. Instituirea unor perimetre de protecție și monitorizarea continuă a zonelor vulnerabile, cu implicarea autorităților locale și a specialiștilor în arheologie preventivă. Pot fi stabilite amenzi mai mari pentru sancționarea unor astfel de comportamente.
	3. Potențialul turistic și educativ al siturilor arheologice este insuficient exploatat, deoarece acestea nu sunt integrate în trasee culturale tematice sau în circuite de vizitare.	3. Dezvoltarea de proiecte de valorificare turistică și culturală, prin includerea siturilor arheologice în circuite tematice și realizarea de centre de interpretare.
	4. Necesitatea actualizării informațiilor din unele fișe RAN, mai ales acolo unde localizarea punctelor cu descoperiri arheologice nu este precisă. În baza de date RAN siturile arheologice sunt împărțite în două categorii: cele cu localizare exactă (marcate cu roșu) și cele care nu sunt localizate precis.	4. Este necesar ca pe viitor informațiile din PUG-uri să fie în așa fel gestionate încât să poată fi utilizate pentru a oferi informații care să poată fi sintetizate în studii generale sau studii de felul celor asemănătoare cu PATJ-uri.
	5. Informațiile din Lista Monumentelor Istorice trebuie actualizate, mai ales în condițiile în care pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud se află atâtea situri arheologice incluse în lista UNESCO.	5. Lista Monumentelor Istorice trebuie adusă la zi.

	6. Necesitatea de a se realiza în timp și alte cercetări în teren care să pună în evidență patrimoniul arheologic de pe teritoriul județului.	6. Este nevoie de finanțări în domeniul arheologiei.
Monumente de for public	1. Monumentele de for public se regăsesc adesea izolate, în contexte urbane neamenajate, unde coexistă cu mobilier stradal incoerent și rețele edilitare vizibile, diminuând valoarea lor estetică.	1. Integrarea monumentelor în rețele tematice de artă publică, prin amenajarea unor trasee urbane și a unor spații coerente care să le pună în valoare.
	2. Deteriorările cauzate de intemperii, poluare sau vandalism afectează imaginea și integritatea monumentelor, punând în pericol transmiterea valorilor simbolice.	2. Realizarea de lucrări periodice de întreținere și restaurare, în paralel cu adoptarea unor măsuri de protecție împotriva vandalismului și poluării.
	3. Lipsa panourilor explicative și a instrumentelor digitale de interpretare face ca aceste monumente să nu fie înțelese și integrate de public în memoria colectivă.	3. Implementarea unor panouri explicative și a unor soluții digitale (coduri QR, realitate augmentată) pentru o interpretare accesibilă și atractivă.
Monumente memoriale și funerare	1. Monumentele memoriale și funerare sunt afectate de eroziune și degradări materiale cauzate de expunerea îndelungată la factori naturali, fără lucrări de conservare adecvate.	1. Inițierea unor programe de conservare preventivă și restaurare a monumentelor funerare și memoriale, cu prioritizare în funcție de starea de risc.
	2. Aceste obiective nu dispun de panouri explicative și nu sunt integrate în circuite culturale sau educaționale, rămânând repere izolate în teritoriu.	2. Integrarea monumentelor în trasee culturale, turistice și educaționale, pentru a le valorifica rolul în istoria comunității.
	3. Comunitatea locală nu percepe monumentele memoriale ca repere identitare, ceea ce reduce rolul lor în consolidarea memoriei colective.	3. Campanii educaționale și comunitare de sensibilizare privind valoarea memorială și identitară a acestor obiective.
Zone Construite Protejate (ZCP)	1. Delimitările existente pentru zonele construite protejate nu sunt actualizate și nu corespund în totalitate realităților urbanistice, ceea ce reduce eficiența reglementărilor.	1. Reactualizarea PUG-urilor pentru includerea unor delimitări clare ale ZCP, cu respectarea legislației în vigoare.

2. Lipsa planurilor urbanistice zonale (PUZCP) funcționale împiedică gestionarea coerentă a intervențiilor în centrele istorice și zonele de patrimoniu.	2. Elaborarea și implementarea PUZCP-urilor pentru fiecare zonă protejată, cu reglementări specifice pentru conservare și punere în valoare.
3. Presiunile de construire și dezvoltare necontrolată duc la alterarea caracterului istoric și a coerenței vizuale a zonelor protejate.	3. Instituirea unor măsuri de control urbanistic și sancțiuni pentru intervențiile care afectează negativ țesutul tradițional.

6. PROGNOZE, SCENARII SAU ALTERNATIVE DE DEZVOLTARE

6.1 Prognoze

Evoluția patrimoniului cultural și a peisajelor culturale din județul Bistrița-Năsăud este direct dependentă de calitatea politicilor publice și de nivelul de implicare al autorităților și comunităților locale. În lipsa unor măsuri ferme de protejare și valorificare, tendințele actuale de degradare a monumentelor istorice, de diminuare a arhitecturii vernaculare și de transformare haotică a peisajelor culturale riscă să se accentueze. Prognozele indică necesitatea consolidării capacității instituționale și financiare, precum și a unor programe de educație culturală pentru a asigura transmiterea patrimoniului mobil și imaterial către generațiile viitoare.

În același timp, dinamica socio-economică a județului – caracterizată prin migrația populației, îmbătrânirea demografică și presiunea dezvoltărilor rezidențiale – poate fi convertită într-o oportunitate prin valorificarea patrimoniului ca resursă pentru turism cultural, agroturism și economie creativă. Pe termen mediu și lung, un cadru coerent de reglementare urbanistică și integrarea patrimoniului în strategiile de dezvoltare teritorială reprezintă condiții esențiale pentru creșterea atractivității județului.

6.2 Scenarii / alternative de dezvoltare

Scenariul de Referință („Do Minimum”)

Acest scenariu ia în considerare aplicarea unor măsuri minimale, menite doar să prevină degradările ireversibile ale patrimoniului construit, mobil, imaterial și ale peisajelor culturale:

- **La nivel instituțional:** menținerea unor servicii de supraveghere și control pentru monitorizarea stării patrimoniului; adoptarea unor politici de protecție care să conserve starea actuală a obiectivelor; delimitarea minimală a zonelor protejate.
- **La nivel individual:** intervenții punctuale de reparații/întreținere realizate de proprietari; promovarea izolată a unor zone cu potențial cultural și natural; inițiative locale nesistematice de valorificare a tradițiilor și obiceiurilor.

Acest scenariu ar conduce la menținerea unei părți din resurse, dar fără a crea premisele pentru o dezvoltare integrată și durabilă.

Scenariul Alternativ Intermediar („Do Medium”)

Acest scenariu reprezintă o variantă de tranziție între măsurile minimale și cele optime de dezvoltare, prin care patrimoniul cultural și peisajele culturale ale județului sunt protejate și valorificate selectiv, în funcție de resursele disponibile și de gradul de implicare al comunităților. El este caracterizat de un nivel moderat de intervenție, bazat pe prioritizarea unor obiective cu impact semnificativ la scară locală și județeană.

- **La nivel instituțional:** sunt avute în vedere reactualizări parțiale ale documentațiilor urbanistice, cu delimitarea unor zone construite protejate în localitățile cu valoare ridicată, precum Bistrița, Năsăud și Sângeorz-Băi; implementarea unor programe pilot pentru restaurarea și punerea în valoare a câtorva monumente reprezentative; inițierea unor parteneriate transjudețene pentru circuite culturale tematice, dar cu aplicabilitate limitată la obiective consacrate (ex. biserici de lemn, castele).
- **La nivel individual:** proprietarii și comunitățile locale beneficiază de sprijin financiar parțial pentru lucrări de reparații și întreținere; tradițiile și meșteșugurile sunt promovate prin evenimente locale și proiecte educaționale în școli, însă fără a acoperi integral teritoriul județului; implicarea comunităților se realizează prin acțiuni sporadice, adesea legate de evenimente punctuale (festivaluri, aniversări culturale).

Acest scenariu intermediar asigură conservarea unui nucleu valoros de patrimoniu, menține vie memoria culturală și creează premise pentru dezvoltări ulterioare, dar nu reușește să genereze o schimbare sistemică la nivelul județului. Astfel, impactul pozitiv este vizibil în anumite zone prioritare, în timp ce alte areale cu valori culturale importante rămân vulnerabile la degradare și subutilizare.

Scenariul de Dezvoltare („Do Something”)

Scenariul optim pentru județul Bistrița-Năsăud presupune implementarea unor măsuri consistente și coordonate, atât la nivel instituțional, cât și individual, vizând protejarea și valorificarea patrimoniului:

- **La nivel instituțional:** elaborarea și reactualizarea documentațiilor urbanistice (PUG/PUZCP) cu integrarea zonelor protejate; implementarea unor proceduri de management al riscurilor pentru monumentele vulnerabile; includerea în programele

de investiții a proiectelor de punere în valoare a arhitecturii vernaculare și a peisajelor culturale; cooperare transregională pentru circuite culturale comune (ex. biserici fortificate, castele, sate grănicerești).

- **La nivel individual:** păstrarea și transmiterea meșteșugurilor și tradițiilor; implicarea comunităților în inițiative culturale și proiecte de turism responsabil; formarea de asociații locale pentru promovarea peisajelor culturale și atragerea de fonduri externe.

Prin aplicarea acestui scenariu, patrimoniul județului nu este doar conservat, ci devine o resursă activă pentru dezvoltare teritorială, turism cultural și consolidarea identității comunităților locale.

Concluzie sintetică

Analiza comparativă a celor trei scenarii propuse evidențiază o ierarhizare clară a impactului asupra patrimoniului cultural și a peisajelor culturale ale județului. **Scenariul de Referință („Do Minimum”)** garantează doar menținerea unui nivel minimal de protecție, prin acțiuni punctuale și reactive, insuficiente pentru a contracara fenomenele de degradare. **Scenariul Alternativ Intermediar („Do Medium”)** aduce o valoare adăugată prin selectarea unor obiective prioritare și implementarea unor programe parțiale de protejare și valorizare, dar nu asigură coerența și generalizarea intervențiilor la nivel județean.

Scenariul de Dezvoltare („Do Something”) se conturează ca varianta optimă pentru județul Bistrița-Năsăud, întrucât presupune implementarea integrată a măsurilor de conservare, restaurare și promovare, corelate cu documentațiile urbanistice și cu politicile transversale de dezvoltare locală și regională. Acest scenariu favorizează cooperarea instituțională, implicarea comunităților și atragerea de resurse europene și naționale, generând premisele unei dezvoltări sustenabile, în care patrimoniul cultural devine un vector de competitivitate teritorială și identitate locală.

În concluzie, direcția strategică recomandată pentru PATJ Bistrița-Năsăud este adoptarea scenariului „Do Something”, însoțit de măsuri etapizate de aplicare și de monitorizare, care să asigure atât protecția valorilor existente, cât și integrarea patrimoniului în circuite economice și culturale cu beneficii pe termen lung pentru comunități.

SURSE BIBLIOGRAFICE

Cărți

Adrian Onofreiu, Ioan Sigmirean, Istoria Județului Bistrița Năsăud. Compendiu, 2019

Corneliu Gaiu, Vasile Duda, Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric, Cluj-Napoca, 2008

Ioan Chintăuan, Apele minerale și stațiunile din județul Bistrița-Năsăud, Edit. Supergraf, Cluj-Napoca, 2002

Articole

Pompei Boca, "VECHIMEA DOCUMENTARĂ A LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD"

Nicolae. Dunăre, "JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD: ÎNCADRARE ȘI ZONARE ETNOGRAFICĂ"

Anthony F. Harding, Valeriu Cavruc, Băile Figa (oraș Beclean, jud. Bistrița-Năsăud). În: Sarea, Timpul și Omul. Catalog de expoziție, Sfântu Gheorghe, 2006

Documente de urbanism și planificare urbană

Studiul istoric aferent Planului Urbanistic General al Municipiului Bistrița

Strategia de dezvoltare a Județului Bistrița-Năsăud

Documente cu rol legislativ

OG nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, republicată, cu completările și modificările ulterioare
Legea nr. 5/2000 Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate

OUG nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată, cu completările și modificările ulterioare

Legea 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul

Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu completările și modificările ulterioare

Legea nr. 311/2003 a muzeelor și a colecțiilor publice

Legea nr. 120/2006 a monumentelor de for public

Legea nr. 26 /2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial

Ministerul Culturii, Lista Monumentelor Istorice, 2015

Surse online

<https://www.palatulculturiiibistrita.ro/monumentum/casa-argintarului/>

<https://monumentebn.ro/ansamblul-medieval-urban-bistrita/>

<https://www.palatulculturiiibistrita.ro/monumentum/ansamblul-sirul-sugalete/>

<https://www.palatulculturiiibistrita.ro/monumentum/casa-ioan-zidarul-andreas-beuchel/>

<https://ghidulmuzeelor.cimec.ro/id.asp?k=2065&-biserica-evangelica-herina-bistrita-nasaud>

<https://whc.unesco.org/en/list/1718/documents/>

<https://ran.cimec.ro/sel.asp>

https://www.persee.fr/doc/mcarh_0076-5147_1983_num_15_1_1816

<https://biblioteca-digitala.ro/?articol=72579-castrul-roman-si-asezarea-civila-de-la-ilisua-jud-bistrita-nasaud--revista-bistritei-rb--x-xi-1997>

https://www.academia.edu/6197768/Vasele_de_bronz_romane_de_la_Ili%C8%99ua_Arcobadara

<https://revistabistritei.ro/wp-content/uploads/2021/11/Un-nou-duplicarius-din-ala-I-tungrorum-Frontoniana-atestat-pe-un-vas-descoperit-in-castrul-roman-de-la-Arcobadara-ilisua.pdf>

https://www.academia.edu/26037472/Inscriptii_si_piese_sculpturale_din_castrul_roman_d_e_la_Ilisua

https://www.academia.edu/45145670/Radu_Zagreanu_Dan_Deac_Angelica_Moldovan_Pottery_Vessels_with_Graffiti_Discovered_in_the_Roman_Fort_from_Orheiu_Bistritei

<https://biblioteca-digitala.ro/?articol=72463-castrul-roman-de-la-orheiu-bistritei--revista-bistritei--xxi-1-2007>

<https://biblioteca-digitala.ro/reviste/revista-bistritei/21-1-revista-bistritei-XXI-1-2007-05.pdf>

<https://biblioteca-digitala.ro/?articol=75802-contributii-la-cunoasterea-limesului-roman-de-la-nordul-somesului-mare-partea-i--sargetia-acta-musei-devensis--x-1973>

<https://biblioteca-digitala.ro/?articol=19283-investigatii-noi-pe-limes-ul-de-nord-si-de-nord-est-al-daciei-porolissensis--file-de-istorie-muzeul-de-istorie-bistrita--iii-1974>

<https://biblioteca-digitala.ro/?articol=11690-contributii-la-topografia-arheologica-a-culmii-ciceului-jud-bistrita-nasaud--file-de-istorie-muzeul-de-istorie-bistrita--i-1971>

Alte surse

Anexa la adresa DJC Bistrița Năsăud nr. 19.813 din 01.07.2025

ANEXE

Anexa 1 - Evoluția teritoriului administrativ al județului Bistrița Năsăud

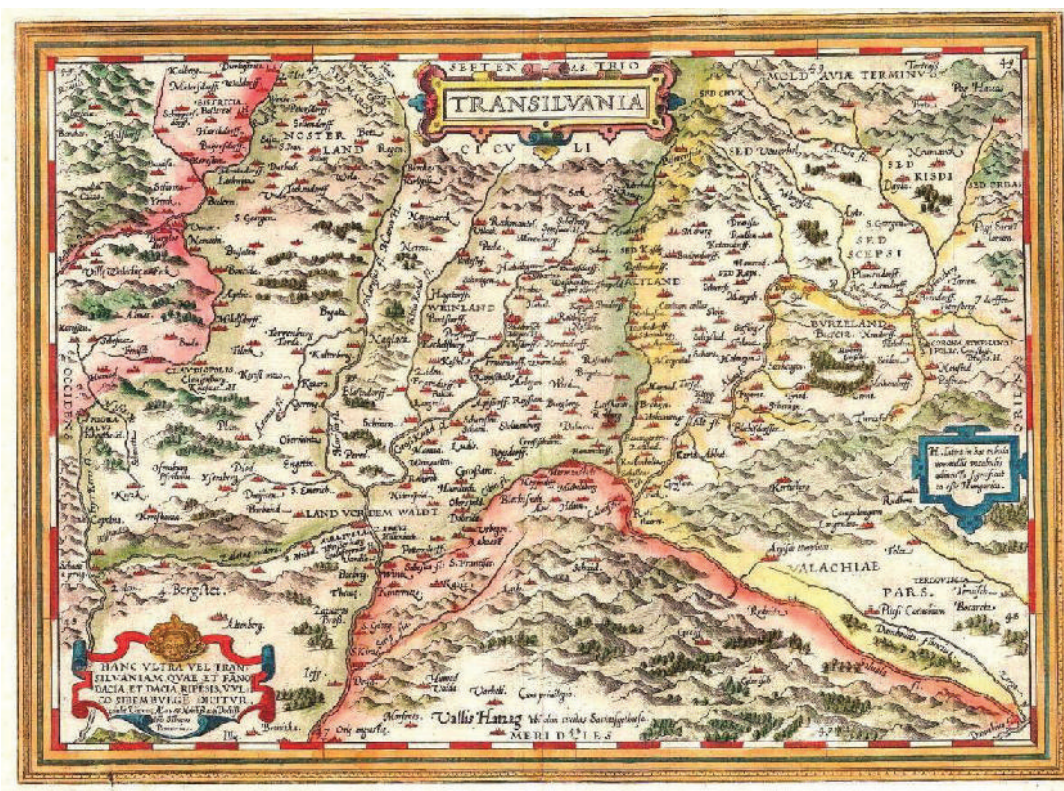

Fig. 0.1 HARTĂ JOHANNES SAMBUCUS, TRANSILVANIA, VIENA, 1566 (ED. ABRAHAM ORTELIUS, ANTWERPEN, 1598)

Sursa: <https://clasate.cimec.ro/>

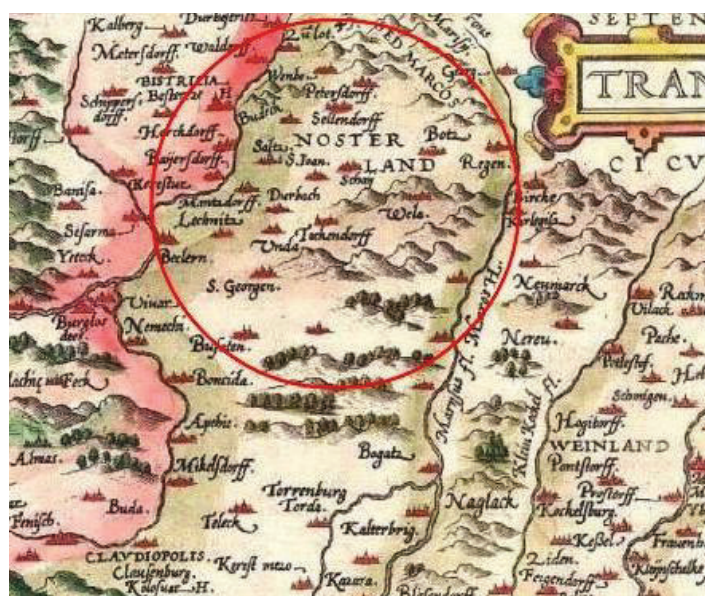

Fig. 0.2 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - HARTĂ JOHANNES SAMBUCUS, TRANSILVANIA, VIENA, 1566 (ED. ABRAHAM ORTELIUS, ANTWERPEN, 1598)

Sursa: <https://clasate.cimec.ro/> , editat de autori

Fig. 0.3 HARTĂ GERARDUS MERCATOR, DUISBURG, TRANSILVANIA, C. 1590 (ED. HENRICUS HONDIUS, AMSTERDAM, 1628).

Sursa: <https://clasate.cimec.ro/>

Fig. 0.4 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - HARTĂ GERARDUS MERCATOR, DUISBURG, TRANSILVANIA, C. 1590 (ED. HENRICUS HONDIUS, AMSTERDAM, 1628).

Sursa: <https://clasate.cimec.ro/> , editat de autori

Fig. 0.5 HARTĂ WILLEM JANSZOOM BLAEU ȘI JOAN BLAEU, TRANSILVANIA, AMSTERDAM, C. 1645.

Sursa: <https://clasate.cimec.ro/>

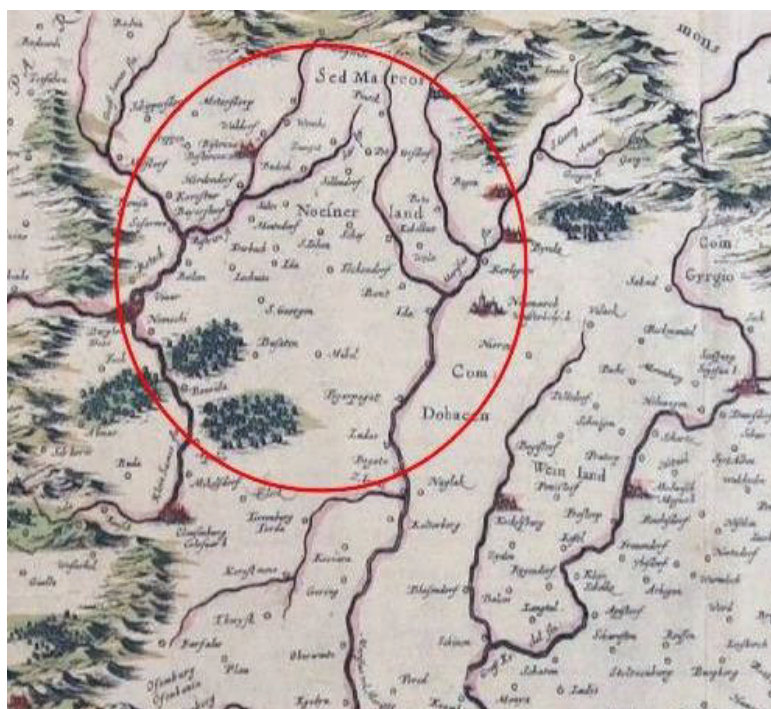

Fig. 0.6 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - HARTĂ WILLEM JANSZOOM BLAEU ȘI JOAN BLAEU, TRANSILVANIA, AMSTERDAM, C. 1645.

Sursa: <https://clasate.cimec.ro/>, editat de autori

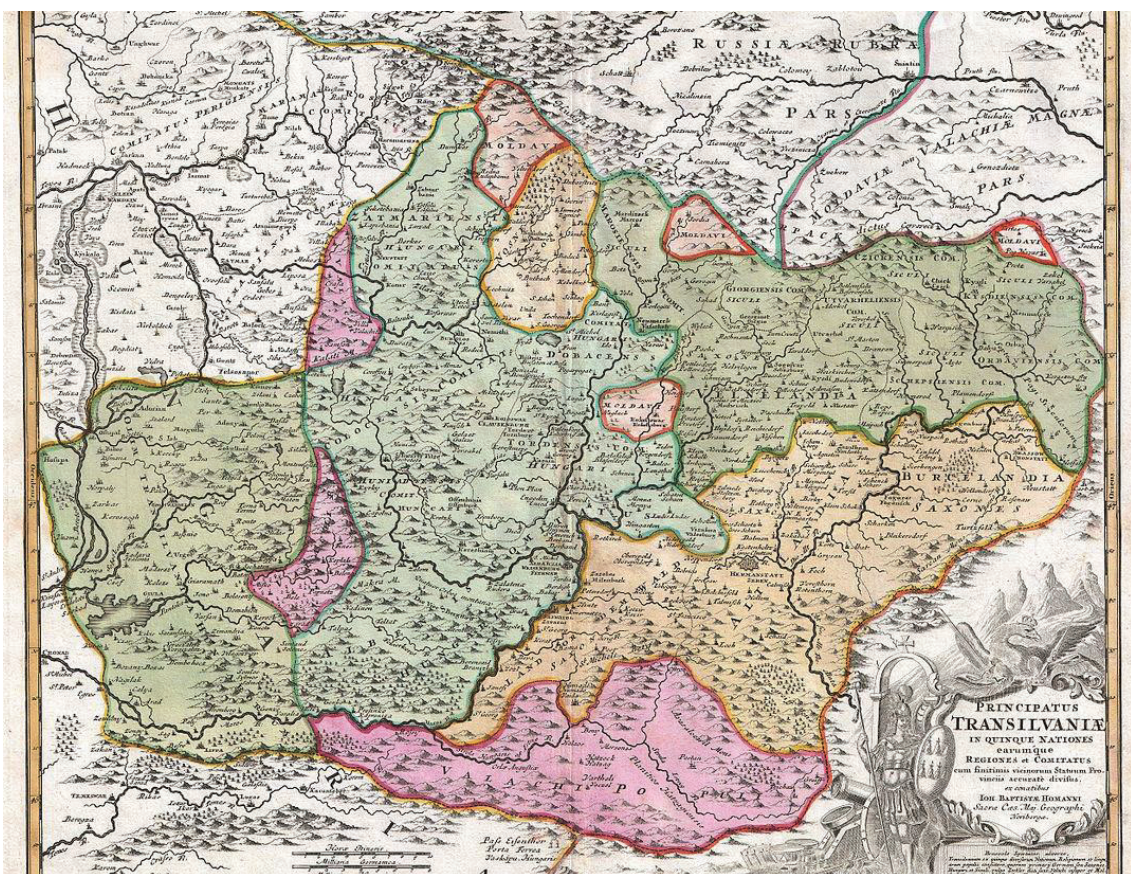

Fig. 0.7 HARTA PRINCIPATULUI TRANSILVANIEI, J.B. HOMANN, 1720

Sursa: <https://www.brukenhalmuseum.ro/>

Fig. 0.8 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂSĂUD - HARTA PRINCIPATULUI TRANSILVANIEI, J.B. HOMANN, 1720

Sursa: <https://clasate.cimec.ro/> , editat de autori

Fig. 0.9 HARTA UNGARIEI ȘI TRANSILVANIEI, PUBLICATĂ ÎN ATLASUL LUMII DE ROBERT WILKINSON, 1794

Sursa: <https://www.davidrumsey.com/>

Fig. 0.10 EXTRAS CU MARCAREA POZIȚIEI APROXIMATIVE A JUD. BISTRIȚA NĂȘĂUD - HARTA UNGARIEI ȘI TRANSILVANIE, PUBLICATĂ ÎN ATLASUL LUMII DE ROBERT WILKINSON, 1794

Sursa: <https://www.davidrumsey.com/> , editat de autori

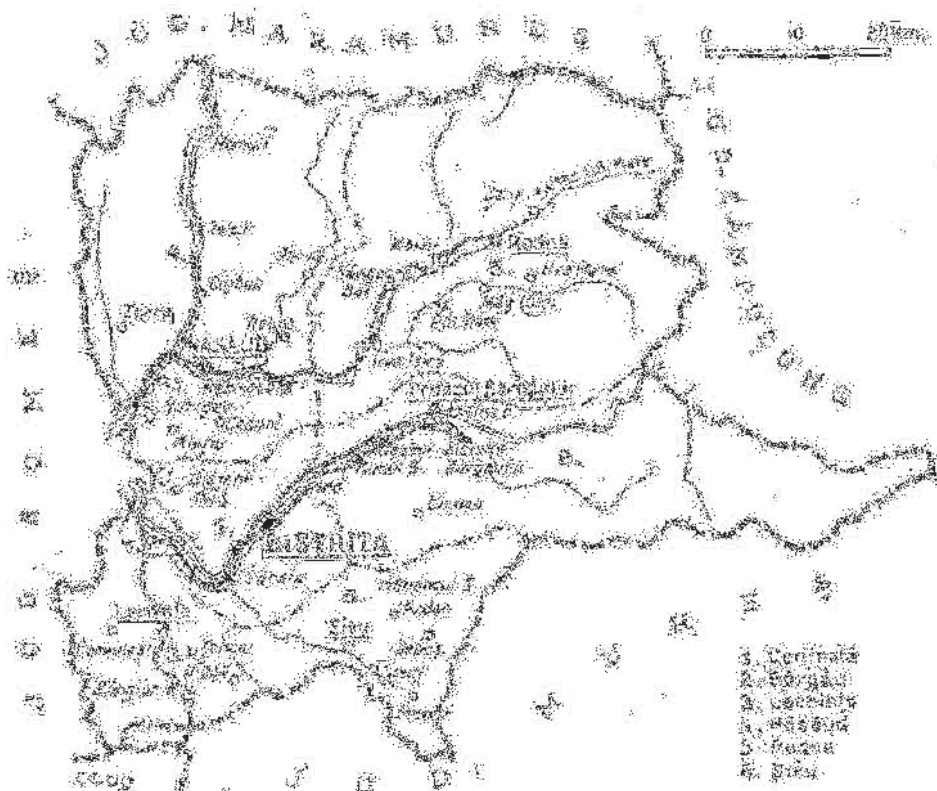

Fig. 0.11 HARTA JUDEȚULUI INTERBELIC NĂSĂUD

Sursa: Enciclopedia României, Imprimeria Națională, București, 1938-1943

Fig. 0.12 HARTA JUDEȚULUI INTERBELIC SOMEȘ

Sursa: Enciclopedia României, Imprimeria Națională, București, 1938-194

Anexa 2 - Hărți evolutive și fotografii istorice ale municipiului Bistrița

Anexa 2.1 - Hărți evolutive ale municipiului Bistrița

Fig. 0.13 HARTĂ MARELE PRINCIPAT AL TRANSILVANIEI (1769–1773) – PRIMA CERCETARE MILITARĂ, MUN. BISTRIȚA

Sursa: maps.arcanum

Fig. 0.14 HARTĂ TRANSILVANIA (1853–1858; 1869–1870) – A DOUA CERCETARE MILITARĂ A IMPERIULUI HABSBURGIC, MUN. BISTRIȚA

Sursa: maps.arcanum

Fig. 0.15 HARTĂ IMPERIUL HABSBURGIC (1869–1887) – A TREIA CERCETARE MILITARĂ (SCARA 1:25.000), MUN. BISTRIȚA
Sursa: maps.arcanum

Anexa 2.2 - Fotografii istorice din municipiului Bistrița

Fig. 0.16 VEDERE GENERALĂ A MUN. BISTRIȚA, 1901
Sursa: gallery.hungaricana.hu

Fig. 0.17 VEDERE CU PIAȚA PROMENADĂ DIN BISTRIȚA, ANTEBELIC
Sursa: gallery.hungaricana.hu

Fig. 0.18 VEDERE CU BISERICA EVANGHELICĂ DIN BISTRIȚA, 1924
Sursa: gallery.hungaricana.hu

Fig. 0.19 VEDERE CU BISERICA EVANGHELICĂ DIN BISTRIȚA, 1924
Sursa: gallery.hungaricana.hu

Fig. 0.20 VEDERE CU PROMENADA DIN BISTRIȚA, ANTEBELIC
Sursa: gallery.hungaricana.hu

Fig. 0.21 VEDERE cu Casa Argintarului (Goldschmiedehaus), 1912
Sursa: gallery.hungaricana.hu

Fig. 0.22 VEDERE cu Liceul Evanghelic din Bistrița, 1908
Sursa: gallery.hungaricana.hu

Anexa 3 - Hărți evolutive și fotografii istorice ale orașului Năsăud

Anexa 3.1 - Hărți evolutive ale orașului Năsăud

Fig. 0.23 HARTĂ Marele Principat al Transilvaniei (1769–1773) – Prima Cercetare Militară, orașul Năsăud.

Sursa: maps.arcanum

Fig. 0.24 HARTĂ Transilvania (1853–1858; 1869–1870) – A doua cercetare militară a Imperiului Habsburgic, orașul Năsăud.

Sursa: maps.arcanum

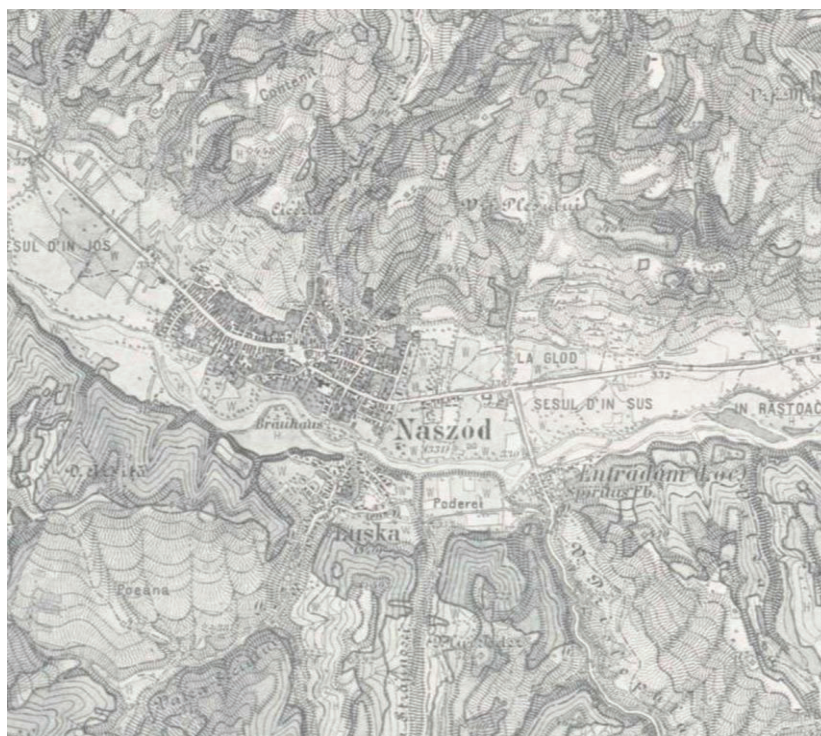

Fig. 0.25 HARTĂ Imperiul Habsburgic (1869–1887) – A treia cercetare militară (scara 1:25.000), orașul Năsăud.

Sursa: maps.arcanum

Anexa 3.2 - Fotografii istorice din orașul Năsăud

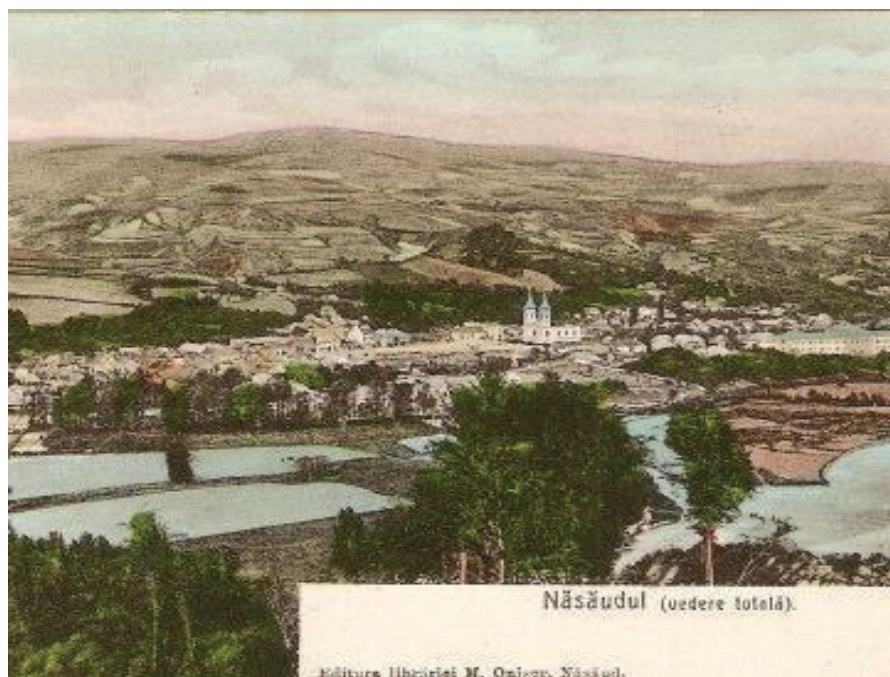

Fig. 0.26 VEDERE generală cu Năsăud.

Sursa: blogger.googleusercontent.com

Fig. 0.27 VEDERE cu Catedrala Greco-Catolică din Năsăud, antebelic
Sursa: blogger.googleusercontent.com

Anexa 4 - Hărți evolutive și fotografii istorice ale orașului Sângeorz-Băi

Anexa 4.1 - Hărți evolutive ale orașului Sângeorz-Băi

Fig. 0.28 HARTĂ Marele Principat al Transilvaniei (1769–1773) – Prima Cercetare Militară, orașul Sângeorz-Băi.

Sursa: maps.arcanum

Fig. 0.29 HARTĂ Transilvania (1853–1858; 1869–1870) – A doua cercetare militară a Imperiului Habsburgic, orașul Sângeorz-Băi.

Sursa: maps.arcanum

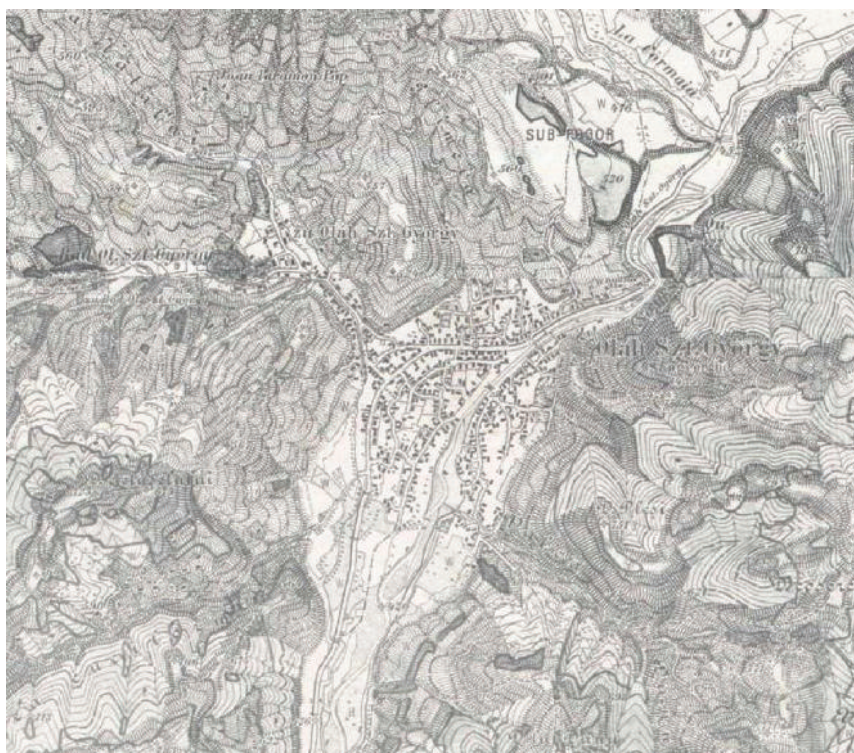

Fig. 0.30 HARTĂ Imperiul Habsburgic (1869–1887) – A treia cercetare militară (scara 1:25.000), orașul Sângeorz-Băi.

Sursa: maps.arcanum

Anexa 4.2 - Fotografii istorice din orașul Sângeorz-Băi

Fig. 0.31 VEDERE generală cu Sângeorz – Băi, 1939

Sursa: imagoromaniae.ro

Fig. 0.32 VEDERE cu vile din Sângeorz - Băi, 1943

Sursa: imagoromaniae.ro

Fig. 0.33 VEDERE cu un izvor din Sângeorz-Băi, 1939

Sursa: imageromania.ro

Fig. 0.34 VEDERE din Sângeorz-Băi

Sursa: imageromania.ro

Anexa 5 - Hărți evolutive ale comunei Spermezeu

Fig. 0.35 HARTĂ Marele Principat al Transilvaniei (1769–1773) – Prima Cercetare Militară, comuna Spermezeu.

Sursa: maps.arcanum

Fig. 0.36 HARTĂ Transilvania (1853–1858; 1869–1870) – A doua cercetare militară a Imperiului Habsburgic, comuna Spermezeu.

Sursa: maps.arcanum

Fig. 0.37 HARTĂ Imperiul Habsburgic (1869–1887) – A treia cercetare militară (scara 1:25.000), comuna Spermezeu.
Sursa: [maps.arcanum](https://maps.arcanum.com)

Anexa 6 - Hărți evolutive ale comunei Șieu-Odorhei

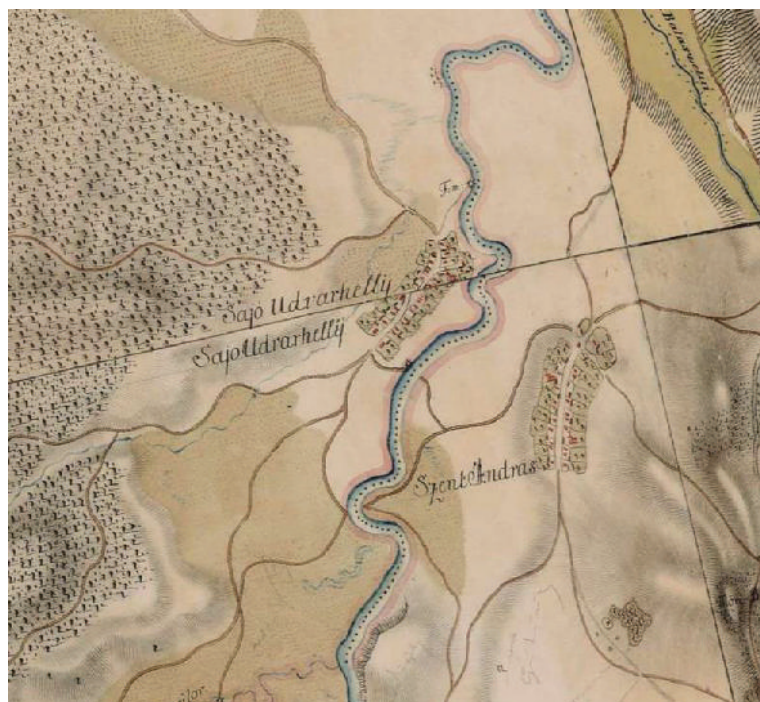

Fig. 0.38 HARTĂ Marele Principat al Transilvaniei (1769–1773) – Prima Cercetare Militară, comuna Șieu- Odorhei.
Sursa: [maps.arcanum](https://maps.arcanum.com)

Fig. 0.39 HARTĂ Transilvania (1853–1858; 1869–1870) – A doua cercetare militară a Imperiului Habsburgic, comuna Șieu- Odorhei.

Sursa: maps.arcanum

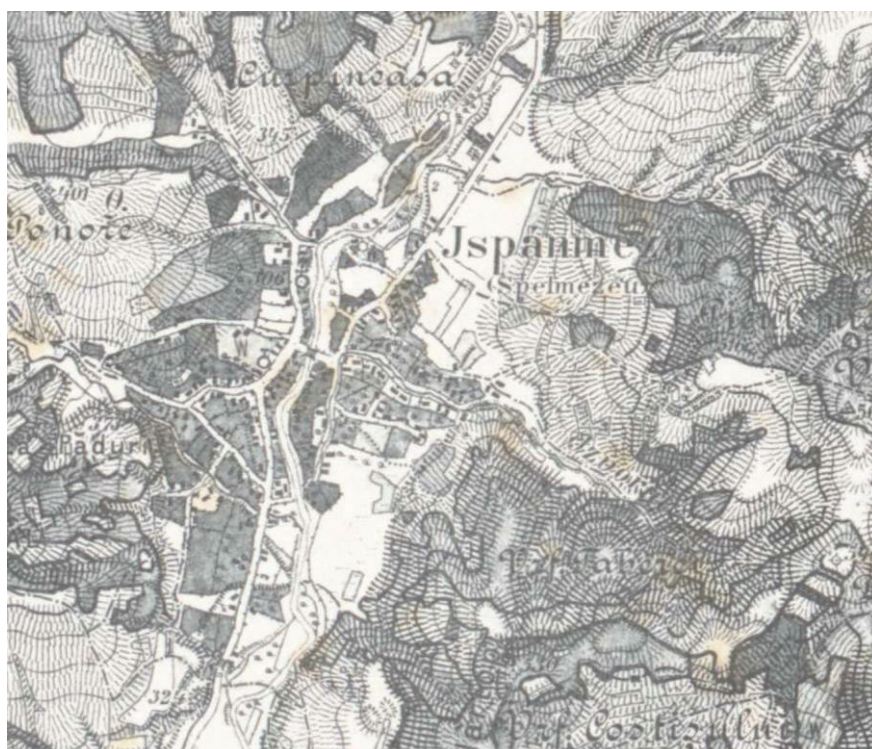

Fig. 0.40 HARTĂ Imperiul Habsburgic (1869–1887) – A treia cercetare militară (scara 1:25.000), comuna Șieu- Odorhei.

Sursa: maps.arcanum

Anexa 7. Localitățile rurale

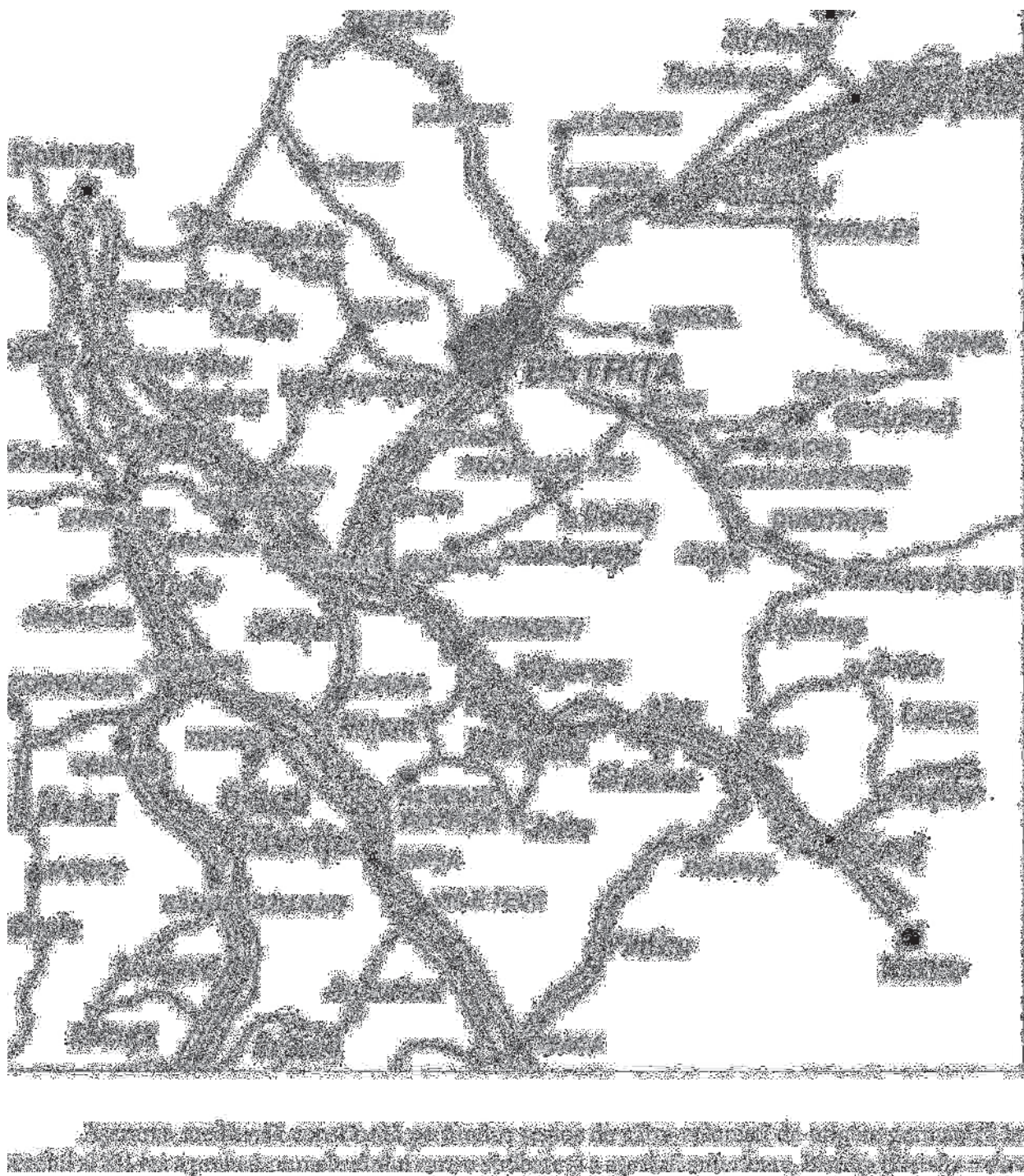
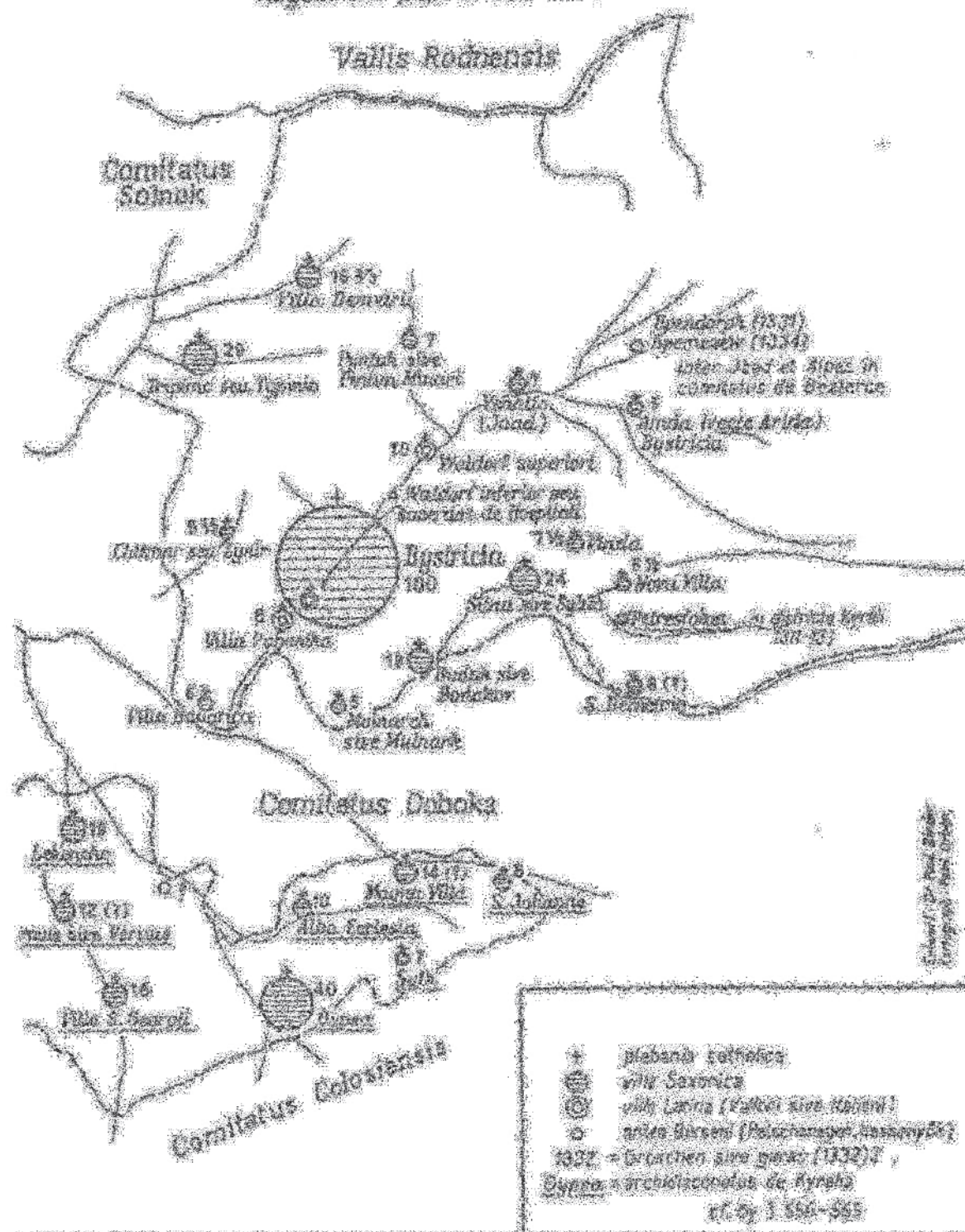

Fig. 0.41. LOCALITĂȚILE DIN JURUL BISTRIȚEI, SEC. XII, CU LEGĂTURILE TERESTRE

Sursa: GAIU C, DUDA V.- Topografia monumentelor din Municipiul Bistrița, ED. NOSA NOSTRA, 2015

Regestrum papale 1332-1336

Sursa: GAIU C., DUDA V. - Topografia monumentelor din Municipiul Bistrița, ED. NOSA NOSTRA, 2015

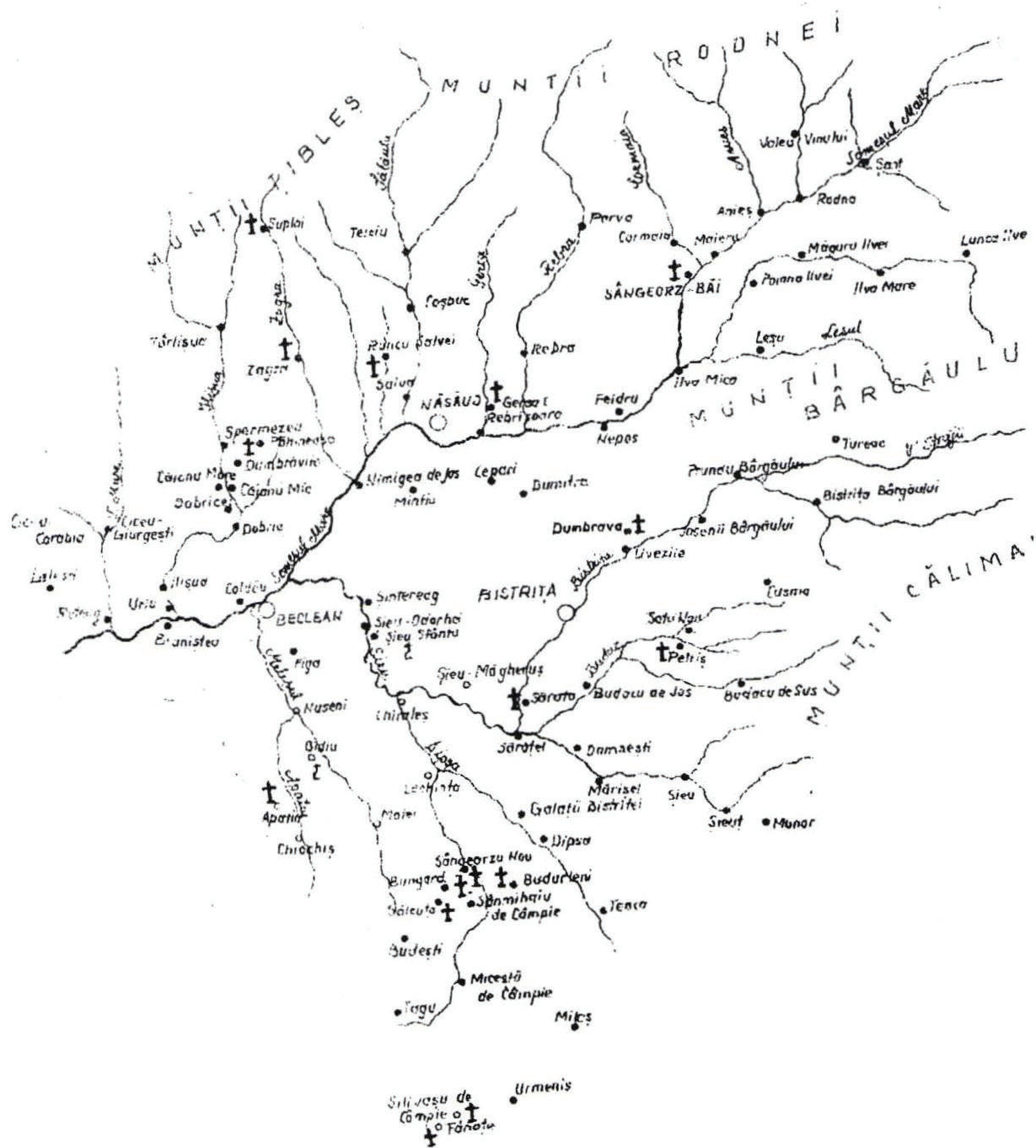

Fig. 0.44. HARTA BISERICILOR DE LEMN DIN JUDEȚUL BISTRIȚA – NĂSĂUD
 Sursa: CHINTĂUAN IOAN, BOLOG MIHAELA, POP FLORICA, A guide to the wooden churches of
 Bistrița - Năsăud, SUPERGRAPH, Cluj-Napoca, 2003